Hi 9585

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

NOVA ACTA ERUDITORUM

ANNI MDCCLXXV.

publicata

Cum Sereniſſimi Electoris Saxoniae Privilegio

LIPSIAE

Proſtant apud IO. FRID. GLEDITSCHII et LANCKISII heredes.

Venduntur etiam Romae apud PAGLIARINOS: Venetiis apud IO. BAPT. ALBRIZZIUM: Bononiae apud LAELIUM della VOLPE: Pariſiis apud BRIASSONUM: Olyſſiponae apud BORELLUM, MARTINUM, et SOCIOS: Ultraiecti apud ABR. van PADDENBURG: Lugduni Batauorum apud LUCHTMANSIOS.

MDCCLXXIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

LECTORI

S.

D. CAROLVS ANDREAS BEL,

SERENISS. SAXON. ELECT. CONSIL. AVL. IN ACAD. LIPS. PROF. PVBL. ORDIN.

Quam integro paene Seculo laboris patientiam, deque re litteraria in vniuerſum bene merendi ſtudium acre et indefeſſum, tibi adprobarunt Actorum Eruditorum Collectores, neſcimus, Lector, an, qui nunc ſumus, idem de noſtra diligentia promittere iudicium Tuum nobis liceat. Si non licet, amor nos litterarum, et bene collocati temporis conſcientia, ſolabitur, et in illa veteri humanitate Tua erga illos, qui ante nos fuerunt, adquieſcemus, neque tamen eapropter ceſſabimus, bonorum librorum memoriam ad poſteritatem transmittere. Magnus eſt, etiam hoc Volumine, bonorum librorum prouentus, nec minor quam olim Collegarum, in recenſendis iis atque diiudicandis, diligentia et fides, quod facile ſentient, qui-

cun-

Digitized by Google

cunque legerint. Non ſolemus aut odio quidquam, aut gratiae tribuere, contra quam ii faciunt, qui nuper admodum ſurrexere, viri caetera doctiſſimi, in eo tamen magnopere reprehendendi, quod videntur, qui non de ſua gente ſint, exteros, paucis aliquot exceptis, velle in omnium contemtum adducere. Inprimis autem eos petunt, qui graecorum latinorumque Scriptorum editiones parabiles inde ab aliquot annis ediderunt, propterea, quod non omnem eruditionis apparatum, vt ſolent Bataui, auctoribus iis illuſtrandis, in vnum congeſſerint. At tale quid non inſtituerant Viri doctiſſimi, eſtque adeo ridiculum, quod facere nolebant, id, quod non fecerint, crimini dare, tribuereque aut negligentiae, aut ignorantiae. Si hoc non eſt contra aequitatis leges peccare, quid aequitas ſit fatemur nos non intelligere. Sed mittamus haec, et nobis ſcribentibus, et ipſis legentibus ingrata. Laetemur potius de beneuolentia doctiſſimorum Virorum, Anglorum, Gallorum, Italorum, Luſitanorum, Hiſpanorum, Batauorum etiam, qui mittendis ad nos libris et commentationibus, aut ſuis, aut amicorum, ſuſtentarunt diligentiam noſtram, et acuerunt. Vtemur nos iſta eorum liberalitate ſic, vt, commendandis atque laudandis eorum in litteras meritis, inuitari ſe ſentiant ad ſeruandam nobis iſtam beneuolentiam, quam perpetuam optamus. Vale, Lector, et ſtudiis noſtris fauere perge. Scribebam Lipſiae, d. XVIII. Iunii MDCCLXXIX.

Digitized by Google

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Januarii Anno MDCCLXXV.

NOUVEAUX MEMOIRES DE L'ACADEMIE Royale des Sciences et belles Lettres: TOME I. 1770. TOME II. 1773. TOME III. 1774.

à Berlin, chez Chrétien Fréderic Voſſ, in 4.

Diſſoluendum eſt nomen, quod nuper, pleniorem promittendo eorum recenſionem, quae in laudatis Academiae Regiae Berolinenſis commentariis reſtarent, contraximus. Quod igitur ad claſſis Philoſophiae experimentalis ſcripta, quae in Tomo tertio habentur, attinet, eorum haec fere eſt ratio, vt ad Matheſeos limites tantum non omnia ſatis commode reuocari poſſint. Sunt autem quae ſequuntur: I) *Expériences chymiques ſur diverſes parties du Tilleul*, auctore *Cel. Marggraf* (p. 3—8.). Quo in ſcripto docetur, e foliis tiliae, mediante deſtillatione atque euaporatione, confici poſſe ſubſtantiam quandam odoriferam, conſiſtentia ſeu ſpiſſitudine mel referentem, quae, admixta aqua, conciliataque huic mixto fermentatione, in liquorem vinoſum muta-

tur cum optimo vini ſpiritu comparandum. Sic etiam cum granis tiliae periculum fecit laudatiſſimus auctor, quae illum docuerunt, non omnino vera eſſe, quae medicus quidam Gallus, *Miſſa* nomine, de obtinenda ex iſtis granis ſubſtantia eam referente, quam e fabis Cacao conficiunt, in medium protulit. II) *Sur le frottement entant qu'il rallentit le mouvement, par Mr. Lambert.* Plura hoc loco referuntur experimenta, quibus obtineri poſſit, vt theoria mechanica de frictione quam corpora mota patiuntur, deque celeritatis deminutione inde eueniente paullo certioribus ſuperſtruatur principiis. Si enim elementum infinite paruum ſpatii, quod corpus motum percurrit, ponamus = d x; celeritatem vero ipſam corporis moti = c: certum eſt, obſtaculorum, quae in elemento illo corpori opponuntur numerum, eo maiorem eſſe, quo maius eſt ſpatium elementare. Ex quo patet, deminutionem celeritatis, quam inter et dicta obſtacula certa ſemper intercedit proportio, proportionalem quoque, vti loquuntur, eſſe ſpatii ipſius percurſi magnitudini; ita, vt — d c non poſſit non creſcere, ſi dx augeri ponamus. Aſſumta igitur quantitate conſtante = a, *Ill. Lambertus* generalem hanc pro deminutione celeritatis, quae frictionem ſequitur, recte ſuppeditat formulam:

$$-\mathrm{a\,d\,c} = \mathrm{c\,d\,x}$$

Qua in formula, vt ad vſum reuocari poſſit, methodo empyrica diuerſi litterae (a) valores determinantur ex iis maxime experimentis, quae *Schoberus* in nitidiſſimo tractatu: *Verſuch einer Theorie von der Ueberwucht*, recenſuit. (p. 9—32.). III) *Sur la fluidité du Sable de la Terre et d'autres corps mous, rélativement aux loix de l'Hydrodynamique, par M. Lambert.* Maximi certe momenti ſunt, tum theoreticae, quae in hoc ſcripto habentur, propoſitiones, tum experimenta, quorum ope theoria adornata eſt. Cuius rei, vt vel vnum ſuppeditemus exemplum, elegans hoc loco occurrit

Fig. 1. Schematic diagram of the experimental setup.

Fig. 2. Schematic diagram of the experimental setup.

Fig. 3. Schematic diagram of the experimental setup.

Fig. 4. Schematic diagram of the experimental setup.

Fig. 5. Schematic diagram of the experimental setup.

Fig.

demonſtratione oſtenditur, particulas heterogeneas aeri admixtas eatenus tantummodo refractiones quodammodo immutare poſſe, quatenus aerem ſuo comprimant pondere, et quatenus atmoſphaerae ipſius figura ſit ſphaerica (p. 103—140.). VI) *De l'Action de l'électricité ſur le corps humain, et de ſon uſage dans les paralyſies, par Mr. Gerhard.* Recte quidem et appoſite laudatiſſimus auctor pronunciat, nullum fere eſſe vniuerſae doctrinae phyſicae locum, qui tot illuſtratus experimentis, tot variis explicandi rationibus tentatus ab eruditis fuerit, quot in theoria Electricitatis, quam vocant, deprehendimus. Sed non eadem omnium, qui hanc tractarunt materiam, fuerunt conſilia. Alii nimirum ideo electrica fecerunt pericula, vt phaenomena quaedam naturalia felicioribus explicari poſſent auſpiciis; alii vero artis ſalutaris limites eorundem experimentorum ope proferre maluerunt. Quos poſteriores non adeo felices adhuc progreſſus expertos fuiſſe, *Exp. Gerhard* dolet. Quo maxume argumento adductus id agere coepit Vir celeberrimus, vt certioribus ſimul et generalioribus principiis hanc de electricitatis in corpus humanum vi doctrinam ſuperſtrueret. Huc enim faciunt experimenta electrica cum diuerſis animalibus, variisque flammae, vt hoc vocabulo vti nobis liceat, electricae ſpeciebus inſtituta, quae hoc loco relata legimus. Quibus ex obſeruationibus varia deducuntur conſectaria, digna omnino quae ab iis et legantur et perpendantur, qui artis medicae praxin exercent. Sunt vero potiſſimum haec: 1) Vim electricam egregium praeſtare vſum in morbis paralyticis, qui oriantur ex neruorum compreſſione, 2) obſtructione, 3) vel conſtrictione; non autem 4) in iis quorum cauſa lateat in neruorum languore. Quae ita vera eſſe ipſe experientiſſimus auctor duorum quos ſanauit paralyticorum exemplo illuſtrat. (p. 141—151.) VII) *Recherches ſur les moyens de découvrir par des expériences, comment ſe fait la propagation de la lumière, par Mr. Beguelin,* Longe diuque agitata eſt inter

Neu-

ΜΕΤΑΞΥ, ἐπ. διάφορος, ὑφαρπ. ἀφαιρ. ἐπίθετον ἐπιστητικὸν ἐκ τοῦ ἐπιρρ. ΜΕΤΑΞΥ, ὅπερ ἐκ τοῦ ἐπιρρ. ΜΕΤΑ, ἐπιρρ.

potheſin emiſſionis attinet, tantum abeſt vt illam per laudatam obſeruationem ſubuerti autumet auctor, vt potius argumenta in medium proferat, quibus luminis motum ab aëris in excitato ſono vibrationibus longe differre oſtendit (p. 152—162.). VIII) *Extrait des obſervations météorologiques faites à Berlin en l'année 1772. par Mr. Beguelin.* Occurrunt hoc loco accuratae barometri atque thermometri, directionis ventorum, et ſtatus atmoſphaerae pro ſingulis menſibus obſeruationes; notatur denique, auroras boreales in hoc anno obſeruatas nullos iridis colores, ſed declinationem 16° a ſeptemtrione verſus occidentem habuiſſe (p. 163—182.).

His ita disputatis, ad eas nos conuertimus lucubrationes, quas claſſi Mathematicorum debemus. Pertinent iſtae maxumam quoad partem ad Analyſin; quapropter, ne noſtrum de illis iudicium in libri molem excreſcat, in eorum recenſione potiſſima tantummodo momenta conſiderabimus. Ad ea igitur ſcripta mathematica, quae in Tomo I. habentur, quod attinet, ſunt ſequentia. I) *Nouvelles Réflexions ſur les Tautochrones, par M. de la Grange* (p. 96—122.). Poſt Hugenium, qui primus docuit in immortali de horologio oſcillatorio opere, curuam cycloidicam eſſe eam, quae iſochronismum admittat pro corporibus grauibus, quae in vacuo moueantur; plures id egerunt Geometrae, vt alias quoque curuas determinarent, in quibus ſub quacumque grauitatis et reſiſtentiae hypotheſi, idem iſochronismus obtineri poſſet. Quem laborem celeberrimus huius ſcripti auctor, methodo analytica ita tractauit, vt, quum generales ſint, quas ſuppeditauit, formulae, ad quosuis caſus obuios facili negotio applicandae, omnia praeſtitiſſe videatur, quae in hoc genere deſiderari queant. Nobis in praeſenti notaſſe ſufficiat, duobus omnem in hac lucubratione doctrinam abſolui problematibus. Quorum primum hoc eſt: Datis 1) ſpatio

A
B
C
D
E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
X
Y
Z

alter, vt examinentur variae rationes, quas adhuc in resoluendis aequationibus sequi sunt soliti Geometrae, eaedemque ad generaliora reuocentur principia; alter, vt ostendatur, quare speratus quidem dictis methodis in aequationibus trium quatuorue dimensionum, non item vlteriorum graduum, arrideat euentus. Nimis longum foret, et a nostro alienum instituto, singula referre artificia, quae rem omnem conficiunt; vt tamen vno quasi intuitu lectoribus nostris de grauitate scripti iudicare liceat, quaenam in quatuor sectionibus, quibus integer tractatus absoluitur, habeantur, age, breuiter recensemus. Quum igitur *aequationum secundi gradus* resolutio nullis fere obnoxia sit difficultatibus in *sectione prima* ab *aequationum cubicarum* resolutione celeberrimus auctor facit discendi initium. Quo loco generalis aequatio huius formae:

$$x^3 + m x^2 + n x + p = 0$$

ad resoluendum proponitur; quae expuncto termino secundo $m x^2$ euadit: $x^3 + n x + p = 0$; et posito $x = y + z$, tandem valorem incognitae x sistit. Falli tamen in eo videtur Vir summus, dum generaliter secundum aequationis terminum expungi posse pronunciat, addito ad radices datae aequationis coëfficiente termini secundi, per exponentem termini primi diuiso. Hoc enim tantummodo verum esse eo in casu, in quo secundus aequationis terminus sit positiuus, quum potius subtrahenda sit dicta quantitas a radicibus aequationis propositae, quoties secundus terminus deprehendatur negatiuus; prima Analyseos aequationum principia quemuis docent. In *sectione porro secunda* de ratione resoluendi aequationes quatuor dimensionum agitur, et primo loco elegans *Ludouici Ferrari* (qui *Cardani* discipulus fuit, et primus regulam generalem pro inuenienda huiusmodi aequationis radice suppeditauit,) methodus expenditur; deinde vero de noua Cartesii methodo, quam sequuntur Mathematicorum plurimi, disputatur. *Ferrarus* enim ex aequatione quatuor di-

dimenſionum ſecundum eximit terminum: quo facto, quum ad hanc reducatur formam:

$$x^4 + n x^2 + p x + q = 0$$

in duo illam membra diſpeſcit, quorum alterum primo termino, alterum reliquis terminis conſtet, et addita ad vtrumque membrum quantitate $2 y x^2 + y^2$, aequationem quadraticam obtinet, huius formulae:

$$x^4 + 2 y x^2 + y^2 = (2 y - n) x^2 - p x + y^2 - q$$

Carteſius autem ſimpliciori, quod negari non poteſt, et magis directa methodo procedens, quamcumque aequationem biquadraticam pro producto aſſumit ex duabus quadraticis, videlicet:

$$x^2 + f x + g = 0$$
$$x^2 + h x + k = 0$$

Quibus ita diſpoſitis, facta inter ſe terminorum homologorum comparatione, valorem quantitatum indeterminatarum, f, g, h, k, eruit; vnde etiam pro vero auctore methodi, *quae indeterminatas* ad calculum reuocat quantitates, habetur. *Tertiam et quartam ſectionem* conſectaria occupant ex generalibus, quae in praecedentibus ſectionibus leguntur, principiis legitime deducta. Sic enim *in tertia ſectione* variae examinantur viae, quibus vir, dum viueret, celeberrimus, *Tſchirnhaus*, *Eulerus*, et inter Academicos Pariſienſes V. C. *Bezout*, incedere ſolent, vbi de reducendis vlteriorum graduum aequationibus ad gradum quartum agitur. In ſectione autem quarta, quae vltima eſt, nonnullae adduntur laudatiſſimi auctoris obſeruationes, tum de transformatione aequationum in genere tum de reductione earundem ad gradus inferiores; vbi omnem in hoc genere laborem eo abſolui eleganter et ſolide docet, vt functiones radicum aequationis propoſitae inueniantur, huius indolis,

vt nouae, quae illas contineant, aequationes, datae aequationi vno gradu aut sint inferiores, aut tamen resolui in aequationes possint, quae laudatam admittant determinationem. IV) *Suite d'Observations faites à l'Observatoire Royal pendant le mois de Iuin 1770. par M. Jean Bernoulli* (p. 216—220.). Recensentur momenta transituum tum Solis, tum Lunae, tum vero etiam Iouis, et nonnullarum fixarum, per tria telescopii meridionalis fila verticalia, obseruatorum. V) *Calculs pour l'Opposition de Jupiter en 1770. par M. Jean Bernoulli* (p. 221—224.). Ex iis, quas praecedens scriptum exhibet, obseruationibus, calculi oppositionis Solis et Iouis, quae a. 1770. inter 9 et 10^{mum} mensis Iunii diem contigit, ducuntur. VI) *Observations analytiques, par M. Lambert* (p. 228—244.). Proponitur hoc loco atque ab immortali viro resoluitur problema analyticum: Data quadam duarum quantitatum variabilium x et y, functione, cuius haec sit indoles, vt fiat = 0; aut = constanti, aut = nouae functioni quantitatis y; determinare quantitatem x, aut functionem quamlibet huius x, vel etiam quantitatum x et y, per ipsam quantitatem y; in auxilium vocatis differentiationibus. Nobis vero in praesenti obseruasse sufficiat, auctorem huius scripti de vniuersa Matheſi meritissimum, tum ex doctrina de seriebus, per quas dignitates indefinitorum exponentium exprimi solent, tum ex transformatione aequationis:

$$\psi\xi = x_\eta, \text{ in aliam huius formae:}$$
$$x\xi = x_\eta + (x\xi - \psi\xi),$$

similibusque analyticorum artificiis, laudati problematis solutionem deduxisse.

In Tomo Commentariorum altero, praeter continuationem satis amplam tractatus de resolutione aequationum, cuius iam, quod satis est, mentionem iecimus: ea, quae se-

ſequuntur, ſcripta occurrunt: I) *Démonſtration d'un Théoreme nouveau concernant les nombres premiers, par M. de la Grange* (p. 126—137.). Elegans exhibetur theorematis arithmetici demonſtratio, quod primus diuulgauit *Eduardus Waring, Matheſeos Profeſſor Lucaſianus, in Meditationibus Algebraicis* (Cantabrigiae 1770.) *pag. 218;* ſecundum quod, ſi ponatur $n =$ numero primo cuicumque, numerus huius formae:

$$1.\ 2.\ 3.\ 4.\ 5. \ldots . (n-1)+1$$

diuidi poſſit per ipſum numerum n. Quum vero Anglus nullam ſubiunxerit laudatae propoſitionis demonſtrationem, fieri non poſſe ratus, vt nota ſingatur, quae primum numerum exprimat, gratum certe eruditis opus feciſſe V. C. *de la Grange*, dum ex euolutione producti continui

$$(x+1)(x+2)(x+3)(x+4)\ldots.(x+n-1)$$

ſecundum dignitates ipſius x conficiendam laudati theorematis demonſtrationem docuit, nemo eſt, qui non videat. II) *Mémoire ſur les équations réſolues par M. de Moivre; avec quelques réflexions ſur ces équations et ſur les cas irreductibles, par M. de Caſtillon* (p. 254—272.). Demonſtratio hactenus neglecta, vel plerumque exinductione repeti ſolita, (quod Eulerus fecit in *Comm. Acad. Petrop.* Tom. VI. p. 226. ſqq.) theorematis analytici, quod aequationis generalis

$$a = z^n - n z^{n-2} \sqrt[n]{b^2} + \frac{n.n-1}{1.2} z^{n-4} \sqrt[n]{b^4}$$

$$\frac{n.n-4.n-5}{1.2.3} z^{n-6} \sqrt[n]{b^6} + \frac{n.n-5.n-6.n-7}{1.2.3.4} z^{n-8} \sqrt[n]{b^8} - \text{etc.}$$

radicem eſſe docet $=$

$$z = \frac{\sqrt[n]{(a+\sqrt[n]{(a^n-4b^n)})} + \sqrt[n]{(a-\sqrt{(a^n-4b^n)})}}{\sqrt[n]{2}}$$

noua methodo ex variis in expreſſione ſeptimae dignitatis formulae

$$z = \sqrt[7]{A} + \sqrt[7]{B}$$

ſubſtitutionibus, id eſt, aequiualentium terminorum ſurrogationibus, efficitur. III) *Sur les Fractions décimales périodiques, par M. Jean Bernoulli* (p. 273—317.). Quum iam notum ſit, propoſita fractione quadam v. c. $\frac{1}{7}$ ad calculum decimalem reducenda, prodire:

$$\tfrac{1}{7} = 0,142857,$$

quae ſex ciphrae continuata diuiſione conſtanter et non mutato ordine ſemper redeant; ita, vt ſi ponatur denominator in genere $= D$, numerus ciphrarum in numeratore fractionis decimalis conſtanter redeuntium ſit $= D - 1$; Ill. *Bernoulli*, fractionum harum, quae *periodicae* dicuntur, naturae accuratiorem inueſtigationem, eorumque examen principiorum, quae de illis apud *Walliſium*, *Eulerum*, et *Robertſonum* occurrunt, inſtituit. In calce vero duas ſubiunxit tabulas, quarum altera exhibet fractiones, quarum denominatores ſint numeri primi, altera vero ſiſtit fractiones, quae denominatores habeant ex multiplicatione duorum numerorum primorum ortos, in fractiones decimales periodicas mutatas. IV) *Recherches ſur les diviſeurs de quelques nombres très grands compris dans la ſomme de la progreſſion géometrique*:

$$1 + 10^1 + 10^2 + 10^3 + 10^4 \ldots + 10^T = S$$

par M. Jean Bernoulli (p. 318—337.). Ex ipſius Summae propoſitae progreſſionis, quae eſt $=$

$$\frac{10^{T+1} - 1}{10 - 1}$$

conſideratione, tum vero etiam in auxilium vocatis theore-

ma-

medio centro Ellipsis, habitus transitus, *ergo* illa Ellipsis transibit per centrum Ellipsis, quæ fuit data. Quod erat primo loco demonstrandum. Secundo loco, si Ellipsis, quæ transit per centrum Ellipsis, quæ fuit data, transeat per punctum, quod est in circumferentia Ellipsis, quæ fuit data, & per punctum, quod est in circumferentia Circuli, qui fuit datus, illa Ellipsis transibit per duo puncta Ellipsis, quæ fuit data, & per duo puncta Circuli, qui fuit datus, *ergo* per quatuor communia puncta Ellipsis, quæ fuit data, & Circuli, qui fuit datus. Sed Ellipsis, quæ fuit data, & Circulus, qui fuit datus, habent quatuor communia puncta tantum, *ergo* illa Ellipsis, quæ transit per centrum Ellipsis, quæ fuit data, & per punctum, quod est in circumferentia Ellipsis, quæ fuit data, & per punctum, quod est in circumferentia Circuli, qui fuit datus, habet cum Ellipsi, quæ fuit data, & Circulo, qui fuit datus, quatuor communia puncta, & non plura, *ergo* illa Ellipsis, quæ transit per centrum Ellipsis, quæ fuit data, & per punctum, quod est in circumferentia Ellipsis, quæ fuit data, & per punctum, quod est in circumferentia Circuli, qui fuit datus, est Ellipsis, quæ fuit quæsita. Quod erat secundo loco demonstrandum.

Et quoniam in Ellipsi, quæ fuit data, est $\frac{AC}{BC} = \frac{BC}{DC}$, *ergo* in Ellipsi, quæ fuit quæsita, est $\frac{AC}{BC} = \frac{BC}{DC}$. Manent ut ante positum est. Et quoniam in Ellipsi, quæ fuit data, est $AC \times CE = BC \times BC$, *ergo* in Ellipsi, quæ fuit quæsita, est $AC \times CE = BC \times BC$. Manent ut ante positum est. Et quoniam in Ellipsi, quæ fuit data, est $AC \times CE = BC \times BC$, *ergo* in Ellipsi, quæ fuit quæsita, est $AC \times CE = BC \times BC$. Manent ut ante positum est.

Fig. 18. Ellipsoides & Circuli, quæ fuerunt in eis descripti, per Ill. Isaacum de Luca effecti. Ellipsoides & Circuli primum ab Ill. Isaaco de Luca descripti, & deinde per Ill. Isaacum de Luca effecti, sunt Ellipsis & Circulus, quæ fuerunt in Ellipsi, quæ fuit data, & Circulo, qui fuit datus, descripti.

longius a Sole distare, quam hunc a terra, quoties puncta orbis intermedia versus locos Solis correspondentes declinent, minorem contra Cometae, quam Terrae, a Sole esse distantiam, si contrarium obtineat, ostenditur.

Ad eas tandem quod attinet lucubrationes Mathematicas, quae in Tomo Commentariorum tertio habentur, sequens harum est ratio: I) *Sur une nouvelle Espece de Calcul relatif à la différentiation et à l'intégration des quantités variables, par M. de la Grange* (p. 185—221). Scopus, quem auctor sibi proposuit, vt breues simus, hic est. Magnis hactenus obnoxia fuit difficultatibus, quantitatum quae plurium simul variabilium sint functiones, tum differentiatio, quam vocant, tum integratio. Quapropter, vt Mathematicorum consuleret commodis, *Ill. de la Grange*, noua methodo generaliora hoc loco demonstrauit theoremata, quorum ope ea, quae indicauimus, praestari possint. Sic, vt leuius tantummodo meditationum viri doctissimi in medium proferamus specimen, si quantitas u fuerit functio variabilis x, loco quantitatis x vero ponatur $x + \xi$; functio u mutabitur in nouam functionem $= u + u'\xi$. Qua in expressione, vt determinari possit quantitas functionis u'; ponamus $u'\xi$, seu incrementum primae functionis $u = du$; et ξ, seu incrementum infinite paruum quantitatis $x = dx$; atque erit: $du = u'dx$; vnde prodit: $u' = \frac{du}{dx}$; ita vt functio u' iam innotescat, datis differentialibus du et dx. II) *Sur la forme des Racines imaginaires des Equations, par M. de la Grange* (p. 222—258.). Radices aequationum imaginarias comprehendi sub generali expressione $A + B\sqrt{-1}$, in qua A et B denotent quantitates reales, tam notum est, quam quod notissimum. Quum porro, si radix imaginaria aequationis cuiusdam ponatur $= A + B\sqrt{-1}$; alia etiam eiusdem aequationis radix sumi possit $= A - B\sqrt{-1}$

ita,

ita vt, ſi alter factor aequationis imaginarius ſit

$$= x - A + B\sqrt{-1}$$

alter quoque prodeat $= x - A - B\sqrt{-1}$; quo poſteriore in priorem ducto, habebimus realem factorem:

$$x^2 - 2Ax + A^2 + B^2$$

nulla ſupereſt dubitatio, radices aequationum imaginarias non impedire, quo minus aequationes ſuperiorum graduum reſolui poſſint in alias poſſimus inferiorum dimenſionum. Quam in reſolutionem auctor huius ſcripti fuſius inquirit. III) *Sur les Réfractions Aſtronomiques, par M. de la Grange* (p. 259—282) Quum non ignobilis nuper Phyſicus *V. C. de Luc* in peculiari libro, qui inſcribitur: *Recherches ſur les modifications de l' Atmoſphère (à Geneve 1772.)* nouas de varia aëris denſitate obſeruationes cum orbe erudito communicauerit, in ea, cuius titulum deſcripſimus, commentatione, id agit laudatiſſimus *de la Grange*, vt maiori quadam luce doctrinam de refractionibus caeleſtibus perfundat, tum theoreticis meditationibus, tum nouiſſimis, quas laudauimus, obſeruationibus adiutus. Cuius conſilii vt in lectorum noſtrorum animos aliquam informemus notitiam, formulae cuiusdam analyticae, in qua totius rei cardo vertitur, opus eſt euolutione. Notum eſt, *elaſticitatem aëris eſſe in ratione compoſita denſitatis atmoſphaerae atque caloris, quo illa afficiatur.* Ponamus igitur altitudinem barometri $= y$; denſitatem aëris $= \delta$; caloris gradum $= \Phi$; quantitatem denique conſtantem per experientiam determinandam, a qua pendeat ipſius aëris vis elaſtica $= m$; atque erit:

$$y = m\delta\Phi;$$

ita, vt y ſit functio trium quantitatum m, δ, et Φ. Jam vero, ſit $x =$ eleuationi loci a ſuperficie maris computatae; $dx =$ columnae aëris infinite paruae; et $-dy =$ altitudini Mercu-

curii in barometro preſſioni memoratae columnae reſpondenti; atque, quum grauitates ſpecificae ſint in ratione inuerſa voluminum, quorum eadem eſt grauitas abſoluta, habebimus rationem grauitatis ſpecificae Mercurii ad grauitatem ſpecificam aëris $= -\frac{dy}{dx}$. Aſſumta vero grauitate ſpecifica Mercurii pro vnitate, euadet denſitas aeris $= \delta = -\frac{dy}{dx}$. Vnde ſubſtituto hoc valore $\tau\tilde{\upsilon}\ \delta$, formula, quae quantitatem $\tau\tilde{\upsilon}\ y$ exprimit, erit:

$$y = \frac{-m\,dy\,\varphi}{dx}$$

atque ita: $y\,dx = -m\,dy\,\varphi$

et: $dx = -\frac{m\,dy\,\varphi}{y}$

denique: $\frac{dx}{m\varphi} = -\frac{dy}{y}$

Quae noua formula egregie inſeruire poteſt ad inueſtigandam, quae inter diuerſas altitudines barometricas intercedit, relationem, ſi modo nobis iam innotuerit, qualis functio $\tau\grave{o}\ \varphi$ ſit quantitatum x et y. Sed quum haec functio hactenus determinata non ſit, a poſteriori, vti loquuntur, V. C. *de Luc* regulam inuenit, ſecundum quam corrigi poſſint eleuationes locorum, ex obſeruationibus barometricis determinatae, ad calculum reuocatis caloris viciſſitudinibus. Qua regula auctor commentationis noſtrae vtitur, ad eliciendam ex laudata formula analytica legem, quam variationes caloris pro differentia eleuationum ſequantur. Obſeruauit enim Vir eximius *de Luc*, ſub hypotheſi caloris, cui in thermometro Reaumuriano $16\frac{1}{4}$ gradus reſpondent

Alia differentia legendi occurrit in versibus 1 Corinthiorum, quos ita exhibet Maior: ἐν ἀνθρώπῳ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ, ἐν θεῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ, quae lectio ab omnibus aliis recensionibus, si unicum Alexandrinum excipias, discrepat. Ceterum Alexandrinus quoque in hoc loco a reliquis recensionibus non parum recedit, ut ex sequentibus patet:

ΤΟΠΝΕΥΜΑΤΟΤΟΕΝΑΥΤΩΚΑΙΤΟΠΝΕΥΜΑΤΟΤΟΕΝΘΕΩ

Ita quidem hoc loco Alex. a ceteris recedit. Si ad B. Hugo recurrimus, ut textus eadem, quae in hac recensione, ratione exhibetur, ita legitur: τὸ πνεῦμα τὸ ἐν ἀνθρώπῳ, τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν θεῷ, τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ. Ubi praeter pronomen, vocabulo ἐν, ut Alex. addito, ceteri, praeter Alexandrinum, omnes consentiunt. Ceterum pronomen αὐτῷ, quod in Maiore deest, ex Hugone Bentleius (*Ed. Lond.* 1716) recepit. Ita quoque Bentleius in *Ed. Amst.* 1720, p. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40,

ro aequalium. Sic v. c. quum 32 sit quinta numeri binarii dignitas loco illius scribitur 5; loco $33 = 32 + 1 = 2^5 + 2^0$ ponitur 0. 5; sicuti $36 = 2^5 + 2^2$ loco 2. 5. Quod deinde ad additionis, subtractionis, Multiplicationis et diuisionis artificia attinet, facile hi labores ad vsum reuocato Algorithmo exponentiali superantur, si modo resolutionem et compositionem exponentium probe noueris. Quum scilicet in genere 2^{n+1} per naturam numeri binarii sit $= 2.2^n = 2^n + 2^n$; facile apparet, in locum duorum exponentium aequalium n. n, qui in expressione quadam occurrant, surrogari posse nouum exponentem n + 1. Sic v. c. numerus 2. 4. 4. 5 erit = 2. 5. 5 = 2, 6 = $2^6 + 2^6 = 68$. Vnde porro n. n. n erit = n (n + 1) et n. n. n. n = (n + 1). (n + 1) = n + 2, etc. Haec sunt, et similia ratiocinia, quibus acutissimus Geometra in priore commentationis huius sectione calculi exponentialis principia superstruxit, quae statim ad vsum reuocat, atque varia euoluit de factoribus numerorum theoremata, quorum primum tantummodo huc transscribemus. Posito numero exponentiali huius formae: o. (m + 1). (2 m): hic numerus erit quadratus, et eius radix = o. m. Si enim quantitas o. m secundum regulas multiplicationis exponentialis in se ipsam ducatur, habemimus o + o = o; m + o = m; o + m = m; m + m = 2 m; ergo factum integrum = o + m + m + 2 m = o. m. m. 2 m = o. (m + 1). (2 m). Sic v. c. numerus o. 7. 12 = 4225 est quadratus et eius radix = o, 65 = 1 + 64 = 65. In sectione vero nitidissimi huius scripti altera, varia euoluuntur artificia, quae ad duorum factorum *F* et *f* expressionem, secundum algorithmum exponentialem adornandam, spectent. Distinguit hoc loco celeberrimus auctor factores exponentiales in plenos, (*facteurs pleins*) vacuos (*facteurs vuides*) et interruptos (*facteurs coupés*). Pleni sunt factores huius formae: $2^{m+1} - 1$, qui omnes contineant numeros exponentiales naturali ordine sibi

ΚΕΦ. Ε'. Ἐπειδὴ ἡ ἀρχαιοτέρα ἐκκλησία ἐκαυχᾶτο ἐπὶ τῇ ἑνότητι τῆς πίστεως καὶ τῇ ἀδιαιρέτῳ κοινωνίᾳ τῶν ἐν διαφόροις τόποις ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἐπὶ τῇ ἀκριβεῖ διαδοχῇ τῶν ἐπισκόπων, ἵνα ἐν πᾶσι τούτοις ἐπιδείξωμεν ὅτι ἡμεῖς ἐσμεν οἱ ἀληθεῖς καὶ γνήσιοι διάδοχοι τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἀπαραλλάκτῳ πίστει καὶ ἐν τῇ ἀδιαιρέτῳ κοινωνίᾳ τῶν ἐν διαφόροις τόποις ἐκκλησιῶν καὶ ἐν τῇ ἀκριβεῖ διαδοχῇ τῶν ἐπισκόπων, ἐκθήσομεν ἐν τοῖς ἑξῆς τὰ ὀνόματα τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ Ἱερουσαλὴμ ἐπισκοπησάντων ἀπὸ τῆς ἁγίας ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μέχρι τῆς ἁγίας ἐκείνης πολιορκίας, ἐν ᾗ ἡ πόλις ἐκείνη ἐπορθήθη καὶ ἐξηφανίσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ πολιορκίᾳ ἐκείνῃ ἐξέλιπε καὶ ἡ ἐκκλησία τῶν Ἑβραίων, ἐκθήσομεν ἐνταῦθα τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἀπὸ τῆς ἁγίας ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μέχρι τῆς ἁγίας ἐκείνης πολιορκίας, ἐν ᾗ ἡ πόλις ἐκείνη ἐπορθήθη καὶ ἐξηφανίσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἐπειδὴ ἐν τῇ πολιορκίᾳ ἐκείνῃ ἐξέλιπε καὶ ἡ ἐκκλησία τῶν Ἑβραίων, ἐκθήσομεν ἐνταῦθα τοὺς ἐπισκόπους τοὺς ἀπὸ τῆς ἁγίας ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μέχρι τῆς ἁγίας ἐκείνης πολιορκίας, ἐν ᾗ ἡ πόλις ἐκείνη ἐπορθήθη καὶ ἐξηφανίσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

CAP. V. Quoniam antiquior ecclesia gloriabatur in unitate fidei et indivisa communione ecclesiarum quæ in diversis locis sunt, et in his in accurata successione episcoporum, ut in omnibus his ostendamus nos esse veros et legitimos successores sanctorum apostolorum, qui in antiqua et immutabili fide et in indivisa communione ecclesiarum quæ in diversis locis sunt et in accurata successione episcoporum, exponemus in sequentibus nomina episcoporum qui in sancta Hierosolyma episcopati sunt a sancta resurrectione Domini usque ad sanctam illam obsidionem, in qua civitas illa expugnata et deleta est a Romanis. Quoniam enim in obsidione illa defecit et ecclesia Hebræorum, exponemus hic episcopos qui a sancta resurrectione Domini usque ad sanctam illam obsidionem, in qua civitas illa expugnata et deleta est a Romanis, quoniam in obsidione illa defecit et ecclesia Hebræorum, exponemus hic episcopos qui a sancta resurrectione Domini usque ad sanctam illam obsidionem, in qua civitas illa expugnata et deleta est a Romanis.

alterum relicto altero eligere possit. Quo in casu electionem non fieri ad normam maioris boni, tam certum est quam quod certissimum. Quae enim obuerti possent motiua nimirum latentia, quorum conscius sibi non sit animus electionem saepius flectere, ab auctore nostro solidis refutantur argumentis, quae eo redeunt, vt concessis etiam obscuris huiusmodi motiuis, eorumque in voluntatem hominis vi, nihilo tamen minus status perfecti aequilibrii tandem superuenire et possit, et debeat. Tam egregia sunt quae hanc in partem disputauit eximius philosophus, vt pace lectorum, nonnulla tantummodo illius ratiocinia huc transscribere non dubitemus. Ita vero pergit illustris auctor p. 154. „Auſſi longtems que la volonté eſt attirée „par des puiſſances inégales, elle ſe trouve dans le cas des „corps, c'eſt à dire que les motifs agiſſent ſur elle comme „les poids ſur les bras d'une balance; — — Mais dès „que les poids ſont égaux, la balance, incapable de ſe dé„terminer par elle même, et également ſollicitée des deux „cotés, doit naturellement reſter dans l'inaction; l'ame in„telligente au contraire qui ſe détermine elle méme, et „qui eſt actuellement portée à agir par la perception du bi„en, doit ſavoir ſe décider entre deux ſollicitations étran„géres, qui agiſſent également ſur elle." II) *Sur le problême de Molyneux, par M. Merian. Premier Mémoire. Tom. I. p. 258—267. Second Mémoire. Tom. II. p. 367—389. Troiſieme Mémoire. T. III. p. 414—424.* Vir dum viueret de philosophia deque rebus mathematicis meritissimus, *Molyneux*, ad fastigium Baronis regni Angliae postmodum euectus, problema eruditis proposuit quod tale est: „Ponamus „hominem inde a natali die caecum, iam vero ex annis „pueritiae egressum, qui tactu globum a cubo ex eadem ma„teria confecto distinguere didicerit; quaeritur, an caecus „si recuperato oculorum vsu, globum a cubo discernere „possit per visionem?" Variae sunt eruditorum circa lau-

da-

Abel de Pujol (1785-1861) was a pupil of David, and painted many portraits and historical subjects in the manner of his master. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Ingres is in the Musée Ingres at Montauban.

Ingres (1780-1867) was a pupil of David and Guérin. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Abel de Pujol is in the Musée Ingres at Montauban.

Delacroix (1798-1863) was a pupil of Guérin. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Ingres is in the Musée Ingres at Montauban.

Delaroche (1797-1856) was a pupil of Gros. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Delacroix is in the Musée Ingres at Montauban.

Gros (1771-1835) was a pupil of David. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Delaroche is in the Musée Ingres at Montauban.

Guérin (1774-1833) was a pupil of David. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Gros is in the Musée Ingres at Montauban.

David (1748-1825) was a pupil of Vien. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Guérin is in the Musée Ingres at Montauban.

Vien (1716-1809) was a pupil of Restout. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of David is in the Musée Ingres at Montauban.

Restout (1692-1768) was a pupil of Jouvenet. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Vien is in the Musée Ingres at Montauban.

Jouvenet (1644-1717) was a pupil of Lebrun. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Restout is in the Musée Ingres at Montauban.

Lebrun (1619-1690) was a pupil of Vouet. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Jouvenet is in the Musée Ingres at Montauban.

Vouet (1590-1649) was a pupil of Lebrun. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Lebrun is in the Musée Ingres at Montauban.

Abel de Pujol (1785-1861) was a pupil of David. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Ingres is in the Musée Ingres at Montauban.

Ingres (1780-1867) was a pupil of David and Guérin. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Abel de Pujol is in the Musée Ingres at Montauban.

Delacroix (1798-1863) was a pupil of Guérin. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Ingres is in the Musée Ingres at Montauban.

Delaroche (1797-1856) was a pupil of Gros. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Delacroix is in the Musée Ingres at Montauban.

Gros (1771-1835) was a pupil of David. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Delaroche is in the Musée Ingres at Montauban.

Guérin (1774-1833) was a pupil of David. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Gros is in the Musée Ingres at Montauban.

David (1748-1825) was a pupil of Vien. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Guérin is in the Musée Ingres at Montauban.

Vien (1716-1809) was a pupil of Restout. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of David is in the Musée Ingres at Montauban.

Restout (1692-1768) was a pupil of Jouvenet. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Vien is in the Musée Ingres at Montauban.

Jouvenet (1644-1717) was a pupil of Lebrun. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Restout is in the Musée Ingres at Montauban.

Lebrun (1619-1690) was a pupil of Vouet. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Jouvenet is in the Musée Ingres at Montauban.

Vouet (1590-1649) was a pupil of Lebrun. He was a member of the Institute and professor at the École des Beaux-Arts. His portrait of Lebrun is in the Musée Ingres at Montauban.

„d'une négation, ou d'une choſe qui n'a rien de poſitif, ſi „elle eſt poſsible ou impoſſible; ces deux idées n'y ſont „point applicables du tout. Ie dis donc, que ces deux pro„poſitions: *le néant eſt poſſible*, et: *le néant eſt impoſſible*, ne „ſont ni vraies, ni fauſſes, mais que ce ſont des mots vui„des de ſens." IV) *Descartes et Locke conciliés, par M. de Caſtillon* (p. 277—282.). Quum Carteſius ideas hominis in *innatas*, *aduentitias*, atque *factas* ſeu *factitias* diſtinguat, Lockius contra ideas innatas proſcribat, hac in doctrina Lockium atque Carteſium in diuerſas abire partes vulgo tradunt. Quae opinio, vt hominum animis eximatur, egregie docuit V. C. *de Caſtillon*, ideas, quas Carteſius innatas dixit, ſecundum ipſa laudati philoſophi placita, non eſſe niſi ideas ab animo ſine omni auxilio externo formatas, quas Lockium nullo modo proſcripſiſſe, Lockii ipſius verbis oſtenditur. Simul vero monetur, diſcipulos Carteſii ideas innatas falſo habuiſſe pro ideis quae cum ipſo homine naſcantur. V) *Diſcours ſur la Médiſance, par M. Touſſaint* (p. 283—306.). Eleganter aeque, ſi dictionis Gallicae rationem habeamus, ac ſolide conſcripta eſt haec diſſertatio, in qua contra omnes omnino ſermones, qui dolo malo prolati, ad depingendos aliorum naeuos aut veros aut fictos tendunt, calamum ſtringit auctor laudatiſſimus. Euoluuntur diuerſae maledicendi rationes; et indicantur huius vitii natales, qua de re *p. 292.* vir doctiſſimus ita praecipit: „L'adou„ciſſement des moeurs, qu'ont amené les ſciences et les arts, „en éteignant la barbarie, a introduit la médiſance: c'eſt le „vice des ſiècles polis, c'eſt le tic des nations civiliſées. On „médit plus à Paris ou à Berlin, qu' à Conſtantinople, ou „à Tunis. Les hommes polis, qui ſavent bien qu'il y a „des peuples, qui vuident leurs différens à coups de ſabre, „croyent qu'on leur en doit de reſte pour avoir trouvé le „ſecret, de nuire ſans enſanglanter la ſcene, et de nuire pour„tant tout auſſi réellement, que s'ils coupoient des bras ou

„des

μὴ βάλλειν· τὸ δὲ ἔλεγεν ἐν τῷ κοινῷ τῶν ἀνθρώπων ἐθει τὸ τοιοῦτον ἐπὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἐξουσίας ἐπιτιμᾶν τοῖς ὑπ' αὐτοὺς ἀτάκτως ἐνεργοῦσιν. Ἐπὶ τοῦ ἐν Ἰωβ (c. 1.) λέγει· Πόσας μοι ἔχει ἀνομίας; Ἐπὶ τοῦ ἐν Ἰωνᾷ (c. 1.) ἐπιτιμᾷ τοῖς ναύταις, ὅτι ἐπεκαλοῦντο τοὺς θεοὺς αὐτῶν.

Ἐπὶ τοῦ ἐν Ἰωνᾷ (c. 1.) ἐπιτιμᾷ τοῖς ναύταις, ὅτι ἐπεκαλοῦντο τοὺς θεοὺς αὐτῶν. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν Ἰωβ (c. 1.) ἐπιτιμᾷ τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι ἐπεκαλοῦντο τὸν θεὸν

locorum quos transilit. Sic v. c. si ordinem ponamus quatuor numerorum qui sequitur 1. 2. 3. 4; mutato illo ordine in hunc: 3. 1. 2. 4 summa defectuum ordinis erit = 1 + 2 + 6 = 9. His ita discussis Ill. *Lambertus* ad eos etiam casus suam dirigit meditationem, in quibus ordo plurium obiectorum eiusdem generis, a diuersis dependet regulis, quibus simul satisfieri debeat. Posito enim numero rerum certo ordine disponendarum = n; si diuersas, secundum quas ordo obtinendus est, conditiones dicamus a, b, c, pro ordine absoluto prodit formula = n (a + b + c), quae vnitatem exprimit. Jam vero ponamus ex dictis obiectis tantummodo nonnulla = m singulis satisfacere conditionibus, alia numero p, conditionibus a + b; alia, numero q, conditionibus a + c; alia denique, numero r, vnicae conditioni a; atque formula, quae ordinem vel potius defectum ordinis, qui inter dictas res obseruetur, exprimat, erit:

$$\frac{m(a+b+c)+p(a+b)+q(a+c)+ra}{n(a+b+c)}$$

Sed haec pro scopo nostro de egregia hac lucubratione dicta sufficiant.

Pergimus ad scripta philosophica quae in Tomo commentariorum altero leguntur. I) *Sur le Problème de Molyneux par M. Merian, Second Memoire* (p. 367—389). De quo scripto iam supra, quod satis est, diximus. II) *Observations sur quelques propriétes de l'ame comparées à celles de la matière, pour servir a l'examen du Matérialisme, par M. Sulzer* (p. 390—410.). Noua prorsus ratione in hoc scripto omni laude digno Ill. *Sulzer* demonstrauit, animum non esse materialem. Docetur enim, in animo vires inesse, quae in materiam numquam cadant; facultates puta de bonis deque malis obiectis iudicandi, eaque, quae placuerunt, eligendi;

nec

Bachelor of Arts, Master of Arts, Bachelor of Science, Master of Science, Bachelor of Philosophy, Master of Philosophy, Bachelor of Letters, Master of Letters, Bachelor of Laws, Master of Laws, Bachelor of Medicine, Master of Medicine, Bachelor of Surgery, Master of Surgery, Bachelor of Dental Surgery, Master of Dental Surgery, Bachelor of Veterinary Medicine, Master of Veterinary Medicine, Bachelor of Veterinary Surgery, Master of Veterinary Surgery, Bachelor of Engineering, Master of Engineering, Bachelor of Architecture, Master of Architecture, Bachelor of Agriculture, Master of Agriculture, Bachelor of Horticulture, Master of Horticulture, Bachelor of Forestry, Master of Forestry, Bachelor of Commerce, Master of Commerce, Bachelor of Economics, Master of Economics, Bachelor of Pedagogy, Master of Pedagogy, Bachelor of Divinity, Master of Divinity, Bachelor of Theology, Master of Theology, Bachelor of Sacred Theology, Master of Sacred Theology, Bachelor of Canon Law, Master of Canon Law, Bachelor of Civil Law, Master of Civil Law, Bachelor of Music, Master of Music, Bachelor of Oratory, Master of Oratory, Bachelor of Elocution, Master of Elocution, Bachelor of Expression, Master of Expression, Bachelor of Physical Culture, Master of Physical Culture, Bachelor of Pharmacy, Master of Pharmacy, Bachelor of Chemistry, Master of Chemistry, Bachelor of Mechanics, Master of Mechanics, Bachelor of Electricity, Master of Electricity, Bachelor of Mining, Master of Mining, Bachelor of Metallurgy, Master of Metallurgy, Bachelor of Geology, Master of Geology, Bachelor of Biology, Master of Biology, Bachelor of Bacteriology, Master of Bacteriology, Bachelor of Domestic Science, Master of Domestic Science, Bachelor of Household Science, Master of Household Science, Bachelor of Home Economics, Master of Home Economics, Bachelor of Secretarial Science, Master of Secretarial Science, Bachelor of Stenography, Master of Stenography, Bachelor of Typewriting, Master of Typewriting, Bachelor of Penmanship, Master of Penmanship, Bachelor of Languages, Master of Languages, Bachelor of Modern Languages, Master of Modern Languages, Bachelor of Ancient Languages, Master of Ancient Languages, Bachelor of Arts and Sciences, Master of Arts and Sciences, Bachelor of Arts and Letters, Master of Arts and Letters, Bachelor of Arts and Laws, Master of Arts and Laws, Bachelor of Arts and Medicine, Master of Arts and Medicine, Bachelor of Arts and Surgery, Master of Arts and Surgery, Bachelor of Arts and Dental Surgery, Master of Arts and Dental Surgery, Bachelor of Arts and Veterinary Medicine, Master of Arts and Veterinary Medicine, Bachelor of Arts and Veterinary Surgery, Master of Arts and Veterinary Surgery, Bachelor of Arts and Engineering, Master of Arts and Engineering, Bachelor of Arts and Architecture, Master of Arts and Architecture, Bachelor of Arts and Agriculture, Master of Arts and Agriculture, Bachelor of Arts and Horticulture, Master of Arts and Horticulture, Bachelor of Arts and Forestry, Master of Arts and Forestry, Bachelor of Arts and Commerce, Master of Arts and Commerce, Bachelor of Arts and Economics, Master of Arts and Economics, Bachelor of Arts and Pedagogy, Master of Arts and Pedagogy, Bachelor of Arts and Divinity, Master of Arts and Divinity, Bachelor of Arts and Theology, Master of Arts and Theology, Bachelor of Arts and Sacred Theology, Master of Arts and Sacred Theology, Bachelor of Arts and Canon Law, Master of Arts and Canon Law, Bachelor of Arts and Civil Law, Master of Arts and Civil Law, Bachelor of Arts and Music, Master of Arts and Music, Bachelor of Arts and Oratory, Master of Arts and Oratory, Bachelor of Arts and Elocution, Master of Arts and Elocution, Bachelor of Arts and Expression, Master of Arts and Expression, Bachelor of Arts and Physical Culture, Master of Arts and Physical Culture, Bachelor of Arts and Pharmacy, Master of Arts and Pharmacy, Bachelor of Arts and Chemistry, Master of Arts and Chemistry, Bachelor of Arts and Mechanics, Master of Arts and Mechanics, Bachelor of Arts and Electricity, Master of Arts and Electricity, Bachelor of Arts and Mining, Master of Arts and Mining, Bachelor of Arts and Metallurgy, Master of Arts and Metallurgy, Bachelor of Arts and Geology, Master of Arts and Geology, Bachelor of Arts and Biology, Master of Arts and Biology, Bachelor of Arts and Bacteriology, Master of Arts and Bacteriology, Bachelor of Arts and Domestic Science, Master of Arts and Domestic Science, Bachelor of Arts and Household Science, Master of Arts and Household Science, Bachelor of Arts and Home Economics, Master of Arts and Home Economics, Bachelor of Arts and Secretarial Science, Master of Arts and Secretarial Science, Bachelor of Arts and Stenography, Master of Arts and Stenography, Bachelor of Arts and Typewriting, Master of Arts and Typewriting, Bachelor of Arts and Penmanship, Master of Arts and Penmanship, Bachelor of Arts and Languages, Master of Arts and Languages, Bachelor of Arts and Modern Languages, Master of Arts and Modern Languages, Bachelor of Arts and Ancient Languages, Master of Arts and Ancient Languages, Bachelor of Sciences and Letters, Master of Sciences and Letters, Bachelor of Sciences and Laws, Master of Sciences and Laws, Bachelor of Sciences and Medicine, Master of Sciences and Medicine, Bachelor of Sciences and Surgery, Master of Sciences and Surgery, Bachelor of Sciences and Dental Surgery, Master of Sciences and Dental Surgery, Bachelor of Sciences and Veterinary Medicine, Master of Sciences and Veterinary Medicine, Bachelor of Sciences and Veterinary Surgery, Master of Sciences and Veterinary Surgery, Bachelor of Sciences and Engineering, Master of Sciences and Engineering, Bachelor of Sciences and Architecture, Master of Sciences and Architecture, Bachelor of Sciences and Agriculture, Master of Sciences and Agriculture, Bachelor of Sciences and Horticulture, Master of Sciences and Horticulture, Bachelor of Sciences and Forestry, Master of Sciences and Forestry, Bachelor of Sciences and Commerce, Master of Sciences and Commerce, Bachelor of Sciences and Economics, Master of Sciences and Economics, Bachelor of Sciences and Pedagogy, Master of Sciences and Pedagogy, Bachelor of Sciences and Divinity, Master of Sciences and Divinity, Bachelor of Sciences and Theology, Master of Sciences and Theology, Bachelor of Sciences and Sacred Theology, Master of Sciences and Sacred Theology, Bachelor of Sciences and Canon Law, Master of Sciences and Canon Law, Bachelor of Sciences and Civil Law, Master of Sciences and Civil Law, Bachelor of Sciences and Music, Master of Sciences and Music, Bachelor of Sciences and Oratory, Master of Sciences and Oratory, Bachelor of Sciences and Elocution, Master of Sciences and Elocution, Bachelor of Sciences and Expression, Master of Sciences and Expression, Bachelor of Sciences and Physical Culture, Master of Sciences and Physical Culture, Bachelor of Sciences and Pharmacy, Master of Sciences and Pharmacy, Bachelor of Sciences and Chemistry, Master of Sciences and Chemistry, Bachelor of Sciences and Mechanics, Master of Sciences and Mechanics, Bachelor of Sciences and Electricity, Master of Sciences and Electricity, Bachelor of Sciences and Mining, Master of Sciences and Mining, Bachelor of Sciences and Metallurgy, Master of Sciences and Metallurgy, Bachelor of Sciences and Geology, Master of Sciences and Geology, Bachelor of Sciences and Biology, Master of Sciences and Biology, Bachelor of Sciences and Bacteriology, Master of Sciences and Bacteriology, Bachelor of Sciences and Domestic Science, Master of Sciences and Domestic Science, Bachelor of Sciences and Household Science, Master of Sciences and Household Science, Bachelor of Sciences and Home Economics, Master of Sciences and Home Economics, Bachelor of Sciences and Secretarial Science, Master of Sciences and Secretarial Science, Bachelor of Sciences and Stenography, Master of Sciences and Stenography, Bachelor of Sciences and Typewriting, Master of Sciences and Typewriting, Bachelor of Sciences and Penmanship, Master of Sciences and Penmanship, Bachelor of Sciences and Languages, Master of Sciences and Languages, Bachelor of Sciences and Modern Languages, Master of Sciences and Modern Languages, Bachelor of Sciences and Ancient Languages, Master of Sciences and Ancient Languages, Bachelor of Letters and Laws, Master of Letters and Laws, Bachelor of Letters and Medicine, Master of Letters and Medicine, Bachelor of Letters and Surgery, Master of Letters and Surgery, Bachelor of Letters and Dental Surgery, Master of Letters and Dental Surgery, Bachelor of Letters and Veterinary Medicine, Master of Letters and Veterinary Medicine, Bachelor of Letters and Veterinary Surgery, Master of Letters and Veterinary Surgery, Bachelor of Letters and Engineering, Master of Letters and Engineering, Bachelor of Letters and Architecture, Master of Letters and Architecture, Bachelor of Letters and Agriculture, Master of Letters and Agriculture, Bachelor of Letters and Horticulture, Master of Letters and Horticulture, Bachelor of Letters and Forestry, Master of Letters and Forestry, Bachelor of Letters and Commerce, Master of Letters and Commerce, Bachelor of Letters and Economics, Master of Letters and Economics, Bachelor of Letters and Pedagogy, Master of Letters and Pedagogy, Bachelor of Letters and Divinity, Master of Letters and Divinity, Bachelor of Letters and Theology, Master of Letters and Theology, Bachelor of Letters and Sacred Theology, Master of Letters and Sacred Theology, Bachelor of Letters and Canon Law, Master of Letters and Canon Law, Bachelor of Letters and Civil Law, Master of Letters and Civil Law, Bachelor of Letters and Music, Master of Letters and Music, Bachelor of Letters and Oratory, Master of Letters and Oratory, Bachelor of Letters and Elocution, Master of Letters and Elocution, Bachelor of Letters and Expression, Master of Letters and Expression, Bachelor of Letters and Physical Culture, Master of Letters and Physical Culture, Bachelor of Letters and Pharmacy, Master of Letters and Pharmacy, Bachelor of Letters and Chemistry, Master of Letters and Chemistry, Bachelor of Letters and Mechanics, Master of Letters and Mechanics, Bachelor of Letters and Electricity, Master of Letters and Electricity, Bachelor of Letters and Mining, Master of Letters and Mining, Bachelor of Letters and Metallurgy, Master of Letters and Metallurgy, Bachelor of Letters and Geology, Master of Letters and Geology, Bachelor of Letters and Biology, Master of Letters and Biology, Bachelor of Letters and Bacteriology, Master of Letters and Bacteriology, Bachelor of Letters and Domestic Science, Master of Letters and Domestic Science, Bachelor of Letters and Household Science, Master of Letters and Household Science, Bachelor of Letters and Home Economics, Master of Letters and Home Economics, Bachelor of Letters and Secretarial Science, Master of Letters and Secretarial Science, Bachelor of Letters and Stenography, Master of Letters and Stenography, Bachelor of Letters and Typewriting, Master of Letters and Typewriting, Bachelor of Letters and Penmanship, Master of Letters and Penmanship, Bachelor of Letters and Languages, Master of Letters and Languages, Bachelor of Letters and Modern Languages, Master of Letters and Modern Languages, Bachelor of Letters and Ancient Languages, Master of Letters and Ancient Languages, Bachelor of Laws and Medicine, Master of Laws and Medicine, Bachelor of Laws and Surgery, Master of Laws and Surgery, Bachelor of Laws and Dental Surgery, Master of Laws and Dental Surgery, Bachelor of Laws and Veterinary Medicine, Master of Laws and Veterinary Medicine, Bachelor of Laws and Veterinary Surgery, Master of Laws and Veterinary Surgery, Bachelor of Laws and Engineering, Master of Laws and Engineering, Bachelor of Laws and Architecture, Master of Laws and Architecture, Bachelor of Laws and Agriculture, Master of Laws and Agriculture, Bachelor of Laws and Horticulture, Master of Laws and Horticulture, Bachelor of Laws and Forestry, Master of Laws and Forestry, Bachelor of Laws and Commerce, Master of Laws and Commerce, Bachelor of Laws and Economics, Master of Laws and Economics, Bachelor of Laws and Pedagogy, Master of Laws and Pedagogy, Bachelor of Laws and Divinity, Master of Laws and Divinity, Bachelor of Laws and Theology, Master of Laws and Theology, Bachelor of Laws and Sacred Theology, Master of Laws and Sacred Theology, Bachelor of Laws and Canon Law, Master of Laws and Canon Law, Bachelor of Laws and Civil Law, Master of Laws and Civil Law, Bachelor of Laws and Music, Master of Laws and Music, Bachelor of Laws and Oratory, Master of Laws and Oratory, Bachelor of Laws and Elocution, Master of Laws and Elocution, Bachelor of Laws and Expression, Master of Laws and Expression, Bachelor of Laws and Physical Culture, Master of Laws and Physical Culture, Bachelor of Laws and Pharmacy, Master of Laws and Pharmacy, Bachelor of Laws and Chemistry, Master of Laws and Chemistry, Bachelor of Laws and Mechanics, Master of Laws and Mechanics, Bachelor of Laws and Electricity, Master of Laws and Electricity, Bachelor of Laws and Mining, Master of Laws and Mining, Bachelor of Laws and Metallurgy, Master of Laws and Metallurgy, Bachelor of Laws and Geology, Master of Laws and Geology, Bachelor of Laws and Biology, Master of Laws and Biology, Bachelor of Laws and Bacteriology, Master of Laws and Bacteriology, Bachelor of Laws and Domestic Science, Master of Laws and Domestic Science, Bachelor of Laws and Household Science, Master of Laws and Household Science, Bachelor of Laws and Home Economics, Master of Laws and Home Economics, Bachelor of Laws and Secretarial Science, Master of Laws and Secretarial Science, Bachelor of Laws and Stenography, Master of Laws and Stenography, Bachelor of Laws and Typewriting, Master of Laws and Typewriting, Bachelor of Laws and Penmanship, Master of Laws and Penmanship, Bachelor of Laws and Languages, Master of Laws and Languages, Bachelor of Laws and Modern Languages, Master of Laws and Modern Languages, Bachelor of Laws and Ancient Languages, Master of Laws and Ancient Languages, Bachelor of Medicine and Surgery, Master of Medicine and Surgery, Bachelor of Medicine and Dental Surgery, Master of Medicine and Dental Surgery, Bachelor of Medicine and Veterinary Medicine, Master of Medicine and Veterinary Medicine, Bachelor of Medicine and Veterinary Surgery, Master of Medicine and Veterinary Surgery, Bachelor of Medicine and Engineering, Master of Medicine and Engineering, Bachelor of Medicine and Architecture, Master of Medicine and Architecture, Bachelor of Medicine and Agriculture, Master of Medicine and Agriculture, Bachelor of Medicine and Horticulture, Master of Medicine and Horticulture, Bachelor of Medicine and Forestry, Master of Medicine and Forestry, Bachelor of Medicine and Commerce, Master of Medicine and Commerce, Bachelor of Medicine and Economics, Master of Medicine and Economics, Bachelor of Medicine and Pedagogy, Master of Medicine and Pedagogy, Bachelor of Medicine and Divinity, Master of Medicine and Divinity, Bachelor of Medicine and Theology, Master of Medicine and Theology, Bachelor of Medicine and Sacred Theology, Master of Medicine and Sacred Theology, Bachelor of Medicine and Canon Law, Master of Medicine and Canon Law, Bachelor of Medicine and Civil Law, Master of Medicine and Civil Law, Bachelor of Medicine and Music, Master of Medicine and Music, Bachelor of Medicine and Oratory, Master of Medicine and Oratory, Bachelor of Medicine and Elocution, Master of Medicine and Elocution, Bachelor of Medicine and Expression, Master of Medicine and Expression, Bachelor of Medicine and Physical Culture, Master of Medicine and Physical Culture, Bachelor of Medicine and Pharmacy, Master of Medicine and Pharmacy, Bachelor of Medicine and Chemistry, Master of Medicine and Chemistry, Bachelor of Medicine and Mechanics, Master of Medicine and Mechanics, Bachelor of Medicine and Electricity, Master of Medicine and Electricity, Bachelor of Medicine and Mining, Master of Medicine and Mining, Bachelor of Medicine and Metallurgy, Master of Medicine and Metallurgy, Bachelor of Medicine and Geology, Master of Medicine and Geology, Bachelor of Medicine and Biology, Master of Medicine and Biology, Bachelor of Medicine and Bacteriology, Master of Medicine and Bacteriology, Bachelor of Medicine and Domestic Science, Master of Medicine and Domestic Science, Bachelor of Medicine and Household Science, Master of Medicine and Household Science, Bachelor of Medicine and Home Economics, Master of Medicine and Home Economics, Bachelor of Medicine and Secretarial Science, Master of Medicine and Secretarial Science, Bachelor of Medicine and Stenography, Master of Medicine and Stenography, Bachelor of Medicine and Typewriting, Master of Medicine and Typewriting, Bachelor of Medicine and Penmanship, Master of Medicine and Penmanship, Bachelor of Medicine and Languages, Master of Medicine and Languages, Bachelor of Medicine and Modern Languages, Master of Medicine and Modern Languages, Bachelor of Medicine and Ancient Languages, Master of Medicine and Ancient Languages, Bachelor of Surgery and Dental Surgery, Master of Surgery and Dental Surgery, Bachelor of Surgery and Veterinary Medicine, Master of Surgery and Veterinary Medicine, Bachelor of Surgery and Veterinary Surgery, Master of Surgery and Veterinary Surgery, Bachelor of Surgery and Engineering, Master of Surgery and Engineering, Bachelor of Surgery and Architecture, Master of Surgery and Architecture, Bachelor of Surgery and Agriculture, Master of Surgery and Agriculture, Bachelor of Surgery and Horticulture, Master of Surgery and Horticulture, Bachelor of Surgery and Forestry, Master of Surgery and Forestry, Bachelor of Surgery and Commerce, Master of Surgery and Commerce, Bachelor of Surgery and Economics, Master of Surgery and Economics, Bachelor of Surgery and Pedagogy, Master of Surgery and Pedagogy, Bachelor of Surgery and Divinity, Master of Surgery and Divinity, Bachelor of Surgery and Theology, Master of Surgery and Theology, Bachelor of Surgery and Sacred Theology, Master of Surgery and Sacred Theology, Bachelor of Surgery and Canon Law, Master of Surgery and Canon Law, Bachelor of Surgery and Civil Law, Master of Surgery and Civil Law, Bachelor of Surgery and Music, Master of Surgery and Music, Bachelor of Surgery and Oratory, Master of Surgery and Oratory, Bachelor of Surgery and Elocution, Master of Surgery and Elocution, Bachelor of Surgery and Expression, Master of Surgery and Expression, Bachelor of Surgery and Physical Culture, Master of Surgery and Physical Culture, Bachelor of Surgery and Pharmacy, Master of Surgery and Pharmacy, Bachelor of Surgery and Chemistry, Master of Surgery and Chemistry, Bachelor of Surgery and Mechanics, Master of Surgery and Mechanics, Bachelor of Surgery and Electricity, Master of Surgery and Electricity, Bachelor of Surgery and Mining, Master of Surgery and Mining, Bachelor of Surgery and Metallurgy, Master of Surgery and Metallurgy, Bachelor of Surgery and Geology, Master of Surgery and Geology, Bachelor of Surgery and Biology, Master of Surgery and Biology, Bachelor of Surgery and Bacteriology, Master of Surgery and Bacteriology, Bachelor of Surgery and Domestic Science, Master of Surgery and Domestic Science, Bachelor of Surgery and Household Science, Master of Surgery and Household Science, Bachelor of Surgery and Home Economics, Master of Surgery and Home Economics, Bachelor of Surgery and Secretarial Science, Master of Surgery and Secretarial Science, Bachelor of Surgery and Stenography, Master of Surgery and Stenography, Bachelor of Surgery and Typewriting, Master of Surgery and Typewriting, Bachelor of Surgery and Penmanship, Master of Surgery and Penmanship, Bachelor of Surgery and Languages, Master of Surgery and Languages, Bachelor of Surgery and Modern Languages, Master of Surgery and Modern Languages, Bachelor of Surgery and Ancient Languages, Master of Surgery and Ancient Languages, Bachelor of Dental Surgery and Veterinary Medicine, Master of Dental Surgery and Veterinary Medicine, Bachelor of Dental Surgery and Veterinary Surgery, Master of Dental Surgery and Veterinary Surgery, Bachelor of Dental Surgery and Engineering, Master of Dental Surgery and Engineering, Bachelor of Dental Surgery and Architecture, Master of Dental Surgery and Architecture, Bachelor of Dental Surgery and Agriculture, Master of Dental Surgery and Agriculture, Bachelor of Dental Surgery and Horticulture, Master of Dental Surgery and Horticulture, Bachelor of Dental Surgery and Forestry, Master of Dental Surgery and Forestry, Bachelor of Dental Surgery and Commerce, Master of Dental Surgery and Commerce, Bachelor of Dental Surgery and Economics, Master of Dental Surgery and Economics, Bachelor of Dental Surgery and Pedagogy, Master of Dental Surgery and Pedagogy, Bachelor of Dental Surgery and Divinity, Master of Dental Surgery and Divinity, Bachelor of Dental Surgery and Theology, Master of Dental Surgery and Theology, Bachelor of Dental Surgery and Sacred Theology, Master of Dental Surgery and Sacred Theology, Bachelor of Dental Surgery and Canon Law, Master of Dental Surgery and Canon Law, Bachelor of Dental Surgery and Civil Law, Master of Dental Surgery and Civil Law, Bachelor of Dental Surgery and Music, Master of Dental Surgery and Music, Bachelor of Dental Surgery and Oratory, Master of Dental Surgery and Oratory, Bachelor of Dental Surgery and Elocution, Master of Dental Surgery and Elocution, Bachelor of Dental Surgery and Expression, Master of Dental Surgery and Expression, Bachelor of Dental Surgery and Physical Culture, Master of Dental Surgery and Physical Culture, Bachelor of Dental Surgery and Pharmacy, Master of Dental Surgery and Pharmacy, Bachelor of Dental Surgery and Chemistry, Master of Dental Surgery and Chemistry, Bachelor of Dental Surgery and Mechanics, Master of Dental Surgery and Mechanics, Bachelor of Dental Surgery and Electricity, Master of Dental Surgery and Electricity, Bachelor of Dental Surgery and Mining, Master of Dental Surgery and Mining, Bachelor of Dental Surgery and Metallurgy, Master of Dental Surgery and Metallurgy, Bachelor of Dental Surgery and Geology, Master of Dental Surgery and Geology, Bachelor of Dental Surgery and Biology, Master of Dental Surgery and Biology, Bachelor of Dental Surgery and Bacteriology, Master of Dental Surgery and Bacteriology, Bachelor of Dental Surgery and Domestic Science, Master of Dental Surgery and Domestic Science, Bachelor of Dental Surgery and Household Science, Master of Dental Surgery and Household Science, Bachelor of Dental Surgery and Home Economics, Master of Dental Surgery and Home Economics, Bachelor of Dental Surgery and Secretarial Science, Master of Dental Surgery and Secretarial Science, Bachelor of Dental Surgery and Stenography, Master of Dental Surgery and Stenography, Bachelor of Dental Surgery and Typewriting, Master of Dental Surgery and Typewriting, Bachelor of Dental Surgery and Penmanship, Master of Dental Surgery and Penmanship, Bachelor of Dental Surgery and Languages, Master of Dental Surgery and Languages, Bachelor of Dental Surgery and Modern Languages, Master of Dental Surgery and Modern Languages, Bachelor of Dental Surgery and Ancient Languages, Master of Dental Surgery and Ancient Languages, Bachelor of Veterinary Medicine and Veterinary Surgery, Master of Veterinary Medicine and Veterinary Surgery, Bachelor of Veterinary Medicine and Engineering, Master of Veterinary Medicine and Engineering, Bachelor of Veterinary Medicine and Architecture, Master of Veterinary Medicine and Architecture, Bachelor of Veterinary Medicine and Agriculture, Master of Veterinary Medicine and Agriculture, Bachelor of Veterinary Medicine and Horticulture, Master of Veterinary Medicine and Horticulture, Bachelor of Veterinary Medicine and Forestry, Master of Veterinary Medicine and Forestry, Bachelor of Veterinary Medicine and Commerce, Master of Veterinary Medicine and Commerce, Bachelor of Veterinary Medicine and Economics, Master of Veterinary Medicine and Economics, Bachelor of Veterinary Medicine and Pedagogy, Master of Veterinary Medicine and Pedagogy, Bachelor of Veterinary Medicine and Divinity, Master of Veterinary Medicine and Divinity, Bachelor of Veterinary Medicine and Theology, Master of Veterinary Medicine and Theology, Bachelor of Veterinary Medicine and Sacred Theology, Master of Veterinary Medicine and Sacred Theology, Bachelor of Veterinary Medicine and Canon Law, Master of Veterinary Medicine and Canon Law, Bachelor of Veterinary Medicine and Civil Law, Master of Veterinary Medicine and Civil Law, Bachelor of Veterinary Medicine and Music, Master of Veterinary Medicine and Music, Bachelor of Veterinary Medicine and Oratory, Master of Veterinary Medicine and Oratory, Bachelor of Veterinary Medicine and Elocution, Master of Veterinary Medicine and Elocution, Bachelor of Veterinary Medicine and Expression, Master of Veterinary Medicine and Expression, Bachelor of Veterinary Medicine and Physical Culture, Master of Veterinary Medicine and Physical Culture, Bachelor of Veterinary Medicine and Pharmacy, Master of Veterinary Medicine and Pharmacy, Bachelor of Veterinary Medicine and Chemistry, Master of Veterinary Medicine and Chemistry, Bachelor of Veterinary Medicine and Mechanics, Master of Veterinary Medicine and Mechanics, Bachelor of Veterinary Medicine and Electricity, Master of Veterinary Medicine and Electricity, Bachelor of Veterinary Medicine and Mining, Master of Veterinary Medicine and Mining, Bachelor of Veterinary Medicine and Metallurgy, Master of Veterinary Medicine and Metallurgy, Bachelor of Veterinary Medicine and Geology, Master of Veterinary Medicine and Geology, Bachelor of Veterinary Medicine and Biology, Master of Veterinary Medicine and Biology, Bachelor of Veterinary Medicine and Bacteriology, Master of Veterinary Medicine and Bacteriology, Bachelor of Veterinary Medicine and Domestic Science, Master of Veterinary Medicine and Domestic Science, Bachelor of Veterinary Medicine and Household Science, Master of Veterinary Medicine and Household Science, Bachelor of Veterinary Medicine and Home Economics, Master of Veterinary Medicine and Home Economics, Bachelor of Veterinary Medicine and Secretarial Science, Master of Veterinary Medicine and Secretarial Science, Bachelor of Veterinary Medicine and Stenography, Master of Veterinary Medicine and Stenography, Bachelor of Veterinary Medicine and Typewriting, Master of Veterinary Medicine and Typewriting, Bachelor of Veterinary Medicine and Penmanship, Master of Veterinary Medicine and Penmanship, Bachelor of Veterinary Medicine and Languages, Master of Veterinary Medicine and Languages, Bachelor of Veterinary Medicine and Modern Languages, Master of Veterinary Medicine and Modern Languages, Bachelor of Veterinary Medicine and Ancient Languages, Master of Veterinary Medicine and Ancient Languages, Bachelor of Veterinary Surgery and Engineering, Master of Veterinary Surgery and Engineering, Bachelor of Veterinary Surgery and Architecture, Master of Veterinary Surgery and Architecture, Bachelor of Veterinary Surgery and Agriculture, Master of Veterinary Surgery and Agriculture, Bachelor of Veterinary Surgery and Horticulture, Master of Veterinary Surgery and Horticulture, Bachelor of Veterinary Surgery and Forestry, Master of Veterinary Surgery and Forestry, Bachelor of Veterinary Surgery and Commerce, Master of Veterinary Surgery and Commerce, Bachelor of Veterinary Surgery and Economics, Master of Veterinary Surgery and Economics, Bachelor of Veterinary Surgery and Pedagogy, Master of Veterinary Surgery and Pedagogy, Bachelor of Veterinary Surgery and Divinity, Master of Veterinary Surgery and Divinity, Bachelor of Veterinary Surgery and Theology, Master of Veterinary Surgery and Theology, Bachelor of Veterinary Surgery and Sacred Theology, Master of Veterinary Surgery and Sacred Theology, Bachelor of Veterinary Surgery and Canon Law, Master of Veterinary Surgery and Canon Law, Bachelor of Veterinary Surgery and Civil Law, Master of Veterinary Surgery and Civil Law, Bachelor of Veterinary Surgery and Music, Master of Veterinary Surgery and Music, Bachelor of Veterinary Surgery and Oratory, Master of Veterinary Surgery and Oratory, Bachelor of Veterinary Surgery and Elocution, Master of Veterinary Surgery and Elocution, Bachelor of Veterinary Surgery and Expression, Master of Veterinary Surgery and Expression, Bachelor of Veterinary Surgery and Physical Culture, Master of Veterinary Surgery and Physical Culture, Bachelor of Veterinary Surgery and Pharmacy, Master of Veterinary Surgery and Pharmacy, Bachelor of Veterinary Surgery and Chemistry, Master of Veterinary Surgery and Chemistry, Bachelor of Veterinary Surgery and Mechanics, Master of Veterinary Surgery and Mechanics, Bachelor of Veterinary Surgery and Electricity, Master of Veterinary Surgery and Electricity, Bachelor of Veterinary Surgery and Mining, Master of Veterinary Surgery and Mining, Bachelor of Veterinary Surgery and Metallurgy, Master of Veterinary Surgery and Metallurgy, Bachelor of Veterinary Surgery and Geology, Master of Veterinary Surgery and Geology, Bachelor of Veterinary Surgery and Biology, Master of Veterinary Surgery and Biology, Bachelor of Veterinary Surgery and Bacteriology, Master of Veterinary Surgery and Bacteriology, Bachelor of Veterinary Surgery and Domestic Science, Master of Veterinary Surgery and Domestic Science, Bachelor of Veterinary Surgery and Household Science, Master of Veterinary Surgery and Household Science, Bachelor of Veterinary Surgery and Home Economics, Master of Veterinary Surgery and Home Economics, Bachelor of Veterinary Surgery and Secretarial Science, Master of Veterinary Surgery and Secretarial Science, Bachelor of Veterinary Surgery and Stenography, Master of Veterinary Surgery and Stenography, Bachelor of Veterinary Surgery and Typewriting, Master of Veterinary Surgery and Typewriting, Bachelor of Veterinary Surgery and Penmanship, Master of Veterinary Surgery and Penmanship, Bachelor of Veterinary Surgery and Languages, Master of Veterinary Surgery and Languages, Bachelor of Veterinary Surgery and Modern Languages, Master of Veterinary Surgery and Modern Languages, Bachelor of Veterinary Surgery and Ancient Languages, Master of Veterinary Surgery and Ancient Languages, Bachelor of Engineering and Architecture, Master of Engineering and Architecture, Bachelor of Engineering and Agriculture, Master of Engineering and Agriculture, Bachelor of Engineering and Horticulture, Master of Engineering and Horticulture, Bachelor of Engineering and Forestry, Master of Engineering and Forestry, Bachelor of Engineering and Commerce, Master of Engineering and Commerce, Bachelor of Engineering and Economics, Master of Engineering and Economics, Bachelor of Engineering and Pedagogy, Master of Engineering and Pedagogy, Bachelor of Engineering and Divinity, Master of Engineering and Divinity, Bachelor of Engineering and Theology, Master of Engineering and Theology, Bachelor of Engineering and Sacred Theology, Master of Engineering and Sacred Theology, Bachelor of Engineering and Canon Law, Master of Engineering and Canon Law, Bachelor of Engineering and Civil Law, Master of Engineering and Civil Law, Bachelor of Engineering and Music, Master of Engineering and Music, Bachelor of Engineering and Oratory, Master of Engineering and Oratory, Bachelor of Engineering and Elocution, Master of Engineering and Elocution, Bachelor of Engineering and Expression, Master of Engineering and Expression, Bachelor of Engineering and Physical Culture, Master of Engineering and Physical Culture, Bachelor of Engineering and Pharmacy, Master of Engineering and Pharmacy, Bachelor of Engineering and Chemistry, Master of Engineering and Chemistry, Bachelor of Engineering and Mechanics, Master of Engineering and Mechanics, Bachelor of Engineering and Electricity, Master of Engineering and Electricity, Bachelor of Engineering and Mining, Master of Engineering and Mining, Bachelor of Engineering and Metallurgy, Master of Engineering and Metallurgy, Bachelor of Engineering and Geology, Master of Engineering and Geology, Bachelor of Engineering and Biology, Master of Engineering and Biology, Bachelor of Engineering and Bacteriology, Master of Engineering and Bacteriology, Bachelor of Engineering and Domestic Science, Master of Engineering and Domestic Science, Bachelor of Engineering and Household Science, Master of Engineering and Household Science, Bachelor of Engineering and Home Economics, Master of Engineering and Home Economics, Bachelor of Engineering and Secretarial Science, Master of Engineering and Secretarial Science, Bachelor of Engineering and Stenography, Master of Engineering and Stenography, Bachelor of Engineering and Typewriting, Master of Engineering and Typewriting, Bachelor of Engineering and Penmanship, Master of Engineering and Penmanship, Bachelor of Engineering and Languages, Master of Engineering and Languages, Bachelor of Engineering and Modern Languages, Master of Engineering and Modern Languages, Bachelor of Engineering and Ancient Languages, Master of Engineering and Ancient Languages, Bachelor of Architecture and Agriculture, Master of Architecture and Agriculture, Bachelor of Architecture and Horticulture, Master of Architecture and Horticulture, Bachelor of Architecture and Forestry, Master of Architecture and Forestry, Bachelor of Architecture and Commerce, Master of Architecture and Commerce, Bachelor of Architecture and Economics, Master of Architecture and Economics, Bachelor of Architecture and Pedagogy, Master of Architecture and Pedagogy, Bachelor of Architecture and Divinity, Master of Architecture and Divinity, Bachelor of Architecture and Theology, Master of Architecture and Theology, Bachelor of Architecture and Sacred Theology, Master of Architecture and Sacred Theology, Bachelor of Architecture and Canon Law, Master of Architecture and Canon Law, Bachelor of Architecture and Civil Law, Master of Architecture and Civil Law, Bachelor of Architecture and Music, Master of Architecture and Music, Bachelor of Architecture and Oratory, Master of Architecture and Oratory, Bachelor of Architecture and Elocution, Master of Architecture and Elocution, Bachelor of Architecture and Expression, Master of Architecture and Expression, Bachelor of Architecture and Physical Culture, Master of Architecture and Physical Culture, Bachelor of Architecture and Pharmacy, Master of Architecture and Pharmacy, Bachelor of Architecture and Chemistry, Master of Architecture and Chemistry, Bachelor of Architecture and Mechanics, Master of Architecture and Mechanics, Bachelor of Architecture and Electricity, Master of Architecture and Electricity, Bachelor of Architecture and Mining, Master of Architecture and Mining, Bachelor of Architecture and Metallurgy, Master of Architecture and Metallurgy, Bachelor of Architecture and Geology, Master of Architecture and Geology, Bachelor of Architecture and Biology, Master of Architecture and Biology, Bachelor of Architecture and Bacteriology, Master of Architecture and Bacteriology, Bachelor of Architecture and Domestic Science, Master of Architecture and Domestic Science, Bachelor of Architecture and Household Science, Master of Architecture and Household Science, Bachelor of Architecture and Home Economics, Master of Architecture and Home Economics, Bachelor of Architecture and Secretarial Science, Master of Architecture and Secretarial Science, Bachelor of Architecture and Stenography, Master of Architecture and Stenography, Bachelor of Architecture and Typewriting, Master of Architecture and Typewriting, Bachelor of Architecture and Penmanship, Master of Architecture and Penmanship, Bachelor of Architecture and Languages, Master of Architecture and Languages, Bachelor of Architecture and Modern Languages, Master of Architecture and Modern Languages, Bachelor of Architecture and Ancient Languages, Master of Architecture and Ancient Languages, Bachelor of Agriculture and Horticulture, Master of Agriculture and Horticulture, Bachelor of Agriculture and Forestry, Master of Agriculture and Forestry, Bachelor of Agriculture and Commerce, Master of Agriculture and Commerce, Bachelor of Agriculture and Economics, Master of Agriculture and Economics, Bachelor of Agriculture and Pedagogy, Master of Agriculture and Pedagogy, Bachelor of Agriculture and Divinity, Master of Agriculture and Divinity, Bachelor of Agriculture and Theology, Master of Agriculture and Theology, Bachelor of Agriculture and Sacred Theology, Master of Agriculture and Sacred Theology, Bachelor of Agriculture and Canon Law, Master of Agriculture and Canon Law, Bachelor of Agriculture and Civil Law, Master of Agriculture and Civil Law, Bachelor of Agriculture and Music, Master of Agriculture and Music, Bachelor of Agriculture and Oratory, Master of Agriculture and Oratory, Bachelor of Agriculture and Elocution, Master of Agriculture and Elocution, Bachelor of Agriculture and Expression, Master of Agriculture and Expression, Bachelor of Agriculture and Physical Culture, Master of Agriculture and Physical Culture, Bachelor of Agriculture and Pharmacy, Master of Agriculture and Pharmacy, Bachelor of Agriculture and Chemistry, Master of Agriculture and Chemistry, Bachelor of Agriculture and Mechanics, Master of Agriculture and Mechanics, Bachelor of Agriculture and Electricity, Master of Agriculture and Electricity, Bachelor of Agriculture and Mining, Master of Agriculture and Mining, Bachelor of Agriculture and Metallurgy, Master of Agriculture and Metallurgy, Bachelor of Agriculture and Geology, Master of Agriculture and Geology, Bachelor of Agriculture and Biology, Master of Agriculture and Biology, Bachelor of Agriculture and Bacteriology, Master of Agriculture and Bacteriology, Bachelor of Agriculture and Domestic Science, Master of Agriculture and Domestic Science, Bachelor of Agriculture and Household Science, Master of Agriculture and

rias materiae determinationes motus referendus esset, fieri numquam posset; ita vt satis pateat, motum ad aduentitios, qui in materiam cadunt, status spectare. Sed haec hactenus. Agmen argumentorum, quibus dissentientes ab auctore nostro debellantur, claudit demonstratio acutissima, qua ostenditur, ex eorum philosophorum systemate, qui animum esse simplex esse negant, eundemque potius pro effectu motuum corporis singularum mutationis istius particularum habere malunt hoc absurdum sequi, vt in defectione virium quam vulgo animi deliquium vocant, animum prorsus interire, atque ita redeuntibus viribus denuo eundem in medium produci, affirmandum sit. En tibi L. B. potiora quae huc faciunt verba auctoris (p. 405 et seq.). „Dans le sy„stème du matérialiste l'ame est absolument anéantie pen„dant la défaillance totale et aussi anéantie que l'est le mouvement lorsque le répos lui succéde." Et missis interiectis: „L'ame étant le résultat des mouvemens „qui se font dans la machine du corps, et ces mouvemens „étant une production nouvelle dans le cas dont il s'agit; „l'ame qui en résulte est un être nouvellement produit. „Mais cela répugne absolument à nos sens intérieurs, qui, „lorsque nous revenons de la défaillance, nous assurent „très positivement, que nous sommes le même être qui a „existé auparavant." III) *Examen d'une espece de superstition raménée au calcul des probabilité, par M. Lambert.* (p. 411—420.). Quum nostris etiam in diebus non desint homines, qui fidem suam praedictionibus de tempestatum vicissitudinibus, quae in calendariis leguntur, accommodare nulli dubitent, hoc loco ex ipsis calculi combinationum principiis dilucide ostenditur, fieri non posse, quin spes saepissime fallat eos, qui calendarii rationes sequuntur, quoties contra Flacci nostri consilium, quid sit futurum cras? quaerere sustinent.

In

Φ. Πῶς δοκεῖ σοι; τοῦτο κατασκευάσωμεν, ἢ καλὸν
ἔτι ἄλλο; Ε. Ἐμοὶ μὲν οὐδὲν ἄλλο ἐπιτήδειον φαίνεται·
ἀλλὰ σὺ ὁρᾷς, ὅπως μὴ ἐπιλάθῃ τοῦ ἐπιγράμματος.
Φ. Μὴ γένοιτο· ἀλλὰ γράψω τὸ ἐπίγραμμα. Ε. Ἐπίγραψον
δὴ καὶ ἐπὶ τῷ ἀνδριάντι τῷ ἐμῷ τοῦτο τὸ ἐπίγραμμα.
Φ. Ἀλλὰ τί ἐπιγράψω; Ε. Ὅτι ἐγὼ ἐπὶ τῷ ἀνδριάντι
τῷ σῷ ἐπιγράψω, ὅτι σὺ ἐμὲ ἐτίμησας, ἀνδριάντα
ἀναθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Φιλίας. Φ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν
ἀναγκαῖον ἐπιγράφειν ἐστίν· ἐπιγράψω καὶ ὅτι
ἐπαινεῖς τὸν ἀνδριάντα καὶ ὅτι καλὸν ἔργον ἐστὶν
ἀνδριάντα ἀναθεῖναι ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Φιλίας. Ε. Ἀλλὰ
μὴ ἐπιγράψῃς ταῦτα· ἀρκεῖ γὰρ καὶ τὸ ὄνομα τὸ
ἐμὸν καὶ τὸ σὸν ἐπιγεγράφθαι. Φ. Ἀλλὰ τί ἐπιγράψω;
Ε. Ὅτι ἐγὼ ἐπὶ τῷ ἀνδριάντι τῷ σῷ ἐπιγράψω, ὅτι
σὺ ἐμὲ ἐτίμησας, ἀνδριάντα ἀναθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ τῆς
Φιλίας. Φ. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀναγκαῖον ἐπιγράφειν
ἐστίν· ἐπιγράψω καὶ ὅτι ἐπαινεῖς τὸν ἀνδριάντα καὶ
ὅτι καλὸν ἔργον ἐστὶν ἀνδριάντα ἀναθεῖναι ἐν τῷ
ἱερῷ τῆς Φιλίας. Ε. Ἀλλὰ μὴ ἐπιγράψῃς ταῦτα·
ἀρκεῖ γὰρ καὶ τὸ ὄνομα τὸ ἐμὸν καὶ τὸ σὸν ἐπιγεγράφθαι.
Φ. Ἀλλὰ τί ἐπιγράψω; Ε. Ὅτι ἐγὼ ἐπὶ τῷ
ἀνδριάντι τῷ σῷ ἐπιγράψω, ὅτι σὺ ἐμὲ ἐτίμησας,
ἀνδριάντα ἀναθεὶς ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Φιλίας. Φ. Ἀλλὰ
τοῦτο μὲν ἀναγκαῖον ἐπιγράφειν ἐστίν· ἐπιγράψω καὶ
ὅτι

me de M. Fermat ſur les nombres polygonaux, qui n'a point encore été démontré: par M. Bguelin (p. 387—413) Theorema Fermati, de cuius demonſtratione in nitidiſſimo hoc ſcripto agitur, ſequenti continetur propoſitione: „*Quicumque „numerus integer exprimi poteſt per tot nec per plures num ros „polygonos, quot latera polygonum continet.*“ Quod theorema nemo adhuc demonſtrare potuit, ſi V. C. *de la Grange* conamina exceperis, vtpote qui in *Commentariis Academiae Regiae Berolinenſis an. 1770.* illud pro caſu quadrati demonſtratum dedit. Acutiſſimi vero *Bguelini* laboribus factum eſt, vt iam plenam habeamus laudati theorematis demonſtrationem. Vtitur autem vir celeberrimus hoc artificio, vt in ipſam numerorum naturam inquirat, atque ex ea rationem proprietatis, de qua ſermo eſt, eliciat. Quo facto ex principio rationis ſufficientis proprietatem illam non contingentem ſed neceſſariam potius eſſe, abunde docetur, quam ad certitudinem ſolius inductionis ope nemo euehi poteſt. Noſtrarum iam non eſt partium, ſingula theoremata perſequi, quae celeberrimo auctori viam faciunt ad inueniendam quam ſibi propoſuit veritatem. Generalis laudauiſſe problematis enunciationem, ex qua totius theorematis euolutio colligi poteſt, ſufficiat; quae haec eſt: *Data ſerie quacumque numerorum polygonorum, inuenire, quot ex hac ſerie termini ſufficiant ad exprimendum numerum integrum qu mcunque, maximo tamen qui in ſerie eſt termino non maiorem.* III) *Sur le Problème de Molyneux, par M. Mérian.* (p. 414—428.). De qua commentatione iam in iis quae praecedunt fuſius expoſuimus.

Quibus ita diſcuſſis, hoc ſolum reſtat, vt ſcriptorum etiam, quae ad quartam Academiae claſſem, elegantioribus litteris ſacram, ſpectant, rationem reddamus. Sunt autem, quae ex his in primo commentariorum tomo occurrunt, ſequentia: I) *Diſcours ſur Molière, par M. Bitaubé* (p.

Digitized by Google

de Marcoul, il advint entre eulx de grans differences, pour ce qu'ilz ne se povoient accorder de la dignité et prerogative de leurs sieges. Et pour ce que ledit sainct Marcoul estoit natif de la cité de Coustances, et ledit sainct Lo de la cité de Coutances, ilz ordonnerent que ledit sainct Marcoul seroit enterré en la cité de Coustances, et ledit sainct Lo en la cité de Coutances. Et ainsi fut fait. Car ledit sainct Marcoul fut enterré en la cité de Coustances, et ledit sainct Lo en la cité de Coutances. Et pour ce dit l'on communement : « Nous voulons avoir sainct Marcoul en nostre cité, et nous voulons avoir sainct Lo en nostre cité. » Et ainsi ilz ne se peuvent accorder

ad vitae communis modulos exegerunt, nullum superest dubium, eas summum illud requirere, de quo laudatissimus auctor loquitur artificium, verba singulasque actiones ad varios variorum hominum mores apte accommodandi. II) *Sur la Philosophie de l'Histoire, par M. Weguelin: Premier Mémoire* (p. 361—414). Cuius commentationis continuatio legitur in Tomo Commentariorum tertio (p. 450—516.). Digna omnino est meditatio, quae a quocumque genuinae philosophiae studioso legatur, qui non solum de aeternis quas Metaphysica docet rerum determinationibus, sed de euentibus etiam quos omnis aeui historia prodit, eorumque causis, cupit philosophari. Ostendit hoc loco Ill. *Weguelinus* philosophiam historicam, ex ipsis factorum modis et vicissitudinibus hauriendam esse, quum omnis alia philosophia notionibus, quas vocant, abstractis innitatur. Quibus praemissis, docetur, quanam ratione analysis factorum historicorum sit instituenda, et quo artificio vti historiographus debeat, ad euoluendas factorum quorumcumque rationes, ita vt singuli euentus ad certas sese referant causas; quo loco recte et apposite pronuntiat, longe faciliorem esse rationum facti cuiusdam euolutionem quae in ipsa actionis natura lateant, quam earum, quae ex agentis indole et moribus sint petendae, enumerationem Tomo I. *p. 394.* ita pergit: „Il est beaucoup plus aisé „de trouver les raisons historiques qui sont rélatives à l'acti„on, que celles qui sont rélatives à l'agent, à cause que les „qualités varient dans l'agent, qui peut être considéré sous „diverses faces: au lieu que l'action, étant toujours la mê„me, se détermine seulement parce qu'elle est générale, „particulière, et individuelle." In altera commentationis huius sectione auctor celeberrimus pergit ad considerationem diuersitatis factorum; cuius rationes ipse *p. 450. Tom. III.* ita finit: „Un fait différe de l'autre par les principes „et les motifs; les tendances et les vues, le local et l'individuel." Quo loco *pag. 459. et seq.* egregie demonstratur, omnem vim

alia pollicitus est? ut videlicet ea quæ humanum illi ac quod ad hominem pertinebat, ipse præstaret, ea vero quæ divinum quid ac quod ad Deum

bus exiguam esse, quam cognitio illa praestare possit vtilitatem, eandem vero perniciosam saepius euadere posse, dum homines e vulgo, externa oris specie decepti, iniqua de aliis ferant iudicia, ostenditur. IV) *Scond discours sur les connoissances physionomiques* (p. 425—441.). V) *Troisiéme Discours sur la science physionomique et ses avantages* (p. 442—469.) VI) *Quatriéme Discours sur les avantages des connoissances physionomiques* (p. 470 — sqq.) par *Dom Pernety*. Iam in vltimo commentariorum regiae Academiae antiquorum tomo commentatio V. C Pernety legitur, in qua non spernenda laudantur commoda, quae ex cognitione physiognomica redundare ad genus humanum possint. Idem in scriptis, quorum titulos recensuimus, tractatur argumentum. Sufficiat nobis, potiora, quae in iis occurrunt, annotasse capita. Doctrinam physiognomicam omnes inter scientiae humanae regiones latissime patere, quin imo pro scientia vniuersali recte haberi, ipsamque *Physiognomiae* vocem vniuersae naturae notitiam accuratius, quam termino Physicae hoc obtineatur denotare, doctissimus auctor contendit. Pergit deinde ad refutanda, quae a V. C. *de Catt* opponi sibi videntur, argumenta et ex ipsis historiae monimentis contra modo laudatum virum demonstrare conatur, fieri non posse, vt quis proprium sibi et fere innatum characterem moralem certa immutet ratione, etsi nonnumquam forte contra consuetudinem quam contraxit, aut vere agat, aut agere videatur (p. 453—458.). Exempla laudat Muhammedis II. et Selimi I. Imperatorum Ottomannicorum, qui eundem semper characterem moralem seruarunt in variis, quas modo bene et praeclare, modo non sine truculentiae et crudelitatis nota gesserunt, rebus. Placuerunt vero nobis potissimum ea, quae celeberrimus auctor de actione animi in corpus, deque inde oriunda physiognomia disseruit (p. 474 et seqq.). Qua de re sequentia huc transferre verba, nobis ab instituto nostro alienum non videtur:

„Tou-

„Toutes les affections ſe marquent ſur le viſage, excitent „certains mouvemens dans le front, dans les yeux, le nez, „et la bouche; donnent à des parties une certaine expreſſion, „changent enfin l'habitude du corps par leur action répé„tée; donnent ou ôtent la conténance; font faire certains „geſtes, certains mouvemens, qui tournent en habitude, et „qui produiſent enfin ce qu'on appelle proprement les ſignes „caracteriſtiques de la phyſionomie." „Et miſſis interiectis:" „Voyez le portrait du célebre Pope. Le travail que les „efforts de ſon génie ont occaſionné dans ſes nerfs et dans „les muscles de ſon viſage, eſt peint, ou plutôt eſt profonde„ment gravé ſur ſa phyſionomie: elle eſt toute en convul„ſion, ſes yeux ſortent de l'orbite, ſes ſourcils ſélévent avec „les muscles du front. Pourquoi? c'eſt que l'origine des nerfs „eſt en travail; et que tout le corps doit ſe reſſentir d'une „eſpéce d'accouchement auſſi laborieux. S'il n'y avoit une „corde interne, qui tirât auſſi celles de déhors, d'ou viendroient „tous ces phénoménes?

Quae in Tomo Commentariorum altero ſcripta huc referenda leguntur, haec ſunt: 1) *Précis de la Grammaire générale de M. de Beauzée, avec quelques obſervations critiques ſur la doctrine de l'Auteur, par M. Thiebault* (p. 423—521.). Publici iuris factus, atque ad Academiam regiam transmiſſus liber, hic recenſetur, qui ſequentem prae ſe fert titulum: *Grammaire générale, ou Expoſition raiſonnée des élémens neceſſaires du langage, pour ſervir de fondement à l'étude de toutes les langues, par M. de Beauzée, de la Société royale des ſciences et Arts à Metz, Profeſſeur de Grammaire à l'Ecole royale militaire, à Paris* 1767. 2 Tom. in 8 Quodſi excerpta ex Scriptoris Gallici libro, quae hic habentur, accuratius conſideraueris, fieri non poterit, nobis ſponſoribus, quin illi tuos lubens adiicias calculos, atque ſimul acumen logicum, quod ex iuſta ſingularum doctrinarum diſpoſitione atque euolutione elucet, admireris. Neque tamen in omni-

bus V. C. *de Beauzée* assentimur, quod nec laudatissimus *Thiebault*, egregius rerum huius generis aestimator fecit, Sic v. c. definitio, quam de voce simplice suppeditauit auctor, reiicitur, eidemque noua subrogatur, sequentibus verbis expressa (p. 435.): „La voix simple est un son, qui ré„sulte de la simple émission de l'air, rendu sonore par les „organes de la parole." Inter omnia vero, quae hic proponuntur, noua litteras tamquam elementa vocis notandi methodus (p. 813—518.), nobis maxime placuit. II) *Réflexions sur le Merveilleux Epique, par M. Bitaubé* (p. 522—537.). Fictiones, quibus carmina epica exornari solent, ad prima vsque poëseos incunabula prosequitur celeberrimus auctor, earumque origines partim in propensione animi humani ad admiranda quaecumque, partim vero in imbecillitate eiusdem quaerendae esse, luculenta docet ratione. Exhibentur deinde carminum epicorum, quae Homero, Virgilio, Lucano, et Miltono debemus, characteres praecipui, et limites inuestigantur, quos fictiones epicae transgredi numquam debeant. III) *Déscription d'un Instrument fait pour noter les piéces de musique, à mesure qu'on les exécute sur les clavecins, par M. Sulzer* (p. 538—546.). Primus huiusmodi machinae inuentionem, sed incompletam, fecit *Reu. Creed*, Anglus, (*Philosoph. Transact. Vol. 44. p. 445.*) atque eodem fere tempore, anno scilicet 1747. V. C. *Unger*, Academiae Socius externus, de construendi laudatam machinam ratione cogitare coepit. Vir autem in rebus mechanicis fere vnicus, *Holfeld*, (qui praematuro fato rebus humanis ereptus, an. 1771. Berolini obiit) primus machinamque propositae satisfaceret, teste Ill *Sulzero*, conditioni, construxit. Machina ipsa, post inuentoris obitum in theatro machinarum Academiae asseruatur, atque in hoc scripto, additis figuris aeri incisis, plenius describitur.

Restant nonnulla Scripta in Tomo Commentariorum tertio, quae ad quartam Academiae Classem spectant; atque

Fig. 30.—Longitudinal section of the seed of *Ricinus communis*, showing the embryo with its radicle, plumule, and cotyledons, surrounded by the endosperm and enclosed in the testa.

Fig. 31.—Longitudinal section of the seed of *Phaseolus vulgaris*, showing the embryo with its radicle, plumule, and cotyledons, enclosed in the testa.

ſunt noua, et adhuc non obſeruata, cui commentationis laudi accedit dictionis Gallicae elegantia, ita vt eam omnibus, a ſenſu pulcri non alienis, commendare oporteat. Atque ita tandem dicendi de laudatis Academiae commentationibus facimus finem.

IO. MATTHIAE SCHROECKH, DISPVTATIO, *qua docetur, nec Scholae tantum, nec vitae ſoli, ſed maxime conſcientiae diſcendum eſſe.*

Grauis eſt multorum auribus querela, quam noſtra fere memoria viri ingenio et doctrina excellentes ſaepius effuderunt, perire ſenſim bonarum litterarum veraeque eruditionis gloriam, et ſeuerae illius diſciplinae vix umbram aliquam ſeruari, ſine qua numquam vlli ad eam aditus patuerit. Eſſe quidem huic aetati magna ingenia; ſed quae partim *dulcibus vitiis*, vt acutiſſimus olim Romanorum ingeniorum cenſor de *Seneca* iudicabat, *abundent*, iisdemque nimis celeri contagio ad imitatorum ſtolidam turbam manantibus. Quaedam ſeculi bona et decora, atque in his noua ſane et ſpecioſiſſima, adeo extolli plerorumque praedicatione, vt prae his vel contemnantur maiora illa ſuperiorum temporum, inprimisque aeterna ſapiendi ſcribendique exempla, quae veteri Graeciae Latioque debentur; vel certe, repetito ambitioſius illo poetae: *Venimus ad ſummum*, pernicioſa profecto naſcatur fiducia, quae perparum quod agatur reſtare, idque confici fere per otium poſſe, nihilque facilius eſſe, quam partis iam opibus noſcendis vtendisque indulgere, exiſtimet. Denique eodem e fonte deriuandam eſſe incredibilem leuitatem, quae nunc dominetur in ſtudiis litterarum perſequendis, et quanto magis placeat innumeris, tanto longius eos arceat ab illa regia via, in qua patrum auorumque noſtrorum veſtigia feliciter impreſſa cernantur.

Ac

Provided always, That nothing herein contained shall extend to the Duchy of Lancaster, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to the Crown, or to any Person or Persons claiming by, from, or under the Crown, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to the Duchy of Cornwall, or to any Person or Persons claiming by, from, or under the Duchy of Cornwall, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Ecclesiastical Corporation, Sole or Aggregate, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Ecclesiastical Corporation, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Hospital, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Hospital, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Charity, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Charity, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Lay Corporation, Sole or Aggregate, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Lay Corporation, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Person or Persons under Disability, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Person or Persons under Disability, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Person or Persons under Coverture, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Person or Persons under Coverture, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Person or Persons under Attainder, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Person or Persons under Attainder, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Person or Persons under Outlawry, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Person or Persons under Outlawry, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Person or Persons under Sentence of Transportation, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Person or Persons under Sentence of Transportation, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Person or Persons under Sentence of Penal Servitude, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Person or Persons under Sentence of Penal Servitude, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Person or Persons under Sentence of Imprisonment with Hard Labour, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Person or Persons under Sentence of Imprisonment with Hard Labour, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Person or Persons under Sentence of Imprisonment for Felony, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Person or Persons under Sentence of Imprisonment for Felony, or to any Lands, Tenements, or Hereditaments belonging to any Person or Persons under Sentence of Imprisonment for Misdemeanor, or to any Person or Persons claiming by, from, or under any such Person or Persons under Sentence of Imprisonment for Misdemeanor

Ad. 1497 a. 1. 1. 1

Article 1. The Commander in Chief of the Forces of the United Colonies shall have power to form Regulations for the Government of the Army, and the same to alter, add to, or diminish, as he shall find expedient for the Good of the Service.

Art. 2. Every Officer now in the Service of the United Colonies, shall, with all convenient speed, signify in writing, his acceptance of, or refusal to serve, according to these Articles; and every Officer who shall hereafter be appointed, shall, before he enters upon Duty, subscribe the same; and if any Officer shall refuse to subscribe and serve according to these Articles, he shall not continue in the Service, but shall be discharged by the Commander in Chief.

Art. 3. Every Officer who shall be promoted, shall, before he receives his Commission, subscribe these Articles; and

gentibus, ut ad Ilerdam, vide ad Octaviam, ad Octaviam, ut ad Ilerdam, ut ad Octaviam, ad Ilerdam, ad Octaviam, ad Ilerdam, ad Octaviam, ad Ilerdam,

bus cum ſuaues ſcriptores, aut riſum excutientes, facile praeplaceant, nullo diſcrimine bonis malisque adhaerent, ſeueritatis in diſcendo et iudicando tanto impatientiores, et pene luſum iocumque interpretantes ſtudia litterarum ac librorum ſcribendorum artem. Hinc tandem prodit illud *inſanabile ſcribendi cacöethes*, quo ducuntur innumeri, qui cum multa praetereunda luſtrarint, atque deguſtarint, in his ita ſe habitare putant, vt etiam publice docendis et illuſtrandis vacare poſſint. Sed dum ipſi mox ſentire incipiunt, parum ſe vltra elementorum doctrinae paupertatem prouectos eſſe, ingenio, eloquentia, ſalibus, aut nouae alicuius methodi, certe audaciae, commendatione, quod eruditioni deeſt tegere et ſarcire conantur.

Inuiti attigimus argumentum ingratum, cum nequaquam ſimus ii, qui vitia quaedam huius aetatis in tractandis litteris maiora aut ampliora verbis facere, quod nonnullis videri poſſit, inſtituant: libenter etiam ceſſuri, ſi intelligentes arbitri vel fictas prorſus eſſe has cauſſas intercidentis doctrinae liberalis, vel minus late propagatos earum fructus, iudicent. At eas cum his ipſis is demum ignoret, aut cernere ſe neget, cui nihil mente videre datum eſt. Et plures harum cauſſarum ſepoſuimus; vna ſupereſt, de qua copioſius differere iuuat. Nam illam velut ipſa prudentia magiſtra propoſitam cautionem, *Non ſcholae, ſed vitae diſcendum eſſe*, foecundam noxarum matrem dicendam aimus, quas bonae litterae hoc potiſſimum aeuo paſſae ſint.

Fuit haec quondam ſapientia, floruitque inprimis a renatis inde artibus veterum, vitae vniuerſae rudimenta et quaſi prima ſtipendia ſcholam exiſtimare, hoc eſt, non modo obſcuriora grammatiſtices ſubſellia, ſed hunc ipſum quoque puluerem, in quo nos academici decurrimus. Viri praeclari, quos omnium conſenſu digniſſimos legum conditores, patriaeque conſultores habitos eſſe accepimus, huius animi ac ſcientiae ſuae et initia et praeſidia pleraque a ſcholis repetebant; nec in mentem iis veniebat dolere, multis

ſe

della Repubblica presso la Santa Sede, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Vienna, ed il Ministro della Repubblica presso la Corte di Madrid, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Londra, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Berlino, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Pietroburgo, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Costantinopoli, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Stoccolma, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Copenaghen, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Lisbona, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Bruxelles, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Atene, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Bucarest, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Belgrado, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Sofia, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Budapest, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Praga, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Varsavia, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Helsinki, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Oslo, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Dublino, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Riga, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Tallinn, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Vilnius, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Lubiana, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Bratislava, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Zagabria, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Nicosia, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Lussemburgo, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Valletta, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Vaduz, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Andorra, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Monaco, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di San Marino, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Reykjavik, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Kiev, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Minsk, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Chisinau, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Tirana, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Skopje, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Sarajevo, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Podgorica, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Tbilisi, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Yerevan, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Baku, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Astana, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Tashkent, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Ashgabat, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Bishkek, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Dushanbe, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Ulan Bator, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Seul, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Tokyo, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Pechino, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Hanoi, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Vientiane, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Phnom Penh, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Bangkok, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Kuala Lumpur, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Singapore, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Jakarta, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Manila, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Canberra, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Wellington, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Suva, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Port Moresby, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Dili, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Nuova Delhi, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Islamabad, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Kabul, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Colombo, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Male, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Dhaka, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Thimphu, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Kathmandu, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Rangoon, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Teheran, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Baghdad, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Damasco, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Beirut, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Amman, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Riyadh, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Kuwait, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Doha, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Abu Dhabi, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Muscat, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Sanaa, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Addis Abeba, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Asmara, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Gibuti, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Mogadiscio, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Nairobi, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Kampala, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Kigali, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Bujumbura, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Khartoum, e il Ministro della Repubblica presso la Corte di Juba

rum, non tam compagem omnem doctrinae illius in qua sedem ingenii, vitae, et fortunarum fiximus, aut interiora eius et sublimia arcana, quam quidquid de illa, memoria et quasi manibus cito apprehendi et tractari, frequentissimo accommodandi hominibus, locis, et temporibus exercitio, in potestatem nostram redigi, hoc vero modo commodis et reditibus nostris amplificandis quam promtissime inseruire potest.

Atque haec quidem animo fortassis non malo decreta sunt; consilio certe et euentu noxio. Qui enim hoc longissimo discrimine scholam a vita diuellunt, et huius vsum toto coelo ab illo distare credunt, primum vitae litterariae munera, et ingenium ipsum, quo solo vere ac diu viuitur, egregiis nudant auxiliis, quae vltro iis frustra spretae scholae offerunt. Non menti robur et alimenta e veterum thesauris, non ori aut calamo eloquentiam parant Deinde sordidam conditionem faciunt virorum doctorum, quos, velut sellulariae artis studiosos, hoc ante omnia edisce volunt, e quo lucrum petatur, nihil de ingenio sollicitos. Hoc autem si vnice spectandum est, si nihil nostri interest, quam bona et praeclara discamus, sed multo magis quam venales merces discendo adipiscamur, e quibus celerrime pecunia et victus vendendo eliciantur: profecto non intelligimus, cur de tercentis, qui eodem tempore versantur in Academia, ducenti septuaginta, quibus illa mens sedet, hanc molestiam itineris sibi imponant, hos sumtus parentibus creent. Nam cum *formulariam* tantum aliquam *Theologiam* aut *Iurisprudentiam* captent, hoc est, sollennium ac receptarum formularum, sententiarum, cautionum et actionum peritiam atque vsum promtissimum: haec illi quidem ex aliquo antistite aut ministro sacrorum, annis et exercitatione subacto, hi ex patrono caussarum diserto, aut praefecturae administro, saepius etiam ex scriba non improbo, breui negotio perceperint.

Sed quoniam valde prona ad lapsum est adolescentia in iudicio de iis faciendo, quae futurae vitae vtilia videantur, aut minus: commendanda est ea ratio, cuius ope tuta ab hoc errandi periculo in perpetuum praestetur. Leuis erit sane, aut penitus

eua-

Mr. Lister's death, and the consequent change in the family circumstances, Anne Lister's diaries are of great interest. Her father's death left her mistress of Shibden Hall, and she was a woman of strong character and considerable ability. She was a keen observer of the life around her, and her diaries contain many vivid descriptions of the people and places she knew. She was also a woman of strong passions, and her diaries contain many passages which are of a very personal nature. She was a woman of strong passions, and her diaries contain many passages which are of a very personal nature. She was a woman of strong passions, and her diaries contain many passages which are of a very personal nature.

pretandi disciplina, quis aditus ad fontes candidissimos omnis doctrinae, experiundo intelliget. *Poeseos* et *eloquentiae* diuinas artes, nisi infans et bardus et omnis elegantiae expers haberi velit, numquam sibi ita negligendas ducet, vt appareat, et dicendo et scribendo, nullo se pulchritudinis et suauitatis sensu imbutum esse. *Historiam* rerum clarissimarum inter homines gestarum non e proximis quibusque riuulis degustabit, sed hauriet ex illo ipso oceano memoriae omnium seculorum, in qua natales et vicissitudines cunctarum gentium, rerum publicarum, legum, artium et doctrinarum eminent: et caecum esse hoc lumine destitutum, non modo in litterarum genere quocumque, sed etiam in quotidiana orbis mutatione cognoscenda, ex vero censebit. *Philosophari* autem non discet tantum ex regularum quarundam decreto, sed quotiescumque in explorandis disciplinarum ac sententiarum fundamentis et caussis, in obseruationibus rite instituendis, in acutis dubitationibus mouendis, in adornanda methodo cogitandi et differendi, versabitur, atque adeo, si detur optio, lectione multiplici quam philosophia, illa communi litterarum luce, carere malit. Neque vero alienus erit a rerum natura vniuersa, eiusque viribus et effectibus contemplandis, adiuuante *Physica* doctrina, quae cum historia infinitum verae philosophiae theatrum pandat, et accedente vel praecedente potius *Mathematum* verissima scientia, cuius in cetera vtilitate summa, vel hoc ingens beneficium est, quod plus prope omnibus logicorum praeceptis, ad ratiocinandi et iudicandi vim acriorem valeat. Ita munita studiorum litterariorum via, horum dignitati, et animo suo abunde satisfaciet, neque verendum erit, ne in hac tanta illorum inter se coniunctione, nimis multa et diuersa sociare videatur.

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Februarii Anno MDCCLXXV.

NOVVM TESTAMENTVM GRAECE. TEXTVM *ad fidem Codicum, Verſionum, et Patrum, emendauit, et lectionis varietatem adiecit, IO. IAC. GRIESBACH Theol. P. P.*

Volumen I. Libri Hiſtorici. *Pars prior*, ſiſtens Synopſin Euangeliorum Matthaei, Marci, et Lucae, Halae, ap. I. I. Curt, 1774. 8. pp. 295. XXVII. pp. praef. et indd. *Pars poſterior*, ſiſtens Euang. Iohannis et Acta Apoſt. ib. 1775. pp. 166. Praef. et Add. pp. VI.

Volumen II. Epiſtolas omnes, et Apocalypſin complectens. ib. eod. pp. 200. cum praef. pp. XXXII.

Inter eos, qui poſt inſtauratam in Germania per Bengelium ſacrae Critices artem, huius artis ſtudia diligenter colunt, haud vltimum locum iam dudum obtinebat Clar.

Griesbachius, nunc Theol. Doct. et Prof. Ienensis. Is enim, ex quo Criticae s. amorem, hic Lipsiae in scholis Ernesti conceptum, Semleri disciplina et consuetudo in eo firmauerat, totum se huic arti dedit, et in itinere per Galliam Britanniamque facto eius copias ex bibliothecis earum regionum instructissimis egregie auxit; quo tempore eius studia primum innotescere, per Semleri epistolam ad eum scriptam, mox, vbi in patriam redierat, prodesse quoque coeperunt sacrarum litterarum cultoribus, per Dissert. *de Euangiliorum Codicibus Origenianis*, ab eo editam, qua non solum Critici docti et acuti laudem sibi peperit, sed etiam haud laeue desiderium omnibus iniecit Symbolarum criticarum, quibus omnem illum apparatum criticum in itineribus collectum publici iuris facere decreuerat. Interea vero, dum hoc desiderium expleret, et istam laudem vehementer auxit, et exspectationi, quam de eius doctrina summam quisque conceperat, satisfecit hac Noui Test. editione, quae sub manibus est, adornanda. Ceperat enim laudabile consilium, in vsum eorum, qui cum S. Criticam tractare cupiant, Wetsteniani aliorumque similium operum facultatem non habent, nouae recensionis instituendae, quae cum apparatu potiorum lectionum variantium ad vsus criticos emitteretur, nec tamen nimis magnae molis, magnive pretii esset. Sed hoc consilium ita perfecit, vt non modo tironibus prospiceret, sed etiam peritissimis criticae viris gratissimum faceret, quia eius editio praeter compendii facultatem etiam propria bona habet quamplurima, quae faciunt, vt nec ii, qui Wetstenianis copiis vtuntur, ea facile carere possint. Nihilo minus tamen fuere, quis putet? qui omne hoc consilium inane et inutile iudicarent, cum vulgaribus N. T. editionibus aequiesci posse putarent. Horum vel imperitiae, vel maleuolentiae, Vir doct. opposuit copiosam consilii sui defensionem, in praefatione Volum. II. sertis thesibus comprehensam, quas, quamquam ipse, vt

est

eſt modeſtiſſimus, tironibus tantum ſcriptas dixit, tamen hic excerptas dabimus, cum inter nos etiam nunc genus ſit hominum, quibus, cum ſibi minime tirones videantur, iſta tamen ſatis inculcari non poſſint.

Oſtendit igitur Cl. Editor, cum nulla editio N. T. auctoritatem publicam habeat, et cum tamen omnes inter ſe diſcrepent, nunc quoque viris rei peritis licere, quod olim Sec. XVI. et XVII. editoribus licuerit, vt textum, quem vocant, quam poſſint emendatiſſimum, ex libris ſcriptis aliisque praeſidiis criticis, edant. (Theſ. 1—4.). Iam cum omnium editionum bonitas pendeat partim a bonitate codicum, e quibus ducta ſunt, partim a ſeueritate iudicii, quo editores vſi ſunt in contextis e pluribus Codd. conſtituendis, apud nos hodie nulla eſt editionum auctoritas, nec, ſi Codd. ipſos conſulere poſſumus, e quibus factae ſunt, nec, ſi e quibus factae ſint non conſtat, quia tum de facultate editorum iudicare non licet. (Theſ. V.). — Ceterum ipſe Vir doct. cum interdum ad editiones prouocat in Sylloge Varr. Lectt. ſatis oſtendit, hoc non eo valere, vt nulla editionum ratio habenda ſit in colligenda lectionis varietate; *eſt enim iis locus tum, cum de libris ſcriptis non conſtat, e quibus ductae ſunt:* ſed hoc tantum vult, fieri non poſſe, vt iudicium noſtrum de bonitate lectionum vllius editionis auctoritati adſtringamus. — Porro editionum N. T. quae criticum vſum habent, praecipue quatuor ſunt genera, Complutenſe, Erasmica, Stephanica, et Bezae exempla, et inter ea maxime eminent Compl. et Erasmica, quae reliquorum omnium fundamenta facta ſunt: nam ceteri editores vel ſimpliciter, vel cum leui mutatione, alterutrum repetierunt, aut vtriusque aliquod temperamentum fecerunt, aut alterutro pro baſi ſumto noua ex ſuis copiis depromta addiderunt, vt Stephanus et Beza (Th. 6—8.). Iam vero et Compl. editores et Erasmus, paucos admodum libros ſcriptos habuerunt, eosque, quod comparatione intelligi-

tur, exigui fere pretii; tum a verſionibus antiquis orientalibus et latinis, et a libris doctorum graecorum inſtructi non fuerunt; itaque vix credibile eſt, eos textum bonum et emendatum dare potuiſſe; et vero etiam conſtat, non dediſſe, nam Complutenſes in quibusdam locis conſulto textum mutarunt, in ceteris malae fidei ſuſcipionem lectori non adimunt, quia libros non indicant ex quibus ſua hauſerint; de Erasmi vero vel diligentia, vel conſtantia, in editionibus N. T. curandis, res ipſa non patitur nos valde magnifice ſentire. (Th. 9—17.) Nec vero Stephani aut Bezae diligentia effecit, vt nos nona recenſione carere facile poſſemus. Nam Stephanus paucis Codd. quos habuit tam negligenter vſus eſt, vt non modo multas varietates praeteriret, ſed etiam ſaepe contra omnium librorum ſuorum fidem, in prima editione Complutenſem, in tertia et quarta Erasmi quintam ſequeretur. Beza vero, etſi plura et firmiora habuit praeſidia, tamen baſin editionum ſuarum fecit Stephanicam tertiam ita vt ei immiſceret alias lectiones ex libris ſcriptis, aut verſionibus, inconſtanti admodum iudicio ductus, ſaepe etiam e coniectura natas. Ex his duobus autem exemplis cum conſarcinata ſit, incertum a quo editio Elzeuiriana, quam ceterae omnes ad haec noſtra tempora imitatae ſunt, apparet, vulgaria exempla habere textum ex Stephani et Bezae recenſione mixtum; et cum Beza, praeter pauca pro lubitu mutata, expreſſerit Stephani tertiam hic Erasmi quintam, intelligitur, Erasmum vere parentem dici poſſe vulgaris recenſionis. (Th. 18—20) — Quae cum ita ſint, dubitari non poteſt, quin his noſtris temporibus, in tanta optimorum praeſidiorum copia, a viris artis criticae peritis recenſio N. T. fieri poſſit vulgari multo accuratior et emendatior; nec reprehendendi ſunt, qui ad eam rem perficiendam animum applicant. Neque enim metuendum eſt, ne verbum Dei detrimentum capiat e mutata lectione, cum partim non niſi ex idoneis cauſſis mutare quidquam liceat, partim verbum Dei ſit in ſenſu, non in verbis, quae

mu-

ARBRE, sm. Il est bon que toujours l'Arbre de la Science
Du Bien & du Mal, soit dans le Jardin d'Eden.
Car, sans lui, nous ne connoissons pas la différence
Qu'il y a de la Médecine à la Médecine.
Il est bon que toujours l'Arbre de la Science
Du Bien & du Mal, soit dans le Jardin d'Eden.
Car, sans lui, nous ne connoissons pas la différence
Qu'il y a de la Médecine à la Médecine.

Les uns de feuilles VIVES, Racines de Santé,
Ont pour fruits la Vertu, la Force & la Beauté.
Les autres de feuilles MORTES, Racines de Maladie,
Ont pour fruits la Foiblesse, la Laideur & la Mort.
Les uns de feuilles VIVES, Racines de Santé,
Ont pour fruits la Vertu, la Force & la Beauté.
Les autres de feuilles MORTES, Racines de Maladie,
Ont pour fruits la Foiblesse, la Laideur & la Mort.

Ceux-là sont les Docteurs, ceux-ci sont les Médecins.
Ceux-là sont les Docteurs, ceux-ci sont les Médecins.
Ceux-là sont les Docteurs, ceux-ci sont les Médecins.
Ceux-là sont les Docteurs, ceux-ci sont les Médecins.

paginae occuparet. Sed cum non omnes eodem ordine vtantur in narrandis dictis factisque Iesu, fieri non poterat, quin vnius alteriusue liber, si ad ordinem alius accommodandus esset, distraheretur, et narrationes varie transponerentur. Itaque omnes Euangelistas in Sectiones minores dispescuit, easque ita ordinauit, addito in supremo margine Sectionum indice, et loci, vbi quaeque narratio continuetur, significatione, itemque omnium Sectionum Conspectu in fine posito, vt etiam singulorum auctorum commentarii per se deinceps legi possint. Quod vt lectores magis intelligant, nostri de indice Sectionum, in quas tota illa Synopsis trium Euangeliorum diuisa est, particulam huc transtulimus:

Sect.	Matth.	Marc.	Luc.
1	—	—	I, 1–4.
2	—	—	5–25.
3	—	—	26–38.
4	—	—	39–56.
5	—	—	57–80.
6	—	—	II, 1–6.
	(I, 1–17. occurrit demum Sect. 13.)		
7	I, 18–25	—	—
8	—	—	7–21.
9	—	—	22–39.
10	II, 1–12.	—	—
11	13–23.	—	—
12	—	—	40–52.
13	I, 1–17.	—	(III 1-23 occurrit Sect. 14. 15.)
14	III, 1–12.	I, 1–8.	III, 1–20.
15	13–17.	9–11.	21–23.
16	IV, 1–11.	12. 13.	IV, 1–13.
17	12.	14.	14. 15.
18	—	—	16–30.

Sect.

Sect.	Matth.	Marc.	Luc.
19	13–22.	14–20.	—
20	—	21–28.	31–37.
21 VIII,	14–17.	29–34.	38–41.
22	—	35–39.	42–44.
23	—	—	V, 1–11.
24	23–25.	—	—

Sed quia tamen hanc rationem, quae et ad criticam facram, et ad interpretationem prodeſſe poteſt haud parum, iis, qui libros ſacros deinceps legere velint, parum commodam vel fore praeſenſit, vel fuiſſe edoctus eſt, in Vol. II. praefatione promiſit, ſe curaturum vt tres priores Euangeliſtas etiam continua et natiua ſerie orationis edantur, ex eadem hac ſua recenſione, cum omni apparatu variarum lectionum.

Scilicet praecipua *dos libri*, et totius operis quaſi arx et caput cernitur in ratione textus graeci emendata et emaculata, et in congeſta copia habitoque delectu variarum lectionum, de quibus adhuc conſtat, omnium; quas quibus ex *fontibus Editor* hauſerit, quomodo iis, et quibus ex praeceptis, ad conſtituendam orationem ſcripterum vſus ſit, et quam normam in adornanda Varr. lectionum congerie ſecutus ſit, noſtrum iam erit indicare, prout vel ab ipſo in Praef. Vol. I. expoſitum legimus, vel tractando libro cognouimus.

Fontes igitur habuit hos: Codicum graecorum lectiones laudauit e Wetſtenio, (ſic vt etiam huius notas et ſiglas ſeruaret) quocum Millium et Bengelium contulit, ſed ita, vt raro ex his illum emendaret, quod nonnulli faciunt: quia in Bodleiana bibliotheca repererat exemplum editionis Millianae, ipſius Millii manu caſtigatum et emendatum, quo etiam Wetſtenius vſus videbatur. Praeterea ipſe excerpſe-

rat

rat varietatem librorum plurium, qui antea vel plane non inſpecti fuerant, vel admodum negligenter perluſtrati, et collationibus quibusdam vſus eſt ab aliis viris doctis conſectis. Acceſſerunt ergo ad Wetſtenianas copias in Euangeliis Codices IX, n. 113—121. et Euangeliſtaria VI. n. 25—30. quae omnia ipſe inſpexit, nec non fragmenta Guelferbytana a *Knittelio* deſcripta, litt. P. et Q. ſignata; tum Cod. 122. Gieſſenſis, cuius lectiones III. *Michaelis* in bibliothec. orient. exhibuit, et tres Viennenſes, 123–25. a *Treſchouio* excerpti, quorum omnium varietates in Addenda coniecit. In Actis App Wetſtenii apparatus auctus eſt excerptis duorum librorum 59 et 60. in Epiſtolis Paullinis X. Codicum 61–70. et vnius Lectionarii, in Catholicis Codicum VI, in Apocalypſi III. librorum graecorum; quorum omnium librorum a Cl. Editore excerptorum curatiorem deſcriptionem Symbolis ſuis criticis ſeruauit. — Alter fons varietatis reperiendae cum ſit in verſionibus antiquis, harum lectiones ex iisdem illis triumuiris commemorauit, vocata tamen, quoad orientales verſiones, in ſubſidium *Bodii* Pſeudocritica Millio Bengeliana; latinae vero verſ. varietatem inſigniter auxit veteris italicae, quae vulgo dicitur, lectionibus, ex *Sabatierii* et *Blanchini* ſplendidiſſimis operibus depromtis, quibus nec Bengelius, nec Wetſtenius vſi erant; qua acceſſione rectiſſime iudicat V. C. gratum ſe facturum eſſe viris harum rerum peritis. — Ad ſcriptores eccleſ. quod attinet, horum lectiones non ſolum e Millio, Bengelio, Wetſtenio, et quoad latinos etiam e Sabatierio exhibuit, ſed alias quoque adiecit, inprimis e graecis, a ſe ipſo obſervatas, cum hoc ipſo conſilio quorundam doctorum graec. libros tractaret; hac tamen cautione, vt non tam de augenda varietatum copia, quam de recte adhibendis repertae varietatis exemplis cogitaret.

Adhibuit autem ad textum, quem vocant, ſingulis in locis conſtituendum, vt maxime erat veriſimile, e manu ſcri-

ſcriptorum eum praediiſſe, cuius iudicii quae ſibi ipſe praecepta ſcripſerit, operae pretium erit cognoſcere. Primum igitur religiole cauere voluit, ne quid e coniectura, ſine idonea auctoritate mutaret; tum ad aeſtimandam vim auctoritatis praecepta critica ſequi profeſſus eſt, de quibus inter omnes conſtat, de lectionum difficultate, varietate, exquiſitiori natura, de numero et aetate libb. ſcriptorum, et quae ſunt ſimilia; ſed et alia adiecit, quae vulgo non omnibus ſatis nota ſunt. Sic Codicum, qui latinam verſ. imitentur, auctoritatem non ſpernendam, contra Syriacae Verſ. non nimium pretium ſtatuendum, Codicis Alex. textum, in Euangeliis minoris quam in epiſtolis faciendum, docuit. Inprimis vero, cum N. T. varias recenſiones antiquitus editas fuiſſe conſtet, in iudicio de lectionibus faciendo hoc quaerendum duxit, ex qua recenſione ea petita eſſe videretur; nam prae ceteris recenſionibus inprimis duas praeualuiſſe, *Alexandrinam*, cuius lectiones e verſſ. Copt. Aeth. Arm. Syr. poſteriori, e libris Clementis Al. Origenis, Euſebii, Cyrilli Alex. Iſidori Peluſ. Damaſceni, et in Euangeliis quidem e Codicibus C. L. K. 1. 13. 33. 66. 106. 118. et Euangeliſtariis 18. 19. in Epiſtolis vero e libb. A. C. 17. 46. 47. petendae ſint; et *Occidentalem*, cuius veſtigia e verſ. lat. antiqua, vel Itala, e patribus lat. antehieronymianis, interdum etiam e verſ. Syr. tum e cod. D. et partim etiam e Codd. 1. 13. 69. in Euangeliis, e D. E. F. G. in Epiſtolis, colligi poſſint; ab vtraque differre recenſionem Codicis A. in libb. hiſtoricis, et textum Chryſoſtomi in epiſtolis; Theodoretum ab omnibus prioribus diſcrepare, Theophylactum vero Oecumeniumque recenſionem ex omnibus mixtam et editionibus noſtris ſimillimam ſequi. Jam ſi quae lectiones in vtraque illa recenſione fuiſſe deprehendantur, eas ſemper antiquiſſimas, et plerumque pro genuinis habendas eſſe, niſi neceſſariae leges criticae aduerſentur; egregie vero eas confirmari aſſenſione Cod. A. (in Euang.) verſionis Syr. Chryſoſtomi, et librorum M. P. 10. 11. 12. 17. 28. etc.

(in Epist.) bonis lectionibus abundantium; inter duas autem lectiones, alterutri recensioni proprias, eam plerumque seligendam esse, quam Alexandrina habeat, nisi aliae causae vetent; nam in nonnullis locis Alexandrinae recensioni mature interpolatae occidentalem praestare. — Ex his igitur praeceptis, in constituenda oratione Scriptorum SS. sic versatus est V. Cl. Griesbachius, vt, posito pro fundamento vulgari contexto, quod Wetstenius expressérat, mutationes inductas omnes indicaret, quae sibi certissime addenda, omittenda, mutanda viderentur, statim in contexta reciperet, vel eiiceret, cum admonitione, quid factum sit, quae autem non sine specie quidem, sed tamen non satis certo mutanda iudicasset indicaret saltem in margine, additis signis, quibus, quam prope, quamue parum ad veritatis speciem accederet varia lectio, definiretur, vt variarum recensionum additamenta, interpolationes et discrepantias annotaret, tandem omnium harum rerum rationem redderet, earumque iudicandarum copiam faceret lectoribus, subiicienda in imo margine variarum lectionum congesta fartagine.

Ceterum non omnes omnino varietates, vel a Wetstenio notatas, vel a se ipso repertas, in notis exhibuit: sed, cum tironum necessitatibus consulere, non absolutum opus criticum edere vellet, tantum annotauit variarum lect. quantum ad critices studia tironibus sufficere videretur. Praetermissis igitur omnibus, in quibus pauci Codd. iuniores a textu recepto discrepant, aut quae manifesto ex studio similes narrationes variorum concinnas reddendi orta erant, omissis item leuioribus variationibus, quae in articulo posito omissione, in formis verborum obsoletis, in scriptura nominum propriorum, in permutatione verborum ἀποκριθεὶς et λέγων, κύριος et Ἰησοῦς, et similium, in addito pronomine αὐτῷ, αὐτοῖς, et aliis ex eo genere, versarentur, nisi eadem optimorum libb. auctoritate firmata essent, ea posuit,

fuit, quae non ſolum ad iudicium de lectione muta'a, vel propoſita, vel indicata, faciendum pertinerent, ſed etiam ad alia quaedam haud inutilia cogitanda et diſcenda ducerent. Itaque diligenter annotauit gloſſemata, quae vocantur, vt quae ſaepe ad ſenſum locorum reperiendum faciant, lectiones leues et futiles, ſed quae ad naturam rationemque huius vel illius Codicis aeſtimandam conferrent, excerpſit, aliasque varietates poſuit, vt vel ſic Editoris opera acquieſcere poſſint, qui Wetſteniano et ceteris operibus palmariis carent. In Codd. autem recenſendis, qui aliquam lectionem tuentur, non ſemper omnes nominatim recenſuit, ſed interdum in varietate exigui momenti, tantum, quot codices eam agnoſcant, dixit; nonnunquam etiam ſimpliciter commemorauit, quosdam, vel plurimos Codd. hoc vel illo modo verba exhibere, cum idem antea ſic παχυλῶς a Millio Wetſtenioque factum erat.

Satis de natura et conſtitutione operis diximus; neceſſe videtur, vt, quae ſit eius forma, quis habitus externus, narremus. Eſt igitur ipſa oratio SS. Scriptorum in prioribus tribus Euangeliis eo modo, quo ſupra diximus, in ceteris libris continua ſerie expreſſa, ſingulis paginis bifariam diuiſis, non facta capitum et verſiculorum diſtinctione, quorum tamen numeri ad latus poſiti ſunt. In contextis ipſis reperiuntur verba vel addita, vel mutata, minori litterarum charactere expreſſa, cum aſteriſcorum et lemniſcorum vario genere, itemque alia ſigna, quae aliquid eiectum eſſe, vel fortaſſe eiiciendum monent, quorum ſignorum explicationem in Praef. Editor dedit. Huic contexto ſtatim ſubiecta ſunt inter duas lineolas transuerſas verba eiecta, vel eiicienda, mutata, vel mutanda, aut ſubſtituenda receptis, aut amplianda, item quae interpolata videantur e variis recenſionibus, cum iisdem ſignis, quae in contexto apparent. In inferiori tandem margine paginarum omnium filua varr. lect. cernitur, quarum quaeuis litteris minu-

ſculis gothicis iis verbis contextae orationis adſtringitur, ad quae referenda eſt.

His ita expoſitis de conſilio, ingenio, habituque libri, ſupereſt, vt exemplis oſtendamus, quomodo Celeb. Griesbach editoris et caſtigatoris functus ſit opera, et quomodo praeceptis ſatisfecerit, quae ſibi ipſum ſcripſiſſe diximus. Sed cum hanc ipſam enarrationem iam longius progreſſam videremus, quam fines tali narrationi conſtituti paterentur, conſultius duximus, ad aliam Actorum noſtrorum partem exemplorum recenſionem differre, facile nos veniam a lectoribus noſtris impetraturos rati, ſi de tali libro bis ſcripſerimus.

DEMONSTRATIO ANALYTICA, QVOD AEquatio cubica, tres habens radices reales, etiam totidem imaginarias inuoluere poſſit.

Sit aequatio cubica $x^3 - 5x^2 + 6x - 2 = 0$, habens tres factores reales 1) $x = 1$; 2) $x = 2 + \sqrt{2}$; 3) $x = 2 - \sqrt{2}$, vti examen facile docebit. Eſt enim $1 + 2 + \sqrt{2} + 2 - \sqrt{2} = +5 =$ Coefficienti Termini II. cum ſigno contrario; $1.(2+\sqrt{2}) + 1.(2-\sqrt{2}) + (2+\sqrt{2})(2-\sqrt{2}) = 1.2 + 1.2 + 4 - 2 = 2 + 2 + 2 = +6 =$ Coefficienti Termini III; et $1.(2+\sqrt{2})(2-\sqrt{2}) = +2 =$ Coefficienti Termini IV. ſeu = Term. vltimo cum ſigno contrario.

Reſoluetur vero haec aequatio per regulam Tſchirnhauſii ponendo $x^2 = tx + (f + y)$; eritque $x = \frac{2 - (t-5).(f+y)}{(t^2 - 5t + 6) + (f+y)}$; eliminando iam x per hunc valorem aſſumtum, peruenimus ad aequationem cubicam

y^3

$$y^3 + A y^2 + B y + C = 0$$

Seu ad:

$$\left.\begin{array}{rrrr} y^3 + 3fy^2 + 3f^2 y & & + f^3 & \\ + 5t.. & + 10tf.. & + 5t.f^2 & \\ - 13.. & - 26f.. & - 13.f^2 & \\ & + 6t^2.. & + 6t^2 f & \\ & - 24t.. & - 24tf & \\ & + 16.. & + 16.f & \\ & & + 2t^3 & \\ & & - 10t^2 & \\ & & + 12t & \\ & & - 4 & \end{array}\right\} = 0;$$

In hac vltima aequatione cubica ſi ponatur $A = 0$; et $B = 0$; ſeu $3f + 5t - 13 = 0$; $3f^2 + 2(5t-13)f + 6t^2 - 24t + 16 = 0$, prodibit $6t^2 - 24t + 16 = \frac{(5t^2 - 13)^2}{3}$; id quod dat $t = \frac{29 + r\,6r - 1}{7}$; et $f = \frac{-54 - 5r\,6r - 1}{3 \cdot 7}$; per hos ideo valores Termini aequationis ſecundus et tertius ex aequatione exeunt, et relinquitur $y^3 + C = 0$, ſeu $y^3 + f^3 + (5t - 13)f^2 + (6t^2 - 24t + 16)f + 2(t^3 - 5t^2 + 6t - 2) = 0$; ſeu ob $5t - 13 = -3f$, $y^3 + f^3 + 2(t^3 - 5t^2 + 6t - 2) = 0$; Vnde eliciuntur pro t et f eorum valores $\frac{29 + r\,6r - 1}{7}$; et $\frac{-54 - 5r\,6r - 1}{3 \cdot 7}$

ſubſtituendo, $y = -2\,\frac{r^3(108 - 102\,r\,6r - 1)}{3 \cdot 7}$;

adeoque ob $x = \frac{2 - tf + 5f - (t-5)y}{t^2 - 5t + 6 + f + y}$; fiet

$$x = \begin{cases} \dfrac{-60+24r6r-1}{3\cdot 7\cdot 7} + \dfrac{(6-r6r-1)y}{7} \\ \dfrac{-36+34r6r-1+y}{3\cdot 7\cdot 7} \end{cases}$$; seu

$$x = \begin{cases} \dfrac{-(60-24r6r-1)}{8\cdot 11\cdot 11} - \dfrac{(6-r6r-1)\cdot 2r(108-102r6r-1)}{11\cdot 8\cdot 11} \\ -\dfrac{(36-34r6r-1)}{8\cdot 11\cdot 11} - \dfrac{14r(108-102r6r-1)}{11\cdot 8\cdot 11}; \text{ seu} \end{cases}$$

$$1)x = \begin{cases} +(30-12r6r-1)\times(6-r6r-1)^2 r(108-102r6r-1) \\ +(18-17r6r-1)+7r(108-102r6r-1) = F \end{cases}$$

Hic valor F per iustum calculum inuentus, dat factorem $x - F = 0$ aequationis propositae $x^3 - 5x^2 + 6x - 2 = 0$; quo cum factore, si aequatio haec diuidatur, prodibit quotus seu aequatio quadratica sequens:

$$x^2+\frac{[(\sqrt[3]{r}-1)\sqrt[3]{r}(\ldots)+(114+23\sqrt[3]{r}6\sqrt[3]{r}-1)\sqrt[3]{r}(\ldots)^2]}{(\sqrt[3]{r}(\ldots))^2}=0;$$

$$2)\,x=\frac{[(60-\sqrt[3]{r}(\ldots)-(379-34\sqrt[3]{r}6\sqrt[3]{r}-1)\sqrt[3]{r}(\ldots)^2]}{\sqrt[3]{r}}$$

$$\text{et } 3)\,x=\frac{[(60-73\sqrt[3]{r}6)-(379-34\sqrt[3]{r}6\sqrt[3]{r}-1)\sqrt[3]{r}(\ldots)^2]}{\sqrt[3]{r}}$$

per hanc resolutionem quod iustae sint, examine ostendam.

Est enim, quia va

29

* Notetur pro sec 1) ^{2}; et $\sqrt[3]{r}(\ldots)^3=(108-102\sqrt[3]{r}6\sqrt[3]{r}-1)$. Sequitur exinde in producto, vb eratum esse. E. gr. multiplicando 2) x X $\sqrt[3]{}$) x cum 1) x pro coefficiente 2, seu pro $-1)\sqrt[3]{r}(\ldots)^2$ cum $(6-\sqrt[3]{r}6\sqrt[3]{r}-1)\sqrt[3]{r}(\ldots)$; id quod dat $(114+23\sqrt[3]{r}6\sqrt[3]{r}$ rimo annumeratur ideoque in aggregato $-101520-44064$ $\sqrt[3]{r}6\sqrt[3]{r}-1$ continetur,

(2

$$2)\ x+3)\ x = \frac{\mathfrak{a}[(60-73\,r}{\mathfrak{a}[(18-17\,r}$$

$$2)\ x+3)\ x = [(60-73\,r($$

$$\text{sed } 1)\ x = [(30-12\,r\,\dot{+}\,1)\,x+2)\,x+3)\,x$$

$$= \frac{[(90-85\,r=}{(18-17\,r}$$

Coefficienti Termini aequationis

$$\left\{\begin{array}{l}\dfrac{(-3456-2910\,r\ 6\,r-1}{\quad}\\ \quad\text{endo}\\ \dfrac{(-5004-762\,r\ 6\,r-1}{\quad}\end{array}\right.$$

$$= \frac{(-8460-2672\,r\ 6\,r-}{}$$

$$= \frac{(-8460-3672\,r\ 6\,r-}{(-1410-612\,r\,6\,r-}$$

$$= +$$

$$= +6\,[-1410-612r\,6r$$

$$(-1410-612r\,6r$$

Tandem 1) x)

$$(-101520-44064$$

$$[(18-$$

$$= (-101520-44064r$$

$$(-50760-22032r$$

$$= +2.\,[(-50760-2)^{2}] =$$

$$[(-50760-2)^{2}]$$

$= +2$ = Termino IVto

Hocce exemplum, positam esse posse tribus radicibus imaginariis, quarum hae posteriores imaginarium etiam contradictionem inuoluere videtur, productum $x^3 - 5x^2 + 6x$

In sequenti vero exemplo realem aut imaginarium. Sit aequatio cubica $x^3 - 2x^2 + 3x - 2 = 0$; $1 + \frac{1}{2} - \frac{r\,7r-1}{2}$, $= 1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{2} = +2$ = Coefficienti

Termini II. cum signo co$(1 - r\,7r - 1) =$

$= 1 + \frac{(1+7)}{4} = 1 + \frac{1}{4} = +$ contrario.

Per

Per formulam autem $x^2 = \frac{}{21)}$; et tandem $x = \frac{2 - tf + 2f - (t-2)y}{t^2 - 2t + 3 + f + y}$

$= \frac{(42+3\sqrt{21})+(6-\sqrt{21})}{}x - 2 = 0$, per factorem inuentum diuidendo

$(63-8\sqrt{21})+5\sqrt{(1323}$

oritur aequatio quadratica sequen

$x^2 - \frac{[(84-19\sqrt{21})+(4+\sqrt{}}{}] = 0$

$(63-8\sqrt{21})+5\sqrt{(...}$

Quae aequatio quadrat

$2)\ x = \frac{[(84-19\sqrt{21})+(4+\sqrt{}^2]}{}$

$2[$

$3)\ x = \frac{[(84-19\sqrt{21})+(4+\sqrt{})^2]}{}$

quorum duorum radic

Primo ob 2) $x +$

1)

1)

1) x + 2) x + 3) x ...mini II, cum signo contrario.

Secundo ob 1) x [2) x + $\sqrt{21}$) + 5 $\sqrt{(\ldots)}$]^3 et 2) x X 3) x =

[(13608—2478 $\sqrt{21}$) + (753) x] + 2) x X 3) x =

Coefficienti aequationis T...

==

Termino vltimo seu vltimo sign...

Haec itaque resolutio per ...tas, quae licet valde differant a tribus prioribus, tamen in eo cum prioribus ...

Caeterum calculus pro vtr... ac $x^3 - 2x^2 + 3x - 2 = 0$, coefficientes sint numeri admodum exigui, quod ...

$$\frac{-2\sqrt{(74\,059\,140\,483 - 8...}}{3.38.10.}$$

AL.

ALBII TIBVLLI CARMINA LIBRI TRES cum libro quarto Sulpiciae et aliorum nouis, curis caſtigauit CHR. G. HEYNE, M. Britan. Regi a Conſiliis, Eloquentiae ac Poeſeos P. P. O. et Bibliothecarius Georgiae Auguſtae: Editio altera auctior et emendatior.

Lipſiae apud Ioannem Fridericum Iunium CIↃICCCLXXVII.

Si culti Tibulli diſcentur numeri, donec ignes erunt, arcusque Cupidinis arma, et docti poetae ſuaues elegi non paucos reperient qui legant, quique admirentur, donec aliquis venuſtatis, atque elegantiae ſenſus in animis hominum reſiduus atque ſuperſtes erit: haud deerunt quoque, qui miram exinde voluptatem capiant, quod in legendis Tibulli carminibus non deſtituantur ſubſidiis, quibus lectio poetae reddatur et facilior, et iucundior. Etſi enim Tibullus in argumento facili, leui, gratoque verſetur, amantisque perſonam vbique tueatur: tam multi tamen reperiri videntur verſus traiecti atque transpoſiti, hiulci atque corrupti, vt niſi inter legendum certo duce ac fido vtaris comite, facile offendas, trepides, incertusque haereas. Grata itaque et accepta non poterit non eſſe opera Ill. *Heynii*, Viri, cuius doctrinae, praeter alia, Pindari ac Virgilii carmina debemus, quique cum ante viginti annos Tibullum prodire iuſſiſſet, in huius poetae carminibus explicandis illuſtrandisque ita elaborauit, vt votis eum Tibulli amicorum ſati feciſſe, commodisque adoleſcentum bene conſuluiſſe nobis quidem perſuaſum habeamus. Vir Clariſſ. enim non ſolum in hac iterata Tibulli editione fontes, ex quibus fluxiſſet quaeque lectio, accuratius indicauit, editionesque veteres, in his Vicentinam atque Aldi-

nas diligenter inter se comparauit, sed etiam carminum argumenta appositit ita concinnata, vt ex his elegiae cuiusque summam, consilium, ac praestantiam, si quis velit, cognoscere possit; elegantias ac venustates, earumque causas meliori luce illustraret; ea, quae a doctis viris in aliis libris et ad alios auctores copiosius exponerentur, breuiter indicaret; ad ea denique, quae in Tibullo singularia, ac raro obuia cernerentur, legentis animum conuerteret. Quorum omnium vt fidem faciamus ei, cui hanc alteram editionem Heynii nondum videre contigit, ea afferemus, quae huic nostro consilio apta et consentanea videbuntur. Duo commemorantur editiones Tibulli principes, vna sine loci nota 1472. ex qua Veneta 1475. videtur expressa, Vulpio quae primum fuit cognita altera, Romana 1475. subiectis Cyllenii commentariis, quos ille ad codicem suum scriptum adornauerat quemque *non contemnendum in multis Tibulli enarratorem* Barthius ad Stab. Theb. XII, 418. laudat. Ex hac fluxere Venetae 1487, 1491, 1493, 1500 et 1520. Successere his Aldinae, prima 1502, quae Venetas expressit, altera 1515. quarum alterutram secutae sunt omnes sequentes, ita vt priorem vnice exprimerent Colinaeanae et Basileenses, posteriorem Veneta per Scotum 1531. et Gryphianae fundamenti loco ponerent. Quum Paulus Manutius a. 1558. Tibullum vna cum Catullo et Propertio ex recensione et cum scholiis M. Antonii Mureti ederet, et Muretus Aldina secunda pro fundo substrata multa in poetae verbis egregie emendaret, Ios. Scaliger lectionem a Mureto emendatam, et vna cum illa Aldinam secundam spreuit, rediitque ad Aldinam primam, ita vt multas vitiosas et importunas lectiones reduceret, quas partim docte, nonnunquam etiam ingeniose, sed a Tibulli genio abhorrenti more modoque correxit, partim in contextu reliquit. Ex hac Scaligeri recensione prodiit primum Tibullus cum Catullo et Propertio Lutetiae Paris. 1577. repetitus Antw. 1582. quam cum Ianus Brouckhusius, qui magno appara-

tu

tu librorum inſtructus Tibullum, cum variantium lectionum libro, et notis Heinſii, Amſtelod. 1707. edidit, religioſe ſequeretur; vt iſta textus recenſio pro praeſtantiſſima haberetur, iniquo fato accidit. At Io. Ant. Vulpius, Prof. Gymnaſii Patauini, quum Tibullum 1744. 4. prodire iuberet, non modo Scaligeranam luxatorum carminum transpoſitionem eiecit, ſed etiam in lectione, multis in locis, Scaligerum atque Brouckhuſium deſeruit, quo factum eſt, vt et Ill. Heynius Vulpii auctoritatem ſequendi conſilium caperet, ita tamen, vt emendatiores Aldinae ſecundae et Mureti lectiones, veterum editionum ex Veneta principe ductarum fide confirmatae, reducerentur. Commentationem doctam de Tibulli lectione per libros ſcriptos prelo excuſos propagata ſequitur vita Tibulli ex editione Vulpii ſed reſectis nonnullis nimis otioſe disputatis: de qua cum non ſit quod copioſius diſſeramus, ad notas potius et obſeruationes Ill. Heynii animum conuertere lectorum, operae videtur eſſe pretium.

Elegia prima, qua Tibullus a Meſſala rogatus cum ipſo militiam facere recuſat, multas Vir doctiſſimus difficultates acute vidit, nec paucas feliciter ſuſtulit. Priori enim diſticho alterum parum reſpondet, quod de eo agere videtur, qui in caſtris hoſti ex aduerſo poſitis commorans cum perpetuo vexatur metu, tum repente claſſico audito a ſomno auocatur; is vero quamuis diuitias congerere ſibi poſſit, non de eo tamen dici poſſe videtur, quod teneat *culti iugera multa ſoli.* In ipſis verbi: *Quem labor aſſiduus vicino terreat hoſte, Martia cui ſomnos claſſica pulſa fugent*, displicet hoc, quod *aſſiduus* verſu ſtatim ſequente recurrit, *labor terrere* minus accurate dicitur, *claſſica* denique potius *sani*, quam *pelli* videntur. Hinc voci *terreat* ſubſtituendum *exerceat*, *laborem* forte pro *periculo* dici, et *claſſica pulſa* eſſe ſpiritus vi impulſa Ill. Heynius ſuſpicatur, ſenſumque omni-

omnino hunc esse arbitratur: *Paret alius sibi aurum et agros, dum in molesta militia versatur, et modo assidente castris hoste perpetuo terrore agitatur, modo, ubi tranquille obdormit, signis militaribus excitatur.* Nobis, si quid videmus, Tibullus non de opibus bello parandis, sed iam bello alioue modo partis, versu primo agere videtur, quod et ex voce *teneat* intelligi videtur, ac potissimum hoc dicere velle, quod nolit militiam sequi, vt diuitias paret quia diuitum fortuna belli tempore sit miserrima, cum qui pecunia abundet, is domire non possit, quod semper classici sonum audire videatur, qui agros teneat is ab iis colendis deterreatur, vicino hoste. Labor enim terrere dicitur eum, qui inter laborandum terretur. Quum voci *classica* iam additum legatur *Martia*, forte *pulsa* referri possent ad *somnos*, quos *pulsos fugent*, seu pellant ac fugent Submittimus vero ista acutissimo Ill. Heynii iudicio, lectorumque doctissimorum re'inquimus arbitrio, cum neque nobis ipsis satisfaciamus, atque hunc alterum versum duriorem, minimeque cohaerentem, plane abesse malimus. *Vita iners* versu tertio Tibullo dicitur ea, quae nullo labore et molestia vexatur, atque cum curis diuitum, tum molestiis militum, vacat: sed *traducere vitae inerti*, esse insolentem atque insuauem loquendi modum recte iudicet quum Vir docti placet nobis potius eo praeeunte legere

Hic mea paupertas vitam traducat inertem;

quamuis nec hac ratione verbum *traducere* nobis arrideat. Si audacius corrigere liceret, scribi potius posset

Hic mea paupertas vitam mihi fallat inertem

Verba: *Nam veneror etc.* quorum cum antecedentibus nexum atque iuncturam Ill. Heinius desiderare videtur, scribens, *Nisi fragmenta haec tantum sunt elegiae vnius seu plurium: sententiarum iunctura forte haec foret, felicem frugum prouentum sperare licet, cum pietas mea diis cordi non esse nequeat;*

Digitized by Google

queat; forſan arctius cum prioribus cohaererent, ſi ſic legeretur:

Nec ſpes deſtituet, ſed frugum ſemper aceruos
Praebebit, pleno pinguia muſta lacu

copula *et* ſubintellecta.

Deus agricola doctiſſ. Heynio vix alius eſſe videtur quam Priapus, vt et infra El. V, 27. huius tamen cum ſtatim fiat mentio, *Terreat vt falua falce Priapus aues*, nihil definiri poſſe putat, quod et Siluanus et Pan eſſe poteſt deus agricola. Libenter quidem in ſententia Viri Ill. acquieſcimus: forte tamen a vero haud procul aberrare videbimur, ſi non certum quoddam numen, ſed deos omnes agriculturae praeſides, inprimis eos, qui in ſpecie commemorantur, Cererem, Priapum, Lares compitales, intelligi exiſtimemus. Omnem aſſenſum merentur ea, quae Ill. Heynius de verſu 25 et 26 diſſeruit, quos conſtat vulgo ſic legi

Iam modo non poſſum contentus viuere paruo,
Nec ſemper longae deditus eſſe viae.

Quum primum quemuis offendat *Iam modo non*, vel *Iam modo iam*, vel ſi ſententia iuncta ſit ſuperioribus, *Agna cadet vobis — ſi modo nunc*, Vir doct. legendum ſuſpicatur, contorti tamen et ingenii et ſermonis eſſe dicit: *longae viae deditum eſſe*, ita vt totum diſtichum h. l. ſublatum eſſe cupiat. Sane languet ac friget ſententia, nec facile intelligitur quid ſibi verba velint: *Nec ſemper* (poſſum) *longae deditus eſſe viae.* Ill. Heynio ſuccurrebat ſententiam fere hanc eſſe debere: *Nec ſemper longae taedia ferre viae*, vbi tamen non *poſſum* ex priori verſu repeti poterat, ſed *cogor*, aut ſimile verbum ſubintelligendum erat. Nobis quidem, ſalva tamen aliorum ſententia, ſic placeret legere:

Nam modo iam poſſum contentus viuere paruo,
Nec ſemper longae creditus eſſe viae.

Scil. cogor me credere itineri periculoſo, diuitiarum parandarum cauſa. Si vero diſtichon illud plane delereetur, tunc ex ſententia acutiſſimi Heynii ſane legendum eſſet verſu ſequenti, *Sit Canis neſtiuos ortus vitare* — h. e. liceat vitare, vt I, 5, 23. *Requieſcere lecto* v. 43. Ill. Heynius cum Vulpio recte retinuiſſe videtur, quamuis ſequatur *ſolito membra levare toro*, et Brouckhuſius legi iubeat *lecto*, quum vix bene dicatur *lecto requieſcere* pro *ſub lecto*, *torus* et *lectus* ſeu pulvinus ſpondae impoſitus ſint res diuerſae, denique eodem modo *vndae* et *aquae* I, 7, 13. 14. ſe excipiant. In *ſolito toro* magna eſt ſuauitas, non peregre ſed in domo ſua, et *lectus*, vt nos quidem arbitramur, intelligitur tenuis et vilis, qualis eſſe ſolet pauperum. In verbis v. 46. *Et dominam tenero detinuiſſe ſinu* videtur *detinuiſſe* elegantius, quam vulgatum *continuiſſe*, et pro *tenero*, coniectura Heynii *tepido* nobis arridet, quia ſinui Tibulli hoc magis conuenit; nolumus tamen Viro Ill. repugnare, ſcribenti: *Sed nil mouendum, eſt epitheton ſimpliciter ornans.*

Non ego laudari curo v. 56. ſuauius legitur *Non ego laudari cupio.* — Quod *duro praecordia ferro Vincta* v. 64. nihil aliud ſint, quam rigidus, durus, qui nullius miſeriae aſpectu mouetur animus, non ſolum accurate oſtenditur, ſed etiam aliorum poëtarum exemplis clarius illuſtratur. Vti dii, deaeque incedunt caput nimbo vel aëre cincti: ſic Mors v. 70. eleganter deſcribitur *tenebris adoperta caput*, ad quem locum carmen, quod Neoptolemus Philippo Macedoni cecinit apud Diod. XVI, 92. explicatur, et Gratius Cyneg. 348. nec non Iov. Pontanus Amor II, 1. qui id lepide ad noctem transtulit, laudantur. *Rixas inſeruiſſe iuvat* v. 74. dictum pro ſimplici, ſeruiſſe, h. e. rixari cum riualibus et amicis aditum prohibentibus, Tibullus enim loquitur de *leui Venere*, ſeu de furtis iuuenum, hinc plus indi-

dicari videtur, quam dulces amantium rixas commemorare, quod etiam ſenes facere ſolent. At Elegiae priori Tibulli, acumine atque doctrina abrepti, elegantia ſuauitateque animaduerſionum Ill. Heynii capti, tam diu immorati ſumus, vt iam vela contrahere iubeamur, lectorumque noſtrorum rogemus veniam, quod non omnes doctrinae copias, non omnes has delicias explicare, vnoque quaſi intuitu ſpectandas admirandasque exponere potuerimus. Inſtituti enim ratio nos breuitatis ſtudioſos eſſe iubet, atque in multis egregiis locis difficile eſt ea eligere, quae prae ceteris attentione digna eſſe videantur. Liceat vero modo ea addere, quae Ill. Heynius de Sulpiciae et aliorum Elegidiis ſcripſit, cum quod iſta in priori editione deſiderantur, tum quod iudicio Viri acutiſſimi non parum tribui nouimus. Sequuntur (p. 187. ſcribit) carmina ad meum ſenſum mellitiſſima et venuſtiſſima ex tota antiquitate Romana: diuerſae vtique indolis, adeoque diuerſi coloris a ſuperioribus, vt quomodo a viris doctis Tibullo tribui potuerint vix intelligas; nam quod grammaticis et librariis hoc placuerit ſtatuere, minus mirandum. Brouckhuſius Tibulli ſtudioſum fuiſſe auctorem arbitrabatur, hanc tamen ſententiam recte deſtructum iuerunt Vulpius ad libr. IV, 2. et Vir doctus in Miſc. Obſ. Vol. VII. p. 337. docentes, non eam Sulpiciam intelligi, quae ſub Domitiano floruerit, cuius caſti in Calenum amores noti ſint, ſed eam, cuius furtiui amores in Cerinthum deſcribantur. Nec tamen Cerinthus, vt Vulpius credit, fuit ipſe Tibullus, alias enim ad ſe ipſum IV, 2. ſcripſiſſet, nec Sulpicia eſſe poteſt Delia, quod libertinam illam fuiſſe ex libro I, 6, 67. probatum eſt. Fuit tamen puella mirae venuſtatis, petita illa et procata a multis iuuenibus, inter quos quoque vnus fuit ex Meſſalarum familia. Etſi itaque res ad liquidum perduci nequit: probabile tamen fit, luſus hos eſſe variorum hominum elegantium et nobilium, compoſitos ea aetate, qua Romae in nobiliſſimis gentibus vigebant litterarum ſtu-

dia, cum vrbanitate coniuncta, qualis illa Augusteo aeuo fuit.

Sed satis de his. Dignissima enim et haec, et Tibulli carmina fuerunt, quae Ill. Heynii ingenio atque doctrina illustrarentur, cum mirae sint elegantiae, dolendumque modo sit, Tibullum in sententiis ac verbis nonnunquam esse paulo negligentiorem, totumque in re amatoria versari.

Rumor ait crebro nostrum peccare Tibullum,
Nunc ego me surdis auribus esse velim.
Crimina non haec sunt nostro sine iacta dolore,
Quid miserum torques, Rumor acerbe? tace.

Tibull. libro IV. carm. 14.

IOHANNIS VORSTII DE HEBRAISMIS NOVI Testamenti Commentarius: accessere praeter Eiusdem cogitata de Stylo N. T. et Diatriben de Adagiis N. T. Horatii Vitringae animaduersiones ad Commentar. de Hebraismis N. T. curauit IOH. FRIDERICVS FISCERVS.

Lipsiae, sumtu Adami Frider. Boehmii, CIↃIↃCCLXXVIII. in 8.

Cum sacrorum librorum vtriusque Testamenti interpretatio omnibus Theologiae studio addictis quam maxime commendata esse debeat eademque haud exiguis laboret difficultatibus, quae partim a rebus ipsis, partim a scribendi genere, quo sacri scriptores vsi sunt, obiiciuntur: summa sapientissimi numinis cura, de salute hominum maxime sollicita, egregie prouidit, ne deessent viri docti pii-

plicat, qui in difficultate fugiis retrahitur, et M. Lamarck, qui in Encyclopedia methodica, Vermes, p. 1, pl. 1, f. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40,

emendi, vel legendi cupiditate incenderentur. Ne igitur raritas huius libri hanc Theologiae ſtudioſorum cupiditatem extingueret, duci ac claritati interpretationis ſacrarum literarum officeret, obliuionem denique ac contemtum ipſi libro afferret: conſultum videbatur huius Commentarii nouam adornare editionem. Hinc *Ioh. Frid. Fiſcherus*, Vir, qui de diuinis humanisque litteris egregie meretur, non modo auctor fuit librario, vt ſumtus huic operi inprimendo liberaliter ſuppeditaret; ſed etiam curam illius deſcribendi ita ſuſciperet, vt librum quidem integrum ac immutatum redderet, auctoritate tamen, conſilio, laudibus, iuuenes ſacrarum litterarum ſtudioſos ad librum ſibi maxime vtilem atque fructuoſum accuratius et cupidius legendum inſtigaret, atque impelleret. Quum ex ipſa huius libri inſcriptione facile intelligatur, Vorſtium hoc libro egiſſe de Graecis vocibus et phraſibus N. T. ad linguae hebraicae tum temporis vſitatae ingenium expreſſis, ita quidem, vt explicaret voces, quae vel nouam aliquam ſignificationem receperunt, vel noue ſaltem vſurpatae, aut aliis denique modis ſunt affectae, et illuſtraret phraſes, quae iuxta hebraeas phraſes ita ſunt expreſſae, vt verbum de verbo ſit redditum. Breuiſſimis modo quid Fiſcherus V. Cl. praefando dixerit, quoque ratione librum iſtum commendarit, videamus. Poſteaquam idoneum librorum N. T. interpretem accurata non Graecae modo, ſed et Hebraeae Latinaeque linguarum ſcientia excellere, atque omnia praecepta ac leges noſſe debere oſtendiſſet, quarum ad normam dirigenda ſit opera et diligentia, cum in conſtituenda lectione, tum in ſenſu loci cuiusque reperiendo: in laudes Vorſtii excurrit, oſtendendo, eum ſine vlla controuerſia in numerum Grammaticorum et Criticorum bonorum eſſe adſcribendum, laudando monumenta, quae Vorſtii ingenio atque induſtriae debentur, demonſtrando denique breuiter, eum, multis ac magnis antiquae doctrinae praeſidiis inſtructum, ad orationem N. T. ex genio linguae hebraeae illuſtrandam acceſſiſſe,

Ep. Ego cum monacho tetricum ducebam trochæum;
Ille flagitiis me abstinuisse, quia non haberet
Quod posset facere et spernere, videbatur amicis
Non sine conatu magno curaque futurus.
Cum rogat, in tenui re plus inest negotii, quam
Cum posces: ego nam nil commendare valebam
Quod mihi non arderet. Adde, quod pulchrior multis
Dicebar, quamvis essem pro sole minimus.
Hæc tibi dicebam tacito sub pectore, cum me
Gratum insinuabam tibi, truncum non sine naso,
Dum labra moror, dum dentes, collumque, latusque;
Inde, infra, quæ sunt curto bene multa reliquo.
Non ego te possum verbis ornare Latinis,
Partis quod nequeo, risu cognoscere matres
Pallidulæ, futuri quibus est in corpore fœtus,
Non temere a quovis, non quovis ex tempore sumptum.
Sæpe aliquem cupiens pure tentare, quid intus
Occultet, vitium quod celet, callidus effert
Os tibi, deinde latus, ne, si conspexerit omnem
Luce palam, quidquid lateat, sanare recuses.
Hæc ego non credam tibi sponte sequacibus annis
Affore? non credam, quamvis et Apollo canat, vates
Atque animum dicat curis gravis, et pater et rex
Mendosum et nimium securum me atque benignum?
Non tibi sunt integra tua? ne speres, neve labores,
Ut, quodcunque infra est, id sit sub cortice laudis,
Quod non proposito conducat et sit tibi consors
Et deceat. Nisi purus eris, neque simplex,
Quantum Cerrinæ Corvino iudice nasum
Non tulit, antiqui Lamiæ, tantum ille Timagen,
Abnormis sapiens crassaque Minerva,
Accipiere nefas, tribuent cum talia fures,
Obrepent furtim primo, pede tardo, sed hora
Cognitor expectata diuque tacente recedent
Victa, nec unquam

ſtatim comparaſſe, atque ab illo inde tempore in deliciis habuiſſe; quod tanti Viri praeclarum exemplum vt iuuenes Theologiae operam dantes, quibus non eſtres nimis arcta et anguſta domi, ſequantur omnes, vehementer optamus.

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Martii Anno MDCCLXXV.

ESAIAS.

EX RECENSIONE TEXTVS HEBRAEI AD Fidem Codd. quorundam Mſpt. et verſionum antiquarum, latine vertit, notasque varii argumenti ſubiecit, IO. CHRISTOPH. DOEDERLEIN, S. Theol. Lic. ac. Prof. P. O. in Acad. Altorfina.

Altorf. MDCCLXXV. octonis.

Quam arduam, quamque difficilem habeant prouinciam ii, qui linguam Hebraeam transferre ſuſcipiunt in Latinam, quae toto coelo ab illa differre intelligitur, viri vtriusque docti atque periti maxime ſentiunt atque cognoſcunt. Nam litteris Hebraicis et Latinis leuiter tantum imbuti nil niſi verba verbis mutare curant, cum i di contra omnem Scriptoris alicuius mentem perſpicue exprimere ſtudeant, et

quidem ita, vt simul vsus loquendi Latinorum habeant rationem. Quod profecto negotium permagnum eo maioribus difficultatibus necessario implicatur, quo quis V. T. Liber ex genio linguae Hebraeae sublimior et elegantior aestimatur. Iam quis est, qui, si vel mediocriter lingua Hebraea sit tinctus, Esaiae Vaticinium omnium Librorum V. T. non iudicet et elegantissimum, et obscurissimum? Nihilominus tamen hunc librum Doederlinus V. Cl. nuper elegantissima et diligentissima Versione latina, quae multis magnisque Commentariis longe praestat, donauit. In qua perficienda hoc maxime propositum habuisse videtur, vt, consideratis singulis verbis Hebraicis, eorum sensum verum pure atque eleganter redderet latinis. Quam vertendi rationem in vniuersum quidem reprehendere non sustinemus, at in vaticiniis interpretandis aliter fortassis res sese habet. Nam suo quasi iure Vates postulare videntur, vt in singulis quibusdam locis, quae quidem in vniuersum nominari nequeunt, propheticum dicendi modum, quamvis a Latinorum consuetudine abhorreat, in versione retineamus. Itaque omnibus et singulis alicuius loci rebus quam diligentissime perpensis, Interpretem quemque suum sensum, optimum de hac re iudicandi magistrum, in consilium adhibere oportet.

Animaduersiones porro, quibus Vir doctissimus hanc Esaiae versionem exornauit, duplicis sunt generis, partim artem criticam, partim Philologiam respicientes. — Iam vt iis, quorum interest, de quibusdam rebus cum maxime ad rem criticam pertinentibus, Cl. Doederlini sententiam cognoscere, satisfaciamus, de hac parte nunc accurate, breuiter tamen, agemus. De textus Hebraei emendatione, quae quaestio saepissime, vti satis constat, in controuersiam est adducta, V. Cl. sententia eo redire videtur, vt iudicet, eos omnino Litteris sacris male consulere, qui, orta difficultate aliqua, statim in coniecturas incidunt. Sed con-

contra eos quoque fortiter pugnat, qui omnem rei criticae vſum ſuperſtitioſe et aniliter reſpuunt, atque adeo damnant, et Codices ſacros ab omnibus Librariorum vitiis vacuos eſſe acriter defendunt. Quamobrem et ipſe cl. verſionis auctor varias lectiones, a viris doctiſſimis, Lilienthalio, Ruckersfeldero, Vogelio, Schützio collectas, nec non eas, quas ex duobus, qui Noribergae adſeruantur, Codicibus, Nagelius V. Cl. legit, ſaepiſſime in auxilium vocauit. Verſiones et am antiquas omnes ſedulo contulit, verum ita, vt eas emendare potius, quam earum lectiones ad textum Hebraicum accommodare videretur. Ita cap. XIX, 10. verba Hebraea: שָׁחֹתֶיהָ מַדְכְּאִים Theodotion graece reddidiſſe fertur: ταπειναὶ αὐτῆς τεταπεινωμέναι, Cl. Doederlinus per coniecturam vidit, τὰ πῖνα eſſe legendum. Cap. XXXVII, 13. Interpretes Alexandrini verba Hebraica: הֲנַע וְעִוָּה ita retinuerunt, vt in vnum, Ἀναγουγάνα, contrahere viderentur. Sed latinae Verſionis auctor Ἀνα καὶ Γανα, praeeunte Arabica, ex Graeca facta, emendare voluit. Sic cap. XLIII, 12. pro ὀνείδισα *exprobrauit*, exprimens hebr. הִשְׁמַעְתִּי Cl. Doederlinus ἰώτισα legit. Cap. XLVII, 2. duplex Symmachi verſio verborum: גַּלִּי צַמָּתֵךְ, altera κάλυψαι τὰ ὦτα apud Procopium, altera τὸ σιωπηλόν σου apud Hieronymum, qui graeca *taciturnitatem tuam, quod taceri debeat prae verecundia*, eſt interpretatus, recenſetur. Sed pro ὦτα, quod hebr. צמתך prorſus non exprimit, Libri auctor ὦα, *fimbria, ora veſtis*, eſſe legendum cenſet. Quae coniectura maxime ob Gloſſam Heſychii, ὦας per κόμας explicantis, qui fortaſſis ad locum Symmachi reſpexerit, ad veritatem proxime accedere videtur. Porro verbis τὸ σιωπηλόν σου, Cl. Doederlini iudicio, Symmachus minime τὸ צמתך, vti vulgo putatur, ſed שׁבל, quod paulo poſt legitur, ſignificans σωπηλον, ex quo haud dubie σιωπηλον eſt ortum, exprimere voluit. At, licet hoc concedamus, σου tamen, cum שׁבל ſine Affixo legitur, non habet quo referatur. Cap. LVII, 11. Aquilae verba,

וּמֵעוֹלָם וְאוֹתִי לֹא תִירָאוּ in ſuam linguam ſic transtulit: διέμεινες ἐξ αἰῶνος ἄφοβος καὶ ἀνευλαβής. Montefalconius huius verſionis deprauationem ſentiens, eam integritati reſtituere putauit, ſi βλαβής, cui tamen hebraicum non reſpondet, legeret. Rectius latinae verſionis auctor, leui mutatione, ἀνευλάβης in ἀνευλαβὴς, *impius, cui nulla* εὐλάβεια, *religio eſt*, conuertit.

Verba textus, quoad litteras Cl. Doederlinus, duobus modo locis exceptis, (qui ſint, ſtatim indicabimus), pro arbitrio non mutauit. Prior nimirum Cap. XIV, 5. 6. extat, vbi pro מִרְדָּף, parallelismo membrorum ſic poſtulante, vt רְדָה habeat, cui reſpondeat מִרְדַּת legit. Quam lectionem, vti poſtmodum cognouit, haud dubie iam Chaldaeus Interpres eſt tuitus. Nam Chaldaica verba latine ſic poſſunt reddi: *ſeruire faciens populos ſeruitute irremiſſa.* Noſter hunc locum ſic eſt interpretatus: *Iehovah confregit faſces improbi, qui populos inclementer, irremiſſo ictu, feriebat, ſceptrum tyrannorum, quod effere gentes regebat, nemine tyrannidem prohibente.* Alter Cap. XXX, 7. legitur, vbi Cl. Doederlinus haec tria verba: רַהַב חֵם שָׁבֶת in duo רַהַב הֻכְשָׁבֶת contraxit, commotus maxime eo, quod vulgaris lectio non facile admittit explicationem. Noua igitur loci emendati Verſio haec eſt: *Nequidquam fruſtra ſuccurret Aegyptiis, ideoque nomen ei dedi: Rahab, quieſcens.*

Sententia porro Doederlini, Viri doctiſſimi, de Hebraeorum Accentibus et Vocalibus, vtique paulo liberior et durior multis videbitur. Nam, *plane perſuaſus*, inquit, *non humanae tantum, ſed recentioris plane artis inuentum eſſe.* Quamquam vero, Vocales, quae ad noſtra tempora venerunt, recentioris eſſe aetatis, quam litteras, concedamus; tamen in conſtituenda vera lectione non minoris ſunt momenti quam ipſae litterae, quibus quaſi inſeruire videntur.

Nam

Nam vtrumque, et Vocalium et Litterarum mutatio, multum facit ad ſenſum verum et genuinum aut efficiendum, aut peruertendum. Igitur nobis videtur, loco Vocalium antiquiſſimis iam temporibus ſigna quaedam fuiſſe in vſu, ne lector incurreret in ambiguitatem. Sed haec obiter ſint dicta, quia animaduertimus Cl. Doederlinum nonniſi ex antiquarum verſionum auctoritate, aut conſentiente contextu, puncta, quae Vocales vulgo appellantur, mutaſſe. Sic Cap. XXX, 19. יֵשֵׁב pro יֵשֶׁב legit. Cap. XXXVIII, 9. loco לְעַר mauult legi לְנַעַר, a. r. נער ſiue עור *excutere, ſpoliare*. Sed notionem *ſpoliandi*, quoniam ea, quantum ſcimus, hebr. נער ſ. עור in nullo V. T. loco tribuitur, merito in dubium vocamus, defendimusque potius lectionem vulgarem, quae commodum omnino ſenſum habet. Nam נָעַר ſignificat, quod nemo neſcit, *rugire*, quae ſignificatio huic loco optime conuenit. *Baſan* et *Carmel* h. l. per Metonymiam dicta ſunt pro feris in regionibus iſtis habitantibus; verti igitur poſſunt haec verba ſic: *Baſan et Carmel clamoribus* [ferarum] *reſonant*. — Cap. XLIII, 14. in loco longe difficillimo verbum בְּרִיחִים quod *fugientes, fugitiuos* ſignificat, ita latine reddidit, ac ſi eſſet, בַּרִיחֵיכֶם *veſtri cauſa*, ſunt Verſionis verba, *ad Babylonios hoſtes ablego: eosque omnes ad molas, atque Chaldaeos ad triremes, quae laetitia perſonuere, contemnendos efficiam*. Nam בריחים reſpondere τῷ באניות ſibi Cl. Doederlinus habuit perſuaſum; quod vt probaret, ad Cap. XLVII, 2. קְחִי רֵחַיִם *prehende molam* — prouocauit. Cap. XLV, 24. pro עָדָיו, *ad eum*, ex huius Viri doctiſſimi emendatione עֵדָיו, *teſtis eius*, venit. At quoniam haec lectio עֵדָיו ſimul requirit, vt יָבוֹא mutetur in יָבוֹאוּ, *venient, accedent teſtes eius*, nobis placet in vulgari acquieſcere, atque verba: עָדָיו יָבוֹא, quod commode fieri poteſt, ad praecedentia בַּיהוָה צְדָקוֹת וָעֹז referre hoc ſenſu: *Ioua, de me dicent*, ſ. *dicetur, verus eſt ſummus Deus*, עדיו יבוא *hunc adite*. Sic tertia perſona ſaepiſſime impersonaliter ponitur, aut אִישׁ ſubintelligitur.

Caeterum ad explicationem verborum צֶדֶק et עז quod attinet, Doederlinus V. Cl. qui ea de veri Dei cognitione inter omnes gentes capit, plane consentimus. Totum hunc locum versionis Auctor sic latine expressit: *Ioua, de me profitebitur, verus est et summus Deus. His testibus praesentibus Iehouae aduersarii pudefient.* Ac de parte critica quidem, cui nulla re philologica cedit, satis dictum est.

In vniuersum huius partis adnotationes aut versionem vindicare, aut ipsum Esaiae Vaticinium explicare videntur; quarum aliae regionum descriptionem comprehendunt, aliae ex historia politica et naturali, ea quae lucem aliquam accendere possint, continent; maximus autem earum numerus tam Vaticiniorum ipsorum, quam singularum eorum partium connexionem, aliasque res, de quibus Propheta cogitasse videtur, complectitur. Quae interpretandi ratio, singulis verbis recte satisque intellectis, ad eruendum verum Prophetarum sensum, et aptissima est, et certissima. Displiceat fortassis quidem haec methodus, quoniam hac ratione nonnulla, quae de Christo interpretantur, vaticinia, longe alium habuisse euentum apparet, iis, qui dogmatum veritatem religionis Christianae, non argumentorum euidentia, sed multitudine metiuntur. Verum qui hac peruersa opinione tenentur, neutiquam considerare videntur, sese multo magis obesse quam prodesse veritati. Omnis enim veritas, quod e vita communi potest illustrari, facile suspecta redditur, si argumentis dubiis, et ad probandum infirmis, quamuis multis, eam stabilire conemur. Quae periculosa sententia in hac re eo plus habet admirationis, quo minus pro diuinitate Christi, omnibus leuis momenti reiectis, desunt testimonia in Litteris sacris euidentissima et certissima, quae ne acerbissimi quidem atque tenacissimi aduersarii irrita reddere valeant. Itaque plane non intelligimus, quibus ex causis haec Prophetas explicandi ratio sit negligenda, atque adeo damnanda. Sed, ne rei

Digitized by Google

rei, viris doctis satis cognitae atque perspectae, admodum diu immorari videamur, iam ea, quae pro instituti huius ratione exspectent omnes, addemus. De interpretatione loci, quo angeli magnas in Assyriorum castris strages edentis fit mentio, Cl. Doederlinus eorum, qui miraculum tollere sustinent, sententiam sequitur. Nam Assyrios per *Sammum* ventum, qui venena spirare putatur, fuisse caesos contendit. At huic opinioni scite excogitatae huius venti effectus non fauent, nam, quantum constat, vim suam pestiferam tantum in eos, quibus reflat, exerit; verum Assyriorum exercitus tunc temporis in tabernaculis se tenebat. Nocet porro nemini, qui humi iacet; at Assyrii, tradente Esaia, hanc ingentem cladem noctu, cum omnes dormirent, acceperant. Quid igitur est, quod, cum res non sit clarior, sed obscurior, neque difficultates minuuntur sed potius augentur, de vulgari sententia decedere nos moueat? — Locus Cap. XLI, 1—4. vtrum de Abrahamo solum, an potius de omni Israelitico populo sit intelligendus, Cl. Doederlinus dubius haeret. Vitringae aliorumque, qui hunc locum de Cyro sunt interpretati sententiam, ob comma maxime quartum, explosit, dicens: *nihil, si quid video, probant, quam attributa omnia Cyro conuenire.* At haec satis graui argumento esse possunt, vt errent ii, qui hunc locum de Cyro non intelligant. Accedunt praeterea etiam ad hoc loca parallela, quae v. 25. et cap. XLV, 1—13. reperiuntur, vbi nominatim Propheta Cyri fecit mentionem. Dubium vero, quod Cl. Doederlinus de Praeteritis פעל ועשה v. 4. mouit, tollitur, simulac per Praesentia, quod vtique facere licet, latine reddantur, vti et ipse v. 1. verba in forma futuri per praeterita in latinam linguam transtulit. Denique v. 2. et 3. quomodo de Abrahamo possint explicari, non intelligimus. — Cap. LII, 14. Cl. Doederlinus in tot fere difficultates, quot verbis hic locus continetur, incidit. Lectionem vulgarem עָלֶיךָ retinuit quidem, ita tamen, vt putaret, Prophetam non Messiam, sed

ſed vniuerſum populum Iudaicum alloqui. Verſio huius loci eſt haec: *Sicuti plurimi te, o Zion, viſa ſtupebant, ita ille corruptam et ignobilem magis quam reliqui homines habet formam: ita addictas ſibi reddet nationes plurimas* [יַזֶּה ab arabico נזי, *addictum, deditum eſſe alicui*, doctiſſimus verſionis Auctor deduxit]: *reges eo viſo obmuteſcent, quippe qui res cernant, quas nondum audiuerant, et inaudita iam cognoſcant.*— Verbis cap. LXV, 20. וְהֶחֹטֵא בֶּן־מֵאָה שָׁנָה יְקֻלָּל libri Auctor hunc ſenſum tribuit: *annum*, inquit, *centeſimum, vltimam fere ſtadii noſtri metam, in ſeculo aureo pueritiae quaſi tempus fore, vt qui centenario minor obierit, ei numen ſummum iratum fuiſſe credatur.* Dicitur itaque חטא h. l. vti Iud. XX, 16. ſignificatu primario, quo *a ſcopo aberrare* denotat. Hanc autem Interpretationem contextui omnium optime conuenire, quis eſt qui non intelligat?— Reſtat vt Clauis, quam doctiſſimus huius Libri Auctor edere promiſit, fiat mentio. Erit autem illa ſic comparata, vt vberiorem explicationem verborum שמחה, שלום, קרא, צדקה, ברית, בחר, exhibeat. Nam rationes, quibus commotus haec verba diuerſe in latinum transtulit, Cl. Verſionis Auctor raro attulit. Vt igitur ſe ſuaque iis quoque commendaret, qui haec deſideraverint, ſeparatim de his verbis diſſerere conſtituit; quem librum quam cupidiſſime exſpectamus.

DEMONSTRATIO ASSERTI, AEQVATIONEM tertii gradus, methodo Tſchirnhauſii reſolutam, tribus radicibus imaginariis conflatam eſſe poſſe.

MONITVM.

Regula Analyſtarum huc vsque vniuerſalis credita: *quamlibet aequationem impari gradus certo habere debere vnum factorem realem*, per methodum reſoluendi aequationes a celeberrimo le Grange explicatam, exceptionem pati videtur. Quodſi enim aequatio tertii gradus $x^3 + 6x^2 + 9x + 1 = 0$, ſtatuendo $x^2 = tx + (t + y)$ transformetur

Sed si quiescentia $x^{(1)}+x^{(2)}+x^{(3)}+\ldots+x^{(n)}=0$ ex motu

Profequendo porro calculum fatis clarum §. 10. pag. 149. exſtantem peruenimus pag. 150. ad aequationem quadraticam ſolam incognitam b continentem $(m^2 - 3n)b^2 + (2m^3 - 7mn + 9p)b + (m^4 - 4m^2n + 6mp + n^2) = 0$, in hac aequatione ſubſtituendo pro m, n, p reſpectiue 6, 9. 1, fiet $(6^2 - 3.9)b^2 + (2.6^3 - 7.6.9 + 9.1)b + (6^4 - 4.6.^2 9 + 6.6.1 + 9^2)$; ſen $(36-27)b^2 + (432-378+9)b + (1296-1296+36+81)$; ſeu $9b^2 + 63 + b\,117 = 0$; ſeu $b^2 + 7b + 13 = 0$; adeoque $(b^2 + 7b) = -13$; et $(b + \frac{7}{2})^2 = \frac{49-52}{4} = -\frac{3}{4}$; vnde

$$b = \frac{r\,3\,r - 1}{2} - \frac{7}{2}; \text{ atque ob}$$

$$a = \frac{m\,b + m^2 - 2\,n}{3}; \text{ (pag. 149);}$$

$$a = \frac{6\,r\,3\,r - 11 - 42 + 36 - 18}{2} \cdot \frac{1}{3}$$

$$= \frac{6\,r\,3\,r - 1 - 42 + 72 - 36}{6} = r\,3r - 1 - 1;$$

En valores imaginarii pro b, et a, prodeuntes, ope quorum termini A y^2, et B y ex aequatione reducta $y^3 + A\,y^2 + B\,y + C = 0$, exeunt, manetque $y^3 + C = 0$, quorum valorum vero examen lectori perito relinquo.

Quoniam vlterius per pag. 149; eſt $3a = mb + m^2 - 2n$; ob $A = 0$ (per hyp.); itemque (per hyp.);

$B = 3a^2 - 2a(mb + m^2 - 2n) + nb^2 + (mn - 3p)b + (n^2 - 2mp) = 0$; hoc eſt $3a^2 - 6a^2 + nb^2 + (mn - 3p)b + (n^2 - 2mp) = 0$; Vnde $nb^2 + (mn - 3p)b + (n^2 - 2mp) = +3a^2$, erit

$C = a^3 - (mb + m^2 - 2n)a^2 + [nb^2 + (mn - 3p)b + n^2 - 2mp]a - p(b^3 + mb^2 + nb + p)$
$= a^3 - 3a^3 + 3a^3 - p(b^3 + mb^2 + nb + p)$; ſeu

$C =$

Digitized by Google

$C = a^3 - p(b^3 + m^2 b^2 + n b + 1)$; seu $C = a^3 - (b^3 + 6b^2 + 9b + 1)$; hoc eſt ob $a^3 = 8$; $b^2 = +18r\,3r-1 - 35$; $b^2 = \frac{23 - 7r\,3r-1}{2}$;

$C = 8 + 35 - 18r\,3r-1 - 69 + 21r\,3r-1 - 3 - \frac{9r\,3r-1}{2} + \frac{63}{2} - 1$; hoc eſt

$C = \frac{16 + 70 + 63 - 138 - 2}{2} + \frac{(42-36-9)r\,3r-1}{2}$; ſeu

$C = \frac{149-140}{2} + \frac{(42-45)r\,3r-1}{2}$; h. e.

$C = \frac{9-3r\,3r-1}{2}$; adeoque $y^3 + \frac{(9-3r\,3r-1)}{2} = 0$; et $y = -r\frac{(9-3r\,3r-1)}{2}$;

Cum iam ſit $x = \frac{-1-ab-6a-(b+6)y}{b^2+6b+9+a+y} = \frac{f+gy}{k+y}$ erit $f = -1-ab-6a = -1-2+4r\,3r-1+6\cdot 6r\,3r-1 = 3-2r\,3r-1$. Porro: $g = -b-6 = +\frac{7}{2}$. $k = b^2 + 6b + 9 + a = \frac{r\,3r-1}{2} - 6 = \frac{-r\,3r-1-5}{2} = \frac{-1-r\,3r-1}{2} - 1 + r\,3r-1 = \frac{r\,3r-1}{2}$; adeoque

$x = \frac{3-2r\,3r-1 - \frac{(r\,3r-1+5)}{2}y}{\frac{r\,3r-1-3}{2}+y}$;

$x =$

$$x = \frac{6 - 4r3r - 1 - (r3r - 1 + 5)y}{r3r - 1 - 3 + 2y}; \text{ seu}$$

$$x = \frac{-(4r3r - 1 - 6) - (r3r - 1 + 5)y}{(r3r - 1 - 3) + 2y}; \text{ seu}$$

$$x = \frac{-(4r3r - 1 - 6) + (r3r - 1 + 5)r\frac{(9 - 3r3r - 1)}{2}}{(r3r - 1 - 3) - 2r\frac{(9 - 3r3r - 1)}{2}}$$

$$x = -\frac{[(4r3r - 1 - 6) - (r3r - 1 + 5)r(\ldots)]}{(r3r - 1 - 3) - 2r(\ldots)}$$

hinc primus factor aequationis datae $x^3 + 9x^2 + 9x + 1 = 0$ eſt

$$x + \frac{[(4r3r - 1 - 6) - (r3r - 1 + 5)r(\ldots)]}{(r3r - 1 - 3) - 2r(\ldots)};$$

vbi notandum eſt (. . . .) indicare valorem ipſius C.

Adeoque veritas, primum factorem, ſeu primam radicem, aequationis propoſitae $x^3 + 6x^2 + 9x + 1$, imaginarium eſſe, ſatis aperta eſt. Ad reliquos vero duos factores, quod attinet, non niſi per diuiſionem aequationis datae per factorem noſtrum inuentum, et per reſolutionem quoti, ſeu aequationis quadraticae ex diuiſione ortae. reperiuntur, id quod exactitudinis obſeruandae cauſa paululum laborioſum eſt.

Eſt vero quotus iſte ex diuiſione ipſius

$$x + \frac{[(4r3r - 1 - 6) - (r3r - 1 + 5)r(\ldots)]}{(r3r - 1 - 3) - 2r(\ldots)} = 0;$$ in

aequationem propoſitam $x^3 + 6x^2 + 9x + 1 = 0$; ortus;

$$x^{\circ}[(2r\,3r-1-12)+r-1)\,r\,(\ldots)^{2}]=0;$$

$$(r\,3r-1-3)-2$$

Ex cuius aequationis q= o; nempe

2) $x+[(2r\,3r-1-1;+(6r\,3r-1-54)\,r\,(\ldots)^{4}]=0$

et

3) $x+[(2r\,3r-1-.)+(6r\,3r-1-54)\,r\,(\ldots)^{3}]=0$

Calculus ipſe, tam pro

diuiſor $x+[$

$($

$+x$

Diuidendus $x^{3}+[($

Reſiduum I. $+\ [6-[($

ſeu $[(2r$

$(r$

$[(2$

$$r_3 r-1-7)r(\ldots)] \cdot [(4r_3 r-1-6)-(r_3 r-1+5)r(\ldots)]x$$

$$r_3 r-1-3)-2r(\ldots)]^2$$

$$\left.\begin{array}{l} \cdot 1)\, r(\ldots)^2] \\ \hline \end{array}\right\} x$$

$$)+(12-4r_3 r-1)r(\ldots)-(2+2r_3 r-1)r(\ldots)^2][(4r_3 r-1-6)-(r_3 r-1+5)r(\ldots)]$$

$$-[(r_3 r-1-3)-2r(\ldots)]^2$$

$$1)r(\ldots)^2]\ ;\quad \text{seu } 1-1=0;$$

$$)r(\ldots)^2]$$

$$-1)r(\ldots)-(2+2r_3 r-1r(\ldots)^2]=0$$

$$\ldots)]^2$$

$$-12+(r_3 r-1-12+(r_3 r-1-7)r(\ldots)$$

$$1-5)\, r(\ldots)]=$$

$$=48$$

Digitized by Google

erit: $\left[\overline{+}x + \frac{[(2r\sqrt{3r} - 108)\sqrt[3]{r(\ldots)} + (6r\sqrt{3r} - 1 - 54)\sqrt[3]{r(\ldots)^2}]}{2[(r\sqrt{3r} - 2r(\ldots)]^2} \right.$

Vnde

$$\overline{+}x + \frac{[(2r\sqrt{3r} - 1\sqrt[3]{(\ldots\ldots)} + (6r\sqrt{3r} - 1 - 54)\sqrt[3]{r(\ldots\ldots)^2}]}{2[(r\sqrt{3r} - \ldots)]}$$

Vnde duo factores qui

Et sic credo, me veri iterum in se ducantur aequationem datam ab omni quantitate imaginaria liberat

Ni fallor etiam, iam e vllo vlteriori calculo, num aequatio quaedam cubica proposita methodo Tschirn ima radix, seu primus factor, sine dubio imaginarius erit, cum, o, et q per b de prodituros esse tunc imaginarios. E. gr. sit proposita $x^3 - 5x^2 + 6x - 2 = 0$; b

$$[(-1 + 6 \quad (-5) \quad (-2) + (6)^2] = 0$$

$$= 0;$$

seu $7b^2 + (210 - 268 \frac{58}{7} b + \frac{29^2}{49} = \frac{841}{49} - \frac{847}{49} = -\frac{6}{49}$ $b - \frac{29}{7} =$

$\frac{r\,6r-1}{7}$; $b = \frac{29+r}{7}$

Anonymus Ged.

$r\,(..)^2$ ſubtrahatur

ex

$(..)^2$] multiplicentur

]

]

$\cdot 1)\ r\,(...)^2 + (4+12\,r\,3r-1)\,(....)^2$

$-(..)^2$

$-(...) + 4\,r\,(...)^2$

$..)^2 - 8(....)^2$

$1)\ r\,(...)^2$

$1) + (48\ 16\ 12 - 4r\,3r-1)\,r\,(...) + (-8-8r\,3r-1)\,r\,(...)^2]^2$

$-1-3) - 2r(...)]^2$

$56 - 52r\,3r-1)\,r\,(....) + (46-14r\,3r-1)\,r(....)^2]$. Addatur

$^2r(...)]^2$

+ x

P. VIRGILII MARONIS OPERA, VARIETATE lectionis, et perpetua Adnotatione illuſtrata, a CHR. GOTTL. HEYNE. TOMVS QVARTVS Carmina minora: accedit index vberrimus.

Lipſiae ſumtibus Caſpari Fritſch, 1775. octonis.

Quamquam Ill. Heynius Minora haec Carmina non videbatur adiecturus editioni ſuae fuiſſe, ſi promiſſi Indicis amplitudo et vbertas potuiſſet accedere tertii voluminis modulo; tamen optime factum, quod operis integritati et perfectioni conſulere, et his quoque laudis et illuſtrandis prodeſſe Virgiliano nomini, ad ſubtilitatemque iudicandi de ſuppoſitis et genuinis Auctorum libris, hoc exemplo mentes non dicam rudiorum, ſed eorum etiam qui ſapere videntur, acuere voluerit. Minoribus autem his carminibus Culex, Ciris, Catalecta, Copa et Moretum comprehenduntur. Rectene an ſecus tribuantur Virgilio olim quaeſitum fuit, diuerſis animorum ſtudiis, negantibus aliis, aliis affirmantibus ſimpliciter et cupide, argumentorum valore in neutram partem multum efficiente. At quae ab Heynio prolata ſunt ad dirigendum iudicium idonea, iis nec acumen inuentionis, nec ponderis grauitas deeſt.

Sciendum eſt, in Virgilianis codicibus, abſoluto Aeneidos opere, ad ſpatium quod ſupereſſet vacuum explendum, ſcripta fuiſſe ab librariis quaedam, vt videtur, aliena carmina; iſtum morem per plurimos Codices propagatum cauſſam exſtitiſſe primam, cur ea Virgilio tribuerentur.

Horum vero poematum lectores, quod in aliis quoque carminibus feciſſe conſtat, in his multo magis ſibi in-

dulſiſſe, non tam videntur, quam certis indiciis produntur, vt ſimilia vel Virgilii, vel aliorum poetarum loca adſcriberent, alia mutatis manente ſententia verbis exprimerent, alia expolirent, variarent, tentarent, ſollicitarent, interpolarent, prout cuiusque ferret ingenium ac voluntas; quibus carminibus ita exercitis ſi accederet librarius, deſcriptor praeſertim imperitus et lucro deditus, quis dubitet, eum, quae in margine, quae inter lineas exarata reperiſſet, in ordinem verſuum deinceps poſitorum intuliſſe. Quod monitum de longioribus inprimis illis, Culice et Ciri, valet. Nam fuiſſe aliquando *Culicem* inſcriptum carmen pro Maroniani ingenii iuuenili fetu habitum, locis Martialis, XIV. ep. 185. VIII. ep. 56, 19. 20. Suetonii in vita Lucani, et Statii Silu. II, 7, 14. conſtat. An tamen is, quem nunc manibus terimus, pro Maroniano Culice habendus ſit, dubitari poteſt. Et fuit aliquando ill. Editor in ea opinione, nos veterem Maronis Culicem non habere, quod exiſtimat etiam Franc. Oudinus, cuius eſt disputatio de Culice Virgiliano in Miſc. Obſſ. Crit. nou. p. 307. T. IV. Nunc re penſitata concedit, fundamentum quidem carminis eſſe Culicem Maronianum, ſed attextas eſſe a Scholiaſtis et Grammaticis lacinias plurimas, quibus priſcus carminis nitor plerisque in locis admodum attritus ſit, quibus illuſerint carmini indignis modis, quod inter luſus refertur ipſum argumenti ſui vi atque natura. Hinc ne legi quidem poteſt cum delectatione, nec niſi ab iis, qui corruptelas dictionis ac ſententiae ſentire didicerint. Adeo hoc carmen cum ceteris, quae hoc quarto volumine continentur, proponi poterit adoleſcentibus, ad exercenda ingenia in critico ſtudio vel cognoſcendo, vel adhibendo.

Ac ſtatim in principe editione vulgatum hoc carmen inde in multis aliis editionibus repetitum, caruit emendatrici manu ante P. Bembum. Hic enim praeter alterum codicem, qui totum Virgilium complectebatur, ex Pontani Aca-

Academia, vſus alio eſt perantiquo, trunco tamen et mutilato codice, cui praeter *iuuenilis ludi* libellum, et Bucolica, ac Georgicorum primi libri partem, nihil ſupereſſet. In hoc autem libro iuuenilis ludi, cum aliis minoribus, quorum nomina, Dirae, Copa, Eſt et Non, Vir bonus, Moretum, Roſae, Culex quoque, continebatur. Bembi autem recenſio Culicis ex illo codice, praegreſſis tamen Aldi et Aſulani, qui eiusdem codicis vſum ab eo impetrauerant, ſtudiis, facta, reperitur in diaiogo de Culice et Terentii fabulis. Deinceps Ioſ. Scaliger, Barthius in Aduerſariis, Taubmannus, illuſtrarunt hoc carmen, a quo tempore Bembina lectio coepit interpolari. Burmannianae maioris editionis, ſicut vbique, ſic etiam hic, lectionem retinuit ill. Editor. Optat autem, vt qui paſſim in bibliothecis, inprimis in regia Pariſienſi, ſunt horum carminum codices, aliquis excutiat. Helmſtadienſis quidem codex, et Koelerianus, quorum varietate ipſe vſus eſt, praeterquam quod aliquot bonas lectiones Aldinas firmabant, nihil admodum opis ferebant.

Cirin, carmen, qui Virgilio vindicant, argumentis fere vtuntur ſatis leuibus. Non illico alicui Poetae tribui poteſt', ſi quid eius ingenio indignum non ſit. Antiqua auctoritas nulla adhuc allata eſt. Senecae verba Ep. 92. *vt ait Virgilius noſter in Scylla*, non hoc carmen reſpiciunt, vt arbitrati ſunt multi, ſed Aen. III, 426. ſq. *in Scylla* enim, eſt in loco de Scylla: quod veriſſime monitum confirmat vetus conſuetudo citandi partes ſeu ſegmenta Carminis etiamHeſiodei, quod Opera et Dies inſcribitur, de qua videri poteſt Heinſius in Introductione, et Tho. Robinſonus in *diſſertatione* de Heſiodo. Laudibus Scaligeri et Farthii, quibus hoc poema celebrarunt, multa vitia eius obloquuntur. Laudetur vtique ab inuentione; at in ipſo tractu eius et exornatione multifariam peccatur. Idne carmen laudetur, in quo, quae amplificari debebant, vix verbo memorantur, quae tractata niteſcere nequeant, operoſo molimine di-

dilatantur? quod loca praebeat plurima ſcabra et horrida, verſus duriores, aut pedeſtri ſermone depreſſos, aut vano conatu corruptos ac ſenſu carentes. His expenſis ſtatuat quisque, Catullone an Valerio Catoni hoc carmen tribuere liceat? Qui Virgilio, qui alii Poetae, Auguſti qui vixerit aeuo, quia Meſſalae exordio ſatis diſerte inſcribitur, tribuat, indignis et foedis labibus corruptum et deprauatum tamen concedat neceſſe eſt.

Cataleſta vt tribuantur Virgilio, cum inſtituto librariorum, qui ſpatium Virgilianorum codicum reſiduum, variis carminibus adpingendis explere ſoliti fuerunt, tum Grammaticorum, ſed Pſeudodonati et Pſeudoſeruii, auctoritate carentium, aſſerto receptum eſt. Grauior vtique Auſonii fides Technopaegnio: *Dic quid ſignificent cataleſta Maronis.* Inſerta ſuis locis ſunt Anthologiae latinae Burmanni Secundi; hinc variam lectionem ibi prolatam adſcribendam ill. H. non putauit, ſed ea tantum perſequenda ſumſit, quae aut relicta videret, aut ad ſententiam verſuum conſtituendam pertinere iudicaret.

Copam et *Moretum* carmina, quae in Heinſiana et Burmanniana recenſione deſunt, propter eorum elegantiam adiicienda putauit. Eſt autem *copa*, non, vt vulgo putant, carmen in anum propolam ſcriptum, ſed inuitatio ad compotationem, et ad hilariter exigendum diem, et quidem auctumnalem, in taberna cauponaria: quo ſumto, ad veram eius interpretationem via, alioquin praecluſa, panditur. Caeterum copa non tam intelligenda eſt ea mulier, quae cauponae praeeſt, ſed vinaeque, nunc autem crotaliſtria, quae in caupona artem exercet. Nec, quia *caput Graia redimita mitella* dicitur, de vetula cogitandum cum Scaligero, quum etiam mitrarum ſeu faſciarum vſu puellis fuerit, earumque figura conſpiciatur in monumentis antiquis, tum aliis, tum Herculanenſibus.

Mo-

Digitized by Goog

Moretum non minus elegans carmen, Idylli argumentum refert, ſcilicet ex vita priuata, et tenui hominum humili loco natorum, petito. Latius autem patet, quam vulgo exiſtimatur. Deſcribitur omnino prima dici pars, et quae mane fiant a ruſtico priusquam ad opus in agro faciendum exeat. Huic carmini Ill. H. ita fauet, vt maiori eclogarum Virgilianarum parti, in quibus ſententiae ex Theocrito mutuatae annumerentur, praeferat. Quod nobis ſecus videtur. Neque vero certa ratione exploratum habemus, Virgilium id habere auctorem Lectionem ipſe V. Ill. conſtituit, Aldina et Scaligerana emendatione pro fundo poſita.

His abſolutis, Addenda ſequuntur ad ſingulos Tomos reliquos modica, ſed ad primum Volumen ſatis ampla, inprimis in Codicum Elencho. In notis ad Virgilii verba multa retractantur; admonitiones noſtrae in his Actis litterariis expenduntur; Ruhnkenii V. Cl. cum Ill H. communicatae proponuntur. In quibus ſunt exquiſita pleraque, nec ſine laudibus excipienda. Et omnis iſte in Virgiliano carmine illuſtrando labor ſuſceptus, ſummae curae, ſtudii, diligentiae, lectionis multae, et accuratae doctrinae pleniſſimum opus peperit. Abſtinemus exemplis; ſingulae pagellae ſeſtantur. — Index verborum Virgilii ad exemplum eorum indicum, qui Burmannianis poetarum editionibus inſunt, Maittariano, tanquam pro fundamento poſito, ſubiectus eſt.

SAM. FRID. NATHANAEL. MORI, GR. ET LAT. Lingu. Profeſſor. in Acad. Lipſ. de diſcrimine ſenſus et ſignificationis in interpretando, Commentatio.

Certum eſt, et vſu multo comprobatum, non poſſe quemlibet locum alicuius ſcriptoris ad verbum, vt aiunt, in aliam linguam transferri. Neque hoc in iis tantum fit, quae alicui linguae aut genti propria ſunt, veluti certa certarum

rerum vocabula, ſententiae, prouerbia, et quae nominatim dici ſolent idiomata; ſed alii loci in quouis libro bene multi reperiuntur, vbi nihil quidem eſt alicui linguae proprium, quos tamen qui ad verbum verti audierit, nihil vtique intelligat. Quantumuis enim homines opinionibus, natura, ſenſibus, facultate, et in vniuerſum modo cogitandi conſentiant: modus tamen cogitata et ſenſa eloquendi vtplurimum tantopere differt, vt, ſi quis linguas non nullas aut ſcriptores quosdam comparet, interdum dubitandum videatur, an homines, tam diuerſa loquendi ratione vſi, eadem natura et facultate cogitandi praediti fuerint.

Quod autem negamus, omnia in aliam linguam ad verbum transferri poſſe, id hanc vim habet: *non poſſe vbiuis in alia lingua verbum eiusdem plane ſignificationis poni, cuius ſignificationis verbum in eo, quem quis vertit, loco legitur:* ſiue: non poſſe ſignificationes omnes ac ſingulas in vtraque lingua ita ſibi reſpondere, vt, tamquam par pari, ſic verbum verbo, ſignificatio ſignificationi, reddatur. Hoc, opinor, volumus, cum de hac re loquimur: et rem in omnibus exemplis ita ſe habere reperimus.

Atque diuerſitatis huius cauſae cum vniuerſis gentibus communes ſunt, vt aetas, mores, cultus; tum ſingulis ſcriptoribus propriae, in his indoles animi, vitae genus, doctrina, ignorantia: de quibus omnibus ac ſingulis tam crebro diligenterque ab aliis diſputatum eſt, vt res nullis amplius egere videatur verbis. Sed ex hac cauſarum obſeruatione conſequitur, in alia lingua ſuperoſſe multum incultae antiquitatis, quod aliae, pulcritudinem vbique adfectantes, omnino ſuſtulerint, aliae paſſim deterſerint: aliam multa per ambages dicere,[a], in nectendo potiſſimum et tranſeundo ab alio ad aliud, quae in alia ſoleant coarctari: aliam pluribus, aliam paucioribus omiſſionibus (ellipſes dico) ſolere vti: hanc tropis et allegoriis laetiorem eſſe, illam proprietate et ieiunitate ſeueriorem; hanc ancipitem et lubricam vagari, illam eſſe

a) Vid. Perizonius ad Sanctii Minerv. p. 434. 486. et paſſim.

Digitized by Google

esse finitam et certam: aliam disciplinis atque artibus omnibus aptam esse, aliam, si de his rebus agat, aut nihil praestare posse, aut alieno saltem auxilio indigere: hanc copiosam esse, illam penuria laborare. Quae cum ita sint, quis tandem speret, omnia se ita expressurum esse vertendo, *vt*, quod in definiendo paulo ante positum est, verbum verbo, significatio significationi respondeat?

Ipsi porro scriptores ita differunt, vt alium vertendo facile sequi possis, in alio semper aliquid addendum, demendum, mutandum, emolliendum, non nimis vrgendum, circumloquendum sit. Quae diuersitas vbi ad eam, quam ipsa linguarum natura et conditio efficere solet, accessit, multo etiam minus ad verbum interpretari licet.

Quoniam ergo his de causis hoc non licet, est eius, qui librum vertit, *sensum* loci in alia lingua quibuscumque demum verbis exprimere. Hoc autem cum in singulis verbis, tum in integris sententiis et propositionibus locum habet. In singulis enim verbis, quorum significatio exprimi versione non potest, versamur ita, vt tradamus notionem, quae in hoc loco et hoc verborum contextu permutari potest cum notione verbi, quod scriptor ipse posuit. Atque ita significationis loco traditur sensus. Cum ergo προσέχειν τινὶ nullo modo possit vbique verti *attendere ad aliquid, animum eo conuertere*: permutatur cum hac significatione alia, quam cuiusuis loci conditio suadet atque permittit, et προσέχειν τοῖς τιμαῖς est, *studiosum, cupidum esse honorum, iis deditum esse, delectari, duci;* προσέχειν τοῖς λελεγμένοις ὑπό τινος,[b]) *assensu probare id, quod ab altero traditum erat;* προσέχειν τῷ Καίσαρι, *factionem Caesaris sequi*. In integris vero sententiis, quas versio non potest ad verbum repetere, hac ratione vtimur, vt *rem*, a scriptore verbis suis expressam, exprimamus alterius linguae verbis iis, quorum adiumento lectores ad eamdem *rem*, quam scriptor verbis suis expresserat, *in vniuersum cogitandam* deueniant. Ita vero rursus loco significationis sen-

b) Act. Apost. 8, 6. cf. v. 12. vbi illud ipsum, προσέχειν τοῖς λαλουμένοις, permutatur cum πιστεύειν. Cf. Act. 16, 14.

ſus traditur. Quod ſi λόγον ζωῆς ἐπέχειν c) non verti poteſt, *doctrinam ſalutarem porrigere, exhibere:* neque συντρέχειν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, d) *concurrere in idem luxuriae inquinamentum*: tradatur ſenſus et res aliis quibuscumque verbis. Ita prius erit, *doctrinam ſalutarem prae ſe ferre*: e) poſterius vero, *ruere in eamdem ſcelerum ſentinam, voraginem.* f) Non poſſunt poetae g) verba, ἀγοραὶ ἐπληροῦντο, verti *magiſtratus explebantur;* ſed res et ſenſus eſt, *magiſtratus frequentes conuenerant, conſilium frequens aderat.* Aut quod Dionyſius Halicarnaſſenſis h) dixit, ἡ πόλις ἐν καλλίστῃ κεῖται συνόδῳ τοῖς ἄλλοις πόλεσι, quis ad verbum vertet? cum ſenſus ſit, *urbem opportune ſitam eſſe ad commune gentis concilium.*

Si

c) Epiſt. Pauli ad Philipp. 2, 16. d) Prior. ep. Petri 4, 4.

e) h. e. vita factisque ſpectandam exhibere, demonſtrare, vt alii eius vim et praeſtantiam agnoſcant, et adamare incipiant. v. Beza et Erasm. Schmid. ad h. l. Hunc vero ſenſum mihi quidem admittere videtur cum linguae ratio, tum ſeries orationis, confirmatque latini ſermonis ſimilitudo, ſi quis modo illud *prae ſe ferre* ſatis intelligat. Ceteras verſiones verbi ἐπέχειν in hoc loco, *habere, tenere, tueri, continere, attendere* (de qua vid. Theodoret. ad h. l. etiamſi ἐπέχειν τι et ἐπέχειν τινι confundit,) non ſuſtineo diiudicare; ſed illos probare non poſſum, qui hic loquendi formulam graecam quaerunt, τοῦτο ἐπέχει λόγον τινός, *hoc tenet locum alicuius rei*, veluti cum ſtellae dicuntur noctu lucis locum tenere, ἐπέχειν λόγον φωτός: quam quidem loquendi formulam Chryſoſtomus hoc loco reſpicere videtur, (etſi eius rationem non ſatis adſequor,) et Wetſtenius illuſtrauit. Non poſſum, inquam, hos probare, quia λόγος ζωῆς in libris ſacris haud dubie ſemper eſt *doctrina ſalutaris*, et, quidquid ad illam phraſin huc transferendam diceretur, mea quidem opinione valde contortum foret.

f) vid. Lamb. Bos in obſeruatt. ad N. T. et Wetſten. ad h. l. et Albertus ad Heſychium, qui ἀνάχυσιν interpretatur φορμόν. Etiam id, quod in catena Oecumenii (p. 160. ed. Veron. a. 1532.) reperitur, ἀνάχυσιν eſſe σύγχυσιν, eodem redit: et cum vulgata verſio *confuſionem* expreſſerit, adparet, vnde hoc ſit, et quem ſenſum habeat.

g) Euripid. Androm. v. 1097. Similis locus eſt eiusdem poetae in Iphigen. Taur. 306, πολλοὶ ἐπληρώθημεν ἐν μικρῷ χρόνῳ, *multi conuenerant, aderant, breui tempore.*

h) Archaeol. lib. 3. p. 484. ed. Sylb. Cf. Xenoph. hiſt. gr. 6, 2, 6, ἡ νῆσος ἐν καλῷ κεῖται τῷ βλάπτειν, *opportune ſita ad nocendum.*

Ἀγαθὸν ἐστι, φησὶν ἐκείνη ἡ ἕξις, ἀνθρώπῳ ἀνθρώπῳ τὸ τὰ κατὰ τὸν λόγον ἔχειν, κακία δὲ ἡ τοὐναντίον ἕξις· τὸ δὲ κατὰ τὸν λόγον τοιοῦτον ἔσται, οὗ μεσότης ἐστίν.

Virtus est habitus, quo homo bene se habet ratione sua, et vitium est habitus contrarius. Bene autem se habet ratione sua, qui est in medio.

Ἔστι δὲ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὡρισμένῃ λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὁρίσειεν.

Est autem virtus habitus electivus, in medio existens quoad nos, definitus ratione et qua prudens definiret.

Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, ἡ μὲν κατ' ὑπερβολήν, ἡ δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἀρετὴ διὰ τοῦτο, ὅτι τὰς μὲν τῶν ὑπερβαλλόντων καὶ ἐλλειπόντων ἁμαρτάνει, τὴν δὲ τοῦ μέσου κατόρθωσιν εὑρίσκει καὶ αἱρεῖται.

Medium duorum vitiorum, unius per excessum, alterius per defectum: et virtus propterea, quia vitia excedentium et deficientium peccant, medium autem rectum invenit et eligit.

Ἔστι δὲ καὶ κατ' οὐσίαν καὶ τὸν τί ἐστι λόγον τὴν μεσότητα λέγειν, ἡ δὲ ἄκρως ἀγαθὸν καὶ εὖ ἔχον μεσότης, καὶ τοῦτο ἀρετῆς ἐστιν ἴδιον.

Est autem medium et secundum substantiam et secundum definitionem dicere, quod autem summe bonum et bene se habens medium, et hoc virtutis proprium est.

Πάλιν ἔστι κακίας μὲν τὸ ὑπερβάλλειν καὶ ἐλλείπειν τοῦ δέοντος, ἀρετῆς δὲ τὸ μέσον εὑρίσκειν καὶ αἱρεῖσθαι, ὃ λέγομεν.

Rursus vitium est excedere et deficere a debito, virtus autem medium invenire et eligere, quod dicimus.

Ἔστι δὲ ἡ ἀρετὴ μεσότης τις, καθὸ πρὸς τὸ μέσον ἔστι τὸ κατορθοῦν αὐτῆς καὶ τὸ εὑρίσκειν· καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν δὲ καὶ τὸν τί ἐστι λόγον τὸν τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἀποδιδόντα μεσότης ἐστίν· κατὰ δὲ τὸ ἄριστον καὶ τὸ εὖ ἔχον ἄκρον ἐστίν.

Est autem virtus medium quoddam, quatenus ad medium pertinet ejus rectum et inventum: et secundum substantiam et definitionem, quae substantiam ejus reddit, medium est: secundum optimum autem et bene se habens extremum est.

Οὐκ ἔστι δὲ πᾶσα πρᾶξις οὐδὲ πᾶν πάθος μεσότητος δεκτικόν· ἔνια γὰρ εὐθὺς ὀνόματι συνῆπται φαῦλα, οἷον ἐπιχαιρεκακία, ἀναισχυντία, φθόνος, καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων μοιχεία, κλοπή, φόνος· ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα τῷ φαῦλα εἶναι αὐτὰ καθ' αὑτὰ λέγεσθαι, οὐ τὸ ὑπερβάλλειν καὶ ἐλλείπειν αὐτῶν· οὐκ ἔστιν οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ κατορθοῦν καὶ τὸ μὴ κατορθοῦν, ἀλλὰ τὸ πράττειν ἅπαξ ἁμαρτία ἐστίν· οὐ γὰρ ἐν τῷ μοιχεύειν τῇ τῇδε καὶ ὡς δεῖ καὶ μὴ ἔστι τὸ κατορθοῦν, ἀλλὰ τὸ μοιχεύειν ὅλως ἁμαρτία ἐστίν· ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἐν τῷ ἀδικεῖν ἢ δειλαίνειν ἢ ὀργίζεσθαι τὸ τοιόνδε καὶ ὡς δεῖ καὶ μὴ ἔστι τὸ κατορθοῦν, ἀλλὰ τὸ ὅλως τοιοῦτον ἁμαρτία ἐστίν· ἁπλῶς γὰρ ἐν τῷ κακῷ οὐκ ἔστι τὸ κατὰ τὸν λόγον καὶ μὴ κατὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ τὸ κακὸν ἁπλῶς ἁμαρtία ἐστίν.

Non omnis actio neque omnis affectus medietatis capax: quaedam enim statim nomine conjuncta sunt prava, ut malevolentia, impudentia, invidia, et in actionibus adulterium, furtum, homicidium: haec enim et talia ideo prava esse dicuntur per se, non quod excedant aut deficiant: non est igitur in talibus rectum et non rectum, sed agere semel peccatum est: non enim in adulterando huic et sic ut oportet et non est rectum, sed adulterare omnino peccatum est: similiter neque in injuste agendo aut timendo aut irascendo tale et sic ut oportet et non est rectum, sed omnino tale peccatum est: simpliciter enim in malo non est secundum rationem et non secundum rationem, sed malum simpliciter peccatum est.

xime tironibus, significationes omnium alicuius loci verborum notas esse, neque tamen hos sensum loci vel adsequi, vel verbis exprimere posse. Alius contra, praesertim cui celerius ingenium contigit, sensum loci facile deprehendit, sive potius suspicatur, etiamsi interrogatus de ipsis verborum significationibus, hoc est, de causis, cur hunc sensum loci esse putet, et de modo quo inesse putet, nihil adcurate respondere potest.

Iam cum satis videar lectoribus in memoriam reuocasse, vbi distet significatio ab sensu, et quid hoc in vniuersum sibi velit: liceat vlterius docere, quibus modis in interpretando soleat sensus pro significatione poni. Ita passim adspergi poterit, quae inde oriantur officia cum eius, qui vertit, tum illius, qui explicat librum; quem vsum haec res habeat; quas denique cautiones.

Iam multiplici quidem ratione fieri solet, vt, verba non presse sequentes, rem atque sensum tradamus; nec sustineat aliquis, omnia genera enarrare: sed si quis huius rationis exempla et genera ea, quae, non temere adrepta, sed consilio delecta, hac disputatione pertractare constitui, diligentius ac saepius secum cogitauerit, eum arbitor in plerisque locis normam habiturum, ad quam singula exigat.

Vbi ergo, id quod primum erat, significatum alicuius verbi ne possumus quidem vno verbo exprimere, vel quia obscura foret aut verbis adstricta nimis versio, vel quia verbum semel tantum occurrit, vel quia factum et inuentum est a scriptore, (quo quidem genere Homerus, Pindarus, Aeschylus, redundant;) vel quia in arte aut disciplina, aut ab arbitrio scriptoris, ampliorem angustioremue, quam in vita communi, significationem accepit: necesse est, vt aut notionem aliquam tradamus, quae cum notione verbi, quo scriptor vsus est, recte permutari possit,[i]) aut circumlocutione vtamur, qua modo definiatur, modo describatur, modo

i) vid. supra pag. V. vbi illud *recte* explicatum est. Nempe quando verborum contextus in aliquo loco permutationem fert, *recte* altera notio alteri substituitur.

Digitized by Google

Artikel und zwischenzeitig zum Teil auch wieder zum Verkaufe gelangt.

Verkauf von Waren aller Art, sowie Kommissionsgeschäfte, Errichtung von Filialen, Agenturen, Depots, Lagerhäusern, Kauf und Verkauf von Realitäten, Übernahme und Ausführung von Bauten, Lieferungen, Regiearbeiten, sowie aller[1], auf solche oder ähnliche Geschäfte Bezug habenden Arbeiten, Ausführung von Transporten zu Wasser und zu Lande, Betrieb von Schiffahrten, Übernahme von Assekuranzen, Bankgeschäfte jeglicher Art, sowie alle sonstigen, damit zusammenhängenden Geschäfte, Anschaffung und Betrieb von Maschinen, Werkzeugen, Apparaten, Einrichtungen, Anlagen, Errichtung von Fabriken, Werkstätten, Gewerben, Betrieb derselben, Kauf und Verkauf von Fabrikaten, Halbfabrikaten, Rohstoffen, Materialien, Erwerb, Betrieb und Verkauf von Patenten, Musterschutz, Warenzeichen, Gebrauchsmustern, Erfindungen, Verfahren, Modellen, Zeichnungen, Vertretungen, Übernahme von Provisionsgeschäften, Kommissionen

doreti, Theophylacti. Hinc tot variae lectiones, ex glossematibus in margine positis ortae. Hinc innumera in veteris Testamenti versionibus graecis: nam qui vel Trommianos indices inspexit, etiamsi versiones ipsas non tractauit, is non potuit non animaduertere, vnum verbum graecum, tot hebraica exprimens, non vbiuis significationem exprimere, sed plerumque sensum. Verum de hac omni re in libello animadversionum ad Longinum (p. 48.) et in dissertatione de nexu significationum eiusdem verbi, monui. Ibi exemplo verbi πολιτικὸς vsus sum, hic de verbo ἀμφιλαφὴς egi.

Quodsi hanc in interpretando vsitatam notionum permutationem vno verbo exprimere, remque ad suum genus referre velimus, metonymia est et synecdoche, si cum rheto-

I, 19. ἀπώλεσεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν — ἔδειξεν ἄσοφον κόσμου.
VII, 34. μεμέρισται ἡ γ. κ. ἡ παρθ. — διεστήκασι.
IX, 17. οἰκονομίαν πεπίστευμαι — — κηρύξω ἀπεσταλμένη.
— 26. ὡς ἀδήλως — — ὡς ἀκῇ καὶ μάτην, πρὸς σκοπὸν βλέπων.
X, 13. ἀνθρώπινος πειρασμὸς — — μικρὸς, βραχὺς, σύμμετρος.
X, 16. κοινωνία τοῦ αἵματος — — μετοχὴ, i. e. *fruitio*, plane vt in Vulg. vers. *participatio*. Mentem Chrysostomi et vulgatae vers. recte adsecuti sunt auctores Libb. Symbol. p. 600. ed. Rechenb. Quae sequuntur, petita sunt ex homiliis in posteriorem epistolam ad Corinthios.
I, 9. ἀπόκριμα — — ψῆφος, κρίσις, προσδοκία.
V, 13. ἐξέστημεν — — μέγα τι φθεγγόμεθα.
σωφρονοῦμεν — μέτριόν τι καὶ ταπεινὸν λαλοῦμεν.
— 14. συνέχει — — ὡς ἐφίησι ἐκθυμῶσαι, ἡσυχάζειν, ὑπνοῦσι.
VI, 14. ἑτεροζυγοῦν — — ἑαυτὸν ἀσυλλύτοις.
IX, 8. ὡς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν — ἵνα καὶ ἑτέροις παρέχητε.
X, 1. ταπεινὸς — — συγκαταβρύητος.
παρὼν ὡς ὑμᾶς — — φυσῶμαι, κομπάζω, καταξανίσαιμι ὑμῶν.
XI, 7. ἐμαυτὸν ταπεινῶν — — ἐν τενοχωρίᾳ διαγαγών.
— 28. ἡ ἐπισύστασίς μου — — αἱ φολιορκίαι τῶν δήμων, αἱ ταραχαὶ, αἱ θόρυβοι.
XIII, 4. ζηλόμεθα — — ταπεινόμεθα.
— 9. δυνατοὶ — — ἀνέρωτοι, δόκιμοι.

Sed de his, volente Deo, in ipsa homiliarum Chrysostomi editione vberius agam. Nunc eorum causa, qui graecas literas tractant, addo, multas in glossariis antiquis obuias interpretationes, ad libros sacros noui potissimum testamenti pertinentes, e Chrysostomi homiliis petitas esse.

Digitized by Google

toribus loquamur; ſin a philoſophis nomina mutuemur, adiunctum, aut connotatum. Nam interpres exprimit illud, quod rem quam ſcriptor dixit, antecedit aut ſequitur, aut ab hac re efficitur, aut vllo modo, ſiue natura, ſiue cogitatione, cum re coniunctum eſt. Qui ergo nouit, quid metonymia ſit, quo fundamento nitatur, quot generibus contineatur, is de huiusmodi interpretationibus facile iudicare poterit. Qui cogitat, adiunctorum et connotatorum notiones nexu rerum (relatione) niti, is non mirabitur, ſi, in millenis huius nexus modis, millenae permutationes notionum reperiantur, ſi alia gens et lingua alium nexum ſpectet, ſi alter nexus plus perſpicuitatis habet altero, ſi, vt quisque verſatiſſimus ſit cogitando, ita facillime nexum reperiat, ſi, vt maxime ſe ſubtilitati cogitandi adſuefecerit, ita maxime propinquum notionum nexum inueſtiget, ſi denique incredibilem interpretum atque interpretationum diuerſitatem viderit.

Iam quo veriora ſunt, quae expoſui, (firmantur enim conſtanti vſu omnium, qui interpretando occupantur,) eo magis mirandum eſt, fuiſſe, qui hoc interpretandi genus leuitatis et negligentiae accuſarent, nimium que a verbis recedi, et ſignificationes, quae nullae eſſent, temere fingi exiſtimarent. Quid vero? Eſtne ille leuis, qui ante omnia, quid in verbis ipſis, aut per etymologiam, aut per vſum loquendi ſit, ediſſerit, atque, ſi in eo nihilo minus aliquid obſcuritatis ſit, illo modo repertam verbi ſignificationem in aliam partem verſat, illius notionis cum aliis nexum (relationem) ſcrutatur, metonymiam vt metonymiam tractat, donec notionem adcommodate ad verborum contextum cum alia permutare poſſit? Eritne tandem grauior et diligentior, qui, quod verbum paulo ante p) commemoraui, κατανεκάν, etymologiae conuenienter et argutius explicet, vel *reddere torpidos*, ſeu flagitando obtundere; vel *obtorpeſcere*, ſeu taedio fatigari et ſtudium remittere: vel *eſſe torpidum*, ſeu ſine ſenſu, durum, immeſericordem? Eritne ergo hic diligentior, quam qui, his omnibus praemiſſis, tamen ad ex-

p) Pag. IX.

remum nihil aliud inde consequi et intelligi dixerit, quam *molestum alii*, seu in exigenda mercede acerbum esse? Quid, quaeso, ad veritatem et perspicuitatem deerit, si loco significationis ita tradatur sensus? Frustra igitur monent et vrgent, non esse has significationes, si quis κατηχητικῶς intendum dicat esse *proueftiores* christianos, q) σαρκικὸς autem *rudiores*, r) et σαρκικὰ καὶ αἷμα *exiguam*, qualis hominum est, *scientiam*. s) Quis vnquam dixit, has esse significationes, quales proprie et anguftius dicuntur? Imo sensus horum verborum in alia lingua, legitime e contextu verborum permutatis notionibus, sic exprimitur. Scilicet, vt exemplo vtar, idem est, siue dicas ἄνωθεν ἐκ τῆ κόσμε, siue ἄνωθεν ἐκ τῆς γῆς, siue ἄνωθεν ἐκ τῶν κάτω: nam haec a sacris scriptoribus promiscue dicuntur t). Vnde fit, vt etiam ἄνωθεν ἐκ Θεῦ, ἐκ τῆ ἀγαθῆ, et ἐκ τῶν ἄνω eamdem rem exprimant: nam et haec promiscue dicuntur u). Iam vt illa verti debent *mundanus* et *terrenus* et *inferus*, ita haec *diuinus*, *coeleftis*, *superus* x). Haec sunt ergo significationes, quae genus exprimunt, et proprie dicuntur significationes. Sed sufficitne hoc scire? Imo vero nisi progreffus fueris ad speciem inuestigandam, illa generis notio ne tantillum quidem proderit.

Iam

q) Ep. ad Galat. 6, 1.
r) 1 Cor. 3, 1.
s) Matth. 16, 17.
t) Euang. Io. 8, 23.
u) Ibid. 3, 31.
x) Hanc versionem, quae talia exprimit adiectiuo, primo postulat sermonis, ex hebraeo et graeco mixti, consuetudo. Nam *οἱ ὄντες ἐκ τῆς ἀληθείας* sunt, *dediti vero*, h. e. *intelligentes et amantes veri*: Io. 18, 37. quod ipsum 1 Io. 3, 19 significat, *integrum, probum esse*. *οἱ ὄντες ἐξ ἐριθείας*, *dediti contentioni* h. e. *contentiosi, inuidi*. Rom. 2. 8. *οἱ ὄντες ἐκ τῶ πονηρῶ*, *proclines ad facinora, facinorosi*. 1 Ioh. 3. 12. *ὁ ῥυπὸς ἐξ ἀνθρώπων ὢν*, *machinatio mere humana*. Act. Apost. 5, 38. Secundo ipsi scriptores sacri hunc loquendi modum cum adiectiuis permutant, vt Iac. 3, 15 *τὸ ἄνωθεν ἐρχόμενον* opponitur *τῷ ἐπιγείῳ*. Ergo *τὸ ἄνωθεν ἐρχόμενον* est *coeleste, diuinum*: Item 2 Cor. 5, 1 2. *τὸ οἰκητήριον ἐκ Θεῦ* et *ἐξ οὐρανῦ*, opponitur *τῷ ἐπιγείῳ*, (est ergo *coeleste, diuinum*, h. e. immortale) et permutatur cum *ἀϊδιον*, *ἀχειροποίητος*. Ergo omnes hae loquendi formulae tractandae sunt vt adiectiua, praeterquam ibi, vbi ipsa historia et res in facto posita declarat, accipiendas esse ad literam, vt cum de homine creato dicitur, *ἄνωθεν ἐκ τῆς γῆς*, aut de Christi in has terras aduentu, *ἄνωθεν sint ἐλήλυθεν ἐξ οὐρανῦ*.

Digitized by Google

Tum ubi a nonnullis ad alia, ad negotiola, ad otium, ad ludos, ad voluptates, ad quæstum, ad lucra, ad ambitionem, ad gloriam, ad opes, ad honores, ad dignitates, ad res denique omnes alias, quæ ad hominum vitam beate & quiete, & propitiis Deo, & fortunis, & rebus secundis, & prosperis, & florentibus, & ad omnia, quæ ad vitam hominum pertinent, & ad ejus ornamenta, & delectationes, & ad omnia, quæ ad hominum vitam pertinent, & ad ejus ornamenta, & delectationes, & ad omnia

ficationis tradere? Poteram eodem modo de verbis πνευματικὸς et σαρκικὸς differere; sed tempori parcendum est. Vnum illud addo, hac permutatione notionum, de qua cum maxime disputo, in religione tradenda ad notiones eas, quae dogmaticae et propriae dicuntur, perueniri. Non est dogmaticum, corpora nostra olim *coelestia* fore; sed ea fore *aeternum duratura*, hoc dogmaticum est.

Neque vero desunt, qui hac permutandarum notionum ratione, male intellecta, male vtantur. Nam quodcumque verbum viderint explicandi causa pro eo positum, quo ipse scriptor vsus est hoc putant exprimi verbi significationem. Itaque hanc opinatam significationem adripunt, et alio transferunt, quasi iam de vsu loquendi planissime constet, siue patiatur verborum contextus, siue repudiet, siue idem, siue alius sit notionum nexus. Cuius generis exempla proponam, non quo vanitate alienorum errorum delectet, sed quia haud raro sic erratum vidi, adeoque litterarum studiosos monendos putaui Vidi ergo, qui in Ouidiana [d]) descriptione Penei, fluuii, per Thessalica Tempe labentis, haec verba,

Peneus — sonitu plus quam vicina fatigat,

sic interpretaretur, Peneum fluuium deiectu aquarum non modo vicinam, sed et remotas regiones *excitare*, hoc est, attentionem hominum excitare, vt aures adrigerent. Mirabar primo, quid esset, quare *fatigandi* verbum hoc potissimum modo accipiendum putaret; sed caussam percunctatus intellexi, hanc proferri quia in aliquo Virgilii loco, [e]) vbi aliquis *socios fatigare* dicitur, *fatigare* haberet vim *excitandi*. Proinde et in Ouidiano loco eidem verbo videri eamdem significationem tribui posse. At quanta tandem est haec notionum atque rerum confusio! Apud Virgilium *fatigat* socios, qui absidue instat hortando monendoque, aut, si sensum alio verbo exprimere velimus, qui socios *excitat*, hortatur. Et hoc tu adripies, atque, quia *fatigare* hoc loco sic explicari potest, dices, fatigare vbiuis esse posse *excitare* et de quocumque genere ac modo excitandi dici? Et fluuium, stre-

d) Metamorph. 1, 573. e) Aeneid. 4, 572.

Digitized by Google

Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς, ἵνα γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Εἰ γὰρ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν; Ἔστε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν. Matth. v. 44—48. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα σου, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο· τῷ αἰτοῦντί σε δός, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι μὴ ἀποστραφῇς. Matth. v. 39—42. Ἀκούσατε ὅτι ἐρρέθη· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς. Matth. v. 43—45. Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; Matth. v. 46. Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Matth. v. 20. Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. Matth. v. 23, 24. Ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο· ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης. Matth. xviii. 15—17. Ἐὰν δὲ

singulorum verborum, qui modus continetur permutatione notionum. Alter modus, vt supra h) propositum est, pertinet ad circumlocutionem eius verbi, cuius notio non potest alio verbo vno exprimi. Ac, si quilibet scriptor eiusmodi verba ipse definiisset, vt Andocides i) ἐπιτιμίων in iure attica, Cicero k) *mores* in libris Academicorum et Peripateticorum; aut si omnia ex hoc genere verba essent artium disciplinarumque vocabula: facilior foret haec pars interpretationis. Nunc, cum verba quoque vitae communis, pro arbitrio scriptoris, interdum tantum vno aliquo in loco, habeant vim et significationem, quam nec vsu loquendi, nec aliis in locis habent; ideoque necesse sit interpretis acumine et diligentia haec definiri, ex oppositis, e consilio orationis, ex omni verborum contextu, ex historia: res est multo difficilior, nec mirari debemus, si in his constituendis homines in diuersas sententias discedant. Notabilis est in hanc rem locus Matthaei, l) in quo πληρῶσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας verti solet, aut *vitam agere, iis, quae a Mose et prophetis tradita sunt, consentanecam*, aut *doctrinam Mosis atque prophetarum tradere*, aut *facere, dicere, perferre ea, quae ab antiquis illis scriptoribus praedicta sunt*. Sed nulla harum interpretationum, per se spectata, sensum integrum exprimit. Nam etsi cum verbis καταλῦσαι et πληρῶσαι paulo post λῦσαι et ποιῆσαι permutantur, et ita permutantur, vt nihil aliud, quam *obedire* aut *non obedire* praescriptis doctrinae, intelligi possit, ideoque in καταλῦσαι et πληρῶσαι idem cogitandum sit: tamen ad hanc significationem accedit alia, scilicet, *doctrinam* hanc *vere et exacte tradere*, ne alii in errorem sentiendi agendiue deducantur m). Accedit autem necessario. Nam primo Chri-

stus

h) Pag. VIII. i) Orat. de mysteriis p. 36. ed. Reisk.
k) Quaest. acad. I, 5. l) Matth. 5, 17.

m) Chrysostomus in homilia ad hunc locum, enumeratis variis de verbo πληρῶσαι sententiis, tandem eam potissimum tenet, de qua nunc loquor. Dicit ergo inter alia, Ὁ χριστὸς διορθοῖ τὸν νόμον. Τραυθήσεσθε μᾶλλον λέγων. Τὰ δικαιώματα τοῦ χριστοῦ λεγόμενα ἢ ὑπὸ τῶν προφητῶν (i. e. legis et prophetarum,) ἀλλ' ἐπίτασις (diligentius vrget, seuerius inculcat,) καὶ πλήρωσις. Ὁ χριστὸς ἐπιτείνει τὴν ἀρετήν. Οὐκ ἐκκόπτει, ἀλλὰ συγκροτεῖ αὐτά. Ὁ νόμος ἔχει πολλὴν ἀσφάλειαν. Tam late patere putat Chrysostomus vim verbi πληρῶσαι hoc loco: nam haec omnia vno illo verbo vult comprehendi.

Digitized by Google

ſus diſerte addit (v. 19.), ideoque auget verbi ambitum, et, qua parte ipſe hoc loco ſpectari, quocum item comparari velit, declarat. Atqui hic verborum ſuorum interpres audiendus eſt. Secundo diſputat aduerſus iudaicos doctores, qui doctrinam diuinitus acceptam non modo viuendo violabant, ſed et interpretandi calumniis peruertebant. Tertio per omnem hunc locum, vsque ad finem huius capitis, vbi longo ſermone demonſtrat, ſe doctrinam veterem πληρῶσαι, quid quaeſo facit? Nempe doctorem ſe gerit, ſuam diſciplinam diſciplinae iudaicarum ſcholarum contrariam ponit, doctrinamque religionis exacte et vere tradit. Vt ergo verbis λῦσαι et ποιῆσαι adiungitur id, quod modo dixi: ſic verbis καταλῦσαι et πληρῶσαι, quibuscum illa permutantur, idem adiungendum eſt. Et cum Chriſtus dicat, primo ſe velle πληρῶσαι, ſecundo ſe nolle καταλῦσαι, tertio eam demum probandum eſſe, qui et viuat vt poſtulet doctrina, et vere exacteque eam tradat: neceſſe eſt, vt Chriſtus πληρῶν τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας ſit, qui ſecundum illam doctrinam egit, eamque recte tradit aliis. Omnino res ad hanc argumentationem redit: Quales fuere iudaici doctores, talis Chriſtus neque eſſe neque haberi vult. Atqui iſti et docendo et viuendo doctrinam diuinam peruerterunt (id quod eſt καταλῦσαι). Ergo Chriſtus eam et docendo et viuendo ſtabilire vult, id quod eſt πληρῶσαι). Quodſi ille interpres, qui nihil niſi vitam legibus congruam in verbo πληρῶσαι admittere vult, ſenſum omnem non exhaurit: iisdem de cauſis in errore verſatur is, qui in hoc verbo nihil niſi ſignificationem recte docendi agnoſcit. Quod autem non nulli in illo πληρῶσαι euentum vaticiniorum ſpectandum iudicarunt, id non tam in hoc quidem Matthaei loco verbo huic ineſt, quam ineſſe poſſe, et alibi ineſſe, per hanc occaſionem dici ſolet. Sed inſit. Non repugno. Tamen, ſi quis vnum hoc reſpici velit, id rem non conficit. Sed haec, quae ſexcenties iam dicta ſunt, ad noſtram hanc diſputationem transferamus. Si ergo πληρῶσαι eſt, docendo viuendoque ſtabilire, munire: facile adparet, hanc interpretationem ab vſitata verbi ſignificatione non pendere, ſed ambitum ſignificationis, quam hic locus po-

ſtulat, per partes eundo emetiendum eſſe, et notionem verbi, huic loco congruam, colligendam ex vſu loquendi, ex oppoſitis, e conſilio orationis, ex iis quae ſcriptor ipſe addidit, et cum his verbis coniuncta eſſe voluit, ex hiſtoria: nam haec ſingula aliquid ad expletam perfectamque horum verborum notionem hoc loco conferunt. Sed notio, tot partibus conſtans, vix poterit vno alterius linguae verbo exprimi, in quo eadem omnia inſint. Quamquam enim non male quis λῦσαι verterit, *peruertere*, et πληρῶσαι, *ſtabilire*; tamen quaerendum reſtat, quid ſit peruertere aut ſtabilire doctrinam, (nam hoc pluribus modis fieri poteſt,) et vberius explicandum, vt lectores ſciant et cogitent, ſcriptorem velle potiſſimum hoc: *doctrinam per calumniam explicari, et a doctore ſecus, ac religio vult, viui.* Quare interpretatio ad circumlocutionem redit, quae vbi eſt, ſenſus loco ſignificationis traditur.

Expoſitis iis, quae in explicando libro fieri debent, adſpergere liceat, quae in eiusmodi locis mihi videantur officia eius eſſe, qui libros in alium ſermonem transfert. In priore igitur genere, cum notiones permutantur, poteram in vniuerſum monere, operam dandam eſſe vertenti libros, vt verbi, quod alteri ſubſtituitur, notio quam proxime accederet ad notionem eius verbi, cui ſubſtituitur; a qua quidem diligentia ſumma verſionum laus pendere ſolet: ſed raro ſufficit, in vniuerſum praecipere; et quis non ſponte videt, ſic agendum eſſe? Experiar potius, ſingula genera enumerare. Debet ergo verſio tropum exhibere, vbi ipſa ſcriptoris oratio ornandi variandique cauſa n) tropo vſa eſt: verbum efficacius o), vbi ſcriptor ipſe tale verbum poſuit: caue-

n) Ὑγρὸν ἦθος, vt Graeci dicunt, non poteſt verti *humida indoles*; vertetur ergo permutata metaphora, *mollis, flexibilis, quae duci poteſt.* Quod autem praeceptum hoc adſtrinxi tropis, ornandi variandique cauſa adhibitis, id indicat, in ceteris tropis, liberum eſſe interpreti, eorum loco verba propria vſurpare, id quod in multis, notionem religioni propriam exprimentibus, locum habet, vt ἁγιάζεσθαι, ἐπιτέλεσθαι.

o) Dico id, quod rhetores Graeci adpellant σημαντικόν. Tale eſt apud Paulum ad Philipp. 3, 2, κατατομή, et paſſim τοιχεῖα τοῦ κόσμου de legibus Iudaeorum ritualibus.

[illegible] [illegible] [illegible] [

ambitu verbi hoc loco monebit: ita nec vituperabitur, quod non exhauserit rem et notionem omnem, (ipse enim scriptor hoc non adsecutus est,) nec dici poterit suam sententiam et explicandi rationem scriptoris orationi obtrusisse.

Dixi de sensu loco significationis tradendo in explicandis aut vertendis verbis singulis. Veniendum est ad sententias et propositiones integras, quas vbi ad verbum vertere non licet, aut syllabatim explicare obscurum est, ita tractamus, vt significationibus substituatur sensus. Quod quam vim habeat, supra t) dixi. Interdum ergo, vbi scriptor signum alicuius rei ostenderat, interpres rem ipsam, illo signo notatam, tradit: vt cum Deum coelitus venientem, esse dicunt Deum, illustre opus edentem, praesentem, animaduertentem, propitium u), indignantem: aut cum Christum, cum Deo imperantem x): aut cum in orientis scriptoribus solem obscuratum, lunam obfuscatam, sideraque tremefacta, volunt esse tristissimorum temporum effigiem, adeoque, si quando haec euenta naturae secutura dicantur, illud vnum cogitandum esse, tristissima fore tempora.

In his explicandis vt nemo non videt sensum indicandum esse, sic in vertendo non aeque expedita res est. Primo enim, vbi in enumeratione plurium signorum est euidens descriptio y), vt Matth. 24, 29. 30. 31. Ioel. 3, 1, omnia sunt presse vertenda: mutilaret enim dictionem scriptoris, qui haec contrahere, eorumque sensum summatim indicare vellet, quia scriptor noluit rem paucis dictam cogitationi ad-

t) Pag. V.

u) Homerus (Iliad. 1, 67.) Deum dixit ἐντιᾶν θυσιῶν, *venire ad sacrificia*. Hinc est apud Apollon. Rhod. 1, 1141. Rhea, ἐντομένη δαίμων, *Dea, quae ad sacra venit*, aut εὐλιτάνευτος, vt scholiastes explicat. Similiter in Orphei hymnis (10, 21.) Ceres dicitur βαίνειν ἐπὶ λοιβαῖς. In his omnibus propitia numinis voluntas intelligenda est.

x) Quem Dauides (Ps. 110, 1.) Deo *dextrum sedere* dicit, donec omnium hostium victor fuerit, hunc Paulus (1 Cor. 15, 25.) dicit *regnare*, donec omnium hostium victor fuerit. Ergo dextrum alicui sedere est, cum eo regnare.

y) Φαντασία ἐναργής. Ἐλλειπομένη. Longin. de sublim. c. 15.

Digitized by Google

admouere, ſed effigie adumbratam oculis exhibere. Deinde, in ſingulis loquendi formulis, ſi verſio iis conſeruandis nullum errorem gignit, ſed quilibet lecta verſione intelligit, haec eſſe aliter ac dicantur, (h. e. non ad literam) intelligenda, qualia ſunt, quae de Deo vt homine (ἀνθρωποπαθῶς) dici ſolent: non eſt, quare mutentur in paraphraſin aut explicationem. Quis enim erret aut haereat, ſi homines miſeriis adflictos ad ſolium Dei ſupplices accedere legerit? Sed ſi verſio, quatenus verſio eſt, hoc eſt, quatenus eſt liber v. c. germanice ſcriptus, et legitur ab indoctis, qui linguam vnde facta eſt non intelligunt, aut, ſi intelligant, librum tamen ea ſcriptum interpretari nequeunt, ſed ſi verſio ita ſpectata aut neceſſario in errorem ducit, quia verbum verbo reddidit, aut ſententiam plane contrariam, aut adeo nullam efficit: non video, cur propoſitionis ſenſum loco ſignificationis verborum exprimere vereamur, praeſertim *ſi argumentatio ſequatur*, quae non nitatur verbis, ſed ſenſu, et quam nemo capere poſſit, niſi qui miſſis verbis ſenſum propoſitionis reputauerit. Talia ſunt, vt mihi quidem videtur, *intercedere pro hominibus* [z]), et *dextrum alicui ſedere* [a]), quae his de cauſis in verſione germanica epiſtolae ad Hebraeos, nuper admodum Lipſiae edita, ſic expreſſi, vt mihi viſa ſunt exprimenda. Tale eſt, *Chriſtum diuitem factum eſſe pauperem, vt homines lucupletarentur* [b]), et *coelum occupare* [c]), quod ſine vlla dubitatione hoc loco vertendum puto, *omnium celſiſſimum eſſe* [d]), *imperare*.

z) Epiſt. ad Hebrae. 7, 25. a) Ibid. 1, 13.

b) 2 Corinth. 8, 9. Horum verborum verus ſenſus et legitima verſio ex epiſt. ad Hebrae. 12, 2. petenda eſt. Vt enim hic χαρὰ eſt perpetuitas gaudiorum et vacuitas ab omni moleſtia, ſiue vno verbo *beatitas*: ſic in altero loco πλοῦτος χαρᾶς eſt vacuitas ab egeſtate, ius et facultas rebus omnibus pro arbitrio vtendi, ſiue *dominium omnium rerum*.

c) Act. Apoſt. 3, 21.

d) Hoc ſi cogitaſſent omnes, non quaeſiuiſſent, vtrum Chriſtus coelum, an coelum Chriſtum caperet: nec putaſſent minui maieſtatem Chriſti, veluti loco incluſi, nec Beza ſcripſiſſet notulam, quam ſcripſit. Senſus, ſenſus quaerendus eſt, non ſignificationes ſingulorum verborum. Nullo modo,

Alibi, quae ſcriptores de parte aut ſpecie dixerunt, interpretes ad totum aut genus transferunt, et viciſſim. Nam quod illo modo ſpectatum obſcurius eſt, aut durum, aut non nimis vrgeri poteſt, id ſi hoc modo ſpectetur, dilucidius eſt, et mollius, et adcurate dictum. Quod Dauides alicubi optarat vt domicilium inimicorum ſuorum atque adeo inimicorum Meſſiae, aliquando inultum et deſertum eſſet, id, interprete Petro e), Iudae proditori Chriſti euenit, ad eumque referendum eſt. Sed aliter de inimicis Dauidis, (ſi quis primo de his intelligi locum velit,) aliter de Iuda capiendum videtur. Nam de Dauidis inimicis poteſt ad verbum intelligi; de Iuda non item. Vnde enim conſtat, domicilium Iudae mortui deſertum et inultum fuiſſe? Certe vis facienda eſſet loco, et argutius aliquid effingendum, ſi quis haec proprie intelligi vellet f). Experiendum ergo eſt, quonam modo *ſe ſus in vniuerſum* tradi poſſit. Scilicet cui imprecamur vt eius domus deſerta ſit, ei omnino imprecamur, vt exſtirpetur, vt intereat. Sunt enim dirae, in quibus, vt vita communis docet, non ſemper vocabula ipſa ſpectantur, ſed omnino res aduerſae, quibus aliquem opprimi cupimus: nam verba ac formulae loquendi, quibus dirae concipi ſolent hanc vnam vim habent, vt ex eorum moderatione aut vehementia eluceat vehementior aut moderatior *affectio animi*, et grauitas aut leuitas, copia aut paucitas malorum, quae in aliquem effundenda ſunt. Similiter his diris, de quibus in praeſenti loquor, adiunctum eſt illud, vt aliquis exſtirpetur, et deſerta domus eſt, ſi rhetorice dicas, effigies

e) Acta Apoſt. 1, 20.

f) Fuerunt, qui, cum proprie capi non poſſe ſenſiſſent, domicilium deſertum mallent eſſe munus vacuefactum. Sed hi nec vident, quam durum hoc ſit, nec cogitant ſatis, quid ſequatur. Nam ſi vacua domus eſt munus vacuefactum, et ſequitur, vtinam ne quis in ea domo habitet: ſenſus horum verborum neceſſario erit, vel, vtinam ne quis eius ſit ſucceſſor, vel, vtinam ne recuperet munus. Id quod quantum abhorreat ab hoc loco, ſponte adparet. Verum nolo hoc vrgere, ne videar calumnia vti. Ille alter locus ex epiſtola ad Romanos (11, 9.) vtique oſtendit, non eſſe imprecationem ad verbum vbique capiendam.

ac timentes. Et dixerunt, quis est iste, quia omnes venti & mare obedient ei? Et ecce turba multa, quæ cum eo erat in navi, audiens tantam potestatem, & tam subitam mutationem factam, glorificabat Deum, qui dederat talem potestatem hominibus. Et ecce homines videntes ambulantem eum super mare, turbati sunt dicentes, quia phantasma est, & præ timore clamaverunt. Et ecce Petrus respondens dixit: Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. Qui ait illi: Veni. Et descendens Petrus de navicula ambulavit super aquas, ut veniret ad Jesum. Videns autem ventum validum, timuit: & incipiens mergi, clamavit dicens: Domine, salvum me fac. Et continuo Jesus extendens manum suam apprehendit eum, & dixit illi: Modicæ fidei, quare dubitasti? Et ascendit ad eum in navem, & cessavit ventus. Et venientes in navi adoraverunt eum dicentes: Vere Filius Dei es tu. Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth. Et cognoverunt eum viri loci illius, & miserunt in universam regionem illam circumadjacentem, & obtulerunt ei omnes male habentes, & rogabant eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent. Et quotquot tetigerunt, salvi facti sunt.

Ecce Rex noster venit, ecce Dominus noster adest. Ecce Pastor noster appropinquat. Ecce Sponsus noster advenit. Ecce Redemptor noster præsto est. Ecce Salvator noster in proximo est. Ecce Deus, qui dixit, & factus est mundus, qui mandavit, & creata sunt omnia, qui fecit cœlum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt, qui dixit, & facta sunt omnia

more ſuo per allegorias reſponderet, his tribus vtebatur ſimilitudinibus: praeſente ſponſo conuiuas non ſolere triſtes eſſe, pannum recentem non adſui veſtimento veteri, muſtum non condi vtre attrito. His Lucas[1]) quartam adiungit, eum, qui vetus vinum guſtauerit, non illico malle recens. In his ſimilitudinibus, quia ſimilitudines ſunt, debet eſſe, vt modo dixi, ſententia vniuerſa, qua intellecta, vis reſponſionis Chriſti demum intelligitur. Ea vero ſententia, vt mihi quidem videtur, eſt haec: *neminem facile in vita communi id facere ſolere, quod a re, loco, tempore, natura, abhorreat.* Etenim ſi quis inter conuiuium moeſtus eſſe incipiat, aut muſtum vtre attrito condat, aut recentem pannum veſtimento veteri adſuat, is nonne inepte agat, et ab omnibus ineptus iudicetur? Nempe, abhorrent talia in vita communi ab re, loco, tempore. Itaque ſiue quis omnes has ſimilitudines, ſiue vnam poſuerit, eadem vbique ſententia intelligi poteſt, et vero etiam debet. Proinde Chriſtus interrogatus, cur ſuos in hoc genere parum ſeueros eſſe pateretur, hanc per ſimilitudines cauſam edidit: quia nemo facile abſonum quid in vita communi facere ſoleret, neque adeo ipſe erga diſcipulos ſuos, quod nec res nec tempus pateretur, facere poſſet aut deberet, aut, vt ipſi facerent, eos cogere. Abhorruiſſet autem a re atque tempore, ſi, verſans adhuc cum ipſis, dux eorum et doctor, eos voluiſſet vitam triſtem et moleſtam agere, et ad iſtius modi ritus fruſtra augendos adegiſſet, praeſertim cum ſciret, ſe ex his terris in coelum euecto, multa eaque grauiſſima mala his diſcipulis parata fore. Qui ergo nouit, ſuos aliquando calamitoſiſſimam vitam acturos, neque tamen eos, etſi in praeſenti commodius viuere poterant, commodius viuere patitur, et ſine cauſa maturius iuſto moleſtiis onerat, *is* profecto *facit, quod ab re, loco, tempore, hominibus*, adde etiam amore erga alios, *alienum eſt*, aut idem facit, vt ſi quis in conuiuio triſtitiam prae ſe ferat, vel recentem pannum veteri veſtimento adſuat, aut muſtum attrito vtre condat, *vno* ver-

1) Euang. 5, 39.

radius, measured from Falls as radius-point, 25 in. The mean of these measurements is 25·0 in. The mean of the two measurements of the distance between the two Falls is 50·0 in. Hence, as the two Falls are 50·0 in. apart, and as the mean distance of the two Falls from the point of intersection of the two arcs is 25·0 in., the point of intersection of the two arcs must be in the straight line joining the two Falls, and must be midway between them. Hence the two arcs touch each other at the point of intersection, and the two Falls and the point of intersection are in the same straight line. Hence the angle between the two lines joining the point of intersection with the two Falls is a straight angle, and therefore the angle between the two lines joining the point of intersection with the two Falls is 180°. Hence the angle between the two lines joining the point of intersection with the two Falls is 180°.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig.

in poetas veteres importatae sint ab iis, qui, spreta natura, cuius pars est vita communis, carmina interpretari sustinuerunt. Accidet quidem hoc modo, vt parum docti videamur, quia non vbique declaramus, nos et ipsos scire quae aliisciunt; sed quanto contra gaudio nobis erit, si, quidquid nos cingit, quidquid vita communis habet, nobis adolamaverit ita se rem habere, vti dicamus et putemus. Non eo hoc dico, vt neglectam velim subtilitatem. Nullo modo: neque enim intelligi potest vera doctrina sine subtilitate, nec, qui multa passim collegit, vir doctus est, nisi ea disponat, definiat, causis muniat. Et quis eandem carere cupiat fructibus subtilitatis, qui in eo sunt, vt res certius, facilius, breuius, dilucidius, magisque dispolite discamus. Sed postquam ita didicimus, omnia sunt ad vitae communis normam examinanda, vt, quid nobis, quid aliis, quid scholae, quid vitae didicerimus, adpareat.

Digitized by Google

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCLXXV.

BEATI FLACCI ALBINI SEV ALCVINI ABBATIS, Caroli Magni, Regis ac Imperatoris, Magiſtri Opera, poſt primam editionem a Viro Clariſſimo D. ANDREA QVERCETANO curatam, de nouo collecta, multis locis emendata, et opuſculis primum repertis plurimum aucta, variisque modis illuſtrata. Cura ac ſtudio FROBENII (FORSTERI) S. R. I. Principis et Abbatis ad S. Emmeramum Ratisbonae.

Litteris Ioannis Michaelis Englerth, Aulico-Epiſcopalis et monaſterii S. Emmerami typographi. CIↃIↃCCLXXVII.

TOM. I. VOL. I. Alph. 4. plag. 6; *VOL. II.* Alph. 7. plag. 16.

TOM. II. VOL. I. Alph. 2. plag. 20; *VOL. II.* Alph. 4 plag. 10. in Folio.

Virorum eruditorum plerique iamdudum peruiderunt, allatisque exemplis confirmarunt, libros ab Alcuino

conſcriptos et diuulgatos, certiſſima eſſe monimenta, e quibus, quae reipublicae, quae religionis ac ciuitatis Chriſtianae, quae eruditionis vniuerſae ratio, et quaſi facies, imperante Carolo M. fuerit: ſane quam optime ac pleniſſime perſpici poſſit; et qui hanc recte indagare, ac penitus noſſe cupiat, eum non poſſe libros, quos diximus, omnes manu diurna nocturnaque non verſare. Quod cum veriſſimum eſſe intelligeretur, fuerunt alii, qui optarent, vt tandem exiſteret qui ſingula Alcuini monimenta in lucem proferret, vel ea ſaltem, quae eruta iam ſunt, vno volumine comprehenſa ſimul vulgaret, vt Caniſius, Antonius Riuetus, Benedictinus e congregat. S. Mauri: alii, qui eorum colligendorum vulgandorumque laborem in ſeſe ſuſciperent, vt, Andreas Quercetanus (du Chesne): alii, qui libellos in bibliothecis adhuc latentes, caſuque repertos, vel indicarent, vel monimentis aliis adiectos ederent, eoque ipſo editionem nouam eamque pleniorem, quodammodo adiuuarent vt, Martenius, Mabillonius, Baluzius, Pezius: alii denique, qui eiusmodi nouam editionem curare adgrederentur illi quidem, neque tamen ob cauſſas diverſas conficerent, vt, Ildephonſus Catelinotus, Benedictinus, cet. Tandem vero, quod multis non licuit et adgredi prudenter, et quam rectiſſime feliciſſimeque exſequi contigit Editori Celſiſſimo atque Reuerendiſſimo; ita quidem, vt haec ipſius editio, cui ſe manus admoturum eſſe ſignificat Conſpectu omnium opuſculorum, quae et quo ordine in noua editione comparere deberent, Anno cIↃIↃCCLX promulgato (v. eiusd. a. Act. Erud. p. 233). non ſolum libellorum, recens additorum, optime digeſtorum ingenioſe emendatorum copia, prorſus reſpondeat virorum eruditorum votis atque exſpectationi ſed etiam ſpecie externa typorum elegantia, ornamentis aliis, Germaniae vniuerſae honorem aliquem conciliare, neque ſplendidioribus exterorum editionibus inferior eſſe videatur. Vnde etiam in primis digna eſt, de qua copioſius differatur, legentibusque, quid

Ed.

Ed. Celſiſſimi eruditio ingenium, ſtudiumque, hoc in opere praeſtiterint, ſignificetur. Quod antequam faciamus, et per partes oſtendamus, in vniuerſum, opinor, dicendum eſt, hac editione contineri non ſolum, quicquid viri, quos ſupra diximus, aliique, publici iuris iam fecere, ſed etiam libellos complures ἀνεκδότους, epiſtolas, carmina, cet. eosdemque omnes rectius digeſtos, varietate lectionis, ſi plures ad manus erant Codd. MSS. inſtructos, atque obſeruationibus hiſtoricis, geographicis, aliis, illuſtratos: ſingulos etiam libellos quaſi antegredi commentariolum hiſtorico-criticum, quo varia, quae ad quemque pertinent, exponantur. Praeterea, altero tomi prioris volumine extremo, duas adiectas eſſe diſſertationes, doctas et copioſas, de quibus vt ſuo loco diſſeramus, neceſſe eſt. Quibus dictis, age, iam ſingula perſequamur.

Ac Tomi quidem prioris volumine I. excipit epiſtolam, qua Electori Bauariae, nuper in viuis qui eſſe deſiit, opus hoc praeſtantiſſimum datum, dicatum, dedicatumque fuit, praefatio generalis, qua Ed. Celſ. editionis huius adgrediendae opportunitatem, eius conficiundae praeſidia, et rationem, quam in ea ſequutus eſt, eleganter exponit. Nimirum, cum ipſe Andreae Quercetani editionem, etſi tam plures libelli, quam ἀκρίβειαν critica in ea deſideratur, admodum raram, eandemque tum libellis, quos complures viri eruditi ediderunt, tum opuſculis, quae in bibliothecae, ad a. Emmerami inſtructae, ſcriniis latentia deprehenderat, mirifice augeri poſſe cerneret, ab eo iam tempore de noua Alcuini editione cogitare coepit, manumque operi admouit. Aliquamdiu poſt, certior factus, Ildephonſum Catelinotum, eodem capto conſilio, multos iam annos idem hoc voluiſſe ſaxum, et omnia iam, duobus Tomis diſtincta, prelo habere parata, huic, quicquid ipſe iam collegerat, et quae, quoue loco plura reperienda ſint, per litteras ſignificauit, illius arbitrio et vſui apparatum ſuum

lubens obtulit, eidemque omnem operam perhumaniter ſpopondit. At vero Catelinotus, aetate admodum proiectus, cauſſisque adductus aliis, cum ſeſe telam recte pertexere poſſe deperaret, omnem apparatum ſuum, obſeruationibus quibusdam notisque doctiſſimis auctum, Editori Cell. ſic transmiſit, vt hic, quae in rem ſuam forent, inde ſumere poſſet. Quod eius factum, vt erat admodum laudabile, nec leue animi generoſi indicium, ita vtilitatem quoque attulit inſignem Alcuino ipſi: ſiquidem Catelinoti editio, ſi vnquam in lucem exiiſſet, eo ipſo teſte ac iudice, quam longiſſime abfutura fuerat ab huius perfectione atque praeſtantia. Quem apparatum conſecutus Ed. Celſ. alacriori ſtudio rem adgreſſus eſt, et praeſidia neceſſaria, vndecunque probabile erat ea venire poſſe, et petiit et re ipſa accepit, vt, e Bibliothecis Salisburgenſi et Friſingenſi; alia per Eminentiſſimum Paſſioneum, patrem purpuratum olim celeberrimum, Roma ipſi transmiſſa ſunt, vna cum epiſtola elegantiſſima, cuius particula ibidem typis deſcripta eſt. Tum vero conſpectu, quem ſupra diximus, a. 1760 promulgato, viros eruditos inuitauit ad ſymbolas, ſi quas poſſent, conferendas: nec fruſtra. Adiutus enim eſt mirifice, tum eorum conſiliis et commendatione, tum opera ipſa. In primis praedicat illuſtris Temleri, Regis Danorum ab epiſtolis ſecretioribus, ac plurimum reuerendi Pueri, tum in Hiſpania degentis, ſtudium ſingulare. Hi duumuiri effecerunt, vt ex Anglia, et Hiſpania potiſſimum, Gregorii Maianſii, Viri longe celeberrimi, ſtudiis et opera, transmitterentur non pauca, quae nouae huic editioni non poſſunt non maximo eſſe ornamento. Ea quae ſint, ſuo loco iudicabimus. Alia poſthac e Galliae bibliothecis inſignioribus, maxime per Philip Ludov. Lieble in Abbatia S. Germani a Pratis, Bibliothecarium, item Germaniae vt, Vindobonenſi, Monachienſi, cet. quarum praefectos per epiſtolas adierat, accepit. Ex quo vt ſingularis apparet felicitas, ita non minor Editoris Celſi prudentia et dexteri-

Digitized by Google

tas cernitur in eo, quod tot tamque eximiis praesidiis reſtiſſime vſus eſt ad Alcuini libros, iam editos, emendandos, ſuaeque integritati reſtituendos, ac, quod maius eſt, augendos etiam. Id quod cuique, Quercetani editionem cum hac comparare non grauanti, ſine multo labore apparebit. Praefationem hanc ſequitur Elenchus eorum, quae, et quo ordine omnia hac in editione noua exſtant; ita, vt quae nunc primum acceſſerunt, aſteriſcis notata ſint. Tum praemiſſa eſt commentatio de vita Alcuini, quam Ed Celſ. ex illius ſcriptis potiſſimum confecit. Eius cap. 1. disputatur de Alcuini nominibus variis, patria, parentibus, fratribus cet. cap. 2. de eius educatione et magiſtris; quo loco *ipſum* negat Beda Venerabili vti potuiſſe magiſtro, vtpote qui XXVII. annis prius e vita exceſſerit, quam Chiffletius contra complura hiſtoriae monimenta exiſtimet ac contendat: cap. 3. de Alcuini profeſſione monaſtica ex obſeruationibus Mabillonii, editorque Celſ. ipſum non ſolum votis monaſticis obſtrictum, ſed etiam b. Benedicti regulas ſequutum fuiſſe cenſet. Sed veremur, vt lector quisque Ipſius in ſententiam abiturus ſit, isque potiſſimum, qui Alcuinum, annos non paucos Caroli M. in aula et comitatu fuiſſe, aliis viris illuſtribus familiariter vſum, feminas erudiiſſe, ad easdemque complures epiſtolas ſcripſiſſe et reſcripſiſſe, quin villas et opes poſſediſſe, non ignorat. Licebatne, tunc temporis, monacho haec omnia impune facere? Si licuit, monachorum inſtituta, poſt id tempus, vehementer mutata ſint, neceſſe eſt: ſin minus, Alcuinum reuera monachum fuiſſe, admodum dubium eſſe videtur. Quam heic mouemus quaeſtionem, nemo facile rectius ac prudentius decernet, quam ipſe Ed. Celſ. quem, quae religionis Chriſtianae, Carolo M. imperante, fuerit ratio, quaſi in numerato habere videmus: cap. 4. de Alcuini ſchola et diſcipulis in Britannia, quos inter exſtitit Liudgerus, primus Monaſterienſis epiſcopus; Candidus quidam, cui Wichio, vel Wizo cognomentum fuit; Fridugiſus, Calwi-

nus, presbyter, alii: cap 5. de Alcuini vocatione et acceſſu in Franciam. Cap. 6. conſtitutiones et remedia pro reparandis litterarum ſtudiis adhibita perſequitur; quod qui legit, is miſerum religionis Chriſtianae atque litterarum optimarum ſtatum non poteſt, quin deploret: cap. 7 magiſterium Alcuini in ſchola palatii, eiusque in illa diſcipulos; quo loco demonſtratur, Gislam ac Richtrudem, quae adſciticio nomine Lucia et Columba vſurpantur, non tam in Britannia, quam in Gallia, ab Alcuino inſtitutas fuiſſe. Cap. 8. disputatur de Alcuini reditu e Gallia in Angliam, et inde rurſus in Galliam; qua opportunitate, multa de pace inter Carolum M. et Offam, Merciorum regem, ſtabilienda, commemorantur: cap. 9. de Alcuini praefectura in monaſterio Turonenſi, et ſchola ibi conſtituta: et cap. 10. de diſcipulis eius celebrioribus, qui hac e ſchola prodierunt; quo pertinet Rabanus, Abbas Fuldenſis, et poſtea Archiepiſcopus Moguntinus, Hatto, huius in abbatia Fuldenſi ſucceſſor, Hemmo ſiue Hainto, epiſcopus Halberſtadienſis, Samuel, epiſcopus Wormatienſis, Adalbertus, Aldricus, Amalarius, cet. Cap. 11. alia facta Alcuini Turonis exponit: vti cap. 12. eiusdem infirmam valetudinem, et abdicatam praefecturam. Cap. 13. diſſeritur de ipſius morte, tumulo, epitaphio, memoriaque in faſtis; et denique cap. 14. de eiusdem eruditione et doctrina, in primisque de eius ſententia ſuper praecipuis religionis Chriſtianae capitibus, vt, ſuper Canone Scripturae Sacrae; Trinitate et incarnatione; ſuper gratia et libero arbitrio, baptismo et confirmatione, Euchariſtia cet. quae omnia ad explorandam placitorum ſacrorum hiſtoriam quamplurimum faciunt, etiamſi in non paucis ab Ed Celſ. diſſentias. Ceterum hic non poſſumus non monere, ipſum adhuc dubitare, exſtetne integra editio, vel verius exemplaria quaedam editionis Argentinenſis, a. 1539. in Fol. vulgatae, qua Caluinus Inſtitutiones ſuas, Alcuini ſub nomine promulgarit: ſed de quo ipſe vna cum Basnagio

gio dubitat, id Liebius, Clemens, alii, ſic demonſtrarunt, vt recte dubitare poſſit nemo. Ille liber, in Indice librorum prohibitorum Romae 1704 edito, notatus ita, Alcuini, ſeu potius Caluini, Commentarii in libros de Trinitate, ob cauſſam plane non ſignificatam, in ſimili Indice, a 1758. promulgato, inductus eſt, eiusque loco ſcriptum: *Leſſius Lucas — Alcuini Abbatis Turonenſis de fide ſanctae et individuae Trinitatis libri tres, commentario illuſtrati*, etiamſi hic liber, Francofurti a. 1554. in forma 8 excuſus, prorſus diſſerat a Caluini inſtitutionibus, Argentorati a 1539. in Fol. vulgatis. Iasnagii, hunc librum vnquam exſtitiſſe pernegantis, auctoritas haud dubie effecit, vt recentioris *Indicis* auctores librum, quem non debebant, inducerent, eiusque loco notarent, qui veros ac genuinos Alcuini de Trinitate labores complectitur. Sed ſatis de hac Alcuini vita recens concinnata. Eam excipit eiusdem viri vita, ex vetuſto Cod. MS S. Mariae Remenſis, primum edita Andreae Quercetani ſtudio: quam Ed. Celſ conſcriptam eſſe docet anno fere 829, quo Aldricus ad epiſcopatum Senenſem euectus ſit, et ab monacho quodam Ferrarienſi, cuius Abbas fuerit Sigultus, e quo ſe ſingula didiciſſe teſtetur; eam denique ab Surio, Henſchenio, aliis, promulgatam eſſe. De hac nihil eſt, quod addamus, praeterquam quod varietas lectionis et notae hiſtoricae, criticae, chronologicae, adiectae ſint. Poſthac locum obtinuit Andreae Quercetani praefatio, editioni ſuae praemiſſa: itemque de Alcuino teſtimonia veterum, et quorundam recentiorum Scriptorum.

Atque tum demum ipſa Alcuini opuſcula apparere incipiunt: ac primo quidem illius Epiſtolae, cum multis locis e Codd MSS pleniores emendatioresque, tum mirifice adauctae. Cum enim in Quercetani editione non niſi CXV. eſſent, in hac ita creuit earum numerus, vt CCXXXII. efficiant. Quarum pleraeque, quae hic primum promulgantur,

tur. deſcriptae ſunt e Cod. MS. Biblioth. quondam Harleianae, hodie Muſei Britannici, de quo Editorem Cell. in primis certiorem fecerat Temlerus. Qui cum, ipſius rogatu, per litteras ex viris quibusdam eruditis petiiſſet, vt eas deſcriptas cum Ed. Celſ. communicare ne grauarentur: ad haec poſtulata ipſi reſcripſere, velle ſeſe ea exſequi, ſed hac lege, vt editor integrum annum, amplius, exſpectaret, donec deſiderata poſſent deſcribi; ſimul vero pro ſcriptura et labore vnius ſeptidui mercedem poſcere t centum, amplius, librar. Sterlingicar. Quod poſtulatum, viris eruditis indignum, vt par erat, repudiauit editor. Eum fortuna propitia poſthac ita adiuuit, vt, quod deſiderant, ſine multis impenſis acciperet, beneficio quidem Viri Clariſſ. de Brequigny, qui, dum regis Chriſtianiſſimi iuſſu, a. 1764. (vel 1767, quod alibi dicitur) Britanniae bibliothecas perſcrutaretur, epiſtolas illas e Cod. MS. quem diximus, deſcribendas, et perhumaniter cum Ed. Celſ. communicandas curauit. Quae omnia hic, praef. gener. p. VI. et in monito praeuio ad Mantiſſam T. I. p. 222. grato, quo par eſt, animo commemorauit, ſimulque Brequignii litteras ad ſe, hac ſuper cauſſa, miſſas, in lucem edere non dubitauit. In iis ſunt LXXI. epiſtolae, quas iure vſurpare poſſis penum copioſiſſimum, e quo luculentam eius aetatis cognitionem hiſtoricam depromere licet. Quas epp. omnes antegreditur ſynopſis, qua, ad quem quaeque earum, qua ſuper cauſa, quoue conſilio miſſa ſit, pauciſſimis ſignificatur: itemque monitum, vti appellatur, praeuium, quo traduntur multa, quae ad hiſtoriam litterariam pertinent. Quod reliquum eſt, epiſtolis ſubiiciuntur notae breuiores hiſtoricae, geographicae, criticae, quae, quam accurate teneat Ed. Celſ. eorum temporum hiſtoriam, plane demonſtrant. Claudit eas tandem ordo epp. ſecundum editionem Quercetani, Caniſii, et Mabillonii, collatus cum noua hac editione; et ordo alphabeticus perſonarum, quibus Alcuinus ſuas epiſtolas inſcripſerat.

To-

Tomi prioris volumine altero continentur opuſcula exegetica in ſacram ſcripturam, atque dogmatica. In vtraque claſſe reperiuntur nonnulla, quae iam primum vulgantur. Et exegetica quidem, poſt monitum praeuium, hoc ordine ſequuntur: (I) Interrogationes et reſponſiones in librum Geneſeos, ex edd. vetuſtioribus et Codd. MSS. emendatae; (II.) Dicta ſuper illud Geneſis: Faciamus hominem cet: e editis et Codd. MSS (III). De decem verbis legis ex edit. d'Acheri; (IV) Enchiridion in pſalmos poenitentiales, ex editis et MSS. ſimulque accedit praefatio, ſeu epiſtola, qua Alcuinus libellum praeſentem Arnoni inſcripſerat: quae in vetuſtioribus deficit editionibus, ac primo vulgata eſt a V. Cl. d'Acheri, poſthac vero reperta quoque in Codd. Salisburg. altero, altero biblioth. S Emmerami; (V.) hymnus vetus de XV. Pſalmis graduum qui primum vulgatur e Codd. duobus MSS. nimirum altero biblioth. D. Emmerami, altero Reichenauienſi. Negat tamen Ed. Celſ. hymni huius auctorem eſſe Alcuinum ipſum, idque confirmat huius ipſius verbis, quae Ep. CXVII. leguntur; (VI.) Compendium in Canticum Canticorum, a Patricio Iunio iam vulgatum quidem Londini MDCXXXVIII. ſed hoc loco e Cod. Vatic. emendatum. Huic libello itidem praemiſſa eſt commentatiuncula litteraria, qua editor Celſ. aduerſus Benedictinos Gallicanos, qui hiſtor. litter. Galliae lingua vernacula ſcripſere, eum reuera ab Alcuino confectum eſſe demonſtrat; (VII.) Epiſtola ad Daphnin de illo Cant. Cant. loco: ſexaginta ſunt reginae, cet. ex edit. Quercetani, et Cod. MS. Salisburg. (VIII.) Commentaria in Eccleſiaſten, ex ed. Quercet. et Cod. MS. Emmeram. (IX.) interpretationes nominum Ebraicorum, maiorum Seruatoris O. M, ex *Matth.* c. I. qui libellus ex Cod. MS. Emmer. deſcriptus, et iam primum vulgatus, interpretationem tum litteralem, tum allegoricam, tum moralem, complectitur, atque cum homilia quadam Bedae Venerab. ipſo Ed. Celſ. iudice ac teſte in praemiſſa commentatiuncula, conſpirat; nec fere quicquam ex eo diſcas, quam deplorandam eruditionis bi-

bi cae rationem, quae viros vel praeſtantiſſimos, quo minus verum cernerent, ea aetate impediebat; (X.) Commentaria in S Ioannis Euangelium, ex libris editis, et Codd. MSS. Biblioth. Vatic. et Emmeram. cui praeterea adiecta eſt Epiſtola adhuc inedita ad Luciam et Columbam e Cod. MS. Harleian. deſcripta. Lectu dignus eſt commentariolus libro ipſi praemiſſus: vtpote in quo varia, ad hiſtoriam quae pertinent, explicantur, atque in aliis, quod ſupra iam diximus, oſtenditur, nomina Gislae et Luciae, Richtrudis et Columbae, non diuerſarum, ſed earundem perſonarum eſſe; (XI.) Tractatus Albini magiſtri ſuper tres S. Pauli, Apoſtoli epiſtolas i. e. ad Titum, ad Philemonem, et ad Hebraeos. Hic libellus, earum, quas diximus, epiſtolarum interpretationem complectens, ac deſcriptus e Cod. MS. Bibl. Finiedlenſis peruetuſto, heic loci primum vulgatur, quod Ed. Celt. in praefatiuncula, vna cum aliis, quae ad hiſtoriam litterariam pertinent, docte, vt ſolet, exponit. Ceterum (XII.) commentatio breuis in quasdam S. Pauli, Apoſtoli, ſententias, deſcripta ex Cod. MS. Salisburg. et hic primum edita, exegeti is Alcuini libris quaſi coronidem imponit. Continentur ea exigua ſaltem fragmenta, non grauia illa quidem, ſed tamen lectu iucunda. Progrediendum iam eſt ad Alcuini libros dogmaticos et polemicos, qui ſequuntur Tomi prioris parte tertia. Praefationem hiſtoricam, literariam Ed. Celſiſſ. excipiunt (I) de Fide SS. Trinitatis libri tres, ſaepius iam quidem editi, ſed hic complaribus e Codd MSS. emendati, ſupplementis aucti, et integritati reſtituti; (II.) quaeſtiones XXVIII. de Trinitate ad Fredegiſum, ex editis, et Codd MSS. multo emendatiores; (III) Libellus de proceſſione Spiritus S. e Cod. Laudinenſi deſcriptus, et heic primum promulgatus: qui plerosque viros eruditos latuit, donec Celeb: Montefalconius eum, Biblioth. Bibliothec Tom. II. p. 1297. inter Codd MSS. Bibl. Laudunenſis recenſeret, ex quo deſcriptum Catelinotus primum accepit, acceptumque

καὶ φοβεῖται, καὶ τοῦτο εἰδὼς, ἐξ ὧν ἐποίησεν. Εἰπάτω τοίνυν ἡμῖν ὁ κατήγορος, τί ἐποίησεν ὁ Ἀπολογούμενος, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐξετάσωμεν, εἰ ἄξιος ἐστὶ θανάτου, ἢ οὔ. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐν τῷ παρόντι ἀγῶνι τὸν Ἀπολογούμενον ἐξετάζειν, ἀλλὰ τὸν κατήγορον. Ἐκεῖνος γὰρ ἐστὶν ὁ τὴν κρίσιν ἐπὶ τοῦτον ἐνεγκὼν, ἐκεῖνος ὁ τὴν δίκην ἐπιβαλὼν, ἐκεῖνος ὁ τὸν ἀγῶνα ἀναδεξάμενος. Ἐκεῖνος ἐστὶν

Abbates et Monachos Gothiae miſſus, ex Cod. MS Bibl. Vaticano-palatinae CCLXXXX. deſcriptus, et hic primum vulgatus, vna cum V. Cl. Petri Franc. Fogginii ſpecimine praefationis in hoc opuſculum; vtpote qui, cum libellum hunc ſolum in lucem edere apud animum conſtituiſſet, Paſſionei Eminentiſſ. quod ſupra iam diximus, auctoritate mutauit conſilium, et ſchedas ſuas omnes Ed. Celſ. transmiſit. Praeterea in commentatiuncula, huic libello praemiſſa, exſtant complura lectu iucunda et vtilia; in primis particula epiſtolae a Maianſio, V. Cel. ſcriptae, qua de linguae, quae hodie Hiſpanorum vernacula eſt, originibus disputat, (V.) Libri ſeptem contra Felicem Vrgelitanum Epiſcopum, ex ed. Quercetani, quos tamen antegreditur (VI.) Epiſtola B. Alcuini ad Felicem haereticum ſcripta, necdum edita, et iam primum e Cod MS. Salisburg deſcripta; item (VII.) alia ad Carolum M. vna cum praefatione in illos ſeptem libros ad eundem Carolum, quam vtramque Baluzius Miſcell. Tom. IV. p. 413—415. primus in lucem ediderat. Tum locum habent (VIII.) Libelli quattuor contra epiſtolam Elipanti, Toletani epiſcopi, ex edit. Quercetani, quibus praemiſſae ſunt duae epiſtolae ad Laidradum et Nefridum, epiſcopos, et Benedictum, Abbatem, quas a Quercetano iam promulgatas quidem, multum emendauit Ed. Celſ. ex Codd. MSS. Bibl. Vatic. et Reg. Pariſ. Qui quidem libri omnes, tam ſeptem illi contra Felicem, quam quattuor contra Elipantum, etſi eos Quercetanus iam iam ediderat, vna cum epiſtolis ad eos pertinentibus, multis in locis emendati ſunt, ac meliorem in ordinem redacti, ita, vt iam per ſe ſint praeſtantiſſimi, et ad vtilitatem inde capiendam fructuoſiſſimi; (IX.) Epiſtola Elipanti ad Felicem nuper conuerſum, cum Maianſii Celeberr. notis criticis, quibus adiutus Ed. Celſ. eandem integritati reſtituit, itaque reſtitutam edidit; (X.) Confeſſio Fidei Felicis Orgelitanae ſedis epiſcopi, ex ed. Quercetani. ſed multo emendatior; (XI.) Epiſtola ad filiam cariſſimam,

quam

quam inſtruit in dogmate contra Adoptianos, ex eadem editione. Coronidem huic tomo imponunt (XII.) diſſertationes duae, vna hiſtorica, altera hiſtorico dogmatica de Adoptianorum placitis. Prioris auctor eſt ipſe Editor Celſ. eademque inſcripta, Diſſertatio hiſtorica de haereſi Elipanti Archiepiſcopi Toletani, et Felicis, epiſcopi Orgelitani, in qua, quae hactenus obſcura fuerunt, ex chartis recenter detectis, et ipſius B. Alcuini ſcriptis illuſtrantur: in qua conficienda hanc legem ſibimet ipſe ſcripſerat, vt, quae de Adoptianis iam dixere Basnagius, Madriſius Vtinenſis, et Walchius, Prof. Gottingenſ longe Celeberrimus, non niſi breuiter ſtrictimque tangeret, ea contra copioſius enarraret, quae monimentis non paucis, tam vetuſtioribus, quam recentioribus adiutus, communicare poterat cum viris eruditis ſuper hac cauſſa rectius conſtituenda, illuſtranda, et tandem aliquando vere diiudicanda; ita tamen, vt quae Alcuini partes in placitis et erroribus illis oppugnandis refellendisque fuerint, potiſſimum exponeret. Hinc ea res et exquiſitiſſimae, et memoratu maxime dignae, recte et ordine traduntur, quas ignorare nequit, qui hunc locum prudenter et recte dicendo perſequi velit. Atque hanc ob cauſſam lector quisque, harum rerum cupidus, eam totam legat relegatque ſaepenumero, neceſſe eſt: quam, mira reconditae eruditionis copia refertam, vt facilius, vnoque oculorum quaſi obtutu, perſpicere poſſit, ſubiuncta eſt ſynopſis vniuerſae diſſertationis. Altera inſcripta eſt Diſſertatio dogmatico hiſtorica, qua contra Chriſtianum Walchium oſtenditur, Felicem et Elipantum, adoptionis in Chriſto homine aſſertores, merito ab Alcuino Neſtorianismi fuiſſe petitos: Auctore D. Ioanne Baptiſta Enhueber, Priori ad S. Emmeramum. Ea, non ſolum ſatis copioſa, ſed etiam multiplici rerum exquiſitarum copia atque eruditione referta, itemque laudabilis modeſtiae erga ipſum aduerſarium longe doctiſſimum nomine commendabilis, prorſus digna eſt, quam viri eruditi legant, examinent, et cum aliorum ſuper hoc loco ſententiis com-

parent; hanc potiſſimum ob cauſſam, quod et multa, quae ad Neſtorii hiſtoriam et errores pertinent, ὡς ἐν παρέργῳ ſimul anquirit et exponit. Vnde auctor Summe Veneran-dus, etſi omne punctum non ferat eius commentatio, non immerito inter viros aetatis noſtrae eruditiſſimos locum occupabit non poſtremum. Ceterum quoniam ab omni partium ſtudio alieni eſſe debemus, certe quidem volumus; copioſius de ea loqui non poſſumus, maxime cum ſit credibile, fore, vt ipſius aduerſarius rerum eccleſiaſticarum ſcientia excellentiſſimus, hanc diſſertationem ipſe examinatum eat. Qualis priori, talis et huic additus eſt diſſertationis vniuerſae conſpectus — Tomi alterius volumen prius, in tres partes diſtributum eſt; poſterius tres reliquas, et appendicem triplicem complectitur. Qui libelli in ſingulis exitent, illico docebimus. Earum prima ſiſtit, poſt commentatiunculam Ed Celſ. hiſtorico-litterariam, libellos Alcuini liturgicos et morales: nimirum (I) Librum Sacramentorum, ex ed. Quercet. vna cum paucis notis criticis; (II.) Librum de Pſalmorum vſu, cum variis formulis ad res quotidianas accommodatis, ex eadem ed. et altera Colonienſi a MDLXXI. deſcriptum, ac meliorem in ordinem redactum; (III.) Officia per ferias, e Quercet. ed. cum aliqua lectionis varietate, ex Cod. MS. Reg. Pariſ. et libello precat. Caroli Calui ſumta; (IV.) Epiſtolam ad Oduinum de Baptismi Ceremoniis, ex ead. editione, collata cum Codd. MSS. (V.) Librum de virtutibus et vitiis ad Widonem Comitem, ex ead. ed. comparatum cum Codd. MSS. vnde non pauca in contextum recepta et vncinis incluſa ſunt; (VI.) Libellum de ratione animae ad Eulaliam virginem (quam Gundradam eſſe demonſtrat Ed. Celſ. in monito praeuio p 5.) ſumtum ex editt. et Codd. MSS. eodem loco indicatis; (VII.) Epiſtolam de confeſſione peccatorum ad pueros S. Martini, repetitam ex editis, cum varietate lectionis e Codd. MSS. Vatic. et Emmeram. in margine adſcripta. De quibus libellis nihil eſt, quod dicamus. In parte altera, poſt

Ed.

M. CAT. monumentalem hibernis annonæ vitiis fame laborantis populi Romani, quam ex Sardinia, quam ex Africa, quam ex Sicilia, quam ex Alexandrina classe, quam ex Asia, quam ex Thynis, quam ex Bithynia, quam ex Ponto, quam ex Cilicia, quam ex Syria, quam ex Cypro, quam ex Achaia, quam ex Macedonia, quam ex Thessalia, quam ex Epiro, quam ex Italia, quam ex Gallia, quam ex Hispania, quam ex Mauritania, quam ex Ligustico mari, quam ex Tuscis fretis, quam ex Tuscis portubus, quam ex Tuscis navibus, quam ex Tuscis mercatoribus, quam ex Tuscis negotiatoribus, quam ex Tuscis agris, quam ex Tuscis pascuis, quam ex Tuscis pecoribus, quam ex Tuscis pastoribus, quam ex Tuscis armentis, quam ex Tuscis equis, quam ex Tuscis bobus, quam ex Tuscis aratoribus, quam ex Tuscis vinetis, quam ex Tuscis olivetis, quam ex Tuscis frugibus, quam ex Tuscis fœnilibus, quam ex Tuscis horreis, quam ex Tuscis cellis, quam ex Tuscis cellariis, quam ex Tuscis promptuariis, quam ex Tuscis penetralibus, quam ex Tuscis cubiculis, quam ex Tuscis lectis, quam ex Tuscis stragulis, quam ex Tuscis vestimentis, quam ex Tuscis mensis, quam ex Tuscis ministris, quam ex Tuscis cocis, quam ex Tuscis pistoribus, quam ex Tuscis lixis, quam ex Tuscis molendinis, quam ex Tuscis molendinariis, quam ex Tuscis mol

dam, illuſtrandam, confirmandam, recte vſurpari poſſunt; eoque magis, quod in notis multa, quae ad ipſam pertinent, explicantur. Tandem volumen hoc claudit ordo carminum nouae editionis comparatus cum veteri: quem non temere, ſed recte prudenterque additum exiſtimamus. Poſterius volumen Tomi alterius, tres partes reliquas, triplici cum appendice, complecti diximus: qui libelli eis contineantur, iam exponemus. In partem quartam coniecti ſunt gramm tici, rhetorici, dialectici, alii, hoc ordine: (I.) Grammatica per dialogum inter magiſtrum et diſcipulos, repetita ex ed Quercet. ſed emendatior et locupletior ex Codd. MSS. Friſingenſi et Emmeram. (II.) libellus de orthographia primum editus ex Codd. MSS altero Reg. Pariſ. altero Salisburg. comparatusque cum libello ſimili, Bedae Venerabili plerumque tribui ſolito. Quo quidem Alcuinus non regulas quaſique leges ſanxit orthographicas, ſed vocabula, ordine alphabetico diſpoſita perſecutus, de ſingulis dixit, quo pacto ſint recte ſcribenda. Vnde qui eum iudicauit pro medii aeui Gloſſario haberi poſſe, et varia inde ſupplementa in libros ſimiles transcribi, is profecto a vero non aberrauit. Ac ſi quidem, quae ſuper *bibo* et *viuo*, *caverna* et *taberna*, *vaccas* et *baccas*, *valua* et *balba*, *beneficus* et *veneficus*, *berna* ſi domi genitum ſignificat, et *verna*, ſi tempus; *berbena* pro *verbena*, item ſuper *ac uſſa*, quod per duo *c*, et duo *ſ*, ac *comminus*, quod per duplex *m* ſcribere iuſſit; ſi haec, inquam, et alia, animo expendas, non male inde, quae tunc temporis latinam linguam pronuntiandi ratio fuerit, ſuſpiceris: et ſic ex hoc libello vtilitas non ſpernenda in artem diplomaticam redundare poteſt. Praeterea in non paucis diſcrepans vocabulorum vis ſic oſtenditur, vt complura inde diſcere tum potuerit quisque linguae lat. ſtudioſus; (III.) de rhetorica et virtutibus dialogus inter Carolum et Albinum, repetitus ex edd. variis, emendatusque et auctus ex Codd. MSS. Bibl. Friſingenſis, Emmerami, item Gymnaſii ciuitatis Ratisb. quorum fide carmina quoque,

que, illi adiecta, iustum in ordinem restituta sunt: addita simul est lectionis varietas, notaeque historicae; (IV.) de Dialectica dialogus inter eosdem, repetitus ex edd. diuersis, in praefatiuncula enumeratis, ac simul emendatus ex Cod. MS. Vindobon. Frisingensi, et S. Emmer. ita vt lectionis varietas in margine reperiatur, supplementa in contextum recepta, vncinis sint circumscripta; (V.) Disputatio regalis et nobilissimi iuuenis Pippini cum Albino scholastico, desumta ex ed. Quercetani, et comparata cum Cod. Salisburg. (VI.) duo libelli de Cursu et Saltu Lunae, ac de bissexto, qui hoic loci primum in lucem proferuntur. Vtrumque ex biblioth. Vaticana erutum, cum Editore Cels. communicauit Fogginius, eoque nomine quam optime de noua hac editione promeritus est. Eisdemque adiecta est Calculatio Albini magistri, de reperienda Luna XIV. Paschae per decem et nouem annos, itidem ex Cod. MS. Bibl. Palatino-Vatic. descripta. Tomi secundi parte quinta sequuntur opuscula Alcuino tribui solita quidem illa, sed quae vel prorsus credibile est non esse ab eo conscripta, vel quorum γνησιότητα multis argumentis non leuibus impugnarunt. Horum in numero est Confessio fidei ea, quam Petr. Franc. Chiffletius ex Cod. Lugdun. eodemque peruetusto, in opusculis scriptorum veterum de Fide Catholica, Diuione, a. 1656 primus promulgauit: quae quidem per se est monimentum antiquitatis praestantissimum, multumque momenti habet in concertatione super historia dogmatis de Transsubstantiatione. Mabillonio certe visa est tanti, vt de eius antiquitate et auctore disquisitionem singularem in lucem ederet, qua ad Caroli M. tempora referendam, et ab Alcuino profectam esse, demonstrauit, certe quidem demonstrare voluit, eo quod vtrumque negarat Dallaeus in dissert. singulari, quae Rotomagi a. 1659. in lucem prodiit. Mabillonii argumenta refellere adgressus posthac est Ioh. Basnagius, Hist. Eccles. Tom. II. Lib. V. c. 7. p. 899. seqq., vnde Ed. Cels. animaduersionem in

Censuras ipsius scriptam huic simul edidit. Vnde quaecunque hanc ad rem pertinent, hoc ordine sequuntur: (I.) Ioann. Mabillonii disquisitio, quam excipit Ed. Cels. Animaduersio in Basnagii censuras; (II.) Albini Confessio fidei, a Chiffletio primum edita. Nos, quoniam ab omni partium studio alienos esse oportet, nostram super hac lite litteraria sententiam reticemus: neque tamen silentio praetermittere possumus, hac in confessione saepe vsurpata esse vocabula tam vaga, tamque ambigua, vt, si omnia ad viuum reseces, ne Romana quidem ecclesia placita singula comprobare, ac tanquam verissima tueri queat. Sequitur (III.) Disputatio puerorum per Interrogationes et Responsiones, huic loci primum promulgata ex Cod. MS. Salisburg. Est hic libellus, vt, quod res est, dicamus, Catechismus pro illorum temporum ratione, non spernendus, et in Capp. XII. diuisus, quorum 1) de operibus sex dierum; 2) de natura hominum; 3) de Spiritibus; 4) de decem Dei nominibus; 5) de sex aetatibus mundi, maioris videlicet et minoris; 6) de ratione temporum; 7) de veteri Testamento; 8) de nouo Testamento; 9) de gradibus totius Ecclesiae dignitatis; 10) de Missa; 11) de Fide; 12) de oratione Dominica, disputat. (IV.) Propositiones ad acuendos iuuenes, ex Cod. MS. Augiae diuitis, primum vulgatae, et ex ed. opp. Bedae Vener. Basil. a. 1563. p. 135. seqq. Sunt pleraque ingeniosa problemata siue aenigmata arithmetica, sic proposita, vt in eis soluendis et explicandis habeant pueri opportunitatem ingenii acuendi; (V.) Epistola ad Leonem Papam ex Cod. MS. Salisburg. cuius fragmentum ediderat Pezius Thes. Anecdot. Tom. II. P. I. p. 10; (VI.) Carmina dubia, ex editis non minus, quam ex Cod. MS. desumta, quae Alcuini esse non pauci, sed sine argumentis satis probabilibus, affirmant; (VII.) Albinus de septem sigillis ex Cod. MS. Vatican. quod fragmentum nihil sane, quod scitu dignum sit, docet legentes. Eiusdem tomi parte sexta comprehenduntur Alcuini opuscula suppositi-

Digitized by Google

ticia: eius in prooemio, seu monito praeuio, Ed Celſ. quoniam animo praecipiebat, fore plerosque, qui hanc, minimum, in claſſem, celeberrimos libros Carolinos de imaginibus relatos eſſe crederent, tribus potiſſimum cauſſis ſeſe perpulſum ſcribit, cur eos ab Alcuino profectos neget ac perneget: primum, quod auctor vitae Alcuini, in reliquis ipſius ſcriptis recenſendis, hos ſilentio praetermiſerit; tum quod Alcuinus ipſe in epiſtolis, aliisque libris genuinis, de vniuerſa hac disputatione Gallorum Germanorumque cum Graecis nihil plane commemorarit; et tandem quod ſtilus, quo illi ſunt perſcripti, et vniuerſa hunc locum perſequendi ratio, plane diſcrepet ab Alcuini ſcribendi diſputandique via et ratione. Hinc eos hoc e libro penitus excludendos ſe credidiſſe; in eaque ſententia magis confirmatum ab Eminentiſſimo Paſſionco, qui ipſos itidem hinc exſulare iuſſerit. At enim vero, vtcunque haec exiſtimes, libri tamen ipſi, quamquam ſaepe iam typis deſcripti, adeoque admodum parabiles, digni profecto fuiſſent, quos vir quispiam eruditus cum duobus Codd. MS. Bibl. Vatic. contenderit, varietasque, minimum, lectionis, ſi qua notata eſſet, heic loci promulgata fuerit. Interim non ſatis credibile putamus, Alcuinum, qui tantum auctoritate valebat apud Carolum M. quique ab hoc ſuper omni cauſa religionis graviore conſulebatur, in conficiendis hiſce libris plane non adhibitum eſſe in conſilium. Poſtera forſan aetas Cod. MS. in lucem protrahet, quorum auctoritate res adhuc dubia liquidó conſtabit. Hinc in ſuppoſititiis libris refertur (I.) liber de diuinis officiis, ex ed. Quercetani, cuius auctorem non eſſe Alcuinum, vti Hiſtorpius, primus ipſius editor, et Quercetanus exiſtimarunt, ſed penitus ignorari, erudite, vt ſolet, demonſtrat Ed. Celſ. in praefatiuncula; (II.) Amalarii Archiepiſcopi Treuirenſis epiſtola ad Carolum M. de ceremoniis Baptiſmi, vna cum duplici Caroli epiſtola ad eundem, miſſa ad Petrum Abbatem Nonantulae, huius quoque epiſtola ad Amalarium, cum huius reſpouſoria cet. e

Cod. MS. Tigurino hic primum edita: commentatiuncula his epistolis praemissa, complura, quae ad h storiam pertinent, breuiter strictimque exponit; (III) Adionis, Abbatis Deruensis, libellus de Antichristo, repetitus ex edit. Quercetani, et e Cod. MS. varietate lectionis locupletatus: praefatio Ed. Celf. itidem complura ad historiam litterariam pertinentia persequitur; (IV.) Homiliae quatuor b. Alcuino suppositae: 1) de sitentio, in quo missum est verbum incarnatum, ex editt. 2) de Hypapanti Domini, ex Miscell. Baluzii. 3) de Natiuitate perpetuae Virg. Mariae ex Cod. Reg. Paris iam primum in lucem edita. 4) in festo omnium Sanctorum, ex ed. Quercetani et aliorum, de quibus pariter consulas, oportet, editoris praefationem; (V.) Carmina b. Alcuino suppositа in Quercetani editione, et compluribus in locis, ex editionibus aliis, aut cod. MS. emendatiora. Quae omnia vt abesse ab hac editione contendas posse, tamen eo nomine grata et accepta esse debent, quod Ed. Celf. opportunitatem longe commodissimam κρίσεως, et historiae scientiam non vulgarem, patefaciendi suppeditarunt. Tandem sequitur triplex, quam diximus, appendix. In prima reperiuntur (I.) Epistolae Caroli M. diuersae, vt 1) ad Offam, regem Merciorum *), ex ed. Quercetani, 2) ad Athilhardum et Celuulfum, ex eadem, 3) ad Homerum, ex ead. et Codd MS. 4) ad Leonem Papam, ex iisd. 5) ad Nicephorum Imperatorem ex ed. 6) ad Michaelem Imperatorem, quae descripta ex Cod MS. Bibl. Harlei. hic primum promulgatur; (II) Epistolae tres Angilberti Abbatis ad quendam Episcopum, quae itidem primum e Cod. MS. Salisburg. in lucem eduntur; (III.) responsio cuiusdam de Septuagesimo, Sexagesimo, et

*) Regis Offae numum argenteum rarissimum, in horto Abbatiali aliquot abhinc annis effossum, studioseque asseruatum, aeri incidendum curauit Ed. Celf. vtque eum cum viris eruditis, rei numariae studiosis, communicare posset, exhibuit Tom. I p. 58. Litterae in parte auersa exculsae aliquid difficultatis habere videntur.

Digitized by Google

ac Quinquefolio, ut vulg. Quintuplo, 1713. Exemplar quidem hoc ab ipso auctore Cardinali Bessarione Venetiis Romam missum, ut ex ejus epistola patet.

Tractatus Mag. Guilielmi Duke, de variis quæstionibus, ad Sacram Scripturam pertinentibus, MS. in membr. in 4to. Hic liber olim fuit Thomæ Cromwell, Comitis Essexiæ, Regi Henrico VIII. a secretis, ut patet ex ejus insignibus, quæ in fronte libri depicta sunt. Postea Thomæ Howard, Comitis Arundeliæ, ut patet ex ejus insignibus, quæ in fronte libri depicta sunt. Postea Henrici Howard, Comitis Northamptoniæ, ut patet ex ejus insignibus, quæ in fronte libri depicta sunt. Postea Thomæ Howard, Comitis Arundeliæ & Surriæ, ut patet ex ejus insignibus, quæ in fronte libri depicta sunt. Postea Caroli Howard, Comitis Carlisliæ, ut patet ex ejus insignibus, quæ in fronte libri depicta sunt. Postea Henrici Howard, Comitis Norfolciæ, ut patet ex ejus insignibus, quæ in fronte libri depicta sunt. Postea Thomæ Howard, Comitis Arundeliæ & Surri

Salisburg. (II.) Alexandri, Regis Magni Macedonum, et Dindimi, Bragmanorum regis, per litteras pulcherrima collatio, ex Cod. MS. Milleſtatenſi in Carinthia, et editione Palladii, ſuper qua ſententiam rogatus ſuam Clariſſ. Georg. Henr. Martini, tum Gymnaſ. Ratisbon. R. et Prof. iam vero Lipſiae Scholae ad d. Nicolai Rector, animaduerſiones criticas et philologicas in eam conſcripſit, et per epiſtolam cum Ed. Celſiſſ. communicauit, qui hanc, vtpote pereruditam, nec leue in hiſtoria philoſophica momentum habituram, non ſolum (III.) in lucem protulit, ſed etiam auctoris eruditionem atque beniuolentiam in praefatione vehementer laudauit. Sequuntur (IV.) Addenda et Supplenda, deſcripta ex Cod. MS. Bibl. Gymnaſ. Epiſcop. ad d. Pauli, quem ab omnibus adhuc ignoratum, opere iam fere typis expreſſo, acceperat Ed. Celſ. Ea comprehendunt varii generis carmina. Praeterea addita eſt Epiſtola alia Caroli M. ad Offam, Merciorum regem, repetita ex Wilhelmi Malmesburienſ. Lib. I. de Geſtis regum Anglorum, c. 4. quam ſupra, in appendice I. (p. 554.) iungere ſpoponderat Tom. I. p. 57. (V.) Corrigenda, cum lectionis varietate, non ſatis in tempore animaduerſa. Finit tandem (VI.) index rerum et ſententiarum ſat copioſus, opus vniverſum. Quo feliciter perfecto, Ed. Celſiſſ. atque Reuerendiſſimus, omni laude noſtra maior, exegit monumentum aere perennius, ſibique decus ac nomen immortale peperit: cuius gloria et reliqui fructus cum in ordinem vniuerſum redundent neceſſe eſt, in quem cooptatus talem ſe praeſtitit, vt excellentiſſimos, quotquot vnquam fuere, iſtius viros eruditione, prudentia, humanitate, ſi non ſuperet, certe quidem aequet, tum maxime in monaſterium, cui ſumma cum laude praeeſt, quodque denuo ſacrarum linguarum et litteraturae elegantioris ſcholam quaſique mercatum eſſe voluit. Vt enim eſſet, qui κοινοβιακοῖς, in eo degentibus, harum rerum ſcientiam impertiret, e Gallia euocauit, et per aliquot annos admodum liberaliter excepit

Of Lands Tenements Hereditaments Goods Chattels and Effects whatsoever which shall be Seized Taken or Extended by Virtue of any Writ of Execution or Attachment issued out of any Court of Record in Ireland or of any Process issued out of the Court of Exchequer in Ireland for the Recovery of any Debt Duty Fine Penalty Forfeiture or Sum of Money due to Her Majesty Her Heirs or Successors or to any Person or Persons whatsoever or for the Recovery of any Damages Costs or Sum of Money awarded to any Person or Persons whatsoever by any Judgment Decree or Order of any Court of Record in Ireland or of the Court of Exchequer in Ireland and all Lands Tenements Hereditaments Goods Chattels and Effects whatsoever which shall be Seized Taken or Extended by Virtue of any Writ of Execution or Attachment issued out of any Court of Record in Ireland or of any Process issued out of the Court of Exchequer in Ireland for the Recovery of any Debt Duty Fine Penalty Forfeiture or Sum of Money due to Her Majesty Her Heirs or Successors or to any Person or Persons whatsoever or for the Recovery of any Damages Costs or Sum of Money awarded to any Person or Persons whatsoever by any Judgment Decree or Order of any Court of Record in Ireland or of the Court of Exchequer in Ireland

And whereas doubts have arisen whether Lands Tenements Hereditaments Goods Chattels and Effects whatsoever which shall be Seized Taken or Extended by Virtue of any Writ of Execution or Attachment issued out of any Court of Record in Ireland or of any Process issued out of the Court of Exchequer in Ireland for the Recovery of any Debt Duty Fine Penalty Forfeiture or Sum of Money due to Her Majesty Her Heirs or Successors or to any Person or Persons whatsoever or for the Recovery of any Damages Costs or Sum of Money awarded to any Person or Persons whatsoever by any Judgment Decree or Order of any Court of Record in Ireland or of the Court of Exchequer in Ireland are liable to be Seized Taken or Extended by Virtue of any Writ of Execution or Attachment issued out of any Court of Record in Ireland or of any Process issued out of the Court of Exchequer in Ireland for the Recovery of any Debt Duty Fine Penalty Forfeiture or Sum of Money due to Her Majesty Her Heirs or Successors or to any Person or Persons whatsoever or for the Recovery of any Damages Costs or Sum of Money awarded to any Person or Persons whatsoever by any Judgment Decree or Order of any Court of Record in Ireland or of the Court of Exchequer in Ireland after the Expiration of One Year from the Time of the Delivery of such Writ or Process to the Sheriff or other Officer charged with the Execution thereof

Be it therefore declared and enacted by the Queen's most Excellent Majesty by and with the Advice and Consent of the Lords Spiritual and Temporal and Commons in this present Parliament assembled and by the Authority of the same That all Lands Tenements Hereditaments Goods Chattels and Effects whatsoever which shall be Seized Taken or Extended by Virtue of any Writ of Execution or Attachment issued out of any Court of Record in Ireland or of any Process issued out of the Court of Exchequer in Ireland for the Recovery of any Debt Duty Fine Penalty Forfeiture or Sum of Money due to Her Majesty Her Heirs or Successors or to any Person or Persons whatsoever or for the Recovery of any Damages Costs or Sum of Money awarded to any Person or Persons whatsoever by any Judgment Decree or Order of any Court of Record in Ireland or of the Court of Exchequer in Ireland shall be liable to be Seized Taken or Extended by Virtue of any Writ of Execution or Attachment issued out of any Court of Record in Ireland or of any Process issued out of the Court of Exchequer in Ireland for the Recovery of any Debt Duty Fine Penalty Forfeiture or Sum of Money due to Her Majesty Her Heirs or Successors or to any Person or Persons whatsoever or for the Recovery of any Damages Costs or Sum of Money awarded to any Person or Persons whatsoever by any Judgment Decree or Order of any Court of Record in Ireland or of the Court of Exchequer in Ireland after the Expiration of Two Years from the Time of the Delivery of such Writ or Process to the Sheriff or other Officer charged with the Execution thereof

And be it further declared and enacted by the Authority aforesaid That this Act shall not extend to Lands Tenements Hereditaments Goods Chattels and Effects whatsoever which shall be Seized Taken or Extended by Virtue of any Writ of Execution or Attachment issued out of any Court of Record in Ireland or of any Process issued out of the Court of Exchequer in Ireland for the Recovery of any Debt Duty Fine Penalty Forfeiture or Sum of Money due to Her Majesty Her Heirs or Successors or to any Person or Persons whatsoever or for the Recovery of any Damages Costs or Sum of Money awarded to any Person or Persons whatsoever by any Judgment Decree or Order of any Court of Record in Ireland or of the Court of Exchequer in Ireland before the Passing of this Act

tate diligenterque Illustris Rezzonicus, in Disquisitionibus Plinianis, quarum Tomus prior Parmae a. 1763. posterior 1767. prodiit, recensuisse dicitur: consilium tamen nouae editionis parandae cum sit utilissimum, lectuque dignissimum opus, exemplumque, quod plane artis Criticae assequatur perfectionem, adhuc desideretur, haud improbandum videtur, praesertim si capiatur a viris doctis, qui Codices et libros a Rezzonico laudatos inspicere, atque inter se conferre et possint et velint, qui a lectione veterum Graecorum, vt Aristotelis, Theophrasti, recentes, ad Plinium illustrandum accedant, qui veterum Physicorum, Mathematicorum, Medicorum scripta, nec non rei rusticae Scriptores non modo eos, per quos Plinius profecit, sed etiam illos, qui ex Plinii fontibus suos irrigarunt hortos, eo consilio diligenter perlustrent, nec in recentioribus rerum naturalium Scriptoribus plane hospites sint, qui quae Budaeus, Iul. C. Scaliger, Salmasius, Reinesius, Scheuchzerus, Io. Math. Gesnerus, aliique plures, vel data opera, vel quasi al ud agentes, ad Plinium vel corrigendum, vel illustrandum attulere, in suos vsus conuertant. His omnibus, aliisque ab Ill. Rezzonico l. c. et Vener. Ernestio in Fabricii Biblioth. lat. lib. II. c. 13. commemoratis praesidiis, vt, qui de edendo Plinio cogitant, deque eo praeclare mereri cupiunt, vtantur si necessarium videtur: facile apparet, hunc laborem non vnius anni finibus contineri, nec vnius hominis vires tantae moli ferendae pares esse. Interim, dum meliora sperantur, adhibeamus quae praesto sunt, et si nulla editionis Harduini, vel Gronouii, vel alius vetustioris detur consulendae copia, Cl Franzii vtamur editione, quamuis penes alios, ne quid vel amicitiae, vel simultati dedisse videamur, num eandem mereatur laudem, quam Auctor versionis Germanicae Plinii, quae Rostochii anno huius Seculi sexagesimo quarto prodiit, qui iudice Ven. Ernestio ad Fabricium, post diuturnum rerum naturalium studium, et probe cognito ingenio Pliniano, non male, adeoque prae-

praeparatus ad hunc laborem acceſſit, nec ſolita noſtrae aetati feſtinatione vtitur, necdum, quantum nos quidem ſcimus, alterum Volumen, in quo ſe textum Plinianum emendare, et hiſtoriam naturalem ad noſtra vsque tempora continuare velle, tum temporis promiſit, lucem videre paſſus eſt. Nihil igitur aliud nos quidem agamus, quam vt, cum quid praeſtiterit Clar. Franzius, tum quae pollicitus ſit, breviter commemoremus. Quum ei conſilium fuerit, Plinium Harduini cum editione Gronouii ita coniungere, vt qui ſua editione vti vellet, vtrasque habere putaretur: textum Plinii ad exemplar Harduini Pariſienſe a 1723. ne vocula quidem mutata, imprimendum, capitum diſtinctione Gronouiana ſuo quoque loco numeris vncinis incluſis notata, ita curavit, vt textui ſubiiceret cum lectionem textus Gronouiani, tum Variantes, litteris *M. V.* interdum et *Alii*, *Quidam*, inſignitas, coniecturas denique Dalecampii, Pintiani, Turnebi, et ea quidem de cauſa, quod criticas obſeruationes ab Harduino ad calcem vnius cuiusque libri reiectas, et nomine Notarum Emendationumque notatas, cum Animaduerſionibus Dalecampii, Pintiani, Gelenii, Harduini, ſubiunctis, coniungere tutius atque commodius exiſtimaret. Monendum ſimul lectorem de variis lectionibus, quibus appoſuit verba *Sic ex Mſſ. em. Hard.* eſſe duxit, eas depromtas eſſe ex Mſſ. Vatic. Reg. Colb. Thuan. Pariſ. Lugd. Rigaltii etc. Liber I. Plinii, qui continet indicem argumenti totius operis, deſcriptus eſt ſic, vt in dextro latere folii legatur ordo et inſcriptio capitum apud Gronouium, in ſiniſtro vero ſeries atque tituli capitum apud Harduinum conſpiciantur. His igitur, quae praeſtitiſſe videtur doct. Franzius, commemoratis, agedum quoque quanto plura pollicitus ſit enarremus. Reliquis Voluminibus, (omnes autem Plinii libros ſex voluminibus comprehendi poſſe credit;) varias lectiones, a doctiſſimo Loesnero ſibi communicatas, adiiciet, de quarum fonte et bonitate forſan quoque tum aliquid dicet, quum eas in lucem proferet. In votis quum habeat Cl. Editor, vt ſibi

vti licebit Disquisitionibus Plinianis auct. re Com. Rezzonico vulgatis, quas elegantissimas esse ex aliis cognouit; nec dubitamus quoque fore, vt huius libri videndi, et consulendi, in vrbe et doctis hominibus refertae, et libris vndique confluentibus redundante, facilis illi detur facultas atque copia. At de ceteris promissis ipsum sic scribentem audiamus, „Accedent quoque indices copiosissimi, in quibus potissimum in eo elaborabimus, vt nomina herbarum, rerumque naturalium a Plinio commemoratarum, cum Linnaei „systemate comparata, lectionem atque intelligentiam huius „auctoris maxime iuuent, lectorumque magis magisque alliciant instigentque in perscrutandis Plinii Commentariis diligentiam. Nec ab hac nostra editione aberunt Index „auctorum praecipuorum, qui in Plinianis notis citantur, „illustrantur, emendantur, et editionum vt loca laudata facilius inueniri queant, aeque ac Index auctorum, qui a Plinio in indice L. I. vel in ipsa naturali historia laudantur, „quique Tomo I. Harduini praemissi sunt. Vnicuique „volumini aliquam commentationem praemittemus, quae „libris Plinii adiectae sunt, vt Vol. II. *Pauli Cigalini* de Plinii patria lectionem primam, et de fide et auctoritate alteram, quae in Gronouii editionis Tomi I. limine conspiciuntur, reliquis, Harduini disquisitionem de situ Paradisi „terrestris, ad calcem libri VI. de numis antiquis Vrbium „et Populorum, praeponere animus est.“

Quum nihil de suo addiderit: hoc, si per temporis rationem, vitae valetudinisque vires, fieri poterit, in fine operis maiori cum otio facere constituit. Ex his igitur satis superque poterit intelligi, quae ab industria Cl. Franzii sint exspectanda, quorumque spem emtoribus atque lectoribus fecerit: cui spei vt respondeat euentus, cum suae fidei causa, tum Plinii quoque gratia, maximopere optandum videtur. Multa enim hic et illic reperiuntur loca, in quibus mentus lector facile haerere, sedulus vero interpres vim in-

quodli mentum pellit, ac pellere simul nolit: nonnunquam
ipsum quoque pellit, ac pellere nolit. Ubi vero ipsum
pellit, ac pellere vult, & Sanus fit, & quam maxime
Sanus est. Quod si pellere nolit, quamvis pellat, pessimum
est. Ubi vero ipsum nec pellit, nec pellere vult, ne
Sanus quidem est. Ubi vero ipsum pellit, ac pellere vult,

NOVA ACTA ERUDITORUM
Mediorum Patronis.

[illegible]

Tydeus, sive Stoicus. Ad Virum Nobilissimum [illegible]

Quem, perfide rebellionis, ac perfidiae author, Tydeus, sive Stoicus, ad Virum Nobilissimum, [illegible] Libellum, quem

ſummorum quae Suecia tulit ingeniorum labores, tantaeque monimenta doctrinae non ſine inſigni fructu ſuos conuertunt in vſus. Quae quum ita ſint, non defuturos rerum ad has ſcientiae regiones ſpectantium aeſtimatores iuſtos et aequos, quibus haud ingratum opus facturi ſimus, Actorum Societatis Scientiarum Upſalienſis cum iis communicando notitiam, non tam ſperamus, quam confidimus.

Sciendum igitur, annos praeterlapſos eſſe perplurimos, ex quo laudatae Societatis Acta typis excudi deſierunt. Quam tamen moram melius vix excuſari poſſe, quam continue in poſterum ſeruanda Actorum ſerie, et auctores arbitrantur, et nos putamus. Gratulamur vero Societati Sereniſſimi Principis regii et Sudermanniae Ducis Caroli tutelam, cuius ſub auſpiciis non poteſt non in dies noua accipere incrementa. Sed, age, quaenam ſit lucubrationum quae in hoc volumine habentur ratio, paucis iam exponamus. Id tantum monemus, multa ex his ſcriptis Societati iam dudum tradita intra eius cancellos latuiſſe. Sunt vero in vniuerſum quae ſequuntur: 1) *De Runis Helſingicis obſeruationes quaedam, ſiue ad Orcadas Helſingicas b. Prof. Magni Celſii, Supplementum O. Celſii, ſenioris, Theol. Prof. Prim. et Archi-Praep. Vpſal.* (p. 1—21.). Integrum de Runis Helſingorum tractatum moliebatur Vir dum viueret doctiſſimus, Magnus Celſius, Mathematum in Academia Vpſalienſi Profeſſor, ſed morte praeuentus inchoatum opus, cuius nouem fere priora capita typis excuſa vidit, perficere non potuit. Abruptos igitur parentis labores in hac lucubratione filius, iam pie defunctus, ſupplere conatus eſt. Cuius Inſtituti ea eſt ratio, vt Capite primo de figura et ſitu Runarum Helſingicarum; ſecundo, de earundem antiquitate exponatur; tertio denique varia proponantur atque explicentur monimenta Runica. Quod vero ad nos attinet, non quidem negamus, hoc ſcriptum haud vulgarem prodere b. Auctoris doctrinam; ſed, ſi dicen-

Ratio est: nempe, quam Naturam sequitur, ubicunque ab
ea recedit, ut ad Artem accedat, ut ipsa Natura, quæ
semper sibi constat, non nisi ad Artem videatur accedere.
Ratio, cur Natura ab Arte recedat, est, quia Natura
Ratione sibi quæ consentanea sunt, Arte vero quæ
Naturæ contraria sunt, præferenda esse judicat. Ratio
autem, cur Natura Ratione sibi consentanea judicet, est,
quia Ratio ipsa est Natura. Ratio, cur Natura Arte sibi
contraria judicet, est, quia Ars ipsa est Natura. Ratio
denique, cur Natura Arte sibi contraria præferat, est,
quia Natura sibi ipsi consentanea præfert. Ratio autem
& Ars ipsa Natura est. Ergo Natura sibi ipsi consentanea
præfert, quia Natura sibi ipsi consentanea præfert. Ratio
denique, cur Natura Arte sibi contraria præferat, est,
quia Natura sibi ipsi consentanea præfert. Ratio autem
& Ars ipsa Natura est. Ergo Natura sibi ipsi consentanea
præfert, quia Natura sibi ipsi consentanea præfert. Ratio
autem, cur Natura Arte sibi contraria præferat, est, quia
Natura sibi ipsi consentanea præfert. Ratio autem &

Mag. Quod ego ex Hippocratis & Galeni libris, Aquam fontis Apollinaris, quæ Vetulonii in Hetruria scaturit, ad menses ciendos & fœtum educendum accommodatissimam, ut plurimum propino. Nam ex Hippocrate lib. 2. de Morbis Mulier. cap. 2. & 3. Galeno lib. 2. de Simplic. Medicam. facult. cap. 6. & lib. 3. de Antidot. cap. 2. & 3. Aquæ quæ ex fontibus scaturiunt, quæ ad ventrem subducendum, & urinam movendam, & menses ciendos, & fœtum educendum, & ad omnia quæ aperiendi sunt, & purgandi, & abstergendi, & attenuandi, & incidendi, & digerendi, & discutiendi, & ad omnia quæ ad hæc pertinent, valent, quæ ad hæc omnia valent, quæ ad hæc omnia valent, quæ ad hæc omnia

huius scripti in medium prolatis. VII.) *Classes Larvarum definitae a Forberno Bergman, Chem. et Metallurg. Prof. Erfurt. Reg. Ord. de Wosa.* (p. 58—65.). Exhibet hoc loco laudatissimus Bergmanus systematis Larvarum, quod iam meditatur, prodromum; in quo characteres, structura externa et metamorphoses quibus distingui possint octo Larvarum classes, recensentur. Habent enim Larvae vel caput membranaceum vel corneum. Si illud, a celeberrimo auctore *Midae* dicuntur. Si hoc, vel dentibus sunt praeditae, vel dentibus carent. Illo in casu vel exserti sunt dentes, vel minus. Si hoc, Larvae *Raucarum* nomine veniunt; si vero illud, aliae occurrunt Larvae quae pedes habent corneos, quas *Simulia*, aliae quae pedes corneos et membranaceos simul, et quidem membranaceos aut vltra decem, quas *Bractios*, aut non vltra, quas *Campos* dicit; aliae denique pedibus carent, quae *Bugones* vocantur. Si vero rostrum dentibus armatum non fuerit, illud aut duplex habent Larvae, quae *Serphi*, aut simplex, quae *Ipedes*, a sagacissimo Bergmano doctrinae causa dicuntur. VIII.) *Tipula, fusca, antennis simplicibus, alis longitudinaliter plicatis, descripta a Carolo L. B. de Geer, S. R. M. Aulae Marescallo* (p. 66—77.). Elegans est ad Entomologiae illustrationem faciens commentatio, quae iam anno 1757. cum regia Societate communicata, sed tamen hactenus publici iuris facta non fuit. Larua huius tipulae, de qua sermo est, in Tab. VI. Fig. 1. aeri incisa exhibetur. Pertinet vero ad illud laruarum genus, cui V. C. Bergmanus Bugorum nomen imposuit. Caput enim habet membranaceum, dentes duos, pedibus caret, corpus est horridum, aculeis ex omnibus fere punctis prominentibus, ita vt primo quouis intuitu *erucarum*, quae *spinosae* dici solent, speciem referre videatur. Nec reticendum, laudatam laruam caput suum penitus recondere in primum corporis articulum, ita vt cont actis anterioribus articuli partibus quibus cauum quo caput abditur occludi solet, nullum prorsus laruae caput esse vi-

Digitized by Google

adultery—Action not equivalent to Writ—Action not
competent to Procurator-Fiscal—Action not competent
to Husband—Action competent to Wife—Action
competent to Husband and Wife—Action competent to
Husband and Wife—Action competent to Wife—Action
competent to Husband and Wife—Action competent to
Husband and Wife—Action competent to Husband and
Wife—Action competent to Husband and

continentur varia nova botanica (p. 85—94.). Describuntur hoc loco variae plantae Africanae, a V. C. Schrebero ad summum virum Linneum transmissae. XII.) *Heliophila descripta a Laur. Burmanno M. D. et P. Bot. Amstelod.* (p. 94—96.). Plantae huius, quam Tab. VII. exhibet, characteres sunt: denticulus nectariferus reflexus ad basin Staminum minorum, glandulae quatuor ad latera denticuli, siliqua cylindrica compressa, tuberculata. XIII.) *Ellisia Nyctelea, descripta a Car. de Linné* (p. 97—98.) Planta haec copiose nascitur in America septemtrionali, sed in hortis etiam nostris non facillime solum provenit, sed et sponte se ipsam disseminat. XIV.) *Dionaea, Muscipula, descripta a Joh. Ellis, Nobili Anglo* (p. 98—101.). Herbacea est planta, Anglis *Venus's Flytrap* dici solita, paludum, quae borealem inter et australem Carolinam iacent, indigena. Perianthium habet pentaphyllum, corolla petalis quinque constat obouato oblongis; stamina sunt decem, antherae subrotundae; pistilli germen superum subrotundum, depressum, crenatum; stigma patens margine fimbriatum; Pericarpii capsula gibbosa, vnilocularis; semina plurima, minima, subouata, basi capsulae adnata. Plenior nouae huius plantae descriptio a solertissimo auctore data est Londini a. 1769. in 4. XV.) *Observatio de ossibus in pericardio hominis, cordi vndique adhaerente, repertis, a Sam. Auriviſſio, Med. Reg. et Prof. Upſal.* (p. 101—104.). Molles nonnumquam corporis humani partes suam ita mutare indolem, vt osseam quoque duritiem nanciscantur, tam notum est quam quod notissimum. Attentionem itaque eorum, qui artem salutarem tractant, merentur scripta, in quibus vitiata hac ratione partium structura describitur accuratius, ita vt ex vniuerso corporis statu rationes, quibus metamorphosis illa facta sit, diuinare liceat. Quo nomine hanc etiam Viri experientissimi commendamus lucubrationem. XVI.) *De Remediis Galactophoris, auctore Pet. Iona Bergio M. D. et P. Stockholm.* (p. 104—108.). Quum auctor experientissimus nonnullarum, plantarum quae ad vmbellatarum genus referendae sunt, vires, in fananda rigiditate, qua glandulosa mammarum fabrica nonnumquam corripitur, variis confirmatas videris exemplis, hoc loco quinque casus morbo-

Digitized by Google

Summa fidei quam recepimus, Nicænæ fuit trecentorum, qui
fuerunt in Nicæa, decem & octo, & duorum millium, qui
fuerunt in Ephesi, & quatuor in Chalcedone, & quingen-
torum, qui fuerunt in Constantinopoli secunda, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli tertia, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli quarta, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexta, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli septima, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli octava, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli nona, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli decima, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli undecima, &
sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli duodecima, & cen-
tum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli decima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli decima-
quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli decima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli decima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli decima-septima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli decima-octava, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli decima-nona, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli vigesima, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli vigesima-prima, &
sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli vigesima-secunda,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli vi-
gesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
vigesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli vigesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli vigesima-sexta, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli vigesima-septima, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli vigesima-octava, &
centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli vige-
sima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli tri-
gesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli trigesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli trigesima-secunda, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli trigesima-tertia, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli trigesima-quarta, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli trigesima-
quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli trige-
sima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli trigesima-septima, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli trigesima-octava, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli trigesima-nona, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli quadragesima, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadragesima-
prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli qua-
dragesima-secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli quadragesima-tertia, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli quadragesima-quarta, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadragesima-
quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli qua-
dragesima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli quadragesima-septima, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli quadragesima-octava, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadragesima-
nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quin-
quagesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli quinquagesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli quinquagesima-secunda, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quinquagesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quin-
quagesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli quinquagesima-quinta, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli quinquagesima-sexta, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quinquagesima-
septima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quin-
quagesima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli quinquagesima-nona, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli sexagesima, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli sexagesima-prima, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexagesima-secunda,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli se-
xagesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
sexagesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli sexagesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli sexagesima-sexta, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli sexagesima-septima, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexagesima-octava, &
centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexa-
gesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
septuagesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli septuagesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli septuagesima-secunda, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli septuagesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sep-
tuagesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli septuagesima-quinta, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli septuagesima-sexta, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli septuagesima-
septima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sep-
tuagesima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli septuagesima-nona, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli octogesima, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli octogesima-prima, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli octogesima-secunda,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli oc-
togesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
octogesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli octogesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli octogesima-sexta, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli octogesima-septima, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli octogesima-octava, &
centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli octo-
gesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
nonagesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli nonagesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli nonagesima-secunda, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli nonagesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli no-
nagesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli nonagesima-quinta, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli nonagesima-sexta, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli nonagesima-
septima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli no-
nagesima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli nonagesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli centesima, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli centesima-prima, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli centesima-secunda, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli centesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli cente-
sima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli centesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli centesima-sexta, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli centesima-septima, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli centesima-octava, &
centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli cente-
sima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
ducentesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli ducentesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli ducentesima-secunda, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli ducentesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli du-
centesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli ducentesima-quinta, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli ducentesima-sexta, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli ducentesima-
septima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli du-
centesima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli ducentesima-nona, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli trecentesima, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli trecentesima-prima,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli trecentesima-
secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli trecentesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli trecentesima-quarta, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli trecentesima-quinta,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli trecentesima-
sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli trecentesima-septima, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli trecentesima-octava, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli trecentesima-nona,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadringen-
tesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli quadringentesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli quadringentesima-secunda, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadringen-
tesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
quadringentesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli quadringentesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadringentesima-
sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli quadringentesima-septima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli quadringentesima-octava, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadringen-
tesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
quingentesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli quingentesima-prima, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli quingentesima-secunda, & cen-
tum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quin-
gentesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli quingentesima-quarta, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli quingentesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli quingentesima-
sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli quingentesima-septima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli quingentesima-octava, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quingentesima-
nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexcen-
tesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli sexcentesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli sexcentesima-secunda, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexcentesima-tertia,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexcentesima-
quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli sexcentesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli sexcentesima-sexta, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexcentesima-septima,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexcentesima-
octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli sexcentesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli septingentesima, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli septingentesima-prima, &
sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli septingentesima-
secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli septingentesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli septingentesima-quarta, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli septingen-
tesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
septingentesima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli septingentesima-septima, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli septingentesima-octava, &
centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sep-
tingentesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli octingentesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli octingentesima-prima, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli octingentesima-secunda, & cen-
tum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli octin-
gentesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli octingentesima-quarta, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli octingentesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli octingentesima-
sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli octingentesima-septima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli octingentesima-octava, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli octingentesima-
nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli nonin-
gentesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli nongentesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli nongentesima-secunda, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli nongentesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli non-
gentesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli nongentesima-quinta, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli nongentesima-sexta, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli nongentesima-
septima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli non-
gentesima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli nongentesima-nona, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli millesima, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli millesima-prima, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli millesima-secunda,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
millesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli millesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli millesima-quinta, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli millesima-sexta, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli millesima-
septima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli mil-
lesima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli millesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli duomillesima, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli duomillesima-prima, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli duomillesima-secunda,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
duomillesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli duomillesima-quarta, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli duomillesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli duomillesima-
sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli duomillesima-septima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli duomillesima-octava, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli duomillesima-
nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli tri-
millesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli trimillesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli trimillesima-secunda, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli trimillesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli tri-
millesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli trimillesima-quinta, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli trimillesima-sexta, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli trimillesima-
septima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli tri-
millesima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli trimillesima-nona, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli quadrimillesima, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadrimillesima-
prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli qua-
drimillesima-secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli quadrimillesima-tertia, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli quadrimillesima-quarta, &
centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli qua-
drimillesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli quadrimillesima-sexta, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli quadrimillesima-septima,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadrimille-
sima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli quadrimillesima-nona, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli quinquemillesima, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quinquemillesima-
prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quin-
quemillesima-secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli quinquemillesima-tertia, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli quinquemillesima-quarta,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
quinquemillesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli quinquemillesima-sexta, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quinquemille-
sima-septima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
quinquemillesima-octava, & centum quinquaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli quinquemillesima-nona, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexmillesima, & cen-
tum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexmil-
lesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
sexmillesima-secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli sexmillesima-tertia, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli sexmillesima-quarta, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexmille-
sima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
sexmillesima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli sexmillesima-septima, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli sexmillesima-octava, &
centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sex-
millesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli septimillesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli septimillesima-prima, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli septimillesima-secunda, & cen-
tum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli septi-
millesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli septimillesima-quarta, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli septimillesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli septimillesima-
sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli septimillesima-septima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli septimillesima-octava, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli septimillesima-
nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli octo-
millesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli octomillesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli octomillesima-secunda, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli octomillesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli octo-
millesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli octomillesima-quinta, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli octomillesima-sexta, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli octomille-
sima-septima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
octomillesima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli octomillesima-nona, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli nonamillesima, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli nonamillesima-
prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli no-
namillesima-secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli nonamillesima-tertia, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli nonamillesima-quarta, & cen-
tum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli nona-
millesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli nonamillesima-sexta, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli nonamillesima-septima, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli nonamillesima-
octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli nonamillesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli decimillesima, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli decimillesima-prima, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli decimillesima-secunda,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
decimillesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli decimillesima-quarta, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli decimillesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli decimillesima-
sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli decimillesima-septima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli decimillesima-octava, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli decimillesima-
nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli vigesi-
millesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli vigesimillesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli vigesimillesima-secunda, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli vigesimillesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli vige-
simillesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli vigesimillesima-quinta, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli vigesimillesima-sexta, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli vigesimille-
sima-septima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
vigesimillesima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli vigesimillesima-nona, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli trigesimillesima, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli trigesimillesima-
prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli tri-
gesimillesima-secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli trigesimillesima-tertia, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli trigesimillesima-quarta, &
centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli tri-
gesimillesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli trigesimillesima-sexta, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli trigesimillesima-septima,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli trigesimille-
sima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli trigesimillesima-nona, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli quadragesimillesima, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadragesi-
millesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli quadragesimillesima-secunda, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadragesimillesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli qua-
dragesimillesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli quadragesimillesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadragesimille-
sima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli quadragesimillesima-septima, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli quadragesimillesima-octava,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
quadragesimillesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli quinquagesimillesima, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quinquagesi-
millesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli quinquagesimillesima-secunda, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli quinquagesimillesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quin-
quagesimillesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli quinquagesimillesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli quinquagesimille-
sima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli quinquagesimillesima-septima, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli quinquagesimillesima-octava,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
quinquagesimillesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli sexagesimillesima, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli sexagesimillesima-prima, &
sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexagesimille-
sima-secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli sexagesimillesima-tertia, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli sexagesimillesima-quarta, & cen-
tum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexa-
gesimillesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli sexagesimillesima-sexta, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli sexagesimillesima-septima,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexagesimille-
sima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli sexagesimillesima-nona, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli septuagesimillesima, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli septuagesi-
millesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli septuagesimillesima-secunda, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli septuagesimillesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sep-
tuagesimillesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli septuagesimillesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli septuagesimille-
sima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli septuagesimillesima-septima, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli septuagesimillesima-octava,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
septuagesimillesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli octogesimillesima, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli octogesimillesima-prima, &
sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli octogesimille-
sima-secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli octogesimillesima-tertia, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli octogesimillesima-quarta, & cen-
tum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli octo-
gesimillesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli octogesimillesima-sexta, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli octogesimillesima-septima,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli octogesimille-
sima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli octogesimillesima-nona, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli nonagesimillesima, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli nonagesi-
millesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli nonagesimillesima-secunda, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli nonagesimillesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli no-
nagesimillesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli nonagesimillesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli nonagesimille-
sima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli nonagesimillesima-septima, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli nonagesimillesima-octava,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
nonagesimillesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli centesimillesima, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli centesimillesima-prima, &
sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli centesimille-
sima-secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli centesimillesima-tertia, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli centesimillesima-quarta, & cen-
tum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli cente-
simillesima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli centesimillesima-sexta, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli centesimillesima-septima,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli centesimille-
sima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli centesimillesima-nona, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli ducentesimillesima, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli ducentesi-
millesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli ducentesimillesima-secunda, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli ducentesimillesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli du-
centesimillesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli ducentesimillesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli ducentesimille-
sima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli ducentesimillesima-septima, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli ducentesimillesima-octava,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
ducentesimillesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli trecentesimillesima, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli trecentesimillesi-
ma-prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
trecentesimillesima-secunda, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli trecentesimillesima-tertia, &
sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli trecentesimille-
sima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli trecentesimillesima-quinta, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli trecentesimillesima-sexta, &
centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli tre-
centesimillesima-septima, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli trecentesimillesima-octava, & centum
quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli trecentesi-
millesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli quadringentesimillesima, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli quadringentesimillesima-
prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli qua-
dringentesimillesima-secunda, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli quadringentesimillesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli qua-
dringentesimillesima-quarta, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli quadringentesimillesima-quinta,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadringen-
tesimillesima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli quadringentesimillesima-septima, &
sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quadringen-
tesimillesima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli quadringentesimillesima-nona, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli quingentesimille-
sima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli quingentesimillesima-prima, & sexaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli quingentesimillesima-secunda, &
centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quin-
gentesimillesima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli quingentesimillesima-quarta, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quingentesimille-
sima-quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
quingentesimillesima-sexta, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli quingentesimillesima-septima,
& sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli quingentesi-
millesima-octava, & centum quinquaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli quingentesimillesima-nona, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli sexcentesimillesima, & cen-
tum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexcen-
tesimillesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli sexcentesimillesima-secunda, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexcentesimillesima-
tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexcen-
tesimillesima-quarta, & centum quinquaginta, qui fuerunt
in Constantinopoli sexcentesimillesima-quinta, & sexa-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli sexcentesimille-
sima-sexta, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli sexcentesimillesima-septima, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli sexcentesimillesima-octava,
& centum quinquaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
sexcentesimillesima-nona, & sexaginta, qui fuerunt in
Constantinopoli septingentesimillesima, & centum quin-
quaginta, qui fuerunt in Constantinopoli septingentesi-
millesima-prima, & sexaginta, qui fuerunt in Constanti-
nopoli septingentesimillesima-secunda, & centum quinqua-
ginta, qui fuerunt in Constantinopoli septingentesimille-
sima-tertia, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli
septingentesimillesima-quarta, & centum quinquaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli septingentesimillesima-
quinta, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli sep-
tingentesimillesima-sexta, & centum quinquaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli septingentesimillesima-septi-
ma, & sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli septin-
gentesimillesima-octava, & centum quinquaginta, qui fue-
runt in Constantinopoli septingentesimillesima-nona, &
sexaginta, qui fuerunt in Constantinopoli octingentesi-
millesima, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Con-
stantinopoli octingentesimillesima-prima, & sexaginta,
qui fuerunt in Constantinopoli octingentesimillesima-
secunda, & centum quinquaginta, qui fuerunt in Constan-
tinopoli octingentesimillesima-tertia, & sexaginta, qui
fuerunt in Constantinopoli octingentesimillesima-quarta,
&

flumina magnetica sese repellentia. Pars septentrioni propior debilior et brevior erat. Flammae et incendia mox ubique." XX.) *Variae crystallorum formae a spatho ortae, explicatae a Torberno Bergman* (p. 159—155.). Ex spatho calcareo parallelipipedi obliqui figuram referente, cuius plana omnia rhombi sint eius indolis, vt anguli obtusi gradibus $101^{\frac{1}{2}}$, acuti vero singuli $78^{\frac{1}{2}}$ aequales deprehendantur, crystallorum varias generari posse species, sagacissimus auctor contendit; quo autem modo haec generatio procedat ex accumulatione parallelipipedorum similium, additis figuris rem omnem illustrantibus egregie docet. Neque credat aliquis, temere inanes hic recenseri speculationes, ex Geometriae de natura corporum regularium doctrina depromtas. Ipsa etenim ocularis crystallorum inspectio, internam illarum structuram, cum laudatis principiis optime conuenientem, sistet, si modo sensim et prudenter, quod V. C. Bergmanus monet, compages crystallorum laxetur. XXI.) *Observatio deliquii lunaris d.* $\frac{1}{12}$ *Iunii an. 1750. facta in observatorio Upsaliensi a Martino Stromer, Astron. Professore* (p. 155—168.). Huic laudatae eclipseos obseruationi variae aliorum deliquiorum, tum solarium tum vero etiam lunarium, recensiones, subiunguntur, quibus tamen pro scopo nostri rationem diutius immorari nolumus. XXII.) *Problema Astronomicum: Inuenire correctionem Meridiei, auctore Friderico Mallet, Mathem. Infer. Prof. Upsal.* (p. 169—173.). Astronomos a momento, quo centrum Solis per meridianum cuiuscumque loci circulum transit, initium facere numerandi tempora, notum est. Quod momentum vt determinetur accuratius, altitudinibus Solis, quas vocant, correspondentibus, id est, ante et post meridiem aequalibus, vtuntur. Jam vero quum declinatio Solis singulis momentis mutetur, facile patet, eam v. c. quarta hora post meridiem non fore eandem, quae octava ante meridiem hora fuerat. Vnde determinatum per altitudines correspondentes meridiei momentum correctione quadam indiget, quae, quomodo optime fiat, formulis generalibus expressit laudatissimus huius meletematis auctor. Ponamus enim, Radium sphaerae $= t$, angulum correctionis, de cuius quantitate quaeritur $= Z$; eleuationem aequatoris $= A$, com-

Commercial declarations. — Déclarations commerciales.

Article XVIII. Within six months after the exchange of the ratifications of the present treaty, each of the high contracting parties shall cause to be delivered to the other, at the seat of its government, a declaration, stating the amount of the duties which it will require to be thereafter paid on the importation into its territories of the articles enumerated in the schedule annexed to the present treaty, and which are the growth, produce or manufacture of the territories of the other party. And in case either party shall, at any time thereafter, think fit to augment the duties payable on any of the said articles, it shall be lawful for it to do so, on giving to the other party six months' notice of its intention, and declaring the amount of the new duties which it will require to be paid; but it is hereby agreed that no higher duties shall be required to be paid on the importation of any of the said articles, the growth, produce or manufacture of the territories of either party, than are payable on the importation of the like articles, being the growth, produce or manufacture of any other country.

Artikel XVIII. Binnen sechs Monaten nach Austausch der Ratifikationen des gegenwärtigen Vertrages soll jeder der hohen vertragschließenden Theile dem anderen an dem Sitze seiner Regierung eine Erklärung zustellen lassen, welche den Betrag der Zölle angiebt, die er fortan bei der Einfuhr in seine Gebiete der in dem dem gegenwärtigen Vertrage beigefügten Verzeichnisse aufgeführten Artikel, welche Erzeugniß, Naturerzeugniß oder Fabrikat der Gebiete der anderen Partei sind, zu erheben wünscht. Und wenn irgend eine Partei zu irgend einer Zeit nachher es für gut befindet, die zahlbaren Zölle auf irgend einen der genannten Artikel zu erhöhen, so soll es ihr gestattet sein, dieß zu thun, indem sie der anderen Partei sechs Monate vorher ihre Absicht ankündigt und den Betrag der neuen Zölle erklärt, welche sie zu erheben wünscht; es wird jedoch hiermit vereinbart, daß keine höheren Zölle bei der Einfuhr irgend eines der genannten Artikel, Erzeugniß, Naturerzeugniß oder Fabrikat der Gebiete irgend einer Partei, zu erheben sein sollen, als bei der Einfuhr gleicher Artikel, Erzeugniß, Naturerzeugniß oder Fabrikat irgend eines anderen Landes zahlbar sind.

$$dx = \frac{Bdy N^{br}}{\left(N^{\frac{1}{2}A+acy} - N^{\frac{1}{2}A-ay}\right)^{\frac{r}{s}}}$$

XXV.) *Cogitationes de Excidio Naturae, exhibitae a Daniele Melander, Aſtron. Prof. Upſal.* (p. 178—194.). Ex iis quae hoc loco proponuntur argumentis, pro defendendo mundi corporei excidio, ea nobis placuerunt, quae ex annuo ſtellarum fixarum motu, licet, ſi ad circuli partium menſuram reduxeris, minime depromta ſint. Fieri enim poſſe ex hac obſeruatione arguit doctiſſimus auctor, vt ſtellae verſus telluris globum appropinquatio, ob immenſam illius diſtantiam ſenſibus vix percipiatur, nihilo tamen minus ſtella, in tramite ſuo pergens, tandem in terram, vel in aliud quodcumque corpus coeleſte impingat, eique afferat interitum. Infirmiori autem talo ſtare nobis videtur aliud argumentum, ex ſucceſſiua corporis ſolaris imminutione hauſtum. Suam enim facit diligentiſſimus auctor. Neutoni de emanatione lucis theoriam, cui hodie Euleri placita recte ameponuntur. Non poſſumus autem quin notemus, Eulerianam hanc hypotheſin non impedire, quo minus ſingulis momentis, tum Soli, tum planetis, aliquas eripi particulas per exhalationes ſubtiliores, quae craſſioris atmoſphaerae limites excedant, atque ita deminuta materiae maſſa, vim quoque centripetam corporum circa ſolem, ſtellas, planetasue circumuolui ſolitorum, imminui ita, vt non poſſint non a centris motus in dies longius recedere. XXVI.) *Codex Manuſcriptus Operum Horatianorum Bibliothecae Regiae Academ. Upſal. recenſitus a Carolo Auriuillio, antehac Poeſ. nunc Lingu. Orient. Prof.* (p. 195—208.). Formam huius codicis membranacei ectypon ſiſtit in *Tab. X.* conſpicuum. Minusculis ipſe codex exaratus eſt litteris, quas *Longobardicas* vocant; maiusculae tamen etiam occurrunt in duabus, a quibus *Lyrica*, carmen *de Arte poetica*, et *Epiſtolae*, incipiunt lineolis. Vocula *et* nonnumquam ſcribitur figura quae eſt ſexta Baringianae clauis, (*Compend. Scrib. Tab. IV. edit. Hanov. 1737.*). In vniuerſum non abludere videtur litteras pingendi ratio ab exemplis vndecimi ſaeculi et duodecimi, quae apud Mabillonium et Auctores Nouī

Tra-

Digitized by Google

Tractatus diplomatici habentur. Subiungitur in fine lectionum in hoc codice aliisque MSS. Codd. obseruatarum varietas. Agmen Scriptorum, quae in nitidissima hac collectione leguntur, claudit *Erici Benzelii*, iunioris, Archiepiscopi Vpsalienſis, vita (p. 209—224), qui immortalibus in Bibliothecam Vpsalienſem ornatus meritis, anno 1743. d. 23 Sept. denatus est.

IN PLVTARCHI LIBELLVM περὶ ἀναισχυντίας: CHRISTIANVS FRIDERICVS MATTHAEI, Professor, et utriusque Gymnasii Mosquensis Rector.

Venit in manus nostras, auctoris beneficio, docta et elegans in Plutarchi libellum, *de vitiosa verecundia*, commentatio, quam, quod MSS. Codicibus vir doctissimus vsus est, atque istorum ope loca varia emendauit et sanitati restituit, cum Lectoribus nostris integram, meliorum litterarum commodo, communicamus. Ita vero super hoc loco commentatur:

„Multa quidem ab intelligentibus in Plutarcho reprehensa scio; nec tamen ista reprehensio eo vmquam valuit, vt nullae omnino virtutes orationi eius aut relictae, aut tributae viderentur. Vitio quidem vertitur orationi eius nimia in quibusdam locis cura, nimia item in aliis negligentia, ornatus ascitus magis quam natiuus, argumenta inchoata et imperfecta, nec conclusa, allusiones ad fabulas, ad poetarum loca, ad veterum philosophorum argutias, ad clarorum virorum dicta et facta, subobscurae, longius repetitae, temereque inculcatae, vana interdum lectionis ostentatio, verborum translationes modum excedentes, similitudinemque negligentes, ad postremum totius orationis discolor forma, multisque pigmentis multoque artificio acquisita et fucata pulcritudo. At contra quicquid sublimiter, graviter, facete et acute dictum apud alios raro et sparsim reperias, id apud Plutarchum, vt Hesiodi verbis vtar, καὶ ἀνδὸς ἐστιν ἰλίσθαι πολλόν. Grauis sententiis, doctrinae copia splendidus, notanda hominum indole acutus, probabilis, suauis, morum praeceptis cautus, seuerus, varietate amoenus, translationibus laetus, compositione nouus, ingenii celeri et improuiso motu saepe etiam lectorem attentum

op-

argomento. Ma se non sono indubitate nel comune, non
sono indubitate nemmeno nel particolare. Se non è
indubitato, che tutti i corpi cadono, non è indubitato,
che cadano i gravi, e che cadano i leggieri. Se non è
indubitato, che cadano i gravi, non è indubitato, che
cadano i gravi di Galileo, e che cadano i gravi di Mes-
sicontro. Se non è indubitato, che cadano i gravi di
Galileo, e di Messicontro, non è indubitato, che cadano
i gravi di Galileo, e di Messicontro in tempi uguali.
Se non è indubitato, che cadano in tempi uguali, non
è indubitato, che cadano in tempi uguali in ogni luogo.
Se non è indubitato, che cadano in tempi uguali in ogni
luogo, non è indubitato, che cadano in tempi uguali
in ogni luogo, ove non sia la resistenza dell'aria.
Se non è indubitato, che cadano in tempi uguali in
ogni luogo, ove non sia la resistenza dell'aria, non è
indubitato, che cadano in tempi uguali in ogni luogo,
ove non sia la resistenza dell'aria, e in ogni luogo,
ove sia la resistenza dell'aria. Se non è indubitato,
che cadano in tempi uguali in ogni luogo, ove non sia
la resistenza dell'aria, e in ogni luogo, ove sia la re-
sistenza dell'aria, non è indubitato, che cadano in
tempi uguali in ogni luogo, ove non sia la resistenza
dell'aria, e in ogni luogo, ove sia la resistenza dell'aria,
e che cadano in tempi uguali in ogni luogo, ove non
sia la resistenza dell'aria, e in ogni luogo, ove sia la
resistenza dell'aria, e che cadano in tempi uguali in
ogni luogo, ove non sia la resistenza dell'aria, e in
ogni luogo, ove sia la resistenza dell'aria, e che ca-
dano in tempi uguali in ogni luogo, ove non sia la
resistenza dell'aria, e in ogni luogo, ove sia la re-
s

gebam. Quare eodem tempore quo ceteros ordines
[illegible] Ordinem Cisterciensem, qui in Anglia
[illegible] Ordinem Cisterciensem, qui in Anglia
[illegible] Ordinem Cisterciensem, qui in Anglia

ANNÆUS, QUI PRIMUS, vel is ipse qui fuit, cognomine Mela, cuius nepos Lucanus, ut ipse Claudius, ut omnes, qui illum norunt, fatentur, ingenio nemini secundus, Senecæ pater, Senecæ frater, Senecæ filius, Senecæ nepos, Senecæ socer, Senecæ amici, Senecæ cognati, Senecæ clientes, Senecæ cliens Claudius, Senecæ cliens Nero, Senecæ cliens Agrippina, Senecæ cliens Britannicus, Senecæ cliens Octavia, Senecæ cliens Poppæa, Senecæ cliens Burrus, Senecæ cliens Thrasea, Senecæ cliens Seneca, Senecæ cliens Lucanus, Senecæ cliens Pallas, Senecæ cliens Turpilianus, Senecæ cliens Tigellinus, Senecæ cliens Cocceius, Senecæ cliens Polybius, Senecæ cliens Nerva, Senecæ cliens Senecio, Senecæ cliens Cerialis, Senecæ cliens Rufus, Senecæ cliens Crispus, Senecæ cliens Passienus, Senecæ cliens Paulus, Senecæ cliens Quintianus, Senecæ cliens Octavius, Senecæ cliens Tullius, Senecæ cliens Annæus, Senecæ cliens Novatus, Senecæ cliens Serenus, Senecæ cliens Mela, Senecæ cliens Gallio, Senecæ cliens Lucilius, Senecæ cliens Paulina, Senecæ cliens Pompeius, Senecæ cliens Basea, Senecæ cliens Acilius, Senecæ cliens Glabrio, Senecæ cliens Cornelius, Senecæ cliens Fabius, Senecæ cliens Rufinus, Senecæ cliens Montanus, Senecæ cliens Volusius, Senecæ cliens Saleius, Senecæ cliens Bassus, Senecæ cliens Caecilius, Senecæ cliens Iunius, Senecæ cliens Arruntius, Senecæ cliens Camillus, Senecæ cliens Scribonia, Senecæ cliens Rufrius, Senecæ cliens Pollio, Senecæ cliens Argentarius, Senecæ cliens Contianus, Senecæ cliens Statilius, Senecæ cliens Taurus, Senecæ cliens Lepidus, Senecæ cliens Nonianus, Senecæ cliens Thermus, Senecæ cliens Asprenas, Senecæ cliens Flavius, Senecæ cliens Vespasianus, Senecæ cliens Titus, Senecæ cliens Sabinus, Senecæ cliens Nigrinus, Senecæ cliens Martialis, Senecæ cliens Lupus, Senecæ cliens Capito, Senecæ cliens Fabricius, Senecæ cliens Tullius, Senecæ cliens Arulenus, Senecæ cliens Rusticus, Senecæ cliens Helvidius, Senecæ cliens Priscus, Senecæ cliens Egnatius, Senecæ cliens Celer, Senecæ cliens Iavolenus, Senecæ cliens Neratius, Senecæ cliens Pegasus, Senecæ cliens Proculus, Senecæ cliens Pompeius, Senecæ cliens Dasumius, Senecæ cliens Tullius, Senecæ cliens Geminius

minum dilectum, ejusque ordinis praefectum. Tyrannus Syracusarum, Dionysius, Platonem, philosophum, quem ad se vocaverat, ut ejus consiliis uteretur, in carcerem conjecit, et vendidit. Caligula, Romanorum imperator, Cn. Lentulum, quem ob divitias occiderat, ut bona ejus sibi vindicaret, haeredem sibi instituit. Nero, Romanorum imperator, Senecam, philosophum, quem ad se vocaverat, ut ejus consiliis uteretur, mandavit occidi. Sed omnes hanc, exemplis citatis, sententiam refellunt. Nam Alexander, Dionysius, Caligula, Nero, non ut principes, sed ut tyranni, hoc fecerunt. Tyrannus autem, qui est, qui imperium, quod non habet, sibi arripit, aut injuste, aut per vim, aut per fraudem, quod ei non licet, sibi vindicat. Quae omnia, quum ad principem non pertineant, nemo de his rebus loquens, quatenus ad principem pertinent, ea tyrannis tribuit. Quare, quum Alexander, Dionysius, Caligula, Nero, tyranni fuerint, non principes, ex eorum exemplis, quae principi licita sint, non probatur. Tertia sententia fatetur, nil licere, principi, quod non liceat omnibus, sed ei, quod omnibus licet, plura licere, quam ceteris. Quae sententia, quum ex ipsa ratione principatus, quae supra exposita est, fluat, certissima est. Quae quum ita sint, cedat oportet, quidquid in contrarium dicatur, et quidquid in contrarium dicatur, id non valere, ut principi aliquid licere, quod non liceat omnibus, probatum est. Quum autem principi plura licere, quam ceteris, ex ipsa ratione principatus, quae supra exposita est, fluat, id quoque certissimum

Zenonis in promptu esse debet, qui iuueni familiari, ad muros lento gradu ambulanti, obuius, cum cognouisset ex eo, ipsum fugere amicum quendam, qui falsum testimonium ab eo postularet, Quid ais, dixit, inepte? Ille importunus et iniquus aduersus te, te nec timet, nec veretur, tu vero in re iusta eius adspectum non audes ferre? – Ac obscuris quidem hominibus et humilibus, et nullius pretii si verecundiam nostram sollicitent, non admodum difficile est repugnare: idque per iocum etiam nonnulli et cum dicteriis fecerunt, vt Theocritus, qui duobus in balneo postulantibus strigilem ab eo, altero homine peregrino, altero famoso fure, vtrique cum risu recusauit, dicens, Te quidem ignoro, te autem non ignoro. – Etiam Antigonus iuueni cuidam, qui quidem ex strenuo centurione erat natus, ipse autem ignauus et mollis erat, postulanti, vt promoueretur: Ego vero, respondit, magis spectare soleo, vtrum quis ipse vir fortis sit, non an patrem habeat fortem. Si autem is, qui verecundiam nostram tentat, nobilis sit et potens, (quod genus hominum et ex iudiciis, et ex comitiis, difficulter excludi atque summoueri potest), id quod Cato, iuuenis adhuc, contra Catulum est ausus, nemini fortasse aut facile, aut necessarium videatur. Catulus enim, qui in summo honore habebatur apud Romanos, et tunc Censor erat, ascenderat ad Catonem, quaestorem illo tempore, deprecaturus aliquem ex iis, qui a Catone multati erant, instabatque precibus, ac propemodum cogebat, vsque dum Cato, rem diutius ferre non potens: Turpe vero, dixit, Catule, tibi, Censori, hinc abire nolenti, a seruis meis trahi. Pudore ergo perfusus, et iratus abiit. Videndum ergo, an non id, quod Agesilaus et Themistocles fecerunt, lenius sit et moderatius. Cum enim ille a patre peteretur in aliqua causa sententiam legibus contrariam ferre: At ego, inquit, a te, pater, a principio doctus sum, parere legibus; propterea nunc quoque tibi obtempero. nihil contra leges faciens. Themistocles autem Simonidi, iniquum quiddam postulanti, Nec tu, respondit, bonus es poeta, metrum negligens, nec ego bonus Archon, leges violans. – Quodsi (p. 535.) autem pecuniarum causa imputentem nobis instare videamus, quidni turpe sit, suam ipsius famam atque honestatem prodere,

alterius crumenam oneres? Atqui plerisque haec haud ignota sunt, nec ipsos latet se peccare, sed, quemadmodum ii, qui pocula magna bibere coguntur, aegre, et anhelantes, et vultum distorquentes, imperata faciunt. Similis autem huiusmodi animi mollities corporis temperamento, quod nec calori, nec frigori accommodatum est. Laudati enim ab impudentibus franguntur et lassescunt, reprehensiones autem et toruos oculos eorum, quibus denegant, metuunt et perhorrescunt. Oportet autem ad vtrumque se corroborare, vt nec a timorem incutientibus, nec ab adulantibus, vincamur. – Denique, (p. 536.) quod contra omnes grauiores animi affectiones valet, id nimis verecundis etiam est vsurpandum. Si abripiantur ab isto malo, et contra animi sententiam vel peccent, vel verecundentur, firmiter tenere memoria, signa morsus et poenitentiae subinde secum reputare, et quam diutissime seruare. Vt enim viatores, qui in lapide offenderunt, aut nautae, qui ad promontorium nauem euerterunt, non illa tantum, sed omnino omnia his similia et timere, et vitare solent: ita ii, qui vitiosae verecundiae turpitudinem et damnum cum poenitentia et animi aegritudine comparant, in similibus rebus magis ad se attenti erunt, nec tam facile se abripi patientur.

Hactenus Plvtarchvs. Restat iam, vt ad eiusdem libelli loca quaedam, quae haud dubie corrupta sunt, meas vel emendationes, vel coniecturas proponam. Prius tamen indicandum est, quibus auxiliis instructus ad hunc libellum illustrandum venerim. Fuit mihi ad manus editio opusculorum, vt vocantur, moralium, Basileensis 1542. et Xylandri Francofurtana 1620. Aldina *) aegre caruit. Consului quoque Reiskium, qui in secundo volumine animadversionum ad Graecos auctores, cum Salmasii, tum suas ad hoc Plvtarchi opusculum notas publicauit. Quae ergo vel a Salmasio, vel a Reiskio, vel ab editore Basileensi, ante me erant constituta, ea hic non attigi. Istis copiis accesse-

runt

*) Ea prodiit 1519. Quam si quis literarum humaniorum fautor ad breue tempus e bibliotheca sua nobis suppeditare voluerit, magno nos beneficio afficiet, quod in animo habemus, breui post hic Mosquae hunc et alios nonnullos Plvtarchi libellos edere.

sunt variae lectiones duorum *) Codicum Mosquensium membranaceorum, quorum alter ineunte, alter exeunte Sec. XII. videntur scripti. Hi a me primum sunt collati. Reliqua nonnisi coniectura mea nituntur. Ea ergo vel probanda, vel repudianda, arbitrio iudicioque doctorum virorum relinquimus.

Ad indicem huius libelli vide THOM. Magist. in δυσπρόσπτωμα. Pag. 528. vers. 27. edit. XYLANDRI. Forte ἢ χρησὰ μὲν, χρησῆς δέ. v. 43. Τὸ ἄγαν θήλυ τῆς ψυχῆς. Pag. 529. v. 1. Pro ὡς ἐχ, malim, καὶ γὰρ ἐχ, aut aliud quid simile. Mox v. 2. corrige ex Codd. Mosqq. et edit. Bas. προήκαντο. v. 5. Ad ἐν δὲ τὸ vide PLVTARCH. T. II. p. 446. B. v. 9. Pro ἧς, legi quoque possit ἃ. v. 10. Malim κόλασις, ob vocabulum σύγχεασις, quod paulo ante legitur: conf. Longin. XXXII. §. 7. p. 180. v. 17. Malim φιλαργυρίαν ἄπορον, aut ἀχόρεσον, pro ἄωρον. Nulla enim in nulla aetate ἀφαία potest esse φυλαργυρία. Ἄπορος autem φιλαργυρία dicitur, vt apud HORAT. Lib. III. Od. XVI. v. 28. *magnas inter opes inops.* v. 40. Forte aut ὑπέ omittendum, aut post λόγῳ addendum τῷ. v. 43. Melius cohaerebit oratio, si legatur, ἐν δεῖ δὴ τοῖς ἐπαίνοις. v. 46. Vide EVRIPID. BELLEROPH. p. 461. vers. 32. Pag. 530. v. 6. Forte τῷ δοκεῖν αὐτῷ κακῶς, omisso ἐν, aut ὡς ἐν δοκεῖν αὐτῷ καλῶς. v. 10. Vocabulum ἀκόλαστον hic nullo modo locum habet. Forte ἀκολάκευτον, quod in fine huius libelli reperitur, aut ἀκήλητον, quo in lib. de discrimine amici et adulat. vtitur, ex HOMER. Odyss. κ. v. 329. vide PLVTARCH T. II. p. 61. B. v. 19. Vid. EVRIPID.

*) Vterque seruatur in Bibliotheca sanctissimae Synodi Ecclesiae Orthodoxae Graeco-Rossicae, e qua nobis ad tempus, beneficio et gratia *EMINENTISSIMORVM* atque *ILLVSTRISSIMORVM ANTISTITVM* commodati sunt. Eorum diligentiorem recensionem dabo proxime. Sufficit interim notare, alterum vetustiorem, qui est num. 339. a me hic notari per 1; alterum, non multo recentiorem; qui est 387. per 2; Tertius, a me hic obiter notatus, aliquot PLVTARCHI vitas parallelas continet. Is est eiusdem bibliothecae num. 338. estque chartaceus, scriptus, vt videtur, Sec. XV. Horum trium codicum specimina, doctissimi artificis manu delineata et aeri incisa, dedi in fronte huius libelli. Nota quae codici 338. adscripta in fronte huius codicis reperitur, est a manu recentiori. Ea in pluribus etiam codicibus conspicitur, notatque, eum olim fuisse in bibliotheca monasterii Batopedii in monte Atho.

ren, Schotten und Irrländer, Engelländer, Holländer, Deutſchen, Schweden, Dänen, Polen, Ungarn, Griechen, Türcken, Perſianer, Indianer, Chineſer, Japaner, Africaner, Americaner, Neu-Engelländer, Neu-Holländer, Neu-Seeländer, Neu-Guineer, Neu-Britannier, Neu-Mexicaner, Neu-Spanier, Neu-Frantzoſen, Neu-Schweden, Neu-Deutſchen, Neu-Polen, Neu-Ungarn, Neu-Griechen, Neu-Türcken, Neu-Perſianer, Neu-Indianer, Neu-Chineſer, Neu-Japaner, Neu-Africaner, Neu-Americaner, Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Guineer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Britannier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Mexicaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Spanier, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Frantzoſen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Schweden, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Deutſchen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Polen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Ungarn, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Griechen, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Türcken, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Perſianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Indianer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Chineſer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Japaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Africaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Americaner, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Engelländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Holländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Seeländer, Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-Neu-

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Maii Anno MDCCLXXV.

Erörterung der Frage:

Welche Strafe iſt wirkſamer und abhaltender, die Todesſtrafe, oder ewige Gefängnißſtrafe, ꝛc.

i. e.

DISCVSSIO QVAESTIONIS, AN POENA CAPITALIS, an perpetua captiuitas, efficacior ſit criminibus auertendis; cum confutatione argumentorum illuſtriſſ. BECCARIAE Marchionis, contra poenas capitales.

Regiomonti MDCCLXIX. quaternis.

Illuſtriſſimi *Beccariae* opus immortale, *dei Delitti e Pène*, cuius recentiſſima verſio germanica nuper admodum ab illuſtri *Hommelio* noſtro, obſeruationibus doctiſſimis, atque ſententiam Itali defendentibus et firmantibus, aucta atque

que exornata est, nulli profecto hominum doctorum esse ignotum potest. Eius confutationem molitus est Autor anonymus, libello, cuius titulum supra posuimus, quem integrum, e germanico latine versum, lectoribus nostris tradere, quam truncatum per excerpta proponere, maluimus. Ita vero commentatur Anonymus:

„Praecipuae partes, quas sapiens legislator sustinet, in eo versantur, vt prospiciat modum, quo, ne deli quant ciues, impediat: nec sufficit in eam rem, mala quaedam opponere delictis, quae poenas vocamus, quibus caueatur peccandi libidini; sed debent ea et grauiora esse, et omnino validiora, quam quae his aduersantur illecebrae, quibus in transuersum aguntur homines. Frustra enim laborat qui in eo fallitur legislator, nec recusant praui minus malum, maiori lucro inuitati. Ita tamen magistratus actiones ciuium ad normam legum componat, vt e re esse videtur, alias oppositio errore trahitur, non minus graui et periculoso. Poenas enim fancire in minora delicta grauissimas, temere est profundere legum vires, et paruum onus giganteo conatu tollere; atque eiusmodi leuitas parum abest a tyrannorum crudelitate. Animaduersum est hoc vitium in Draconte, qui vel leuiter improbos morte puniret; quo effecit, vt eadem res, quae a leuioribus arceret, ad grauissima incitaret, quod in omnes pari seueritate animaduerteretur: cuius rei poenas dedit, ab Aeginensium multitudine, qui ipsi aduentum gratulabantur, ruente Theatro obtritus; quae gratulatio tam truculento homine digna fuit. Sin igitur in poenis ratio delicti prorsus habenda est, ea mala, quibus prauos coercemus, debent ita attemperari, vt damno respondeant quod ciuitati afferunt, et vt vim respiciamus, quam illecebrae habent ad male agendum; quae potissimum in bono consistunt, quod ex facinore speratur: et cauendum est, vt, licet constantem inter se rationem seruare debeant, ita tamen diuersa sint, vt mala ali-

Digitized by Google

vocem audiunt, quae eos ad conſeruandam illam hortatur, tanquam omnium bonorum complexum. Quodſi igitur omnes in eo conſentiunt mortales, vitam omnium bonorum maximum eſſe, facile intelligimus, legislatorem non poſſe magis coercere atque ab atrocitate delictorum auocare flagitioſos, quam ſupplicio, quod ſui horrore ſatis munitum eſt contra quasuis illecebras peccandi: ſed ea res explicatius dicenda eſt. Conſtat, homines ideo facinora admittere, quod ex his lucrum aliquod ſperent; fur aliena rapit, vt ſibi inſeruiant, ignes alterius aedibus admouentur, vt in eius bona graſſari liceat. Percuſſor, quod honorificum ſit animoſum eſſe et iniurias propulſare, caede ſe contaminat; patriam aut principem vt prodant, ab hoſtibus honores et praemia accipiant, perduelles. Licet magnam vim habeat priuati commodi cupiditas ad male agendum, vix tamen e multis vnus erit, qui eiusmodi crimen committat, ſi lucri illecebras leges ſupplicio coerceant, quod malum omnium eſt ſummum; tum quod ea bona multis modis ſuperat, quae ex delicto in aliquem perueniunt, tum quod impedit facinoroſos, quo minus ex illo fructum vllum percipere poſſint; quo efficitur, vt, qui facinus admittere velit, animaduerſa mali atrocitate, quo commoda illa eueniuntur, a propoſito deſiſtat; idque cogente aliqua naturae neceſſitate noſtris animis inſita, qua, vt nobis cognita ſunt mala cum re quadam coniuncta, ita ab ea abhorremus. Contra ſi delicta nihilominus perpetrantur, quod ſecus fit ac pro hac neceſſitate debuit, id eo accidit, quod feruent eorum animi, nec ſibi conſtant animi, qui peccant: quo ipſo tempore, turbata ratione, omnis periculi cogitatio abeſt. Sin igitur mors, in ſe ſpectata, ſummum malum eſt, eo magis id de atrocitate ſuplicii dici poteſt. Jam nihil dicam de ictu illo violento, quo vita aufertur, is enim in ſupplicio non eſt grauiſſimum, at omnis eius acerbitas in certitudine conſiſtit mortisque praeſentia, et in ſenſu ignominiae in conſpectu omnium ſubeundae, in priuatione honeſti ſepulcri,

eri et omnium huius vitae oblectationum et voluptatum; quae tot grauissimorum malorum consociatio, audacissimo cuique, et omni sensu destituto, terrorem incutere possit. At quanto leuius est, ad perpetuos in carcere labores damnari! libertas auferatur: aeterna seruitus imponatur: at haec nihil aliud est quam eiusmodi conditio, qua quis cogitur omnes vires et operam suam in commodum alterius per totam vitam impendere, et omnia iussu et arbitrio domini agere. Fateor equidem, libertatis iacturam grauem esse, sed quia iam satis constat mortem esse omnium malorum grauissimum, sequitur, seruitutem morte esse leuiorem, neque tantum valere ad reprimenda scelera, quam supplicium. Vtque eo magis hoc intelligatur, audiamus aliquem ratiocinantem, vel latronem, vel homicidam, quem leges solo perpetui carceris terrore a facinore absterrent. Scio equidem, eiusmodi hominibus, infima vt plurimum plebe natis, raro contingere, vt more Philosophorum rationes subducant; artis enim hoc est, et disciplinae: at cum animum ad agendum appellunt, suo ipsorum more philosophantur, naturam ducem secuti. Hi igitur haec fere secum reputant: „Quam gratum est, quam iucundum, aduersariorum iniu„rias vlcisci, quam est dulce, alienis opibus, quae nullo no„stro labore quaesitae sunt, beate viuere! Agedum, occidam, „rapiam! At tabulae minantur: id si feceris, ad perpetuum „carcerem damnatus esto: iam libertate prorsus amissa aeter„nam seruitutem seruio: in compede ad grauissimos labo„res per totam vitam seruabor: mene libertatem amittere, „sit tam graue homini, quem natura seruum effin„xit. Nonne ego didici quidem a tenera inde aetate, „omnia domini mandata, quamuis iniqua et acerba, coeco „plane obsequio exsequi? meo mihi arbitrio viuere quan„do licuit? Nonne ego pleraque fame et verberibus com„pulsus egi? Dominis libertas insigne fortunae tributum „est beneficium, quod norunt: seruis tanto est vilior, „quanto ignotior. At grauissimus in vinculis labor? Sed

„noui ego hunc ferre: manus hae, multo um annorum „callo obductae, sufficiunt ferendis vinculis: tergum hoc „rigidum et cicatricibus durum, parum curat flagella. At„qui haec per totam vitam ferenda! Per totum? At si mi„hi libuerit, non si iudici: eius est hanc in me sententiam „ferre, meum est exitum quaerere: dies noctesque cogi„tabo quo modo custodes eludam: continget mihi aliqua „fortunae felicitate vt euadam. Multi ante me e vinculis „eruperunt, mene his omnibus minus esse callidum putas? Nj„hil in me potes perpetue carcer, maius est commodum „quod delictum affert, quam poena quae illud sequitur. „Stat sententia, occidam, rapiam.“ Mox stricto ense se ad facinus armat: vae inimico cui occurrit, vae viatori quem solum deprehendit. Tradidi hactenus, supplicium esse poenam grauissimam et constantissimam; iam quoque dicendum est, illud esse omnibus numeris absolutum, et perpetuum carcerem multum ab illa perfectione abesse, quam poenae tribuimus, si omnia ea simul efficiuntur, quae spectamus in animaduertendo. Atque ea, quorum potissimum ratio habenda est legislatori, in poenis infligendis, haec sunt: I. vt satis fiat laeso: si cui damnum dedi, ad hoc refarciendum teneor, seu, quod idem est, obligor ad tollendum illud malum quo alterum iniuria affeci. Sed cum res vel reparari possit, vel minus, alia noxa poterit compensatione tolli si eandem speciem, seu idem genus restituo; haec vero, de qua hic loquimur, et quae omnium maxima est, sola satisfactione luitur, cum rem eiusdem pretii quasi accipiat laesus, quam ea fuit quam amisit. Nemo negabit, esse in vitae priuatione quod omnem iniuriam, quantacunque demum sit exaequet, adeoque supplicio prorsus satisfieri laeso. — II. alterum quod in animaduertendo spectatur, est, vt malum aliud alio rependatur seruato inter ea aliquo aequilibrio: quod omnino fit suppliciis. Huius probatio est haec: finis, et via qua ad eum tendimus, ita apte inter se cohaerent, si nec latior illa est, nec angustior quam necesse sit; et cum poenae sit effi-

ce-

cere, vt id ipſum ceſſet, quod ex iniuria coortum eſt malum, ſequitur, ſi nec plus nec minus complectatur reparatio, quam ad illud tollendum ſufficiat, illam damno parem eſſe. Fingamus iam, eſſe aliquem parricidam: at poenas dare debet ex iuſta legislatoris ſententia, quodnam in eum conuenire aut conſtitui poteſt aliud quam ſupplicium, quo nihil eſt ad eam rem accommodatius; neque vlla ratio excogitari poteſt rectior, et naturae accommodatior, quam talio, cum ſanguis pro ſanguine, vita pro vita datur, quo tantum efficitur, quantum interierat fieri. — III. poenae finis eſt, vt improbi emendentur, quod item ſit ſupplicio: quamuis enim non iam aptos reddat huic hominum ſocietati ſakem magis habiles efficit ad inſtituta poſt mortem futurae: cum omnibus huius vitae bonis excidunt, compelluntur ad aliam quandam ſibi quaerendam felicitatem, religionem igitur ampleſtuntur, et multum iuuantur iis ſermonibus, qui ante necem ad eos habentur. IV. Quartus poenae finis, in ablata facultate nocendi cum poſitus ſit, nemo non videt, eſſe mortem id, quod omnes impediat ne noceant impoſterum reipublicae. V. Sequitur iam quintum, quod eſt terror aliorum, et nihil ſane ſupplicio terribilius: mors eſt, vt veterum quidam dixit, omnium terribilium maxime terribile, ſola eius cogitatio omnem noſtrum ſenſum mouet, et mors hominis ſpectata, quamquam naturae neceſſitate contingat, animos noſtros percellit. Sed quid haec eſt, ſi cum ſupplicio contendas, quam lugubri hoc pompa, quanto apparatu! quae omnia videntur inuenta eſſe eo conſilio, vt cruentam illam ſcenam publici ſupplicii magis efficiant atrocem. Mollis deliquium animi patitur, cum faciem moribundi, pallorem, membra trementia adſpicit. Ambitioſus obrigeſcit, dum reum videt a carnifice ad infame ſupplicium trahi, eodemque loco, quo cadauera beſtiarum proiiciuntur iacere, rapinam auium, palo impoſitum, vel patibulo affixum. Quae atrabile laborant cum ſint ſuapte natura meticuloſi, ita percelluntur eiusmodi ſpectaculis, vt me-

tu et aegritudine animi prope enecentur. Omitto ſtuporem pituitoſorum hominum, quorum ſegnities pari modo et a delinquendo, et a ſpectandis ſuppliciis, abhorret. VI. Sextum poena finem aio reipublicae vtilitatem eſſe, cuius intereſt, vt qui contra pacem et ſecuritatem peccant, e medio tollantur, et vt membro illo putrido a corpore reipublicae reſecto, reliqua integra ſeruentur. Sed videamus iam, quantum huic rei perpetuo carcere conſulatur, et quam vitioſum ſit iſtud animaduerſionis genus. Parum eo ſatisfieri laeſo in grauioribus delictis, ſupra diximus, et in eo conſiſtere ſatisfactionem, vt res eiusdem pretii in locum ereptae ſufficiatur. Fac, leges homicidam propter admiſſum facinus ad perpetuum carcerem damnare, quam manca eſt eiusmodi ſatisfactio, cum laeſus vita, et homicida libertate priuetur? Quis credat, eſſe in amiſſione libertatis quod vitae iacturam ſarciat, et quae alterius cum altero poteſt eſſe comparatio? Iam ſupra demonſtrauimus, vitam inter ea bona, quae apparent, eſſe primum, eaque libertatem eſſe multo inferiorem: ſed placet adhuc aliquam eius rei probationem addere. Videmus ſubinde reos, a magiſtratibus capite damnatos, veniam a Principe ſperare, quamquam norint, ea impetrata, ſibi poenam ſubeundam eſſe ſupplicio non leuiorem: hi cum ſciant, ſibi grauiſſimos labores in vinculis tolerandos eſſe, tamen mirifice optant vt ſic liceat eſſe ſaluis. Nihil igitur apertius, nihil clarius eſt, libertatis ipſis videri leuiorem, quam ipſius vitae iacturam. Quis enim e duobus malis maius eligat? hoc nullo modo fieri poteſt. Nam ſi quis eius rei periculum facere velit, et maleficum eo ipſo tempore, quo in loco ſupplicii conſtitutus, fatalem illum ictum expectat, qui vitam auferre debet, in aeternas tenebras et vincula detrudere, auide hoc ille arripiet, ſummam clementiam ratus, impellente vitae deſiderio, quod adhuc ſpes ſupereſt, facta aliqua opportunitate euadendi, quae omnis ſublata eſt morte. Ea iuſtitia, quae malum malo, ſeruato quodam ordine rependit, manca quodammodo fit, ſuisque

que numeris truncatur, dum rei ita in carcerem detrudun-tur. Vt non ab homicidis discedam; constat ex eo sermone, quem antea habui, tum damnum quod iniuria datum est cum compensatione congruere, si tanta sit quanta necesse est, ad malum quo alterum afficimus tollendum. Quodsi igitur homicidium aeternorum vinculorum squalore luitur, quae quidem libertatem auferunt; cum tamen expianda sit atrocior in hominis vitam iniuria, minus sit quam par erat, nec finis, et quae eius causa facimus, apte inter se conspirant, sublata ea ratione quam poena delicti habere debet. Nec verosimile est, ea seruitute meliores reddi prauos, eorumque mores potius emendari, quam corrumpi: saepe enim vnius improbi familiaritate multorum integritas et innocentia labefactata est, nec facile potest animus scelerum contagie afflatus, in societate perditissimorum hominum conualescere: necesse est morbum augeri, cum tot pestiferorum prauitatem perpetua vicinia comb bat, quod et vulgo accidere videmus. Nam si quis eiusmodi carcerem intret, deprehendet multa et grauissima scelera in vinculis perpetrari. Nec etiam omnis nocendi facultas sublata est eorum, quos per totam vitam in carcerem detrudimus: nam si callidi satis sunt et audaces, poterunt opportunitatem aliquam eundi inuenire, et amplius vexare rempublicam. Si nulla euolandi felicitas contingit, amissa licet libertate, ope sociorum quos sibi compararunt, aut amicorum et necessariorum, vel aliorum potentium hominum, quibus cum illis familiaritas quaedam intercedit, rempublicam nihilo secius turbabunt. Nec satis certum est, an alii huiusmodi instituto satis terreantur, et emendentur. Fateor equidem, durum esse, si quem sensum humanitatis habemus, adspicere homines, qui in vinculis, tenui victu, et saepe verberibus caesi, grauissimos labores sustinent. Sed mite quodammodo est spectaculum, cum triti illo publici supplicii comparatum, nec it, qui ob facinorum atrocitatem perpetuis tenebris mandati sunt, et ferarum ritu in subterraneis caueis

istent, vulgo confpiciuntur, quorum aliquibus maxime terreret. At quam pauci defendunt in hac fordida luftra, aut quibus ea videndi vel opportunitas, vel facultas contingit? Nifi quadam fedulo curioftius inuifendis peregrinis gentibus aut contemplanda eiusmodi ergaftula vocatur, quorum intereft haec inftituta cognofcere, non autem eorum graviter moueri. Hae enim copiae diminutae, verfae, in confpectu omnium, tanquam penuria reipublicae manentia, grauiffimos laberes fuftinere; quis ab iis facile diffingitur, qui ad tempus ob minora commifla idem patiuntur? Hic nihil eft quod valde terreat alios, vel commoueat. Quod attinet ad vltimum poenae finem, qui in vtilitate reipublicae conftitit, concedo equidem, ea re non modo non minui ciuium numerum, fed et eodem tempore confuli reipublicae, feruata multorum opera, et repreffis fugitiuis. Sed dicat mihi, neceffe eft, eam non non fatis tutam abi improbis, cum has in vinculis conficimus, nam faepe cuftodem arrem fe a munitiffimis locis expedienti, in fpem futurorum deliborum. Quare, ne leges rectiffime de communi fecutitate profpiciunt, quae praeter, quorum nulla emendatio fperatur, in falutem reipublicae obtruncant. Suppliciam igitur non folum eft poena grauiffima, fuisque numeris abfoluta, fed eft etiam ita neceffaria, vt vix ciuitas ea carere poffit: non folum quod populi fint, qui duri ea ab humanae aetatis, percellendi funt vehementer, et grauiter abhorrendi, leonum fimiles, quos tonitru terret, et leuis ftrepitus magnitudinis, fed et inter eas gentes, quarum mores eft emendatu, non raro accidit, vt principis et reipublicae falus et ferenitas, nulla alio modo, nifi fumtus de fontibus fupplicii, ftare poffit. Si quis enim latronum et furum duas, aegrefiendas in vinculis conficeretur, atque eius affectae vi carcerem effringerent, caedes et incendia minarentur, nifi emittatur, vt eft eius rei exemplum in IV. Catilinae Cic. ftatim morte multandus eft, vt metum inuitat caeteris, eoque a fcelere abfterreat, quod nunquam erunt. Si denique reus

Digitized by Google

reus, carcere quamuis arctissime circumseptus, tantum valeat opibus et auctoritate, et eius partium tanta sit potentia, vt rempublicam euertere possint, aut si eius incolumitas mutationem imperii afferat, aut si qua pestis ciuium sacratissimo Principi violentas manus afferat, (veluti monstra illa: Clemens, Ravaillac, et Damiens,) et si quis largitionibus corruptus arcana ciuitatis et ipsam patriam hostibus prodat, cauendum est, vt eiusmodi crimina in terrorem aliorum, morte graui et repentina, et in conspectu omnium subeunda, expientur. Accedit tandem, esse a Deo ipso iussa supplicia. Is summus legislator non solum Numer. XXXV. v. 30. 31. cauet, homicidam occidi, sed et sequenti v. 33. et 34. prohibet, terram inquinari caedis impunitate, additis verbis grauissimis: caedes non aliter procurator, nisi morte eius qui perpetrauit. Si quis obiiciat, hac lege teneri praeter Iudaeos neminem, aliam allegabo Genes. IX. v. 6. vbi illi necari iubentur, qui alios occidunt: data illa est statim post diluuium, longe ante constitutam rem Iudaeorum. Sunt qui obiiciant, hoc non iuberi oratione; sed refutant ii, quibus satis perspectum est Ebraeae linguae ingenium, quod eadem formula scriptus sit Decalogus. Caeterum, si recte iudicamus, legem ad vniuersos pertinere, si, vt scripta est Iudaeis, ita in noui foederis libris repetitur: hac sine dubio nemo non tenetur, quia Christus Petro, gladium in pontificis apparitorem stringenti, reponere suo loco iussit; eo enim intercundum esse huic qui illum arripiat. Quod Christi praeceptum postea a Paulo ad Rom. XIII. v. 14. et a Iohanne Apoc. XIII. v. 10. repetitum, nobis omnibus inculcatum est. Atque eius legis tanta vis est et autoritas, vt paene nulla gens fuerit, aut sit, quae non illam, vt salubberrimam et sapientissimam magna religione suam fecerit. Nec tamen homicidium solum est, in quod sacri libri mortem sanxere: plura adhuc sunt, vt nefandi cum bestiis aut maribus concubitus, adulterium, incestus, plagium, et alia, quae summus legislator morte vlciscitur;

quod e Moſis libris ſatis conſtat, et plerisque Europae populis obſeruatum. Quodnam ampliꝰ probationis genus deſiderari poteſt, cum Deus ipſe, qui naturam hominis penitus perſpicit, haec in grauiſſima delicta ſaeuiat? Iamnihil ſupereſt quam vt ea refutem, quae Marchio de Beccaria in hanc ſententiam acute et ſubtiliter diſputauit: id ſi conſecutus eſto, videbor tot ritiones pro mea ſententia attuliſſe, vt de eius veritate dubitare non amplius ſim. Imprimis ait autor in libro de Poenis et delictis C. XV. Edit. Franc. vbi de laetitae in puniendo agit p. 92. longo tempore interuallo ſupplicium prae oculis mihi obuerſatum habere. En eius verba: „Eodem modo, quo poenae frequentes fiunt, animi magis obdurescunt; cum legum crudelitas quaſi ex eos ipſos deturbet, atque efficiat perpetua perturbationum vis, vt exacto facilius non plus horroris afferat grauiſſimum ſupplicium, quam atrox vinculum." Probabile et ſat certum ſi ſiegeo animos ſaepe fanatismo infectos: largior enim, id quod ſaepe iteratur parum animos noſtros afficere, et rem, quo ſaepius peropimus, eo minus indolentiae habere. Si contra ſaepius magiſtratus euro, et non niſi ſumma vegetate neceſſitate, morte multat impoſtor, huius exempli grauitas nulla temporum vicinitudine, et multo magis terrebit quam exeret. Pergit Autor in eadem pagina: „Homines rationem habent naturam, quae norunt, non vero eorum quae ignorant; fumantus dono populus quorum unius in poenis, quae ceteroqui deficiti modum ferunt, grauiſſima ſit aeterna ſeruitus, alterius rota ſupplicium; equidem contendo, his poenis vtrumque populum pari horrore affici. Si qua igitur causa ſubeſſet, cur eorum interitus premitus cieret, ab eadem a rotae graui ſupplicio ad magis exquiſitos cruciatus, et ad crudeliſſima tyrannorum commenta progrediendum eſſet." Falſum eſt, vinula aeternae poenitus parem horrorem afferre: hoc enim, aut omnino ſupplicio, neceſſe eſt vehementius commoueri hominum animos, quam vinculis, maiore

Digitized by Google

iore ſcilicet mortis metu, quam ſeruitutis. Ne dicam quae ſaepius dixi: de ea re iam ſupra expoſui. Atqui etiam per ſe tantum valet ſupplicium ad abſterrendum vel a maximis ſceleribus, vt ſi pauca excipias, eaque grauiſſima, non opus ſit illud, additis cruciatibus, augeri. Conſtitit hoc antiquiſſimis temporibus: nam cum olim ex Draconte quaereretur, cur mortem promiſcue in omnia delicta ſanciret? reſpondit, non ſine cauſa ſe id facere, mereri enim eam leuiſſimum quodque admiſſum, nec ſibi conſtare poenam graviorem aliam, vel atrociſſimi delicti.

Capite XVI. vbi velut arcem belli conſtituit, autor contra ſupplicia, nefas eſſe perhibet, a ſuprema reipublicae poteſtate capite plecti ciues, atque iis legibus aduerſari, quibus coierit primum hominum ſocietas; qua de re ita loquitur: „Vnde natſci potuit illud ius, quod homines occidendi ſui ſimiles ſibi vendicant? non ſane inde proficiſci potuit, vnde ſuprema poteſtas, ipſaeque leges, ciuitatis vincula, originem habent. Leges nihil aliud ſunt, quam „ſummae partium minutarum e ſingulorum libertatibus „decerptarum, quibus in communem vtilitatem carere voluerunt, iisque efficitur communis quaedam voluntas, quae „ſingulorum voluntatibus velut in vnam conflata eſt. Sed „quis vnquam voluit, alteri ius in ſuam vitam eſſe? Aut „qui poterit vita, ſummum omnium bonorum, iis contineri, quibus ſe ſinguli in commune abdicarunt? Id ſi eſſet, „quo pacto cum ea naturae lege conſpiraret, quae noſtrae „vitae a nobis iniuriam fieri vetat? Neceſſe eſt hoc illi in „ſe licere, qui hoc ius vni alicui, vel vniuerſae ciuitati tribuat. Supplicium igitur legibus aduerſatur; bellum eſt „in ſocietate contra hominem, cuius mors reipublicae vtilis et „neceſſaria iudicatur.“ Quaerit hic autor, quis vnquam alteri ius in ſuam vitam eſſe voluerit? facile concedo, homines priſcis temporibus, cum abiecta illa naturali libertate in ſocietates coirent, ſupremae poteſtati nihil iuris in

suum vitam esse voluisse: sed nemo negabit, eos ius sui defendendi, quod a natura cuique datum est, omne in magistratus suos contulisse. Ante conflatas respublicas, invariis inimicorum a se amoliri quisque se poterat, et coactus erat: sed sequenti tempore, perpetua bella et libertatem auerfabuntur homines, quod longe in diuersum adducebantur: imbecilles enim valentiorum erant, itaque tuti a potentissimo quoque in seruitutem abipiebantur. Intellectum deinde est, magis de securitate propiici sibi collectis in vnum viribus, et magna quadam societate confusis, eque delegetur aliquis, penes quem omnis vis et potestas singulorum esset, et cuta vniuersam rem tuendi. Itaque ciuitates orte sunt, suae defensionis cura abiecta, et publice in vnum translata, vt singulos adoeriis iniuriis et iniustam aliquem eodem modo tueretur, quo in illa naturali libertate fit, quae eum omnibus licentiam det, sui tuendi causa, vrgente necessitate, peruersos occidendi: licentia ea tum principi deolue, vade sequitur, eum posse vi huius unique tueferre, fuppliciis animadvertere in omnes fcientes, quos falus reipublicae e medio tolli iubet. Contendit autem, neminem posse alteri quidquam iuris in suam vitam dare, inde enim sequi, homini licere sibi ipsi mortem conscifcere, quod eatem falfum fit, et nullo modo dici poffit: fed non meminit haec mea fententia, neque alteram ex ea sequitur. Idque vt magis perspicuum, bona Clarissimi Viri venia, vniuerfum orationem in syllogismum cogam. Ius, quo ipfe caret, in alium transferre non poffum. Atqui caret iure me ipfum occidendi, Ergo illud nulli dare potero. Quia non videt, laborare hanc orationem, nec probare id quod debuit: fic enim concludendum effet: ergo nulli potero mi dare fe ipfum occidendi, quod lubentiffime concedo. P. 89. fic ait: decere omnium temperum hiftoriam, fuppliciis non tantum effe fortiffimos quosque, nec temphplicium fubtrahere. At eadem nos docet, eas-

Digitized by Google

carcerem in hos multo minus valere, et si audacia quadam aut dexteritate se e vinculis expediunt, aut elapso poenae tempore sui iuris fiunt, tantum abest vt emendata sit eorum peruersitas, vt potius eo plus damni afferant ciuitati, et veterem culpam noua, illaque grauiore, augeant. P. 99. et sqq. perpetui carceris praestantiam prae supplicio hoc demonstrat, quod illius memoria non statim deleatur, vt in his fit, sed diu conseruetur. „Non enim, inquit, vehementia, sed diuturnitate maxime commouentur animi, quod in eos maiorem vim habeant crebri iique remissiores impulsus sensuum, quam vehemens et paucorum momentorum excitatio. Consuetudinis imperio omnes naturae, quibus aliquis sensus obtigit, continentur: nam simul ac homines fari, incedere, suisque vsibus prospicere discunt, statim et notio quaedam turpis ac honesti animis eorum saepe oblata inhaeret. Supplicium igitur eam ob causam minus comprimit vitia, quam diuturnum exemplum hominis in seruitutem detrusi, et veluti iumentum ad perpetuos labores condemnati, qui damnum luit quo ciuitatem affecit. Crebra spectantium cogitatio, sibi ipsis tam tristem fortunam subeundam esse, si quid eiusmodi admittant, multo maiorem vim habet, quam mortis ipsius, quam homines semper quasi per caliginem quandam prospiciunt, contemplatio; quae licet terrore compleat animos, non tamen satis aduersas obliuionem munit, quae eos grauissimarum rerum non raro capit, maxime in perturbationibus. Et constat in vniuersum, percelli homines re graui repente oblata, motu tamen non diuturno. Efficit quidem repentina impressio, vt mediocres homines magnorum illorum induant personas, vel Romanorum, vel Lacedaemoniorum, mox abiiciendas: sed in republica tranquilla et libera praestat homines saepe moueri, quam vehementer excitari.“ Si de intellectu loquitur Autor, facile largior, eo magis memoriae inhaerere species rerum, quo saepius sunt oblatae; sed idem de motibus animi falso con-

cordiæ dicitur, quæcunque nostræ remissæ et exiguæ aliquo excitatione, quales communione vocalium et numerorum, diutius affici. Si quæ in animis nostris fuere latentia rationum acies intemerandæ, omnia alia deprehendimus; et voluptas est dulcior, quo ex altiora repetitur, non modo non augetur, sed et minuitur ita diuturnitate: quod et vitæ comprobat. Nam si qui ex diuitiis quærit, qui veteres fortunæ, dum eas maxime amplexi, deperditi, eorum illa malum vitare familias, quam quotidie videas, cum vetustas videatur: vereor ne illum pudeat formidum diuers; et si quis percutcrur, verum illud perpetuo vive cunctationes vivæ diuitiæ: magis magisque in dubium habeat, nasciret se illum tantum amicum esse, non tam cum tam amaremus. Solitum mei ratio possibile, ut eius res vere, ut res probasse de in perturbationibus, quas mera vel cerore elapsa exstant. Nam virorum, quamuis frugi, quam primum audiunt tormentorum tragoedia, et hortem humanis inter ea se inventem, et cumpam funeribus offerunt videre, quum paulo videbantur: quæ omnia non ita meantur veterarios qui in armis conseneruntur, adhuc ibus hujusmodi terroribus. Ergo est tam subtle, et non conformetur cum fragili ea caput suum committit, et immensum mare adjicit? Quæ omnia naturæ non perhorrefcitur, quæ crebra tamquam conformant. Quid inuitis opus est? Sicuminuta est hominum natura, et quo faepius voluptatem vel molestiam capimus ex aliqua re eo hebetio eius exstat, et animus sentet atque vehementer commotus ea diutius affici. Hic si verum est, neceſe est et terroribus perpetui carcere minui, quo faepius occurrunt nobis diuersi principia, quae tamenta vocat animi cultatis. At quos terrores habet perpetuus iste carcer? Quo horrore perpetui fpectantes? Vident feruos compede vinctos, dorcas occulis ea poſtos opus facere. Iam depilus gegeris fuit qui fpectant, aus infimus foret, aut inuitus? Iam ne? Iam? Iam? Iam

tuum, aut qui ad tempus seruiant. At magistratus distinxit. Sed beatiores existimant se melioris conditionis futuros, cum natalium splendor, vel honorum, satis tueatur aduersus infamiam seruilis operae, nec sibi metuendum esse nisi a perpetua custodia, e qua elabi possint fortunae aliqua felicitate. Nec tam graue est spectaculum homini infima plebe nato; sors, quae illi cum ipsa vita obtigit, aerumnae et molestiarum plena est, nec expers grauis et duri laboris, et ex indolentia, vel interdum hilaritate horum mancipiorum, non tam grauem esse illam seruitutem iudicat. Sempiternae miseriae metus cogitatione leuatur, vsu vel acerbissima leniri, nec vllum murum esse tam firmum, qui callido et audaci obsistat. Nec terror poenae grauis esse potest, quacum aliqua impunitatis spes coniuncta est. Reus maioris ordinis cum acerbissimo luctu carcerem intrat, ex amissa libertate percepto, et taedio solitudinis ac otii absterritus, et vitae tristissimae et miserrimae, siue vlla malorum intermissione degendae: at non sine aliqua rei nouae admiratione, sentit se quotidie minus minusque doloris ex amissa libertate percipere, et necessitate coactus sibi leuamentum quoddam solitudini quaerit, et tempus fallit labore aliquo vel ingenii, vel manuum, vt olim Trenckius Baro in vinculis versus fecit, et in poculo stanneo varias imagines insculpsit cum inscriptionibus, ope clami. Accedit spes et sopit animos afflictorum, iisque somnia inducit de libertate, quam etsi fortasse nunquam recuperent, facit tamen vt luctum aliquamdiu comprimant, quem vincula afferunt. Rei, qui abiecta sunt vitae conditione, sperant eandem fugae opportunitatem, atque ea cum aliqua de successu persuasione coniuncta expectatio efficit, vt catenarum pondus minus sentiant, nec computent dies in vinculis degendos: et praeterea consuetudo et sociorum adspectus, qui eadem patiuntur, subleuant horum molestiam. Quibus omnibus comprehensis intelligitur poena non adeo grauis et acerba. Sed supersedeo vlteriori probatione; argumenta afferam

ex ipso autore sumta, et satis firma vel ipsius iudicio futura. Locum, vbi se ipsum rationibus suis iugulat, habes p. 106. „Carceris poena summae vtilitatis est in republica, magis „quia terreat ciues, quam quod vinctos excruciet. Illi „enim singulos reorum cruciatus sibi ante oculos ponunt, „et animo voluunt, cum in his futurorum malorum metus „praesentium perceptione perimittur: mala enim expecta„tione augentur, et qui ferunt, eorum leuamen et medici„nam quandam sibi parant, quae vel ignoratur spectantibus, „vel ipsorum fidem excedit; quod suo sensu vtuntur in iu„dicanda indole hominum, qui diuturna calamitate obduru„erunt." Longe aliter se habent supplicia, quae cum omnia mala quasi in vnum congerant, et vniuersam *sui vim* puncto temporis exserant, necesse est grauiter et vehementer commouere animos spectantium, iisque diu obuersari. Sed quaero iam, an, vt autor noster perhibet, omnes facile exemplum ex hac seruitute capere possint. Nouimus, haec mancipia in oppidis aut castellis custodiri, nec vulgo in conspectum venire eorum, qui in agris degunt: quae tam iactata exempla hic vbi sint nescio. At horum non minus, et fortasse multo magis intererat, quam oppidanorum, qui vel ipsi raro vident miseros istos, nisi palam opus facere iubeat magistratus, hos vero nunquam vident, quorum conditio pessima est, et qui maxime idonei sunt ad terrendum, quod securitatis causa magna cura custodiuntur, nec vnquam prodeunt. At quam pauci sunt satis curiosi, qui visant in latebris suis sordidis? Sed sit in ea re diuturnum exemplum, nonne etiam est in suppliciis? Nonne multis in locis fures catenis patibulo alligantur, et in atrociſſimis delictis fontium trunci palis infiguntur. Atqui haec omnia conseruant poenae memoriam. Maiores nostri, prisci illi Germani, multum prospexere suppliciorum memoria: itaque pendi curarunt reos ita, vt inhumati manerent, cum aliae gentes sepelirent; quae res supplicia terribiliora reddidit. Pergit Autor p. 101. „Supplicium, quo praui affici-

„un-

„untur, plerisque fabulae loco est, quos eius rei vel miseri-„cordia, vel indignatio capit; alteruta multo magis mouet „ſpectantium animos, quam terror ille quem leges iniicere „videntur. Sed motus, quidcunque atque moderatis poena „ſeruatur, ma imus ſit neceſſe eſt, qui ſolus Nam idem „fere accidit ſupplicii, quod fabulae ſpectatoribus: horum „enim, finitis ludis, quae ſunt ea ad animum, quae ſunt „imobiliter et protenus ad imitan, relicunt. Improbat autor hac disputatione ſupplicium, quod non terrorem, ſed miſericordiam aut indignationem moueat, cum perpetuus carcer ad nil eorum inducat. Sed iam probauimus illud, ſi quid aliud, maxime terrere ſpectantium animos; hoc, cur minus moueatur eorum miſericordia, praeſertim ſtante miſeria ingenii, non videmus, nec quam ob rem improbi magis auocentur ab odio iuſtitiae, cum videre obtruncari ſontes, quam eum ſentiant acerbitatis tenebris et vinculis mandari. Fergit A. p. 102.

„Si quam poenam iuſtam volumus eſſe, neceſſe eſt „ita ſeuera ſit, vt cuius poſſit a delictis auocare. At cum „omne genium ſit, qui, nili certione definiatur, aeternam „libertatem iuſtarum peccandi libidini anteponat, „quamuis ea ex ea ſibi commodum aliquod ſperet: ſequitur, „aeternam ſeruitum cum ſupplicio eumrumuen eſſe aeternita-„tem, tamen, quanta maxime concipi poteſt, ad terrendum „perdiſſimum quemque.“ Quae autoris oratio ita vera ſit, quamdiu eſt, vt nemo in poſterum aeterte malueuit. At vius omnia alia comprobat: non ſolum quod ſint faciuncu-ſi, qui in vincula coniiciendi ſint, ſed etiam quod a, quibus ſupienti copia ſuit, amplius peccent. Ii, quibus conſtat quam grauis ſit ea ſeruitus, delictis abſtinere neceſſe eſt, ſi aeterna ſeruitus ita dura eſt, vt poſſit perdiſſimum quemque abiterrere. At cum ſupplicium, vel ſatente autore, multo grauius ſit, nec ſemper ſatis terreat praeſens, multo minus illa metuntur oportet. Iam oppugnat autor

conſeruandae vitae in hominibus ſtudium. „Multi, inquit, „mortem animo firmo et intrepido exſpectant: alii, quod „ſunt fanatici, alii quod vaniſſimi, quod vitium ipſis haeret „vel praeſente et vrgente morte, pars quod de ſe prorſus „deſperauerunt, quae res eos malorum et vitae exitum quae„rere iubet.“ Non equidem nego, fuiſſe, et adhuc viuere homines tam parum vitae cupidos, vt mortem ſibi conſciſcant; plenae ſunt horum hiſtoriae Romanae et Graecae; de multis paucos nominabo, Catonem, Brutum, Caſſium, Comam et Petronium, et totius antiquitatis animoſiſſimam foeminam, Arriam, quae viro ſuo Peto pugionem tradidit ſuo ſanguine madentem, his verbis: non dolet Pete. Conſtat etiam, non ſolum ſingulos homines, ſed vniuerſas ciuitates mortem contemſiſſe. Polybius narrat, Philippum Abydenis, capta eorum vrbe, cum ſe ipſos raptim interficere videret, triduum dediſſe omnium clamore motum, vt eo commodius ſe interficerent. Idem de Numantinis dicit Appianus, qui, cum ſe ſuaque dederent Carthaginenſibus, diem integrum ſibi pacti ſunt, vt qui vellent poſſent ſe interimere, nec in ea re turbarentur. Quis non nouit Europae aliquam gentem, quae tam parum vitae cupida eſt, vt multi ſe animi cauſa ſuſpendant. Quicquid earum rerum ſit, concedatur mihi, oportet, in honorem generis humani, numerum eorum qui vitam contemnunt paruum eſſe, ſi ad eos referas, quibus illa inſigne bonum eſt, et quos mors a delictis auocat. Quantum vitae contemtus vel ex falſa honoris et fortitudinis notione, vel ex animi aegritudine, quae maiora mala ferre recuſat, vel partim ex morbo quodam naſcitur, penes medicos ſit et morum magiſtros magis, quam legislatores, haec emendare. Iam ad alia accedamus Autoris, p. 103. „Si poena capitis apud quosdam populos „obtinet, quoduis exemplum quod editur ſuum crimen po„ſcit; at ex hac capitis diminutione, quam quis ob ſolum „adeo delictum patitur, conſtanti et perpetua ratione docu„mentum capere licet. Sin igitur maxime e re eſt, vim et

„pote-

„potestatem legum semper ante oculos civium versari: fa„cquitur omnino, supplicia crebra esse debere, adeoque cri„mina quae puniantur. Si igitur aliqua supplicii vitium „resilit, non tantum commouetur quantum volumus." Nihil respondeo, quum quod antea iam multis dixi: scilicet, non tantum esse exempli in aeterna feruitute quantum constituitur, et posse a magistratibus conseruari mortis ignominiosae memoriam, nec opus esse exempli causa crebra animaduersionis. pag. 103. Autor crudelitatem fupplicium reprehendit, ea enim nocere perhibet ciuitati, „quod exempla fint „feruitutis, fi in communibus animi, aut bellis, hominis „fui fimiles occidunt, fegnem tamen non eft, cumhumanos et „imminutos effingere debeant ciues, augere immanitatis exempla, quae eo funt terribiliora, quo maior eft apparatus „fupplicii." Hoc cum dixit Vir doctiffimus, oftendit fe non recte fentire de eo quod crudelitatem dicimus: immodice enim et fine caufa profundere fanguinem humanum, et crudelitas edere in alios non eft neceffitatem aliquam, vel vtilitatem publicam, fed fola libidine, hoc crudelitatem dicimus: nec inhumanior vocandae funt leges, quae non iuffo aetatis in cuna animaduertunt, id eft, non fatpius quam par ex fecuritas publica poftulat, nec maiori feueritate, qu m quae fufficit ad terrendos improbos. Mox p. 109 dicit autor, videri deberi, „leges, nifi aliud fint „quam fignificata voluntas omnium ciuium, qui eadem „ante tutore et punitore, eam ipfam perpetuare, et leges, vt ab „ipfis prohibeant alios, publice eandem facere." Hic fenno oftendit autor, fe non recte fentire de humanitate, quod nihil aliud eft, quam eripere vitam alteri iniuria: quo eiu eritur, fupplicium nonelle particulam eiufq; legibus cuius humanitatisfuerint vti leges, cum, vt antea reprehendimus, a ciuibus sus fit defendendi fupremae reipublicae poteftati tradituin fit. pag. 109. ita pergit A. „Quaerendum fane verae „leges atque vtiles? eae funt, quas quisque fundeat et amplectetur, quibus nullum priuatum commodum quaeritur,

„niſi cum publico coniunctum, licet illius dulcedine omnes „capiantur. At quid ſentiant homines, cum viderint fontes „ad necem rapi? Id facile colligitur ex deſpectu et contemtu „carnificis, cum ille tamen nihil niſi publica iuſſa exſequatur, „innocens et reipublicae apprime vtilis homo, et eodem „modo ad internam ſecuritatem, quam miles ad externam, „neceſſarius. Sed vnde illius deteſtatio, et cur nullo ratio„nis iudicio in hominibus obliteratur? Dicam: ſcilicet eſt „naturae, quae in intimis animis noſtris magis illibata eſt, „aliqua vox, quae perpetuo clamat, nemini ius eſſe in vi„tam noſtram, niſi neceſſitati, qua haec rerum vniuerſitas „continetur. Quid cogitent homines, cum vident magi„ſtratus, ſanctos iuſtitiae miniſtros, parum commoueri, „dum iubent maleficos ad ſupplicium triſti illa pompa de„duci, aut cum vident iudicem condemnantem, eodem „tempore quo reus ſummo cruciatu et morte afficitur, ab„iecta illa iudicis ſeueritate, hilaritati ſe dare, aut tacitam „aliquam voluptatem e ſua auctoritate percipere? Quid aliud „dicant, quam cruentam illam fabulam inuentam eſſe ad „tegendam tyrannidem; nihil eſſe niſi vocem crudeliun „quorundam, qui in ipſorum capita coniurarint, et ſtringi „in ſe gladios, quibus impune veluti pecora iugulentur, „tyrannidi immolandi. Videre ſe poſſe caedem patrari, „nulla animi commotione, nullo dolore ex facinoris con„ſcientia percepto: habere ſe eius rei documentum, necem „ſibi ex ſermonibus aliorum triſte et durum quid viſum eſ„ſe, ſed iam vnius illam momenti eſſe, et occurrentibus „quam expectantibus leuiorem. Illis enim minus adferre „doloris.“ Autor iam p. 101. contendit, ſupplicia plerorumque indignationem mouere: hic idem ornatius quidem, non tamen rectius dicit. Si quis enim ab odia plebis in magiſtratus, eorumque apparitores, ſupplicia tollenda exiſtimet, idem etiam carcerem demoliatur, et omnes omnino poenas abroget, neceſſe eſt. Plebis indignationem mouet rei cuiusuis adſpectus qui poenas dat, licet iuſtiſſimas

mus et indices, fi illius iuram capture velint, ab omni abſtinent animadverſione oportet. Id ipſum, nullius in vitam noſtram legitimum imperium eſſe, niſi neceſſitate, quae hoc maximum regat, id facile concedo autori: necadeo fatuo ſententiae meae, tum inſtae legum ſapientes nominem, non niſi coactae, et graui de cauſa, capitis damnant. Si vero autor ſupplicia inuidioſe parricida vocat, inuitus eſt in magiſtratus, et iam nocui. Sed non attinet pluribus refutare hanc orationem, quod ipſe optime de illa ſtatuit, cum eius argumentum p. 112. fallo ratiocinio nitidicat, quibus qui delinquunt, quamquam non ſatis explicatis, tamen, in quos plus valeat ſuperſtitio, quam ipſa religio. Pag. 113. allegat autor respublicas quae ſupplicia abſtinuerunt: ſed hoc eſt rem exemplis illuſtrare, non autem probare. Iam abſtinentia finem capitis poenae agit. Hic philoſophi partes autoris imponit autor, et omni arte excitare in Principibus miſericordiam, et glorian cupiditatem, vt a ſupplicia interrent. „Nonne, inquit, vocem philoſophorum eſſe nimis debilem in tanto ſtrepitu tantique clamoribus hominum? qui eoeca confuetudine abripiuntur: „ut audiunt et ſuffragantur patri illi ſapientes per vniuerſum terrarum orbem late diffuſi. Et ſi veritas, Principes, ſuperatis quae a vobis eum orcent obſtacula, ad veſtra ſolia „penetrare poteſt, ſcirote, tacita omnium hominum vota ex „deſiderii ſtam profequi. Res, qui ſi'am amplectitur ve„nientem, ſeue gloriam ſuam omnem helicum laudem ſu„perare, et ab ea poſteritate eamem ſeum longe ſuper„bis Tit. Antonini et Traiani titulis anteponitum tri„umphum ferentur, cum in Europa Principes imperent omnibus, qui pacem et virtutes colant, artes foueant, eruditionem ament, ſuae quisque patriae parens, nulla re nili principe a ciuibus diſſimili, eſſe queat, cui dum ſuae opes ſuppetent, populi commodis inſeruiat, ſine vlla imperandi libidine, quae animos ciuium ab ipſis alienet, et tanto

„grauior eſt, quanto magis omnes deteſtantur; et ſublata „tyrannide, quae media quodammodo intercipit vocem po„puli et preces, nunquam reiiciendas, ſi ad illorum aures „perueniant Multarum gentium legibus de delictis, „quamuis vitioſis, vetuſtas, innumerorum interpretum au„toritas, ſolemnitates quaedam et aſſenſus ſemidoctorum „hominum, patrocinatur, abiectorum illorum atque aſſenta„torum. Impediti igitur principes humani ac ſapientes, „has non abrogant leges, magna illa difficultate tollendi in„veteratum errorem: quamobrem boni ciuis eſt, velle illo„rum autoritatem in dies maiorem euadere.“ Cupit optimus quisque neminem imperare, niſi ſuorum ciuium amantem patrem, clementem et humanum bonis, acerbum et inexorabilem improbis: at pater, qui ob inſignem pravitatem liberos flagris caedit, etſi cruentet, non inhumanus videtur; nec princeps, qui, cum ſalus et incolumitas ciuium poſtulat, reos interfici iubet. Illa enim ſeueritas prodeſt reliquis, et dum ſingulos euertit legum contemtores, omnes conſeruat. Atque ea tam conſentanea multis viſa ſunt Iureconſultis, vt contenderent, non poſſe ſummum magiſtratum homicidae delicti gratiam facere. Leiſerus ad Pandect. libro IX. p. 369. et 370. „Jam, in„quit, lectorem rogamus, vt loca iſta a nobis allata, (Ge„neſ. IX. v. 6. Exod. XXI. v. 12. et 14. et alia) omnia „cum cura conſideret. Quo facto fidem eius obteſtamur, „vt dicat, an non ex illis manifeſte perſpiciat, Deum ſe„rio voluiſſe, vt homicidae a magiſtratu interficiantur. Si „quis hoc agnouerit, is ius aggratiandi in poena homicidii „Principi non poteſt non denegare. Quum enim gratiam „facere delinquenti, nihil aliud ſit, quam legem, quae poe„nam ſtatuit, eo in caſu tollere, et mutare, poteſtas autem „mutandi legem ſuperioris inferiori non competat, Prin„cipi hoc in legem Dei non licebit. Scimus quid Saulo re„gi, qui mortem alicui a Deo condemnato remiſerat, „comminatus ſit Deus 1 Reg. XX, 42. Quia, inquit, „di-

dimittit hominem morte dignum, nisi animo tua pro ani-
mo eius, ex populus tuus pro populo eius." Jam Leife-
rus testatum aliquis non ampleſtatur, certum tamen eſt,
optimas eſſe leges quae frumentatum leniate temperent,
mortem non nisi in grauissima fanciant, nec eius poenam
praeius tollant. Videmus, rectam illam et aequam ratio-
nem ferouit in terris magni Regis Boruſſorum, qui
domi et militiae gloria diem immortali; is maximum cum
fummia clemenia feuerilatem coniungit. Mulierculam
imbecillam, quam caſtitas delibata eſſet, nullum crimen
haeret; at illae, quae fine fortis exercuit, capitis poena eſt.
Sublata eſt infamia manipulorum publicorum, ne data li-
bertate reuipabilium malefactis ſcribat, eroptu faciliate
victima hoſtis quaerendi. At deſultorum, qui nullo me-
do corrigi poſſunt, latronum, parricidarum, nulla eſt mi-
feratio; grau ſupplicio afficiuntur. Quale ſpecimen diui-
tae animadum intelligimatur, quae clementiam cum feueri-
tate compoſuit: Videor mihi tam facile probaſſe meam ſen-
tentiam et contrariam exertitae: adiunga tantum illud Ci-
ceronis, Philipp. VIII. c. 5. „In corpore ſi quid eiuuma-
di eſt quod reliquis corpori nocet, vi ferarig-e patitur;
vt membrorum aliquod ponius, quam totum corpus interea:
ſic in reipublicae corpore, vt totum ſaluum ſit, quidquid eſt
pelleruum amputetur.

SEX. AVREL. PROPERTIVS, VARIETATE LE-
ctionis et perpetua adnotatione illuſtratus, a FRID. GOTTL.
BARTHIO: accedunt Indices rerum ac verborum
locupletiſſimi.

Lipſiae, ſumtibus Engelh. Benj. Schwickerti, CIↃIↃCCLXXVII.
490 paginae, in 8.

In comparandis veterum elegiarum poetarum, Ouidii,
Tibulli, Properiii ingeniis, cum doctorum quidam Ti-

Digitized by Google

bullo primas partes deferant, alii Ouidii gratia numerisque delectentur, alii vnius Propertii ingenium scribendique genus vel eo nomine commendent, quod in illo frequentiores vbique occurrant pentametri in polysyllaba desinentes, difficileque sit de virtutibus vitiisque veterum poetarum ita iudicare, vt et rei ipsi, et intelligentibus harum rerum arbitris satisfiat: ab audacia omni alieni modestiae laudem mereri maxime videntur ii, qui vel omnem rem in medio relinquunt, vel eorum stant iudicio, quos idoneos esse iudices, peritosque harum rerum arbitros esse, satis superque constat. Hanc de Propertii carminibus iudicandi rationem sequitur Clar. *Barthius*, scholae Electoralis Portensis Collega tertius, qui in moderato et eleganti M. Anton. Mureti, (Propertium forma ac charactere dicendi veteres Graecos, inprimis Callimachum, exprimere, et eruditionis poeticae summa copia ac varietate florere censentis,) iudicio acquiescens, id modo sibi dari cupit, quod dignus quoque sit Propertius, qui laudetur, placeat, vigeat, relegatur, ametur. Huius voti vt se compotem laetari possit factum Vir doct. nulli labori, nullique pepercit operae, in adornanda noua Propertii editione, quae vt esset accuratior, varietate lectionis subiicienda, saepius quoque diiudicanda, curauit; vt vero esset vsui iuuenum aptior, lectuque facilior, operam dedit, cum breuiores adnotationes et suas, et Passeratii, Brouckhusii, atque Vulpii adiiciendo, et Clauem Propertianam, seu Indicem geographico-mythologico-historicum addendo. In textu Propertii describendo vsus est editione Goettingensi secunda a. 1762, quod ista iuuenum manibus maxime tereretur, lectoribus subinde monitis, si quo loco lectio vulgata restituenda ac reuocanda videretur. Hanc vero Goettingensem editionem cum antiquis recentioribusque editionibus ita contulit, vt sese propemodum quouis interposito certare pignore, atque in se recipere posse testetur, suam editionem discrepantias reliquarum editionum omnes habere, non citra taedium conquisitas, neglectis tamen iis varietatibus, quae

quas vitio memoriae eruditorum debeantur. Vfus eſt etiam iſte Varietate Codicis Dresdenſis, quem in Tibullum praetulerunt p. 9. accurate delcripſit ill. Heynius, quemque Barthius V. Cl. cum aliena editione Propertii comparandum curauit. Variis lectionibus inſertae reperiuntur coniecturae doctorum Virorum, recentiores aetatis Broukhuſii, quo referenda ſunt inprimis ea, quae in Heinſii notis in Propertium a P. Burmanno ſecundo proſtruuntur, nec non a Viro Cl. Wacker, Koppiers, de Rooy. ſunt propoſita. Nec facile locum aliquem graeci poetae a Iuſe abeſſe notatu Cl. Barthius putat eſt, qui quidem a Propertii commentatoribus hucusque indicatus atque prolatus erat, vt quoque multa loca ex Archilogia inedita, a Dorvillio ad Charitonem allata, et plura e Callimacho, atque ex eadem Anthologia a Reiskio poſt Dorvillium edita, ad illuſtrandum poetam vt conferret, curauit. His dutibus atque virtutibus Propertii opus editio inſtructa atque ornata ve prodiret, Clar Barthius quam curauerit, non nulla quoque ſuper Elegia, maxime Romanorum, adiecit, et viam Propertii per annos quatuum locis probabili coniectura digeſſit. Singularem librum de patria Propertii, quam Thaddaeus Donnola Hiſpellas conſpiciebat, recudam Viterb. 1713. cura Schurzfleiſchii et in epitomen, non ſatis tamen fideiem, redactum a Ph. Siluio, edente Propertio in viam Delphini: Clar. Barthius putat, et gravillima argumenta ex libro Donnolae propoſuit, quibus eum Hiſpellia in Vmbria natum ſuiſſe demonſtraret; ſed rationes nimium mortuque ſequitur I. Douſam et ill. Heynium, ita vt Propertium A. V. C. 702. (Vulpio annum 697. eius natalem ſtatuente.) natum, iuuenem A. V. c. 719. deciſſiſſe credat, quod intra ſpatium annorum 732. — 739. elegias plerasque conſcinenter, nec Propertius vi- ſlorum Druſi de Rhaetis vrporatum, ab Horatio celebratum, ſilentio praetermiſſurus fuiſſe putetur. Quamuis vero in hac re nihil certi affirmari dicique poſſe arbitramur, tamen non videtur nobis Propertius eundem ſcribendi ae

vivendi finem feciſſe, nec diu ante exilium Ouidii diem ſuum obiiſſe. Sepulcrum Propertii anno vigeſimo ſecundo huius Seculi apud Hispellates repertum fuiſſe, ex Actis Trevoltienſibus (Mémoires de Trevoux) a. 1723. p. 840. Cl. Barthius ſuo loco commemorat. His in genere dictis, de nonnullis locis, pace lectorum, quaedam nobis dicenda monendaque videntur. Propertius ſe in amore minus felicem quaeritur, atque per extremas gentes et per vndas ire paratum eſſe, libro I. Eleg. I. v. 30. ſcribit, eosque vt moneant hortatur, quibus deus amoris faueat. *Vos remanete, quibus facili Deus annuit ore.* In libris omnibus legitur *aure*, quam lectionem recte recepiſſe Vulpium Barthius iudicat, repugnantibus tamen libris omnibus, ſola Brouckhuſii et Goettingenſis editionis auctoritate fretus, in textu legi iubet *ore*, atque Ablatiuos abſolutos in ſubſidium vocans, ſic explicat: *Deus annuit non aure, ſed facili aure praebita, annuit, ore, ſcilicet.* *Auris* vero, vt nobis quidem videtur, h. l. pro *vultu* vel *toto capite* ponitur, atque Deus dicitur *facili aure annuere* quum exaudit vota precesque amantium. Ad Eleg. II. v. 9. *Aſpice quot ſummittat humus formoſa colores*, recte monetur, libros ac ſenſum poſtulare, vt ſcribatur *quos*, cum non de multitudine, ſed de qualitate quaeratur: in textum tamen recipitur *quot*. *Summittere* Cl. Editor putat eſſe *ex inferiore loco emittere, in altum ex imo mittere*, Lucret. I. 7. ſed contrariam vim obtinere, quum exempla, ſummittere falces, oculos, animum, genua, tauros etc. doceant, *ſummittere* h. l. vt et apud Lucretium, poni videtur pro ſimplici *mittere*, i. e. producere, vt: India mittit ebur. Si Propertius Eleg. III. v. 30. deſcribit Cynthiam euigilantem, Luna, quae percurrit diuerſas feneſtras, atque eſt ſedula moraturis luminibus patefaciente leuibus radiis compoſitos ocellos: recte docetur, quod *diuerſae feneſtrae* ſint oppoſitae lecto Cynthiae, *compoſiti que* ocelli notent clauſos, et nihil amplius; ſed tribus quoque verbis monendum fuiſſe timonum cauſa videbatur, quod *Luna ſedula* dicatur, quia perpetuo luceat, coeloque aſſidue conſpiciatur vsque ad diluculum.

lum. Eiusdem Elegiae v. 18. melius conſulueris Cl. Barthius honori Cynthiae, ſi pro *urthera* legi iuſſiſſet *Expertas metuere turgia ſaruitior*, libris praecipue poſtulantibus. Quum Eleg. V. v. 7. coniecturam Scaligeri, *non ſlirt*, male recipi in textum Cl. Barthius diciſſet, ipſe tamen in notis praeſertim vulgarem legendi rationem, *Moliter iracti non ſlirt illa tibi*, verſu ſequenti veram lectionem non ſuiſſe loco nouendum recte monuit, licet ſtolus ſe ideam. *At nuſi nuſtra*, ratione ſenſus quoque, differre videntur a *tuta tui* ſe. Galli, Propertium ſpem ſuam aemulo, fore, vt quoque poſtulatur annus, leque facilem praebeat, hinc ſeribendum videtur: *Quod ſi ſpes tuis non ſit contraria votis*. Clar. Barthium vero vbique veſtigia editionis Goettingenſis ſequi ac premere vel inde apparet, quod etiam ordinem verſuum Elegiae IX. in editione illa obuium, qui debetur Scaligeri ingenio, retinuit. Legantur vero hoc ordine:

Nec nihi Tyrrhena ſoluatur funis arena,
Neve timica meas eleuet aura preces.
Et me dirſum vacua patiatur in ora,
Crudelem infeſta haeque vocare mana,
Atque ego non videam tales labſidere ventos,
Quum tibi prouectas aſſuere vnda rates.

In illis vero editionibus diſſidimus illud: *Atque ego non tidram*, praeſertim, atque ſequitur: *Et me dirſum vacua patiatur in ora*. Niſi nos omnia fallunt, ſcribendum: *patiatur*, vt referatur ad Cynthiam. Quamuis Eleg. XIII. omnes editiones veteres v. 24. de amore Herculis in Iolben legi iubeant, Herculem *Sonſis in tutoria pectia ureus ignis*: praeſtat tamen Cl. Barthii cum reſtitutum Scaligeri, *Sonſi ab ore*, a Brouck. Vulp. et Goetting. receptum, poſtulatur, vt quis aliquem predicare locum, in quo Hebe coelo ad Herculem in montem deuiſta, et tandem Hercule, decernatur. At res quo videatur tenui, vt de eo valde laborandum

putetur. Sub finem Elegiae, *Et quotcunque volet, una ſit iſta tibi*, vulgatam lectionem, *Et quodcunque* praeſtare recte iudicatur. Nec dubitandum, Eleg. XV. v. 20. pro *feros* ſcribendum eſſe *miſeros*, quia hae voces in Codicibus ſaepius inter ſe permutantur, atque poeta de Evadne loquitur: hac ipſa Elegia v. 25 in omnibus fere libris legitur quidem *multo*, ſed quum id aduerſetur ſenſui, vel *muta*, vel quod melius placet *nulla*, reſcribendum recte putatur, Poeta enim deſcribit aliquid quod nunquam fieri poterit,

Nulla prius vasto inuentur flumina ponto.

Elegia XVI. v. 13. exprimitur ſicut partim e Codd. partim e coniectura refinxerat Brouckhuſius, quem Vulpius quoque ſecutus eſt. Scaliger hoc diſtichon ſic conſtituit:

Has inter grauius cogor deflere querelas.

Cl Barthius nihil decernit; ſententia vero huius loci haec eſſe nobis quidem videtur: Inter haec dum domina turpiter et luxurioſe viuit, ah triſtis longas excubias ſupplicis, nocturnas vigilias amantis, cogor deflere grauibus querelis. Lib. II. Eleg. XXVII. v. 6. offendi videtur lector voce *vice*, inde liber Palat. *die*, et Wakkerus V. Cl. legendum ſuſpicatur *vices*. Quid ſi ſcribatur *vides*, imperſonaliter, atque legatur:

Seu pedibus Parthos ſequeris, ſeu claſſe Britannos,
Et maris et terrae coeca pericla vides.

Quum non probabile ſit, Cynthiam libro II. Elegia XXXII. dici *anum*, quum Propertius de eadem ſcribat, *Qui videt is peccat*, et *anus* etiam rebus inanimatis tribuatur. v. 6. eum Marklando ad Stat. Sylv. *IV*, 3, 63. recte referri videtur ad viam Appiam, quae fuit antiquiſſima; quamvis non videamus, cur Propertius h. l. viam Appiam vetuſtam appellet. Verſu 25. Cl. Barthius in notis recte quidem legi *tu* docet, ſed textui tamen inſerit *te*, quod Scaliger correxerat, et Broukh. receperat, neadmonito quidem lectore, propterea quod Cl. Barthius a Goettingenſi editione vel litterula aberrare ſibi religioni ducit; quam ipſam ob cau-

eaſdem etiam Eleg. XXXII. 41. *ſtudiorum* legi voluit, quamvis *ſtuprorum* ſit ſcribo omnium librorum, praeter Coeſtingianum. Quodſi vellis earum ſequi iudicium, libro III. Eleg. VI. v. 5. potius legas: *Omnia enim dabat ſua tempora mentis eſſe*, quam — *ſua omnis eſſe relatus*, quum prius eruditis librorum gauderet, et vitia *vocia*, *relatus*, vt ſit idem quod *narrator mendax*, tam alieno poſtea atque elegantis vitiorum. Ac in pentametro quoque vulgaris lectio retinenda videtur, *Mentemque tunam ſeruus habere ſibi*. — Seruus mentem ſibimet, quam alius conditionis hominem, nouerat; quin ſalis narrare metuit. Cl. Barthius Broukhuſii iudicio acquieſcens, legi iubet: *Mentemque meam ſeruus habere ſibimet*, explicans, *Vult poeta plus ſibi tuiſſe dicere ſeruum, quam matio*. At, cur velit poeta h. l. mentem quae ſuum ſeruorum inter ſe comparare, nobis quidem non patet. Verius 22. lutus ipſum Elegiae vario tenuus eſſe videtur interpretatus. Cl. Barthius ſic legi iubet: *ele pocilus mille dicere bonos domos*, addens, *hoc ex qualem logas, hoc aequalem, ſcilicet erat, poteſſet ille* (Propertius) *dicere, (vere et ex animo ſentiendo) habere (ſc. ſi, quid mere grave auertiſſet, domi ſuae,) alium qualem, et quid in mente, qualem valde bonum alium, aut ipſe habere poſſit?* Nihil quidem valde obſcure ſe explicare videtur Propertius ſi ſic ſcripſiſſet, nec enim idem poſſe, ſine Propertius ſcripſerit *Ab qualem*, ſine *ſic qualem*. Nobis, ſi quid videamus, Cynthia haec dicere voluiſſe videtur: Propertius ne poteſt me linquere miſeram, nulla ſalis, nullus animus reuis, ne dicere, ſe habere domi puellam, nullo nec Cynthiae parem. Omnes enim libri legere nobis: *qualem*, (p. o sequelam,) nulla dicere habere domi, ſatis nulla atque item. Verba dein trigeſimo nono veneficia commemorantur *Et denique ſanguis lunae tutta toro*, vbi, quod in omnibus libris legitur, *conſtupe*, legendum putamus *ne ſanguis ſanguine* ama vitta *toro*: exercitium enim vocem habere dicuntur omnes libri, atque *ſanguine* bis, recte explicante Cl. Barthio, eſt Propertius, iugentem lacrimam

Digitized by Google

ſtum Cyn hiæ afferens, cuius imaginculas ceream a venefica lanea vitta appenderetur. Atque haec quidem ſufficiant, quae propterea commemorauimus, ne ſinon, vt aiunt, pede tranſitio putaremur libenter, qui et doctrinae copia, et eruditi elegantia, multos ſcitores admiratoresque ſibi conciliauit, et in quo reor fundo, explicando, illuſtrando que, eum Cl. Barthius poſuit operam, vt et pertentum iudicum laudem ferat, et ſcholarum magiſtri, nec non adoleſcentes, (iuniores enim diſcipuli, et difficultate generis intelligendi, et lubricitate ac leuitate argumenti, a legendo Propertio arcentur,) multum illi gratiae ſibi debere profitentur. Adoleſcentiam inprimis commodis conſultum maxime videtur Claui Propertiani, in qua nouis omnia propera an Propertio obuia breuiter atque ſuccincte explicantur; et nihil dicamus de breuioribus notis textui ſubiectis, et interdum vſui maxime accommodatis. Non dubitamus itaque, tum, vt Propertius ſtanbi, aeque ac Tibullus Horatiusque, amabilis peritis placeat, ea multis harum delicatarum cupidis diligenter, nec ſine fructu, legatur.

CHARACTERES GENERVM PLANTARVM, quae in itinere ad Inſulas Maris auſtralis collegerunt, deſcripſerunt, delinearunt, Annis MDCCLXXII—MDCCLXXV. IOANNES REINOLDVS FORSTER LL. D. Soc. reg. Scientiar. et et antiquitt. ſp. Lond. Sodalis, et GEORGIVS FORSTER.

Londini apud B. White, T. Cadell, et P. Elmsly, MDCCLXXVI. pagg. 150. in 4. mai. c. tabb. plantar. nitidiſſime aeri inciſis LXXV.

Quidquid hoc libro, hiſtoriae naturalis, et Botanices commodo potiſſimum, contineatur, cum nemo melius atque accuratius exponere poſſit ipſis auctoribus, tantam praefationem, quae eſt operis quaedam quaſi ſynopſis, de-

Digitized by Google

deſcribimus. Eſt autem huius tenoris: „Tanta optimarum litterarum, Artium et Scientiarum, in Magna Britannia eſt felicitas, vt non ſolum in ea vegetent, floreant, vigeant, verum etiam maxima incrementa quotidie capiant. Id certe amori debetur, quo vniuerſa gens Britannica in litteras et ſcientias fertur: verum praeterea Proceres et Magnates gentis litteratae, ſaepiſſime inter doctiſſimos viros familiariter verſantur, eosdem aemulantur, et non raro me ita eruditionis ſummae laude fulgent. At quantum Muſae Clementiſſimo Regi Magnae Britanniae *Georgio* tertio, debeant, omnibus eſt notiſſimum. Inter Artes Picturam, Architectonicam, Horticulturam fouet; inter Scientias Res nautica, Geographia, Aſtronomia, et Scientia Naturalis, ita ab optimo principe in tutelam ſunt ſuſceptae, earumque cultores patrociniis, ſalariis, honoribus ſunt condecorati, vt facile pateat, quicquid in hiſce Scientiis magnum et vtile ſit repertum, inprimis regiae munificentiae, regioque fauori deberi. Quatuor itinera circa hunc noſtrum globum terraqueum ſuſcepta ſupradictas Scientias miris incrementis auxerunt. Tria horum itinerum ab Oriente Occidentem verſus ſunt ſuſcepta: quarto recentiſſimo itinere, nos ſoli ab Occidente in Orientem nauigauimus, et primi fuimus, qui hoc inter XIX. celebres peregrinatores perfecimus. Et quod mirum dictu, vltra Circulum Antarcticum ad LXXI. Latitudinis Auſtralis quem vocant Gradum proceſſimus, et vlterius progreſſuri fuiſſemus, ni glaciei ingens moles viam obſtruxiſſet. Huius itineris Socius, Clementiſſimi Regis iuſſu, ego cum filio deſignati fuimus anni MDCCLXXII. pauculis ante nauis diſceſſum diebus, vt in eo res naturales paſſim obuias, collectas deſcriberemus, earumque formas delinearemus. Exinde ad id inprimis omne ſtudium, omnem animi intentionem impendimus, vt quantum per vires, profectus, facultatesque noſtras licer-

ret, nihil in his oris inexploratum maneret, vtque res Naturales ita descriptae, delineataeque cum orbe erudito communicarentur, vt nemini imposterum desiderium superesset, easdem regiones rursus adeundi, ac de novo omnia examinandi. Quum vero ad Caput Bonae Spei peruenissemus, regionem praedui tem plantis, auibus, animalibusque omnis generis prorsus nouis; fere excidi de spe quam antea susceperam, quod viderem, me cum filio iuuene prorsus imparem esse ad hoc ingens et maximae molis negotium. Erant enim nobis plurimae plantae colligendae, ideoque valles longinquae, montesque praealti, siluaeque impeditae perreptandae; erant et aues necandae sclopeto, pisces capiendi, testacea in maris littoribus et inter rupes corradenda; sed haec omnia erant denuo examinanda, delineanda in tabella, et secundum normam artis describenda, antequam marcescerent vel perirent, dein inter chartas reponenda, saepius vertenda siccanda, multa in Spiritum vini immergenda. At quo plus operis mihi parare credebam, tanto plus animo forti contra audere instituí nec vlli vel maxime improbo labori parcere mecum decreui. At quod tunc vndique in Promontorio Bonae Spei ingentes thesauri rerum naturalium ante oculos meos essent expositi, exinde hariolabar, omnes regiones, quas adituri essemus, iisdem diuitiis affluere, ideoque facile iudicium inde facere licuit, manus nostras nequidquam posse sufficere tantae messi; itaque circumspiciebam, quam potissimum rationem inirem, ne multa inexplorata remanerent in illis oris: et en vltro nobis sese obtulit optimus et eruditissimus Iuuenis, *Andreas Sparmannus*, M. D. Vpsalienſis, magni illustrisque *Linnaei* discipulus, qui tunc temporis ad Promontorium Bonae Spei Florae Faunaeque sacra faciebat, et, rogatus a nobis, paratissimum semet futurumad hoc negotium et iter longinquum suscipiendum pollicitus est.

Eum

Eum itaque ſocium et adiutorem laborum nobis adiunximus. Quum igitur in terram exſcenderemus, omnes ſimul pro virili aues, plantas, piſces, et teſtacea colligere coepimus; in nauem reduces facti, cuilibet prouincia ſeparata concredita eſt. *Sparmannus* plantas deſcribebat filius easdem delineabat, ego vero totum me Zoologicis deſcriptionibus dicabam. Verum dum Sparmannus plantas accuratius examinaret, filius et ego ſaepe in conſilium vocati in commune conſulebamus. Dein plantas deſcriptas filius in aliud volumen digeſſit; ego cuncta reuiſi, antequam deſcriptiones rurſus in aliud volumen, et ſecundum ordinem Syſtematis Linnaeani, transſcriberentur; et dum Sparmannus cum filio in his occupati eſſent, ego rurſus nouas plantas, et alias naturae diuitias, colligebam, et proſpiciebam, ne vacuis manibus ex vllo diſcederemus loco. Haec ſufficiant in genere dicta de ratione, quam potiſſimum iniuimus in deſcribendis, delineandis, colligendis, et dirigendis rebus naturalibus. Nunc quaedam de inſtituto huius opellae ſunt dicenda.

Quantum vtilitatis in Scientiam naturalem, et Botanicen, *ex Inſtitutionibus rei herbariae* Viri immortalis, *Tournefortii*, redundauerit, nemo ignorat, qui hanc Scientiam vel a limine ſalutauerit. *Carolus Plumier*, eadem methodo vſus, *Genera* ſua *Americana* publicauit; et omnes inſignes ex eo tempore Botanici, preſſe eorum veſtigia legentes, ſemper partes floris et fructificationis nobis diſſectas, delineataque obtulere. Summus aeui noſtri Naturae Myſta, et acutiſſimus Botanicorum Anteſignanus, *Carolus Linnaeus*, ſua *genera Plantarum* ad eandem normam diſpoſuit, vbique lectores ad Tabulas *Tournefortii* et *Plumierii* referens. Itaque id primum ad memoriam noſtram adiutandam fecimus, vt characteres nouorum generum delineare-

mus et deſcriberemus *ſeparato* opere. Verum paullo poſt, et viris eruditis non ingratum, et tironibus haud inutile futurum ſperantes, ſi hoc idem opuſculum ſeparatim publicaremus, nouis curis totam opellam ad limam vocauimus, et nunc in publicum emittimus.

Syſtema illuſtris Equitis *Caroli a Linné* ſumus ſecuti, quod in eodem plurima ſint genera methodo quidem artificiali, at, quod ſciamus, hactenus optima, digeſta, inſigni diligentia et ſummo iudicii acumine. *Ordines* multi crepant *naturales*, nos ſcimus ſuis naeuis Linnaeanum laborare Syſtema, at neminem adhuc vidimus, qui nos meliora et rectiora docuerit. Id certiſſimum, heic terminos adhiberi definitos et optime adaptatos, et omnes ingenii iudiciique vires ad id adhibitas eſſe a ſummis noſtri aeui Botanicis, vt hoc Botanices Syſtema, quantum fieri poſſit, perfectiſſimum et limatiſſimum euaderet; nec vllus dubito; hoc idem Syſtema, temporibus futuris viam pandere poſſe ad disponendas plantas per ordines naturales. Sequamur igitur hanc viam, *donec veniet tempus, quo iſta quae nunc latent, in lucem dies extrahet, et longioris aeui diligentia.*

Si recte coniecturam facimus, erunt plures, qui mirabuntur, in hacce opella LXXV. tantum noua Plantarum Genera exhiberi, in regionibus hactenus intactis, et rerum naturalium diuitiis luxuriantibus reperta, et credent profecto, nos ſordidulam ſymbolam in commune contuliſſe, imo forte nos negligentiae vel deſidiae accuſabunt. Optimum forte conſilium foret, huius generis homines *nihili* pendere, et rem ſilentio praeterire; at quod horum importuna loquacitas non raro et viros principes moueat, et in ſen-

ſententiam ſuam pertrahat, heic loci opportunum duximus paucis verbis rem exponere.

Primum obſeruatum id volumus, nos non raro plantas, in nonnullis rebus a notis generibus recedentes, verum tamen in aliis eisdem affines, ad genera antiqua amandaſſe. Satis enim iam eſt nouorum nominum in Scientia, quae ob hunc ingentem generum numerum mole laborat ſua; parce igitur, et ſobrie, et non ſine neceſſitate, iure noſtro noua creandi genera ſumus vſi. Idem quoque in ſpeciebus plurimis fecimus, et ſatius duximus, easdem, ſi non prorſus certiſſimae et conſtantiſſimae adeſſent differentiae, ad varietates eiusdem ſpeciei referre, quam leuiter nouas ſpecies condere.

Dein quoque id ſcitu eſt neceſſarium, etſi per triennium abſentes fuimus, non tamen omne id tempus, et ne quidem maiorem eius partem, in continente fuiſſe. Nam in vniuerſum tantum XXXII. hebdomadum et 1. diei ſpatio in terrae vicinia fuimus, anchora nauis in portum demiſſa. Sed hoc quoque multum videbitur, verum ſatis amplum exinde ſpatium eſt ſubducendum, nempe ſomni cibique capiendi; dein plantae non in primo littore erant legendae, ſed magna pars inſulae, circa quam haerebamus, erat peragranda pedibus, montes praeaiti ſcandendi, ſiluae inuiae perreptandae, littora maris et ſcopuli erant examinandi, aues ſclopeto necandae, piſces colligendi, vel ab incolis coemendi, mores incolarum obſeruandi, et vocabula linguae eorum colligenda. Praeterea non raro in naui erat mihi ſubſiſtendum, donec cymba in litus proximum mitteretur. In prorſus nouis inſulis, incolae nos quidem circa littora vagari ſinebant, ſed ab interioribus inſulae ſuae partibus arcebant, nec ſine periculo ſolus cum famu-

lo, vel etiam filio Sparmannoque ſtipatus, longius a naue vagari poteram, et tamen ſaepe non ſine ſummo vitae diſcrimine id auſi ſumus, dummodo inde ditiorem plantarum vel aliarum rerum naturalium meſſem ſperaremus.

Neque id parui momenti eſt, quod in Nouam Zeelandiam ſero autumno appulerimus anno MDCCLXXIII. et in hyemem vsque ibi perſtiterimus; et ſecunda vice primo vere, et tempore admodum frigido, et paucis floribus ſtirpibus. Tertio iterum primo vere perbreuem illic moram fecimus. Intra inſulas tropicas ſemper hyemali tempore nauigauimus, quum non adeo multas florentes videremus plantas. Verum de hiſce Tropicis Inſulis aliud quoque obſeruandum: Orientem ſpectantes inſulae, vbi ob amicitiam incolarum et humanos mores licentius vagaremur, non ſunt magnae molis, nec vltra aliquot leucas extenſae, et ſtirpes paucas, non vltra CCCC. in vniuerſum producunt, quarum bona pars ſunt notae, reliquae nouae; at non omnes vno tempore florent, itaque nonniſi paucas colligere potuimus. Occidentales ſunt quidem ditiores, vti ſuſpicor, ſtirpium varietate; at quod mores incolarum eſſent minus mites, et quod nos arcerent ab inſpiciendis locis a littore remotis, et quod perpaucos tantum dies *inter* eas moraremur, non niſi deguſtatis Florae Tropicae diuitiis ab iis diſceſſimus.

In terris Auſtralibus, de quibus plerique forte praegrandes nimiasque ſpes conceperant, nihil prorſus a nobis repertum. *Terra* quam vulgo vocant *del Fuego*, pauciſſimas nobis obtulit plantulas; portus enim in quem appulimus ſaxis ingentis molis nudis vndique erat cinctus, apicibus niue tectis; et nonniſi pauciſſimae ſtirpes in cauis rupibus inter muſcos miſere vitam agebant. In Inſula quam

Digitized by Google

quam dein reperimus nonniſi duas in vniuerſum ſtirpes vidimus, videlicet Sanguis orbam officinalem, et Dactylin glomeratam: omnes enim montes medio Ianuarii niue erant obruti ad plurium pedum altitudinem, et valles completae glacie, quae ni fallimur a creati mundi primordiis illic fuit accumulata, et omnia gelu et frigore ſqualida.

Inter Capenſes plantas plures obſeruauimus nouas, at quod ſciremus, virum doctiſſimum, *Laurentium Burmannum*, Floram Capenſem moliri; et acutiſſimum naturae ſcrutatorem Doctorem C. P. *Thunberg*, ingentem copiam ſtirpium ad Prom. B. Spei collegiſſe, examini ſubieciſſe, et rite deſcripſiſſe, noluimus in alienam meſſem immittere falcem, et praeripere his doctiſſimis Viris bene meritam laudem, inſtruendi adornandique *Floram Capenſem*, omnibus numeris abſolutam.

Iis, quae modo diximus, bene penſitatis, aequi iudices facile colligere poterunt, nos pro virili quae noſtri fuere officii procurauiſſe; nec credent id ſpernendum, quod LXXV. noua genera et ad eadem ſpectantes ſpecies XCV. aliasque praeterea circiter CLXX. ſpecies, ſub generibus Linnaeanis militantes, delineatas deſcriptasque ſeruemus. Sunt praeterea a nobis plus quam CC. animalium nouae ſpecies obſeruatae, quarum deſcriptiones breui in publicum emittere eſt animus."

IOS. ANT. RIEGERI EQV. AVGG. A Conſiliis et Iuris Eccl. Prof. Ord. in Academia Albertina, Opuſcula ad Hiſtoriam et Iurisprudentiam Eccleſ. pertinentia.

Friburgi Brisgoviae, 1773. octonis.

Quamquam multa inſunt huic libro, quorum in titulo nulla mentio facta eſt, digna tamen ſunt lectu et iucunda, adeoque facile eius rei veniam damus, licet aegre ſaepe tulerimus audaciam ſcriptorum, qui aliud ſpondent, aliud exhibent. Omnis liber XIII. commentatt. abſoluitur, pars earum iam olim in lucem prodiit: ea de quibus inſcriptus eſt, ſunt: n. 8. de receptione Corporis Iuris Canonici in Germania: n. 9. de Collectione Decretalium Honorii III. P. Rom. n. 10. de Gratiano autore Decreti: n. 11. de Paleis Decreto Gratiani inſertis. Reliqua, etſi magnae ſint vtilitatis, alius tamen eſſe loci videntur. Prima omnium poſita eſt oratio de amoenitate ſtudii Iuris Eccleſiaſtici: hanc non ſatis commendare poſſumus tironibus, commodum enim eſt ſtimulare eorum animos, atque ad optima ſtudia excitare; nec tam iniucundae ſunt iſtae litterae, vt nihil omnino delectationis afferant. De ſenſu, quem Vir doctiſſimus Traditionis voluit eſſe n. 7. vbi diſquirit, an detur Traditio ſacra? diſſentiendum nobis eſt: non enim ſignificat verbum id quod Chriſtianos religione aliqua obſtringat, cum Sacris Litteris non contineatur. Vulgo quidem ita informatur eius rei notio: at conſtat, eo verbo denotari omne id quod alterum docemus. Controuerſia nobis eſt cum Romana Eccleſia, an ſint praecepta de religione, quae Apoſtoli ſcriptis non mandarint, nec niſi coram dederint; quae

quae licet in Libris Sacris non contineantur, tamen, cum diuinae ſint originis, nos eodem modo obligent quam illa quae in his deprehendimus. Fuiſſe eiusmodi in Veteri Teſtamento, et Apoſtolis tradita eſſe, nemo negat; nec hoc vlla probatione indget. Diſtinctionem illam, inter traditionem, de qua multum disputatum eſt, diuino apoſtolicam, et mere apoſtolicam, reiicit Autor, quod rem parum illuſtret, et multo magis obſcuram efficiat. Ceterum omnis Traditio diuiditur vel in diuinam, quae a Deo, vel Chriſto, vel Spiritu Sancto profecta eſt; vel in humanam aut eccleſiaſticam, ſi, quae docet, ſunt ab iis inuenta qui eccleſiis praeſunt, habita temporis, loci, et hominum ratione. Loca Pauli, vbi παράδοσις, παραδιδόναι, obuenit, non probant ſententiam Autoris, teneri nos Traditionibus: e iſtimat enim, ſignificari iis non modo de religione praecepta, ſed et in quibusdam innui diſciplinam eccleſiaſticam, et ritus ſacros; nec Traditione tantum intelligi res arbitrarias, inſtituta, ritus et ſimilia; ſed et ipſa, ea quae Religio praecipit, ſancta illae nec violanda, id quod non probauit nec illud ex ingenio linguae aut aliis idoneis argumentis probari poteſt; quamquam facile damus, Paulum ita vt Chriſtum coram docuiſſe Religionem. Autor allegat conſuetudinem Eccleſiae, quae multum tribuerit Traditionibus, iisque errores profligauerit; ipſa Concilia, Pontifices, et Patres, in ea re ad illas confugiſſe; illis Haereticos oppugnaſſe, et viciſſe, in Concilio Niceno Arianos, in primo Conſtantinopolitano Macedonianos. Sed quid quaeſo? num Chriſtum eſſe Deum Traditio tantum fuit non ſcripta: quis hoc vnquam dixit? In explicandis Librorum Sacrorum locis conſenſum allegabant ſuperioris Eccleſiae, aut interpretum, non autem veterem aliquam famam ita docuiſſe Apoſtolos. Quando Vincentius Lerinenſis dicit: „Veritatem eſſe defendendam et ſtabiliendam, primum diuinae legis autoritate, deinde Eccleſiae catholicae, Traditione:“ intelligit ſane conſenſum doctorum Eccleſiae in explicandis Scripturae Sacrae locis, quem pro aliqua ſententia allegamus. Verba e Clementis Romani Epiſtola I. ad Corinthios nihil probant, vbi dicuntur Apoſtoli tradidiſſe regulam ſucceſſionis Epiſcoporum, dum il-

los et diaconos instituissent: occurrunt enim passim loca in scriptis Apostolorum, quae de iis agunt, et cum primum hos instituerent, eo ipso regulam dederunt, et vnus omnium maxime Paulus hoc argumentum copiose pertractauit. Nil quicquam aliud intelligit Iustinus, cum Christianos hortatur, vt Apostolorum traditionibus tenaciter inhaereant, quam res vt amplexentur, quae scriptis suis memoriae prodiderunt. Frustra igitur laborat autor, nec euincit illud quod maxime oportuit. Quae de Gratiano agit dissertatio, tanta diligentia, et tam accurate scripta est, vt nuspiam inuenias copiosiorem eius historiam tradi, nec vberius de eius scriptis agi. Omnia dubia de eius patria, vbi vitam egerit, vbi et quo tempore Decretum composuerit, aut quae munera gesserit, diligenter sunt discussa, et interdum feliciter expedita: adeoque illam cupidis earum rerum non satis commendare possumus. De iis accessionibus Decreti, quas Paleas vocare solent, multum adhuc disceptatum est, et huius appellationis multae causae adinuentae sunt, partim perridiculae, vid. §. 17—27. Braun scripsit de iis additamentis; qui libe praeuisus est Boehmeri Corpori Iuris Canonici Exponit Autor de IV. Codd Mscptis Bibliothecae Vindobonensis, ex quibus perspicitur quodammodo quid sint istae Paleae, et quomodo ortae sint: suspicatur ex eorum conditione, quaedam ab ipso Gratiano orta esse, vel ab alio qui prope abfuit ab eius temporibus: aliud alio exemplo plures habet, quae subinde iisdem litteris scriptae sunt, quibus textus. In fine huius tractationis, index est copiosus omnium Palearum, librorum impressorum et scriptorum Bibliothecae Vindobonensis, ex quo perspici potest, quae in hoc vel illo sint, aut in nullo inueniantur, aut quo ordine expressae sint Cum Pontif. Max. Eugenius III. illud Decretum a no 1151. Bononiam misisset, et doctoribus commendasset, vt constat ex Kalendario Archigymnasii Bononiensis, eosque, qui illud explicarent, aequasset cum Iuris Ciuilis doctoribus, imo iis praetulisset: non mirum est in Germania hanc Collectionem magni factam esse ab iis, qui illic discendi causa mira frequentia confluxere, praecipue Irnerio operam daturi. Nam certum est, iam antea

Ger-

Germanos Ius Canonicum tam auide arripuiſſe, vt falſas Decretales Iſidori introducerent, quibus Rhegino et Burcardus tamquam veris vtuntur: quorum collectiones probant, multo ante Saeculum XII. Germanos etiam aliquam Iuris Theodoſiani et Iuſtinianei habuiſſe cognitionem. At pertenuis illa fuit ſcientia, quod Germania ſuo ipſius iure teneretur; Eccleſiaſtici vero Iuris magna ſemper reuerentia fuit, itaque cum ipſa religione inuectum eſt; teſtes tot Concilia, tot Synodi, Canonum collectiones, Capitularia Regum Francorum, ſcripta Rhabani Mauri, et alia. Fridericus Aenobarbus inuitauit ad ſe eos, qui ius vtrumque didiciſſent, et filium Henricum in vtroque, Apoſtolicis inſtitutis, et legibus Imperatoriis, inſtrui curauit; et ob inſignem decretorum legumque peritiam, Bertholdum 1179 Epiſcopum Bremenſem fecit; quare errarunt Conringius, Kulpis, Herzius, aliique, qui eius rei initium Saec. XIII. poſuerunt, quod hoc ineunte Io. Semeca iam Gloſſas in Decretum fecit. Fridericus II. illi magnam auctoritatem conciliauit; id enim ſine dubio ſignificatur Iure Eccleſiaſtico, cui Epiſcopi et Archipresbyteri inhaerere debeant, non autem quae eodem anno Bononiae innotuerunt Decretales Gregorii IX. Qui enim poterant ſtatim ad Germanos peruenire? nec antea explicatae ſunt publice quam 1241. Autor variis ſcriptis Saeculi XIII. probat, magna autoritate fuiſſe Decretum Gratiani, atque etiam colligit illud ex Speculo Sueuico L. 1. C. 5. quem locum aegre fert a Boehmero deprauatum iudicari. Notatu digna illa Caroli IV. Epiſtola, quae hic inſerta eſt, ad Anteceſſorem Pragenſem, qui laudatur ab Imperatore, quod miſſis Decretalibus, in Decretum Gratiani commentatus ſit: id quod in his litteris res theologica vocatur, ſicut ab Italis ius diuinum dictum eſt: et ſimul oſtenditur, illum eius rei praemium laturum. Cum illo modo, quo diximus, inuectum eſſet in Germaniam Ius Canonicum, reliquae eius partes, quae illud ſubſequebantur, facile admiſſae ſunt; et conſtat, in Academiis, quae Saec. XIII. XIV. XV. in Germania inſtitutae ſunt, Ius vtrumque Canonicum et ciuile floruiſſe, hoc tamen illi poſthabitum. Autor igitur exiſtimat, Clementinas, quae anno 1338. prodierunt, comprehendi, Iuris Ca-

nonici nomine, in Decreto Ludouici Bauari quod edidit 1338. in Renſe: exploratum tamen eſt, cum ſaepe laudentur in inſtrumentis publicis, eas Iuris Pontificii partem eſſe factas initio Saec. XV. et eodem modo Bullae, quae Extrauagantes vocantur, cum ſaepius in orandis cauſis allegarentur, vim legum obtinuere. Collectio illa Decretalium, quam quintam vocant, et quam Honorius III. compilandam curauit, et quae vltima eſt Ante Gregorianarum, ita enim rectius vocantur, quam antiquae Decretalium collectiones, illae quae ante Gregorium IX. et poſt Gratianum factae ſunt: ea praecipue eſt de qua Autor agere voluit, reliquis in aliud tempus ſeruatis; quippe ſe ſatis inſtructam ratus iis copiis, quibus illae res illuſtrantur, nec ſibi omnia praerepta videns ab aliis, qui in eodem argumento verſati ſunt. Edidit illam Vindobonae 1761. in 4. ex Editione Cironii, quae Toloſae 1645. f. prodiit, et qua eius libri memoria renouata eſt, cum antea vulgo parum notus eſſet. Contulit eam cum codice MSto Bibliothecae Vindobonenſis, quem deſcribit §. 17. et aliis quibusdam auxit. Quo iure quinta vocetur, diſquirere alienum duxit quod huius argumenti tractatio, tum inutilis, tum nimis prolixa futura eſſet. Tantum conſtat, quod Gregorianam proxime praeceſſerit, factam ab Honorio III. in vſum fori et ſcholae: quod liquet ex eius Epiſtola ad Tancredum, tum Archidiaconum Bononienſem, quem vulgo perhibent compoſuiſſe hunc librum, ſed falſo, vt Autor ex his ipſis litteris demonſtrat, vbi Pontifex dicit: „ſe epiſtolas decretales compilari feciſſe, easdemque illi deſtinandas duxiſſe:“ quod et antiquiores ſcriptores comprobant, nihil eiusmodi de Tancredo tradentes. Ceterum optat colligere aliquem omnes Epiſtolas Honorii, in libris hinc inde diſperſas, in vnum Corpus, et ſimul indicat vnde peti poſſint, §. 22. 23. Collectionis illius autoritas non diuturna fuit, labefactante illam quae mox ſecuta eſt Gregoriana, quod effecit vt parum ſedulo deſcriberetur nec in multorum manibus verſaretur. Inde factum eſt, vt e recentioribus multi illam ignorarent.

PHI-

PHILOLOGIA THVCYDIDEO - PAVLLINA: vel notatio Figurarum dictionis Paullinae cum Thucydidea comparatae, in vſum exegeſeos ſacrae vulgata a CAROLO LVDOVICO BAVERO, A. M. Lipſienſi, Scholae Euangelicae ad Hirſchbergam Rectore.

Halae Magdeburgicae, 1773. pl. 21. octonis.

Omnes linguae, quanto propiores ſuis originibus, tanto ſibi inuicem ſimiliores: non quod nulla ſit diuerſitas vocum et ſonorum, ſed quod gentes, cum rudes ſint, quae illis vtuntur, et nullis propemodum artibus excultae, non illam curam adhibeant in oratione componenda, quam illae, quarum mores diuturnitate temporis molliores effecti ſunt. Poſita enim feritate, et vita ad humanitatem vocata, ea ipſa elegantia, quae in cultu cernitur, in ſermonem abit: adeoque ſcriptis Homeri, Herodoti, et aliorum, magna cum libris ſacris noſtris ſimilitudo intercedit, nec videtur eſſe quoddam dicendi genus, quod orientale vocant et turgidum, ſtatim in antiquiſſimis Ebraeorum ſcriptis quaerendum; id enim recentioris aeui eſt, neque ad illam vetuſtatem aſſurgit, nec coeli quadam indole et perpetuis caloribus tantum efficitur, vt oratio neſcio quid grande ſonet, et pomparum ferculis ſimilis incedat, cum in Britannis quae nuper prodierunt carmina Celtica Oſſiani, etſi in regione ſcripta ſunt quae etiam nunc partim horrida eſt et triſtis, perpetuoque frigore oppreſſa iacet, tanta diuerſitate coeli, aeris, et terrae, quanta maxima eſſe poteſt, nihilo tamen minus tam tumida ſint tamque dithyrambica, vt ſic vel apud Aethiopas poſſint ſcripta videri. Cum Graeca oratio nondum perpolita eſſet ſedulitate Grammaticorum et Sophiſtarum, propior erat rudi illi dicendi generi, quod primum omnium gentium fuit, quo neque Oriens caruit: et cum Thucydides ſcriberet, linguae ratio non tantum ab antiqua illa et rudi ſimplicitate receſſit, quam ſequiori tempore, cum ab eruditis rotundior, concinnior, et elegantior reddita eſſet oratio: quare viſus eſt multis apprime facere ad explicandos Scriptores Noui Teſtamenti, cum illorum dictio mixta ſit, et partim Graeco, partim Hebraico ſermoni affinior. Bonum igitur interpretem

operæ tyrannice nolle, et ab eo genere filii temperent, qui non inflam laram litterarum notitiam habeat, diuturno labore et summa diligentia parandam. Nec tamen promifcue omnes in eam rem vel fed puerorum ingenia sunt, quorum discendi genius proxime accedit ad illud horum Scriptorum, fiue lingua verba ponere, quibus aliquis fenfus exprimatur, fiue ordinem ac methum, quo his verbis conjunctis effectur oratio: ad illud Polybium, ad hoc Thucydidem facit. Eft igitur indigna gratia habenda et discendi. Vitro erudito, quod tumultus hoc libello prudenter voluit, tum quod eorum ftudia ad optimum harum litterarum rationem dirigat, tum quod non tam ex vniuerfo opere delegat exempla, quam ex concinnibus quas edidit a. 1748. 8vo. fumi enim parabiliores, litteque fuæ fuauiores, quod non tam res geftas narrent, quam fenfibus, horumtur, inciant animos et reprimunt, idque fine vlla Rhetorum commentitia, temi quidem nec copiofa, oratione, loca, quibus dicere volentibus indicata et parefacta. Quo in genere deprehendas virum magnum, ftrennum in rebus gerendis, et grauem reipublicæ almoliturandæ auctorem, tam præcifum rerum fententiarum copia referrum, vt cum fuis opes cumulatim effundit, vix de iempone cogitet. Figurae quas notauit Vir Eruditus, funt Grammaticæ, a n. 1. vsque ad n. 10. addito n. 12. Metonymia n. XI. ad Rhetoricam pertinet, non tamen ab autore præcommitenda, quod in ea Thucydidi Paulus eft fimillimus. n. XIII. agitur de ftructura orationis variata et inaequali, anacea et imperfecta, ftructa, perplexa, diftracta: cuius capitis tractatio inprimis eft vtilis. Vltima veto appendix fingularium quorundam fignificatuum verborum, qui reuocari ad propriam figuram et ideam poffe non videbantur. Primus index eft locorum, qui explicantur hoc libello, ex Epiftolis Paullini, ordine digeftorum, alter eft locorum Thucydidis eodem modo factus, tertius ferarum et profoporum Scriptorum, qui in hoc opufculo laudantur. Nemo merari debet, multa loca ex Veteri Teftamento hic illuftrari, tam fupra enim demonstrat, Thucydidem dicendi genus, præterim in concinnibus, proxime accedere ad vetus illud Orientale et Hebraicum. Si quis cavi-

Digitized by Google

ut omnia loca Paulina, quibus hic aliquid locis allatum est, me operæ pretium ille facere, et libertatem verse interpretationis amantes, et omnia inspicientes, et simul considerent, quid hic de illis dictum sit. Semel autem ell perlegendus libellus capite ad calcem, ut ingenium Pauli: eaquse definitionis perfectæ, quod ex vile erit ad reliquas Apoltolorum epistolas intelligendas, tam faepe fimili modo loquantur. Jam de quibusdam partibus orationis exempla dabuntur. Quomodo actum lit de Ellypli, vide n. VIII. p. 162. fq. de qua vere dixit Autor: li qua eli figura, quæ lubelit judicio obtrudendi videatur, haec fane eli. in qua plerumque, qui aut idoneis lectione et vio non fubuti, aut tenue itae et crallatis immo libidine abrepti, quidlibet fuppleve vbius gaudent, dici non potelt quantas verse interpretationis dedos intulerint. Ceterum, ea eli vel abfoluta fingularium verborum, ita vt omilla e folo contextu fuppleuda lint, velcrius p. 181. vbi verba, quæ polita lunt, lubmultrue quæ fuppleuntur: hic et adhuc A p. 192. annotationes omilit, e quibus quadam fupponi p. 199. ceterum in duro illo genere, vbi integræ formulæ omilla lunt, Thucydides Hebraeis et Paulo non concedit. De verbo multa praedara habet Autor a p. 71. vsque ad p. 114. vbi immutata forma et conjugationes inter le permutari, vbi Actorum pro Paulino vel Medio, aut contra, poni. Neutra pro Activo adhiberi, fimul modos, perfonas, et tempora inter le permutari, vbi tum Paulus tum Thucydides longe recedunt a communi lermone, tum tamen ita gracco, quam Hebraico lermoni eli. conliat. Hi enim duas habebant Aoriltos, quibus omne tempus exprimitur, ita tamen ita vtuntur, vt alter faepius praeterquam aliter lolitus lit eam referre, ; fimiles non item; accenlus denique ita permutatus in his quodammodo videntur elle. Verum tamen occurrunt multa duo ita in Thucydide et Paulo exempla, vt lecti diligua eli eius argumenti tractatio. Pag. 96. notatur idiotismus exemplum occurrere in Thucydide nullum, quod ab ilio Participium cum verbo finito permixti docent id quod Hebraeis et Paulo eli familiarilimum, illud autem Infinitivi partes lubinde lultinere demonltratur p. 99. et 100. Po-

Universitätsbibliothek

terit tamen hic de quibusdam dubium oriri, vt est in Hypallage Participiorum. Imperatiuum Futuri loco apud Thucydidem poni nuperum reperit Vir doctus, merus enim est Hebraismus; nec in loco Paulino, qui p. 57. laudatur, vila videtur causa subesse, quae nos cogat Imperativum pro Futuro politum habere, commode enim dici potest Gal. VI. 2. ἀναπλήρωσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ. Forte cum quiuerat idem simili Glossius de Metonymia p. 224. Quaedam paeterea nimis argute et subtiliter tradita videri, nec rem aliter nisi vix dicendam esse; velut quod illi Hebraeae et Graecae linguae verbum, quod proprie rem cognoscere notat, Veteris et Noui Testamenti Scriptoribus interdum illum profuere et amare significet; multis loquam fatus videbitur vir haec adducere, nec alterum contentu sequi. At ita non prorsus inutilis opera nauatur, qui linguam penitius perspicere laborant, nonraro enim hi, vt apparent diuersas verborum significationes, veluti in vna aliqua prima, coalescere. Non vehementer probamus eam rationem; modo cautio adhibeatur, ne praeter rem argutari videamur, et pariter abhorremus a flubrio eorum, qui e vsu li quadam lexico latino Graecorum et Hebraicorum verborum notiones petunt.

Digitized by Google

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Iunii Anno MDCCLXXV.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΒΡΑΔΕΩΣ ΤΙΜΩΡΟΥΜΕΝΩΝ: *PLVTARCHI liber de ſera numinis vindicta. Accedit Fragmentum eidem vindicatum ap. Stobaeum. Recenſuit, emendauit, illuſtrauit, DANIEL WYTTENBACH.*

Lugduni Batauorum, apud S. et I. Luchtmans, Academiae Typographos, 1772. ppl. 18. in 8.

Quamquam Plutarchi laudibus nihil eſt celebratius, tamen lectio eius parum colitur. Cauſſa eius rei, vel in mole libri, quam multi reformidant, vel in parabilis et commodae editionis defectu, reperitur. Quod cum ſentiret Cl. *Wyttenbachius*, fructum, quem ipſe ex moralium Plutarchi Operum lectione hauſiſſet, etiam cum aliis communicandum arbitratus, conſilium eius edendi coepit. Faciendum autem putauit, vt Speciminis loco aliquem eius libellum, ſuis curis caſtigatum et illuſtratum, in orbem eruditum emitteret. In qua deliberatione incidit in librum *de*

ſera numinis vindicta, quem dignum interprete accurato, potiſſimum propter argumenti grauitatem, et nonnullam cum doctrinae chriſtianae placitis conuenientiam iudicauit. Nam erant amoeniores quoque libri, et qui criticae facultatis oſtentandae largiorem praeberent materiam: quos, non ſuam ſed Plutarchi et aliorum rem hic agi ratus omiſit. Ac profecto, quamuis paruus hic libellus tantam continet rerum declarandarum molem, vt ſi quis ſententiarum et ratiociniorum fontes in vetere philoſophia exquirat, verborum flores, vnde quique decerpti fuerunt, in ſolo ſuo quemque natali, et poetarum praecipue, Platoniqsue imitatoris eorum hortis, demonſtret, rerum geſtarum denique memorias in hiſtoriarum auctoribus indaget, iudicet, et ſuis quasque attribuat aetatibus, grandes et operoſos conficere commentarios poſſit, et plurimum ſibi negotii eſſe ſentiat. Praeſtitit hoc cl Wyttenbachius, cuius luculentae in libellum hunc obſeruationes, exactam veteris philoſophiae ſcientiam, accuratam rei criticae et hiſtoriae antiquae cognitionem, demonſtrant, et quam pleniſſimi bonae frugis, rebusque ad omnem doctrinam pertinentibus refertiſſimi ſint Plutarchi, potiſſimum qui moralibus adnumerantur, libelli, declarant, quantaque cum laude ſua, et lectorum vtilitate, cetera quoque huius generis ſcripta ſi eamdem curam iis impendere velit, illuſtrare poſſit, fidem faciunt. A longo inde tempore Plutarchi ſcripta diligentiſſime legendis et peruoluendis, eam cum iſtius auctoris et ſentiendi et dicendi conſuetudine familiaritatem contraxerat, vt ad remotiora quaeque penetrare, et interiora perſpicere ei liceret, quodque ab editore maxime requiritur, vt auctoris ex ſe ipſo intelligendi et interpretandi artem teneret. Interea adhibuit varias lectiones codicis Harleiani, a V C. I. M. Haſſencampio ſibi miſſas: conſuluit Cel. quondam Reiskii noſtri animaduerſiones, quibus capita hiſtorica perſequitur, et criticam ſpectantia de more tractat; in quibus

vel

vel fallerfiam in emaculandis libelli depravatis, vel doctrinam in adferendis, quae ad rerum geſtarum fidem pertinent, vel denique conſenſum et consuetudinem cum iis in laudem locis explicandis emendandisque ratione, non inuitus ſe deprehendiſſe fateatur. Hunc animum etiam plerumque ſequitur. Poſſea cum in litteratum, tutum et pacatum, et aptum litteris coloredis terram, et in ea Lugdun, ſedem et domicilium Graecorum Latinarumque Muſarum, delatus eſſet, inque virorum hoc in genere praeſtantiſſimorum, Valkenarii atque Ruhnkenii, diſciplinam et amicitiam peruenifſe, nova ſe obtulerunt ornandi Plutarchi ſubidia. Extabat his adiumentibus eius conatus, doctiſſ. Wyttenbachius ex Voſſianis libris inſtructiſſimae bibliothecae Leidenſis plerosque nactus eſt: in his Cod. MS. quem Voſſianum nominat. Seculi ex videtur XV. duobus voluminibus in forma quarta, plerisque tenuitem Plutarchi interulis. Huius eumdem eſſe cenſet cum ea, cuius Variae lectiones ad calcem editionis Francofurtanae et Pariſinae, admodum tamen negligenter, adiectae ſunt; quippe cuius, cum tantum tres paucas, nec contemnendas praebeat, nullas ad hunc libellum notatae reperiantur. Tum etiam habuit collectionem A. Schotti Antuerp. hoc eſt librum continentem in omnes moralia libellos ex diuerſis codicibus excerptas variae lectiones. Habuit denique eam lectionis varietatem, quam ignotus aliquis ad editionis Aldinae margines adiecit. Quae e codice, non e coniectura ductas oportet eſſe ideo, quia inter bonas etiam vitioſiſſimae lectiones inſunt.

Opus ipſum, animadverſionum genere et copia vberrimum eſt, quam quidem vberatem obſtruclo et impedimento futurum reliquis Plutarchi libellis cenſendis, iure putabat quondam Reiskius, cuius de hac opera iudicium elegans et honorificum exſtat in praefatione ad Editionem

Lipſienſem Plutarchi p. 31. his verbis: „Nuper admodum „Wyttenbachius, V. C. Bernas, apud Amſtelodamenſes bo„narum literarum Profeſſor, adoleſcens egregie doctus, „edendo libello de ſera numinis vindicta, publice profeſſus „eſt, conſilium ſe cepiſſe totum ſyntagma disputatiuncularum „Plutarchearum, curis ſuis expolitum, edendi. Quod conſili„um ipſi cum congratulor, illudque ſpecimen exquiſita re„fertum aio literatura, tum rurſus vereor, ne illa ipſa vber„tas coepto ſit obſtaculo futura. Neque enim editori ipſi „facile ſit totum Plutarchum hac veluti rerum bonarum „prodigentia obruere, neque lectorum patientia eam ferat. „Et quantam, quam enormem ad molem exceſſurus ſit Plu„tarchus ita paſtus? qui foruli eum capient?“

In textis autem, quamuis alioqui ſatis emendatis, remanſit quaedam labes p. 20. nempe ὑπὸ ὁμιλίας φαύλης φθειρόμενον, pro ὑπὸ τροφῆς καὶ ὁμιλίας φ. φθ. vbi, τροφῆς, quod in variis lectionibus eſt, an praeferat Cl. editor, non ſatis apparet. A coniecturis et lectionibus librorum in texta Plutarchi recipiendis Criticorum religione impeditus, niſi in deprauationibus perſpicuis et manifeſtis, (v. c. p. 91. ἄλλη δὲ ἄλλῃ pro ἄ. δ. ἄλλη, p. 95. ἀσθενείᾳ pro ἀσθενείαι,) fere abſtinuit, ſatis habens, eas Graecae orationi ſubieciſſe, et in animaduerſionibus, quae praeferenda putaret, oſtendiſſe. Latinam Interpretationem retinuit, quae autem mutanda viderentur, in iisdem notis admonuit. Eorum, quae ibi dicta ſunt, pauca quaedam in gratiam Lectorum exempla dedimus, noſtra breuiter, partim in confirmandis, partim in refellendis, adiuncta ſententia. Sic enim p. 2 verba: Ἀλλ' ἀδ' εἰ βαλών, εἶπεν, ἀπηλλάγη, καλῶς εἶχε περιφρᾶν τὸ βέλος ἐγκείμενον, longam pepererunt obſeruationem, qua doceretur optimorum Scriptorum conſuetudine, id quod ſiue acute, ſiue acerbe in aliquem dictum eſt, tanquam *telum* dici *miſſum eſſe*. In qua non erant ſilentio premenda Burmani

ni ad Quintil. Inſt. Or. XI, 2. Doruillii Obſeruatt. Miſcell. Vol. II Tom. II. p. 186. et Cortii ad Salluſt. Iug. 11. hac de forma, eorumque quae ab iis laudantur obſeruata. Ibidem cum docetur, αἰρεῖν τινά, αἱρεῖν τὰς ῥήτορας, eſſe idem quod νικᾶν, *vincere*, metaphora a curſoribus petita, laudato Ariſtide T. II. p. 107. Platone Apol. Soc. c. 29. (add. c. 16.) ſuccurrebat, hinc eſſe intelligenda iſta Alexandrinorum Interpretum Iobi V, 13. ὁ καταλαμβάνων σοφὺς ἐν τῇ φρονήσει αὐτῶν, et illud d. Paulli 1 Cor. III, 19. ὁ δρασσόμενος τὰς σοφὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. Pag. 6. pro ἀδὲ παίδων παισὶν ἰδὴν ὑπῆρξε τῶν ἀποσφαγέντων ἐκείνων, e marg. Ald. praefertur ἐπιδεῖν, tanquam exquiſitius, et in rebus grauioribus, ἐπὶ συμφορᾶς, vt Thomas Mag. p. 335. ait, vſitatum. Pag. 6. Euripidis, e deperdita quadam fabula petiti, de tarditate vindictae, verſus, poſt Valkenarii prolata Diatrib. in Fragm Eurip. p. 186. aliis Scriptorum locis illuſtrantur, in quibus ἀπαντᾶν, ἁμαρτεῖν, μάρπτειν, ἕπεσθαι, de vltione et poena dicitur, in his Philonis 1. de vit. Moſ. p. 618. A. ἡ κόλασις ἑπομένη κατ' ἴχνος, μελλόντων μὲν ἐβράδυνε, πρὸς δὲ ἀδικήματα θέοντας ἐπιδραμοῦσα κατελάμβανε. Addiderimus iſta Pauli 1 Tim. V, 24. τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. In obviis autem locutionibus, et cuiuis ingenio promtis, qui imitationem vrgeat, fruſtra laboret. Quare veremur vt Chryſoſtomus, cum dixit: τῷ θυμῷ ζέοντες οὐ συνεῖδον ὅσον ἰδεῖν ἰχνῶν, imitatus ſit Euripidis in Phoeniſſ. 720. verba: — μῶν νεάζων ἀχ' ὁρᾷς ἃ χρὴ σ' ὁρᾶν, vt ſcribit V. C. in Animaduerſ p. 34. — Dum p. 46. pro φαῦλος corrigendum cenſet φιλάργυρος, exquiſitius in communius vocabulum cur mutaretur, non erat. Nam quamquam de auaris ſermo eſt, tamen auari ipſi ſunt φαῦλοι. Pag. 69. τὸ ὀνομαζόμενον ξένιον, vt exquiſitius quam τὸ ὄνομα ξένιον, ferri poſſe putemus. Ad p. 84. eleganter obſeruatur diſcrimen inter ἄμεινον vel βέλτιον βιῶν, et βέλτιον πράττειν; ac hoc quidem

nunquam de animi virtute, ſemper de fortunae proſperitate dici, illud ad vtramque felicitatem referri. Qui autem p. 105. laudatur Callimachi locus in Iov. vſ. 13. cum Scholiaſte et nota Cel. Erneſti, pro vetere opinione vulgi, viui ſi vmbram non iacerent, diuinam poenam eſſe, vitioſus eſt, nec de ea illic vsquam meminimus agi. Tum p. 93. inter καταφανῆ γυμνὸν inſeritur καί. At hoc ioſum imiſſum indicare videbatur, καταφανῆ eſſe gloſſema vocis γυμνὸν, ac tollendum prorſus. Nec fere aliquid additum reperitur, cum γυμνὸς ſignificat *ſine corpore*, cf. Luciani locus Ver. Hiſt. II. p. 111. laudatus p. 100. et Marklandus ad Max. Tyr. diſſ. XIII, 5. Caeterum, quod ſimul editum et notulis inſtructum eſt de eodem argumento fragmentum e Stobaeo, Serm. CXIX, adhuc Themiſtio attributum, idoneis de cauſſis Plutarcho vindicatur, cum praeſertim non continua oratione, ſed dialogi more ſcriptum ſit.

CHRISTOPHORI SAXII ONOMASTICON LITERARIUM, ſiue Nomenclator hiſtorico-criticus praeſtantiſſimorum omnis aetatis, populi, artiumque formulae Scriptorum, item Monumentorum maxime illuſtrium, ab orbe condito vsque ad ſaeculi, quod viuimus, tempora digeſtus, et veriſimilibus, quantum fieri potuit, annorum notis accommodatus.

PARS SECVNDA.

Traiecti ad Rhenum, apud Gisb. Tiem. à Paddenburg, Abrah. à Paddenburg, et Ioh. van Schoonhoven, et Soc. MDCCLXXVII. 659. pagg. in 8.

Quas laudes primae egregii huius Operis parti haud ita pridem merito tribuimus, easdem ſibi et altera ſummo

mo iure vindicat, siue iustum ordinem, siue diligentiam et curam, siue rerum denique delectum spectes; vt adeo Cel. SAXIVS, *altera* Onomastici sui parte edita, non minorem, quam prima, ab historiae literariae studiosis gratiam iniisse censendus sit. Neque dubium est, quin et magnum eius, cum in omni liberaliori disciplina, tum in historia literaria nomen, et grata rerum varietas, tamque accurata earum tractatio, vtilissimum hunc librum omnibus abunde commendent. Nos quidem in praestantissimi huius libri parte secunda, eodem modo, quo in prima recensenda versabimur, ita nempe, vt primum potiora quaedam, pro more nostro, delibantes, bona huius veluti thesauri literarii cum lectoribus nostris communicare studeamus; deinde vero animaduersiones quasdam subiiciamus, quibus nos minime de laude libri, auctorisque celeberrimi, nostrisque laudibus maioris, aliquid detrahere, sed tantum ad augendum hunc librum aliquid conferre voluisse, et Auctorem ipsum, et lectores nostros cogitare velimus. Instituti ratio eadem fere est, quam partis *primae* in Actis nostris descripsimus. Scilicet, aperit haec *secunda* pars, (vt in peculiari quodam huic parti praefixo titulo est,) *fontes* omnium artium *secundarios*, hoc est, *medii* duntaxat *aeui scriptores*, praecipue *Graecos* et *Latinos*, ab interitu principatus Romanorum in *Occidente*, vsque ad finem saeculi post C. N. XVti, siue annum Aerae Christ. MCCCCXCVIIII. Ex his vero optimi quique tantum, quorum in historia literaria aliqua notio est, percensentur, vbique non solum appositis scholiis, in quibus fontes, e quibus cupientes plura haurire possint, indicantur, vt sunt *Fabricii Bibliothecae*, *Hambergeri Narrationes idoneae*, *Catalogus Bibliothecae Bunauianae*, et si qui sunt alii: sed etiam Virorum doctorum Animaduersionibus, in Obseruationum libris passim obuiis, et optimis ac recentissimis dissertationibus et commentationibus, quibus argumentum hoc illustretur, additis. Diaria quoque lite-

raria, in quibus librorum recenſus aguntur, primaria, vt ſunt *Acta noſtra*, *Acta Klotzii literaria*, et alia, numquam laudare neglexit. Definiendis vitae cuiusque annis maximam ſane diligentiam atque ſtudium impendit Cel. SAXIVS, vt ea ex parte opus hoc reliquis fere omnibus palmam praeripere, aut certe valde dubiam facere ſit cenſendum. Eodem modo, quo parte *prima*, addita ſunt ſubinde anecdota quaedam literaria, ac diſſertatiunculae, ex interiori atque haud vulgari hoc in ſtudiorum genere ſcientia depromptae, quae lectionem libri valde iucundam faciunt. Sic, vt his vtamur, p. 24. de aetate Gloſſariorum, ſeu Graecorum, ſeu Latinorum, veriſſimam appoſuit obſeruationem, occaſione *Gloſſarii Graeco-Latini*, quod *Fl. Philoxeno* vulgo tribuunt de quo tamen Clar. SAXIVS valde dubitat; iſtam ipſam legere vtile erit. De *Corpore Iuris Iuſtinianei*, (p. 28—32.) multa cognitu digniſſima attulit. P. 33. ſqq. agit de *Aetio*, Amideno, Medico, quem circa annum Aer. Chr. 530. vixiſſe cenſet, neque confundendum eſſe ait cum eiusdem nominis haeretico, *Eunomii* magiſtro: ſubiuncta editionum eius, cum promiſſarum, tum inſtitutarum, notitia. De Auctore *Topographiae Chriſtianae*, (p. 43.) qui vulgo *Cosmas* Ἰνδικοπλεύστης vocatur; vbi etiam tetigit liticulam illam, an idem *Cosmas* Farraginis Hiſtorico-Chronologicae, quae mox vulgari olim *Chronici Alexandrini*, mox *Paſchalis*, mox veriori nomine *Conſtantinopolitani* venit, auctor fuerit, libroſque, vbi plura in eam rem legi poſſunt, laudauit. Hymnum *Venantii Fortunati*, quem quidam viri docti ἀνέκδοτον eſſe crediderunt, monet p. 55. dudum in variis eius editionibus eſſe lectum, ſed alio verſuum ordine, laudato eam in rem Cel. olim *Weſſelingio*, in Epiſtola ad *Venemam:* et pag. ſequ. eum apud *Aubertinum* quemdam, Pariſiis a *Nic. Heinſio* auctiorem, quam vulgo legatur, in membrana antiquiſſima eſſe viſum, referente *Petr. Burmanno* minore, editore *Aduerſariorum Heinſianorum*,

rum, in eius vita. De *Flacco Alcuino*, vel *Alcuino*, (p. 88. —90.) multa ad legendum haud inutilia attulit: vbi tamen, vt hoc in tranſitu moneamus, addendum eſt, editionem operum eius, eius ſpem feciſſe *Frobenium Forſterum* monere non neglexit, hoc an. 1778. 2 Vol. in Fol. Ratisbonae prodiiſſe. De *Carolo Magno* (p. 94—98) vberius egit, addita p. 96. digreſſione, in qua de ſenſu loci *Eginhardiani* in vita eius c. 25. *Tentabat et ſcribere etc.* disputat, variasque Virorum doctorum ſuper eo opiniones affert. *Eginhardum* vero ipſum, (p. 101. ſq.) perpetuum et ineptum ſaepe *Suetonii* imitatorem fuiſſe, ex comparatione cap. eius 22. cum *Sueton. Caeſ.* 45. et *Aug.* 79. planiſſime apparere ait. Quae de *Baſilio I. Macedone*, Imperatore Conſtantinopolitano, (p. 125. ſqq.) et de *Baſilicis*, docte et eleganter diſputauit, neminem facile legiſſe poenitebit. P. 136. de *Grographo*, ſiue, vt vulgo dicitur, *Anonymo Rauennate*, pretioque ei ſtatuendo. De *Conſtantino Cephala*, (p. 137 —141.) et de Collectionibus Epigrammatum Graecorum, quas *Anthologias* vocant, diſputatiunculam, cum ea, quae recenſui Ill. *Brunckii* Analectorum Veterum Poetarum Graecorum in Biblioth. Critic. Amſtelod. P. II. Sect. II. a. p. 20—25. praemiſſa eſt, et in qua ipſius Anthologiae fata ac viciſſitudines ab eius origine breuiter repetita ſunt, contendere, vtiliſſimum erit. In *Conſtantino VII. Porphyrogeneta* (p. 142—44.) liticula quaedam inter SAXIVM et REISKIVM, VV. CC. commemorata eſt. In *Ioſepho Geneſio* (p. 149. ſq.) multa futuro eius editori profutura attulit: v. c. *Steph. Berglerum* eius olim editionem inſtituiſſe; *Venetam* libri editionem vitioſiſſime eſſe deſcriptam, et quae ſunt reliqua. P. 154—56. de *Suida* diligentiſſime egit, vbi tamen non cognitam habuiſſe videtur *Toupii*, cuius emendationes ad Suidam, et earum Auctarium ſiue Appendiculam, laudauit, *Epiſtolam criticam ad celeberrimum Virum, Gulielmum, Epiſcopum Gloceſtrienſem, Londini*

MDCCLXVII. 8. mai in qua ſpicilegio inſtituto, quaedam in Emendationibus ad Suidam partim retractauit, partim noua adiecit. Monendum quoque, noſtra quidem ſententia, fuiſſet, optimum *Suidae* Cod MS. eſſe *Lugdunenſem*, teſte *Valckenario* in Diatrib in Euripid. Fragm p. 169. C *Etymologici*, vt vulgo dicitur *Magni*, auctorem (p. 159—63.) incertum eſſe, circa annum 990. aer. Chr vixiſſe, certe *Suida* recentiorem ſibi videri, ait; *Demarchum* vero, vt quidam opinati ſint, eſſe non poſſe. Docet quoque, quod harum rerum amatoribus haud iniucundum erit, qui factum ſit, vt Muſei quoque *Rheno-Traiectini* ſcriniis continerentur tabulae Miſceptae, quas toties ab *Abreſchio* aliisque laudatas legimus. Quare vero *Pierſonus* (Veriſimill. Lib. I. Cap. VI. p. 83) optimum *Etymologici* Codicem attineri Bibliotheca Lugduno Batana dicat, nos exputare non poſſumus. De *Berengario*, Turonenſi, (p. 172. ſqq.) et *Adelmanno*, ſ *Almanno*, (p. 174. ſq.) quaedam minus vulgo nota attulit. P. 183. ſq. *Eudociae*, ſ. *Eudoxiae Violarium*, a cel. *d'Anſſe de Villoiſon*, (cuius promiſſam *Longi* Paſtoralium editionem nuperrime prodiiſſe non ſine quadam animi voluptate cognouimus,) vulgatum iri refert. De *Iohanne de Mediolano, inſigni verſificatore ſchola Salernitanae*, (p. 205. ſq.) egit, variasque eruditorum opiniones, quis nominatim per *Anglorum Regem*, in principio illius carminis intelligi debeat, attulit, ſeque ſententiae *Voſſii*, *Conringii*, et aliorum qui in gratiam Roberti conſcriptos hos verſus putant, propter *Iohannis de Mediolano* aetatem, lubentius, quam *Pagiana*, accedere ait. *Annae Comnenae Alexiados* nouae editionis ſpem a *Io. Conr. Fueslino* ſuſcitatam eſſe monet p 218. Occaſione mentionis *Pandectarum Codicis* (p. 228—32.) factae, de triplici illa quaeſtione, quae de eo inter viros doctos orta eſt, accurate egit. Quae quidem quaeſtiones, quales ſint, quum neminem fere his literis vel mediocriter imbutum fugiat, eas ipſas adiicere nolui-

noluimus. Quomodo vero Cel. SAXIVS ad eas respondeat, harum rerum cupidi, vtilitatis suae causa, ipsi legent. P. 251–53. agit de *Eustathio*, Archiepiscopo *Thessalonicensi*, et p. 253. de eiusdem nominis *Erotico*, vbi tamen SAXIVS, V. S non recordatus fuisse videtur, se apud *Wesselingium* (ad Diodor. Sicul. Tom. II. p. 642.) legisse, eum *Eumathium* potius appellandum, et turgidum alioqui scriptorem esse. P. 26[illegible] de *Nicolao Colinio*, eiusque aetate, et de *Chronico Rhythmico-Batavo*, cuius auctor vulgo fertur, quaedam. *Iohannis Sarisberiensis* librum *Nero*, s. *de malo Tyrannorum exitu*, inscriptum, in Bibliothecis, seu Gallo-Francicis, seu Anglo Britannicis, superstitem latere, auctore *Guil. Cupero*, (p. 263. sq.) tradit. *Güntheri Ligurino* antiquitatis suae fidem illustr. Senckenbergium non valde probabiliter derogasse, censet p. 272. sq. De *Friderico II. Imperatore* (p. 290. sqq.) vbi etiam quaedam de somnio suaui, vt festiue vocat, *Io. Harduini*, et de Corpore *Iuris Caesarei Veteris*, adspersit. *Thomae* de *Aquino* (sc. castro) vel *Aquinatis*, elogia p. 308. leguntur. *Petri Crescentii*, s. de *Crescentiis*, libri *commodorum ruralium*, duo codices scriptos seruari in *Bibliotheca Traiectino-Batava*, tradit p. 328. De *Dante Aligerio*, (vulgo *Alighieri*,) p. 338. *Bullam auream Caroli IV.* descripsit p. 373. sq. *Artis Chalcographicae* initia, vt vulgo facere solent, ad ann. aer. Chr. 1440 retulit: ipse vero vrbium de inuenti huius gloria inter se certantium studiis se immiscere non vult: a partibus tamen Ill. olim *Meermanni* stat. Nos vero rem omnem clarius nunc edoctum sperauimus *Breitkopfium*, Virum in arte sua principem, in *Historia artis typographicae*, cuius Tomum I. prelo iam subiectum esse certo cognouimus. *Iani*, vel *Iohannis Pannonii* nouam editionem ab Illustriss. *Samuele* S. R. I. Comite *Teleki*, expectandam esse, ex literis eius ad Cel. SAXIVM datis, et hic insertis, patet (p. 455. sqq.). De *Laurentio Bonincrotio* (p. 457. sqq.) accurate egit, et de er-

rore quodam a *Fabricio* admisso, et in editionem Lipsiensem quoque transmisso, admonuit. Difficultates circa nomen *Pomponii Sabini*, vel *Laeti*, haud intactas reliquit (p. 491. sq.) ipse tamen nihil certi decernere audet. P. 523. de *Marco Musuro*, Cretensi, eiusque carmine Elegiaco ad *Leonem* X. pontificem. Egit etiam hac parte de Academiis Saeculo XVI. antiquioribus, vt sunt *Oxoniensis*, *Parisiensis*, *Pragensis*, *Florentina*, nostra, aliaeque, earumque fundatione. In *Supplementorum et Emendationum Analectis*, quae huic parti eodem modo quo primae subiecta sunt, in quibus, quoniam vt Cel. SAXIVS elegantissime ait, ex *Publii Syri* sententia, *assiduus est prioris posterior dies*, partim quaedam emendantur, partim nouae obseruationes adiiciuntur: p. 547 memoratu dignissima legitur suspicio, *Brachylogum* illum *Iuris Ciuilis*, ab illustriss. *Struck* [illegible] editum, a *Ioanne Apello*, vel *Apel*[illegible], qui in Academia Louaniensi iussu *Caroli V.* Imperatoris iuris ciuilis Romani litteras docuit, esse proiectum. Quam quibus argumentis fulciat, harum rerum amantes ipsi legent. Discimus etiam ex iis, (p. 549.) *Ioannem Georgium Graecum*, consilium olim cepisse edendorum *Glossariorum Isidori Manuscriptorum, cum fasciculo veterum aliorum scriptorum vtriusque linguae* ἀνεκδότων. P. 561. egit de *Philemone*, Grammatico Graeco, *Lexici Technologici* auctore a V. *Anisse de Villoison* ad calcem *Apollonii* Lexici Homerici edito. Inseruit etiam iisdem, vt supra p. 429 promiserat, *Bartholomaei Facii Differentias*, religiosissime e *Mediolanensi* exemplari descriptas, a p. 576–589. Denique de auctore *Vocabularium Grammaticae* s. *Grammatae*, quae nihil aliud nisi Lexicon Latino Latinum est, quaedam addidit p. 593–596. Ne vero quis his Analectis, magnae tane vtilitatis, molestiam sibi creari conqueri possit, cautum est [illegible] *Emendationi* a p. 598–657. adiecto, cuius ope, (si Auctoris verbis vti liceat,) quicquid a pristina sede diuulsum videri possit, ad domum velut

velut ſuam commode reuocabitur. Claudunt Opus a p. 657. vsque ad finem *Elogia Theologorum et Philoſophorum Scholaſticorum, item Glaſſatorum iuris*: quod v. c. *Thomas Aquinas* appellatus fuit Doctor *Angelicus*, *Nic. de Lyra* Doctor *planus*, *Bartolus Speculum* et Lucerna Iuris ciuilis; alii aliter. Sed non patitur argumenti noſtri breuitas, pluribus exponere de libro, in quo tot tantaque bona conſpicua effulgent. Haec vero deſcripſimus, vt et luculentior fieret omnis diſpoſitionis ratio, et perſpiciatur, quam accommodata ſint omnia ad hiſtoriam literariam: hoc enim praecipuum erat, quod ſibi propoſuerat Cel. Auctor. Supereſt, vt quas ſupra promiſimus, animaduerſiones breuiter ſubiiciamus. Ad *Nonnum* (p. 10.) addenda fuiſſet editio Paraphraſeos Iohanneae *Front. Nauſii*, quae Lugd. Bat. 1598. 8. prodiit, et cum bonitate, tum raritate ſua notanda eſt; et adiiciendum de pretio ei ſtatuendo iudicium Cel. *Hemſterhuſii* ad *Lucian.* Tom. I. p. 279. b. quod inſtar omnium eſſe debet. Verba eius in hanc rem haec ſunt: *Iſtius hominis* (Nonni) „auctoritati nihil tributum volo, qui non tantum voces inauditas et ridiculas ipſe fingit, ac componit, „ſed veteres etiam perlicenter in aliam longe, quam olim „fuerint vſurpatae, ſignificandi ditionem migrare iubet.“ De *Dionyſiacis* conf. Pierſon. Veriſimill. Lib. I. Cap. IV. p. 52. med. Ad *Coluthum*, *Tryphiodorum*, et *Quintum Calabrum*, (p. 20. ſq.) notetur Ill. *Heinii* iudicium, Exc. 1. ad Virgil. Aeneid. II. princ. Tom. II. p. 224. ſq. De *Ioanne Philopono* (p. 39.) non innotuiſſe videtur Cel. SAXIO, quamquam a S. V. *Erneſtio* in Biblioth. Theolog. laudata, Cl. noſtri *Io. Godofr. Scharfenbergii* Diſſertatio, *de Ioanne Philopono, Tritheismi defenſore*, Lipſiae menſe Maio MDCCLXVIII. ad diſceptandum propoſita. Eodem modo quod priori loco fuiſſet ponendum, non obſeruatum eſt, ad *Corpus iuris Iuſtinianei* (p. 28. ſqq.) cl. olim *Frider. Platnerum* nouae editionis *Inſtitutionum Iuſtinianarum* ſpem

feciſſe, edito earum ſpecimine, Lipſiae m. Octobr. CIↃIↃCCLVIV. defenſo. Ad *Iohannem Stobaeum* (p. 46. 47.) commemorari debuiſſent *Io. Pierſoni* Emendationes in Veriſimill. Lib. I. Cap. XI. a p. 131—140. nec non Codex Florileg eius MS. *Voſſianus* in Biblioth. Leid. *ex optimo deſcriptus, bonitate potius commendabilis, quam antiquitate*, vt vocatur a *Valckenario*, qui eius notitiam dedit, Diatrib. in Euripid. Fragm. p. 198. ſq. Ad *Flau. Creſconium Corippum*, (p. 52.) in quem *Cornelium Arkelium*, Theologum Arminianum, Commentarium MSC. reliquiſſe ſcribit; addenda nunc eſt editio, quae ſtudio *Foggini*, vnius Cuſtodum Biblioth. Vaticanae, Romae 1777. 4. prodiit; qui eum iam antea Appendici Scriptorum Hiſtoriae Byzantinae inſeruerat. Ad *Ioannem Zonaram* (p. 216. ſq.) laudari debet *Chriſtiani Danielis Beckii*, V. doctiſſ. Epiſtola ad Virum Illuſtrem, *Iohannem Gottlob Boehmium*, Hiſtor. Prof. Lipſ. in qua diſſeritur de reſtaurato a Carolo Magno imperio Romano, ad locum Zonarae Annal. L. XV. c. XIII. Lipſiae m. Apr. CIↃIↃCCLXXVII. ſcriptam. Deſideravimus etiam, quod nequaquam fuiſſet omittendum, in *Tzetze* (p. 242.) illuſtrem *Heinium* eius edendi conſilium cepiſſe, et *Mortonum*, V. Cl. in eo edendo quoque occupatum eſſe, vt patet ex Excurſu eius laud. p. 275. Ad *Euſtathium*, *Homeri* et *Dionyſii Periegetae* interpretem, (p. 251. ſq.) Supplementum Commentariorum ad verſum 882. ſqq. Periegeſeos Dionyſii, deſcriptum ex Cod. Regio Pariſienſi, Analectorum criticorum in ſcriptores veteres graecos et latinos, a ſe editorum, Faſciculo primo inſeruit *Io. Gottlob Schneider*, vir eximie doctus, (vt a Cel. SAXIO in Analectis huius partis p. 561. vocatur,) a p. 18—30. Denique ad *Guntheri Ligurinum* (p. 273.) addatur *Io. Hild. Withofii* Specimen Emendationum, Duisb. 1755. 4. Has qualescunque animaduerſiones noſtras, ſiue potius obſeruationes, vt humaniſſimus SAXIVS eodem, quo nos dedimus, animo,

et

Digitized by Google

TAB. I. ad Nov.

Fig. I.

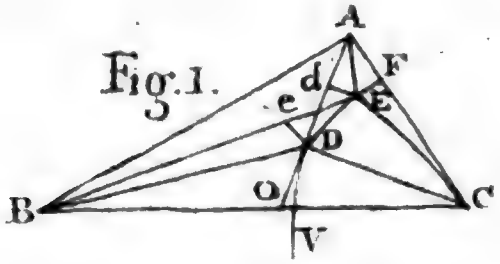

Fig. II.

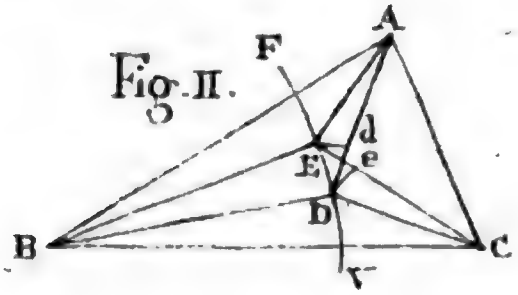

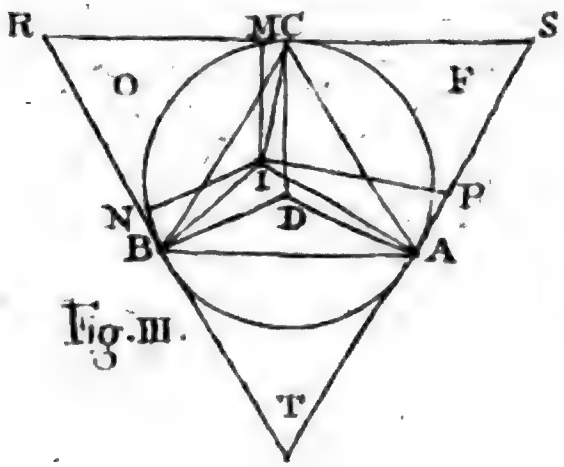

Fig. III.

Fig. VI.

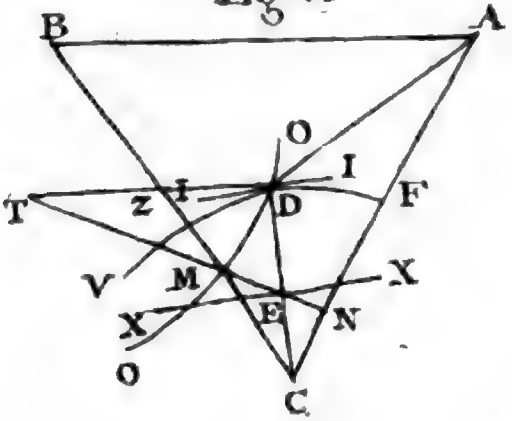

Fig. VII.

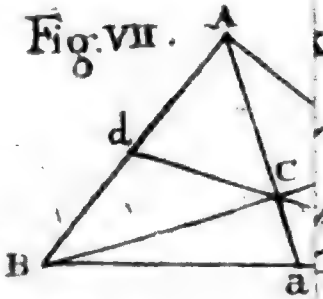

VII.

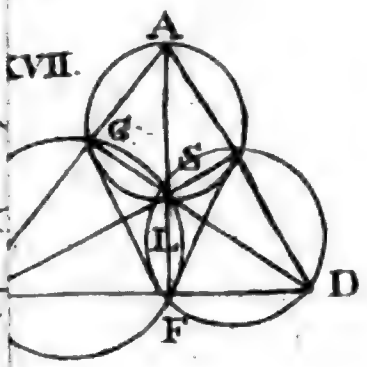

Fig. VIII.

Fig. IX.

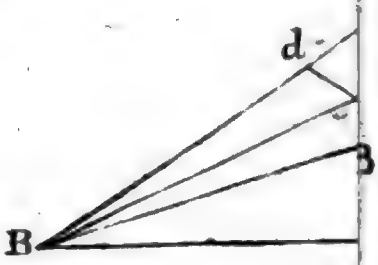

VIII.

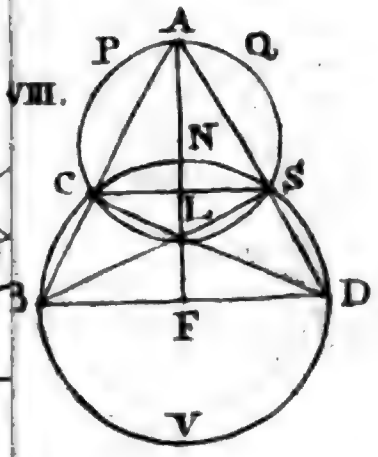

Fig. X.

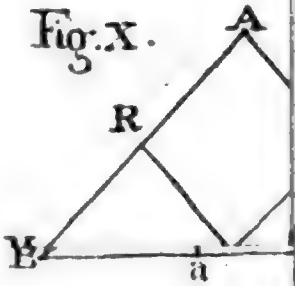

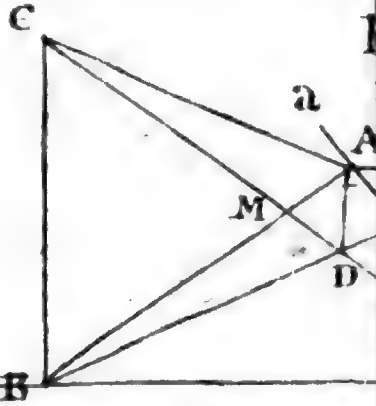

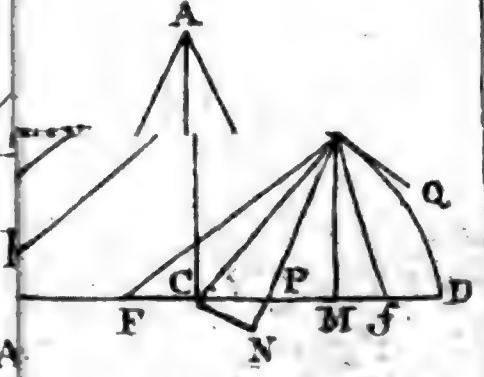

es humanitate ſibi propria, accipiat, ſummo rogamus opere: qui nihil vehementius optamus, quam vt, qua vſus eſt in his duabus partibus cura, diligentia, induſtria, eadem et tertiam partem, de doctis Saeculorum XV.ti, XVI.mi, et XVIII.vi trigae hominibus expoſiturum, propediem nobis abſoluat; quod, quo facilius feliciusque fieri poſſit, otium et proſperam valetudinem Viro Summo ex animo precamur.

PROBLEMATA QVAEDAM AD METHODVM maximorum et minimorum ſpectantia: Auctore Archidiacono IOHANNE FRANCISCO de TVSCHIS a FAGNANO, ex S. Honorii Marchionibus, Patricio Romano et Senogallienſi.

Articulus VIII. Tomi I. Eruditorum Diarii, quod Mutinae editur, occaſionem praebuit ſequentia publicandi Problemata, quae ſi communi infinitorum methodo tractarentur, vix ſine ambagibus expediri poſſent. Placuit quoque ſolutiones ex ſimplici Geometria depromptas adiungere, vt videant in ſublimiori Analyſi initiati, non eſſe illam omnino negligendam; aliquando enim euenit, vt illius ope elegantius et facilius quaedam ſoluantur problemata, quae alteri imperuia credas.

PROBLEMA I. Fig. I.

Dato Triangulo B A C punctum D intra eius ambitum inuenire, e quo ſi ad angulorum vertices ducantur Lineae D B, D C, D A, illarum aggregatum D B + D C + D A

+ D A sit minimum. Solutio ope methodi infinitorum

I.

Ex tribus Lineis D B, D C, D A, supponamus C D esse constantem, et ex puncto C radio C D describatur Arcus Circuli F D V, sumptoque in eo puncto E infinite proximo puncto D, ad illud ducantur rectae C E, B E, A E; per minimi naturam erit D B + D C + D A = E B + E C + E A, sed per Constructionem D C = E C; ideoque D B + D A = E B + E A, descriptisque radiis B D, A E Arculis D e, E d, erit D d = E e.

II.

His positis, cum in Triangulis rectangulis E e D, E d D sit latus E D commune, et per Artic. praecedentem latus E e aequale lateri D d, erunt Triang. E e D, E d D similia, et aequalia, ideoque Ang. e E D = Ang. E D d.

III.

Nunc ducatur Tangens D O. Cum sit Ang. B D O + Ang. E D e = recto, nec non Ang. e E D + Ang. E D e = recto: dempto communi Angulo E D e, erit Ang. B D O = Ang. e E D, hoc est, per Articulum praecedentem, Ang. B D O = Ang. E D d, ideoque per Constructionem Ang. B D O + Ang. O D C = Ang. E D d + Ang. C D E, id est, Ang. B D C = Ang. A D C.

IV. (Fig. II.)

Supponamus modo B D esse constantem, centroque B radio B D describatur Arcus Circuli F D V, sumptoque puncto E infinite proximo puncto D, ducantur rectae E B, E C, E A, eritque per minimi naturam D B + D C + D A = E B + E C + E A, et per hypothesin D C + D A = E C

E C + E A, deſcriptisque radiis C D, A E Arculis De, E d, E e = D d, conſequenter Triangula rectangula D e E, E d D erunt ſimilia, et aequalia, proindeque Ang. E D d = Ang. D E e.

V.

Ducatur tangens D O. Cum ſit Ang. O D C + Ang. E D e = recto, ſimulque Ang. D E e + Ang. E D e = recto: dempto communi Ang. E D e, erit Ang. O D C = Ang. D E e, ideſt per Articulum praecedentem Ang. O D C = Ang. E D d, et per conſtructionem Ang. O D C + Ang. B D O = Ang. E D d + Ang. B D E, id eſt Ang. B D C = Ang. B D A, conſequenter per Articulum III. erunt Anguli B D C; A D C; B D A aequales.

Hinc patet, vt Aggregatum rectarum D B, D C, D A ſit minimum, oportere, vt punctum D ita ſit poſitum, vt quisque Angulorum B D C; B D A; A D C ſit aequalis, nempe grad. 120. ergo, vt problema ſit poſſibile, neceſſe eſt, vt in Triangulo B A C quiuis Angulorum minor ſit grad. 120. Q. E I.

Solutio problematis per ſimplicem Geometriam. Sequens praemittatur Lemma:

LEMMA Fig. III.

Si Triangulo aequilatero B C A Circulus B O C F A circumſcribatur, et ex centro D ad Angulos demittantur rectae D B, D C, D A. Dico earum Aggregatum, id eſt, D B + D C + D A eſſe minimum.

Demonſtratio.

Circulo B O C F A Triangulum aequilaterum T R S circumſcribatur, ſumptoque intra Trianguli B C A ambitum quouis alio puncto D, ducantur rectae I B, I C, I A, et ad Trianguli aequilateri T R S latera demittantur normales I N, I M, I F. Conſtat, quod Summa Normalium

lium D B + D C + D A aequatur Summae Normalium I N + I M + I F; ſed haec poſterior Summa minor eſt Aggregato rectarum I B + I C + I A, ergo hoc quoque minor erit Summa rectarum D B + D C + D A Q. E. D.

Sequitur Problematis Solutio (Fig. IV.)

Sit quisque Angulorum Trianguli B C A minor grad. 120. punctumque D intra eius ambitum ſit ita poſitum, vt ductis rectis D B, D C, D A, ſint Anguli B D C; C D A; A D B inter ſe aequales. Dico, quod Summa rectarum D B + D A + D C eſt minima.

Demonſtratio.

Recta D C, ſuppoſita caeteris maiori, tanquam radio deſcribatur Circulus C T V S, productisque ad Peripheriam in punctis T, et S rectis D B, D A, ducantur chordae C T, C S, S T, et ex puncto E rectae E T, E S, E C.

Per Conſtructionem, et Hypotheſin liquet, Triangulum C S T eſſe aequilaterum, ideoque per Lemma cum Summa rectarum D T + D C + D S minor ſit Summa rectarum E T + E C + E S, multo minor erit Aggregato Rectarum (T B + B E + E C + E A + A S), communibus ergo ablatis ſegmentis B T, A S tam ex primo, quam ex poſtremo Aggregato, remanebit Aggregatum D B + D C + D A minus Aggregato E B + E C + E A. Q. E. D.

Conſtructio Problematis.

Hic quoque Lemma credimus praemittendum.

LEMMA (Fig. V.)

Si in Triangulo B A C quisque Angulorum minor fuerit grad. 120. et ſuper latera A B, A C erigantur Triangula aequilatera A G B; A F C, et iungantur Puncta G, et C; F et B, Dico Pri-

Digitized by Google

Primo: Rectas G C, F B ſecare latera oppoſita intra Puncta A, et B, A, et C.

Secundo: easdem Rectas G C, F B eſſe aequales.

Demonſtratio Primae Partis.

Producatur latus C A in a, et latus C B in b; cum per Hypotheſin Ang. C A B minor ſit grad. 120. eius complementum ad binos rectos, nempe Ang. a A B maior erit grad. 60, ideoque per Conſtructionem maior Ang. G A B, ergo vertex G Triang. A G B cadet intra Angulum a A B. Pariter cum Ang. A B C ſit per Hypotheſin minor grad. 120, eius complementum ad binos rectos, id eſt, Ang. A B b maior erit grad. 60, ideoque per conſtructionem maior Ang. G B A; conſequenter vertex G Triang. G B A cadet etiam intra Ang. b B A, ergo recta iungens puncta G, et C ſecabit Latus A B intra puncta A, et B; ſi enim ſecaret latus A B productum vltra punctum A, vel B, ſecaret in primo caſu latus A C in duobus Punctis, et in poſteriori latus B C in duobus Punctis, quod eſt abſurdum.

Simili ratiocinio demonſtrabitur, rectam F B ſecare latus A C intra Puncta A, G. C. Q. E primo D.

Demonſtratio Secundae Partis.

Per Conſtructionem Ang G A B = Ang. F A C, adiectoque vtrinque Ang. B A C erit Ang. G A C = Ang. B A F. Per conſequens, cum in Triangulis G A C, B A F ſint per Conſtructionem circa Angulos aequales G A C, et B A F latera aequalia, hoc eſt, latus G A lateri A B, et latus A C lateri A F, erunt etiam baſes aequales, id eſt G C = F B, Q. E. ſecundo D.

Problematis Conſtructio.

Super latera A B, A C Triang. A B C deſcriptis Triangulis aequilateris A G B, A F C ducantur rectae G C, F B, ſe interſecantes in puncto D. Dico punctum D eſſe quaeſitum.

Demonſtratio.

Per primam Lemmatis Partem, rectae GC, FB ſecabunt latera oppoſita intra puncta A, et B, A, et C, id eſt in M et in N; ideoque punctum Interſectionis D cadet intra Triang. B A C ambitum.

His praemiſſis per ſecundam Lemmatis Partem, cum ſit Triang. G A C ſimile, et aequale Triang. B A F, erit Ang. A G C = Ang. A B F; conſequenter Triangula G M A, B M D erunt aequiangula, et Ang. G A M = Ang. B D M; ideoque ſi circa Triangulum G A B Circulus deſcribatur, hic tranſibit per punctum D, ductaque recta A D, erit Ang. A D B Complementum ad binos recti Ang. A G B; ideoque graduum 120.

Simili pacto demonſtrabitur Ang. A D C eſſe graduum 120; per conſequens etiam Ang. B D C erit graduum 120. Q. E. D.

Scholium (Fig. VI.)

Si in Trianguli C B A latere A C ſumatur ſegmentum C F, radioque C F Arcus Circuli F D V deſcribatur, et intra Angulum B C A in illo punctum D quaeratur, a quo, ſi ad Angulos B et A rectae D B D A ducantur, earum Summa, id eſt D B + D A ſit minima. Primae ſolutionis veſtigiis inhaerendo facili negotio inuenietur, quod punctum D tale eſſe debeat, vt ducto radio C D; Angu-

li

li B D C, A D C ſint aequales; ſed problematis Conſtructio per Linearem Geometriam haberi nequit, et ad Hyperbolam aequilateram recurrendum. Sumpto enim in latere C B ſegmento $C M = \frac{C F^2}{C B}$, et in latere C A ſegmento $C N = \frac{C F^2}{C A}$, iungantur puncta M, et N, rectaque M N diuiſa per medium in E ducatur recta E X lateri B A parallela, ſi Diametris M N, E X (quarum M N ſit transuerſa) deſcribatur Hyperbola aequilatera O M O, quae Circulo F D V occurrat in D. Dico punctum D eſſe quaeſitum.

Demonſtratio I.

Ducantur rectae B D, D A, D M, D N, et ex puncto D ordinata T D, quae latus B C ſecet in L.

Per naturam hyperbolae aequilaterae $T D^2 = T N \times N M$, ergo $\frac{T N}{T D} = \frac{T D}{N M}$, et per 6. VI. Triangula T D N, T M D erunt ſimilia, et Ang. D N T = Ang. T D M.

II.

Per Conſtructionem $C M = \frac{C F^2}{C B}$; $C N = \frac{C F^2}{C A}$; ideoque $\frac{C M}{C N} = \frac{C A}{C B}$, et Triang. A C B ſimile erit Triang N C M; conſequenter Ang. C N M = Ang. C B A = Ang. C X E = Ang. C L D per conſtructionem, et per Artic. I. Ang. C N M + Ang. D N T = Ang. C L D + Ang. T D M = Ang. M L D + Ang. L D M. Hoc eſt Ang. D N C = Ang. D M C.

III.

Rurſus, cum ſit $CN = \frac{CF^2}{CA} = \frac{CD^2}{CA}$, erit $\frac{CN}{CD} = \frac{CD}{CA}$, conſequenter Triang. A D C erit ſimile Triang. N D C, et Ang. D N C = Ang. A D C. Similiter cum ſit $CM = \frac{CD^2}{CB}$, erunt Triangula B D C; M D C ſimilia, et Ang. B D C = Ang. D M C = Ang. D N C per Articulum praecedentem, ideoque Ang. B D C = Ang. A D C.

Ductaque per punctum D tangente I D i, ſubductisque vtrinque aequalibus Angulis I D C, i D C, remanebit Ang. A D I = Ang. B D i; ideoque, vti notum eſt, Summa rectarum D B + D A erit minima. Q. E. D.

PROBLEMA II. (Fig. VII)

Dato Triangulo B A D intra eius ambitum punctum C inuenire, ex quo, ſi ad Angulos ducantur rectae C A, C B, C D, earundem Quadratorum Summa, id eſt $CA^2 + CB^2 + CD^2$ ſit minima.

Solutio per Analyſin Infinitorum.

Producantur rectae A C, B C, D C, donec ſecent latera oppoſita in punctis a, b, et d; ſitque C A = x; C B = y; C D = z. Per Naturam Minimi erit Diff. $(x^2 + y^2 + z^2) = 0$. Poſita ergo z Conſtante

(1) $x\,dx + y\,dy = 0$.

Poſita deinde y Conſtante

(2)

(2) $x\,dx + z\,dz = 0$.

Et demum posita x Constante

(3) $y\,dy + z\,dZ = 0$.

Ergo per aequationem (1)

(4) $x\,dx = -y\,dy$

Ex (2), et (3) aequatione elicitur

(5) $x\,dx = y\,dy$.

Ergo per aequationem (4) $y\,dy = -y\,dy$, et $2y\,dy = 0$.

Ideoque Quadratum y^2, id est quadratum segmenti B C erit quantitas Constans.

Pariter per aequationem (4), et (5) erit $2x\,dx = 0$, et Quadratum x^2, hoc est, Quadratum segmenti A C erit quantitas Constans.

Si iungantur aequationes (2), et (3), profluet $x\,dx + y\,dy + z\,dz = 0$, sed per aequationem (4) $x\,dx = -y\,dy$, erit ergo $2Z\,dZ = 0$, et quadratum z^2, id est, quadratum segmenti D C erit quantitas constans. Punctum ergo C erit Centrum grauitatis Trianguli B A D, nam tunc rectae A a; B b; D d bifariam secantes latera opposita sunt datae, et $AC = \frac{2\,Aa}{3}$; $BC = \frac{2\,Bb}{3}$, et $DC = \frac{2\,Dd}{3}$, et per consequens Summa Quadratorum $(AC^2 + BC^2 + DC^2)$ quantitas constans. Q. E. D.

So-

Solutio Problematis per ſimplicem Geometriam.

LEMMA Fig. VIII.

Sit recta A B diuiſa in puncto C ita, vt $AC = \frac{CD}{2}$

Dico quod $2AC^2 + CD^2 < 2AD^2 + DB^2$

Demonſtratio.

Quoniam $AD = AC + CD$, et $DB = BC + CD$, erit $2AD^2 + DB^2 = 2AC^2 + BC^2 + 3CD^2 + 4AC \times CD + 2BC \times CD$, ſed cum ſit per Hypotheſin $BC = 2AC$, patet, quod $2BC \times CD = 4AC \times CD$; ergo $2AD^2 + DB^2 = 2AC^2 + BC^2 + 3CD^2$.

Solutio (Fig. IX.)

Sit C Centrum grauitatis Trianguli B A D, a quo ad angulos ductae ſint rectae C A, C B, C D. Dico, earundem Quadratorum Summam, id eſt $CA^2 + CB^2 + CD^2$ exhibere minimum.

Demonſtratio I.

Sumatur intra Trianguli B A D ambitum quoduis aliud Punctum V, et ducantur rectae V B, V A, V D, rectaque A C producatur, donec lateri B D occurrat in a, eritque per proprietatem Centri grauitatis $Ba = aD$. Deinde ex vertice A, et ex punctis C, et V ad baſim demittantur normales A F, C T, V G, vlteriusque ex ipſis punctis C, et V ad perpendicularem A F demittantur normales C M, V S. His peractis erit $CA^2 = AM^2 + CM^2 = AM^2 + TF^2$. Per Conſtructionem $CB^2 + CD^2 = 2Ba^2 + 2Ca^2 = 2Ba^2 + 2aT^2 + 2MF^2$. Iunctis ergo, dispoſitisque aequationibus $CA^2 + CB^2 + CD^2 = 2Ba^2 + 2aT^2 + TF^2 + 2MF^2 + AM^2$.

II.

II.

Similiter cum ſit $VA^2 = AS^2 + SV^2 = AS^2 + FG^2$, et per Conſtructionem $VB^2 + VD^2 = BG^2 + GD^2 + 2GV^2$, erit $VA^2 + VB^2 + VD^2 = AS^2 + FG^2 + BG^2 + GD^2 + 2GV^2$ ſed per g. II. $BG^2 + GD^2 = 2Ba^2 + 2Ga^2$, et per Conſtructionem $2GV^2 = 2SF^2$. Factis igitur in praecedenti aequatione debitis ſurrogationibus, diſpoſitaque aequatione, erit $VA^2 + VB^2 + VD^2 = 2Ba^2 + 2Ga^2 + FG^2 + 2SF^2 + AS^2$.

III.

Ex praecedentis ergo aequationis comparatione cum altera Articuli I. ſequens orietur proportionalitas

$$\frac{CA^2 + CB^2 + CD^2 =}{\overline{VA^2 + VB^2 + VD^2}}$$

$$\frac{2Ba^2 + 2aT^2 + TF^2 + 2MF^2 + AM^2}{2Ba^2 + 2Ga^2 + FG^2 + 2SF^2 + AS^2}$$

IV.

Sed per naturam centri grauitatis, cum ſit $2C = CA^2$, erit per Conſtructionem $aT = \frac{TF}{2}$, et $MF = \frac{MA}{2}$; ideoque per Lemma erit $2aT^2 + \frac{TF^2}{2} < 2Ga^2 + FG^2$, et $2MF^2 + AM^2 < 2SF^2 + AS^2$.

In praecedenti ergo Analogia, cum ſit ſecundum antecedens minus ſuo conſequenti, erit quoque primum antecedens minus ſuo conſequenti, id eſt, erit Summa Quadratorum $(AC^2 + CB^2 + CD^2)$ minor aggregato quadratorum $(VA^2 + VB^2 + VD^2)$. Q. E. D.

Corollarium (Fig. VII.)

Cum sit $AC^2 + CB^2 = 2dA^2 + 2dC^2$
$CB^2 + CD^2 = 2Ba^2 + 2Ca^2$
$CA^2 + CD^2 = 2Db^2 + 2Cb^2$

Erit $AC^2 + CB^2 + CD^2 = (dA^2 + Ba^2 + Db^2) + dC^2 + Ca^2 + Cb^2$; sed $(dA^2 + Ba^2 + Db^2)$ est quantitas constans, et per Theorema $AC^2 + CB^2 + CD^2$ est minimum, ergo Summa Quadratorum $dC^2 + Ca^2 + Cb^2$ dabit quoque minimum.

Scholium I. (Fig. X.)

I.

Notandum, quod si per punctum C grauitatis Centrum Trianguli B A ducantur rectae M N, R S, P Q parallelae ad latera respectiue oppositae, erunt Triangula M A N, R B S, P D Q minima, quae in Triang. B A D inscribi poterunt, et quorum bases transeant per punctum intra Trianguli ambitum datum.

II.

Ideoque trapezia M N D B; R A D S; A P Q B erunt maxima, quae abscindi possunt a Triang. B A D.

III.

Si ergo fuerit Triang. B A D aequilaterum, non solum aggregatum Quadratorum $CA^2 + CB^2 + CD^2$ dabit minimum sed quoque erit minima Summa rectarum $CA + CB + CD$.

Scholium II. (Fig. XII.)

Si sumpto in latere A B quouis puncto F, radio A F de-

Digitized by Google

deſcribatur arcus Circuli F C R, et in illo intra angulum B A D punctum C quaeratur, a quo ductis rectis C B, C D, Summa Quadratorum, quae ex illis fiet, ſit minima. Problema facillime ſoluetur.

Ex vertice A demittatur ad baſin recta A a, quae illam biſecet in a, occurratque Circulo in puncto D. Dico factum.

Sumpto enim in Peripheria quouis alio puncto V, ducantur rectae

V B, V a, V D, et ducta ſit tangens O C O, erit

$$C B^2 + C D^2 = 2 B a^2 + 2 C a^2$$
$$V B^2 + V D^2 = 2 B a^2 + 2 V a^2$$

ſed ob angulum rectum a C O, $2 B a^2 + 2 C a^2$ minor eſt $2 B a^2 + 2 V a^2$; ergo etiam $C B^2 + C D^2$ minor erit $V B^2 + V D^2$.

PROBLEMA III. (Fig. XVII.)

Intra ambitum quadrilateri F A D E punctum C inuenire, a quo ductis ad Angulos rectis C F, C A, C D, C E, earum aggregatum, nempe (C F + C E + C D + C A) ſit minimum.

Solutio per Infinitorum Methodum.

I.

Fingamus punctum C eſſe quaeſitum. Diuidatur angulus F C E per rectam C I aequaliter, deinde per punctum C ducatur ad rectam C I normalis O C c, eritque per conſtructionem

Ang. O C F = Ang. c C E.

II.

Hoc facto, ſumptoque in normali O C O puncto c

infinite proximo puncto C, ducantur rectae A c, D e, eritque per minimi naturam Diff. (C F + C A + C D + C E) = o; ideoque ſuppoſito, quod (C F + C E) ſit quantitas conſtans, erit Diff. (C A + C D) = o, et deſcriptis radiis A C, et D c arcubus C b, c B, erit C B = c b, conſequenter Triangula rectangula C b c, C B c, cum ſit vlterius latus C c commune, erunt ſimilia, et aequalia; ideoque Ang. B C c = Ang. b c C.

III.

Ang. A C O + Ang. b C c = recto

Ang. b C c + Ang. b c C = recto

Ergo dempto communi Ang. b C c; Ang. A C O = Ang. b c C, et per Articulum praecedentem Ang. A C O = Ang. B C c; conſequenter per Artic. I. Ang. O C F + Ang. A C O = Ang. c C E + Ang. b c C, id eſt

Ang. A C F = Ang. D C E.

IV.

Non ſecus, ſuppoſitis conſtantibus (A C + C F), vel (D C + C E), demonſtrabitur, quod

Ang. A C D = Ang. F C E.

IV.

Proinde, cum ſit

$$\left\{\begin{array}{l}\text{Ang. A C F + Ang. A C D}\\ \text{Ang. D C E + Ang. F C E}\end{array}\right. = \text{quatuor rectis}$$

Erit etiam per Articulum praecedentem

2 (Ang. A C F + Ang. F C E) = 4 rectis
2 (Ang. D C E + Ang. F C E) = 4 rectis.

Hoc

Hoc eſt $\begin{cases} \text{Ang. A C F} + \text{Ang. F C E} = 2 \text{ rectis} \\ \text{Ang. D C E} + \text{Ang. F C E} = 1 \text{ rectis.} \end{cases}$

Ergo rectae A C, C E, nec non D C, C F erunt in directum inter ſe. Ideoque punctum quaeſitum C erit punctum interſectionis diagonalium A E, D F.

Solutio per ſimplicem Geometriam. (Fig. XIV.)

In quadrilatero A F E D ducantur diagonales A E, F D ſe in puncto C interſecantes. Punctum C erit quaeſitum.

Demonſtratio.

Sumpto intra figurae ambitum quouis alio puncto c, ducantur ad angulos rectae c A, c F, c E, c D. Notum eſt, quod F D (F C + C D) < F c + c D; ſimiliter A E (A C + C E) < c A + c E, ergo etiam F D (F C + C D) + A E (A C + C E) < F c + c D + c A + c E. Q. E. D.

Scholium. (Fig. XV.)

I.

Si quadrilaterum F A D E eſſet quadratum, foret punctum C Figurae centrum, et ſolui poſſet problema, vel potius demonſtrari Theorema, etiam illa methodo, qua vſi ſumus in ſecunda problematis I. ſolutione.

Nam quadrato F A D E circumſcripto quadrato f a d e, et ſumpto intra quadrati ambitum quouis alio puncto c, ſi ad latera quadrati f a d e demittantur normales c M c Q, c N, c F, et ductae fuerint rectae c D, c A, c E, c F: in comperto eſt quod C D + C A + C F + C E = c M + c Q + c N + c F.

Sed Pars ſecunda huiusce aequationis minor eſt aggregato rectarum c D + c A + c E + c F, ergo hoc Pars prima, id eſt C D + C A + C F + C E erit etiam minor.

II. (Fig. XVI.

Me non monente patet, quod praecedentis Articuli demonſtratio locum habeat in omni polygono regulari, et ſequens oritur

Theorema.

Si ex polygoni regularis Centro rectae ad angulos ducantur, illarum Summa dabit *minimum.*

Ex. gr. ſit polygonum regulare A B F G D, et ſit punctum C Figurae Centrum, ſi ſumpto intra illius ambitum quouis alio puncto c, ex punctis C et c ducantur ad angulos rectae C A, C B, C F, C G, C D, c A, c B, c F, c G, c D Summa rectarum (C A + C B + C F + C G + C D) erit *minima.*

PROBLEMA IV. (Fig. XVII.)

In Triangulo oxygono B A D inſcribere Triangulum C F S, cuius laterum Summa ſit minima.

Monitum.

Solutio indicabit problematis limitationem.

LEMMA (Fig. XVIII.)

Ex angulis B et D Trianguli oxygoni B A D demittantur ad latera oppoſita normales B S, D C, ſe interſecantes in L; ſi puncta A et L iungantur, et recta A L producatur, donec occurrat lateri B D in F, erit quoque recta A F normalis ad B D.

Nam ſi diametris B D, et A L, Circuli deſcribantur, hi tranſibunt per puncta C et S, ductaque recta C S erit:

Ang.

Ang. S B D (L B F) = Ang. S C D (S C L) = Ang. S A L.

Ergo, cum in Triangulis L B F; L A S ſit Ang. L B F = Ang. S A L, et anguli ad verticem L aequales, erit Ang. L F B = Ang. L S A; ideoque per conſtructionem erit Ang. L F B aequalis recto.

Solutio Problematis. (Fig. XVII.)

Notum ſupponimus, vt laterum Summa (C F + F S + S C) ſit minima, oportere, vt ſit Ang. C F B = Ang. S F D; Ang. F S D = Ang. C S A; et Ang. S C A = Ang. F C B.

His praemiſſis, ex punctis B et D demittantur ad latera oppoſita normales B S, D C, ſe interſecantes in puncto L, iunctisque punctis A, et L, protrahatur recta A L, donec occurrat baſi B D in L. Hoc facto, per puncta C S F deſcribatur Triangulum C F S. Dico, Summam laterum (C F + F S + S C) eſſe *minimam*.

Demonſtratio

I.

Quoniam per hypotheſin Anguli L S A, L C A ſunt recti, Circulus Diametro A L deſcriptus tranſibit per puncta C, et S.

Similiter, cum per Lemma ſint Anguli L S D, L F D recti, Circulus Diametro D L deſcriptus continget puncta S, et F.

Pariter Circulus radio L B deſcriptus tranſibit per puncta C, et B, cum per hypotheſin, et Lemma, Anguli L C B L F B ſint recti.

Cum ſint ergo Triangula rectangula F L D, C L A ſimilia, erit Ang. F D L, ſiue Ang. L S F = Ang. C A L = Ang. C S L.

II.

II.

Pariter per Triangula rectangula B L F, A L S similia, erit Ang. L A S = Ang. L B F; siue Ang. L C S = Ang. L C F.

III.

Pari ratione per Triangula similia S L D, C L B, erit Ang. L F S = L F C.

IV.

Consequenter, cum per Lemma sit Ang AFD, Ang. AFD, et per Articulum praecedentem Ang. L F C = Ang. L F S, erit Ang. A F B — Ang. L C B = Ang. A FD — Ang. L F S; id est Ang. C F B = Ang. S F B, ideoque erit C F + S F *minimum*.

Per hypothesin Ang. D C B = Ang. D C A, et per Articulum II. Ang. L C F = Ang. L C S, consequenter Ang. D C B — Ang. L C F = Ang. D C A — Ang. L CS, siue Ang. F C B = Ang. S C A; ideoque C F + C S *minimum*.

Similiter per hypothesin Ang. D S B = Ang. A S B, et per Articulum I. Ang. L S F = Ang. L S C, ideoque Ang. D S B — Ang. L S F = Ang. A S B — Ang. L S C, nempe Ang. F S D = Ang. C S A, et per consequens S C + S F *minimum*.

Ergo haec minima colligendo illorum Summa, id est 2 (F C + C S + S F) dabit *minimum*, et diuidendo per 2, etiam Summa laterum Trianguli C F S, hoc est, F C + C S + S F dabit *minimum*. Q. E. D.

De-

Demonſtratio II. (Fig. XVII.

I.

Ex punctis c, et s demittantur ad baſin normales, C P, S Q, quae ſecent rectas B S, D C, in punctis R, et T hae per Lemma erunt normali A F parallelae; ideoque $\frac{BA}{BC} = \frac{AL}{CR}$; $\frac{BA}{BC} = \frac{LF}{PR}$; et per conſequens $\frac{LF}{PR} = \frac{AL}{CR}$ atque alternando $\frac{LF}{AL} = \frac{PR}{CR}$.

Simili ratiocinio demonſtrabitur $\frac{LF}{AL} = \frac{QT}{TS}$; ideoque $\frac{PR}{CR} = \frac{QT}{TS}$, et componendo $\frac{PR + CR}{CZ} = \frac{QT+TS}{TS}$.

Id eſt $\frac{CP}{CR} = \frac{QS}{ST}$, et rurſus alternando $\frac{CP}{QS} = \frac{CR}{ST}$ ſed per Triangula C L R, S L T ſimilia per Conſtructionem $\frac{CR}{ST} = \frac{CL}{LT}$, ergo $\frac{CP}{QS} = \frac{CL}{LT}$.

II.

Per Conſtructionem $\frac{CD}{DL} = \frac{DP}{DF}$, ergo diuidendo $\frac{CD - DL}{DL} = \frac{DP - DF}{DF}$, id eſt, $\frac{CL}{DL} = \frac{PF}{DF}$.

Pariter $\frac{DL}{DT} = \frac{DF}{DQ}$, et per conuerſam rationem $\frac{DL}{DL - DT} = \frac{DF}{DF - DQ}$ nempe $\frac{DL}{LT} = \frac{DF}{FQ}$; ideo-

que per aequalitatem ordinatam $\frac{C\,L}{L\,T} = \frac{P\,F}{F\,Q}$ et per Articulum praecedentem $\frac{C\,P}{Q\,S} = \frac{P\,F}{F\,Q}$, et alternando $\frac{C\,P}{P\,F} = \frac{Q\,S}{Q\,F}$ consequenter per 6. VI. Triang. rectangula C P F, S Q F erunt similia; ideoque Ang. C F P = Ang. C F Q, et (C F + F S) erit *minimum*.

Simili modo demonstrabitur (C F + C S, nec non (C S + S F) exhibere *minimum*; ideoque eorum Summa, nempe 2 (C F + F S + S C) dabit quoque *minimum*. Q. E. D.

Corollarium.

Si ergo Triangulum B A D fuerit aequilaterum, Triangulum inscriptum C F S maximam habebit aream, et minimum Perimetrum.

Scholium.

I.

Ex prima problematis solutione sequens oritur

Theorema.

Si ex quouis angulo Trianguli acutanguli B A D in opposita latera normales demittantur, quibus occurrant in punctis F S C, atque haec iungantur, vt habeatur Triangulum F C S, dico, normales ipsas Trianguli F C S angulos bifariam secare.

II.

Ex secunda vero Demonstratione alterum oritur

Theorema.

Si ex vertice A Trianguli B A D, cuius anguli ad basim minores sunt recto, ad ipsam basim B D demittatur normalis, quae illi occurrat in F, Dico:

Sum-

Sumpto in normali A F, quouis puncto L, a quo ad angulos ad baſim demittantur rectae L B, L D, quae productae occurrant lateribus oppoſitis in punctis S, et C, ſi iungantur puncta C F S, normalis A F angulum C F S biſariam ſecabit.

Sequens addere lubet

PROBLEMA. (Fig. XIX.)

In ſemiellipſi B O D, cuius axis primarius B D, ſemiaxis ſecundarius C O, ductis ex focis F, et f, ad curuam rectis F X, f X, et ex centro C recta C X, maximam inuenire differentiam angulorum C X f, C X F.

Solutio.

Sit X punctum quaeſitum, et ducta ad curuam normali X P, ex centro C ad eandem demittatur perpendicularis C N.

Per curuae naturam Ang. F X P = Ang. f X P; hoc eſt, Ang. F X C + Ang. C X P = Ang. f X P, adiectoque vtrinque Ang. C X P Ang. F X C + 2 Ang. C X P = Ang. f X C.

Eritque 2 Ang. C X P exceſſus, quo Ang. f X C ſuperat Ang. P X C, qui exceſſus cum debeat eſſe maximus, etiam eius dimidium, nempe Ang. C X P erit maximus, ſimulque maximus eius ſinus. His poſitis, et ſumpta pro radio vnitate, erit per conſtructionem Sin. Ang. C X P = $\frac{C N.}{C X}$

Sit modo C D = a; C O = b; abſciſſa C M = x. Per ea quae demonſtrantur in Conicis, erit C N = $\frac{(a^2 - b^2) \times x \sqrt{a^2 - x^2}}{a^2}$, et c x = $\sqrt{a^2 - \frac{(a^2 - b^2) x^2}{a^2}}$

$\sqrt{b^2 + \frac{(a^2 - b^2)}{a^2} x^2}$, erit ergo in Terminis analyticis

(A) Sin. Ang. $CXP = \frac{(a^2 - b^2) \times x\sqrt{a^2 - x^2}}{\sqrt{a^6 b^2 + a^2 (a^2 - b^2)^2 x^2 - (a^2 - b^2)^2 x^4}}$

et quadrando ob calculi commoditatem $\sin.\text{Ang. } CXP^2 = \frac{(a^2 - b^2)^2 \times (a^2 x^2 - x^4)}{(a^6 b^2 + a^2 (a^2 - b^2)^2 x^2 - (a^2 - b^2)^2 x^4)}$

Erit ergo differentiando, relicta quantitate conſtanti, communique poſt differentiationem Denominatore

$$2a^3 b^2 x\,dx \begin{cases} -4a^6 b^2 x^3\,dx \\ +2a^4 (a^2 - b^2)^2 x^3\,dx \\ -2a^4 (a^2 - b^2)^2 x^3\,dx \end{cases}$$

$$\begin{cases} -6a^2 (a^2 - b^2)^2 x^5\,dx \\ +6a^2 (a^2 - b^2)^2 x^5\,dx \\ +4 (a^2 - b^2)^2 x^7\,dx \\ -4 (a^2 - b^2)^2 x^7\,dx \end{cases} = 0$$

Ideoque $2a^3 b^2 x\,dx = 4a^6 b^2 x^3\,dx$, hoc eſt, $a^2 = 2x^2$, et $\pm \frac{a}{\sqrt{2}} = \pm x$. Factis ergo ſurrogationibus in aequatione (A), riteque calculando, erit ſinus maximi Ang. $CXP = \frac{(a^2 - b^2)}{(a^2 + b^2)}$, et ſubſtituendo expreſſionibus analyticis valores lineares ſinus maximi Ang. $CXP = \frac{FC^2}{BC^2}$. Q. E. I.

Con-

Conſtructio Problematis (Fig. XX.)

Iungantur puncta D, et O, diuiſaque bifariam D O in R, ex centro C per punctum R ducatur ad curuam recta C X, punctum X erit quaeſitum.

Nam ducta ordinata P M, et R I ad eandem parallela, erit per conſtructionem C I $= \frac{CD}{2} = \frac{a}{2}$; R I, $= \frac{CO}{2} = \frac{b}{2}$; pariter per conſtructionem C I. R I :: C M. X M; ideoque X M $= \frac{R I \times C M}{C I}$, et in terminis analyticis X M $= \frac{b x}{a}$, ſed per ellipſis naturam X M $= \frac{b}{a}\sqrt{a^2 - x^2}$, erit ergo $\sqrt{a^2 - x^2} = x$, conſequenter $\frac{+ a}{\sqrt{2}} = + x$, Q. E. D.

Scholium.

Notum eſt, quod ſemidiameter C X eſt vna ex ſemidiametris coniugatis aequalibus.

Q. HORATII FLACCI OPERA: RECENSVIT, varietate lectionis et perpetua adnotatione illustrauit, M. CHRISTIANVS DAVID IANI. TOMVS PRIMVS.

Lipsiae, sumtibus S. L. Crusii, MDCCLXXVIII. octonis.

Quam nuper Virgilio illustrando impendit operam Illustr. *Heynius*, ea exemplo fuit *Ianio* V. Cl. Scholae Halensis Euang. Lutheranae Conrectori, in Horatio perpetuis Commentariis explicando. Ipse fatetur, ad illam normam se omnem laborem direxisse, certe contendisse, vt quam simillimus ei efficeretur. Agnoscimus vtrumque: aemulationis studium prorsus laudabile, et praeclaris rebus perficiendis accommodatissimum; operam, non sine graui labore et pertinaci nauatam, cuius molestiae, ferendo maiores quam suscipiendo sentiuntur.

Quamquam autem tantum habemus numerum interpretum Horatii, vt superuacanea videri noui editoris diligentia posset; tamen nouam ausus ingredi in interpretando viam, fauore ac laude bonorum carere Vir doctissimus non debet. „Videbam, ait, deesse adhuc editionem, qua Ho„ratius non solum perpetuo commentario optimisque inter„pretationibus collectis illustratus, sed etiam cum spiritu et „sensu poetico, plenaque sermonis latini poetici, inprimis „lyrici, cognitione esset expositus, quae doceret adolescen„tem cum sensu pulcri legere nobilissimum poetam, atque „in quouis carmine non tantum intelligere singula, sed et„iam totum, et singularum partium ad illud rationem, re„cte tutoque contueri; quae omnium, qui a primariis Ho„ra-

„ratii editoribus collati eſſent, codicum varietatem, prae„cipuasque virorum doctorum emendationes, coniecturas, „plenius atque accuratius exhiberet ac percenſeret; deni„que, qua textus Horatianus, quam et exactiſſimo et mode„ſtiſſimo inprimis iudicio fieri poſſet, conſtitutus ederetur.“ Ad talem editionem praeſtandam cum adſpiraret, vt tribus abhinc annis edito ſpecimine declarauit, omnem curam ad congerendas Critices exercendae opes contulit. Nam aliquot manuſcriptorum Codicum, quos aut nondum adhibitos, aut parum diligenter inſpectos putaret, vt nanciſceretur lectiones, omnia conando, labore, precibus, pretio perficere ſtuduit. In eoque alios duros ac difficiles expertus, alios in adiuuando promtiores habuit. Sunt autem hi: codices Deſſauienſes duo; Codex Mentelianus, cuius lectiones adſcriptas exemplo editionis Deſprei e bibliotheca Paullina Lipſienſi impetrauit; codices Lipſienſes quatuor, qui in bibliotheca Senatoria aſſeruantur; Altorfini duo, Franequeranus, Helmſtadienſis. Quem in finem etiam varietates codicum a ſuperioribus editoribus adhibitorum, et lectiones editionum veterum, nonnullorumque illuſtrium, in primis recentiorum, excerpſit, et contexuit ſubiecit. Ac ſicut illorum quidem, quam quisque, habuerit copiam, quibusue bibliothecis inueniantur, diligenter expoſuit, ita harum quoque per ſeriem annorum commemorandarum genealogiam ſubiecit. Neque tamen omnium, quas vel bibliotheca latina Fabricii refert, vel b. Neuhuſii pleniſſima bibliotheca Horatiana exhibet, ſed antiquarum in primis et principum, vel ex quibus, tanquam ſtirpe, aliarum editionum familia propagata eſt, aut per aliquot certe temporis ſpatium vulgata lectio fluxit, indicem dedit. Addidit de quibusdam breue iudicium. Sane iudicia doctorum valde nonnunquam differunt. Audiamus quid ei de Alex. Cuningamo videatur. *Omnium*, ait, *doctiſſime in hoc*, ſc. Bentleio, *caſtigando verſatus eſt Alexander Cu-*

Cuningamus, vir ſummus et doctiſſimus, vnus omnium, qui in Horatium ſcripſerunt Criticorum princeps, ipſique Bentleio, ſi quid intelligo, anteferendus. Quem indigniſſimum vocaſſe alios ſcimus, qui cum ea acerbitate, quae Virum doctum minime omnium deceret, Bentleium aggrederetur; a *Chriſtio* vero, accurati et integerrimi iudicii viro, Collega olim noſtro deſideratiſſimo, ne doctorum quidem in numero, ſed antiquariorum loco habitum fuiſſe, meminimus. Vtque nihil eorum, quae ad res poetae pertinerent, fugeret curioſos, praeter vitam Horatii, per annos digeſtam, de moribus eius, de amicis, de poeſi lyrica, de ſcriptis, ſingulis commentatiunculis tradidit. In quibus nihil praetermiſit eorum, quae grauitati, virtuti, ſanctitati *hominis* commendandae quam maxime idonea reperirentur. Vt aditus fieret ad ſententiam Odae cuiuscunque reperiendam, in argumentis earum ſingulis praefixis, de occaſione, de genere, de arte, de imitatione, pluribus ſaepe perſcripſit. Quae notis inſeri non poſſent longiores obſeruationes, eas excurſuum nomine libris ſubiecit. E quibus omnibus multa lectio, multa cognitio rei poeticae, fabularis, antiquitatis, hiſtoriae, geographiae, perſpicitur. Cum vero, propter mendoſas vulgatarum editionum lectiones, quam contextus Horatiani recenſionem ſequeretur non haberet, ipſe denuo eum ad codicum Mſſ. auctoritatem, et artis Criticae leges, conſtituere auſus eſt, pro fundamento quidem poſita recenſione vulgata. Sic Od. I, 3, 20. auctoritate Luctatii Placidi, Seculi quinti Grammatici, ad Statii Theb. VI, 156. qui ſic verba laudat, dedit, *alta Ceraunia*, pro vulgato *Acroceraunia*, plebeio et vulgari nomine, quo non niſi hiſtorici aut geographi vtantur. Interpolatio loci valde antiqua, debetur fortaſſe librariis, quibus procliue, notiora vocabula exquiſitioribus ſubiicere. Saepe vulgata lectio, cum optimam aptiſſimamque ſententiam redderet, fruſtra ſollicitata fuit. Ex hoc genere eſt Od. I, 35, 39. *diffingat*

gat retuſum ferrum, quae lectio etiam auctoritate librorum maxime valet. Pro *ocior ceruis* II, 16, 18. *Ocior nimbis et agente nimbos Ocior Euro*, malebat Sanadonus; at, quid Horatianae ſit grauitati conueniens, non perſpexit. *Eſſet id*, ait, *Ouidianum acumen, non Horatianum.* Omnibus perpenſis, ſolam Horatio dignam, et ab eo profectam putat lectionem, *Saeuius uentis agitatur ingens Pinus* II, 10, 9. ſpreta vulgata omnium librorum lectione, *Saepius.*

Ex interpretibus Horatii, nemo fere probatur. Neminem poetarum antiquorum ita argutiis et vana eruditione interpretum obſcuratum, et quaſi obrutum eſſe, vt Horatium, queritur. *Incredibile eſt*, ait, *quam abſurdas et abhorrentes interpretationes illi, inopia ingenii poetici, obtruſerint ſummi viri.* Neque tamen omnes, quas ipſe, argutias exiſtimaturos arbitramur; neque nobis poteſt placere, illa Viri doctiſſimi quaſi pro auctoritate decernendi libido. Argutiarum cauſſa exagitatur obſeruatiuncula Bentleri ad I, 22, 16. vbi tamen *arida nutrix* certe per ὀξύμωρον dicitur, quia nutrices aridae parum nutriendis fetibus aptae ſunt. *Verecundum Bacchum* I, 27, 3. qui reſpectu ad iuuenilem formam Bacchi dictum putant, argutari non putamus; quae enim hanc aetatem decet et ornat verecundia, ſuauitatemque morum affert, ab ruſticitate, iracundia, contumaciaque alienorum, ei alio in loco tribuitur a poeta II, 19, 25.

Quamquam choreis aptior et iocis
Ludoque dictus, non ſat idoneus
Pugnae ferebaris; ſed idem
Pacis eras mediusque belli.

Et quoniam, inuitante materia, ad confirmam quorumdam interpretationum dnumitum, alia proferemus. Cum fis in verbis ex *de et ab* compositis, Criticorum lege, perpetuum discrimen constituerit, v. Drakenborch. ad Silium IX, 644. X, 313. XI, 141. add. Ernesti ad Tacit. Ann. XI, 12. eur nulla Lambina, pro *dimouet* I, 1, 13. *demouet* legentis, haberetur ratio, profecto non erat. Quid in *fin — fin, mare — mare, modo — modo*, lyrici et poetae alii, non agnoscimus; quod tamen praetergram ad I, 1, 21. alias aliquoties repetitur tanquam necessarium valde decretum. *Parum caste lasti* I, 12, 59. non tantum videtur esse, pollui incestu et adulterio, sed quouis modo neglecto et parum culto, vt *caste tedae*, Virgil. Aen. VII, 71. vnis sacris, vni rei diuinae inseruientes, et apud Graecos, cum burboro, cum chirilianis, *ἁγνοι* dicuntur. Dum ibidem *fulmen minas* explenatur ieata, nihil agitur: nam aeque hoc poetis cum, quod illud, praefertim cum I, 3. extr. *truculenta fulmina* Iouis dicantur. Quidue opus, fanae, mentis? nec enimtendus erat *nimirum* apud Virgil. Georg. 4. 330. ad *quam ni huic via* Homeri, pali alius, studit III. Heynius. *Vitreum Cretam* I, 20. explicari mariuam, non dubitet; fed id quali nouum tradi, nec mentionem veteris eiusdem et Baxteri qui idem vidit, fieri, pornitet. Quod nimirum faepe fit in perpetua adnotatione fe fiebeda, vbi neglectae priorum notae, nouis tamen obferuationes vel augentur et confirmantur, vel refellantur. *Mutata pulcra* I, 25, 4. pro pulcere ipfo inhaerente accipere. At quim vero reclamant vitima Odae verba, *vocibus te pulcra canent*, qualibus qui parebant, pulcritis iaftim inhumato afferebant veterum mores, eo profecturum, vt fenum obrutus humaretur. Nec vero loca Ouidii Art. III, 196. et Lucretii I 32. vbi *mutata folo* dicuntur fatis funt fimilia; nam bellum laboris intelligitur. Et *mutata natalia* infr. II, 3, 18.

non

non tam materia simpliciter, quam leges et modi metrici sunt. Neque vero fefi Horatio enumerale trihus posse videtur, ad 1, 32, 12. quae ad alios plures, qui aetate aurea inclinante et argentea scripserunt, pertinet, obfervante Ernesto ad Statii. Aug. 72, verborum compositorum ex 3y. pro simplicibus vitupatorum, confuetudo. Qui autem Bentlei et Stradoni rationem repudiat in ordinandis verbis I, 32, 1. feq., *age, dic, Latinum carmen quod et in hunc modum sonat et plures*, in latinitatis leges peccaverit. Nam si ita esset, et collocata fint, nequaquam *sonarent*, sequi poterat *sonat*, sed debebat poni *sonuit*. Si, in precibus, efficiem quod pais, quod Graecos *si*, ex *fi quid tecum fuisset*, eft, quia iam olim ad lyras modos carmen concinnat, ergo ne nunc quidem non deferre noli. Vnde patum vera afferrum, haec conclusionem dutum eft, ex tunc verba, *fi quid fuisset tecum*, nil dicitur.

Doctissimus Editor „nec satis meminerunt interpretes, „ait, quod semper memimisse debebant, Horatii formonem „plane e graeco, idque f. eque) poetico, formatum esse, „neprefilie eum plurima ex carmina e graeco esse pepla, „eaque de causa in hoc poeta fere, dum latina leguntur, „cogitanda graeca; sine quo et maxima voluptatis velitatis„que ex Horatio capiendae pars pe datur, ex via tolerabilia „esse interpres quisquam poteli. Hoc ex fonte multae „argutiae, multae ineptiae fluxerunt." Qui quidem reprehenfionis, praeter alios, certe Dan. Heinfius caret. qui in notis vhique Graecorum poetarum vel eas fem, vel fimiles dicendi formas, obfervare docet, nec vero vlcrius progredi fas eft. Memimiffe debemus, Poetam effe Horatium, qui liberrime et incredibili animi motu feratur, non aut feruilem imitatorem, aut ftdum interpretem. Nam

omnia eius ad Graeca velle accommodare, veremur ne multarum argutiarum, et vere periculosum opus sit. Nam si ne illa quidem satis certam habent imitationis demonstrationem, quae ex locis simillimis proferuntur, cum eadem sententia, eademque dicendi forma, pluribus possit esse scriptoribus communis, quorum alter alterum non sit imitatus, ac ne nouerit quidem; quid de iis iudicandum erit, quae tantum ex coniectura et opinione ad Graecas loquendi formas reuocantur. An, si quid Horatius ausus est prae reliquis sapere, si spreto vulgari sermone, nonnulla nouauit et insolite dixit, id illico e Graecis exemplaribus hausit? Graecorum sunt, ἅπτεσθαι ὀλύμπῳ, φθάνειν εἰς ἔρκιον, ὑψωθῆναι εἰς ἄρκυν; conueniunt ista cum Horatiano I, 1. extr. *ferire fidera*, quod nihil aliud est quam *tangere*, vt in formis, *spumam*, *metam ferire*; ἐράσσειν et κόπτειν, in quibus verbis semper inest *impellendi* et *concutiendi* notio. Graeci sic non dicunt, nec cogitandum est, horum alterum obuium fuisse Horatio, in hac loquendi forma vsurpanda. Neque vero quisquam sibi persuadeat, quod Horatius dixit I, 3, 16. *ponere fretum*, id esse Graecorum τίθεσθαι, vel καθίζειν. Κοιμῆσαι, pro *sistere*, *sedare*, *reprimere* dixit Callimach. in Del. 110, alias semper vsurpatur ϛοίσαι v. Mise. Obss. Nov. Vol. I. p. 71. *Regina — fortuna dulci ebria*, I, 37, 11. dicitur ab Horatio, non quod Graeci dixerint πλύτῳ, vel μεγέθει μεθύειν, sed quod sibi licere putaret, verbi, in formis μεθύειν ἔρωτι, μεθύειν πλησμοῖς, strictiorem vsurpandi modum latiorem ad consuetudinem extendere. Trabes, seu fulcra nauibus trahendis (I, 4, 3.) siue subducendis subiecta, non sunt ἔρματα, quo vocabulo significatur *saburra*, qua ingesta pondus nauibus additur; in quo etiam errauit latinus interpres Platonis Theaet. T. I. p. 144. A. ed. Steph. qui ἀνερμάτιϛα πλοῖα vertit, *naues non bene fultas retinaculis*, cum debebat vertere, *naues, quae sabur-*

Iuvenum non habent, sine re Virgilius Georg. 4. 196. *invitabilem*, sine dubio, et Curtius, IV, 2. *minus genuinitus et infabiles*. An *minus cara*, non dissile putavimus pontam 2. 111. 18. nisi praecinte Heliodo, apud quem, Op. et Dier. 66. *ποτνια μεταβουλια* legimus? Sed ita eum legisse quoque oportet, *γυναικ. κ. τ.* ut contra omnes libros legendum esse contendat Rubnkenius, Epist. Crit. I. p. 48. Quid opus est, in hac vesta putidissima, vulgaria quaerere et obtrudere? Graecismus reiicere, quale est, *minutae diaetae* 2. 13. 29. Quo vero auctoritate confirmabitur, *despiciatur laborum*, lib. VI. 38. cum expressile e Graeco quidem, in nostra scriptura non reperiatur? Particula Alcaica. Calimachi, alioruinque locis vernulam esse vidique, aliorum hoc inudum nocerum et inane fuerit.

Quod reliquum est, valde verenter, ne, quod illum censuerat Siurium, a dilsoluta lasciuae crimine libertate *Postam*, et offendendi omnia carpina luxuriei et voluptaria, quae in illius operibus inlunt, nihil esse nisi versiones Graecorum carminum, Alcmanis, Stesichori, Alaei, aliorumque, eddem ratione delisit. Editor tenetur. Hinc ID. in argumento ad Od. II, 5. vbi *plurima* ait, *in eo sint, quibus facile suspiceris lectorem, ritu sibi suo poetae offendatur.* — Mox etiam carmine tenus ingreffum disfeuerim quidem, et inibiliorem, vb vna idea ad alteram continuo commentem, acutus, nullo tamen poeeato admisso, nil pulchri pueri laudibus adiunctis laudibus puellae. Hinc ID. in nota p. 310. „Omnino miserem inlubrigentium ac flebilium talia Saeculo Augusteo, vel ob Graecorum imitationem, inbuille videntur.“ Cur vero fic timemur, cur aliuis aspernimur, quae in primis sunt? Meminisse debemus illius, quod eft apud Quintilianum X, 1, 100. vbi tales ait poetas *morte suo fatari?* Vid. Gesnerus

ad Plin. Ep. IV, 27. vbi ex Sidonio Apollinari. III, 192. vbi affert: *facilius abrogat, vt quisquam furia loquutus videatur offerre, quam velint offendi, qui portet exhibet improbus dicitur procax moritur.* Illa fi mihi fum, multarum porro reprehenſionum, multarumque coniecturarum interpretationum locus erit. Od. II, 9, 10. aliquis *Myſtes*, cuius mortem immodice lugeat Valgius, commemoratur. Ignoratur, quis fuerit ille Myſtes. Plerique Interpretes pulchrum puerum, admatum a Valgio, putant fuiſſe. Hanc ſententiam qui reliquunt, cum vo'unt vitare difficultates, alios ſe ſedunt. Nonne Statii in Syluis ſimilitini argumenti carmina habemus? Non erit alienum commemoraſſe quid Reiskio viſum fuerit in Notit. Poet. Anthol. ad Anthol. Cephalae p. 243. *Maxime frequens in querite Meleagri Muſici nouae, quod frequens in ternarium ſtrophicum, praeſertim nondum adulterum, ſaltu conſtat e Polybio p. 414. e. 9. edit. Wechel. et Horatii II, 9, 10. vbi vulgo pronuncitum tremuſſetur* Myſten; *ſed* Muſicum *reſtauratum eſt.*

Digitized by Google

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Iulii Anno MDCCLXXV.

VINDICIAE QVORVNDAM LOCORVM N. T. a IOANNE TOVPIO V. Cl. temere ſollicitatorum: Auctore IO. TOBIA KREBSIO, Scholae Electoralis Grimanae Rectore.

Quod ſaepiſſime vſu euenire animaduertimus, vt res, quae ad vitae humanae vel commoditatem iucundiſſimae, vel ad vtilitatem fructuoſiſſimae, vel ad vſus maxime neceſſariae et ſunt, et habentur, a multis in abuſum conuertantur, et ad perniciem adeo trahantur, id in arte Critica etiam, re, per ſe bonis literis ſaluberrima, et maxime neceſſaria, fieri videmus. Ars Critica, ſummum ſane artis Grammaticae faſtigium, tantae vtilitatis, tantae neceſſitatis eſt, vt, absque ea ſi ſit, fruſtra coneris interpretari, quod eſt aut ſpurium, aut corruptum. Nam, vt recte

QVINCTILIANVS (Lib. I. Inſtitutt. Oratt. c. 4.) pronunciat: *Primum in interpretando eſt, videre, an Textus corruptus ſit, nec ne, et corrupta emendare.* Profecto ars Critica eſt ea, quae iudicat et docet, quid genuinum ſpuriumue ſit, quid rectum corruptumque, quid elegans et venuſtum, quidue minus, et modum rationemque corrupta emendandi tradit Itaque a renatis inde bonis literis, et ex ignorantiae barbarieique caligine protractis, in magnum Reipublicae literariae commodum, ars Critica adhibita eſt, cum non ſolum innumera Graecorum Latinorumque auctorum loca, blaeſorum Librariorum ignorantia foede corrupta, a ſordibus ſint purgata, ſuaeque munditiei et integritati reddita, ſed integri etiam libri, callidorum impoſtorum fraude ficti, et ſimplici multorum credulitati obtruſi, vanitatis ſuae conuicti, penitusque proſcripti. Quod ſi haec ars ſemper ab iis, qui Criticos dici ſe haberique volebant, ſobrie eſſet et modeſte adhibita atque exercita, nunquam profecto et Criticorum, et ipſius artis Criticae nomen apud multos tam male audiſſet, et in contemptum contumeliamque adeo fuiſſet tractum. Sed ingenium humanum paullo laetius inprimis et viuidius, cum raro intra iuſtos terminos ſeſe continere ſoleat, ſed ſaepe latius euagetur, licentiusque luxurietur, factum eſt, vt ſenſim ſenſimque non ſolum ſexcenta Graecorum Latinorumque auctorum loca ſana ac integra, falce critica temere immiſſa, corrumperentur, atque adeo ars Critica, ſaluberrima ſane, et maxime neceſſaria, ad abuſum traheretur, ſed ipſum etiam nomen huius artis praeſtantiſſimae, in contemptum inuidiamque a multis adduceretur. Neque vero negandum eſt, quorundam Criticorum immodeſtorum temerariam in emendando audaciam huic criminationi, in artem Criticam coniectae, occaſionem dediſſe. Sed haec laſciuiens et petulanter exſultans in emendando audacia, in profanis ſcriptoribus facile, et ſine magno damno fertur, cum ſalus

Grae-

Digitized by Google

Graeciae in ea re non vertatur. Felix BENTLEII audacia in emendando *Horatio* et *Terentio* facile ferebatur, praeſertim cum, ſi quid culpae hinc inde commiſiſſet, id multis aliis, atque iis egregiis bonis, redemiſſet. Cum autem idem Vir longe doctiſſimus eadem audacia in Sacros N. T. libros graſſari inſtituiſſet, minatus, ſe Nouum Teſtamentum emendatius et correctius eſſe editurum: tum vero, veluti ſigno claſſico dato, omnes fere in Anglia Theologi, vna cum plurimis in Regni Curia proceribus, amica quaſi conſpiratione animorum facta, omni ratione hoc periculoſum BENTLEII inſtitutum impedire conati ſunt, veriti, ne Textus N. T. dimidium immutatus prodiret. Neque vero is metus fuit vanus. Nam quantum quidem ex huius ipſius BENTLEII libro longe praeſtantiſſimo, lectuque digniſſimo, *la Fripponerie laique*, contra infamatum iſtum COLLINVM ſcripto, iudicare poſſis, male ſane et miſere cum Nouo Teſtamento fuiſſet actum. Ex emendationibus enim quorundam locorum N. T. p. 202. ſqq. prolatis luculentiſſime apparet, eum cum libris diuinis non aliter actum fuiſſe, quam cum *Horatio* ſuo, *Terentio*que egerit. Bene igitur et ſapienter illi Theologi vna cum proceribus egerunt, qui omnibus viribus adhibitis perfecerunt, ne Nouum Teſtamentum, audaci BENTLEII temeritate emendatum, vnquam in lucem prodiret, ſed aeternis tenebris premeretur. Omnino dolendum eſt, hoc ſeculo, inprimisque hac aetate noſtra, pruritum rei chriſtianae perquam pernicioſum, omnia immutandi et emendandi, multorum virorum doctorum animos inuaſiſſe, et tanquam contagionem peſtiferam tetigiſſe, non ſolum in rebus dogmaticis, ſed etiam multis N. T. locis, ſolius ingenii ope, ſine vlla Codd. et Editt. conſenſione, corrigendis, et, ſi diis placet, ſinceritati reſtituendis ſuae. Quae impudens audacia, in libros ſacros etiam proterue graſſandi, ſi latius ſerpſerit, verendum ſane eſt, ne breui ignoremus, quid

in libris diuinis a Spiritu Sancto sit, quid ab ingenio hominum profectum. Cui quidem morbo, hac aetate nostra veluti epidemico, omnes Viri docti, quibus doctrinae christianae sinceritas, diuinitatisque Scripturae sacrae auctoritas curae cordique est, mature occurrere, praesentem medicinam afferre, idque omni studio agere debent, vt hoc tantum, reique Christianae tam pestiferum malum, cum ipsis fibris elisis euellatur, et in Morboniam proscribatur. Nos quidem non ii sumus, qui omnes omnino coniecturas in lectionibus N. T. manifesto non bonis, reiiciant, si sint perspicuae, rei, contextui, et stilo scripturae S. consentaneae, et a vestigiis vulgatae lectionis non longe abeuntes; sed tum demum admittendas censemus, cum nulla alia ratio superfit illi loco consulendi: in textum vero eas inferri, id vero nullo modo ferri nec potest, nec debet. Et hoc nomine BEZA iure notatus est, quod e corruptissimis Codd. suis, atque adeo de mera coniectura sua, quaedam contra omnes veteres libros in Textum recepit. Hunc autem pestiferum morbum, multa loca Noui Testamenti (vt de hoc vno iam dicamus) proterue inuadendi et corrigendi, cum in aliis, tum praecipue in Anglis, BENTLEIO l. c. MARKLANDO ad *Lysiam*, MANGAEO ad *Philonem*, aliisque, non sine indignatiuncula quadam animaduertimus. Sed horum omnium in hac re audaciam superasse videtur IO. TOVPIVS, *Ecclesiae S. Martini cum Capella de Loo, in Agro Cornubiensi, Rector*, in *Emendationibus* in SVIDAM, Londini per partes ab anno inde 1760. sqq. editis. Omnino Britannorum, qui graece docti inprimis, et prae caeteris Europaeis dici viderique volunt, ingenium nunc hoc est, vt coniecturarum, saepe infelicissimarum, frequentia ad criticae facultatis laudem grassentur. Est sane TOVPIVS Vir exquisite graece doctus, diffusae, et quodammodo stupendae lectionis, in omnibus omnis fere generis scriptoribus, inprimis graecis, eximia quadam, saepeque felicissima

Digitized by Google

ma ἀγχινοίᾳ et ἰυτοχίᾳ, atque ſubtilitate ingenii in locis depoſitis et conclamatis ſanandis, ſalubrique medicina reſtituendis, praeditus. Neque dubium eſt, quin his *Emendationibus* ſuis multum profuerit cum aliis ſcriptoribus graecis, tum SVIDAE inprimis, in quo recenſendo, emendando, et illuſtrando, harum literarum periti ſciunt, LVD. KVSTERVM ſaepe partes ſuas minus bene egiſſe, et, quam operam diligentiamque debuiſſet, eam minime adhibuiſſe; adeo vt SVIDAE, et Reipublicae literariae, ob hoc TOVPII munus, amplum ſane et frugiferum, ſit gratulandum. Quemadmodum autem eximias illas ingenii dotes TOVPII magnificimus, ingenueque profitemur, nos ex eius *Emendationibus* permultum profeciſſe: ita magnopere dolemus, hunc Virum, in literis graecis longe verſatiſſimum, nimia autem ſui ipſius fiducia captum, critica facultate ſaepe abuſum, et temeraria quadam audacia, nullo modo ſerenda, in libros ſacros adeo N. T. eſſe graſſatum. Quod eo magis mirari ſubit, cum ipſe alios, ob iſtum *emendandi* pruritum, reprehendat, et *emendaturientes* non ferre videatur. Nam P. III. harum *Emendationum* p. 297. ſcribit: *Erit forte, qui emendet. Nam EMENDATVRIENTIVM omnia ſunt plena.* Et ead. P. p. 70. notat, et iure notat, BENTLEIVM, *ob emendandi in Nouo Teſtamento audaciam.* Quid? quod ead. P. p. 149. quandam KVSTERI in SVIDA emendationem *truculentam* et *inferiam* vocat. Miraberis haud dubie, Lector, quomodo tandem TOVPIVS, qui emendandi audaciam in aliis reprehendat, ſuam in multis Noui Teſtamenti adeo locis aequo animo ferre, ſuaeque temeritatis gratiam ſibi facillime facere poſſit. Sed haud dubie mirari deſines, vbi cognoueris, huic viro *ſua vnice placere.* Sic enim P. III. p. 295. ſcribit: *Heſychius paullo aliter accepit: ſed nobis NOSTRA VNICE placent.* Operae igitur pretium nos facturos, remque ſacrarum literarum ſtudioſis non plane inutilem

ſuſcepturos eſſe putabamus, ſi hoc tempore, quo laudem atque commendationem aucupantur ſat bene multi e perverſo emendandi ſacras litteras, et corrigendi pro lubitu, audacia et ſtudio, quaedam Noui Teſtamenti loca a temeraria et violenta TOVPII emendatione vindicaremus, et alios, Iuuenes inprimis ingenii paullo viuidioris, qui facile auctoritate et fama magnorum Virorum capi, ſiue potius decipi ſe patiuntur, contra iſtum morbum peſtiferum hac proluſione, veluti amuleto quodam, praemuniremus. In hac autem cenſura *Emendationum* TOVPII agenda ita verſabimur, vt non ea audacia, qua Vir doctus cum ſcriptoribus ſacris, omnis reuerentiae his viris θεοπνεύστοις debitae oblitus, egit, ſed modeſtia ea, quae nos, ſtudia humanitatis in illuſtri Gymnaſio profitentes, omnino decet, cum eo agamus.

Primus igitur locus, quem TOVPIVS *pene conclamatum* vocat, eſt Marci III, 20. ſqq. Καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος - - ἔλεγον γάρ· ὅτι ΕΞΕΣΤΗ. Ad quem locum TOVPIVS P. I. Emendatt. p. 143. ſq. ita, (illius enim verba ipſa adducere non pigebit, praeſertim cum hic liber apud nos quidem in pauciſſimorum manibus verſetur:) *Multa in hunc locum Euangeliſtae viri docti, quae non ſunt VNIVS ASSIS. Aliud eſt οἱ παρ' αὐτῦ, aliud οἱ παρ' αὐτῷ. Marci autem verba, QVOD NEMO VIDIT, corrupta ſunt et mutila, nec MSS.* (immo Vir doctus debuiſſet hic Weſtenii N. T. conſulere,) *vllam opem adminiſtrant, niſi quod nonnulli exhibent περὶ αὐτῦ. Idque recte admodum. Vide igitur, annon iſte locus ex vi et ductu ſententiae ita refingendus et ſupplendus ſit:* Καὶ ἀκούσαντες ΟΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γάρ· ὅτι ἐξέστη. ΚΑΙ ΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον, Ὅτι Βεελζε-

βὺλ

βὰλ ἴχει. *Et cum audiſſent* (ita locum latine reddit Vir doctus) *de eo Phariſaei, exierunt comprehendere eum: dicebant enim, quod inſaniret* etc. Quibus dictis, ſubiicit: *Vides, quam pulchre nebulones iſti Phariſaei et Scribae hic copulentur, et quam appoſite Marci verba eis accommodentur. Dicebant Phariſaei,* ὅτι ἐξέϛη. Dicebant Scribae, ὅτι Βεελζεβὰλ ἴχει. — *Quare vix vlla, opinor, poterit eſſe dubitatio, quin hunc locum, qui pene conclamatus fuerat, RECTE reſtituerimus.* Tuam fidem, Lector! Inuenisne in Editt. MILLIANA, BENGELIANA, WETSTENIANA, et GRIESBACHIANA, quae facile in optimis ponuntur, hunc pannum, ΔΙΑ ΤΟΥΡΙΟ verbis d. Marci aſſutum? Nuſpiam inuenies. Videamus igitur, an huic loco, de ſententia ΤΟΥΡΙΙ *fere conclamato*, non ita conſuli, ea medicina afferri poſſit, vt iſta violenta ope non indigeat. Relictis omnibus, perpendamus totius huius loci συνάφειαν, et videamus, annon d. Marco ſua integritas ita conſtet, vt non ſit, quare *iſti nebulones*, ΟΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ, huc trahantur, partesque agant ſuas. Comm. 13. narrat diuinus ſcriptor, Ieſum aſcendiſſe in montem, conuocaſſe quos voluerit, et elegiſſe duodecim Apoſtolos. Quorum nominibus editis, ita pergit: Καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον. Καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥϛε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν. Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτῦ, ἐξῆλθον, κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γάρ· ὅτι ἐξέϛη, h. e. e noſtra interpretatione: *Quo facto, redit vna cum ſuis domum: et denuo confluit turba populi, ita vt ne cibum quidem capere poſſent. Cum autem, qui apud eum* (Ieſum) *erant, audiſſent* ſc. turbam foris tumultuantem: *exierunt, compeſcituri, ſedaturi eam. Dicebant enim: furit, inſanit.* Iudica nunc, Lector, an in hac narratione aliquid requiras, quod ad integritatem ſenſus ſupplendam deeſſe videatur. Equidem nihil manci, nihil imperfecti, neque in interpretatione aliquid contorti et coacti, animaduertere mihi videor. Age, iam de ΤΟΥΡΙΙ *emendatione*, an

de-

deprauatione dicam? videamus. Scribit l. c. magnifice ita: *Multa in hunc locum Euangeliſtae viri docti, quae non ſunt VNIVS ASSIS.* (Quam modeſte!) *Neque ſane phraſin illam οἱ παρ' αὐτῦ ſatis intellexiſſe videntur;* (neque tu, bone Vir, ſatis intellexiſſe videris.) *Aliud eſt οἱ παρ' αὐτῦ, aliud οἱ παρ' αὐτῷ,* (atqui hoc omnes nouimus ſine alicuius Angli doctrina.) *Marci autem verba, QVOD NEMO VIDIT,* (tu igitur vnus lynceus, vel potius Argus es, et qui ante te vixerunt, omnes talpa coeciores fuerunt,) *corrupta ſunt et mutila, nec MSS. vllam opem adminiſtrant,* (Ain' tu? Conſule WETSTENIVM) *niſi quod nonnulli exhibent περὶ αὐτῦ, idque recte admodum.* Quibus praemiſſis, locum d. Marci *corrumpere*, (*emendare* volebamus dicere,) inſtituit. Non pigebit, breuem et modeſtam cenſuram hic agere. Iam primum, quaero ex te, TOVPI, quare *οἱ φαρισαῖοι* a te huc ducti, ſiue potius obtorto collo tracti ſint? Nam nullum vnquam Codd. MS. citare poteris, vbi *iſti nebulones* tui in hoc Marci loco conſpiciantur. Quod enim in nonnullis haec verba leguntur: *ὅτε ἦκουσαν περὶ αὐτῦ οἱ γραμματεῖς,* (non *οἱ Φαρισαῖοι,*) *καὶ οἱ λοιποὶ*, id e verſione *Goth.* et *Copt.* fluxit, atque adeo ex interpretatione eſt, vt dudum MILLIVS et WETSTENIVS ad h. l. monuerunt. Hoc igitur tuae cauſae nullo modo patrocinatur. Quare igitur *Phariſaei* a te huc tracti ſunt? Quia mox, inquis, *Scribae* memorantur. Egregia vero et grauis ratio! Quaſi ſemper et vbique *τῶν Φαρισαίων* mentio ſcriptoribus ſacris facienda fuerit, vbi *τῶν γραμματέων* meminerunt. Curioſa Euangeliſtarum lectio alia te docere poterat. Et tamen de his voculis, *οἱ Φαρισαῖοι*, temere Marco obtruſis, tam mirifice ſibi placet, vt ſcribat: *Vides, quam pulchre nebulones iſti Phariſaei et Scribae hic copulentur, et quam appoſite Marci verba eis accommodentur. Dicebant Phariſaei, ὅτι ἐξέστη.* Dicebant Scribae, *ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει.* Hi omnes *aliquid* dixerunt; ſed tu, TOVPI, multis verbis *nihil* dixiſti.

sti. Videamus igitur, quid sani his insit. Et primo quidem, ipsius orationis cohaerentia nullo modo concedit, vt vox ἀκούσαντες ad *Pharisaeos* referatur, ita, vt ineptum et temerarium sit, οἱ Φαρισαῖοι d. Marco obtrudere velle. Nam vox ἀκούσαντες habet suum sibi subiectum, diserte additum, nempe οἱ παρ' αὐτῆ; qui autem hi sint, paullo post videbimus. Quid? quod, si οἱ Φαρισαῖοι Textui intrudere velis, voces παρ' αὐτῆ (vel, vt TOVPIVS mauult, περὶ αὐτῆ) plane otiosae et nauci sunt, quod TOVPII acutum ingenium non perspexisse videtur. Iam videamus de ipsa huius loci interpretatione TOVPII. Et primo quidem τὸ ἀκούσαντες referri vult ad οἱ Φαρισαῖοι, qui iniquo Apolline, et iratis Musis, huc tracti sunt. Sed quaero, num in praecedentibus mentio *Pharisaeorum* facta sit? Imo vero ne verbulo quidem, sed meminerat tantum d. Marcus duodecim Apostolorum. Supra quidem v. 6. narrauerat, vbi Iesus in Synagoga quadam cuiusdam manum, omnibus humeribus exsiccatam, miraculo quodam integritati suae restituisset, Pharisaeos cum Herodianis exiisse, consultaturos, quibus artibus eum comprehensum de medio tollerent. Mox autem Iesum, subiungit, vna cum discipulis ad mare abiisse, postea montem ascendisse, ibique duodecim Apostolos elegisse, nulla postea mentione in toto hoc Capite τῶν Φαρισαίων facta. Haec est orationis συνάφεια, hoc narrationis filum. In hac tota autem narratione mentionem Pharisaeorum ne vllo verbulo quidem factam animaduertes. Narratione autem de duodecim Apostolis electis confecta, pergit diuinus scriptor: καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον. Et quinam? nisi Textui vim inferre velis, nulli alii, quam duodecim Apostoli, et alii forte qui tunc in societate Optimi Saluatoris nostri fuerant, intelligi possunt. Nullum igitur Pharisaeorum vestigium in tota hac narratione animaduertitur, neque adeo domum ingressi dici possunt Quomodo igitur iidem, de sententia TOVPII, v. 21. domo egressi dici pos-

 sunt?

ſunt? Hoc acutiſſimus TOVPIVS perſpexiſſe non videtur. Abeant igitur Phariſaei hinc in Morboniam, exſulentque proſcripti. Hic quidem nullus iis locus eſt. Quinam igitur domo egreſſi ſunt? Nempe eam antea ingreſſi. Et quinam illi? Scilicet nulli alii, quam, vt diximus, Apoſtoli, et alii forte, qui tum Ieſum comites ſecuti erant. Hoc totius orationis cohaerentia non tam poſtulat, quam exigit et efflagitat, adeo vt aut nihil videre, aut data opera coecutire videantur, qui aliter. Iam narrato, populum ad eam domum, vbi Ieſus eſſet, tanto agmine, et tumultu etiam confluxiſſe, vt ne cibum quidem capere poſſent: (nam ſiue μήτε, ſiue, vt quidam Codd. habent, μηδὲ optes, manum haud verterim:) ſubiungit d. Marcus: καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον, quae verba TOVPIVS, intruſis vocibus οἱ Φαρισαῖοι, reddi vult, *et cum audiſſent de eo Phariſaei*, pro παρ' αὐτοῦ cum quibusdam Codd. legens περὶ αὐτοῦ. Sed iudica, Lector, an haec interpretatio filo narrationis conueniat, et non potius contorta et coacta, iſta autem *emendatio* ipſius Textus *corruptio* ſit cenſenda. Quanto ſimplicius, totiusque narrationis συναφείᾳ conuenientius eſt, haec verba ita interpretari: *Cum audiſſent, qui cum Ieſu erant*, populum foris tumultuantem, immodeſtiusque ſeſe gerentem, *egreſſi ſunt*. Omnino bonae et legitimae interpretationis ſignum, et character nunquam facile fallax, eſt *ſimplicitas* et *intelligendi facilitas*, contortae et nimis longe petitae contraria. Qui domi egreſſi ſunt, dicuntur οἱ παρ' αὐτοῦ. Et quinam illi fuerunt? Hic vero videas Viros doctos in varias, atque eas valde diſcrepantes ſententias eſſe diſtractos, apud WOLFIVM, τὸν νῦν ἐν ἁγίοις, in Cur. Philologg. ad h. l. Ipſe WOLFIVS, Vir poſt mortem etiam ob immortalia in rempublicam literariam merita venerandus, ſecutus RAPHELIVM, putat, hanc dictionem complecti *omnes, quocunque modo cum aliquo coniunctos, et h. l. praecipue ſumendam eſſe de propinquis ſeu fratribus Ieſu, et ma-*

matre. Sed dudum in *Obſervatt. Flauian.* ad h. l. oſtendimus, hanc interpretationem neque linguae rationi, neque orationis συναφείᾳ conuenire. Nam v. 31. demum fit mentio fratrum Ieſu, eiusque matris, ita quidem, vt *foris adhuc ſtetiſſe*, et Ieſum *euocaſſe* dicantur. Quomodo igitur domo egreſſi dici poſſunt, cum eam antea non fuerint ingreſſi? Et videtur doctiſſimus WOLFIVS hic ſua ipſius vineta caedere, cum ad v. 31. retractata ſententia ſcribit, qui v. 21. οἱ παρ' αὐτῦ dicantur, eos intelligendos eſſe *diſcipulos, et alios, tunc Chriſto praeſentes*, qui adeo neceſſario a matre ipſius et fratribus diſtinguendi ſunt. Nos quidem nondum poenitet eius ſententiae, quam olim in *Obſeruatt. Flauian.* l. c. afferebamus, et qua verba, οἱ παρ' αὐτῦ, ita reddenda dicebamus, *qui vna cum Ieſu in domo erant.* Quinam autem illi? Nempe Apoſtoli a Ieſu paullo ante conſtituti, et forte alii, qui v. 19. domum ingreſſi dicuntur. TOVRNIVS autem, qui Interpretes hanc phraſin οἱ παρ' αὐτῦ non ſatis intellexiſſe ſcribit, hanc interpretationem eo nomine non poſſe admitti putat, quod dicendum fuiſſet οἱ παρ' αὐτῷ, non οἱ παρ' αὐτῦ. Quid? quod IO. AVG. ERNESTI, Vir annis et meritis maxime Venerabilis, doctor meus non ſine acerrimo grati animi pietatisque ſenſu mihi nominandus, in *Biblioth. Theolog.* T. VIII. p 20. ipſe quoque de hac interpretatione noſtra videtur dubitare. Iam, etſi graecarum literarum non ita ignari ſumus, vt neſciamus, vſitatius hoc ſenſu οἱ παρ' αὐτῷ, quam οἱ παρ' αὐτῦ, eſſe: tamen iidem ſcimus, etiam οἱ παρ' αὐτῦ eodem ſenſu, vt *ſui*, ſ. *qui cum aliquo ſunt*, denotet, Graecis dici. 2 Samuel. 2, 31. Davidis milites dicuntur in pugna παταξαι τῶν υἱῶν Βενιαμὶν τριακοσίους ἐξηκοντα ἄνδρας ΠΑΡ' ΑΥΤΟΥ h. e. *ſuorum, qui cum ipſo erant.* Apud ipſum d. Marcum 5, 26. eſt, δαπανήσασα τὰ ΠΑΡ' ΑΥΤΗΣ πάντα, *cum omnia SVA impendiſſet.* Neque profanis auctoribus haec loquendi ratio eſt inſolens. POLYBIVS IV, 11.

ex τῶν Ἀπόστολων ἐπιστολῶν ἀναγίνωσκε τοῖς ΠΑΡΑΤΥΓΧΑΝΟΥΣΙ, hoc eſt, politis, qui cum ΠΡΟΣΕΥΧΗ stent; ex mox C. 12. καμπτομένων ſimiliter ad ἀναγίνωσκε τοῖς ΠΑΡΑΤΥΓΧΑΝΟΥΣΙ. Quae loca iam in hanc rem laudauit NOLTIVS in *Collat.* Vet. Interpret. p. 109. Hi igitur, qui vita cum Iesu erant, egregii dicuntur *κρατοῦντες ἀνδρες*. Quem igitur ΤΟΥΤΟ quidem dubium non eſt, quin ad Iudam *ἀνδρὸς* ſit referendum. Reddit enim: *Exierunt comprehenſores eum.* Cum autem vox Iuriſ non praeceſſerit, quippe quae non hic, ſed ſupra v. 7. occurrat: nihil erat vtique ulterius reſtis, ipſa neceſſitas exigit, vt vox *ὀνειδισμὸν* promtius *ἔχειν* referatur. Quod cum *ὀνειδισμὸν* orationis, et legitimae interpretationis ratio poſtulet, conſequens eſt, *ἀφιέναι* hic, non eſſe poſſe *comprehendere, ſed dimittere, ſolutos*, quo ſenſu haec vox occurrit Apocalyp. 7, 1. vbi quatuor Angeli d. Ioannis vifi ſunt, *κρατοῦντες τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος τῆς γῆς*, dicuntur eſſe *continere, compeſcere.* Igitur qui cum Iesu erant, egregii domo iunt, ut *COMPESCERENT, SEDARENT populum, ſortam tumultuantem.* Refutat verba: *Quid opus eſt ei iſtos.* Qui autem ΤΟΥΤΟΥΣ cum aliis accipit de Iesu, quali *in iſtiuſmodi.* Sed, quemadmodum *τὸ ἀνὴρ* non ad *Iesum*, quippe *remotius*, ſed ad *praeſentius*, quod eſt referendum, ex paullo ante oſtendimus: ita ipſius narrationis coluerunitis exigit, vt *τὸ τοῦτο* non ad *populum* referatur. vti etiam b. WOLFIVS in *Cur. Philologg.* ad h. l. recte accepit. Et optime iam hoc verbum populo, paullo immodeſtius ſe gerenti, licentiuque tumultuanti, conuenit. Notum eſt, vti *μαινόμενα* de *omni immodeſtia, tumultu, licentia et furore* vſurpetur, et vti *σώφρονα* opponatur: ita eodem modo ταῖς ἀκοαῖς interdum ſumi, et ita eadem oppoſitio, vt, c. 2 Cor. 5, 13. quamquam ibi ſenſu diuerſo. Ieſaiae 28, 7. *qui vero paullo licentiuſe ſibi obtemperant*, atque adeo de ſtatu mentis velut diuerſi inſaniunt, *ἐκστῆναι* di-

Digitized by Google

dicuntur, vbi in Ebraico eſt נשגע. Contra ea ἐξῆσαι, ſignificatione actiua apud DEMOSTHENEM eſt *aliquem in furorem, ad inſaniam redigere.* Locus eſt in Orat. c. *Midiam* p. 56. Edit. min. TAYLORI. Ταῦτα (*nempe fuſtibus caedi, et contumelioſe tractari,*) ἐξίσησιν ἀνθρώπους ἑαυτῶν, *homines ad inſaniam adigunt.* Alia, atque plura in hanc rem exempla, inuenies apud WETSTENIVM in Not. ad h. l. Marci, quae ſublecta huc ambitioſe congerere non lubet. E linguae igitur ratione, et ex ipſius narrationis cohaerentia, τὸ ἐξέστη ad *populum*, ferocius tumultuantem, referendum eſt, ita, vt *furere*, et *inſanire* dicatur. Noſtri eodam ſenſu dicunt: *Das Volk iſt, thut ganz raſend und unſinnig.* Neque aliter interdum Latinorum *inſanire.* His diſputatis, ipſe, Benigne Lector, ſedeas iudex, vtra harum interpretationum ſua ſe ſimplicitate et facilitate magis commendet, TOVPII ne, quae haec eſt: *Cum Ieſus de monte, vbi XII. Apoſtolos conſtituerat, deſcendiſſet, et una cum illis domum quandam ingreſſus eſſet, et populus denuo tanto agmine, tumultu etiam, eo confluxiſſet, vt nihil cibi capere poſſent: et cum audiſſent de eo PHARISAEI,* exierunt comprehendere eum: (per Graecismum: *Dicebant enim, quod inſaniret:* (eum inſanire:) an haec noſtra: *Quum, qui vna cum Ieſu erant* in illa domo, *audiſſent*, ſc. populum foris tantopere tumultuantem, *exierunt, vt eum compeſcerent, ſedarent. Dicebant enim: furit, inſanit.* Niſi nos rei ſuſceptae amor fallit, inque transuerſum rapit, nobis perſuademus, hanc interpretationem, quae nihil coacti et contorti habeat, nihil quod linguae rationi aduerſetur, nihil quod non cum antecedente narratione amiciſſime conſpiret, et vno orationis filo contextum contineatur, hanc, igitur, interpretationem longe eſſe multumque praeferendam. Nam, ne dicamus audacter et violenter a TOVPIO, ſine vlla Codd. ope intruſos, et d. Marco obtruſos *iſtos nebulones*, τὸν Φαρισαίους, vocesque περὶ αὐτῦ, quam lectionem Vir doctus recipit,

tunc plane otiosas esse: totius narrationis d. Marci συνάφειαν neque emendationem, *truculentam* sane, et *nefariam*, vt aliquam KVSTERI modeste vocat, neque interpretationem contortam et coactam, admittit, sed procul hinc exsulare iubet. Haec paullo fusius disputare visum est, non quo famae TOVPII, quicum neque ingenio sumus, neque doctrina comparandi, et quem ob exquisitiorem, et reconditiorem literarum graecarum cognitionem magni facimus, detractum aliquid delibatumque vellemus: sed vt iuuenes, literarum cum omnium omnino, tum sacrarum inprimis studiosos, hac occasione praemuniremus, ne magnorum Virorum auctoritate et fama illustri auferri se, abripique patiantur. TOVPIO quidem, multum absumus, vt credamus, hanc nostram interpretationem probatum iri, cum, de ipsius ingenua confessione, sciamus, ei *non nisi SVA VNICE placere.*

Quemadmodum autem TOVPIVS hoc loco liberaliter d. Marco de suo aliquid largitus est, quod nemo cupiebat: ita alio loco eidem aliquid violenter eripuit, quod iustis veluti vindiciis est restituendum. Nobilissimus huius ipsius diuini Scriptoris locus est C. XI, 13. qui ingenia virorum doctorum mire exercuit, et inprimis ob verba, οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων, in varias, atque eas maxime discrepantes sententias distraxit, quas, hinc inde sane mirificas, qui cognoscere cupiat, adeat b. WOLFIVM in Cur. Philologg. ad h. l. Iam dudum hoc opus doctissimi WOLFII in lucem prodierat, cum ABRESCHIVS, Vir graece sane doctissimus, sed in interpretando interdum nimis argutus, in *Lectt. Aristaenetis* p. 15. sqq. nouam horum verborum interpretationem nobis suppeditauit. Et quamnam? Nempe hanc: *Neque enim tractus locusue ficuum ferax erat.* Quam interpretationem Illustris TRILLERVS, Hippocrates ille Vitembergensis, Vir graecarum literarum peritissimus

mus, ſecutus, adornandam ſibi, pluribusque locis confirmandam, ad *Thom. Magiſtrum* p. 490. ſumſit, laudatis etiam ibi bis *Obſervatt. Miſcellaneis*, quae Amſtelodami ab anno inde 1732. ſqq. cura BVRMANNI et DORVILLII prodierunt, in quibus nihil, quod huc faciat, inuenimus. Neque negandum eſt, ſi hic τῷ καιρῷ ſignificatus vſu loquendi Graecorum confirmari poſſit, hanc facillimam commodiſſimamque rationem difficultatis in his Marci verbis tollendae eſſe. Sed nos, qui tantum non omnes libros, ab his duobus Viris doctiſſimis in hanc rem laudatos, in bibliothecula noſtra habemus, et omnia loca ab iis excitata conſuluimus, diligenterque perpendimus, bona fide confirmare poſſumus, inter tot loca allegata nos ne vnum quidem inueniſſe, qui hanc τῷ καιρῷ ſignificationem probaret. Scilicet his Viris doctis non probandum erat, καιρὸν interdum etiam *opportunitatem*, *commoditatem* etc. notare, (nam de hoc nemo facile dubitet: ſed luculentis exemplis docendum erat, τὸν καιρὸν σύκων etiam notare *locum traſtumue ficuum feracem*. Quod cum, omnibus exemplis allatis, praeſtitum non ſit, nullo modo huic interpretationi aſſenſus noſtri veluti calculum addere poſſumus. Quodſi hi Viri doctiſſimi, ante quam haec ſcripſerant, TOVPII *Emendatt.* in SVIDAM vidiſſent, facile poterant iſto ſollicito et anxio tot loca anquirendi et congerendi labore ſuperſedere. Nam hic iis breuiorem viam, facilioremque rationem, omnis huius difficultatis remouendae in his Marci verbis, quae Interpretibus tantum non omnibus crucem fixerunt, oſtendiſſet. Et quamnam? Nempe hanc, vt verba ἡ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων, inducta et deleta e Marco penitus proſcribantur. Egregiam vero cum Scriptoribus ſacris agendi rationem! Hoc quidem non interpretari, ſed vrere et ſecare eſt, et impia quadam temeritate in libros ſacros graſſari. Sed iuuat, ipſum TOVPIVM audire, qui P. II. p. 86. ſq. ita: *Locus Marci, qui decantatiſſimus eſt, et eru-*

di-

ditiſſimorum hominum ingenia ſatis ſuperque exercuit, ſi verum amamus, non niſi LITVRA donandus eſt. (Enimuero hanc *donationem*, quam *ereptionem* potius dixeris, nemo facile cupiat.) *Pro certo habentium, Ieſum non acceſſiſſe ad arborem, niſi καιρῷ σύκων. His poſitis, nihil iam reſtat, niſi vt iſta verba,* ⸀γὰρ ἦν καιρὸς σύκων, *DELEAMVS, vel, quod perinde eſt, pro GLOSSEMATE habeamus. Quod vnice VERVM EST. Huc accedit, quod Marcus plerumque quaſi Matthaei Epitomator conſendus eſt. Atqui Matthaeus iſtam caudam non habet. Eſt igitur, vt dixi, gloſſema, et PVTIDISSIMVM quidem, quod ad marginem ſui Codicis adleuerat neſcio quis, qui ſibi ſapere videbatur.* Subtilem vero concludendi rationem: Quoniam haec Marci verba in Matthaeo non leguntur, ergo delenda, et pro gloſſemate habenda ſunt. Quodſi haec concluſio valeret, bone Deus! quot verba in Marco inducenda et delenda eſſent! Et qui tandem factum eſt, mi TOVPI, vt hoc Gloſſema, vni Codici adlitum, in omnes omnino Codd. transfunderetur? Expedi mihi hoc, ſi potes. Sed preſſius cum TOVPIO agamus. Num vllus Codex MS. in quo haec verba deſiderentur, eum eo adegit, vt hic vreret et ſecaret? Nominet vel vnum, ſi poteſt. Nos quidem neque in MILLIO, neque in BENGELIO, neque in WETSTENIO, tale quiddam vidimus notatum. Num ipſius rei neceſſitas vrget, vt haec verba, tanquam facto Chriſti indigna, deleta e Marco proſcribantur? Imo vero nihil minus. Quae igitur te, TOVPI, ratio ad hanc crudelem medicinam adegit? Nulla ſane. Sed *ſic volo, ſic iubeo, ſtat pro ratione voluntas.* Enim vero ferendum non eſt, tam temere et proterue cum libris ſacris agi. Iſta effrenis emendandi, ſiue potius corrumpendi licentia, ne in libris quidem profanis fertur, multique huius audaciae ſuae P. BVRMANNO, DORVILLIO, et aliis, ſatis poenarum dederunt. Et haec animi leuitas in libris diuinis, qui non niſi cum ſumma re-

uc-

carentia, truncandi sunt, scripta autem seruare? Et quid excludere de libris sacris fas, si vniuersae illi prorsus repudiandi habendi, illa praetima emendandi, vtendi ex fontibus integris absint? — In eiusmodi tam latis finibus inquisitionis humanae egressi sunt, in libris sacris, nonnisque rebus diuinis, omnia magnae ingenii moduli mania, et, quod pro manna tuna acquilino capere non poffis, rel cernebant, vel expungebant, vel gamilla mitrae et pectoris interpretandis accipere volle, donec capitul cus fatisfacere, et profligari cuperent. In vno Nouo Teftamento loca funt multa, v. c. Ille mentem ingenuifque, de Teftamento ftque mortui, et innumerabilia, quae nondum neque ingenium acutiffimum, neque doctrina aequiffima, neque interpretandi facultas diuerfiffima, in interpretatione loca exhaufta putet, vt vbi nihil obtruncare, nihil difficultatis fuperfit. Et in hac loca omnia fefe ruinae imminentia? Ibi quoque vrnae ac fuccurrit? Hae vero Deus prohibet! Mihi fane, quin eruditis medici eft, de finitis ad verbum et fecundum dictum: rem, vbi inclar medicina mortl adhuc perefl. Quamquam autem reuerens nullam rationem adiecit, quare haec haberi verba, *Vade ad vincis vitam*, deberi videat: in mea conieclura facile ea dari poffumus. et quidem, vere euidentia, ex nonnullis rebus non refpuenda. Ita enim mortuus et ali, qui crediderant, *indignum Cyrino Sabacrae filio*, *tam quarto tempore ex cap excellere non poffet*. Neque tamen vllus errore ex audaciae progreffus eft, vt hac verba inducenda et probibenda cenferet. Quamobrem ego, magis banas leui differtatione tollere? Nempe in, vt dicamus, *falum*, *ait hoc*, *quod afferit*, *quando certum eft hominem ita hac mortuis dimittere quidem*, *atque id illud fimum*, *dimittatis fine edere vel bibere*. Num non fignificatione, *eft fine et vivis vitae*, quae adeo manus fua praeter ad ea poft arida fori fine miraculo quodam, non potuit. Et hoc quidem mortuo fuperdo con-

tabat ſcandalum, quod et Diſcipuli eius, et Iudaei, inde accipere potuiſſent, quaſi externa illius ficus ſpecie imponi ſibi paſſus eſſet Et quam neceſſarium hoc miraculum tunc temporis Diſcipulis erat, ad fidem eorum, imbecillem adhuc et infirmam, alendam et confirmandam? Neque attinet, hic argute diſputare et male curioſe quaerere, iuſtene, an iniuſte, Ieſus huic ficui maledixerit, eamque fertilitate ſua in perpetuum priuarit. Neque a vero abhorrens eſt, Seruatorem Optimum illam arborem, foliis viridibus quidem condecoratam, fructus autem non habentem, aridam reddidiſſe eo conſilio, vt hoc miraculo imminens Iudaeorum fatum funeſtiſſimum ſignificaret, quamquam culpa illius ſterilitatis mox inſecutae in ipſa arbore non reſideret. Scilicet, ſimilitudines vltra praecipuum conſilium non ſunt extendendae, vt GLASSIVS noſter, aliique dudum docuerunt. Iuuat his adiungere verba DEYLINGII Obſeruatt Sacr. P. III. p. 220. ſq. *Etſi Chriſtus non ignorauit, arborem illam, quam eminus conſpiciebat, infrugiferam eſſe, procul etiam adhuc abeſſe* ΚΑΙΡΟΝ ΣΥΚΩΝ -- *tamen ex obuia illa arbore occaſionem capturus, et miraculum editurus ad inſtituendos confirmandosque diſcipulos, ad eam diuertit. Cumque nihil in ea praeter folia inueniſſet, exſecrationis formulam contra eam pronunciauit, oſtenditque, ſe non ſolum ſummum ius habere arbitriumque in omnes res creatas, ſed velle etiam eadem ratione hypocritas, ac Iudaeos ſigillatim, tanquam arbores inutiles, nullos fructus ferentes, poenitentia dignos, aliquando exſcindere et delere. Hic ſiſtendum, nec parabolam vltra Seruatoris mentem extendendam opinamur.* Bene profecto, et ſapienter! Non pigeat huc transferre, quae WETSTENIVS in Nouo Teſtamento ſuo ad h. l. ſcripſerit, cum hic liber, qui inſano fere pretio venire ſolet, apud nos quidem paucissimorum manibus teratur. *Hanc notationem temporis* (οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων) *Marcus interiecit, vt totam hiſtoriam illuſtraret. Res ita ſe habet. Si Chriſtus tempore ficuum matu-*

turarum ad arborem accedens nil niſi folia reperiſſet, non tamen id praebuiſſet certum indicium arboris infoecundae et maledictione dignae: potuiſſent enim fructus omnes ex arbore fertili paullo ante decerptae (decerpti) *fuiſſe: at, cum ante tempus maturum ficuum folia exhiberet, et ius ſpes erat, etiam ficus in ea inueniendi, et iuſta indignatio, cum nil niſi folia reperirentur,* Caeterum TOYPIVS l. c violentae medicinae ſuae, d. Marco adhibitae, aſſuit laciniam hanc: *Ad ficum arborem παρὰ καιρὸν accedere, παροιμιωδῶς dici videtur de homine STOLIDISSIMO, et qui horas neſciret. Quod viros doctiſſimos ad hunc locum fugiſſe miror.* Sed bene eſt, quod Viros doctiſſimos hoc prouerbium, ſi vllum vnquam fuit, hic fugit, cum ne cogitando quidem, ſine ſummae impietatis crimine, in Chriſtum conferri poſſit. Sed ad alium locum accedamus.

Ioannis XIX, 29. verba ſunt, quae Interpretibus multum negotii faceſſerunt, et occaſionem, varias difficultatis tollendae rationes excogitandi, dederunt. Nempe Euangeliſta narrat, πλήσαντες σπόγγον ὄξους, καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτῷ τῷ στόματι. Difficultas inde exiſtit, quod *hyſſopum* conſtat herbam fuiſſe humi fere repentem, nec in altum ſurgentem, vt vel e I. Regg. 4, 33. intelligi poteſt, vbi Salomo dicitur arborum hiſtoriam ſcripſiſſe ab *hyſſopo* ad *cedrum*, h. e. *a minima vsque ad altiſſimam.* Quomodo igitur *hyſſopus* bacilli vſui inſeruire, ſpongiaque circumdata ſitienti Seruatori, in cruce pendenti, porrigi potuit? Hic nodus eſt, quem Viri docti varia ratione non *ſecare*, ſed, reuerentia ſacris literis debita obſeruata, *ſoluere* ſtuduerunt. Nos quidem non ignoramus, huic difficultati tollendae afferri loca, vbi commemorentur *caules bipedales*. Sed quis ſtatim eiusmodi frutiecm ad Crucem attulerit? et quomodo militi in mentem venire potuerit, eo vti? TOVPII autem frugiferum ingenium huic malo affecto loco, vt

ipſi quidem videtur, praeſentem medicinam attuliſſe ſibi viſum eſt, quam ab alterius ope fruſtra expectaſſes. Quid igitur? pro ὑσσώπῳ legit ξυσῷ. Audiamus ipſum P. II. p. 166. *Quod ὕσσωπον Iohannes, κάλαμον vocat Matthaeus, de quo mox videbimus. Illud autem vel FVRCA EXPELLENDVM eſt.* (Manlianum vere imperium!) *Nam interpretationem vulgatam - - nec dii, nec homines, vt ille ait, ferre potuerunt.* (Quam feſtiue!) *Reſcribendum OMNINO:* καὶ ΕΣΤΩΣι περιθέντες. *Quae quidem vox huic rei accommodatiſſima eſt. Quod ex loco Dexippi, et ſenſu Apoſtoli, ſatis patet.* Ξυσῷ *enim, ſiue* haſtula longiori *opus erat ad ſpongiam ori admouendam. Quod Matthaeus* Κάλαμον *vocat. Idem autem quodammodo* Ξυσὸν *et* Κάλαμος. - - *Quare locum Ioannis, qui Matthaeo reſpondet, ita* TANDEM (tandem vero? immo non vnus Interpretum dudum ante quam tu natus eſſes ſic interpretatus eſt) *interpretandum eſſe cenſeo: Illi vero implentes* (immo vero e Graecorum ratione Temporum *cum impleſſent*) *ſpongium aceto, et HASTVLAE affigentes* (affixiſſent) *eius ori appoſuerunt.* - - *Quod veriſſimum eſt:* (vt omnia tibi tua videntur.) *Error autem ortus videtur ex omiſſione literae initialis. Hinc* υσῳ - υσσῳ - υσσωπον. Vides igitur, Erudite Lector, qua ratione *vtriſſima* lectio d. Ioanni ab ignaris Librariis fuerit erepta, et cum alia, *quam nec dii, nec homines ferre potuerunt,* commutata. Operae pretium fuerit hanc *veriſſimam* emendationem ſub examen vocare. Iam primum haec emendatio nullius Codicis auctoritate nititur. Neque enim apud MILLIVM, neque BENGELIVM, neque WETSTENIVM, neque GRIESBACHIVM, aliquid variantis, quod TOVPIO patrocinetur, inuenies. Quid? quod Syrus, facile omnium vetuſtiſſimus Interpres, lectionem receptam agnoſcit, vt dudum Caſaubono, Deylingio, aliisque eſt obſeruatum. Deinde haec emendatio ξυσῷ nimis longe a vulgata recedit, ita vt ne vlla quidem ſuſpicio ſuboriri poſſit, blaeſum quendam Librarium

rium pro ξυσῷ scripsisse ὑσσώπῳ. Nam ductus literarum vocum ΞΤΣΤΩι et ΤΣΣΩΠΩι tam diuersus est, vt talpa coecior sit, quin ipso adspectu animaduertat. Quodsi in sacris literis locus sit coniecturis, in Textum autem minime inferendis: quanto melior, et ipsa simplicitate facilitateque sua commendabilior est ea, quam iam ante CC. annos IOACHIM. CAMERARIVS, insigne Germaniae doctae decus, in *Commentario* suo in N. T. ad h. l. ingeniosissime excogitatam, modeste, et cum reuerentia literis sacris debita, protulit, qui pro ὑσσώπῳ legendum ὑσσῷ *pilo, hastae*, censet: possis etiam, vt propius ad ὑσσώπῳ accedat, legere ὑσσῷ τῷ, *hastae cuidam*. Nam finge, de antiquissima litera scribendi ratione fuisse ΤΣΣΩι ΣΩι: quid facilius Librario erat, scribere ΤΣ ΣΩΠΩι, cum in Codd. graecis vetustissimis non multum discriminis inter Π et Τ, quoad figuram intercederet, atque adeo a Librario, minus curioso facile vtraque litera confundi posset. Haec emendatio siue potius coniectura, etsi facilitate sua prae violenta illa ΤΟΥΡΙΙ, melius sese commendat: tamen, vt ille ait, copiae nostrae non adeo in angustum coguntur, vt ad illam sit confugiendum. Audi, ΤΟΥΡΙ, quanta cum modestia, reuerentia et religione CAMERARIVS hanc suam coniecturam proponat. *Quodsi*, inquit, *coniecturis locus relinquitur, quidsi LICEAT SVSPICARI, in archetypo fuisse ὑσσῷ περιτεθέντες, vt sit, supra pilum spongiam ibi circumdatam Iesu fuisse obtutam. — Sed haec in medio relinquo, atque adeo illebefactata veritatis necessariae cognitione ignorari posse existimio.* IS. CASAVBONVS, Vir, iudice SALMASIO, nunquam satis laudandus, etsi semper laudetur, in *Exercitatt. Anti Baron.* XVI. 88. quamquam hanc CAMERARII coniecturam *ingeniosissimam* vocat: tamen *veram* non putat, multo minus, vt tu ΤΟΥΡΙ, tuam *verissimam*, censet, rationibus duabus inductus his: quia *editam* lectionem omnes, agnoscant Interpretes, etiam Syrus, omnium, vt putat, vetustissimus, et quia pi-

pilum Romanum craſſius telum fuerit, quam vt vſum arundinis poſſet praebere. Quibus dictis, ſubiungit haec notatu et omnibus Scripturae Sacrae Interpretibus imitatu digniſſima verba: *Omitto periculum mutandi vel minimum apicem in libris ſacris, vbi praeſertim conſtat de vulgatae lectionis vetuſtate, niſi vltima vrgeat neceſſitas. Quare ſatius ἐπέχειν.* Audin' tu illum, ΤΟΥΡΙ? Neque hic vlla neceſſitas ΤΟΥΡΙΥΜ vrgebat, lectionem vulgatam emendandi. Nam, vt dudum SALMASIVS in *Exercitatt.* de *Homonymis Hyles latricae* c. 19. et poſt eum STEPHANVS LEMOINE in *Not. et Obſeruatt. ad Var. Sacr.* T. II. p. 728. ſqq. fuſius docuerunt, quos et DEYLINGIVS in *Obſeruatt. Sacr.* P. I. p. 233. ſecutus eſt, hyſſopus fuit quaedam arboris ſpecies, (quam procerae, diſputare nihil attinet,) cuius rami bacillorum vſui inſeruire potuerunt: et cum Crux Optimi Saluatoris noſtri tam alta non fuerit, quin extenſa hominis manus, modico bacillo adiuta, ad os cruci affixi pertingere potuerit: non eſt, quod hanc lectionem, veterum auctoritate, vnanimique conſenſu confirmatam, ſollicitemus, et loco eius proſcriptae cum ΤΟΥΡΙΟ ξύσῳ legamus, cf. ad h. l. WETSTENIVS.

Adiungamus adhuc vnum locum 1 Cor. XI, 10. Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους, qui ob voces ἐξουσίαν et ἀγγέλους merito in cenſum δυσνοήτων Paullinorum referendus eſt, atque adeo interpretum ingania mire torſit. Cui volupe eſt et vacat, varias Interpretum ſententias cognoſcere, ei adeundus eſt b. WOLFIVS in *Cur. Philologg.* ad h. l. In iis quaedam ſunt tam mirificae et contortae, vt mirer, eas cuiquam vnquam in mentem venire potuiſſe. Eſt ſane hic locus Commentatorum crux. Magni illius IAC. GOTHOFREDI diuinatio, coniicientis, pro ἐξουσίαν legendum eſſe ἐξυβίαν, etſi quibusdam valde arriſit, tamen iure a SALMASIO de *Caeſar. et Co-*

ma

ma p. 693. vanitatis convicta, penitusque est explosa. Quid autem TOVRIVS? Scilicet hic facillima ratione hunc intricatum locum expedit, cum hunc veluti nodum Cordium non soluat, sed gladio Alexandreo secandum arbitretur. Quid multa? Pro ἐξουσίαν hic Dictator P. I. p. 24. scribendum pronunciat ἐξιοῦσα, hoc modo: Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ΕΞΙΟΥΣΑ ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. *Quapropter oportet mulierem, cum prodit in publicum, velato esse capite.* Et hac temeraria et audaci emendatione adeo sibi placet, vt speret, omnes literarum sacrarum studiosos magnam ei gratiam eo nomine esse habituros. Sed iuuat ipsum audire l. c. ita loquentem: *Omnes ingenii sui neruos intenderunt viri docti in explicanda voce* ἐξουσία. *In quo quidem* operam atque oleum *perdiderunt vniuersi.* (Paullo post videbimus, an tu vtrumque bene impenderis.) *Neque enim explicatione, sed EMENDATIONE eget ista vox. Quare omnes sacrarum literarum studiosos GRATIAS habituros mihi spero.* (Quid non speramus amantes? Equidem tibi nondum assem paraui,) *si Apostolo, qui a multis seculis MISERE DECVBVIT,* Scilicet, ante te nullus Aesculapius venerat,) *opem et medicinam CERTISSIMAM TANDEM attulero. Referibendum vna literula amata:* Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ΕΞΙΟΥΣΑ ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, *idque vtique* διὰ τοὺς Ἀγγέλους. *Quod postremum aliis explicandum relinquo.* Quantum vanae iactantiae, quantum gloriationis his inest! Videamus iam, quid medicinae, atque eius *certissimae*, Paullo, qui a multis seculis *misere decubuit*; hic Epidaurius Aesculapius attulerit. Et *primo* quidem contendimus, hanc emendationem eo nomine *temerariam* et *audacem* esse, quod, vt verbis SALMASII de *Com.* et *Caesar.* p. 694. vtamur, *tota antiquitas, etiam vltima, vulgarem lectionem tuetur. Omnes Patres, omnes Interpretes, Syri, Arabes, Aegyptii, Latini, eam agnoscunt. Non de nihilo est tantus et tam inueteratus consensus.* Quid? quod nullus Codd. MSS. huic temerariae emendationi suf-

fra-

fragatur. Oſtende mihi, TOVPI, EMELLIO, BENGELIO, WETSTENIO, GRIESBACHIO, aut quouis alio, vel vnum Cod. MS. qui tibi hic faueat. Nunquam oſtendes. Vni igitur ingenio tuo, ſiue potius titillanti emendandi pruritui, haec lectio debetur. *Secundo*, diximus, iſtam *emendationem* eſſe *ineptam*, h. e loco maxime incommodo et importuno allatam. TOVPIVS ſtabilire quidem eam commendabilemque reddere ſtudet loco quodam VALERII MAX. vbi Sulpitius Gallus vxorem ſuam dimiſiſſe narratur, quod eam *capite aperto foris verſantem* cognouiſſet. Sed et hic locus aeque inepte adductus eſt. Scilicet, Paullo l. c. non ſermo eſt de *egreſſu vxorum e domo in publicum*, ſed de *conuentu Chriſtianorum ad exercitationes pietatis inſtituendas*, et de *habitu*, quo amicti cum mariti, tum vxores ibi adeſſe et precari debeant. Et hanc dubitationem contra hanc TOVPII emendationem iam mouit acutiſſimus ERNESTI in *Bibliothec. Theolog.* T. VIII. p. 18. Conſulat vnusquisque hunc locum Paullinum, et videat, an vllum ibi veſtigium deprehendat, quod eum ducat eo, vt credat, ſermonem ibi eſſe de *egreſſu vxorum in publicum*. Totius orationis Paullinae συνάφειαν eum docebit, Apoſtolum ibi de *conventu fidelium, et habitu maritorum, vxorumque, quo precari debeant*, loqui. Sed hoc acutum TOVPII ingenium non vidit. Nam ſi vidiſſet, manum criticam intra paenulam continuiſſet. Et vel hac vna ratione emendatio TOVPII vanitatis conuicta eſſet reiicienda. *Tertio*, non dubitamus, hanc emendationem violentam vocare. Nam temere ſumitur, a Librariis, atque iis omnibus, veluti animorum conſpiratione facta, (nam in omnibus Codd. MSS. eſt ἐξηκοντα,) peccatum eſſe in literis, ſuo quaeque loco ponendis, adeo vt τὸ ξ *tertio*, τὸ ν autem *quinto* loco fuiſſet ſcribendum. Hoc qui credere poteſt, is ad quiduis credendum facillime moueri poteſt. Et age, videamus, quae ſimilitudo et veluti cognatio inter has duas voces intercedat.

Pone

Pone tibi ob oculos ΞΕΟΤΣΙΑΝ et ΞΕΙΟΤΣΑ: et facile videbis, tantam literarum, quoad positum, esse diuersitatem, vt nihil plane suspicionis sit, Librarios, atque eos omnes omnino, in scribendis literis labi potuisse. Et quid fiet literae vltimae ν in voce ἐξιόντων? *Istavero*, inquit, *vna literula amoueatur*. Scilicet Leo non captat muscas! Parum igitur refert, literam aliquam in libris sacris addas, an demas? Enim vero hoc, παρ' ἔμοιγε κρινῶ, est *violenter* cum sacris literis agere. *Quarto* denique, iure affirmare nobis posse videmur, istam emendationem nullo modo necessariam, atque adeo plane *superuacaneam* esse. Scilicet in auctoribus profanis adeo, quo quis Interpretum est ab ingenio felicior, a doctrina ornatior, et ab vsu interpretandi exercitatior, eo difficilius ad emendandum accedere solet, nisi locus ita depositus et conclamatus sit, vt nulla ratione commoda aliqua interpretatione explicari posse videatur. Quanto consideratius, quanto cautius nobis in libris sacris versandum est. Ipsa sane reuerentia, iis debita, ab audacibus et temerariis emendationibus a titillante corrigendi pruritu retinere nos debet iis etiam in locis, quae tantis difficultatibus implicita sunt, vt omnem intelligendi interpretandique facultatem humanam superare videantur. Vbi, si omnibus curiose consideratis, omnibus legitimis rite interpretandi adiumentis in subsidium vocatis, expedire te non possis: praestat, ignorantiam tuam quae *docta* vocanda est, ingenue fateri, quam temere aliquid, et dictatorie pronunciare, aut *emendando* ado in libros sacros irreuerenter grassari, praesertim cum nihil praesidii videas a Codd. MSS. aut Edit. antiquis tibi suppeditari. Haec est mea in hac re mens: hic animi sensus, isque diuturnitate temporis et longo rerum vsu, ita confirmatus, vt non, nisi cum ipsa vita mea, deponi posse videatur. Quodsi igitur tib, ΤΟΥΤΟΙ, hic locus Paullinus tantis difficultatibus impeditus videbatur, vt nulla ratio, eas tollendi, superesset: ingenui et modesti Interpretis

erat, ignominiam tuam potius fateri, (itaque profecto non est, aliud cuiquam, nam non omnia possumus omnes,) quam remittere fulcrum citatum ignominiæ. sat potius tutum hunc locum fuisse pudoris tuendi rationem, quam protectum non non fuisse obtusa, sed conditore vocis Αναπλασμὸν ΥΠΟΔΙΑ explicante, obscuro velari colore hac tradita videatur. Neque vero hic locus ob vocem ὑποδιὰ ad interpretandum ex officinâ ex. gr. quæ nomina tenebris dictionis, interpretationis loco nominale illudunt pudor. Nam citata Pauliana oratione membrum quidem non non posthac, quam officinæ, ὑποδιὰ, ut aliud aliud esse pudet, quam inducere, argumentum propter. Quod hæc appellatum, nunquam fere fallax, vestra opinionum ac certiloquorum interpretandi adumbrationem, hodieque, non docet. Nam 1) dicitur v. g. Tale quid ὑποδιὰ τοῦ ἐπιτρέπειν — sensu subjecto quo sarcasmum vix adhibet acris. Capies igitur dissertis meritus in cuetu fabellam pretii beati. Quibus dictis, fabulæ: Ilicet si, quæ sarcasmo, pain — sarcasmastorpy sensu subjecto sarcasmo vix adhibet acris. Multos autem ac dolor premit quæ ὑποδιὰ, ut, officinæ ἔχειν ἐπὶ τοῦ sub subjecto dictus opponitur ex, sarcasmo, sarcasmi subjecto quo ἐπιτρέπειν, ex. gr. sarcasmastorpy. Et lege igitur oppositionis, officinæ hic nihil aliud esse potest quam sarcasmo, quæ opinionis cupido, adeo ut facilius reducatur, dum vero ὑποδιὰ τοῦ ἐπιτρέπειν ex vi sub subjecto, non alius, nisi hic, esse possit: Haec in commenta facere nullus aequo precari debet. Magnopere mirantur, ΠΑΥΛΟΣ ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ in Observat. Sacr. P. I. LXII. p. 304. fq. ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ, ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ, hæc fatis plene hanc literarum sacrarum interpretis, tanæ personarum ferpit pontifex, quæ haeres verborum, dictorum ejus est sententia, fatius esse debuit, audere debere participium et dimittam in capite, hoc est, in materia, quæ ἀκούω. Quodsi hæc interpretari est, fatius, non, quidquid in

Digitized by Google

ton ard-fael, ard-gallon, ardent citizens-fael, ard-gallon, ardent citizens-fael, ard-gallon, ardent citizens

exſequendis negotiis, et in labore tolerando, ſi quis interpretari vult, poteſt, quin debet adeo, τὸ *efficiendum* per τὸ *adſuefaciendum* explicare, cum Contextus id non tam poſtulet, quam efflagitet. Interpres autem merito excipiendus eſſet riſu, qui τὸ *afficere* per ſe et nude, et extra orationis συνάφειαν contenderet idem ſignificare quod *adſuefacere*. Iam, quid notet *alicuius precibus nullum locum relinquere*, vel ii ſciunt, qui etiam aliquando Lexico LINDNERI, aut NEVBAVERI, vſi ſunt. Sed afferant hanc interpretationem ſuam ad hunc Ciceronis locum: (Lib. I. Epiſt. ad Diverſ. 1.). Pompeius *plane precibus noſtris non relinquit locum*; et videbit, quam ineptus, quam ridiculus ſenſus inde extiturus ſit. Nam eo loco notiſſima loquendi formula, *alicuius precibus nullum locum relinquere*, nihil aliud notat, quam *alicuius preces praeuertere, praeuenire, non tam diu expectare, donec ab altero rogere, ſed ſponte et antea facere, quod alter precibus cupiat impetrari*. Sed vnde tu, inquies, ſcis hanc interpretationem eſſe veram? Num tu alia loca in promptu habes, vbi haec loquendi formula eodem ſenſu vſurpata occurrat? Ego vero ne vnum quidem ſcio. Et tamen idem, qui hoc ingenue fateor, contendo, interpretationem allatam non tam veram, quam veriſſimam eſſe. Qui vero ſic? quia Contextus, et inprimis ratio adiecta, eam, nec vllam aliam, exigit. Sequitur enim: *Nam cum in ſermone quotidiano, tum in Senatu, ſic egit cauſam tuam, vt neque eloquentia maiore quisquam, neque grauitate, nec ſtudio, nec contentione agere potuerit; cum ſumma teſtificatione tuorum in ſe officiorum, et amoris erga te ſui*. Abi nunc, et dubita de hac interpretatione. Atque, quid ſit *ſua ſponte aliquid facere*, ſciunt etiam qui nondum aere lauantur. Sed affer hanc vſitatam et vulgarem huius formulae vim poteſtatemque ad illa CICERONIS, (Lib. 2. Epiſtol. ad diuerſ. 15.) Facio hoc *non tam mea ſponte*, et redde: *Ich thue dieſes nicht ſo wohl freywillig*: et videbis, te non, niſi inepte et ridicu-

le

le interpretatum esse. Nam ibi, *non mea sponte hoc facio*, nihil aliud esse potest, quam *ego hoc non primus facio, non primus hunc morem introduco, huius rei auctor ego non sum.* Vnde autem certus esse possum de verissima horum verborum interpretatione? Vnde? Nempe e verbis vicinis, et toto Contextu, cum mox sequatur, *quam potentissimorum duorum EXEMPLO.* Sed quoniam hic inprimis in locis quibusdam diuinorum librorum vel vindicandis, vel illustrandis versamur, operae pretium fuerit, rem locis quibusdam, a LXX. Senioribus petitis, confirmare. Καταφρονεῖν quid sit, vel tiro in literis graecis scit. Sed afferat hunc vulgatum significatum ad locum Genes. 27, 12. vbi Iacobus Rebeccam his verbis alloquitur: Καὶ ἔσομαι ἐναντίον αὐτῆ ὡς καταφρονῶν, et videbit, se sensum non, nisi ineptum, inde elicere. Quid igitur ibi καταφρονεῖν? Nempe *illudere, subdole decipere.* Quod vel inde intelligitur, quod Ebraicum, מְתַעְתֵּעַ Aquila ὡς καταμωκώμενος, *vt irridens*, Symmachus autem ὡς καταπαίζων, *vt illudens*, expressérunt; quorum vterque cum probe sciret, quid καταφρονεῖν h. l. esset, per μωκᾶσθαι et ἐμπαίζειν reddidere, quorum interpretatio ad intelligendum quidem est facilior, sed LXX viralis, quoad sensum, eadem est. Nam iidem LXX. Seniores hanc vocem Ebraicam aliis locis, v. c. 2 Paralip. 36, 16. et Ieremiae 51, 18. per ἐμπαίζειν et μωκᾶσθαι reddiderunt. Sed hoc loco vsurparunt verbum, satis norum illud quidem, sed significatu paullo rariore, atque adeo a plerorumque intelligentia remoto. Quapropter etiam HESYCHIVS, in suo omnis literaturae graecae Prytaneo, hoc verbum καταφρονῶν dignum iudicauit, quod Glossa hac, Καταφρονῶν, καταβουλευόμενος, illustraret. Est igitur καταφρονῶν l. c. idem, quod ἐπίβουλος h. e. *insidiator, deceptor, impostor, praeuaricator.* Nam ipsius loci indoles hanc huius verbi notionem exigit. Consulant harum literarum studiosi in hanc rem PEARSONII, Episcopi quondam Cestrienſis, le-

ſtu digniſſimam *Praefationem Paraeneticam* ad LXX viralem, vbi Vir doctiſſimus ad hunc paullo inſolentiorem ſignificatum τῦ καταφρονεῖν confirmandum laudat HERODOTVM (I, 59.) vbi Piſiſtratus dicitur καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, quod reddit, *doloſe affectans tyrannidem.* Sed illo loco hoc verbum dubiae et lectionis, et ſignificationis eſt, vt ad eum docet VALCKENARIVS. Iam, quae verbi τελεῖσθαι et τετελεσμένος vis et poteſtas ſit, atque ea communis et vulgaris, nemo facile graecarum literarum adeo ignarus eſt, quin ſciat. Quodſi autem alicuius animo haec verbi notio vulgaris obuerſetur, legentis haec LXX. Seniorum Hoſ IV, 14. αὐτοὶ μετὰ τῶν τετελεσμένων θύουσι, ei haec verba foliis Sibyllae obſcurio erunt. Quis igitur ibi τελεσμένος? Nempe, *qui muliebria patitur*, quod Contextus docet. Itaque HESYCHIVS, ad haec Hoſeae reſpiciens, τετελεσμένος per ἀνδρόγυνος interpretatur, quae vox non eum denotat, qui dubiae naturae eſt, ſed qui patitur, quod diximus: cf. Viri docti ad hunc HESYCHII locum. In vniuerſum harum literarum ſtudioſis in hanc rem diligentiſſime commendanda eſt Diſputatio Summe Venerabilis ERNESTI, de *recto Gloſſariorum Graecorum vſu*, omni interioris cognitionis literaturae graecae copia refertiſſima. Sed quorſum haec tam fuſe diſputauimus? Nempe eo, vt doceremus, vocem ἐξουσίας in hoc loco Paullino, et ob orationis συνάφειαν, et legem oppoſitionis, neceſſario per *velamentum, tegumentum capitis* eſſe interpretandam, etiamſi hic ſignificatus neque vllo alio loco, nec ex Analogia linguarum, quam SCHVLTENSIVS in interpretando tanto pere, et iure commendat, confirmari poſſet. Sed hic etiam analogiam linguarum in ſubſidium vocare poſſumus. Vocem Ebraicam עֹז, cui graeca ἐξουσία reſpondet, quisque nouit, vulgari ſignificatu denotare *robur, poteſtatem.* Et tamen Pſ. 60, 9. eſt מָעוֹן רֹאשִׁי, quod οἱ ὁ reddiderunt κεφαλώσεις, eſt *galea*, atque adeo *tegumentum capitis*

etſi

of the people, now that supernatural help, and the
miraculous power of God, was withdrawn? Or
rather, having been accustomed to the exercise of
their own judgment, would they not be ready to
dictate to Moses? Would they not be ready to
say, "Moses, we have been long enough under
your direction; we have had enough of your
rule; we are now able to govern ourselves?"
Such, I fear, has been the experience of many
who have had the charge of a people. Such
was the experience of Moses. But he was
faithful to the end. He was faithful to the
last. He was faithful when he was about to
leave the people. He was faithful when he was
about to leave the world. He was faithful when
he was about to leave the world, and to be
gathered to his fathers. He was faithful when
he was about to leave the world, and to be
gathered to his fathers, and to be no more seen
among men. Now, observe the manner in which
he was faithful. He was faithful in the way of
instruction. He was faithful in the way of
warning. He was faithful in the way of
encouragement. He was faithful in the way of
prayer. He was faithful in the way of blessing.
He was faithful in the way of instruction. He
was faithful in the way of warning. He was
faithful in the way of encouragement. He was
faithful in the way of prayer. He was faithful
in the way of blessing. Moses was faithful to
the end. He was faithful to the last. He was
faithful when he was about to leave the people.
He was faithful when he was about to leave the
world. He was faithful when he was about to
leave the world, and to be gathered to his fathers.
He was faithful when he was about to leave the
world, and to be gathered to his fathers, and to be
no more seen among men. Now, observe the
manner in which he was faithful. He was faithful
in the way of instruction. He was faithful in the
way of

pronunciare auderes ὄχλους? In nulla vnquam coniectura et emendatione infelicius tibi res ſucceſſit. Nam *primo*, quaenam literarum ſimilitudo inter ΑΓΓΕΛΟΥΣ et ΟΧΛΟΥΣ intercedit? Hanc ſi tu cernere poſſis, ipſo Argo oculatior ſis neceſſe eſt. Equidem hebetior ſum, quam qui eam videre poſſim. Quodſi hoc eſſet loca aut male affecta, aut obſcura, integritati ſuae reſtituere, et interpretationis luce colluſtrare: nihil ſane vtraque re facilius eſſet, cum neque multum ingenii, neque doctrinae ad hanc rem requiratur. *Secundo*. dic mihi, ΤΟΥΡΙ, quid iſti ὄχλοι tibi tui hic ſibi velint! Et hic tibi in promptu ratio et reſponſio eſt. *Quia*, addis, *nihil mulieri ingennae magis fugiendum eſt, quam* ὄχλος. Aiſn' tu? Igitur mulieribus ingenuis etiam coetus ſacri, atque ii ſolemnes, fugiendi ſunt? Nam et ibi ὄχλος. Et tamen *Vir doctus*, hac emendatione, infeliciſſima ſane, allata, quaſi re bene geſta, ita ſibi applaudit, vt, laudatis in ſententiam ſuam locis ΡΗΙΛΟΣΤΑΕΡΙ Comici, ΕΥΡΙΠΙΔΙΣ, et ΧΕΝΟΦΩΝΤΙΣ, quaſi ἐπινίκιον canat hoc: *Quare FVGATIS Angelis, quibus nullus hic locus, Paullum noſtrum, cuius mentem NEMO PERSPEXIT, ita TANDEM ex vi et iuſſu ſententiae dilucidandum et inſtaurandum eſſe CONTENDO*: Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ΕΞΙΟΥΣΑ ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΟΧΛΟΥΣ. Haec ille μεγαλαυχῶν Criticus. Sed ſi vnquam locum habuit, quod de prouerbio dicitur, *varam ſequitur vibia*; hic ſane maxime habet. Nam haec ΤΟΥΡΙΣ emendatio innixa conſiſtit fundamento, in loco perquam lubrico iacto, atque adeo maxime infirmo. Scilicet paullo ante vidimus, ΤΟΥΡΙΝΜ pro ἐξουσίαν emendaſſe ἐξιοῦσα, ratione ductum hac, quia putaret, Paullo hoc loco ſermonem eſſe *de egreſſu mulierum in publicum*: ſed eum, hoc opinionis errore captum, vel potius deceptum, falſiſſimum eſſe docuimus. Et tamen iſti opinioni ſuae, et, vt iactat, *emendationi veriſſimae*, hanc alteram emendationem ſuam ὄχλους, iniquis Muſis, et irata Lucina partam, tanquam veriſſimam ſuperſtruere

Ἀθηναίων. τὸν δὲ βίον καὶ τὴν ἀγωγὴν καὶ τὰ νόμιμα
καθ' ἃ πολιτευόμενοι διῴκουν τὰ πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰ
πρὸς τοὺς ἄλλους ἐν τοῖς ἑξῆς δηλώσομεν ἀρξάμενοι
πρῶτον ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης καταστάσεως. ἦσαν γὰρ
οἱ μὲν πρῶτοι τὴν χώραν οἰκήσαντες αὐτόχθονες ὑπὸ
τῶν μεταγενεστέρων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀφανισθέντες διὰ
πολέμους καὶ τὴν ἀμαθίαν τὴν ἐκ τῆς ἀγριότητος,
ἔτι δὲ κατοικοῦντες ἐν τοῖς πεδίοις ἅμα τοῖς θρέμμασιν
ἐγγὺς ὄντες, ὥσπερ καὶ τὰ θηρία, διὰ τὴν ἀπορίαν
ἐπιβουλεύοντες ἀλλήλοις ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐπορεύοντο.
ἐπὶ δὲ τούτοις ἐπῴκησαν οἱ Κέκροπος καὶ Ἐρεχθέως
καὶ Θησέως καὶ τῶν ἄλλων τῶν μέχρι Δράκοντος καὶ
Σόλωνος βασιλευσάντων ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς ὄρεσι
καὶ τοῖς ἀπορωτάτοις τῆς χώρας. διὸ καὶ τοὺς μὲν
ἀπὸ τῆς παραλίας καλοῦσι Παράλους, τοὺς δὲ τὰ
πεδία νεμομένους Πεδιέας, τοὺς δὲ τὴν ὀρεινὴν Διακρίους·
ὥστε καὶ τῇ διαθέσει τῶν πολιτευμάτων
διεφέροντο κατὰ τοσοῦτον. ὁ μὲν γὰρ Πεισίστρατος
ἐπιθυμῶν τυραννεῖν ἐπὶ τὴν τῶν Διακρίων ἐπολιτεύετο
προστασίαν· οἱ δὲ Παράλιοι τὴν τῶν ἐναντίων
τοῖς ἐπὶ τὰ πεδία βλέπουσιν ἐσπούδαζον· ὥστε καὶ
τὰ πολιτεύματα τὰ μέσα τούτων ἐζήτουν, ὅπως μὴ
τὸ ἴσον ἔχοντες ἀλλήλοις ἐπὶ τὸ πλεονεκτεῖν ὁρμῶσιν.
ἦν δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἡ πολιτεία τοιαύτη τις
ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, ὡς ἔοικε, μετὰ τὴν τῶν
ἀνθρώπων κατοίκησιν· ὕστερον δὲ τοῦ Θησέως ἐπὶ
τὸ μᾶλλον ἰσονομία τις ἦν καὶ πρόνοια τοῦ μὴ
ὑπακούειν ἐν πολλοῖς τοῖς αὐτοῖς. μετὰ δὲ ταῦτα
πάλιν ἐπὶ τὸ μοναρχικὸν καὶ τὸ ὀλιγαρχικὸν ἐπὶ
τὸ πλεῖστον ἐπεκλίθη διὰ τὸ τὴν ἀξίωσιν εἶναι
μεγάλην καὶ διαμένειν ἐπὶ πολὺν χρόνον τοῖς
εὐγενέσι. διὸ καὶ τύραννοι πολλοὶ κατέστησαν ἐν
τῇ χώρᾳ καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις τόποις, οἷον
Κύλων καὶ Πεισίστρατος πρὸς τὸν δῆμον ἐπιστάντες
καὶ Μεγακλῆς καὶ Λυκοῦργος καὶ ἄλλοι τινές.

Acuitur, qui intelligit, emolliuntur mala animi explorant, intentant. Neque vero linguae ratio folum, et diuinus, hanc interpretationem admittit, fed ipfius rei ratio videtur efflagitare. Nemirum fedes in hoftem Ecclefiaftarum parum verfatum putarunt, quin cognoscere, promere Chriftianos tamquam rei, et hoftes, et Gentiles, folitum effe quos, ut in eum qui Chriftianus fit impudenter mentiantur, in fubfidium cautos quofcumque cauta nullis, an in ve-ra nonnunquam parum aliquid reprehenda acquirituros diguum, et quod in eorum conciliis ingentis fpecimen quaerendum videatur. Affentior neque tamen, ea fuppofitione, poffe probatore inciderunt, quod vel a nobiliffimo Ep. Epiftl. ad Trajan. 8, 97. teftimonio patet, adeo ut dee pec. fit. Apoftolum his verbis grauiffime praecaptos et monitos fuiffe voluiffe puto, ne ea libertate vtentes grauem, aut indecorem habitu et amicis infidelia illa adumbrata concurrentibus praebeant. Neque dubium eft, quin Paulus inter illa ad hoc ipfum enixe refpexerit, cum hoc finem praecedentis capitis praeceperit: Ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, Ephef. 4, 22. 1 Theff. 4, 12. Et quis dubitet, Iudaeos et Gentiles, olim vaticinia in Chriftianos incendia, *mala animi explorare* etc., veluti causa vocantes, haec illae ambitiofa conciliis auxiffe? Num eatus eoufq; aut aetas, in vobis quae quotidie fere accidunt, ita peregrinantur, quin vel videnda, vel facienda, animaduertenda prius animo hauerint, qui animis malis pulcerrimi, deliberatae rerum, actionum earum, quae acerbo odio inferiffent, imperitia? Nonne ita facrificantque gaudio amantium fere, cuncta infolitaque obtrectare, et malitiofe fuspicere, nunc quid intendat mentant, quod ea vel fpecie magis fatius et tutius? Ecce, obtrectare et inferuire poffe. Quodfi autem aetate quandam hanc rei fubeatur indolem: non fatis vel vnus THEMISTIUS hoc Apologeta, Vit. p. 79. Edit. ARTAUD.

Digitized by Google

quod S. Adelmo præsidi. Ille habet duo capitula alba, duo nigra, et duo varia, et duo cappas de serico, et duo de auro, et duo de palla, et duo de cendato, et duo de tabi, et duo de bisso, et duo de cotone, et duo de lino, et duo de fustano, et duo de pelle, et duo de pelle agnina, et duo de pelle vulpina, et duo de pelle leporina, et duo de pelle hermina, et duo de pelle martrina, et duo de pelle cattina, et duo de pelle de ventre, et duo de pelle de dorso, et duo de pelle de capite, et duo de pelle de pede, et duo de pelle de cauda, et duo de pelle de latere, et duo de pelle de pectore, et duo de pelle de collo

μου, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ἐπέστειλαν τοῦτον ἐπὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πραγμάτων, ἐπιμελῶς καὶ φιλοτίμως ἐπιμελεῖται τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν ἐμῶν, καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ ἐπεθύμησα τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐμὸν ξένον γενέσθαι διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σπουδὴν τὴν περὶ τὰ πράγματα, ἐπαινῶ τε αὐτὸν καὶ ἀξιῶ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων τιμᾶν αὐτὸν ἀξίως ὧν εὖ ποιεῖ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, καὶ ἐὰν δεηθῇ τινος τῶν Ἀθηναίων ἢ τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ ἰδιωτῶν ἢ ἄλλου τοῦ βουλομένου, κελεύω ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἂν μὴ ἀδικῆται ὑπὸ μηδενός, ἕνεκα τοῦ ἐμὲ ἐπαινεῖν αὐτόν.

31. ΨΗΦΙΣΜΑ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΟΝΟΜΟΥ

Ἀνέκδοτον ἐπιγραφὴ τοῦ Β΄ αἰῶνος π.Χ. Ἐν Ἀθήναις.

Ἐπὶ Θεογνήτου ἄρχοντος Ἀκαμαντὶς Πανδιονὶς πρώτη ἐπρυτάνευεν· Περικλῆς Ἀντιμένους Ἀναφλύστιος εἶπεν· περὶ ὧν ἐπεστείλατο ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πραγμάτων, ἐπιμελῶς καὶ φιλοτίμως ἐπιμελεῖται τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν ἐμῶν, καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ ἐπεθύμησα τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐμὸν ξένον γενέσθαι διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σπουδὴν τὴν περὶ τὰ πράγματα, ἐπαινῶ τε αὐτὸν καὶ ἀξιῶ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων τιμᾶν αὐτὸν ἀξίως ὧν εὖ ποιεῖ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, καὶ ἐὰν δεηθῇ τινος τῶν Ἀθηναίων ἢ τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ ἢ ἰδιωτῶν ἢ ἄλλου τοῦ βουλομένου, κελεύω ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἂν μὴ ἀδικῆται ὑπὸ μηδενός, ἕνεκα τοῦ ἐμὲ ἐπαινεῖν αὐτόν.

ΑΡΤΕΜΙΣ ΕΦΕΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΙΟΣ, ΔΙ
ΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΩΚΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΕΦΕΣΙΩΝ

Ἄρτεμις Ἐφεσία τοῦ θεοῦ μεγάλου Διός, δι' οὗ καὶ οἱ νεωκόροι τῆς πόλεως τῆς Ἐφεσίων

Silver tetradrachm (Imhoof-Blumer, *Griechische Münzen*, p. 120, pl. iii. 3). Obv. Head of Artemis to r., wearing stephane and necklace. Rev. Stag standing to r., with head turned back; in field to r., ΔΙ ΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΩΚΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΕΦΕΣΙΩΝ; to l., ΑΡΤΕΜΙΣ ΕΦΕΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΙΟΣ. Weight 247·5 grains. Size 1·1. Struck at Ephesus, circa 160–150 B.C.

Artemis Ephesia, of the great god Zeus, by whom also the neocori of the city of the Ephesians

Bronze coin, similar. Obv. Head of Artemis to r., wearing stephane and necklace. Rev. Stag standing to r., with head turned back; in field to r., ΔΙ ΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΩΚΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΕΦΕΣΙΩΝ; to l., ΑΡΤΕΜΙΣ ΕΦΕΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΙΟΣ. Size 1·1. Struck at Ephesus, circa 160–150 B.C.

Artemis Ephesia, of the great god Zeus, by whom also the neocori of the city of the Ephesians

datur: ei respondeo, e verbo ἀπέθανε, quod praecessit, repeti debere ἀποθανεῖν; g) quem Infinitiuum Paulus a legentibus maluit quam a se, addi, ne aures eorum creberrima repetitione verbi eiusdem, paullo post etiam bis occurrentis, offenderentur. Hanc rationem si sequamur, δίκαιος intellecto Infinitiuo ἀποθανεῖν, erit *dignus qui morte plectatur*, et sensus totius Versus existet hic: *Enimuero vix quis mortem oppetet pro homine scelesto, dignoque qui morte multetur; pro inso. te autem forte quis sustineat capitis poenam luere.* Quum accommodatus sit hic sensus contextis, et seriei orationis, quam bene consilio, quod Paulus sequitur, conueniat, quam praeclare denique pulcritudo totius loci inde appareat, cui multum detrahi videtur aliam si viam ingressus fueris in eo interpretando, non est, quod pluribus demonstrem.

Veniam potius ad alium locum, hoc longe difficiliorem, ex eadem epistola, et quidem ex capite octauo sumtum, et a Versu duodeuicesimo ad Versum tertium et vicesimum pertinentem. Placuit autem e pluribus locis librorum diuinorum Noui Testamenti difficilioribus, et interpretum studiis forte nondum expeditis, hunc inprimis deligere, vt paullo vberius, quam de loco hoc haberem sententiam, explicem atque demonstrem, eam non ex meo ingenio natam, aut a me effictam esse, sed recta et legitima verborum singulorum interpretatione niti.

Non autem praetereundum videtur, Versum duodevicesimum cohaerere quam arctissime cum superiori, et

Apo-

fingit Isaacum patri tum, cum in eo erat vt filium trucidaret, dixisse: ἀλλ' οὐδὲ γεγονέναι τὸν ἀρχὴν ἦν δίκαιος, εἰ θεοῦ καὶ πατρὸς μέλλοντα κρεῖττον ἐκποδὼν ποιεῖσθαι, καὶ μὴ παρέχειν ἑαυτὸν τοῖς ἀμφοτέρων βουλήμασιν ἕτοιμον.

g) Similis locus, vbi δίκαιος quidem non eo sensu, quo h. l. vsurpari diximus, occurrat, sed tamen in eo Infinitiuus verbi, quod praecessit, intelligi debeat, est ap. Euripid. Hippolyt. v. 1080. πολλῷ γε μᾶλλον ταυτὸν ἡσυχᾶσαι σέβειν, ἢ τὰς τεινύντας ἔσω δρᾶν, δίκαιος ἂν sc. δρᾶν.

Apollinaris, Sapphi filii mentem habuit, qui semper laudari literarium virum ab oculis vertisse debet, & in eo interpretandis ostendere mihi, quod valet, ne scilicet vim illam vere, ac humane sibi persuadeat suam, ludere tam ingeniosum vel ad nostra argumentum traducendo. vel ad addendo ea, quæ a se ingeniose inventa fore videbantur. Quis ne quam curantur magnæ ac animæ ars, quam in scriptorum hujusce nostræ ætatis ingenio atque sapientia, cum non idem in auditoribus literarum dissimulare haberent, se quidem inulti hoc reprimerent, vbi huius rei veritas appareret, neque enim expedit, ne horum fastum, neque calidissimum nisi indicii hanc ne odium. Nonnisse Pau- lus ingenuit Varia, in quo de fallacium nam, quæ propter fallacium nam artis, hinc, quæ in Romanis viciter, ut ve- ces facilitatis, cui illuminat ullus, expetiorem, verbo exercitiorque ea mente vivo erat, vt illo cepit locutus, qui- rum vocabis occurrendi, quas, vt ab illis doctrinæ illustrat ebullientibus, ita ut a Romano ballast nonnisi, præfectus nem fallaci dolarium diuinæ non tot tantoque calumnian- tes ille duplicant atque emolumento, dudum in quibus evitores plurimum præsidare fanis Circili inducto vitiosa- que; duis enim humana atque obtinebit scrutatum, recusa- rationum, animo ipsius vitiae nullam ante nobis memora- dum, cum illi ab omnibus his immemorabile scient libet ac insonnes. Quare, vt nexus dentemtum. Pauli potius cupio perfectum, confutatur, inter Varicellum duodecim- fanum in superiorem interlocutu, ille ita Varicina latine pano verba. *Hic debet qui sufficam ex, quod diuersa, cum ex-cæcitatem, mutuorum mutuo, quoque ab obsidiosi, ad quod quam longissime obtinentur a dignitate a proprio homine dubitum diuinam explicat, cum præfectis tormento non sibi- ter, quod sua formam libertatis pro valentia pugnat. Cu- bis scriptis augmentibusque integrum ex formaffent, pot- tuit, ut ex, ut ex.* Quæ vbi iuuia, quæ ex, ut ex.

Bibliotheca Carolina

quam movens, sed vasis in quibus; 2. Impetum dicit, quo aqua ferebatur, non esse a vasis, sed a movente; 3. Impetum dicit esse violentum, quia est contra inclinationem gravium; 4. Impetum dicit esse qualitatem permanentem, quia non corrumpitur per successionem partium aquae; 5. Impetum dicit esse causam motus localis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 6. Impetum dicit esse causam resistentiae, quia aqua non cedit, nisi quia impetus resistit; 7. Impetum dicit esse causam quietis, quia aqua non quiescit, nisi quia impetus quiescit; 8. Impetum dicit esse causam diminutionis motus, quia aqua non diminuitur nisi impetus diminuatur; 9. Impetum dicit esse causam generationis motus, quia aqua non generatur nisi impetus generetur; 10. Impetum dicit esse causam corruptionis motus, quia aqua non corrumpitur nisi impetus corrumpatur; 11. Impetum dicit esse causam augmenti motus, quia aqua non augmentatur nisi impetus augmentetur; 12. Impetum dicit esse causam motus rectilinei, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 13. Impetum dicit esse causam motus circularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 14. Impetum dicit esse causam motus naturalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 15. Impetum dicit esse causam motus violenti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 16. Impetum dicit esse causam motus mixti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 17. Impetum dicit esse causam motus simplicis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 18. Impetum dicit esse causam motus compositi, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 19. Impetum dicit esse causam motus uniformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 20. Impetum dicit esse causam motus difformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 21. Impetum dicit esse causam motus regularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 22. Impetum dicit esse causam motus irregularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 23. Impetum dicit esse causam motus perpetui, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 24. Impetum dicit esse causam motus temporalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 25. Impetum dicit esse causam motus localis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 26. Impetum dicit esse causam motus rectilinei, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 27. Impetum dicit esse causam motus circularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 28. Impetum dicit esse causam motus naturalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 29. Impetum dicit esse causam motus violenti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 30. Impetum dicit esse causam motus mixti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 31. Impetum dicit esse causam motus simplicis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 32. Impetum dicit esse causam motus compositi, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 33. Impetum dicit esse causam motus uniformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 34. Impetum dicit esse causam motus difformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 35. Impetum dicit esse causam motus regularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 36. Impetum dicit esse causam motus irregularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 37. Impetum dicit esse causam motus perpetui, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 38. Impetum dicit esse causam motus temporalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 39. Impetum dicit esse causam motus localis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 40. Impetum dicit esse causam motus rectilinei, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 41. Impetum dicit esse causam motus circularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 42. Impetum dicit esse causam motus naturalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 43. Impetum dicit esse causam motus violenti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 44. Impetum dicit esse causam motus mixti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 45. Impetum dicit esse causam motus simplicis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 46. Impetum dicit esse causam motus compositi, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 47. Impetum dicit esse causam motus uniformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 48. Impetum dicit esse causam motus difformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 49. Impetum dicit esse causam motus regularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 50. Impetum dicit esse causam motus irregularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 51. Impetum dicit esse causam motus perpetui, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 52. Impetum dicit esse causam motus temporalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 53. Impetum dicit esse causam motus localis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 54. Impetum dicit esse causam motus rectilinei, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 55. Impetum dicit esse causam motus circularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 56. Impetum dicit esse causam motus naturalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 57. Impetum dicit esse causam motus violenti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 58. Impetum dicit esse causam motus mixti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 59. Impetum dicit esse causam motus simplicis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 60. Impetum dicit esse causam motus compositi, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 61. Impetum dicit esse causam motus uniformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 62. Impetum dicit esse causam motus difformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 63. Impetum dicit esse causam motus regularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 64. Impetum dicit esse causam motus irregularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 65. Impetum dicit esse causam motus perpetui, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 66. Impetum dicit esse causam motus temporalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 67. Impetum dicit esse causam motus localis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 68. Impetum dicit esse causam motus rectilinei, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 69. Impetum dicit esse causam motus circularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 70. Impetum dicit esse causam motus naturalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 71. Impetum dicit esse causam motus violenti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 72. Impetum dicit esse causam motus mixti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 73. Impetum dicit esse causam motus simplicis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 74. Impetum dicit esse causam motus compositi, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 75. Impetum dicit esse causam motus uniformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 76. Impetum dicit esse causam motus difformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 77. Impetum dicit esse causam motus regularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 78. Impetum dicit esse causam motus irregularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 79. Impetum dicit esse causam motus perpetui, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 80. Impetum dicit esse causam motus temporalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 81. Impetum dicit esse causam motus localis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 82. Impetum dicit esse causam motus rectilinei, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 83. Impetum dicit esse causam motus circularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 84. Impetum dicit esse causam motus naturalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 85. Impetum dicit esse causam motus violenti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 86. Impetum dicit esse causam motus mixti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 87. Impetum dicit esse causam motus simplicis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 88. Impetum dicit esse causam motus compositi, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 89. Impetum dicit esse causam motus uniformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 90. Impetum dicit esse causam motus difformis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 91. Impetum dicit esse causam motus regularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 92. Impetum dicit esse causam motus irregularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 93. Impetum dicit esse causam motus perpetui, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 94. Impetum dicit esse causam motus temporalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 95. Impetum dicit esse causam motus localis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 96. Impetum dicit esse causam motus rectilinei, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 97. Impetum dicit esse causam motus circularis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 98. Impetum dicit esse causam motus naturalis, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 99. Impetum dicit esse causam motus violenti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat; 100. Impetum dicit esse causam motus mixti, quia aqua non movetur nisi impetus moveat;

ſita eſſe pro ἡ κτίσις ἀποκαραδοκῶσα, morè Hebraeorum, qui duo Subſtantiua coniungere ſolent, ita vt prius vicem Adiectiui obtineat l) ſatis conſtat. Sed quum verbo ἀπεκδέχεσθαι notio exſpectationis atque ſpei, quae vocabulo ἀποκαραδοκίας ineſt, iam contineatur, ἡ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως ſ. ἡ κτίσις ἀποκαραδοκῶσα, opinor, ſunt Nominatiui abſoluti in numero Hebraismorum ponendi, quemadmodum apud Dauidem in verbis דָּאַל תְּמִים דַּרְכּוֹ m) nomen דָּאַל interpretandum eſt, *quod attinet ad viam* ſ. *de via autem.* At haec leuia ſunt, nec digna quibus diutius immorer. Ad alia potius, his longe potiora, pergo. Nec placet iis, quae de poteſtate nominis ἀποκαραδοκίας a viris doctiſſimis n) diſputata ſunt, addere quaedam; vt et nec opus exiſtimamus eſſe, hic exponere de bono atque commodo, quo ſe potituram τὴν κτίσιν ſperare Apoſtolus affirmat. E ſequentibus hoc apparebit. Itaque veniendum videtur ad vocabulum κτίσεως. Quemadmodum autem eos a vero quam longiſſime abeſſe iudico, qui hoc vocabulum de *animantibus, quae ratione non ſunt praeditae*, accipiant: ita hos vero admodum prope accedere arbitror, qui ſub τῇ κτίσει *creaturas, mente et voluntate libera ornatas*, intelligendas eſſe contendant; malim tamen cum plurimis de *hominibus*, quam cum nonnullis de *geniis bonis*, explicare. Nam 1) ab Hebraeis, quos ſcriptores diuini Noui Teſtamenti ſolent ſequi, vocabulum בְּרִיָּה, quod primam poteſtatem cum Graecorum κτίσει communem habet ita adhibetur, vt notet *homines*. 2) in libris diuinis Noui Teſtamenti nomen κτίσεως ita legitur, vt nonniſi de hominibus cogitari debeat. o) 3) Sed hic oritur atque exiſtit difficultas alia, quae in eo cernitur, vt expediatur, quinam hominum ſub τῇ κτίσει, num iam ad religionem Chriſtianam perducti, an ab ea adhuc remoti, ſint intelligendi? Mihi non probatur eorum ſententia, qui de prioribus, et quidem vel de barbaris ſolum, vel de barbaris et Iudaeis ſimul, interpretantur. Nam de his quin ac-

l) Vid. Vorſt. Philol. Sacr. P. 1. c. 10. p. 270. ſq.

m) Pſ. 18, 31.

n) Vid. Fiſcher. V. C. Proluſ. quintam de vitiis Lexicorr. N. T. et Loeſner. Obſeruatt. ad N. T. e Philon. ad h. l. n.

o) Marc. 16, 15. et Col. 1, 23.

Digitized by Google

ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΔΕΙΠΝΟΣΟΦΙΣΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Α. Ἐπιτομὴ τῶν ἐν τῷ Ἀθηναίου Δειπνοσοφιστῶν βιβλίῳ πρώτῳ

Verba Cardini, quæ non scribere videbatur, ita sonabant: Si Mathematicus, qui Astrologiam judiciariam profitetur, non est Impostor, nemo est. Quæ verba ut ipsi Cardino, ita & Mathematicis, qui Astrologiam judiciariam profitentur, hodie valent. Quæ quidem ratiocinia, quamvis ex Logicæ regulis bene deducta, tamen ob falsas præmissas, quæ in Astrologia judiciaria latent, ad veritatem non ducunt. Quæ autem sint illæ falsæ præmissæ, explicabimus ordine. Primum autem ostendemus, quidnam sit Astrologia judiciaria, quæ ejus fundamenta, quæ ejus principia, quæ ejus methodus, quæ ejus usus, quæ ejus finis. Deinde ostendemus, quæ sint falsæ præmissæ, quæ in Astrologia judiciaria latent, & quæ ad veritatem non ducunt. Tandem ostendemus, quæ sint illa ratiocinia, quæ ex falsis præmissis bene deducta, tamen ob falsas præmissas ad veritatem non ducunt. Quæ omnia, quemadmodum ordine explicabimus, ita & ordine demonstrabimus. Quæ autem demonstrabimus, ea ita demonstrabimus, ut nemo, qui Mathematicas disciplinas, vel saltem Arithmeticam & Geometriam, ex fundamentis didicerit, demonstrationes nostras non intelligat. Quæ autem demonstrationes nostras non intelligit, is ipse sibi imputet, quod demonstrationes nostras non intelligat. Nam demonstrationes nostras intelligere, non ingenii, sed studii est. Quæ autem demonstrationes nostras intelligit, is ipse sibi imputet, quod demonstrationes nostras intelligat. Nam demonstrationes nostras intelligere, non ingenii, sed studii est. Quæ autem demonstrationes nostras intelligit, is ipse sibi imputet, quod demonstrationes nostras intelligat. Nam demonstrationes nostras intelligere, non ingenii, sed studii est.

§. 1. Quæ sit Astrologia judiciaria, quæ ejus fundamenta, quæ ejus principia, quæ ejus methodus, quæ ejus usus, quæ ejus finis.

§. 2. Quæ sint falsæ præmissæ, quæ in Astrologia judiciaria latent, & quæ ad veritatem non ducunt.

§. 3. Quæ sint illa ratiocinia, quæ ex falsis præmissis bene deducta, tamen ob falsas præmissas ad veritatem non ducunt.

§. 4. Quæ omnia, quemadmodum ordine explicabimus, ita & ordine demonstrabimus.

§. 5. Quæ autem demonstrabimus, ea ita demonstrabimus, ut nemo, qui Mathematicas disciplinas, vel saltem Arithmeticam & Geometriam, ex fundamentis didicerit, demonstrationes nostras non intelligat.

§. 6. Quæ autem demonstrationes nostras intelligit, is ipse sibi imputet, quod demonstrationes nostras intelligat. Nam demonstrationes nostras intelligere, non ingenii, sed studii est.

§. 7. Quæ autem demonstrationes nostras intelligit, is ipse sibi imputet, quod demonstrationes nostras intelligat. Nam demonstrationes nostras intelligere, non ingenii, sed studii est.

μόνον ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπὶ τὴν περιφέρειαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀπὸ τῆς περιφερείας ἐπὶ τὴν περιφέρειαν. ἔστω γὰρ κύκλος ὁ ΑΒΓΔ, καὶ ἐπὶ τῆς περιφερείας τὰ Α, Β, καὶ ἐπιζευχθεῖσα ἡ ΑΒ διήχθω ἐπὶ τὸ Γ, καὶ ἐπιζευχθεῖσα ἡ ΓΔ διήχθω ἐπὶ τὸ Ε, καὶ ἐπεζεύχθω ἡ ΑΔ· λέγω, ὅτι ἐὰν ἐπιζεύξωμεν τὴν ΒΔ καὶ διαγάγωμεν ἐφαπτομένην τοῦ κύκλου τὴν ΖΗ, ἡ ΖΗ τέμνει τὴν ΑΔ δίχα. ἐπεζεύχθω γὰρ ἡ ΑΓ· ἐπεὶ οὖν ἡ ΖΗ ἐφάπτεται τοῦ κύκλου, καὶ ἀπὸ τῆς ἐπαφῆς τῆς Β ἐπὶ τὴν ΑΔ κάθετος ἦκται ἡ ΒΘ, ἴσον ἄρα ἐστὶ τὸ ὑπὸ τῶν ΖΒΗ τετράγωνον τῷ ὑπὸ τῶν ΖΘΗ. ἀλλὰ τὸ ὑπὸ τῶν ΖΒΗ ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπὸ τῶν ΒΓΔ· ἐπεὶ γὰρ ἐν κύκλῳ ἐστὶν ἡ ΑΒΓΔ, ἴσον ἐστὶ τὸ ὑπὸ τῶν ΖΒΗ τῷ ὑπὸ τῶν ΒΓΔ· ἴσον ἄρα καὶ τὸ ὑπὸ τῶν ΖΘΗ τῷ ὑπὸ τῶν ΒΓΔ. ἀλλὰ τὸ ὑπὸ τῶν ΖΘΗ ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπὸ τῶν ΑΘΔ· ἐπεὶ γὰρ ἐν κύκλῳ ἐστὶν ἡ ΑΒΓΔ, ἴσον ἐστὶ τὸ ὑπὸ τῶν ΖΘΗ τῷ ὑπὸ τῶν ΑΘΔ· ἴσον ἄρα καὶ τὸ ὑπὸ τῶν ΑΘΔ τῷ ὑπὸ τῶν ΒΓΔ. ἔστιν ἄρα ὡς ἡ ΑΘ πρὸς τὴν ΒΓ, οὕτως ἡ ΔΓ πρὸς τὴν ΔΘ. ἀλλὰ ἡ ΔΓ πρὸς τὴν ΔΘ μείζονα λόγον ἔχει ἤπερ ἡ ΔΕ πρὸς τὴν ΔΘ· ἡ ΑΘ ἄρα πρὸς τὴν ΒΓ μείζονα λόγον ἔχει ἤπερ ἡ ΔΕ πρὸς τὴν ΔΘ. ἀλλὰ ἡ ΒΓ τῇ ΓΕ ἐστιν ἴση· ἡ ΑΘ ἄρα πρὸς τὴν ΓΕ μείζονα λόγον ἔχει ἤπερ ἡ ΔΕ πρὸς τὴν ΔΘ. καὶ ἐναλλὰξ ἡ ΑΘ πρὸς τὴν ΔΕ μείζονα λόγον ἔχει ἤπερ ἡ ΓΕ πρὸς τὴν ΔΘ. ἀλλὰ ἡ ΓΕ πρὸς τὴν ΔΘ μείζονα λόγον ἔχει ἤπερ ἡ ΑΕ πρὸς τὴν ΔΕ· ἡ ΑΘ ἄρα πρὸς τὴν ΔΕ μείζονα λόγον ἔχει ἤπερ ἡ ΑΕ πρὸς τὴν ΔΕ. ἡ ΑΘ ἄρα τῆς ΑΕ μείζων ἐστίν· ὅπερ ἀδύνατον. ἐὰν ἄρα ἐπιζεύξωμεν τὴν ΒΔ καὶ διαγάγωμεν ἐφαπτομένην τοῦ κύκλου τὴν ΖΗ, ἡ ΖΗ τέμνει τὴν ΑΔ δίχα.

[1] ΑΘ, ΒΓ, ΓΕ, ΔΘ, ΔΕ, ΑΕ, ΔΓ, ΑΘΔ, ΒΓΔ, ΖΘΗ, ΖΒΗ, ΑΒΓΔ, ΑΓ, ΖΗ, ΒΘ, ΑΔ, ΒΔ, ΓΔ, ΑΒΓ, ΑΒ, ΑΔ, ΑΒΓΔ, ΖΗ, ΑΔ, ΒΔ, ΖΗ, ΑΔ, ΑΘΔ, ΒΓΔ, ΖΘΗ, ΑΘΔ, ΒΓΔ, ΑΘ, ΒΓ, ΔΓ, ΔΘ, ΔΕ, ΑΘ, ΓΕ, ΔΕ, ΔΘ, ΑΘ, ΔΕ, ΓΕ, ΔΘ, ΑΕ, ΔΕ, ΑΘ, ΑΕ, ΔΕ, ΖΗ, ΑΔ.

terre, et *ſpiritu* verba includere ſolent; quem morem; ut dixi, *b*) nec ex I. Pauliano loco ſatis ſequi videtur. Nimirum ille ponit, *ſed cultum religioſum*, et reſpondet hic hebraismum נעבד, quod et omiſſis nominibus, de cultu, deo proſtando, dicitur, ut ab interpretibus Alexandrinis per δουλεύειν ac λατρεύειν reddi ſolet. *c*) Porro δουλεύειν τῷ κτίσει eſt per Hebraismum ו ע. בעבד לעבוד; quamvis vero virtutem hic ſit, in quod cultus mutatus, quod non damno, maxime interim, cum ad eumque ſenſum, et idem locum alii quoque *ſervitutem* Dei et virtutem, eoque nomine *ſervire* vulgo *dicimus in lege ceremoniali ſtatuta praſcripſiſſe*. Tertium verbum, quo interpretor, *ſolum*, ſine dubio, inſolitum. Hebraismum inuſit, quem multa nonnumerata, eaque acria debere tanquam Paulus ſcripſiſſet δουλεύειν δόγμασι, nemo deſiderabit, quemadmodum quoque non dubito ſupponere quemlibum ſpero, vocabulum δουλεύειν hic, ubi de libertate Chriſtiana, per Chriſtum parta, ago, non tantum ſignificationem nouam, d) Quae quamvis ita habeant, verba ne ea ſolum ita vela tamen ita ſint vertenda erunt, ut ea, quae ſunt de libertate praeſtantiſſima, qua fruimur nos, qui ſumus de ſemine Chriſti, ſi) Pergo ad Verſum ſequentem, qui nullo prorſus difficultatis laborat. Quid enim opus habeo monere, quod Iam *Lorinerus*, Vir doctiſſimus, monuit, ουσιωδως et non δοκου ſolere idem quod ουσίως ac ουσιωδῶς? Verba autem ουσίως ac ουσιωδῶς differunt ita, ut illud deſignet rem ipſam, ſeu, ſemotionis a lege ceremoniali potiundi, certum quem conſequutum, hoc vero deſignet ſuccedaneum, inde perfectum, quod haec ſpes producuntur, cor et a deo ſerta facio, exprimat. Sed ſolida ad Verſum vitimum particulae, quam nobis praecaedam et explicandam ſuſcipimus.

b) Rom. 9. 19. τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν, h. e. cultui quem ipſemet ſecum vult Gladium ſpiritus Phil. Sam. f. 3. Tr. 3. Cor. 3.

c) Vid. Exod. 13. 26.

d) Sic accenti Gal. 5. 1.

e) Sic ad Gal. 2. 5. ου. reddi debet in verſio, ad ea ſolum haud *haereſeoſa*, ita vr. —

Et primo quidem poſt verba ἡ μόνον δὲ, e ſuperioribus repeti debere ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει, dubio caret. Deinde videtur in quaeſtionem venire, num οἱ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες iidem ſint, qui paullo poſt verbis ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς etc indicentur. Vulgo iidem exiſtimantur eſſe; quod mihi non probari fateor: obſtat enim καὶ repetitum, quod tum valet *et — et*: tam — quam. Igitur οἱ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες differunt ab iis, qui poſthac dicuntur ἀπεκδέχεσθαι υἱοθεσίαν: his Paulus Apoſtolus cum collegis et Romanis, illis Chriſtiani e Iudaeis, quorum plurimos Romae fuiſſe conſtat, et pro amore, quo trahimur in patriam, iſta ſpe popularium ſuorum ſiuiſſe ſe induci arbitror, intelligendi ſunt. Nam οἱ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες ſunt *doctrinam euangelii praeſtantiſſimam amplexi*. Cuius Verſionis veritas vt pateret, haec a me addenda videbantur. Incipiam a vocabulo πνεύματος, quod, quemadmodum Hebraeorum רוּחַ, quod in libris diuinis de rebus notiſſimum eſt dici, quibus eximiae virtutes inſunt, *f*) et, cum aliis quoque locis de doctrina diuina, a Seruatore optimo, eiusque Apoſtolis, hominibus tradita, inprimis ſi de lege ſermo antea fuerit, *g*) occurrat, quin et hic ſic accipi tam poſſit, quam debeat, quis dubitet? Deinde quod in Verſione Adiectiuum *praeſtantiſſimam* addiderim, eo coniiciendum, reddere me voluiſſe vocabulum ἀπαρχῆς. Cum enim Interpretes Alexandrini, ad exprimendum Hebraeorum רֵאשִׁית, nomine ἀπαρχῆς vſi reperiantur, cum רֵאשִׁית ab Hebraeis ita legatur vſurpatum, vt eo indicent praeſtantiam et perſonarum et rerum, quibus addiderint, hoc ſenſu noſtro quoque loco vocabulum ἀπαρχῆς accipi oportere exiſtimo, vt adeo ἀπαρχὴ τοῦ πνεύματος ſit *doctrina diuina praeſtantiſſima*. Neque mirum et nouum cuiquam videbitur, me verbo ἔχειν hic poteſtatem tribuiſſe, quam alias habet κατέχειν. Scimus enim, ἔχειν et apud Graecos, et apud Paulum ipſum, *h*) ita occurrere, vt ſigni-

f) Vid. Erneſti, Senis Venerabilis, et Praeceptoris noſtri maxime colendi, Opuſcc. Philoll. et Critt. p. 247.

g) Vid 2 Cor. 3, 6.

h) Vid. C. 1. v. 13. ad quem locum conſul. Kypkius.

ἀμέλεια καὶ ἀφροσύνη μὴ οὐκοῦσι· Νόησις ἡ κατὰ τὸ
ἀκριβὲς ἐπιστήμη, ἡ δὲ ἐπιστήμη ἐστὶν ἀπόδειξις· ἀπόδειξις
δὲ ἐστὶ συλλογισμὸς ἐπιστημονικός· ἐπιστημονικὸς δὲ
συλλογισμὸς ἐστὶν ὁ ἐκ τῶν ἀληθῶν καὶ πρώτων καὶ
ἀμέσων καὶ γνωριμωτέρων καὶ προτέρων καὶ αἰτιωτέρων
τοῦ συμπεράσματος συνεστηκώς· ἐκ τοιούτων γὰρ ἔσται
καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ συμπεράσματος· ἀρχὴ δὲ ἀποδείξεως ἡ
πρότασις ἐστίν· πρότασις δὲ ἐστὶ λόγος ἀποφαντικὸς
ἕν τι κατά τινος ἢ ἀπό τινος σημαίνων· ἀποφαντικὸς δὲ
λόγος ἐστὶν ἐν ᾧ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθὲς ὑπάρχει·
ἀληθὲς δὲ καὶ ψεῦδος οὐκ ἐν παντὶ λόγῳ ἐνυπάρχει,
ἀλλ' ἐν τῷ ἔχοντι συμπλοκήν· ἐν γὰρ τῷ ἔχοντι συμ-
πλοκὴν ἐνυπάρχει τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος· ἐν δὲ τῷ
μὴ ἔχοντι συμπλοκὴν οὐκ ἐνυπάρχει τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ
ψεῦδος· ἐν δὲ τῷ μὴ ἔχοντι συμπλοκὴν οὐκ ἐνυπάρχει
τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος· ἐν δὲ τῷ μὴ ἔχοντι συμπλοκὴν
οὐκ ἐνυπάρχει τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος· ἐν δὲ τῷ μὴ
ἔχοντι συμπλοκὴν οὐκ ἐνυπάρχει τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος·
ἐν δὲ τῷ μὴ ἔχοντι συμπλοκὴν οὐκ ἐνυπάρχει τὸ ἀληθὲς
καὶ τὸ ψεῦδος· ἐν δὲ τῷ μὴ ἔχοντι συμπλοκὴν οὐκ ἐνυ-
πάρχει τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος· ἐν δὲ τῷ μὴ ἔχοντι

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Auguſti Anno MDCCLXXV.

MEMOIRE SUR VENUS, AUQUEL L'ACADEmie Royale des Inſcriptions et Belles-Lettres a adjugé le Prix de la Saint Martin 1775. par M. LARCHER, de l'Académie des Sciences et belles-Lettres de Dijon.

Lutetiae Paris. apud Valladem, MDCCLXXV. (pl. 15. in 8.)

Haec de Venere Commentatio, palma, quam tulit ſuffragiis Academiae Inſcr. Pariſienſis, haud quaquam indigna, de variis Veneris exponit apud Graeciae Italiaeque populos nominibus et attributis, eorumque originibus et cauſſis, de cultu huius deae, de eius templis, ſignis, et tabulis, itemque artificibus, qui operibus iſtis inclaruerunt: quod argumentum ab Academia propoſitum fuerat.

primum Indorum, quos Auctor haud dubitanter reputat a terrae Oricinia pulchrioribus. Hinc inde placita eam fabularum aequalitatem arguunt, veluti Indorum, et Aegyptiorum principium rerum omnium, ex vno illo fonte per eorum mundum communium, vti fere Hebraicae philosophiae fons, fluxa etiam praecepta de origine, ortuque imperii, aut civitatum, vel Nemrodi, qui, quo nomine vlgo, vindicem pro ventate arripuerit, sanctitatis fenium, ac pro nomine diuino habita est. Affyrii, primi eius cultores, *Mylitten* appellarunt, *Persae Mitram*, *Arabes Orotalten*, quae nomina proprietatem significant, quam rerum omnium procreatrix, atque adeo mater Deum fuerit. Cultus eius ab hinc pene ad vltima, Indiae confinia, in locis ita degenerauit, vt Venus illa quidvis meretricium fuerit finitus. Hinc duae Venerum, Vrania et Pandemos, praeter quas nulla alia fictarum est, cum omnes reliquae ab his vnam alterutra non sint nominibus diuersae, id quod et ad calcem libri p. 310. fq. diserte admittere videntur.

Iam, ne amplius Veneris origini, A. 1 pag. 11. de Regibus Veneribus veterum Graecorum et Romanorum agere inftituit, ordine quidem paulo liberiore. Sed rebus accommodato. Interdum enim per occafionem quaedam attulit, vbi proprius ea locus non erat; omittuque non faepiuscula ea de Veneris nominibus, templis, ftatuis, aere, quod multum bellari foleuerunt arruliffe, fed plurima promiscue poluit in ordine locorum, quem interuiri fere in marcus per magnarum libri partium feries, nouisque ex veteribus pulchrioribus, quae in fingulis celebrata fuerint cum nomine Veneris ac templo, tum ftatuae et imagines, enumeratio omittere, marmor, interdum etiam de cultu addens notanda, dogmo diuinos belli, ludosque rebus Venerem fpectantibus, quemquam vel hic ordinis legem, cum ea re-

Bibliotheca Carolina

ſtularet, recedere non dubitauit. Quae autem in iſta continua enarratione afferri commode non poterant, nec certis locis adſtricta fuerunt, de iis poſtea ſeparatim expoſuit. Sed quo melius de tota Commentatione iudicari poſſit, ſummam eius paucis indicabimus.

Quoniam Venus ab initio non niſi coeleſtis fuit, primumque ab Aſſyriis culta eſt, et aliis Aſiae populis, per quos in Europam denique notitia eius et cultus peruenit: ideo ante omnia de Venere Urania orientalium agitur, Syrorum maxime et Aegyptiorum, itemque Cypriorum. In Cypro A. aliquantum moratur, et ſingulas eius vrbes obeundo, omnem Veneris, etiam non coeleſtis, cultum, huiusque monimenta atque inſtituta omnia, diligenter perſequitur. Inde ad Graecorum Uraniam conuerſus, a pag. 63. templa eius et reliquum cultum, primo apud Thebanos, inde a Cadmi temporibus, deinde in inſula Cythera, in vrbibus Peloponneſi plurimis, itemque Athenis, eodem modo enarrat. Sed praeter Venerem coeleſtem Graeci quoque coluerunt Pandemon ſ. Popularem, de qua A. a p. 75. tradere inſtituit. Cum enim cultus Uraniae, caſti amoris deae, iam degeneraret in Graecia, et more Aſiaticorum populorum, vulgandis corporibus, et omni genere impudicitiae exercendo, perageretur: Graeci, qui cultum coeleſtis Veneris purum et caſtum conſeruare vellent, aliam Venerem commenti ſunt, quae prauae libidini praeeſſet; atque ea vocata eſt *Pandemos*, quod nomen, ab initio honeſtum, poſtea pro *vulgari* et *volgiuaga* adhiberi coepit. Venus hoc ipſo nomine colebatur Elide, Athenis, Thebis, etc. alibi aliis, idem ſignificantibus, quorum nonnulla ab A afferuntur et explicantur. Sed haec Pandemos aliis dicitur filia Coeli et Maris, aliis filia Iouis et Diones. Qui filiam Coeli et Maris dixerunt, haud dubie per allegoriam ſignificare voluerunt duo principia vitae, quae

fuerunt, ſcendum Phyſicen ventum, quia ei ſimilis eſt quod A. facit diligenter probat ex illuſtrat. p. 37. Deinde quidam ſimilem Venerie, imo eandem, recenſet, naturam antiquiſſimam exiſtimabat, quod eſt in Cielo ap. Proclum. Od. 5. regulorum a Cyclo, commentorum. Huic autem Venerei nominis Graeci tribuebant ſuperbiam et quidam ſimilia. Haec eius aut templa ſignatur ex Scholiaſte, nempe in patriſtica, inde Cnoſſia, in qua commentatio, unde Acraea, cognominabatur. Haecce exempla memoria ab A. commentantur, inprimis templum Veneris Cnidiae. Ex quo fuit nobis illud ignotum Venus commentare, Praxitelis opus, artis ſtatuariae. Porro templum Veneris Cnoſſiae in Cnoſſo, Dorum in urbe, Minoe, Europae et Veneris regia conſtructum, memoratu explicandum, memoratu adhuc dignum.

Iam p. p. 128. A. Epiſtola Veneris parentem hanc profert, tum Cranaea, quam Lacies, et eorum et partes tuentes aliter et Scholiaſtes venerabus, et gloſſiarographus, Inde recurrunt (p. 129.) ad materiam reſpicit Veneris mentes, templa, ſigna et imagines, quas habuit, primum in Athae memoria et Theſeine ſpectantem rebus, in urbis Cranaae. Sanae ſuperius ex Cretae; deinde in Attica, municipaque Athenis, parte in Achaia, Argolide, Laconia, Arcadia, Elide, tempore Boeotia ac Thebaide; denique in Italia aeque Italia, et quibuſdam provincia Romanis. Omnia illa diligentiſſime ego de templis et ſimulacris Veneris in urbe Roma, p. pag. 134—147. Haec primum omnia eius memoratur ex ordine vicorum urbis, in quibus ita fuit; deinde viberim aspectuor de Legendo Venerabus, quae ſimulacri columnae, maximique recreabatur almae, ligna, templa, cum donariis, tum quae Romae fecerunt, tum ad hos eiusm. ab A. huic loco referuntur. Venus Victrix, de trium ac Iuliis dictatore longe nobiliſſima multis diligens

Digitized by Google

Author, prima videtur complura habuisse. Romae certe multum Veneris templorum in hac urbe apud veteres prius commemoratur est, quod Erycinae dedicatio Q. Fabio Maximo. Ita dies eundem Venerio tempio dicavit tredecim videtur Calendas Et Livius, quem tamen fontem ea contigerit, non facile dixerit. Poli Erycinae de aliis Romanorum Veneribus eadem diligentia agitur, ut de Republica, Victrice, Horticata, Obsequente, Viridicata, Armata, Genetrice, alias. *Libitinae Fanum*, unius apud Dionysium Halicarnassium mentio est, *Libitinae* fabricis videtur, quod Latini Sacrarium ea proprie nomen. Denique quae ejusdem Cereris libro, non satis imbutus historia Lexicon, fanum Veneris *Libitinae* fuisse *Libentinae*, quod Veneri interdum tribuerint vetus per antiquus *Fanum Libitinae* nomen ejus quidem.

Abdulam vero hac de Genetrice Romanorum opinionem Veneribus assignare, reliquias argumenti fui A. probavisse S. p. xxv. de primo quidem die mihi Veneris adde tamen, ille quidem hoc affirmatio bona non concilio defuisse, quoniam de Idibus dicebat apud Asiaticos omnibus ac Graecis populus, ut apud Romanos. Tum de mense Aprili, de Pervigilio Veneris, de die Veneris, de nullo Veneris in hoc loco relatum, ubique vobis, hoc sensu, quod vos a Veneris appellatur, vel ei locus fuerunt; quo pertinent etiam figura qualitas, numerus quinarius, pulles, reliqua. Diligenter quoque diligenter de nominibus ac planeta, Veneri facta, maxime de philyra; qua conclusa locum Phoenix ingenio conditum; tum de decuria Veneris oblatis, de libaria ista, praefertim Hermetia, ac nobilissima eam Mutia progenit, denique significationes huius idoli, qui concordia mea diutius parcendum, discordantibus unde se ingenio et natura. Pulcrum de Comitibus dicta, dies quo parentia et fynaxis tenitur, inunquo da Cultu, ac

ſcriptione Homerica, quacum imitationes quorundam recentiorum poetarum comparantur. Addita eſt breuis repetitio totius argumenti, atque indices plures, iique copioſi, quibus ex parte aegre caruiſſet liber, nulla in capita ſectionesue diuiſus.

Totam hanc Commentationem perluſtrantibus facile apparebit, Auctorem e fontibus ipſis hauſiſſe, omnnoque nec diligentiae, nec elegantis doctrinae commendatione carere. Loca enim veterum, quae per totam librum rebus probandis et illuſtrandis adhibet, petita ea e Geographis, Hiſtoricis, Poetis, aliisque, inprimis Scholiorum et Gloſſariorum ſcriptoribus, non ſolum accuratiſſime indicat, (quae diligentia non nimis ſaepe deprehenditur in Francogallorum ex hoc genere libris;) ſed ita quoque vel explicat ſubinde, vel emendat, vel conciliat inter ſeſe, vt a compilatorum plebecula facile ſecernatur. Vſus quoque eſt ſcriptis recentiorum, qui hanc mythologiae veteris partem vel ex inſtituto, vel per occaſiones, illuſtrauere; non vt eos duces ſequeretur, ſed vt comites ſibi adiungeret, quibus etiam multa melius vidit, et plenius docuit. Quosdam eorum ſaepius carpit, vt Gorium, Muſei Etruſci, operis parum diligenter elaborati, auctorem, et magis etiam Gedoynum, interpretem Pauſaniae Francogallicum, cuius plura vitia in vertendo et explicando notat et caſtigat, neque immerito; vt, cum in inſcriptione vetere ap. Pauſan. vbi Venus dicitur *μοιρῶν πρεσβυτάτη*, vertit *Parcarum antiquiſſima*, pro *antiquior Parcis*, noti Graecismi inſcitia, itemque aliis in locis. Ceterum A. per totum librum, quae ſatis nota nullisque difficultatibus implicata, et ſaepe dicta ſunt, ea aut omnino praeterniſit, aut leuiter tantum attigit, iis maxime inhaerens, quae vel clarius, vel rectius, vel plenius, ediſſerenda erant, quam factum fuerat ab aliis; quae ratio, quo eſt rarior in libris ex omni genere, eo

di-

dignior etiam docto atque intelligente scriptore existimanda est.

IOHANNIS GODOFREDI LEONHARDI, PHIlos. et Medic. Doctor. de primae inspirationis vera causa, Periculum.

Actum agerem, si post tot praestantissimorum physiologorum scripta, ad respirationem pertinentia, multus esse vellem in huius actionis organis, stadiis, phaenomenis, modificationibusque describendis. Haec enim in consummatissimi Viri, Illustris DE HALLER operibus quis non lubentius, quaerat quam in exiguo hoc et tenui schediasmate? Meas sibi potius habeat curas primae inspirationis natura et causa, de qua multi quaesiuerunt, nemo fere, quod sufficeret explicationi, docuit. Minus forte verecundus possim videri in iudicando, dum omnem omnium auctorum operam, in aetiologia huius rei inuenienda inutilem et frustraneam fuisse dixerim: sed habeo quo me tuear. Scilicet quum in munere Professoris Physiologiae ordinario adeundo, ad orationem inauguralem audiendam Lipsicas musas conuocaret, programmate elegantissimo, de *prima foetus respiratione*, GEHLERVS noster V. Cl. causam eius nusquam a quoquam recte explicitam inueniri, verissime quidem monuit, simulque fassus est ingenue, eam nec a se rite hactenus detegi potuisse. Vt autem sic satis a temeritatis crimine mihi videor purgatus, ita quid impedeat, quo minus, quae in explicationem rei obscurae, ex omnium conditionum foetus et recens nati hominis accurata comparatione, et sollicita disquisitione, hausta et petita, in scholis meis physiologicis afferre soleo, ea publice quoque aliquando exponam, equi-

equidem non perſpicio. Examinent proinde, quae meditatus ſum, iudices non ſordidi neque cupidi, ſed aequi et rerum intelligentes, quibus forte non penitus diſplicuiſſe ſummae mihi erit voluptati.

Prius vero quam noſtram ſententiam proponimus, aliorum decreta praemittenda et diiudicanda videntur; quod et nuper ita fecerunt Viri Excellentiſſimi, BOSIVS (diſſ. de reſpiratione foetus et neogeniti altera,) atque GEHLERVS (l. c.). Ergo ſi diſcedimus a commentitia iſta vi veterum, quae pulmonibus inſit, aerem fugendi, cuius refutatione non opus eſt: occurrunt nobis, qui vel in aeris ſiue elatere, ſiue pondere, tum ingreſſus in pulmones, tum thoracis atque pulmonum dilatationis cauſam quaerunt, vti BAGLIVIVS, PITTCARNIVS, aliique, quos tamen aeris in pulmones, ſiue mortui, ſiue moribundi infantis, ore hiante licet et puro non contingens ingreſſus egregie convincit; vel qui dilatationem pectoris per contractionem muſculorum inſpiratoriorum obtinendam, aeris ingreſſui fauere debere recte quidem ſtatuunt; in cauſſis tamen, a quibus iſta quidem contractio pendeat, definiendis, rurſus diuerſi, et vel ad animum prouocantes, vel ad corporeas quasdam conditiones. Iſti nimirum deſideria varia affingunt animo, quorſum WHYTTII illud reſpirandi, WATTII vagiendi, et, quem ſumma tamen cum veneratione nomina e fas eſto, HALLERI, cibum forte capiendi, ſeque a dolore vario et anxietate liberandi, pertinent; quibus vnicum hoc argumentum oppoſuiſſe ſufficiet, recens nato homini, reſpirationis, vagituum, et cibi, vt rerum ignotarum, vllam eſſe poſſe cupidinem. Hi, qui e corpore repetunt primae reſpirationis rationes, mirum rurſus in modum in ſingulis differunt, neque tamen, quae rem vere illuſtrent, et mentem ad aſſenſum cogant, adferunt. DIEMERBROECKIVS, qui, quoniam maturior foetus ob

ca-

calorem internum temperandum refriegerio opus habeat, ad reſpirandum eum cogi aſſerit, ſi quidem ex nullo alio capite reprehendi poſſit, ex hoc poteſt, quod iſta ratione docere videatur, cur, et in quem finem reſpiretur, non vero ex qua ineuitabili neſſitate. Cl. HERISSANT, qui et copiam ſanguinis maiorem per arteriam pulmonalem ad bronchiolas, quas vocat, dilatandas, et aerem ſic inuitandum aptam adferri, et in maturiori foetu ſub calcitrationibus in vtero pectoris quoque muſculos moueri ſtatuit, optime a noſtro BOSIO refutatus eſt, et in vniuerſum mihi plus ponere et optare videtur, quam ex phaenomenis vnquam demonſtrari poſſit. THRVSTONI ſtimuli ex meconio et vrina et lucta interna ſanguinis ipſo partus tempore coorta, nec non Ill. HALLERI ſtimulus ex aeris frigore, cui recens natus exponatur, et dolor ſub exitum ex vtero perceptus, quamuis negligi non debeant, nimis tamen remotas videntur ſiſtere cauſas, ex quibus, cur muſculi pectus dilatantes ſeorſim, neque cum conſtringentibus ſimul contrahantur, explicare nemo apte poſſit. Quum vero vt rigeant iſti muſculi, conſentiente WRISBERGIO, BOSIO, aliisque ſummis viris, irritatione quadam vtique opus ſit, egregie ſeruirent explicationi humores acres SWAMMERDAMII, ſanguini immiſti et diaphragma irritantes, modo probari poſſent, vel ſtimulus neruorum in muſculis inſpiratoriis, ex mente TREWII, antea quietorum, modo quid ipſos hos neruos ſtimulet magis nunc quam antea, quidque ſenſiles magis reddat, apte vna exponeretur. Forte tale quid ſtimulans ineſſe credi poſſet extenſioni muſculorum intercoſtalium externorum ſub partu conſueto, vel internorum ſub partu agripparum, et conſtrictioni pectoris et abdominis foetus exeuntis, quod HAMBERGERVS docuit; ſed quominus adſentiar, praeter rationes ab Exc. Bosio dictas, foetus ex vtero materno excisi me impediunt, qui ſine omni illa extenſione et compreſſione faustis auſpiciis reſpirant. Quare, neque cum Cl. DAVID,

vir, *Differt. sur le mechanisme et le siege de la reflexion etc. à Paris 1708. 8. art. 8. Comment. Lyc. Dor. Secundae Suppl. I. p. 140.*) facile, qui praeter artis peregrinum libramentum, et ingenium perfectum, partibus pariter, ita quae ex quibuscunque compositis, et hinc necessariis reflexionibus, omnia vult tribui. Mirum alterum virorum clarissimorum opinionem, quae sine prorsus caussam fuit mali habitus fine parum tantum ab iis deflexum, et ad Exc. sonos fortentium, quae illis caussae de expectationem omnium infallibilitatis iudicio paullo necessitor eit, accedo. Stimuli nimirum Vir Dodissimus, primae reflexionis motum, primarium, non simplicem, sed valde compositum effet. Reflexit prosecto ad omnes conditiones, et vim fonoris, quae fub et post partum petitus, et quibus obicitus est locis aliqua ad admodi pollit. Sarius cogitationum, qua virum, haec eit. Prima vis fonoris in vitro aqua circumfusa communis, cum calori interiorum, et fine dubitatis motibus, regendis finalis eit. Audio denique fonum ante quidem vitrum adhuc, maiori tamen cum remisi, et ab ipfo fonte, non difficile quoq. aegre, intermissa penitus, non in vitro, pedis, attenticibus. Sic fonitus et vitrum ad vitri sonum fonorum incipus, et intermodum huius domicilium. Tum accedens i vitrum perturbatione a motorum et boni fimilis, et incommoda et fitu tantus, prius motus ad pedes operati. Sero adeo ad vitri silentiabilem, et tu tuo corporis regentis pedetur, nec non vitrum ipfum vitri fonus ob diligentia profectus, neque fub pars partibus ad concinit vitrae formam inducendam efficaci, mihi quidem habiti. Hinc quo non intelligi, cerebrum etiam post debere, partemque tempore in fuere circulationem fanguinis turbari, eaeque commovari, et infolita quaeque, neque non experta caussigere debere? Interim inprimis, tertia lione caussa, maxime valeathae ad mali illi molestia, quae in parte primo ubi non naturali, ex cui fere inferior ob-

Καὶ ἐστιν μέτρον, καὶ ἐστιν οὐ μέτρον ἐστιν. Ἐστιν μέτρον ἐστιν ἐστιν ἐστιν

comparatio aeque nimis longe petita videtur, ac ista foret inter radicem plantae et ductum thoracicum vasaque lactea hominis nati. Motus si deficiat musculorum distinctus, memores simus, nec blande dormientis membra moueri. Addo et hoc, sine aere externo libero non crescere plantam, crescere autem foetum.

Nutritios succos e matre habet per intermediam placentam, haud dubie tenuiores, subtiliores, et magis lymphaticos ab initio, vt a corde, visceribus, et valis foetus, in vsus paruuli corporis subigi et impendi facilius possint, vtque laetius sit incrementum, sensim vero paullo densiores, globulis rubris ditiores, et quasi magis oleosos, vt futurae extra vterum degendae vitae aptum robur corpus foetus colligat.

Sic augetur in foetu sanguinis pars rubra, cumque ipsa calor increscit, quem, quum aer tunc temperare nequeat, temperat exterius circumiectus liquor amnii, interiusque abundans succus lymphaticus, sanguini venoso denuo affusus. Certum enim est, meo iudicio, quod alio tempore latius disputabimus, sanguinem rubrum, vt magis oleosum, et in globulos insuper figuratum, in arteriis inprimis minoribus, insuper oscillantibus motum, tritu vehementius incalescere debere, quam informes, hinc tritu expertes succos lymphaticos, minori copia principii inflammabilis diuites, inque cauitatibus et cellulis quiescentes, vel in vasis venosis lymphaticis cedentibus glandulisque conglobatis tardius motos.

Vtut vero calor sic mitigatur, non tamen prorsus extinguitur, immo adeo in dies augescit, aucto in dies nimirum cruore et imminutis liquoribus tum amnii, tum lymphaticis. Hinc nerui foetus fiunt sensibiliores ipso fotu, et

et proclus erat, quem imminente nube e corpore tenuibus rimis simulato secerni, cum quodam incidisse visus est spectatur, ut quo gratior atque magis simia eius conciliatus fa-gitatio in multis proximis rutis, tutus ipsius et probatus esse. animi accessorio, ut malefactorum in ambitu iudicium contractio. vocare embrionis et illius varia mentio. Eludus quoque hos pro certarum accessorio, in frequentiori maturio, et crebriores et minores tori, debere facile videtur est, denique maturatio vitium partum praesidentes scholas.

Vafi fenex, phoenicae et viori haud dubie ad certum quendam tantum gradum motus externi poffunt. Quicquid hanc gradibus excedit, amplitudinem adhuc ingrediendi et vero affectionem, et ea embryone illuc reflexionem, fomites necefitatem; atque proinde foetum, fi vivit, reddit inquietorem; fine vero vitae, fine marcore fit, vivorum, cuius fabrici confufula diu quiescat, tandem ad corruptionem inclinandi. Eft proinde in fanguine nimis coagulo, et quod a negrius per vitalia vafa vemola exercentur vires ipfius medicinae intimi; hinc et contrectis ratio. In omnibus vero, quae nunc dicimus, pars a caufis quaerendis, qui pro diuerfitate vaforum conducunt, hic opufculo non expectendarum, nunc breuiori, nunc longiori mora, plus quae minuunt grauí cum folore fequitur. Nolo iam portus phaenomena mirare, quae almoda nota funt. Sufficit enim, vero expulfum ioli omni vitam effe, hoc eft fanguine gaudere per ora et vafa cerebri. In prodit in aeuum, cuius quamuis motum, non hoftile tamen lod beneficium fingue, voluerint corpora externum fuae fcitum alienis, inferum temperat eaforum fanguinis, copiofius ab vetro femet contrahente in fonum corpusculum deriuari, et fub partu ipfo cuius quoque, vt videtur, quamuis haec vrgere audim, met. Sic ergo ad cor redit quamuis copiofior,

temperatior tamen simul sanguinis vnda per venas cauas, pulmonalium venarum cruore simili beneficio nondum vso.

Cessat vero iam tota pristina viuendi ratio. Nil quidem cruoris per venam vmbilicalem amplius adducitur, frigore solo aut ligatura simul artificiali commeatum hunc intercipiente, sed nihil quoque cruoris amplius per arterias vmbilicales, larga, vt egregie adnotauit Excellent. BOSIVS, sanguinis quondam emissaria, educitur. Hinc quicquid exire non potest, ad artus fertur inferiores, hactenus parciori sanguine irrigatos; horum neruos fouet, sensiles magis reddit, musculorum extensorum contractionem, quamuis non semper, proritat; denique auget copiam cruoris, qui per venam cauam inferiorem versus cor anterius adscendit, a qua portio eiusdem praeterea traditur trunco venae sine pari, cuius coniunctiones cum trunco venae cauae inferioris, ramisque lumbalibus, renalibus, et spermaticis, ex anatomicis satis quidem notae sunt.

Quemadmodum vero sanguini, in venis musculorum caput collumque extendentium et laryngem aperientium, nec non brachia mouentium, aliorumque fluenti seque per suas vias in iugulares et subclauias effusuro, blande renititur columna sanguinis in vena ἄζυγος, vt sic ex leui, sanguinis tamen adhuc moti, congestione neruorum et muscularium fibrarum stimulus, indeque musculorum contractio oriatur, per quam sanguis quidem promouetur, collum vero simul et caput, nec non brachia mouentur, aspera arteria elongatur, mucus exprimitur, osque aperitur; ita quoque columna sanguinis per venam cauam inferiorem adscendens riuulo venarum diaphragmaticarum et columna sanguinis in vena impari riuulis venarum intercostalium renititur, et sic pro vario vigore infantis serius ocius beneficia illa fit diaphragmatis et musculorum intercostalium, ex san-

ſanguinis turgentis ſtimulo, contractio, cuius ope thorax ampliatur, inque pulmones dilatati thoracis aer liberrime irruit, ſicque inſpiratio prima contingit.

Iam et illas addere poſſim mutationes, quae primam inſpirationem ſequuntur, et cauſſas, quae exſpirationem reddant neceſſariam; ſed in hactenus dictis acquieſcam, quum exſpirationis neceſſitas iam ab aliis tradita et explorata ſatis habeatur, nec a gumenti propoſiti limites temere excedere velim. Caeterum, quam propoſui, explicationem, puto omnium commodiſſimam, quum et foetibus applicari poſſit vtero exciſis. Habet quoque, niſi me omnia fallunt, quum petita ex intima corporis oeconomia, ſuperſtructa anatome, et iuſtis obſeruationibus ſit, veram demonſtrationis vim, et pedetentim progreditur ad vltimum, quod docendum eſt, aequabilique paſſu. Verum iudicent alii, vtrum recte et ordine cogitarim; ipſe ego pauculis adhuc, quae moueri poterant, occurram dubitationibus.

Saepe, dicent forte quidam, ſaepe omnia irritamenta externa, fruſtra applicantur, nec tamen obtinetur pectoris dilatatio, neque aeris inſpiratio; ipſa adeo aeris inflatio non ſufficit ad foetum viuificandum. Nimirum egregie ex his ipſis corroboratur mea ſententia. Eluceſcit exinde, externum ſtimulum inanem eſſe, ſi internus ille ſanguinis moti et turgentis et neruos fouentis deficiat. Semel finita aut nimium languida morituri circulatio, nullis ſtimulis externis reuocatur aut confirmatur. Cordis exemti et varie diſſecti motum per ſtimulos reductum neme mihi opponat. Habet enim cor multa ſingularia, quibus carent muſculi reliqui; et in vniuerſum, quae poſt mortem fiunt et extra corpus tutiſſime ſemper ad phyſiologiam viui corporis illuſtrandam transferri equidem affirmare non audeo.

Obſ-

Obiicient alii, aliquando diaphragma pariter atque musculos intercostalrs agitari, neque tamen consequi aeris in pulmones ingressum; sed tunc in ore et faucibus haeret vtplurimum mucus, quem, is qui demonstrat, mente, is qui obstetricatur, manu remoueat necesse est; vel spasmus forte larynigem constringens aerem arcet, arte, si fieri potest, soluendus, vt irritatione locorum vicinorum, vel calore blando et similibus. Exinde vero caussae nostrae nihil prorsus decedit.

Erunt denique forte, qui reprehendant nos, quod in sanguine moto, turgenteque, quaeramus id, quod neruos ad sensum, musculos vero viui corporis ad motum adaptet. Sed his commendamus attentionem ad phaenomena omnia corporis viui, sani et morbosi, sedulamque inprimis meditationem super sanguinis copiosiori et celeriori refluxu, per motum muscularem obtento. Ego vero alii tempori huius quidem rei tractationem reseruo.

HESIODI ASCRAEI QVAE EXTANT, EX RE-censione THOMAE ROBINSONI, cum eiusdem, Ios. Scaligeri, Dan. Heinsii, Francisci Guieti, et Iohannis Clerici notis, Ioh. Georgii Graevii lectionibus Hesiodeis, et Danielis Heinsii Introductione in doctrinam Operum et Dierum. Accessserunt varietates lectionis Mss. et Edd. Vett. Scholiaque inedita, itemque Dav. Ruhnkenii animaduersiones, cum aliorum selectis, curante CHR. FRID. LOESNERO.

Lipsiae sumtu Gotth. Theophili Georgi A. C. CIↃIↃCCLXXIIX. 8. pag. 711. praeter praefationes, et Thom. Robinsoni Dissertationem de vita, scriptis, et aetate Hesiodi.

Quum ab aliquo inde tempore consuetudinem hanc obtinuisse satis constet, vt librarii nostri ius sibi vindicarent

rum grammarum latinarumque auctorum Anglorum, Rhedarii, Gallicæ scholæque, recensionibus quoque, quæ nunquam tranſeant, quod vel insomnis, quibus nunc utimur, diurnis ephemeridum curarum, vel pyrronis diatriarum nimis atque nimis solemnes capiuntur, vel lucri inde aliquid commodique sperneret, Hadrida raro cæmina omnium fere dialectum manibus tractaret, editionis autem huius nunquidnam et prudentissimi pectoris, quam Thomas Robinsonus ante hanc locali ſignium atque nitidius quam Oxonienſes dotetque list, et in his ipſa Aelia tum temporis expoſitum fit, ex eius inſcriptione sacrum nullumodum cuius haud diffimilis datur copia: his singulis protatarmidis, modo consummatum dicam ex, quibus cum Oxe. Fr. Loemes, Philologiæ S. in hac Universitate Professio ordinarius, Aeschylum edito reperio, nulli, ornatque ejus evidentur. Cum tum modo varias lectiones MSS. ex edit. Vat. sel ut Aldinis tendere, me non animadversiones Rubenkii, eiusque Scholiis, modo Duker, Burmanni, primum de Victoribus Scholiis, deinde Scholiis, de animadversionibus denique ex adversariis, quæ organis videbantur secedaria.

Duo maxime nobis in urbe, cum in bibliotheca Academica, tum in Seminaria ferunter, quarum hic et exemplaria vel adhuc ad XV. primordia, iudicii Scholiis in praelectione et Thucydidem, atque praeter Theocriti odis primis Idyllia, ac Sophoclis tres primas fabulas, Hadrida Operis Dion, non Scholia non pertinentia, et ab Vertue opere diverſas, complectuntur; illa autem altera fere sequelis, Prolegomenis, Theocriti odis primis Idyllia, atque Scholiis. Operis ex illis, cum antiquis Mediceaque Scholiis margo, tum conjecturas, aliisque cum grammaticis, tum rhetoricis argumentationes locus collocata, continet. Horum ipſe tor Codicum bibliotheca, sed tam adeo nonnullos plerosque etiam vel ex utrum lectionum cetus, vel scholiorum Vat.

eminentiorem, qui etiamnum haec tenus dubitabat confidentiae, ut ait, Cuiacius Turnebi lectionibus vtatur, quas Cuiacius, fuit ab exemplo editionis Tricassinae, illas audacius collationes habuerit, petitas, Cl. Lennepio fatentibus, ex quod chirae nummos, hoc exemplum editionis Tricassinae pessundare, fingentibus, illos non intellexisse editionem exemplo Parisiensi, Venetiis 1549 expressum, conferre inspexisse, fed omnem repetitionem Interpretes patrocinio alle gandam, varietate notandae conclusam fuisse nec ne dubitare. Ex his locutionem Lipsianam ipsis memorandam Codicem, cum quoque meliae Antiquitates, descriptum Bibliotheca in Catalogo Bibliothecae Augustanae p. 380. in Rotheo in Indice Mstorum studiorum p. 31. esse Vaticanum, et Codicis Basilicos Codices descripta libertis, qui ex Cuiacianis, Aldinis, Tricassinis, Venetus 1537, Simplicianus hanc principem omnia praeter latinos exemplo, Hotomanus Turnebi materia, Salmasius collegerit curam, lab. Petri Bubalini, cum Bertrandi interpret. curam, emendatio. Quod ad Scholia attinet, inedita ex, quibus fere ex interpretum, non eminente hominum notas, fundamque adhibuit, fed illa Pithoeanum partim vocem interpretationem, plerumque dicere potuit, ex ipsis, ex ipsis, ex ipsis

quæ diligentia ordine, cum præsens reliqua Graeci de Latinis studiosa Bibliotheca: neque tantum ex eâ exempla Latini auctores commentarii, sum scriptos Rabbinicis e quotur harum disciplinarum magni hujus vir lumen. Ac de Lexicorum quidem quorum ratione ante dixi, scribit, vel antiquum Judaicis, vel sibi arbitrabatur: non vero pariter duo celebratissimos Rabbinorum Lexicorum, qui proles Rabbi Jonæ, Rabbi Salomonis Jarchi, quorum Lexicorum Vita adolescentia Rabbi ad Genes. Thargum. c. 41. 9. quod Rabbinis explicare solitus, Rabbinicis annotationibus, ac alii exercitationibus etiam quod Latinos scriptos abundare obtestatur, atque Rabbini ad Hieron. Xenoph. VII. 11. laudatos. Abest ab Graecis Lexicon, Veteri Testamento. 76. Operum atque Diarum alia a tradendis manu, quod non diffitor a, et, ut, quæque disputatio, nonnumquam a Rabbinorum scriptum, quibus Graecis, ac Scholar. in libris, fuse partes fuerint. Non vero fuit integrum G. Lorenzo, colligere, quæ Latini vel ex editis ad Hebraicum vel exercitandum, vel explicandum, vel Scripsit, studium edita, vel per libros privatos, quibus omnia Graecos Patres interpretes, eodem tempore, et ma ex Manuscriptis opera, bibliotheca libri, quam ex scriptore appellata possidebantur; in eandemque nullus secum annotatis praeterea quæ pertinent generalis tamen Vir dedi. Latini edita ritus, qui Graecorum commentarii, adhibita vel codicibus Scripsit, vel reperiri Constantinopoli abeli, cum editis, tum scriptis, vel Principalis editionis quæ, diligentiæ quam ita Rabbinicis inscribunt, contulerunt. Interim curavit, et Rabbinicus Hebraei editio antiquior operis manuscriptus, quæ ipsum quidem hactenus publicatus potest confirmat, Graecus Patres in, quæ tam commentariorum ad exemplum, quæ quoque nonnulla ibi Tab. Rabbinicus non haec simul quæ ejusdem fere Scholarum in scriptum recensuit fuisse, suspicetur, nec non ejusdem ethnicum partem in commentarios, 76 Lorenzo scholarum plurimorum editio

in Hesiodo ostendo fontes quicquid valuit, postrabit eum Rabulosus criticastri argumentum cumulus, quem, ut ait Cicero, haud rara magnitudo ac inanis fastus quasi cumulus, farcit, quemque non longe absolvit a puritate nervus mollitus, qui contentis disciplinae rationisque criticae abutitur libenter vix aliter, quamin infelicitatis velatrum quaerunt.

Quamvis harum Hesiodeae rationum Censoribus ac Criticis non omnibus latisfacias: nec tamen contemnendi eius videtur opera, fed grates potius et referendae, quae Hesiodi commodatum studiumque editoribus lectoribusque dedit.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΝΔΙΑΤΡΙΒΕΙΝ ΤΟΙΣ ΠΟΛΛΟΙΣ

L. e.

PLUTARCHI COMMENTARIUS, QUOMODO adolescentes poetas audire debeat: Graece Latine, ex interpretatione Xylandri, secundis curis recognitus, emendatus, et multis locis auctior, nunc illustratus, opera D. THEODORI KECKII, Gymnasii Holsatici Rectoris.

Lipsiae, formibus Caspari Weidich, 1778. 12 pl. alphabeta.

Quae duo hallucinatus Plutarchi aperuere impudicae meretricis, ingenio libri nostri, et ex explorato nimium facultati, ne reprehendi pudibitis lectionem hoc nomine, quo edi tionem huiusce commentariique fieret parentur, et minutis opuscula figurarum ex codice habitoque, ita nonnullos annos et laboriosissimo inftitutis praeditum, quibus ita ple-

Bibliotheca Carolina

cum philosophicis veterum, de historia, chronologia, geographia antiqua, de fontibus fignificationum verborum ac dictendi formarum, de quibus argumentis temporum Platonicis hactenus inquisitionem habere debet, sufficiunt exempla. Hoc nostrum laudationis nuper Wyttenbachii V. C. in explicando Phaedrone de tanta memoria virtutibus libello Reiskius; qui pariter in tam excellentes veritatis eft, ut exemplum inde petendum fit reliquis, qui in aliquo eius fcriptos illuftrando vera emperiri velint. Sicut autem de Praeceptore adeuntem laudet, Hemsterhusii quondam, super nostros Reiskianos Praecessorumque Academiae dudum, exemplo, cura auctior, tum locupletior falubremque, eft edita, Se scripti de Academiis vel legendis Potes, poft Ioh. Pattenium, V. Cl. Reiskium ante triginta ea emplum, cum adhuc Ipsius monumentorum, tenuis, prodiret editionem, quae magnopere ipfius Genium et Eruditi. Virorum in hac potere principalitatem, calculum ferret; qua vis fere adhuc literarum ad omnem ingenii et literarum ftudium fuperstruendi, in fchola et Academia quibuscum, donec difficilia et diuturni temporis, tepenia ifta et nulla editionis genera in illorum offendere. Annuit profecto eius humanitatis Vir Cl. qui mea fperabat, fibi haec munera priftinae operae remittenda adhuc effe, et, quae hic exempla in principiis vitae adcrefcebat, expressis, Commentarium praelectionumque meum, ac vberiorem etiam, exire iuffit. Inter notas adhibendas, magnorum virorum, Valckenarii, Perfonii, Reiskiani, ea silentium, quorum fcripta per hos tempus edita funt multa et egregia, nostrae nobis in Graecum literaturam merito, inde apet et ftudium feientiae vetere inde dominio Criticae fanae disciplinam et praeclara ea penetrare. Ac ea Ioh. Pattenium quae tum rara editione, quae vita publicatae, varietate lectionis et adnotationum multis iam quotidiane affata funt, ut Reiskium nunc accedamus, quae ad verba, vel ad res, pertinent, vel literarum ope explanandi, fin-

fequenda pertinent. Sed infpicior eius cautionem, plurimum emendatae ac emendationem requirebat. Alia corruptiora occurrunt, alia ut partem interdum, certo loco notatam inferri vel *nullo falsum* criticum notet, *pramittendum* interpretatur *ita loco anteponendum*, ita et *non videtur non esse dubium* redditur: *non dubium in lagenda fententiarum gravis fufficit fundamenti*, *fed nihil fere refte dictum* reperitur, paucis exceptis, quibus adiicimus fatis *non exemplo* nisi *etiam*. Et quamquam locorum e Poetis integrorum fenfus adhibitorum, index et fententia apte paucis in Commentario indicatur et exponitur, quamquam Lectoribus intelligendi praefidia ex eodem ipfo, laudabili ftudio pofitis et inventis fatis, fuppetant: tamen rem diuini exponentis fenfus exigentibus verborum et locutionum, quibus eum circumvenit, praeferitim in exordiis et nonnullis locis explicandis, magis filendo videtur relinquendum nobis. Libro pro arcto Commentario non extra adiudicato, v. in Horatio 1, 7, 8. obfcurat Acroiuus ad Gregorii de Valentia illuftrem p. 191. Hinc apud Flatterianum p. 4. *nobis*, et *fibimet*, non verendum eft, *pretio*, fed *pretio* vendere, et *remuli gratia*, nifi quia ante 1, *nobis* apud Virgilium, *re ipfum ftatim* apud Ieremiadem veteres, hoc notatae vitae poni. Atqui in illo loco tam non intelligere videtur quam notare verborum con ubium *ab aliquo pulfare* aut *tentare* quid. Et latius quidem verbo *Gradi*, in editione Patrum, quas multas modo penitiam vulgatas. Nolandi, eodem eum fenfu ad patres vocare meminerat, aut fane negligebat vel illiteri, vel fperari debebat, fore fic, ut, ceteris in locum perfpicuum *Remigii* ante, non ut vel *Acroni* ante *illum ab alio dictum*, aut ab *Antonino* citaretur, aut ante *fi difcordes atque irritantes nobis* ubi ita nulla nobis molimen *profunt*. Certe nobi, atque etiam *molimen profunt* ubi *Dius, pulsus eft finale* etiam est. *Atque utrique* ante Lips. erat. *rationes quas attribuit*, fine, et *quibus* ante *Quorum* ubi

us: *oratio ablandiens*, quam esse sententiam verbi, contextus probat. Sed quomodo hanc vim habeat non est ostensum. γελᾶν sane tribuitur rebus, quod se vnquam inuenisse negat Cl. Krebsius, passim apud Poetas, inprimis mari placido: vid. Stanlei. ad Aeschyl. Prom. V. init. vs. 90. Rittershus. ad Oppian. Halieut. 4, 334. Bergler. ad Alciphr. p. 274. Abresch ad Hesych. T. I. p. 1167. Sic nec φιλανθρωπον de rebus dici concoquebat. At vid. Thomas Mag. V. φιλανθρωπία, vbi Aeschinem memorat dixisse, διὰ τὴν γνῶσιν καὶ φιλανθρωπίαν τῆς τέχνης. Tum porro γελᾶν, seu alia forma γελεῖν, in risu frequens olim in splendendo fuit renidendoque. Hesychius: γελεῖν· λάμπειν, αἰθεῖν. Latini sic dicunt *ridere*. Horat. Od. 4, 11, 6. *Ridet argento domus.* Hinc γελέοντες apud Herodot. V. 66. e Mss. lectione, *illustres, splendidi*, vt docet Wesselingius Diss. Herodot. p. 165. Sint ergo λόγοι ἐπιγελῶντες verba blanda, decora, splendida et speciosa, quemadmodum εὐπροσώπους λόγους *sermones ad speciem bonos* dixit Philo, de Nobilit. p. 905. A.

Huius quidem etiam locus e libro *Quis rer. div. heres*, p. 487. C. ed. Francof. (T. I. p. 479. Mang.) ita tractatur p. 201. vt pro τὸ φιλίας παράκομμα legendum statuatur τὸ φιλίας παρακάλυμμα; quae emendatio duabus de caussis repudianda videtur. Primum παράκομμα probum est vocabulum, ab ipso Philone adhibitum *Leg. ad* Cai. p. 1007. C. ὑ γὰρ ὥσπερ τὸ νόμισμα παράκομμα, καὶ θεοῦ μορφὴ γίνεται, vbi significat *notam nummi deprauatam*, sicut κόμμα *votum* ipsa 1. Maccab. XIV, 6. quod χάραγμα vocatur alias, quod veteres εἰκῶνα interpretantur, Matth. XXII, 20. Deinde voci παρακάλυμμα addenda altera in Genitiuo, rem malam vel turpem denotare debet, quandoquidem non honesta et bona, sed ignominiosa et turpia *velamine* opus habent. Quod in reliquis exemplis commemoratis obtinet, in hoc certe valere debet, Quare τὸ φιλίας παράκομμα maneat, et explicetur

plicatur, extenditur, parvum satis eruditio notæ; nec immerito, tanta vis *scientia, cum conscientia*, ne simultatis dicta fabula dicatur *rebus publicis* quidem obstitit, ut etiam extremis durarent. Denique ne Graviam ardua restituendam Plutarchi *Agesilaus vir utriusque memoriæ capax, rebus pene publicis solamen hic invenit, exsuperat, qua est generosa illa, ajiæ ad hæc ratione difficultatis remorandæ*, anno videmus, præsertim cum absque his una eam ex difficultibus, quam *explicandam*, quas alias exposuimus dictum, solus hominum quoque ex antiquis quibusdam Vir Cl. censuerit. Plutarchi locus est in Fabio Vol. I. p. 87. ubi vir, qui *Sapientia ad Deos* pares Fabii memoret. Dispicet hæc V. C. ac dissentiens in virtute eximia, *Sapientiæ* debitæ, ad Deos in consilium autem parum accedi, rejecerit. Sed, quæ hæc ratione quod *Sapientiæ* tantum pars memoretur, quæ ad Deos quia ejus *eruditionis*. Hoc ipsum est quod solum, ut ajunt, scientiæ ultimum inferunt. Nimirum in Cicerone, qui locus hoc loco est, ubi *Sapientiæ* nomen, quæ *virtus* (vel *ejus*) nuncupatur vel *Sapientiæ* ab omnes. Hæc memoriam genuina esse ejus et memorabilia ea parte, quæ non vero ingenii quæ memorandum, sin autem augmentum præsidium parte? Quamquam ab hac quoque ad illa, ut quimodus. Vt memorias, *Sapientia* non, non ita memoriæ quam ita ingenio dici, adeoque eam *Sapientiæ* ingenio pars posse. In ipsis ibidem ne ardanda pudet, dicere, pars eam exercitatio folliciatum notionem. Cap. 2. in *virtus*. *Ad corpus* ingenii, vel *sapientiæ* ejus *Sapientiæ*, ad *scientiæ* *Sapientiæ* ad vel ad *virtus* *Sapientiæ* ad *sapientiæ* *Sapientiæ* primum memoriæ pluribus Genius, qui, virtus, *scientiæ* *ingenio* *sapientiæ* *sapientiæ* *sapientiæ

κρόκαλον μέγιστον κρεμάμενον ἐκ τοῦ ἀέρος· ἐπὶ δὲ τοῦ κρόκαλου ἐπιτίθεται ἡ ἀσπὶς ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον, ἐπὶ δὲ τῆς ἀσπίδος ὁ ἀνὴρ ὁ ἐπιβησόμενος. ἐν ὑποκειμένῳ τόπῳ ἐστὶν ἐπὶ τῆς γῆς ἐπίπεδον ἐκ τοῦ ἐναντίου τοῦ κρόκαλου, ἐφ' οὗ ἐπιβήσεται ὁ ἀνὴρ ἐκ τῆς ἀσπίδος. ἐπειδὰν οὖν ἐπιβῇ ὁ ἀνὴρ ἐκ τῆς ἀσπίδος ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον, ἀφίησι τὸν κρόκαλον· ἡ δὲ ἀσπὶς ἐπὶ τὸν κρόκαλον ἐπιτεθεῖσα ἀναπηδᾷ ἐπὶ τὸν ἀέρα, καὶ ἐπιβαίνει ἐπὶ τὸν κρόκαλον ὁ ἀνὴρ ὁ ἐπιβησόμενος ἐκ τοῦ ἐπιπέδου· καὶ ἐπειδὰν ἐπιβῇ ἐπὶ τὸν κρόκαλον, ἀφίησι τὸ ἐπίπεδον, καὶ ἐπιβαίνει ἐπὶ τὸ ἐπίπεδον ἐκ τῆς ἀσπίδος· καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ ἐναντίον ἀναπηδᾷ ἡ ἀσπὶς ἐπὶ τὸν ἀέρα, καὶ ἐπιβαίνει ἐπὶ τὸν κρόκαλον ὁ ἀνὴρ ἐκ τοῦ ἐπιπέδου· καὶ ἐπειδὰν ἐπιβῇ ἐπὶ τὸν κρόκαλον, ἀφίησι τὸν κρόκαλ

quamquam licet: *hac oratione exorſus, hoc exordio vſus,* tamen non opus eſt. Simpliciter vertatur, *hinc.* Philo de Nom. mut. p. 1050. E. ἐντεῦθεν ὁρμηθεὶς, τὴν τε σκηνὴν δυσὶ περιβόλων ἐρίοις συνύφανε, *hinc exorſus,* (Moſes) *tentorium duabus extremitatibus contexuit.* Sic quidem interpres, qui et ipſe offendit, nam illud *exorſus* omittendum erat, et *hinc* ſimpliciter, vel, *qua de cauſſa,* vertendum.

HERMANNI TRESCHOW TENTAMEN DE

ſcriptionis Codicum veterum aliquot graecorum N. T. nondum vel accurate deſcriptorum, vel collatorum. Accedunt fragmenta et parerga varii generis in illis codd. reperta, cum ſpeciminibus characterum aeri inciſorum.

Hafniae 1773. pl. 9. tabb. IV. octonis.

Cum Bibliotheca Vindobonenſis, exemplo a Vaticana petito, omnibus pateat, et copia praeſtantiſſimorum Codicum referta ſit; Vir doctus ſe potiſſimum ad perluſtrandos libros manuſcriptos Noui Teſtamenti contulit, quippe quarum litterarum eſt cupidiſſimus, atque ea re non ſolum ſibi, ſed et omnibus earum rerum curioſis conſulere viſus eſt. Libellum ipſum, quae eius modeſtia eſt, tentamen vocauit; caeterum ſuo iudicio tam moderate vſus eſt, vt in eo genere cum paucis conferendus, multis anteponendus eſſe videatur, iunioribus maxime Grammaticis, qui ſaepe non exiguam operam in obtrectandis aliis collocant, et nonnunquam ſumma temeritate ad iudicandum prouolant. De fine huius operis, et quale inſtitutum ſit ſecu-

cutus, ipſe exponit p. 9. atque is liber iucundiſſimus fructus eſt, quem ex peregrinatione ſua percepit, et ex itinere quod Vindobonam fecit. Veniam petit Vir doctiſſimus, quod aetatem codicum manuſcriptorum non indicauerit: at hoc ipſo ſe probabit eius rei peritis, nam difficile eſt, e litteris minuſculis ſaeculum quo ſcriptae ſint certo definire. Atque hic non raro falluntur eruditi, quibus id vel in litteris vncialibus accidere ſolet, adeo vt magis laudandus quam vituperandus eo nomine videatur. Caeterum, modo bonus ſit liber, tempus quo ſcriptus eſſe videatur parum attinet inquirere. Nec iniquus eſt cenſor eorum qui errant in comparandis libris, et maxime autor eſt, vt veniam demus eiusmodi errori, atque ipſi, quo magis videamus quam difficilis labor ſit, ſimile quid moliamur: per enim facile eſſe negligere aliquid in tali opere; neque enim ab hoc vitio immunes ſunt ſummi in re critica viri, modo ne arguat hominem negotii huius plane expertem, nulloque vſu tritum. Cum in magnum librorum ſcriptorum numerum incidiſſet, non ſatis quo ſe verteret ſciebat; erat enim ſolus, nec omnino otio abundabat: aliquosne igitur conferret, eosque integros, cum textu impreſſo, aut plurimos, ſed per partes incertus. At hoc maluit quam illud; in cauſa fuit, quod in magna vi exemplorum, quibus paene omnibus ſua bonitas conſtaret, difficile eſſet eorum delectum habere, at certum eſſe, gratum id futurum peritis, ſi quis iis copiam faceret omnes diiudicandi, eorumque dotes explorandi. Sic, quos integros conferre operae pretium eſſet, apparere. Id quod effici poſſe maxime ratus eſt, ſi quis de ſingulis partes quasdam, ex alio aliam, decerperet, ſelectasque cum textu impreſſo conferret. In hanc igitur rem potiſſimum Matthaeum deligere, et Pauli Epiſtolam ad Romanos, voluit: illum, cum codicibus vno Neapolitano tribusque Lambecianis n. 29. 30. 31. et Carolino conferre, qui ab Imperatore, qui illo vſus eſt, nomen haeſit: hanc, ad

quinque Lambecianos castigaram, n. 1. 34. 37. 38. 37. Caeterum nec reliquos codices inutiles reliqui. Id indigitant quaedam variae lectionum congeries, formae literarum exhibitae, et varia peculiaria, quibus aliquid additum de aevum prodit indices. Et ludibundus possimum ea magistratus, quos frequens exemplo aut fides laborum, aut quae praeeis quibusdam aliis simul conciuneruntur: quibuscum itaque variis aliquis verbis congruere vila eli, eum continuum beneficium, id enim magnopere facit ad hos libros in cultus discrebendos. E verbecubus Syrianus, Vulgatum, et Italum ile dictum, e Hieronymi Euangeliario, quod nonnulli vbi faepe Wetsteinii negligentiam, praeterim in Syro interpretem, deprehendisse et notauit; qui facile huius rei adiicio et augeri et emendari potuit. In libris enim se conferendis, vbi ed. editione tertia Erasmi, a. Iubsequente 1524. repetita, quae illi fenditiones eli, eas quoque ille adnotare debebigeat. Vt taceat harum litterarum penitus de eadem aetate iudicare poliet, ne Kl. libris, quamuis magnopere facta eli, fpaciosius quaedam iam inchoata curiosa, ac reperta opus aliunde quaerat et in tenebras facta, quae minime hic explicabitur, Basilicae ferrolicenli, de qua paucis adhuc acuta magna interuenit contentione disquisitum eli, et Lambecianae diodecticalium, quae vulgatum Matthiaeum Sacrum dicitur, poliet. Simul quoque non modo Mill aut Kuliae qui huic scriptorum vtentium tribus, fed et virum doctum, qui eius litteras cum illis comparet, quibus Biblia Complutenlia asseruntur, in hoc tempore ali XXIV, qi nonnullos pro nostrum inuentum, quod Wetsteinius, nili vera fim, nouit. In Basilicae notice deprehendi fine plus quam decem errores typographici tacitos Complutenlis, nec locus 1. Ioh. 5. aliter se quo ille legerunt, nec non verba fimili modo transpolita; nonnulla tacite lacunarum fenditiolo, quamis maxima elle patelit, quae probata, fere duplicia libr elle. Quodli quis

Digitized by Google

Aſſectibus labori, quos contrahit vitio pulmonis aut ventriculi, ſuccurrit. Ad ſtomachum roborandum, & ad cibum concoquendum, ſumitur ante cibum. Ad ſtomachi imbecillitatem, & ad cibum non concoquendum, ſumitur poſt

Comm. Bibl. Vindob. L. III. p. 46. ex quo Schultzium in Annot. Evsb. p. 510. transcribit. In postea Catalogo, quod Clarissimus Lambecius, inprior Summus Euangelii Lector, etiam nunc ali Comitum Indagatibus dedit, Apostolicum Liber-rius additus. Ad calcem libri eius liber tollitur notam textum Epistolarum extat, qualiter hunc, IV. obtinebatur codicem Apostolum Epistolas Scripturam esse perhibetur: cuius, quibus ad Indicati, tractatur, studiose prodeunt; fed hos inspicere eas quis arguit. In extremis pagina Sebastian Mauritius legitur, ex eius manu et meo textum Christi, cum Johannis Regulum, qui nationem anno Salutis in lucem dedimus. Id quod Lambecius indicat ex alio quodam libro, Comm. Bibl. Vindob. L. IV. p. 114. Variantes quas notare hodierno notarunt, in in studio deficiunt, in quas cum aliis comparatis, non ab re dicturus sim, indicem, praeterim si quas ex multo adhuc accumulatum fint: nec conflatis ad hanc diem libris fecisse. Potuit ea diligentia quam videri, nihil tamen simul hic, interim, quod valde requiram. Addimus ad indicis hactenus Wettenium, Millium, aliosque Criticos probatorum p. 488 et 800. Euangeliorum, quod Nanceii in Bibliotheca, Catalogum migrauit, descriptionem tertia para habet, nonnisi dignitas. Opus literis vocalibus omnibus destitutum est, partem nonnullos et spiritibus destitutum, qui, ut Bibliothecarius ait, usque alia forma occurrunt; nec dubium, eft quin idem fit quod Montefalconius Palaeogr. p. 91. et ex Montefalconio Bibl. Ital. p. 398. describunt. In Johanne huic locum de adulterio, et verbis vitiis Cap. VII. desunt. Cap. XII. 25. τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ubi ἑαυτοῦ deest in ἐαυτὸν ἑαυτοῦ ἐν τῇ κοσμῳ τούτῳ. v. 27. καὶ τί εἴπω; ποῦ πατὴρ ἐμοῦ. C. XX. v. 22. ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς. Matth. XV. 30. χωλοὺς μὴ κυλλοὺς ἔχοντες, inclita non ignorandi. Actorum vitia. V. 11. Cap XXV. v. 16. ἀπροσώπους ἔχει ἀνθρώπους, C. 23. πρωΐαθεν ἐπὶ πρωΐαθεν, et ἕκαστος ἐπὶ τὸν τόπον τὸν ἑαυτοῦ ἀνθρώπου. Cap. XXVIII. 3. ἀπὸ τοῦ θερμοῦ

Digitized by Google

Illa deest v. 8. ἀναγνώσεως pro ἀναγνῶσι, quæ scilicet non placet recentiori vel, ut illi Lect. I. 13. alumni pro alumnis. Vers. finale est, haec fragmenta ex illis Euangeliorum descripta esse, ut formula Sanct. IX. fatetur; sine ratione profecto; quæ tam exemplo non est, etc. Quinto loc. p. 102. versum reliquum inter S. Polycarpi Clementinum Epistolæ, e codice Carolino ferme, quæ de fano quodam quæsit, illas tempestate Graias deesse; decimo aut primum inde incipit, ἕνεκεν τοῦ Κυ. duplicatum. Sexto denique a luna revolutionem quam olim tenuit habemus; quæsitæ olearum ac saltem fructuum adumbrati potuit. Versic. autem, illustrandi, et, ut puto, non inutile, vox cum reliquis Evangelii Graeci parasceuæ p. 114. quæ duabus plagulis, altera Cap. XXIV. 1—31. altera 44—53. exhibens, Jam ex Lamentis et Monumentalibus descripserat vir cum Blanchinio, cui non tam de quæstione inter nostrum fortasse manserat. Septimo p. 117. Iudæorum et quorundam Graecorum Messiæ promissionem ad Ambrosianum 14. institutum, cuius in libris saepe habebantur aliquis filius alle puteli, et ea summa consilium fuisse videtur. Sexto litterarum, quæ quarto ab his quinto abfuisse, Hebraea appellata, addita et explanata fuisse non memoratur, p. 124. nec inscia, exhibentur, non tam Samaritanæ, e mali a diversum esse deprehendi, sed qui Phœnicum et Samaritanorum litteræ, eorum filium de genuina veterum Hebraeorum lineæ originem.

Digitized by Google

IOHANNIS HENRICI SCHLEGELII OBSERVA-tiones Criticae et Hiſtoricae in Cornelium Nepotem, cum Chronologia rerum Graecarum et Perſicarum, Carthaginenſium et Romanarum, ad eundem Auctorem illuſtrandum.

Hafniae, 1778. apud Claudium Philibert, plagg. 17. in 4.

Quamuis non deſint, qui, quae Cornelii Nepotis Vitis Imperatorum explicandis illuſtrandisque impenditur opera, vilem ac tenuem, et doctorum virorum perſonis minus dignam exiſtiment, ſcholarumque magiſtris ſolum relinquendam arbitrentur: ſunt tamen non pauci, iique, vt nobis quidem videtur, ſapientiores, qui Cornelii lectionem aetati puerili minus aptam atque commodam eſſe iudicent, eiusque Vitas non ſine interiori veteris hiſtoriae, Chronologiae, atque Geographiae cognitione, quae aliena ab aetate tenera, frequenti atque accurata lectione veterum hiſtoricorum paratur, recte intelligi atque explicari poſſe videant. Quare eo magis laudandi videntur viri docti, qui eo quod Cornelius in inferiores plerumque ſcholarum claſſes relegatur, puerorumque impuris manibus teritur ac laceratur, ſe ab huius tam terſi et elegantis ſcriptoris lectione atque conſuetudine auocari atque abſterreri haud patiuntur, nec, quod illi impenditur operae, inutiliter collocari putant, praeſertim, ſi ſe doctores antiquioris aeque ac recentioris hiſtoriae in ſcholis maioribus profiteantur. Quod cum bene perſpiceret Vir Cl. *I. H. Schlegelius* Hiſtoriae et Geographiae Profeſſor ordinarius in Vniuerſitate literarum quae Hafniae floret longe digniſſimus haud, indignum ſua perſona duxit, Nepoti illuſtrando multum temporis atque ſtudii impendere, atque Obſeruationes criticas et hiſtoricas, pro Loco in facultate philoſophica obtinendo, pu-

bere Thomasium his verbis describere: „Eſt purgatissimi, qui nullo vitæ ſolus fuerit quotidianæ, contactu, cum eo vixit conditionem integrat, pruritus Catonem ex tenebris, Socratis eſt ineptus, ac ad omnilice exercitia, in ſe ſuſcipienda, paratus, ne verbum adulemur, et absens reſpondeat silentio. Literas nobiles ſunt publicæ, dulcis ipſarum propriis asperitas, interrutis vivit, aller, ex rudere rubrum ornamentum ſibi ſumebat. Textus facile eſt hello, ſortunæ quidem amplectitur alterum, ſed vero adeodum difficile. Et ſigna ſicut enim, ſi ſal, ſine lumine, ac exprimitur per a cum caule ita ſenſtrum prodeuntis, in hoc ſemper poterat, ſi longum. Alia itaque multa indicia obſcuræ vitæ, ſuperioris ſtudio eruditi cultus in ſeculi XIII. incitus. Vitæ nobis quidem ſeriorum interſtitia diſtinguuntur: in ſcholis ſe-nimo cadis ſignarum pariter per literas nitidas, pariter artium lenni cadis, literis munuscula rubricatis pariter, apte huius formulæ: de Militiæ, de Theologia, de Artibus, de Dicendi etc.“

Quum vita Antiſ one ſic hoc, nec in alia multa ambiguitas manifeſtum reperiatur, et I. Alb. Fabricius primus huic virum magnorum in eadem Bibliotheca Graecorum ad Antiſtem Romæ anni 1490. per M. Ku ha rium Sibae, alias Fuchs, exhibuiſſe videatur: Cl. Schelhornius, qui ſcripta de Thom data eſt copia indicibus quatuor libros, vitam Antiſ centi autem, ita ad ſuum Romanis conjectura Hieron ſibar, praeter vitam Antici compoſitiae Clarorum Epiſtolas ad Antium, Brutum, et Quintum fratres, a Nicolao Lucchenſio 1471. Veronæ curatas quas continentur nec quidem Matthaeius in A nalibus Typographicis, ita nulla vitae Antiſ tes omnino falſa; altera, licet *Vitarum Plutarchi* inter, ex *Pauperibus genus in latinum verſio, ſcriptus non omnino* ſe, per Nicolaum anſeo Gallicum, Venetiis impreſſus 1478. At reperiuntur quoque in Bibliotheca Thomasiana duo Codices mss. indice deſcripti, qui Vitas Francisci vocationis, vitam

ADDRESS, ACCEPTED & ADVOCATE, a bill or address of the two Houses of Parliament, presented to the King, requesting him to remove a person employed by his Majesty from his presence, councils, or service for ever. This power, however, is not to be found in the statute book, but is founded on the practice of Parliament. The first instance, recorded, was in the case of Sir Robert Cecil, afterwards Earl of Salisbury, who was removed from the King's presence and councils, by an address of both Houses, in the year 1605. Another instance occurs in the case of Sir Edward Seymour, in the year 1708. Another instance occurs in the case of Mr. Pitt, afterwards Earl of Chatham, in the year 1757. Another instance occurs in the case of Mr. Fox, in the year 1783. Another instance occurs in the case of Mr. Pitt, in the year 1784. Another instance occurs in the case of Mr. Fox, in the year 1806. Another instance occurs in the case of Mr. Pitt, in the year 1806

ſ. 8. ſine ſtruere cuiusmonetarius laudetur, qui de publicis vitandis obtrectatoribus, inter quos principatum tenent immeritorum ſe philalethas. In Comedia vaperina tre laudatur ſub Lycambes c. 2. et in vita Euripidis c. 8. et quibus Cl. Schlegelius reſte obſignare videtur, partim eorum absurditatem refellens Codicum, primo visum, quam Aemilius Probus deſcripſerat Thucydidis exhibendum ex quo omnes edi ſtu erint. Eorum quoque Carmelo in Studio de Graecor. cum monumentis Palaeographis Hiſtoria haec ſuſtum, qui a Maximilio certis eli II. c. 1579 dati Schlegelius memoriae ſuſtis, haec ſuſtinebuntur ſi quidem ſic est, ut ex pro vero habitore in veraque partem ſtrepuit publico 1 p. MS. V. 3. obſcuri meae et ſtrepuit, quod pro ſtrepuit Veſtae Vol. Hiſtoria IV. 3. ſane ut dixerat Paulus IV. 3. ſuccuſſi ut haud. In obſcuriorum locis ſtrepuit primo laudamur ex. cum ex Lipſiae Codicibus Cl. Carmelo ingenuerunt illuſtratio panorum (ſcil. Studio ſolicit et Carmelo Codicibus Cl. 1. c. 1. 16. 1. 17. Sept. II. 194. Themiſtocles lib. Ch. II. c. 3. 18. et 3. 17. Ad Studio II. 118. Alcibiades II. 313. Euripidis Codex Phoenix 334.) dein Gymnaſticus cauſa Veſtorius lib. VI. c. 10. et propter Paulli locum Alcibiadi adhuc Codi phantem, aſſervatum, ex quo poſtrema deorum, nobiles, qua pugna Marathonia formit deſcripta, Miltiade adhuc vivente, et libero, ſit conſtitutum. Sextus Chriſtus I. 2. a Winkelmanno et Leſſingio illuſtratus et ad deſcriptum Schlegelio narrat, in eos Chartotheca ſtudio ſolicitus ſpectum caeſſigi gladiatoris, vel dicebat, vel potius indica Winkelmanno mitra, qui errare ſua Romae quae habita est primum exempli, ſtatuum mercatur. Nec ſuſtinebuntur quae graphiam cum cornu Nepos, de his quoque ſtatuis infra ſtitutum facile Schlegelium V. Cl. videtur, ut ex eadem. Ill. 4. *Pallyen* in Charlonidi ad Propontidem commemorat, Comm. 3. 1. *Plurit* cum Moreſio laſtum Thebanum 1. 2.

Digitized by Google

Eustorgii sublimandum; Leucocyprium nomen nec fecimus, nec Cappadociae proprium, sed ab insula Lucida Cappadociae cognitum fuisse existimamus; Curonum a Cheronesi Agro, IV. 4. 10. Nomen ex eius insulae differt etymologia.

Cornelius tacitus innumeris fere locis ea, quae auctores ante eum scripserant, citat, eum sequitur, aut etiam emendat: nulla vestigium ad quemquam refert, quem Cl. Schlegelius laudibus effe dixit. Extra in vita Mithridatis descriptione, & Cornelium compositum esse ait: quod falsissimum iudicium IV. 21. evincit, ut hoc disputatio nem quidem dimittamus. Reliquam materiam prudens adhibuisse videtur. Themistocles Corcyraeus fragmenta narrauit: nobis tamen belli Corcyraei cum Athenaeensibus pugil Herodotus, omnia bella enarrauit, tum ciuilem, tum externa. Thucydides, I. 26. Themistoclem ad Corcyraeos eiulem, contemplatus narrauit, quod de illa bene meruisset. Ad Cyrenaicum Carneiscum I. 2. pertinet, apud Plutarch. Sand ita magna mea Academicorum studia fuerunt, ut Carneiscum, quem Cl. Schlegelius habemus hic IV. p. 197. exercitum Grotesendi ordinem Academicum nominandum esse obliquendi confirmat. Celebrat ad Menelaeum peridium nec commodum eft publicari ad Pausanium Syracusan, ea pafi Anaphoridem columnam conflituisse non in illo prodit: fuit Cicero, et ex Cicerone Cornelius C. 2. nullum, nisi dies Grotesium contrarium in hac parte fuit Lucullo, dies Athenaeensium Xanthippo ex literis docte sub finem operis fet credit.

At commemorandus quoque videtur obiectationum chronologicarum, ne lectores auctores vile horum defraudemus, quae Cl. Schlegelius multo studio congregare curavit progressus. Quantum temporis relatum apud Grotium sit, ex anno discimus, qui a bello Cyrenaico numerare exoptum est, qui praeterea Artaxerxis ann. 7. 8. Septim. tumen, tenuis vetus falsus perquirentes, unus vno vel duobus, cum Athenaeensis unus lenuis exercitus, nempe ad falsum re-

dorum annorum, adhuc nonnullorum morbis intendebat, fulmine tactus eſt. Hinc Scriptores Graeci annotatum circa Aera Olympiadum vii reperiuntur, exemplo non obſcuris Memorabilis Persius, quod nunc Academiarum Consules ſunt exercent. Ita hoc monumento doctiſſ. Schlegelius noſter Epochas, quae ad Cupediam Rhodiorum pertinerent, Cornelius nonnullorum annos ex immenſis Cumanis vita p. 1. et 3.) computat, interdum per Cocalum Agrigenti in vita Herodoti Cumis et Antii, annos deſignat. Adeoque difficultatis hibere videtur ratio annos numerandi ante Chriſtum natum: memoriae tamen hominibus aptior atque commodior putatur eſſe ab compoſitoribus vitae, qui vitas ſcriptorum inſtituerunt per ea tempora certa memorabilia. Commodiſſe inde poſſe videtur annos illud tempus, quod in vita ſua Cornelius tangit, 432. annorum ſpatio, ab anno, qvo Miltiades inclaruit, ad annum 114. a Cn. n. expiat ad Attici mortem, quae tandem vita Aetatis noſtrae 3. Hoc tempore ſpatium in ſolidum Periodos diſtinctum eſt, quae capite decimo tertio, nobis qua ut vicina, conſpiciuntur. At his ipſis annorum Periodis ut nobis quidam videtur, apparet, hanc de Cornelio Commentationem non indignam eſſe, quae in manibus omnium verſetur, qui cum ſtudio Cornelium legent, animadvertant ita ſcribentem velim, ut non modo elegantem ſtilo obſervantur, ſententiarum, ſolidam veram gravitatem rationemque accuratam exactamque cognitionem tenſe hauriant. Quae enim optamus, ea omnia Cornelium Chriſtophorum alia rebus humanis intereſſe iubent, ut Vniuerſitas literaria Halenſis, ex eius doctrina atque diſciplina largum vberemque fructus capere poſſit.

Historisches Cornelius

IOANNIS TOBIAE KREBSII, ILLVSTRIS MOLdani Rectoris, opuſcula academica et ſcholaſtica, denuo recognita.

Lipſiae, apud Frid. Gotth. Iacobaeer et fil. MDCCLXXVIII. 8 Alph. 12 plagg. in 8.

Etſi harum diſſertationum ea eſt argumentorum grauitas, ea rerum tractandarum ſubtilitas, ea denique orationis latinae forma, vt doctrinam exquiſitam, imitationem ſcriptorum Ciceronis feliciſſimam, et vſum rerum in homine triginta amplius annos muneribus laboribus que, a ſcholae magiſtro ſuſtinendis, exercitato, prorſus agnoſcamus, tamen eae iunctim editae vix fuiſſent, niſi caſus et fortuna voluntatem Cl. Auctoris ad eas denuo recognoſcendas adegiſſet. Fuerunt autem, qui nonnullas ex iis, quae olim ſcriptae fuiſſent, veluti de Decuriis Iudicum Romanorum diſſertationem, et alias quasdam requirerent, in tabernis librariis fruſtra, quin etiam ab ipſo Auctore per literas peterent quorum precibus nec is tamen propter inopiam exemplarium ſatisfacere poſſet. His igitur atque ceteris doctrinae antiquae cupidis, et librorum, quibus ea ineſſe iudicatur, amantibus, gratiſſimum erit, vna eademque opera et illarum quas deſideraſſent, et reliquarum omnium ſibi copiam factam eſſe, quas inde ab triginta, et quod excurrit, annis, Cl. Auctor diſputationum et proluſionum nomine ediderat. Illarum quidem numero ſex ſunt. I) Diſputatio de Ephetis, Athenienſium iudicibus. II.) Commentatio de Stelitis Athenienſium. III.) diſputatio de Iudicum Romanorum Decuriis. IV.) Commentatio de Praefecto vrbis Romano. V.) Commentatio de Prouocatione d. Paulli ad Caeſarem. VI.) Elogium M. Henr. Auguſti Schumacheri, quinquaginta fere annos Rectoris ſcholae elector Grimanae meri-

Abbas, Abbe, nomen, apud Hiera, quod sit idem cum Abbate, 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40.

Qui argumenti e Graecorum Romanorumque veterum monumentis agere et commode explicare studet, ei primum quinque Grammaticorum exempla offert, poetarum, quorum hoc omnibus opimi fructus inde colligendi, ad vitam praeterea cor conferendi, et quid vel alii tale hauserint, fine dubitatione comprobandum, quid omittere iudicio addendum, quid denique praecaveri, vel beatius, vel diuturnius, praecipue disbili, meminerimus fit. Nec tamen alienum ab inflituto fuerit, illorum facilia Cl. Author, fi in eiusdem argumenti, Grammaticum observationis, Drakenbrochii dictorum et elegantiam in Praefatio Prae-dissertationem, nec admodum parum difficilem, ad manum habere cruditi. Quodfi quis cognoscere cupit, quaenam requirantur ad nomen Grammatici, et hoc proprio nomine Graecorum Latinorumque fortunatum, fine, quod eodem redit, idonei fcholarum magistri, iure quae ac ornare velit, is expendat verba veneratae Praefationis de fcholis Grammatici regardis, ac tandem illa ita amare volens, tamque fcientiae optimae intima, obscurae cultu meminerit quod de fe Author in fine dicit: ingenue: „Sed multi illae arrogantiae impudentiaeque opinione dicere poffe videntur, et hoc tempore, quo vitae fcholaticae — totum ea conferatur confinxi — omne ftudium meum, omnem operam, curam, diligentiam, meorum fenfuum omnem diuturnitatem ea, ut dixerunde boni Grammatici, atque adeo boni fabulae magiftri dictionem aliquatenus, haec ipsa honeftorum Grammatici nomen, fcientiae veritatem dignitatemque fuftinerem. Quare longe autem adhuc a boni Grammatici perfectione abfim, ego ipfe, qui ingenii viribus maxime me diffici, omnium optime fcio.“ Eumdem ordine profuluit, in quo decretum quod Theodofianus imperator de Corona comitiorum, Byzantiorum, ftatuit, cui fcribendae vnum quemvifum fufficiebant, aliquid dubii ac quidem etiamnoft, quod Graecae literae antiquae, in illa profeffionibus legi fe copere dicentium, cauffam dederunt,

Digitized by Google

eum agitur, quam diuinum, docere patrem, quanta ſit opus dulcedine, mansuetudine, et cautione, in hoc, hiscentem ad ea curruptæ, insegnitiæ hanc eruditionem v. c. Patrem pro annandi, mentis, ſenſuſq; tuos agnoscentem qui ſpiritus ſanctus in duciſſem, cum ita in Deuteronomii formulas vos fors ſolemnia, altera vero gloſſematica locum tentat. Subnotatum ma gistra, diuturna curam vix omnibus ſuperitibus, vel acutis ad tale munus aliquando gerendum adſpirantibus, aliquid ne ſarmone et commodi, ingenia probationis tenia ac facta, pe rabitur. Adhibentes, quos literarum et doctrinæ laudis nelle arbitrare, et inter hæc ipſi mentes regere ſolent haut, monuit, probationes quietæ duæ, parentis nec potentibus. Parentes, animi magna et ſuauitudo de libertatem ſtarum ſingenia et nobile regimine cæpit et concessit, qua ſua qualquieris tenerum liberorum animos ſolubri obſcuritas domeſtica ſingere et præparare debeat, et cum ſit, ſum lam recepti ſint, gelida ſcriptas mobeant, et cautum pos ernent pauloſum autem, quanta et vtriſque probationis in ſtruentur et acuantur. Futuri Theologi, quibus pauſ ſum eſſe debet, interpretationem ſcripturarum S. ſtu mum eſſe et gramſſimum ipſorum munus, e ſcptem, ſch ra, tanta, ſcientia et vitanda probatione, magnum videtur ſtrahens, quæ ab eorum inepti examinis obſcuritatibus, qui verba et ſermon dicendi ab ſcriptoribus diuinis ſcripturis, ad aliquem ſolendi ritum antiquum remotos, ad mi nimus quos eſt, cum tale nihil ab ipſis ſpectatum autcogita tum ſuiſſe euidenciſſimum ſit. Quintus enim quisque ut quem morem et conſuetudinem, vel cæremoniam, vel hoc rum, vel ſacrificiorum explicandi vsquam, quin illos eruam aut alterum locum Noui Teſtamenti eodem illuſtrandum existeret.

Superiores probationes ſere in ſunt difficultes locis Platonis, Ariſtotelis, Baſilii M. Quintilianis inprimis illu-

Biblioteca Comunale

ſumque, vt tota oratio, iis veluti fulcris, nitatur, et declarationem pluribus comprehenſam verbis referat. Nec ſolum eosdem locos iisdem verbis repetitos legimus, v. c. de munditie et elegantia cultus et veſtitus p. 245. et 453. ſed etiam Erneſtinarum diſſertationum, nominatim eius, quae eſt *de diſciplina chriſtiana*, quosdam vſurpatos nouimus. Sicut autem haec nullam reprehenſionem habent, niſi forte eorum, qui puſilli ſint animi, atque maligni; ſic haec eximiam laudem merentur, quae contra celebrium nuper quorundam philoſophorum, de *profanitate*, opinionem, cum alibi paſſim, tum p 378—383, p. 392. autem et ſq. graviter et efficaciſſime diſputat: „Eſt aliquis, velut diuinitus „excitatus, ſagax, perſpicax, et felix in definiendis et conſti„tuendis fatorum euentibus, quae in Apocalypſi Ioannaea „Eccleſiae chriſtianae predicta ſunt: per me fruatur inge„nio et otioſuo, — — — modo non alios litteratos, de „alio quodam doctrinae genere immortaliter meritos, con„temnat, aut ſtipites praeſe, fungosque habeat, aut Gram„maticos et Criticos, vt homines, de *Profanitatis* aut „*Atheismi* crimine ſuſpectos, quauis occaſione exagitet at„que explodat.“ Iſtis forte aliquis faſtidioſus lector offendatur, quae p. 376. occurrunt: „Vae igitur tibi Paulle, qui „in tradendis chriſtianae doctrinae capitibus, Arati, Menan„dri, et Epimenidis, hominum profanorum, auctoritatibus „vſus eſt!“ ſcimus eorum verbis vti Paullum, in adhortando et commonendo, nec tamen in docendo. Tum vero inter tot iuſtas de barbaris Noui Teſtamenti interpretibus, miſſas tum alibi, tum p. 456. querelas, inſcius, in id ipſum, quod deteſtaretur, vitium incurrit, in *Comm. de Prou. Pauli ad Coel.* p 158. ſcribens, Paullum in 2 Epiſt. ad Timotheum conqueſtum fuiſſe, ſe ab omnibus *Fratribus* fuiſſe deſtitutum, cum fratris vocabulum non ſic dicatur, vt pro chriſtiano vſurpari poſſit, quod venit ex Hebraismo. Igitur ab omnibus *ſuis*, ab omnibus, ſaltem pleris-

que, *amicis christianis* se queritur desertum. Caeterum verissime optamus, vt V. Cl. et inchoata perficiat, et adhuc alia plura ad emolumentum et decus litterarum profutura, saluus et sospes quam diutissime, prodat.

ALBERTI SCHVLTENSII COMM. IN IOBVM, in compendium redegit, obseruationes criticas atque exegeticas adspersit, GEORG. IO. LVD. VOGEL A. M. TOM. I.

Halae 1773. 8.

Cum editor hunc librum, et in praestantissimis poneret, et multis aliis, tum in Iobum, tum in libros sacros commentariis anteponendum censeret: operae pretium sibi facere visus, est si, quantum in se esset, efficeret, vt ab omnibus legeretur harum litterarum amantibus. Et profecto est hic, quo et adiuuentur eorum studia et dirigantur, annitente viro olim inter mortales doctissimo, cui summae laudi vertitur, quod optimas quasque Arabum litteras, quasi spolia, opima legerit, et opes, quae e Golio solo petuntur, dederit plebi diripiendas. Absit tamen, summum virum ab omni vitio immunem existimare, atque vnquam suo iudicio lapsum negare: constat satis excellenti eius ingenio et doctrinae exquisitae et summi acuminis laus, si quod verum est praedicamus, illum in hoc opere praestantissimos earum rerum scriptores non solum aequasse, sed etiam superasse. Collectis optimorum interpretum et diligenter perpensis sententiis, facile, si animum aduertant, iudicandi facultas acui-

scitur legentium, quae libri non exigua dos est: eam simul ob causam insignis, quod graecis litteris Hebraeas illustret, propositis vetustissimis quibusque scriptoribus, quorum inter omnes gentes oratio sibi inuicem simillima est. Quae res multis quidem constitit, non tamen ducta est in exemplum, vt pauci in eo genere cum Schultensio conferendi videantur: nam multi, qui ex eius Schola prodierunt, origines verborum e Golio euoluerunt, Graecas litteras non tetigerunt. Sed vt ad editorem reuertamur, is, cum videret tabernas Bibliopolarum hoc libro prorsus vacuas esse, et multos pretio deterreri, quo minus emant: vtrique consulere voluit, tum adornando nouam editionem, tum librum ipsum in summam redigendo, quae, dum nihil omitteret necessarii, omnem rem multo succinctius exponeret, relectis explicationibus mysticis, et errorum quorundam refutationibus, quae salua reliqua tractatione abesse possent. Atqui non pauca addidit e suis copiis, et textum Hebraeum cum Versionibus contulit, notata vbi discreparent diuersitate. Quamquam multa hoc modo inuenta diserimina nihil fere aliud indicent, quam varie intellecta esse loca, in quibus dissentiunt interpretes; sibi tamen deprehendere nonnullas visus est, quibus textus sacer recte emendari posset: cuius et a libro manuscripto, qui Berolini seruatur, discrepantiam, paruam eam quidem, et a Mursinna notata m, indicauit. Vbi confideret meliora se prolaturum, quam quae Schultensius tradidisset, loca aliter exposuit atque ab illo factum erat; simul adhibuit versionem Michaelis, et Boulierii obseruationes miscell. in librum Iobi. Notissimo illo loco Iob. XIX, 25. cum Schultensio existimat, de resurrectione mortuorum non agi, neque illum in eam rem intelligi posse: quodsi id in animo habuisset, autori scribendum fuerat: מעפר יקימני. Versu 26. nihil nisi spem restitutionis in integrum significari, eiusque alteram partem vix aliter posse intelligi: esse enim, Deum videre, idem ac frui eius

beniuolentia; et eodem ſenſu eius ſpei ſignificationem fieri verſu 27. vbi ſibi haec omnia vel in hac vita euentura dicat Iobus: his adde, quod dicat impetrato auxilio: videt oculus meus dominum c. XLII, v. 5. Vt ne ab eo capite diſcedamus, v. 24. exiſtimat in ועפרו, ו loco ב vitio ſcribentium irrepſiſſe: ſic enim omnis difficultas tollitur, ſi ver tas: In plumbo. צור, ſaxum, quid his ſibi velit valde diſſentiunt interpretes: Schultenſio eſt cippus: at vir doctus exiſtimat, autorem, ſi id voluiſſet, alio verbo indicaturum fuiſſe. C. I, v. 13. Syrus et Arabs vini verbum non expreſſit, nec illo improbante omiſit: nam pro gloſſa habet, inde orta, quod ſaepe alias cum bibendi voce copulatur eo ſenſu, vt ſignificet multum vini potare, qui hic alieniſſimus ſit, quod edentes et bibentes ſimul ponantur; quo nexu in aliis locis nec ייך cum שתה nec לחמם cum אכל poni moris ſit: forte librarius credidit vitio omiſſum, aut Gloſſator margini appoſuit; nec dubitat vir doctus, quin illud verbum et hic, et verſu 18. vbi Graecus omittit, delendum ſit. Sequenti verſu Schultenſius laborat in verbis על ידיהם, quae fere redduntur: pone illos, aut a latere eorum, et ab aliis aliter; editor in vulgari explicatione acquieſcit. Schultenſius videtur haeſitaſſe, quod ſuffixo maſculino non conueniat cum terminationibus foemininis vocum רעות et אתונותיו: at nec aptum eſt cum priore הרשות, quare pro hoc, הרשים legendum eſſe putauit editor, ſic enim conuenire cum maſculino בקר, et cum ſuffixo maſc. vocis ידיהם exiſtimauit. V. 21. verba אשוב שמה, quae mire torſerunt interpretes, recte explicantur. Cap. II, v. 3. habes אל־עבדי, pro ex poſitura eſt cap. V, 8. על; vtrum eorum rectius dicitur? Praelatum eſt אל, quod Cap. XXXIII, v. 14. eadem locutio recurrit, vbi אל legitur. V. 10. videtur Graecus interpres legiſſe מיד אלהים pro מאתא, vertit enim ἐκ χειρὸς ευρέω. Cap. III, v. 5. כ ante מריבי locum impeditum reddit, qui diuerſe ideo expoſitus eſt: ex quo colligi poſſe

exi-

exiſtimat autor, illud כ abfuiſſe ab interpretum exemplis. Schultenſius c. V, v. 18 lectionem הרפינה operoſſe defendit: ſed diuerſiſſimis inter ſe רפה et רפא verbis, et hoc, non vero illo, hic locum habente, cenſet editor hic errorem librarii non eſſe diſſimulandum, ſed הרפאנה legendum. Saepe Vir clariſſimus lectionem textus Maſorethici contra verſiones tuetur: quae vbi ab illo diſcedunt, ſuſpicatur loca diuerſe intellecta eſſe: nec niſi raro aliter ſtatuit, vt C. XVI, v. 4. vbi forte lectionem אבחידה, quam Syrus et Arabs ſecuti ſunt, alteri אחבירה praetulit. Nam Cap. VIII, v. 16. varie vertitur vox נבתן, vt inde diuerſas lectiones elicere poſſis non prorſus improbabiles: at Vir doctus has omnes Maſorethicae lectioni poſthabuit: ſed verſu 20, pro עד, עור legere non dubitauit. Cap. VI, v. 16. ipſi ſuſpectum eſt verbum קדרים: ex nexu huius verſus cum ſequente iudicat legendum eſſe קרחים, a קרח gelu, eo ſenſu, vt ſit: congelati, gelu concreti. Cap. XIII, v. 28. veteres interpretes רקב vtre verterunt, id quod melius quadrare iudicat quam ſignificatum putredinis, tum ob reliqua verba, tum ob ea quae proxime ſequuntur. Cap. XV, v. 13. Schultenſius et Cocceius lectionem והוצאת amplectuntur, cum in aliis exemplis והוצאתי ſit, quod illi antepoſitum eſt, conſentientibus in eam rem verſionibus antiquis. Cap. XVII. credit כלכם, omnes vos, pro כלם legendum eſſe, ob nexum ſubſequentium verborum, et ob illam, probabilitatem, quae ab Verſionibus antiquis, Syriaca, Arabica, et Latina accedit.

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Septembris Anno MDCCLXXV.

LEX VIRIVM IN MATERIAM DOMINATRIX illuſtrata, et ad phyſicas inſtitutiones accommodata, a CAROLO VITALE S. I. nuper Sacerd. Phyſ. Profeſſore in Collegio Braidenſi.

Mediolani apud Ioſeph. Marellum: Superiorum permiſſa, MDCCLXXV. in 8.

Edidit illuſtre coeli aſtronomici decus, *Boſcowichius*, Ao. 1758. Vindobonae, *Theoriam Philoſophiae naturalis ad unicam legem virium redactam*, quae mox Venetiis recuſa 1763. prodiit. Nacta fuit, quod quidem pleriſque inuentis accidere ſolet, aduerſarios potentes, aeque ac validos apologetas, quorum facile anteſignanus eſt eruditiſſimus *Carolus Vitalis*, cuius defenſio omnia ea momenta

complectitur, quae legem Boscovichianam in summa luce ponere queant. Notitiam Libri, cuius titulum supra posuimus, debemus *Kaestnero* V. pl. reu. atque doctissimo, vni ex Capellanis electoralibus, qui, qua est erga nos beneuolentia, ignorare nos praeclari Operis dotes noluit.

Argumentum huius legis in sequentibus potissimum capitibus cernitur: *vt vires punctorum* (ita nominat P. Boscovichius materiae simplicia componentia) *in minimis distantiis sint repulsiuae, atque eo maiores in infinitum, quo ipsae distantiae minuuntur in infinitum, ita vt pares sint extinguendae cuiuis velocitati, vtcunque magnae, cum qua punctum alterum ad alterum possit accedere, ante quam eorum distantia euanescat; distantiis vero auctis minuantur ita, vt in quadam distantia perquam exigua, euadat vis nulla; tum aucta distantia mutentur in attractiuas, primo quidem crescentes, tum decrescentes, euanescentes, abeuntes in repulsiuas eodem pacto crescentes, decrescentes, euanescentes, denique iterum migrantes in attractiuas, atque id per vices in pluribus distantiis, sed adhuc perexiguis, donec vbi ad aliquanto maiores distantias ventum sit, incipiant esse perpetuo attractiuae, et ad sensum reciproce proportionales quadratis distantiarum, atque id, vel vtcunque augeantur distantiae, etiam in infinitum, vel saltem donec ad distantias deueniatur, omnibus planetarum et cometarum distantiis longe maiores.*

Atque haec est illa lex, cuius defensionem et explicationem A. laudabili conatu in se suscepit; in quo quidem non admodum infelicem successum expertus esse videtur. Est apud P. Boscovichium curua quaedam circa axem suum circumplicata, abscissis et ordinatis propriis, imperfectam quasi quandam legis simplicis imaginem exhibens, quaeve vel ipso acuto defensore significante, ad elegantiam potius theoriae virium nouae, quam ad eius substantiam pertinet.

Ta-

et cedat quisquam, nisi forte Melchisedeki, aut cui unio ista ne cruciet philosophia male lanis infectus fuerit: sed ne Hominem philosophorum in re tam gravi confugere fo-lere sine se-mo sit, quis improbet? Quibus talem adornare ratiocinem, ut adeo mirum videri debeat, quod hic ad Mendorum quali quotidianum accompanorum confugiat. An vero philosophorum, sunt verba ipsius, dissentiet unus aut Mendorum, qui ait: Philosophiae naturalis et magnae efficacia est, ut ea, et ex phaenomenis, sine fictis hypothesibus, et argumentis ab effectis ratiocinatione progrediamur ad causas, donec ad ipsam denique simplex primam pervenimus, quae sine dubio causa omnium effectuum primaria erit? Quis enim dubitet, quin ea sit Mendorum doctrina, Deum esse intendentem omnium omnium effectuum rerum, qui in theoria Mendorum etiam virium delignatur?

Minimus vero haec quae celeberrimus Viralis magis accuratis forte, quam reliquis ex veritate caufa, inventum perfecte hac libri momenta abi, eaque pervenisse magis propria. In hoc fallem omnia caute verbatur, ut intelligam fallere quidquid propriamente, affectionem, aliquantique in materia obscurum modificationem, obscura fit, hac omne vitium legi Baliovibensi in vis, difficile, ac fallere explicari posse; atque hoc fi praethuris ambire, rursus ne omnium confirmitie merito perfecto cognoscat fit. Ordinem erga ab impenetrabilitate corporum, ex qua motus fit eiusmet oppositorum se mutuum thesaurus Baliovibensium, qua vim impenetrabilis, ac vicissim principium reparationis fortiuntur. Nam fictus atque, ait, in minimo quidem intervallo, inter hoc quoque paullo superat cum repulsae, quae immediate porro deducitur crescunt in a finitum, vis accidit ordinatis ad primum cursus ortum effectionibus, proindeque fit, ut mox in quantum fieri potest, ut effectio penitus nascatur, quod ad punctum cognoscitivum reciprocetur. Igitur fi hic naturae author, non quidem vim ipsius non crescere, sed ex-

ceptionem pro lubitu faciens in lege virium, a ſuo nutu pendentium, poterit compenetrationem corporum efficere. Profecto ſingularis plane et concinna obtinet analogia, inter augmentum repellentium virium, ſuperans ſignatum quemuis limitem, et ordinatas in infinitum creſcentes; verum tum demum obtinere videtur, poſtquam parallelismus inter compenetrationem, et euaneſcentem omnem plane punctorum diſtantiam demonſtratus eſſet; quam tamen demonſtrationem ſolertiſſimus auctor, prudens, an inſcius, ſuppreſſerit, non conſtat. Certe a punctorum compenetratione ad euaneſcentem horum diſtantiam omnem, oppido cummaxime tranſitus patet, non item adeo tamen expeditus eſt ab euaneſcente punctorum diſtantia ad eorum compenetrationem tranſire conanti.

De vera corporum extenſione doctiſſimus apologeta hoc modo philoſophatur: *ſi materiae puncta in minimis diſtantiis ita ſe repellunt, vt refugiant contactum, neceſſe eſt, vt ſi plurima ſint, per ſpatium triplici menſura patens diſtribuantur. Cum autem huiusmodi complexio punctorum ex lege virium ita ſit comparata, vt nullum aliud corpus intra ſe admittat, vt lucem reflectat, vt tangenti reſiſtat, ceteraque exhibeat phaenomena, quae ſub ſenſus cadunt; nihil ipſi deerit, quo minus appelletur, et ſit corpus phyſice extenſum.* Ita vigore legis Boſcovichianae conſtituta extenſio, reuera continua non eſt, nec teſte Vitali vlla eſt ratio, cur eam quis admittat cum nec ſenſuum teſtimonium ſit ſatis tutum. Ea enim corpora, quae, inquit, primo intuitu continua apparent, diligentius inſpecta ſuas exhibent in ſuperficie interruptiones: quae oculo videntur nusquam interrupta, aſſumto microſcopio ſulcos et poros occultare neſciunt. Et erit aliquis tam imprudens, qui ex teſtimonio ſenſuum velit de extenſione continua iudicare? Atque in his, quae ita diſputantur de vera materiae extenſione, legi Boſcovichianae con-

uenienter concipienda, non apparet, cur, si plurima sint elementa, necessario dispergantur per spatium triplici mensura patens, quod nimirum nusquam ostenderit, theoriam virium Boscovichianam non coniungere extensionem veram, nisi cum corporibus; quanquam non est cur ausum talem vtpote inutilem, a quoquam expectemus. Qui extensionem elementorum continuam inducunt, putantque fieri non posse, vt extensa sit materia, nisi elementa sese contingant, hos ab extensione corporum infinito interuallo abesse, asserit argumento non tam facile soluendo. *Huiusmodi* inquit *elementa, vtpote quae spatium occupant in infinitum diuisibile, erunt et ipsa in infinitum diuisibilia, constabunt: igitur partibus diuina tantum virtute separabilibus. At istae partes neque finitum numerum habent, ne exhauriatur diuisibilitas, neque habent indefinitum, quia quidquid creati existit definitum est; habent ergo infinitum numerum. Iam vero singulae partes aut aliquam habent extensionem, aut nullam: si quam habent, vtpote infinitae, debent extensionem efficere infinitam; si nullam habent, etiamsi infinitae, nullam efficient extensionem. Ergo elementa eiusmodi vel erunt infinite extensa, vel nullam habebunt extensionem, et in contactu posita nullam efficient; atque adeo, qui elementa continue extensa, et contigua inducunt, ii distant infinito interuallo ab explicanda corporum extensione, quae vtique finita est.*

Diuisibilitas corporum in infinitum, teste Fortunato a Brixia, insolubiles complicat nodos, et male semper vexauit Philosophorum ingenia. Has omnes difficultates feliciſſime expedit systema virium Boscovichianum. Est enim in hoc numerus punctorum corpus constituentium finitus, vnde pronum est ad intelligendum, nullum corpus, vtcunque magnum, nisi in partes numero finitas, diuidi non posse. In locum huius omnem limitem superantis diuisibilitatis, substituit Vitalis componibilitatem in infinitum, quae potissimum in eo cernatur, vt intra datum spatiolum is pun-

la edición de la cartilla más breve conocida, que es la de Sevilla, 1538, que se halla en la Biblioteca Nacional de París, y que ha sido reproducida en facsímil por el señor Foulché-Delbosc, en la Revue Hispanique, tomo III (1896), páginas 1-16. Esta edición, que es la primera que se conoce con el título de *Cartilla nueua*, es la misma que la de Alcalá, 1541, que cita Gallardo, *Ensayo*, tomo II, col. 1.ª, n.º 2.º, y que describe como poseída por el señor Duque de T'Serclaes de Tilly, de Bruselas.

P. 7. — *Nueua, muy deuota, fructuosa y prouechosa.*

Esta edición, que no he podido ver, la cita Gallardo, *Ensayo*, tomo II, col. 1.ª, n.º 3.º, como perteneciente a la librería del Duque de T'Serclaes de Tilly, de Bruselas. Es muy de lamentar que no se haya publicado en facsímil, como la de Sevilla, 1538, para poder apreciar las variantes que ofrece con respecto a las demás ediciones conocidas.

P. 8. — *Cartilla muy deuota, muy fructuosa y muy prouechosa.*

Esta edición, que he visto detenidamente, y cuya descripción he hecho con todo cuidado, es la que se halla en la Biblioteca Nacional de Madrid, con la signatura R. 14.000. Consta de 16 hojas, sin foliación ni reclamos, con 23 líneas en la plana entera. Las letras empleadas son: redonda, cursiva, gótica y bastardilla. Tiene una portada con el título, y en el reverso de la misma, el privilegio, que dice así: «Nos don Carlos por la diuina clemencia emperador semper augusto, rey de Alemaña, de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Hierusalem, de Portugal, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia, de Mallorcas, de Sevilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Jahen, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, de las islas de Canaria, conde de Barcelona, señor de Vizcaya y de Molina, duque de Atenas y de Neopatria, conde de Ruysellon y de Cerdaña, marques de Oristan y de Gociano, archiduque de Austria, duque de Borgoña, de Brabante, de Milan, conde de Flandes, de Tirol, de Artoys y de Barcelona, señor de Vizcaya y de Molina, etc. Por quanto por parte de vos Juan de Cuenca, vezino de la villa de Medina del Campo, nos fue fecha relacion que vos auiades compuesto vn libro intitulado *Cartilla muy deuota, muy fructuosa y muy prouechosa*, el qual auiades hecho imprimir, y nos pedistes y suplicastes que vos mandasemos dar nuestra carta de priuilegio para que por tiempo de diez años primeros siguientes, que corren y se cuentan desde el dia que el dicho libro se imprimiere en adelante, vos ni otra persona alguna no pudiesen imprimir ni vender el dicho libro, sino vos o quien vuestro poder hubiere, so ciertas penas que para ello pusiesemos, como la nuestra merced fuese, lo qual visto por los del nuestro consejo, fue acordado que debiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuvimoslo por bien. Por la qual vos damos licencia y facultad para que por tiempo de diez años primeros siguientes, que corren y se cuentan desde el dia que el dicho libro se imprimiere en adelante, vos ni otra persona alguna no pueda imprimir ni vender el dicho libro, sino vos o quien vuestro poder hubiere. Y mandamos que ninguna persona sea osada de imprimir ni vender el dicho libro, ni otro alguno que vos hayades compuesto, sin vuestra licencia, so pena que el que lo imprimiere o vendiere haya perdido y pierda todos y cualesquier libros que de la tal manera hallaren, y mas incurra en pena de cada mil maravedis para la nuestra camara. Y mandamos a los del nuestro consejo, y a los corregidores, asistentes, alcaldes, alguaziles, merinos, y otras justicias qualesquier destos nuestros reynos y señoríos, que vos guarden y cumplan esta nuestra carta y merced que vos hazemos en ella, y contra el tenor y forma de ella no vayan ni pasen en manera alguna. Dada en la villa de Valladolid a veynte y quatro dias del mes de Setiembre, año del nascimiento de nuestro señor Jesu Christo de mil y quinientos y treynta y vno años. Yo el rey. Por mandado de su magestad, Francisco de los Cobos.»

tur vel alii bini parvulissimi globuli a se invicem diuelli, ac corpora ex globulis multis adhuc fluidis. Si illa, quæ rami, simul contigerint, ea se plurimis venam componi, quibus non venam ex similari spermatis, quippe in illa figura fabricata, ne dictum sit, obtinente venam sanguiferam. Ita v. c. gutta aquæ, aut mercurii, aut alterius cujuscunque fluidi, dum figuram sibi almiam corporis alicui, sphæricam formam induit, et duæ guttæ illi contiguæ venientur fluidi, uterque, cum propria attractionis sphæra, adhærent, et ex duabus simul figuram ellipticam, quantum ex data gutarum potentia, resultat. Quamvis ergo in vermiculo attractionis parvæ, cum attractionis legibus cohæsio corporum minime componi queat.

Physica ostia, communicationem motus sanguis in difficultatem explicare poterit, imo Membrana Pituitosa non explicata, quæ inquit cl., qui scribit, quomodo ita e communitate illi fanare ad haec oriat. Vitalis redundantia, et motus Reflectivus non sunt intelligere possunt, ut potest. Quam quidem confabulatio et facile confabulatio confusio Reflectionis, perfecta demonstratione in his locis, quæ adeo lucidasse hoc communicationis phænomenon ope et lege Reflectionis debitæ, ut vicissim explicant et physica reluxi tam ubivis vix deficere. Non enim hypothesis intellectualis ideo non probat, ut possit ignorat fe, tenuior, perfectionem libri rationis nobis facile, atque intuitum, nec tamen extinctis omnes deficerunt. Thalia via perfecta illustria intuitivisti adeo remotis ab a punctum conclusa, et qui hanc defendat longissime illuc ab ne dum; quandoquidem ignorat fundamenta vitæ hoc fabricatus demonstrationum impossibilitatis eiusmodi purchasen inventus, quam unum rebus Vitalis ex una plano aliquo physico autem illustrata. Quemadmodum enim in vitæ mechanismi, tenus virium illi fungentur, ita fieri ut

dem iure poteſt, vt ordinatae arcus primi repellentes punctorum vires repraeſentent; an vero haec functio liberalitate Boſcovichiana his lineis conceſſa, tam ſit valida, vt omnem verum contactum impediat, ad ipſum reuera ex creſcentibus in infinitum ordinatis vix quisquam intelligat.

IO. AVG. ERNESTI OPVSCVLA PHILOLOGICA Critica, multis locis emendata et aucta. Editio ſecunda multis partibus locupletior.

Lugduni Batauorum apud Samuelem et Iohannem Luchtmans, Academiae Typographos, 1776. Alphab. 1. plag. 4. in 8.

Genus ſcriptorum *Erneſtii*, Summi rerum diuinarum humanarumque ſcientia Viri, nemo non admiratur, nec quisquam eſt, quem non vel capiat et in legendo retineat, vel incendat et inflammet ad concipiendum litterarum amorem, ad mentis aciem et orationis elegantiam excolendam et perpoliendam. Quae ſeparatim quondam per varias occaſiones, et diuerſis temporibus ab eo ſcripta fuiſſent, tam capidos lectores repererunt, tantoque feruore excepta ſunt, vt nonnullorum ſolum repetitis editionibus officinae, e qua primum prodiſſent, opus eſſet, ſed etiam externorum ſtudia in iis colligendis, et vno volumine coniungendis, eminerent. Batauorum quidem fauor iam dudum declaratus eſt, ex quo de Gloſſariorum Graecorum indole, rectoque vſu ad interpretationem diſſertatiunculam praeſtantiſſimi Auctoris priori volumini Heſychii, ſui praemiſit inſertam, eruditiſſimus Alberti, et in Heluetia docti re-

repetierunt: in iis quae Tempe Heluetica nominantur. Caetera vero, ex quo primum Lugduni in Batauis, anno huius saeculi sexagesimo quarto, atque adeo ante hos tredecim annos, in vnum redacta corpus sunt publicata, quam prolixam nacta sint legentium voluntatem ex eo apparet, quod nunc iam post perbreue tempus, repetita eorum in eadem officina prodit editio. Quae quidem fortuna libello contigit suo merito. Quid enim argumentorum delectu grauius? quid rerum tractandarum subtilitate artificiosius? quid orationis genere aptius? quid verborum splendore, ornatu, elegantia, exquisitius? In quo eam curam adhibuit Auctor, vt in quibus sibi ipse non satisfeciisse videretur, ea scripta ab horum collectione abesse iuberet; ea vero quae insigne haberent exemplum, argumenti ad aliquam partem litterarum atque doctrinae vel explicandam, vel illustrandam pertinentis, non ieiune et inelegan-ter explicandi, quod a iuuenibus ad elegantiam doctrinae explicandae adspirantibus non inutiliter cognoscceretur, ea igitur, quamquam iam in Excursus Suetonianos relata, vel redacta in compendium claui Ciceronianae inserta, in hunc praesentem numerum recipere non dubitaret. Quo e genere de Negotiatoribus Romanis, quam nuper etiam quidam in vernaculam linguam, vt mercatores scilicet nostros aliquo munere bearet, transtulit, et de Actis diurnis, sunt disputatiunculae. Quae vero in Excursus essent Callimachios illatae, de *Erisichtone Callimachio et Ouidiano*, deque *Epigrammate Arati* dissertationes, eas aeque ac iam memoratam *de Glossario* scriptiunculam, vna eademque de caussa sustulit. In his autem multa sunt, quibus Iuris legumque vel studiosi vel periti, iuuentur, multa, quibus Grammatici, et veterum librorum interpretes, carere non possint, multa denique, quibus studiosi sacrarum litterarum optamus vt inoitentur, quo nulli labori parcant, tandemque feliciter eo perueniant, vt et Crisin legitimam modesto

accurere, et fanctam veram, per Graecorum et Hebraicorum commentationem humaniorum literarum studia, foluere indigere, et de veritate codicis vel explicandis, vel defendendis, minimum reperire dicam. Quos partiori specimina fpecimen Calligraphorum in his, Iac. Wettenii editionem Novi Teſtamenti, cum omnis vel Pedeſtribus, vel aliis criticorum, de Difficultatibus N. T. rebus interpretandis, de difficultatibus Interpretandis Grammaticis N. T. de Originis Interpretationis Grammaticae Librorum N. Teſtamenti, et reliquis, quarum omnium enumerationem et recenſionem repetere, nec commodum eſſe, nec neceſſarium putamus, quum praeſertim eum nos agere memoriae locus non eſt, quum ea, quae ad hanc rem pertinent, Tillotſonii ſatis acute elegantiſque literis, in praefatione praedictae compoſitae, ſubſecta ac fragilia ejus corporum Theologica quaque ſtudia, Erneſti noſtri Programmata. Quae autem ordinem hoc in corpore tenent. Illud autem monendum eſt, ad ſuperiorum objectionum enumerationem, ut obtruncar viginti, quinque accedentes alias, ut poſſem non ſolum fieri, quae praefatione, nominum accepta quae nunc remoſſa, negarunt inuſte quae de Iudaeis ſcripſit fuit, cum ad argumentum Archaeologia pertinuerunt, quae ad illa. Iure orationis indulgeri quae vitium dicendi vel Iuuiſſi Viro S. R. abhiberi, vt propterea valorem inuſte erat: fed etiam quae pedes per academicas valeant hoc pene fuit. Sequuntur igitur hoc ordine: XXI. Exercitationum Flauianarum prima, de Fontibus Archaeologiae. XXII. Exercitationis Flauianae I. Corollarium, de Iudaeis. XXIII. Exercitationis Flauianae I. Corollarium alterum, de Odio Iudaeorum Vero. XXIV. Iudaeis literae Graecae. XXV. Dum. Magnum ſentientia de anno Chriſti cum eſtimatur. XXV. De Paſchate Chriſtianorum cum Iudaico concio vana. At Iudaeis quidem libris accurate legendis cognoſcendisque, et cum Hebraeis ſcriptoribus ſaepius

tum etiam Graecis, quos imitando expreſſiſſe reperitur libris, comparandis, iam dudum ſe dederat Vir Eximius, Ioh. Georgii Graeuii, vt arbitramur, exemplum ſecutus, cui cum hoc ſcriptore magnum vſum et familiaritatem interceſſiſſe, vel in Luciani de Soloecismis dialogum notae demonſtrant. Ea igitur opera legendi Ioſephi apparuit, plurimas quaeſtiones ad illuſtrandum eum valituras conſtitui poſſe, et ipſa verba paſſim, etiam poſt recenſionem Hauercampianam, non eſſe ſatis emendata. Placuit tandem rem aggredi, et quidquid eo pertineret, ex conſilio Deylingii, magni nuper nominis Theologi, pex Exercitationum Academicarum formam edere. Diſputatur in primis de fontibus Archaeologiae, et defenditur Ioſephum ſua non ex Graeca Alexandrinorum verſione, ſed ex Hebraicis librorum SS. verbis hauſiſſe. Idem idoneis argumentis probatur, primum ipſa Ioſephi profeſſione in proeomio, deinde diſcrepantia a verſione Graeca et cum Hebraicis conſenſu, quo etiam pertinet, quod Hebraismos bene graece expreſſit, quod facere non poterat, ſi ſola fultus verſione parum Graeca, et Hebraicae linguae ignarus fuiſſet. Tum porro contemtu iſtius verſionis apud germanos Iudaeos, in Iudaea degentes, vt obſeruat Caſaubonus Exercit. ad Annal. Baron. II, n. 19. Quibus omnibus vtiles cauſſae admonitiones adſpergantur. Nec iſta refelluntur a conſenſu Ioſephi cum Alexandrina verſione. Nam ſi vel libri N. T. ad iſtius verſionis verba interpolati ſunt, quid mirum ſi idem factum ſit a librariis in Ioſepho. Idque duplieiter, cum in rebus, tum in verbis. Illius generis interpolationis exemplum inſigne memoratur A. I, 3. 3. collatis locis A. VIII, 3. 1. et contra Apion. I, 2. in numero annorum, qui ab origine rerum et hominum ad Noachicum diluuium, et ab Semo vsque ad Abrahami notales effluxerunt. Huius autem, quae in formis loquendi cernitur, ex eadem verſione diſputatiuncula, ſeu corollarium, de *ſtilo* Io-

Epist. ex Bibliothecarum in ea vigilia dumtaxat. An Bentleii omnia ex libris Gerii Iohannis deducta? quum habeat eruditus quo in loco, quibus non vicinus, non habuerit. Quamdiu mutus ille, quamdiu, librum suum laudatissimum qui intercederent, narrasti in Casaubon. fuerunt. Quum alios inter laudatos extollit Gallos Massebucianus Commentarii, quos N. 4. 6. egregios fuisse. Illustre fidibus, venit. Ex variarum generis libris eum laudibus cumulavit, quorum in numero, humanas libros emptionibus est, ad doctorum non satis attentus fuisse, qui compositionem Romanorum ex pluribus Gallorum, Italorumque libris, ingenio vel in narrationibus, vel in commentis, quam Romanis, ostendit Cicero de Orat. II, 15. quum eius corporis ratio, Cicero ad Attic. II, 4. 3. de Iarna se lumbos, mihi debitos. Iulius dicere, existimem laudibi fortibus quibus Paulus, Ad Fam. VII. 9. haberentur non fuisse inquirendum aut investigandum eruntne, fidi virtutis ac artis dimicationibus, ubi ex praeteritis hilaritate, non tantum Romanis quidem quam de dolis contentis. Neque vero de fide fidaque meta adhuc ab Gallis, nisi tadium habuisset, propter quam ipsum, pro exquisitus, ut eleganter Cicerone, exitus non Bentleii meum fidis ducem, plenam idoneum. in minimis omnibus, fis in quoque ratio valet, ut exorque numerus recta ubi pedis, inter remedius, alter eruditus, continuit quoque MSS Helmesti et Gallos fuisse editores Annalium ab quo — Haec breui delationem accumulatus turpem deliberatione, exercitum petenti, ejus indicia, quibus ita genus reliquet vitam, quos poteri, collocari accusa in quae nonnullum, fini exhortatur. de hoc aliquibus illos novelle rium, de Gilo Iulio enim Vast. adnotata literas Graecas, eni fundendi occidionem dedit in vicina Ambrosia, Iulium pudice poli propterea tenui 1732 solus diligentia, de Ab. Erato Arduae, apud, ad Xiphilinum in Florianum Iulio Gallo et Quintiliano Cuiacius Quintilianus, quarum Iulium Nazarii

Biblioteca Centr...

ne Semlero Sacrarum litterarum Doctore et Profeſſore in Alma Fridericiana Publico Ordinario etc. a Dauide Godofredo Gerhard defenſa. De quo lectores noſtros admonere voluimus, vt facultatem haberent ipſius cauſſae cognoſcendae melius et diſceptandae.

DE SEPTIMIO ET S. EPIPHANIO DISSERTAtiones duae Theologico-criticae, in quibus Anthropomorphismo neutrum laboraſſe oſtenditur, auctore IOSEPHO ANTONIO CANTOVA, Mediolani in Braydenſi Vniuerſitate S. I. S. et Theol. Prof.

Mediolani 1773. octonis.

Anthropomorphismi ea videtur origo, quod homines, in rebus quae non ſub ſenſus cadunt, ingeniis ſuis indulgerent: et eſt ſane facilius, res quas ſenſuum ope percipias cogitare, quam mente pura id concipere, quod nec videas, nec tangere poſſis, maxime cum notio naturae infinitae ita comparata ſit, vt a mente noſtra capi non poſſit: ſed ſi qua eius nobis ineſt, ita informatur, vt potius qualis non ſit, quam qualis illa ſit ſentiamus. Caeterum ea leuitas vix in homine rudi ferenda, multo minus in Philoſophis fuit. Apud Cic. de Nat. Deor. I, 1 quidam ait: „Quodſi omnium animantium formam vincit hominis figura. Deus autem animans eſt, ea figura profecto eſt quae pulcerrima ſit omnium.“ Praeclara Philoſophi oratio, quae paulum differt ab illis, qui deum „hunc mundum eſſe voluerunt eundemque rotundum, quod ea forma vllam neget eſſe pulcriorem Plato. At mihi vel cylindri, vel quadrati, vel coni, vel py-

gentes ad Christum adducendas. Ubicunque fuit, Gentilium
ritus, & Idolorum cultum, quantum potuit, destruxit. Ubi
Ecclesias, & Monasteria, & Episcopatus, & Presbyteratus
constituit, ordinationes, hortamenta, aut modi vivendi
Clericis, & Monachis, & Laicis dedit. Ubi Reges, aut
Principes, aut Duces, aut Comites, aut Judices, aut Ma-
gistratus, aut Milites, aut Cives, aut Rusticos, aut Pau-
peres, aut Divites, aut Nobiles, aut Ignobiles, aut Servos,
aut Liberos, aut Viros, aut Feminas, aut Juvenes, aut
Senes, aut Virgines, aut Viduas, aut Conjugatos, aut
Continentes, aut Infantes, aut Pueros, aut Adolescentes,
aut Presbyteros, aut Diaconos, aut Subdiaconos, aut Lec-
tores, aut Exorcistas, aut Acolythos, aut Ostiarios, aut
Cantores, aut Exules, aut Peregrinos, aut Monachos, aut
Abbates, aut Abbatissas, aut Sanctimoniales, aut Sacer-
dotes, aut Episcopos, aut Archiepiscopos, aut Primates,
aut Patriarchas, aut Papas, aut Apostolicos, aut Sanctos,
aut Martyres, aut Confessores, aut Virgines, aut Viduas,
aut Continentes, aut Conjugatos, aut Infantes, aut Pue-
ros, aut Adolescentes, aut Presbyteros, aut Diaconos, aut
Subdiaconos, aut Lectores, aut Exorcistas, aut Acolythos,
aut Ostiarios, aut Cantores, aut Exules, aut Peregrinos,
aut Monachos, aut Abbates, aut Abbatissas, aut Sanctimo-
niales, aut Sacerdotes, aut Episcopos, aut Archiepiscopos,
aut Primates, aut Patriarchas, aut Papas, aut Apostolicos,
aut Sanctos, aut Martyres, aut Confessores, aut Virgines,
aut Viduas, aut Continentes, aut Conjugatos, aut Infantes,
aut Pueros, aut Adolescentes, aut Presbyteros, aut Diaco-
nos, aut Subdiaconos, aut Lectores, aut Exorcistas, aut
Acolythos, aut Ostiarios, aut Cantores, aut Exules, aut
Peregrinos, aut Monachos, aut Abbates, aut Abbatissas,
aut Sanctimoniales, aut Sacerdotes, aut Episcopos, aut
Archiepiscopos, aut Primates, aut Patriarchas, aut Papas,
aut Apostolicos, aut Sanctos, aut Martyres, aut Confes-
sores, aut Virgines, aut Viduas, aut Continentes, aut Con-
jugatos, aut Infantes, aut Pueros, aut Adolescentes, aut
Presbyteros, aut Diaconos, aut Subdiaconos, aut Lectores,
aut Exorcistas, aut Acolythos, aut Ostiarios, aut Cantores,
aut Exules, aut Peregrinos, aut Monachos, aut Abbates,
aut Abbatissas, aut Sanctimoniales, aut Sacerdotes, aut
Episcopos, aut Archiepiscopos, aut Primates, aut Patriar-
chas, aut Papas, aut Apostolicos, aut Sanctos, aut Mar-
tyres, aut Confessores, aut Virgines, aut Viduas, aut Con-
tinentes, aut Conjugatos, aut Infantes, aut Pueros, aut
Adolescentes, aut Presbyteros, aut Diaconos, aut Subdia-
conos, aut Lectores, aut Exorcistas, aut Acolythos, aut
Ostiarios, aut Cantores, aut Exules, aut Peregrinos, aut

damus in quo tota res vertitur, nimirum vt ipſius Tertulliani loca inſpiciamus, quae autori inuidioſa fuerunt; iam eius rei dabimus exempla, vt de reliquis locis facilius iudicari poſſit. Contra Praxeam C. VII. legas quod Anthropomorphismum ſapere videatur; ſed ſi quis ea conſideret, quae vel antecedunt hunc locum, vel conſequuntur, et cogitet, haec Praxeae opponi, qui vnam in Deo perſonam, et λόγον θεῦ patrem eſſe loquentem contenderet, facile perſpiciet, corpore hic nihil niſi veram ſubſtantiam ſignificari, cum ſcribit Tertullianus: „quis negabit Deum corpus eſſe, etſi Deus ſpiritus eſt? Spiritus enim eſt corpus ſui generis, in ſua effigie. Sed et inuiſibilia illa, quaecunque ſunt, habent apud Deum et ſuum corpus, et ſuam formam, per quae ſoli Deo viſibilia ſunt etc.„ Fac iam corpus hic ſenſu vſitato ſumi, qui dicere potuiſſet, quis negabit Deum eſſe corpus? Sic aliquando non materiam, ſed rem exiſtentem corporalem dicit; more ex N. T. petito, vbi σῶμα et σκιὰ ſibi opponuntur. Alio loco c. Hermogenem ait: „quaelibet ſubſtantia corporalis dici poteſt, cum ſubſtantia corpus ſit vi cuiusque: et de carne Chriſti c. XI.„ omne quod eſt, corpus eſt ſui generis; nihil eſt incorporale, niſi quod non eſt. Simili modo Phoebadius locutus eſt contra Arianos, a nemine propterea haereſeos damnandus. Ceterum Tertullianus ſpiritibus et Deo ea tribuit, quae nullo modo in corpora cadunt. Eadem ratione locus alius vindicatur c. Hermogenem C. XVIII. iisdem paene verbis expreſſus. L. II. c. Marcionem C. XVI. ſic Deus deſcribi videtur, quaſi animo et corpore et veris ſenſibus artubusque praeditus ſit, iisque a noſtris ita diuerſis vt humanum corpus a diuino: legitur enim: „quanta erit diuerſitas diuini corporis et humani, ſub iisdem nominibus membrorum tanta erit et animi diuini differentia, ſub iisdem licet vocabulis ſenſuum, quos tam corruptorios efficit in homine corruptibilitas ſubſtantiae humanae, quam incorruptorios in Deo efficit incorruptibilitas

ſubſtantiae diuinae. His Tertullianus Cantovae nihil aliud dicere videtur, quam quod in ſacris litteris legimus, eodem modo quam illae explicandus: atque id liquere ex eodem libro, vbi diuina imago non in corpore, ſed in animo humano ponatur, ſiue vt ipſe dicit: in ea ſubſtantia, quam ab ipſo Deo traxit, id eſt, animae ad formam Dei ſpondentis, et arbitrii ſui libertate et poteſtate: igitur qui haec ſcribat, Deum non ſibi fingere hominem. Ad accuſandum Epiphanium eius de Haereſibus opus fecit, quo nomine Socrati et Sozomeno male audiit. Laudat enim Audaeum, qui Anthropomorphitarum caput fuit, nec acerbe nimis de eius errore iudicat: peccaſſe enim virum in re minima, ſcilicet verba: faciamus hominem ad inſtar noſtri, eum dure et incommode explicaſſe; inde eum viſum eſſe multis Deo corpus tribuere, exiſtimaſſe enim imaginem diuinam in corpore primi hominis conſtitiſſe. At ſi animum aduertamus, non videtur Deum corporeum credidiſſe Epiphanius, ait enim duram eſſe et ineptam hanc interpretationem, et Deum eſſe ſpiritum, adeoque ſine corpore, nec eum cerni poſſe, vt plura omittamus, quae Cantova laudat. Pag. 93. ſqq. ſimul p. 99. oſtenditur, quam parum doctores veteris Eccleſiae in explicanda imagine diuina conſenſerint. Socrates et Sozomenus, dum dicunt Theophilum Epiſcopum Alexandrinum amicitiam cum eo contraxiſſe, ſed antea ab eo diſſediſſe, quod Deo corpus tribueret, huius erroris illum accuſant. Sed eos iam Bellarminus et Baronius refutauerunt, quod vterque non ſatis fide dignus eſſet: ſaepe enim mentitos eſſe, et ſcripta eorum plena eſſe mendaciorum. Quod etſi Cantova verum eſſe fateatur, non tamen illi ſatis facit: ita enim reſponderi eorum obtrectationibus, vt propter quae potiſſimum abſolui debeat, ea omittantur. Plures eſſe ſcriptores eiusdem aetatis, qui de Haereſibus, et nominatim de Anthropomorphismo ſcripſerint, velut Cyrillum Alexandrinum, eos ſilere, accuſaturos ſine dubio virum

rum pluribus de cauſis, ſi huic ſectae deditus fuiſſet. Cantova igitur ſibi perſuadet, omne illud crimen ab Origenianis profectum eſſe, idque ex eorum ſcriptis hauſiſſe obtrectatores; ſimul multa eaque praeclara tradit, quae ad Origenianos, ad Theophilum, et Chryſoſtomum pertinent. Deinde Epiphanius, etſi Audaeum et ſocios non inter Anthropomorphitas refert, tamen illorum ſectam haereſin eſſe profeſſus eſt; quod neutiquam feciſſet, ſi ex eorum numero fuiſſet.

SAMVELIS FRIDER. NATHAN. MORI, GR. ET Lat. L. Prof. P. O. in Acad. Lipſienſi, de Nexu ſignificationum eiusdem verbi Commentatio.

Non iniuſtae ſunt eorum querelae, qui in linguarum ſtudio aut vnam memoriam, aut diutius, occupari dicunt. Audiendus ergo eſt, quisquis ſe habere profitetur, quo memoriam adiuuet, ſiue breuiorem, faciliorem, ac certiorem viam monſtret, ſiue doceat, quibus inſtitutis efficiatur, vt tum, cum memoria occupatur, iudicium quoque vim ſuam exſerat, atque adeo ii, qui diſcunt, et inſcii iudicio vtuntur, ſe eo cummaxime vti ſciant. Ita enim fit, vt non modo, praeter ſonum et ideam cum eo coniunctam, aliquid amplius cogitetur; ſed a diſcentibus etiam cognoſcatur, quid et quo modo ingenium, memoria, phantaſia, iudicium, agere ſoleant, ideoque vel tenerrima aetas, his animi facultatibus obſeruandis, dignoſcendis, atque moderandis, adſuefiat. Sed miſſis reliquis, quae de hoc genere accommodate ad educationem puerorum dudum praecepta ſunt, et hodienum iterari atque commendari ſo-

lent, vnum in praesenti eorum causa repetam, qui non tam facultate libelli alicuius intelligendi, aut vtcumque dicendi, fructum omnem studii linguarum censent, quam hoc agunt, vt studium illud cum philosophia coniungant, hoc est, causas significationum teneant. Est enim in promtu, si quis sciat quare aliquid ita potissimum adpelletur, quo modo plures eiusdem verbi significationes cohaereant, qua ratione ex se inuicem fuerint prognatae, eum, quoniam memoriam iudicio adiuuet, rem multo facilius tenere posse, quam qui ita esse memoriae simpliciter inculcet.

Sed causae significationum multiplici modo quaeri possunt. Nam alii origines verborum indagant, vel in primitiuis, vel in extera lingua: alii consensum plurium linguarum exponunt: alii indolem mentis humanae, et vires, et viam, quam natura in inueniendis nectendisque rerum ideis persequitur, obseruant: alii, historia duce, vicissitudines ipsarum notionum cum incrementis, cultu, ornatu, adfectatione, subtilitate et copia linguae, qua quaeque natio vsa est, comparant: alii in animaduertenda similitudine soni et naturae rerum, sono expressae, periclitantur. Nolo iam interpretari, quaenam harum rationum ceteris certior, et ad memoriam, de qua dicimus, fructuosior videatur: nam palam est, omnes esse coniungendas, et, qui reliquis neglectis vnam tenuerint, hos multa aut plane non, aut difficulter, cum opinione sua coniungere potuisse, neque memoriam adiuuisse, sed torsisse, suoque errore alios, qui multa deesse, multa ficta, multa item a vero aliena viderant, ad eam opinionem duxisse, vt nihil esse in his certi suspicarentur, sed dominari libidinem ingenii, opinionisque vanitatem. Quae quidem suspicio vbi semel animum inuasit, quis non veluti machinatione impressas memoriae verborum significationes recipere malit, quam istius modi commenti-

ciam

eiam cauſam diſcere? Ita vero fit, vt, quod opinionum huiusmodi auctores voluerant memoriae adminiculo eſſe, id eam magis etiam fatiget, et, ſi tirones linguae alicuius diſcendae neceſſitatem impoſitam ſibi ſenſerint, onus hoc inuiti et recuſantes ſubeant.

Liceat haec ſtudioſorum cauſa ipſius hiſtoriae auctoritate confirmare. Auctor Etymologici magni, quod Fridericus Sylburgius edidit, inter alia et hoc voluit efficere, (nam vnum hoc profecto non ſpectauit,) vt ſingulorum verborum veluti radicem inueniret. Quam operam vt in pluribus bene collocauit, tum praeſertim, cum prima graecae linguae vocabula vnius aut duarum ſyllabarum fuiſſe demonſtrat: [1]) (eſt enim veriſſimum, aliarumque linguarum ſimilitudine confirmari poteſt:) ita vehementer interdum argutatur, quonium vbique, etiam tum, cum fieri nequit, praeſtare vult, et, vt praeſtet, pro arbitrio, nulla certa perpetuaque lege vſus, omnis generis figuras comminiſcitur, transpoſitiones, permutationes, coalitiones, eliſiones, adiectiones literarum vel ſyllabarum: vt exempla infra poſita declarant. [2]) Sed fuit haec illius aetatis conſuetudo, quae in Euſtathii quoque commentario Homerico, et Scholiis ineditis Homericis, quae in bibliotheca Paulina Lipſienſi adſer-

1) λᾶ, δᾶ βᾶ, θᾶ, γᾶ, σμώχω, κώχω, σεύω, σέω, σάω, σέω, σόω, et multa alia. Cf. Salmaſius de Helleniſt. p. 391. et Hemſterhuſius in multis animaduerſionum ad varios ſcriptores locis. Idem, ſed longe alia via, nuperrime in verracula lingua tentauit Fr. C. Fulda, vir in primis doctus, edito hoc libro: Sammlung und Abſtammung germaniſcher Wurzelwoerter, Halae. 1776. 4.

2) Νήπιος, παρὰ τὸ ἤπιος. πλεονασμῷ τοῦ N. ἢ παρὰ τὸ Νη τερπτικὸν καὶ τὸ Ελεῶν γίνεται νήπιος, καὶ κατὰ συγκοπὴν (add. νήπιος), ὁ μὴ δυνάμενος λέγειν. ἢ νήβιος, ὁ ἐστερημένος τοῦ βίου καὶ νήπιον, τὸ ἐστερημένον τῶν βιωτικῶν φροντίδων. ἢ παρὰ τὸ Νη ἐριστικὸν, καὶ τὸ Πίων, τὸ λιπαρὸν, ὁ Νέων πίων.

ſeruantur, paſſim obtinet, [3]) videturque tum quidem haud parua pars reconditae doctrinae grammaticae fuiſſe, etymologias quocumque demum modo reperire poſſe, quaſi nulla pateret alia ad cauſas ſignificationum via: nam in omnibus grammaticorum veterum libris multa huius ſtudii veſtigia exſtant. Idem vereor, ne Iſidoro in Originum libris, et, qui hunc ſecutus eſt, Voſſio, in Etymologico latinae linguae, ſaepenumero acciderit. Rurſus, qui ſimilitudinem ſoni et naturae rei *vbiuis* quaeſiuerunt, vt inter veteres Plato, ii magnopere indulſerunt ingenio, et eorum, quae

Ἑτοιμάσατε, ἀπὸ τοῦ Ἑτοιμῶ· τοῦτο ἀπὸ τοῦ Ἕτοιμος. Παρὰ τὸ Οἶμος, ὃ σημαίνει τὴν ὁδὸν, καὶ τὴν Ἐπὶ πρόθεσιν, γίνεται Ἕτοιμος καὶ Ἕτοιμος, ὁ ἐπὶ τὴν ὁδὸν ὢν παρεσκευασμένος, τροπῇ τοῦ Π εἰς Τ. ἢ παρὰ τὸ Οἶμα, ὃ σημαίνει τὸ ὅρμημα, καὶ τὸ Ἔθος, τροπῇ τοῦ Θ εἰς Τ γίνεται Ἕτοιμος, ὁ πρόχειρος εἰς τὸ ὁρμᾶσθαι καὶ πρᾶξαι. His addi poſſunt permulta. Nolim tamen haec a tironibus in contemtum huius libri trahi, qui in alio genere, praeſertim vbi gloſſarii locum tenet, perutilis, omninoque ad emetiendum graecae linguae ambitum neceſſarius eſt.

3) In his ſcholiis ad Iliad. I, 321. haec notantur: Ὀτρηρὸς γέγονε παρὰ τὸ Τρέω, τὸ σημαῖνον τὸ Φοβοῦμαι. Ὄνομα ῥηματικὸν Τρερὸς, ὡς φαίνω Φανερὸς, καὶ κατὰ κρᾶσιν τῶν δύο ΕΕ εἰς Η Τρηρὸς, ὁ δειλὸς, ἐξ οὗ καὶ Τρήρων παρωνύμως, καὶ μετὰ τοῦ τεχνικοῦ Α Ἀτρηρὸς, ὁ δραστικὸς καὶ μὴ δειλὸς, καὶ μεταβολῇ τοῦ Α εἰς Ο, Ὀτρηρός. Ἢ παρὰ τὸ Ὀρῶ, τὸ Ὀρμῶ. De verbo ἐπάσαντο ad Iliad. I, 464. ita diſſerit: Τὸ ἔθμα Πατῶ, ὃ σημαίνει τὸ Ἐθίω· ὁ μέλλων Πατήσω, καὶ κατὰ συγκοπὴν Πάσω· ἐντεῦθεν γέγονε καὶ Φάτνη, ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐθίουσι τὰ ἄλογα. Τὸ δὲ Πατῶ, ὃ σημαίνει τὸ Ἐθίω, γίνεται παρὰ τὸ Μάσσω, τὸ Μαλάσσω, ὅθεν καὶ Πάσσασθαι παρὰ τὸ Μασσᾶσθαι, τροπῇ τοῦ Μ εἰς Π, καὶ ἀναδρομῇ τοῦ τόνου, Πάσσασθαι. Ad Iliad. II, 219. Τὸ ἐπενήνοθε ἀπὸ τοῦ Θέω, ἐν ὑπερβιβασμῷ Ἔθω, ἀναδιπλασιασμῷ Ἐνέθω, Ἤνοθα, καὶ Ἐννήνοθα. Haec non inutiliter cum Etymol. M. conferentur. Ceterum vix opus videtur vt admoneam, multa alia, eaque longe vtiliora, in his ſcholiis contineri, ea praeſertim, quae de variis Homericorum carminum recenſionibus, et omnium Grammaticorum explicationibus, diligentiſſime et vtiliſſime dicuntur.

quae in hoc genere certa ſunt, (ſunt enim vocabula, rem ipſam ſono imitantia,) diſſimilia dixerunt. 4) Aliud enim eſt, in verbis ἀλαλάζειν, ὀττοτεῦ, βόμβος, agnoſcere ſimilitudinem rei ac ſoni: aliud, in litera Rho celeritatem vel motum expreſſum ſentire. Recentiores etiam nonnulla conati ſunt. Non eos dico, qui in hebraicarum literarum figuris luſerunt, ſed qui nuper admodum, obſeruandis literarum ſingularum ſonis, eorumque vi ad ideas quasdam exprimendas, vernaculae linguae veluti ſtamina indagare coeperunt: quos vt admiror et magni facio, res enim eſt immenſi laboris, et inauditae conſtantiae, ita, quantum progredi liceat, tempus et doctrina Fuldae docebit. Qui vero rationem expedire conantur, qua humanus animus ab vna eiusdem verbi ſignificatione ad aliam transierit, vt in tropis, hi, etſi veram et experientia comprobatam ſententiam ſequuntur, tamen neque vltra cauſas deriuatarum ſignificationum progredi, neque ſemper definire poſſunt, quaenam omnium prima ſit, vnde initium ad ceteras deſcendendi iure fiat; cum propter ambiguitatem, tum quia multorum verborum primas ſignificationes intercidiſſe conſtat. Similitudo denique linguarum, quarum altera cum altera communicauit verba ipſa, (vt Dorienſes cum priſcis Italis,) verborumque ſignificationes, et in vita communi, et in

4) Notiſſima eſt Platonis ſententia, in Cratylo p. 54. ed. Baſ. (c. 19. ed. Fiſch.) expreſſa, qui cum ex Heraclito poſuiſſet, omnia moueri, nihil quiescere, hanc ipſam vniuerſi mundi legem omnibus linguae graecae verbis ſignificatam eſſe autumat, ſi quis ad eorum origines redire nouerit. Ita φρόνησις eſt φορᾶς καὶ ῥοῆς νόησις, vt, ſi componas φ et ρ et νόησις, efficiatur φρόνησις. Ita ἀληχὲς eſt κωλυόμενον, hoc eſt, καὶ ἴσχον τὸν ῥοῦν, *quod cohibet curſum vniuerſi*, ſiue legi naturali repugnat. Deinde, cum inſtrumenta loquelae vario motu varios ſonos efficiant, volubiles, preſſos, aſperos, quiritantes, concludit, in quibus verbis litera volubilis aut aſpera ſit, iis verbis rem volubilem aut aſperam ſignificari, p. 63.

in poesi, aliisque artibus ac disciplinis obuias, illa igitur consensio permultis indiget argumentis, ex historia populorum et artium petitis: de quibus si vel maxime constet, magna tamen in singulis moderatione opus est, ne consensionem hanc latius patere putemus, quasi ii, qui linguam aliunde acceperint, nihil ipsi adinuenerint aut mutauerint; quod interdum difficillimum est intellectu. Quod si nulla ratio causarum quaerendarum per se sufficit, manet hoc, quod posui, omnia causarum inueniendarum praesidia conquirenda esse.

Sed si quaeratur, quodnam horum praesidiorum animum vberrime nutriat, hoc est, praeter id, quod memoria tenendum est, etiam ingenio et iudicio materiam conferendi, examinandi, et decernendi offerat, non dubitem illud praeferre, quod in nexu deriuatarum eiusdem verbi significationum inest. Nam primo, qui hac via incedunt, a certis et vsu loquendi confirmatis significationibus faciunt initium. Deinde similitudinis et nexus omnia genera (relationes volo) intelligunt: quod quantam habeat vtilitatem, in metaphysicis docetur. Rudiora porro antiquissimorum ingenia, successu temporis exculta, mutatosque mores vident. Rursus ipsa initia doctrinae et artium, ab aliqua gente susceptarum, perspicue animaduertunt. Quid illam suauitatem, an vtilitatem dicam, cum palam fit, rerum honestarum vocabulis paulatim aliquid indignitatis, vilitatis, aut irrisionis haesisse, contra vitiorum nomina subinde ad hilaritatem, facilitatem, lepidamque petulantiam tracta esse. Verum haec atque talia a multis saepe iam exposita sunt. Et quis tandem neget, si memoriae hoc modo succurratur, multo certius ei infigi vocabula, quam si sonum et ideam, temere quasi et casu nexa, arripiat quidem, sed nullam habeat ansam, qua ea prehendat et teneat. Arbitrer etiam, linguas ita libentius atque vtilius disci.

Ac

Ac multi quidem multa verba hoc modo illuſtrarunt Budaeus in commentariis linguae graecae, Stephanus in theſauro, veterumque ſcriptorum interpretes paſſim, Perizonius nominatim, I. Fr. Gronouius, Hemſterhuſius, Weſſelingius; negari tamen nequit, plura ſupereſſe, in quibus ingenium exerceri poſſit. Itaque vnum in praeſenti delegi, verbum λαμυρὸς, cuius varias ſignificationes nexas inuicem eſſe oſtenderem. In quo ſi quid dixero, quod iam ab alio dictum ſit, etſi mihi non innotuerit, feram libenter, ſi ad alium auctorem referatur, atque adeo, me ab eo, quem non legi, accepiſſe concedam.

Videtur ergo, *qui paulo liberius et audacius loqueretur*, ab antiquioribus dictus eſſe λαμυρὸς. Etenim Socrates, vbi amorem venereum contemtim deſcribit, et ad illiberalem humilitatem deprimit, ſe dicit impauide et liberrime iudicare (παῤῥησιάζεσθαι), ac fatetur, vino ſe incenſum, et acriore liciti amoris ſtudio commotum, aduerſus amorem venereum vehementius dicturum: neque adeo mirum videri, εἰ λαμυρώτερον λέγῃ. [5]) Hoc, ſi verborum contextus ſpectetur, inprimisque ſimile verbum παῤῥησιάζεσθαι, nihil aliud eſſe poteſt, quam: *ſi dixerit liberius, acrius, vehementius.* Seruauit hanc verbi vim, quamquam in alia re, et alio modo, Aelianus, [6]) vbi beſtiae cuiusdam indolem deſcribit, tam pronae illius ad voluptatem, et in ea quaerenda tam artificioſae, vt Medorum et Perſarum ritu [7]) viuere videatur. Quae comparatio beſtiae et nationis alicuius cum haud dubie paulo audacior ſit, ipſe Aelianus faſſus eſt, ſe haec

5) Xenoph. Sympoſ. G, 24. Huc arbitror Suidam reſpexiſſe, qui in λαμυρὸς, poſt alia multa, ſine interpretatione poſuit: Καὶ λαμυρώτερον. Niſi potius recentior manus hoc addidit.

6) de natura animal. I, 14.

7) Hanc luxuriandi conſuetudinem deſcripſit Xenoph. Cyrop. 8, 8.

haec λαμυρώτερον εἰρηκέναι, *audacius dixisse*. [8]) Adparet ergo, propter aliquam notionum similitudinem, vocabula ab alio ad aliud transferri: nam differt profecto libertas a rius et vehementius disputantis, quae in Socrate fuit, ab libertate scriptoris duriore tropo vtentis: tamen vtrumque est λαμυρῶς λέγειν. [9]) Iam vt audacia et durities, in his duobus locis descripta, nihil habet improbitatis et vitiositatis: ita, cum eaedem in licentiam atque temeritatem facile degenerare soleant, coepit verbum inflecti ad impudentiam, temerariam fortitudinem, et asperitatem significandam. Plutarchus quidem conqueritur, [10]) non nullos crimen timoris et ignauiae ita effugere, vt vbique prae se ferant λαμυρίαν et θρασύτητα. Atque altero verbo, θρασύτης, *ferociam* indicari, palam est. Sequitur, vt in altero, λαμυρία, sit *audaciae* vis, non honestae illius nec probandae, verum turpis et indecorae, adeoque *temerariae* et vanae: quae vsitatius τόλμα ἀλόγιστος dicitur. [11]) Inde auctor etymologici magni, et Phauorinus, λαμυρίαν interpretati sunt ἀλόγιστον ἀνδρείαν. Quod autem λαμυρὸν esse dixi *impudentem*, id e Phrynicho infra ostendam. Sed et haec asperitatis ac ferociae significatio ad plura transfertur, ac de rebus adspectabilibus vsurpatur. In quodam loco Theocriti, [12]) vbi irritatus leo, iram et vltionem spirans, aperto rictu dentes

λα-

8) Vid. Abreschius ad Thomam Mag. p 568. ed. Bernard.

9) Idem valet in eo, quod Dionysius Halicarnassensis, Longinus, Demetrius Phalereus, aliique, grammatici et sophistae, duriores tropos adpellant παραπεπινδυνευμένως λεχθέντας. Nam aliud est, παραπινδυνεύειν, aut παράβολον et ἐπικινδυνον εἶναι, h e. *audacius se exponere periculo*: aliud, *in dicendo aliquid audere*. Tamen vtrumque dicitur παραπεπινδυνευμένον.

10) De discr. adul. et am. c. 37. ed. Krigelii, qui ibi vid.

11) Thucyd. 3, 82. Ita ergo λαμυρία et θράσος synonyma erunt, si recte monuit de verbo θράσος scholiastes ad Eurip. Med. 469. 470. et Ammonius (p. 71. ed. Valkenar.) iisque opponitur εὐτολμία.

12) Idyll. 25, 234.

Digitized by Google

λαμυρὸς oſtendiſſe dicitur, interpreter *aſperos*, *horridos*. Nam vidi, grammaticos, Heſychium nominatim, Suidam, et Phauorinum, λαμυρὸν interpretari κατακληκτικὸν, *terribile*: id quod Georgius Arnaldus [13]) loco Nicandri [14]) illuſtrauit, vbi de ſerpente eſt: Σμερδαλέον — ἐπί οἱ λαμυρὸν πέφρικε κάρηνον, *caput, at terrorem vsque horridum*. Itaque λαμυρὸν non tam eſt *terrificum*, (alioquin enim Nicander non potuiſſet addere σμερδαλέον), quam *aſperum*, *horridum*, hoc eſt, ab adiuncto *terrificum*. Traditur enim in illis gloſſariis non ſemper ipſa verbi ſignificatio; ſed ita, vt ſignificationi adiuncta idea, (conſequens, effectus, relatio, ſimilitudo, vel vlla quaelibet determinatio,) exprimatur: vnde ſaepius perquam lubricum eſt, gloſſariorum interpretationes pro ipſis verborum ſignificationibus habere. [15])

Hactenus effectum eſt, λαμυρίαν eſſe audaciam, aſperitatem, temerariam fortitudinem, et impudentiam: nec difficile fuit, horum omnium nexum, qui palam eſt, deprehendere. Sed longe ab his recedunt, quae nunc tractanda ſunt. Nimirum, qui liberius omnes adloquitur, a nemine refugit, ſed, quod cum ſingulis colloquatur, habet, qui adloquio et colloquio omnes capit et delinit, in

13) Lect. Gr. p 89.

14) Theriac. 294. fluctuar ad hunc locum ſcholiaſtes, qui λαμυρὸν explicat λαῦρον, ἢ τραχῶδες, ἢ ἀνίκητον. Lonicerus *aſperum* vertit.

15) Ἀμφιλαφὲς non eſt κατάσκιον, vt Heſychius explicat, ſi ipſam verbi ſignificationem ſpectes; ſed *multum*, *copioſum*: tamen illud nemus, δένδρεσιν ἀμφιλαφὲς, *arboribus frequens*, *denſum*, quod Callimachus H. in Cer. v. 27. deſcribit, hanc ipſam ob cauſam, quia denſum arboribus eſt, idem eſt κατάσκιον, *vmbroſum*. Ergo κατάσκιον eſt adiunctum τῷ ἀμφιλαφῆ, ſiue eius conſequens, neque ἀμφιλαφὲς, ſed δένδρεσιν ἀμφιλαφὲς eſt vmbroſum. Neque ἐπιπλήσσειν in Sophoclis Aiace (288) eſt *cohibere*, *impedire*, vt Scholiaſtes vult, ſed *obiurgare*: tamen qui obiurgat, cohibet alterum.

quo non eſt pudor ſubruſticus, qui neque in dicendo anxius eſt, neque in agendo moribus contortis, a venuſtate et elegantia liberali longe remotis, is graece dicitur λαμυρός. Nonne vero adparet, veterem illam ſignificationem liberioris audaciae, temerirtais atque impudentiae, paullatim ita immutatam eſſe, vt, ſublata vitioſitatis macula, omnino liberam, aut, ſi lenius dicatur, liberalem et blandam ac ſuauem viuendi rationem, (das freye ungezwungene Weſen,) recentiores verbo hoc exprimerent? Et nonne haec per rei naturam ita cohaerent, vt alterum cum altero opinione permutetur? Quae enim rudiori ac ſeueriori, fortaſſe etiam honeſtiori interdum, vetuſtati viſa ſunt audaciae ac proteruiae tribuenda, ea recentior aetas non numquam blanda, liberalia, hilaritatis atque facetiarum plena cenſet, Atque adeo, quae in pagis, oppidulis, ac terris, nullo magnopere cultu expolitis, ſtudioſe fugiuntur, ne quis immodeſtus, nimius, procax, intemperans aut petulans videatur, ea interdum in celebrioribus vrbibus, vbi omnia liberalitatem ſpirant, iudicantur eorum eſſe, qui ſciant, quo modo inter alios ſit viuendum, qui vincula inconditae verecundiae abiecerint. Itaque non mirandum eſt, ſi recentiores λαμυρὸν in meliorem partem dixerunt, de homine in ſermonibus et vita liberali ac venuſto, cum olim verbo eodem notatus eſſet is, qui ad licentiam ſermonum ac vitae progreſſus exiſtimaretur. Proinde Phrynichus [16]) veriſſime dixit: Οἱ νῦν μὲν τὸν ἐπίχαριν τῷ ἀνόματι (λαμυρὸς) σημαίνουσιν, οἱ δ' ἀρχαῖοι τὸν ἰταμὸν καὶ ἀναιδῆ. Sed age, exemplis haec videamus.

In vita Luculli, a Plutarcho ſcripta, [17]) mentio fit cuiusdam Praeciae, quae laude pulcritudinis et λαμυρίας Romae

16) Pag. 128. ed. Pauw. Hemſterhuſius quidem ad Thomam Mag. p. 569. Phrynicho non multum tribuere videtur; ſed in hac quidem obſeruatione auſim Phrynichum defendere.

17) Cap. 6, vol. 3. p. 233. ed. Reisk.

Digitized by Google

mse floruerit, eadem tamen a meretricia turpitudine non afuerit. Sed λαμυρία eius in se non magis est vitiosa, quam pulcritudo, cum et λαμυρία et pulcritudo paulo post communi venustatis (χάριτος) nomine adpellentur. Quaenam ergo fuerit λαμυρία, sic videtur reperiri posse. Scilicet Plutarchus narrat, Praeciam ea fuisse arte, vt specie honestatis [18]) quemlibet in suam sententiam trahe et, omniumque studiis, blandissime sibi conciliatis, e re sua atque arbitrio vteretur; ea item gloriae cupiditate, vt quiduis ab se effici posse videri vellet. [19]) Nonne ergo λαμυρία, quae hanc artem et astutiam placendi dominandique multum adiuuit, blanda fuerit suadela, cum summa morum venustate (das Einnehmende), cui nemo facile posset resistere? Sed veteres hanc dixerant πειθώ, cum in dictis, tum in factis, ad capiendas aliorum voluntates accommodatis. Itaque auctor etymologici magni, Suidas, Thomas Magister, Phauorinus, λαμυρὸν interpretati sunt εὐτράπελον, et λαμυρίαν interdum volunt esse ἡδύτητα; Suidas etiam exempla ex epigrammatibus adiunxit. Similiter dicendi genus ornatum et exquisitum dictum est λαμυρόν. Synesius quidem, [20]) vbi dixerat, rem ab aliquo exquisite scriptam esse, σοφιστικῶς μεταχειρισμένην, sic explicat, τοῦτ' ἴσν λαμυρῶς καὶ δεξιῶς, vt adeo liber plurimum haberet suauitatis, πολλὴν τὴν ἀφροδίτην ἐπαγόμενος.

Haec igitur suauitas in quaecumque vitia degenerare solet, diuacitatem, loquacitatem, [21]) furrilitatem, ea omnia hoc ipso verbo exprimuntur. Perspicuus est Plutarchi locus,

18) Ἐχρῆτο τοῖς ἐντυγχάνουσιν αὐτῇ καὶ διαλεγομένοις πρὸς τὰς ὑπὲρ τῶν φίλων σπουδάς.

19) Σοβαρὰ καὶ πανηγυρικὴ καὶ θεατρίσις.

20) In Dione p. 25. ed. Turneb.

21) Vid. Hemsterhus. ad Thom. Mag. p. 569. vbi locum e lexico MS. Cyrilli profert.

Digitized by Google

eus, [22]) vbi Alcibiadis in administranda ciuitate ratione, πολιτείαν ἄγαν λαμπρὰν fuisse argnit. Cum vero, vt eſt in eodem loco, Alcibiades omnia retulerit ad expiandum pudorem fuorem, omnibusque blandimentis, quibus ſe in animos plebis inſinuarat, vius ſit, atque ideo, modo populum ſibi conciliare; feueritiati et petulantiae indulſerit: ſequitur, in eius λακωνίζειν, quae hominem ſignus ſe exhorruiſſe, in vniuerſum quidem fuiſſe ſtudium placendi, ſed cum ſtudium hoc nimium fuerit, τὸ ἄγαν λαμπρὸν, hoc eſt, adulatorium, humile, vitioſum videtur in eiusmodi ciuitatibus potentibus. [23]) Sed interdum, eſt illud nimium non additur, tamen verbum in deteriorem partem dicitur; quod et aliunde, et e gloſſariis magis intelligi poteſt. Heſychius enim λακωνίζειν interpretatur verbo λαμπρύνεσθαι ſuadet contra, apud quem λακωνίζειν ſcribitur, eſſe vulg. γλαυκίζειν; ideoque cum Heſychius καὶ ἀ. [24]) explicet λαμπρὸς, eique tribuat omnes verbi λακωνίζειν ſignificationes, efficitur, vt λαμπρὸς interdum ſint γλαυκισμὸς. In eodem gloſſario λακωνίζειν eſt λαμπρὸς, et λακωνίδειν, ἀλαζονεύεσθαι: vnde ego videor, λαμπρὸν etiam dicium eſſe ſubſtantiuum. [25]) Sed de his non niſi dubitanter dici poteſt, donec ſcriptorum loca, ad quae gloſſatiorum auctores reſpexerunt, reperta fuerint. Quam ipſum obcuſationem ſuſtinere indigere, qui ſuſtum ſit, vt Phauorinus λακωνίζειν interpretetur multum, σφύζεσθαι, et Thomas Mag. κολάζειν, quum quum παρὰ λακωνίζειν, quam ille dicit κολάζειν, (*impudam fotem*), eſſe poteſt ſtudio,

Sed

22) In comparatione Alcibiadis et Coriolani init. Vol. 2. p. 161.

23) Hemſterhuſ. l. c. codice noſtrorum locum exym. m. profert, quo haec confirmantur: λακωνίζειν· σφύζεσθαι καὶ λάζεσθαι (κολαφίζεσθαι Homer. Il. 24. 479.) ἄγαν τὸ λαμπρύνεσθαι καὶ ἀγεθύειν. Ac talia ſcit Alcibiades.

24) Non videtur hoc differre ab ἀλαζονεύεσθαι, ἀλαζονεία.

25) Suſpicor, in eo loco, vbi Heſychius λακωνίζειν eſſe dicit λαμπρύνεσθαι καὶ ἀγεθύειν, intelligi inter interpunctionem ſubſtantiuum.

Sed eſto cuiuis liberum, vtrum tam diuerſas eiusdem verbi ſignificationes, ſine omni nexu, diſcere velit, an cogitando coniungere. Quod ſi in ipſa vita communi haec ita coniuncta reperiuntur, vt, qui liberrimi ſint, interdum ad impudentiam vſque, tamen ab aliis liberales exiſtimentur, vt liberales ſint faceti, faceti porro dicaces, dicaces rurſus loquaces, loquaces denique ſcurrae, et haec omnia, ſuo quodque modo, his illis placeant: quidni etiam linguae vſu coniuncta eſſe obſeruemus? praeſertim cum coniunctio in ipſa re haud dubie fuerit occaſio, vt loquendo exprimeretur, et, vti mores mutati fuerant, etiam verborum vſus mutaretur.

IOH. ERNESTI FABRI ARCHAEOLOGIA HEbraeorum: PARS PRIOR.

Halae Magdeb. 1773. octonis.

Agit iſte liber de diuerſis mortalium habitandi modis, ſeptem diuiſionibus: 1) de manſione ſub dio; 2) de habitatione in ſpeluncis, et 3) ſub tentoriis; 4) de tabernaculis et ſeptis; 5) de ſpeculis et excubiarum ignis, vigilumque ignibus; 6) de oppidis, pagis, et vicis; 7) de aedificiis Hebraeorum. Eruditiſſimum Auctorem fatis conceſſiſſe, non ipſius ſolum, ſed litterarum etiam cauſa dolemus: carebimus enim poſteriore huius libri parte, qua reliquam omnem materiam complexurus erat. Quis enim Golio adiutus, reliquis autem auxiliis deſtitutus eiusmodi opus moliatur? Is enim veluti terminus litterarum orientis ſacer haeret, quem vltra ſapere eſt nefas. Qui res antiquas Hebraeae gentis ſcripſerunt, fere citra eas, quae ad ſacra et religionem pertinerent, non euagati ſunt: ſic quidem

dem ſcriptores ſacros ab ea parte illuſtrarunt, quae minime obſcura eſſe debuit, ſed et reliquum genus explicandum erat; quo etſi non ita ad vitae cultum adiuueris, vt Graecorum Romanorumque inſtitutis: multum tamen proficies in locis ſcriptorum ſacrorum et cognoſcendis, et perſpiciendis, quae, quamuis religionis cauſa non legas, intelligere tamen tua intereſt, ne te forte ignoratio earum rerum in errores capiat graues interdum et pernicioſos. Quid? quod grata mente amplectimur labores virorum doctorum, qui res antiquas aliarum gentium eruunt: ſed hae quid quaeſo ad illas? Immortalem igitur gratiam habemus viro iam ipſi immortali, quod ſacros libros, hac potiſſimum opera, illuſtratos et explicatos voluerit: duitque fortuna harum litterarum, vt magno conſenſu has partes ſibi relictas credant eruditi, et rem feliciter inſtitutam perpoliant. Quodſi a rerum deſcriptarum ambitu libro impoſitum eſſet nomen, rectius Archaeologia Orientis erat vocandus: ita non ſolum res Iudaeorum complectitur, ſed et Graecorum caeterorumque populorum explicat inſtituta; id quod et autor praefatus eſt, cum ait ſe velle finitimarum Hebraeis, et conſanguinitate iunctarum gentium mores illuſtrare, ne, quantum ſacras litteras illuſtrent, obſcurae ſint. Nec inde orditur vnde plurimi, ab eo ſcilicet tempore, a quo res Iſraelitarum peculiaris extitit; ſed ab incunabulis generis humani, ipſis originibus vel e Paradiſo petitis: de cuius ſitu diſputauit, ſimulque vocem explicuit, quae, vt vulgo exiſtimant, Perſica eſt, rectius vniuerſi prope Orientis habenda, vſu tamen apud Perſas in vulgus notiore; cuius rei ſi iuſtam notionem informaueris, de Paradiſo Adami rectius conſtabit Optimos quosque fontes adiit autor, nihil omiſſum, quod vnquam ab eruditis hominibus in eam rem docte diſputatum eſt; ſimulque ſe ſcientia linguarum Orientis non leuiter imbutum probauit. Saepe, quaſi relicto alueo, in alias partes deuoluitur oratio, non minus iucundas, velut vbi agitur de lapidum cultu, de turre Babylo-

linia, de Palæstina vero debellata, de tributorum Pilati Jud. XIX, 13 de Herodiadum stemmate partibus ac- ſignificationibus fuſe docere in deſcriptione cultus templi et ritualium, quibus veteſtamenti filii contenebantur pro gradibus aut ætatibus cultuſtis, aere ſolidiuſti nonnum adcumenti. Sic ſyllabus, quæ Paſſionem Domini ſpectata eſt, hujus oblongus fuit: Lilium furcatum lapidem circat. Id ſi non ſatis enarraro, in eorum facile intelligas, quod annus tertiſtis: patet etiam, eſt infignem lapidem lanceam. Mathæorum diuſtis: atque ſe a nullo lapidis delatorum, Mendacium reuſtitum, ut vix fortaſſeam Dei ſuſtitia, cum nullius lapidis adhærente præterea, quin antiamus: filius Dei interpres. Vbi ad ſubſtantiam ſe ſolidiuſtis venit auctor, nihil non competit, quod ad rerum vitam pertinet, et unum eum ſolido illuſtrant. Troglodytæ pars meridiei infignes ubi genus, quæ in eorum diſcrepantia ſe obſidentur. Cum vero Arabum Syrium, ſeminumque tribus; non ſecundum, omnibus librorum facendo locis librum ſcriptoretur quibus earum inquio ſit: mentumen offenſione, ſi, qui ut Diodoro memoriæ Assyrii et Aethiopes ſyllabarum habitatores, adhuc eſſent, ubi in Nomismum numeri Hebræorum meruiſſe eius genus deſcribitur. Troglodytæ ſtudio hominum ut ſyllabus uberrimæ pa- Rerum, inde modo demum hruſtat. Id exulum ubi rerat et auctor, cor, cum propria, id ab linguis verbis, ſi, ſyllabus cum ſignificat, simul verbis indicat. Sole Genii, IV, 17, ubi Cum ferrar vehit omnibus, Hanoch filio augmentum, ex Autoris ſentiunt nihil aliud, quam primus ille ſolique dentibus in ſyllabus parvis ſcalptor, nec ita vis ex, ut ſe diſtinguendum eſt. At quomodo ajus haec cohæremus cum verbo hoiak, nec ajunt; nec potuit illud in ea re ſatis nonnulla adhiberi. Id longe aliter habet, ſi cum Persianis in Originalis Babylonica fedes ſexa intelligas, quæ Cain ideoque loco ibi ſingua colloquia dimere, perpetui eccnia tandi, quaſiumque ſumum ibi loca hanc, ſed

Digitized by Google

Arabes, tarli origine non satis valide id probaverint. Nec ipse diligentissimus Michaelis, cui Eruditi Europæi tot tam egregia eaque haud rarissima debent subsidia, volvendo, quæ de mutuis agriculturæ ritus, in quarumvis cognitione. Cum multi passim fint profuturi homines de Mahumedanis Palæstinæ cultibus, suis Anglicanis, cum e multis Mahumedanis, Saracenum duxit Asiam, et penetravit in diuturnum, atque continuum. Ita non eandem deducitur ut, quod Michaelis formam librarius Nomades facile cenfent, cum tamen argumenta minus pondus, fuerint rebus vitæ cenfebit; quæ ac in magis prolatum fint eruditæ non dubia librum. Omnia sint ne delectatio ea fere multa, et prono consuetudine, Hebræus pelli facile, quod non et alias, genus Europæi, in eadem conditione constituta: deinde illos contra Europæi natura ortum domini fuit, quibus, nihil minus, fervitus et inclusio in regressum; quique illum unum populum a servitute, seu probabilium, et facile vitæ dolos adhibendo, ita natura a voluptate contendentes, ut ab omnibus extorquendos. Librarius ita plurimum facile novas ea quæ ipse in Palæstinæ fide, quæ servatur hæc, ut ipse patria, hinc, maximum arcanum quali vindicatur, non ad publicos dolores profectionem. Nec denique tam eruam fuit illum eradicationem, nec minori cenfebit inferiores, et tum erant tempori; nec ita exercitio perpetuo mere in lacunam datur, et vulgo quibusvis nec dubium effe quos maximos pars inquilinorum fuga fit cenfebit, effe enim ea ut vulgus in Procopio est. Sed hæc omnia librarius confultatione in mentem evenit, et sure per eorum simili absurgit, non adhibenda ut ea dumus. Nisi cum in regno degenere, multum abesse a vera illa humanum cultu, neque recte. Nec ita adiecta, atque enim in validissima illa fallendos; cum Rabbis habuere, et figmen peculiarium ab his duo datum eft, in reflexo difficilis, turbique magistratus, ornamenta, imperatoris; alio vero populus habuisti. Cæterum, si quis hanc

Digitized by Google

haec ductu et imperio diuino facta esse neget, nihil est quod contra eum disputemus, nullam fidem sacris litteris habentem: hoc enim concessa res aperta est, nec in dubitationem cadit, iure egisse Israelitas. At ne ignoraremus vnde orta sit haec disputatio, de iis mortalibus egit auctor qui sub tentoriis degunt, graeco nomine scenitis appellatis. Quem vitae cultum fuse exposuit, et simul ostendit, posse homines non incommode eiusmodi habitaculis vti, nec rem plane fieri non posse. At quorsum haec omnia in medium prolata sunt ab homine erudito? quis enim rem, de qua certo constat, et quam apparet fieri posse, multis argumentis demonstret? Iuuat tamen omnes scrupulos euelli, cum, si nostro vitae habitu aliorum cultum metiamur, aliqua dubitatio oriri possit. Deinceps A. ad Hycsos Manethonis deflexit, quos e Babylonia arcessit, quorum tamen origo non tam ex aliqua regione, quam ab ingenio Manethonis petenda videtur Pag. 75. laudatur locus e Psalmo LXVIII. Fatetur autor esse hunc difficillimum omnium Psalmorum, nec sibi constare interpretem, qui, dissimulata eius difficultate, vniuersum se intelligere professus sit; nec ipsum Michaelem, quae viri docti modestia est, aliud prae se ferre. Versum 23 omnium obscurissimum esse, nec sibi liquere, quis locus sit nomini Basan, quod ipsi alienum videatur pro Cuschan forte illatum. Sequantur, licet, antiquae versiones alteram lectionem; interpreti enim Basan facile notior fuit quam Cuschan, haec tamen exquisitior est, et versu 32 niti videtur. Quicquid de tentoriis constat, quibus in oriente vsi sunt et vtuntur homines, scilicet de eorum forma, partibus, structura, et materia, magna cura, et luculenter exposuit autor. Pari industria de tabernaculis egit, ab his, quamquam inter se confunduntur, diuersis, nec satis vsu loquentium distinctis: vtrumque enim graeco nomine σκηνὴ significatur, at Latinis contigit discernere; nec autor nobis satis cauisse ab hoc vitio videtur, in instrumento peregrinantium tabernacula ponens; in tentoria enim deuertebant,

ubi falsificandum aut perscribendum esset, nemini hoc in mentem subit erroi deliberatur, vel potius. De nutu Babylonia nosse mens tradidit auctor, absolvit alienum testimonium, non erit, fortasse erit quae de fonte operis proficiscatur, dubitat, verbum Schema unum aliquod indicare, ut verba quae explanetur, ne disperetur, ita verum: ne per minorem terrarum orbem inundatum; quare ita pertractat, profitur libri hujusce, in fallaci tantum figmata cum dare nimium collocantes fuisse, quod fer tales perhibeat vulgo, rasos, ibi hic praesidium fore omnes tale obtinuisse, quae non paulo ante evitare, ut nobis, non minor maculis lux et reliqui praestantia nemini offenderat. Quae regnis ac argumentis deliberatur, verum quidem, et ratione scripsit, quibus aut speciosum, aut omnino probabilem redderet: in re in laborant vir doctus, quod dicerem et eruditi nemini: quae est eruditi ac prudi Schema tantum quadrat ac finit, et fi forte extra decus incolumitate, ne illos, tam separatum unde laudis, praesidium fore: quae incolumia nobis videtur atque obti una explicatio. Primum enim naturali, ubi Schem, nisi nomen dubitandi explicatio ut, Deum figuraret; deinde ea verba, ne disperaret per eandem terram, cum utile explatis fer t, vi ubi ad ea in vim affirm, neutrum obtinere dissidere polite. Ar quod eruditi nodum folaat in fine poffunt ut: ne hinc ubique Deus in omnem mundi plagam ab Hebraeae addiscam eft illum illud verbum, est autem inundandi terram ritum. De veterum terribus quam, multis adhuc dicenda haberi, quibus facere literas illustrandi rerum, et Matth. XXI. 33. Luc. XIV. 31. etc. Pag. 146 pollicem de nostrum vigilium quibus ego ut, qui in peculia confidentiae, ad illum illorum et tradunt potiori dicenda, quae literatae pec Arabum folutionem gratia fert, quam, ut nunc longe vi, longe habita obtinere facilitatem oculis, se positum sui dicti collimant, difficiles; rationes Calendar. Julian. dubii, quibus illum dicens opera eludam ut nonnum, ille cuiit.

Digitized by Google

cuſſit, nec ſatis firmas eſſe deprehendit; neminem tamen impietatis poſtulauit, qui hanc ſpeciem, quacunque cauſa ortam, dummodo praeſentiſſimi numinis teſtem, ſaluamque Moſis autoritatem exiſtimat: ipſe tamen pro re plane diuina habuit. Nec aliter poterit in mentem venire legentibus: qui enim primum incidit in ea loca, quibus ea res traditur, ſtatim de re quadam diuina cogitet neceſſe eſt. De vrbibus et pagis agenti non ſatis diſtincte, quibus haec inter ſe diſcernantur, proditum eſt. Quis enim credat, muros tantum vrbes a pagis diſtinxiſſe, nec potius ab hoſtium incurſionibus tutatos eſſe? Quid? quod maximae ciuitates apud veteres muris caruere, velut Spartana res ſemper, et Athenae vsque ad Themiſtoclis tempora: nec Niniuen, vaſtiſſimam vrbem, Ionae temporibus, vllis moenibus inſtructam fuiſſe, probabile eſt; nec Germani, niſi fero, oppida fabrili opere cinxere. Omne igitur illud diſcrimen in magnitudine poſitum eſſe loci, vel in quibusdam ciuium inſtitutis, videtur. Si quis omnia cupit, quae de lithoſtroto vnquam dicta ſint, vel ſcripta, cognoſcere, hic quod ſua ſcire intereſt inueniet. Res adeo perplexa viſa eſt quibusdam interpretibus, vt eius exitum inueniri poſſe deſperauerint; nec autor in rem magis dubiam incidit in omni hiſtoria Chriſti, nec exiſtimauit a quoquam verum ſitum huius loci, et exploratum, et certo definitum eſſe Pag. 321. Xyſtum fuiſſe putauit, illum cuius a Ioſepho mentio fit: at parum refert, vbi fuerit. Locus fuit vbi Procuratoris tribunal eſſet, et probabile eſt illud in amplo loco conſtitutum fuiſſe; qui enim multitudinem capere potuiſſet? nec quemquam vox Gabatha moretur, non enim locum praealtum fuiſſe indicat; cum nihil aliud ſit quam locus ſuperior, in quo magiſtratus ſellam poſuit, et quod tribunal appellatur. Pag. 223. ſententiam Schulzii amplexus eſt Autor, qui palatium Herodis regis, in Sione monte ſitum, Praetorium Pilati fuiſſe exiſtimat: quae res non praeter conſuetudinem eſt magiſtratuum Romanorum; ſic enim Syracuſis re-

giam Hierosolymis occupaverant. Philo in legatione ad Caium, sic Philarchum in domo Herodis elypeos aureos suspendi iussisse; cuius rei narratio per se spectata, nihil autori huc facere, at alio Philonis loco, quo id in Pratorio factum esse profitur res satis luculenter eruitur vita eft. Sed omnis in autore dubitatio orta est ex narratione Philonis, qui nullas imagines in clypeis fuisse resert, errore a multis alii et a Scaligero refutato, ad Eusebii Chron. p. 338. Clypei, in quorum honorem suspensi sunt, eorum imaginem expressam referebant, nec tamquam signa alienis imperii, vt apud nos fit, loco editos affixi sunt: quæ enim causa fuisse Iudæis illud deprecandi, cum satis se alieni muris esse scirent? Vltimo loco de scriptis Hebraeorum, deque eorum materia, autum est, quae disputatio ad omnes fere eorum libros non leuis lumen affert, nec in Oriente homines multum a prisco aedificandi more recesserunt, quare ab eorum consuetudine antiquas illas res illustrant. At cum ardnum sit de materia structura veterum tradere, passim hic erruit autor; caeterum magna cura, singula quae huc faciebant congessit.

PLVTARCHVS περὶ δεισιδαιμονίας καὶ περὶ τύχης. Graece et Latine nunc primum separatim prodiit, cum Animadversionibus Reiskii, Solanii, et Xylandri. Variae lectiones duorum Codd. MSS. Mosquensium, et suas animadversiones adiecit CHRISTIANVS FRIDERICVS MATTHAEI, Vniversitatis Cusanae Mosquensi Professor. Accedunt Plutarchi fragmenta quaedam.

Mosquae 1777. 7 pl. in 12.

Item:

Item:

PLVTARCHI LIBELLVS DE SVPERSTITIONE, et Demosthenis oratio funebris in laudem Athenienſium, qui fortiter pro patria pugnando caeſi ſunt ad Chaeroneam. Graece et Latine, cum integris notis Reiskii, Sallieri, Taylori, Wolfii, et Xylandri. Denuo recenſuit, varias lectiones trium Codd. MSS. et ſuas animaduerſiones edidit CHRISTIANVS FRIDERICVS MATTHAEI, literarum Humaniorum in Vniuerſitate Caeſarea Moſquenſi Profeſſor Publicus Ordinarius.

Moſquae in typogr. acad. 1778. 9 plſ. in 12.

Ex quo tempore Moſquenſis Vniuerſitas nacta eſt Matthaeum, virum doctum, acrem, et induſtrium, ornandique muneri ſuo indefeſſa cura ac ſtudio inuigilantem, e bibliothecis, quae adhuc latuerant, ſingulis propemodum prodeunt annis, non tantum in iuuentutis Moſquenſis vſum, verum etiam ad multorum aliorum, qui litteris delectantur, emolumentum. Nec tamen idem eſt, aut eſſe poteſt, celeritatis modus et diligentiae, quam ſi quisquam ſcriptor alius, Plutarchus certe ſummam, deſiderat. Capeus autem Plutarcheae orationis ſuauitate, quam olim, cum Lipſiae doctores Academiae ſpecimina quaedam eius interpretantes audiret, cognouiſſet, de ſingulis quibusdam eius libellis, ex eorum, qui moralibus adnumerantur, genere, bene mereri decreuit. Cumque ſibi videret virium et ingenii periculum faciendum eſſe in eo ſcripto, quod nondum eſſet ab alio ſeparatim editum, et de libello de diſcrimine amici et adulatoris edendo cogitaret, praeuenit eum ſubito Cl. Krigelii in eodem explicando labor, et a conſilio reuocauit. Quapro-

propter id eos, qui non minus quam ceteri arte ferinâ
ſciunt, qui ſimilarem vel intermediam ad ſingulas ſpecies
concurrere nimium ſollicitum deridentur, qui ſpecies
quasvis ad animalia ſolitaria ſolitarie referunt, hi, qui
eos amplius de cauſſis futuris cum veritate ingrediun-
tur, cum experientiâ nimium utuntur. Subtilius quibusdam
criticis dein inſtruebat a cautionibus ſuperius collectis, in
assembleâ Societatis decimo et vno, duodecimo quo ſcripto-
rum, quam olim regnis Reinki, Pauperis Mercatoris Ma-
ſſilienſis. Summatur Magiſter urbis Ludovicus Sanctiſſimus
Synodi eccleſiæ Orthodoxæ Patronus, Barbam, Amicus et
manus edito Francofurtus Xylander, cum variarum lectio-
num et obſervationum notatione, e conjecturis ſcripturarum
textibus cum latino verſione redidit. Alii quidem editores
curabat; ut Baſſiorum anni 1542. diligenter denuo re-
cognitorum operam, Reinki animadverſionibus integram, ea
ſecundo voluminis animadverſionum ad Graecos Auctores
ſeq. inque annotatis Salmaſianis, de urbibus Hellenicis, ſub
fin. p. 155. ſqq. hic innotat, cuius ipſum auctorem, non
ita diligentia, vehementer ſtudiorum ſuis ſuiſſe fatetur. Ju-
ter has tamen copias, Plutarchi libri aliquoties periclitatio-
nes. Praeſidia ibi nondum erant libertas, ſed ſolum et ſi
libertas inſolite perſecuta. Codicum enim lectiones, ad
quod omnes Bianchii ſuſpitiones vitio adſpicere in reſol-
tum, parum ferunt habuit. De quorum valore et habitudine
ſes ſolutam ingenua in praefatione: „In vtroque tum utro-
„que haud procul, ſaepiuſque vt illic ait, ſuccurrit ſcriptura
„deficiens. Hi autem, vbi eum editum ſcientiae, vulgatae
„lectionis prodita quaedam adſunt. Non nunquam tamen,
„ad hanc ibidem reuiro, lectionem probabiliorem ſuppeditant.
„Animadverſionibus et emendationibus Reinki multo fere
„deficiorem.“ Quapropter non libertas conjecturis ibi
vendum, et excuſatio ſe pecuniarum paucis, confirmat ſa-
diuſa ſolenda loca, et praeconſtituendum ſimilium ſe ca-
mendi emendationis deficiens admonuit. Simili ergo damno

quam

Digitized by Google

quam periculoſum opus eſſet Plutarchi moralia edere, quam faſtidioſi lectores, quibus, modo tarditatem, modo temeritatem accuſantibus, nec cauendo, nec audendo facile ſatisfiat. Quodſi, vt eſt, haec coniecturalis ratio, ſiue ſponte, ſiue Reiskii admiratione et aemulatione ſuſcepta, anceps et lubrica videbatur, ſupererat alia, non parum ad Plutarchi praeſtantiam vindicandam, et ad lectores erudiendos accommodata. Operoſum fortaſſe commentarium ſcribere nolebat; ſed indaganda tamen erant et indicanda, quae paſſim eſſent citata et prolata veterum ſcriptorum loca et teſtimonia, vt, vtrum ex editis, an ex ineditis eſſent libris petita, conſtaret; placita et decreta ex philoſophorum veterum ſententiis explicanda; fontes ſignificationum verborum et formularum, in Poetarum maxime veterum Platonisque et Thucydidis libris demonſtrandi, vt nihil dicamus de iis, quae ex Chronologia, et Hiſtoria, et Geographia vetere erant illuſtranda. De caeteris parum vel nihil adnotatum, formarum autem dicendi, verborumque poteſtates, ex recentioribus fere ſcriptoribus petitis exemplis declarantur.

In emendata lectione cetera fere niti et fulciri omnia fatemur; neque tamen probas lectiones ſubito corrigendi impetu ſollicitandas eſſe cenſemus. Ad quod genus referenda quaedam, quae ſubiecimus, viſa ſunt.

Περ. Δυσωπ. §. 7. ὡς ἔλεγε Βρῦτος, οὐ δοκεῖν αὐτῷ καλῶς τὴν ὥραν διατεθεῖσθαι τὸν πρὸς μηδὲν ἀρνούμενον. Sana ſunt. Quomodo ergo ſuadet Vir doctus, legendum aut τῷ δοκεῖν αὐτῷ κακῶς omiſſo ἂν, aut ὡς ἂν δοκεῖν αὐτῷ καλῶς? Quae certe multo magis, ſi quid videmus, implicant et obſcurant verborum ſententiam.

Ibid. §. 9 extr. ὥσπερ βαφὴν τὴν φυλάττουσαν ἀκρισίαν μαλαχθεῖσαν αἰσχύνῃ προίμενος. Satis patere arbitramur, vel e verbo μαλαχθεῖσαν, non eſſe repudiandum vocabulum βαφὴν, pro quo Moſq. 1. βαφῇ non male prorſus, neque temere arripiendum λαβὴν aut ἁφὴν, quod vtrumque cum

verbo μαλάττεσθαι consociari nequit: βαφὴ ergo est tinctura, color, quem pannus aqua maceratus et madefactus, dilui et diffluere sinit. Sic autem vertimus: *si custodiremus incredulitatem tanquam colorem maceratum dilabi permiseris.* Mosquensis cod. lectionem ὥσπερ βαφῆς — μαλαχθεῖσαν sic intelligamus: *tanquam intingendo — maceratam.*

Ibid. §. 25. καὶ πόλεις πόλεσι καὶ φίλοι φίλοις διαφερόμενοι τἀλάχιστα δεῶσί τε καὶ πάσχουσιν. Non ita nouum ἐλάχιστα, quam etiam lectionem codd seruant, pro *extrema, ignominiosa, deterrima*, recentioribus praesertim, qualis Plutarchus est, scriptoribus, vt eo electo legendum sit τὰ ἔσχατα, vel τὰ κάκιστα, vel τὰ αἴσχιστα, quae quidem glossematum magis loco sunt. Alexandrini Interpretes Iobi 30, 1. νυνὶ δὲ κατεγελασάν μου ἐλάχιστοι *nunc me rident vilissimi quique et contemtissimi.* Paulus 1 Cor. 15, 9. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων. An fortasse non aeque de rebus ac de hominibus dicatur? At cf. Matth. 2, 6. et ibi Keuchenius in Annotatis p. 6.

Libro περὶ Τύχης §. 2. extr. ὥσπερ ὑπὸ πνεύματος πολλοῦ. Clariss. Editori illud πολλοῦ adhuc, vt languidum et frigidum vocabulum displicet. Forte, ait, σφοδροῦ, λάβρου, aut aliud quid simile. At non est opus. De vento et procella πολύς, πολὺς ἄγων, frequens admodum apud Graecos, ita vt ventus πολὺς πνεῖν, imber et fluuius πολὺς ῥεῖν dicatur. Omninoque πολύς in quibusdam formis cum magna vi et efficacia ponitur: vt πολλὰς χεῖρας τανύειν apud Callimachum, πόλλοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς περισκοπεῖν, vel βλέπειν, apud Heliodorum et Aristaenetum. Vid. Ernesti ad Callimach H. in Dian. 27. πολλὴ ἀφροδίτη, *acris, vehemens.* Valkenar. ad Eurip. Hippol. p. 214. πολλὴ χάλαζα Philo 1. de vita Mos. p. 620 Neque vero λάβρος semper de nimio vento; de anhelitu autem ex anxietate vel cupiditate altius ducto, est

apud

apud Longum Paſtoral. lib. I. extr. p. 28. ed. Moll. καὶ αὐτὸν τὸ πνεῦμα ποτὲ μὲν λάβρον ἐξέπνει καθάπερ τινὸς διώκοντος αὐτόν. At Ariſtaenet. Ep. II, 7. dixit idem his verbis: θερμῷ δὲ καὶ πελλῷ τῷ τῦ πνεύματος ῥεύματι.

Περὶ Δεισιδαιμ. §. 3. κατεπείγει καὶ συντείνει τὸν λογισμόν. De verbo συντείνειν, an verum ſit, dubitandum non erat. Eſt autem *incitare, conitare.* Philo de vit. Moſ. III. p. 678. ὅσα συντείνει πρὸς εὐσέβειαν. Neutraliter ſignificat *feſtinare.* Idem de vit. Moſ. I, p. 628. συντείνων ἐπέσπευδε. Item συνεκτείνειν, idem de Legat ad Cai. p 1024. Saepe permutari a librariis cum συντέμνειν docet Fullerus Miſc. Sacr. III, 9.

Ibid. §. 6. πηλώσεις, καταβορβορώσεις. Duo haec vocabula gradu differunt, ita vt per prius minus, per alterum maius denotetur. Ergo nihil ταυτολογικὸν habent. Nec admittenda eſt Viri Cl. coniectura πηρώσεις.

Ibid. ad §. 5. in nota p. 19. ὃς καὶ πάλλας καλῶσιν. Legendum eſt ὃς κ. γάλλας κ.

Ibid. §. 11. λιθοξόοις καὶ κηροπλάσαις. Nobis videbatur κοροπλάσαις legendum, vel κοροπλάθαις, e Thomae Mag. et Mocridis praeceptis.

Ibid. §. 15. αὐτκία τὸ ξίφος μεταβαλεῖν, καὶ τῷ χεῖρε συνδῆσαι παραχρῆν. Hic μεταβαλεῖν τὸ ξίφος ferri poſſe negat. Enimuero, ſi ea notione accipiatur, qua §. 8. eſt, δεσπότην μεταβάλλειν, ferri poſſe videtur.

Nam quemadmodum hoc eſt *mutare dominum*, ſiue a domino parum aequo ad leniorem ſe conferre, ſic illud, *enſem mutare cum vinculis* i. loco enſis pati manus conſtringi.

Demoſthenes cum Plutarcho vi iungeretur, cauſa effecit. Nec tamen is fuiſſe, ſed etiam quia huius quoque orationis inter MSS. *Mutquettes* copia erat. Cui illuſtrandae cum omnis apparatus Reiskianus adhibitus ſit, erunt quoque lectores de fubſidiis critica, quae ſe continerent, ex eius in Demoſthenem praefatione, vel breuiter edoceendi. Quod neglectum, diſſimulatum illas notas intelligendi parti, aut neceſſitatem maioris editionis habentes, ſuſpicatus ſum ex tione ſ. 12. cum legatur και γραπτε αι τουτων τας διαφορας γνωριζομενον, nec ea verba ſollicitarint ſuperiores interpretes, miratur, ſcripſiſſe Cl. editorem, γραπτε ραδιουργια *Mſſ.* quod *retinui*. Immemorem eum fuiſſe oportet eorum, quae obſeruauiſſet Bachius et Erneſtius ad Xenoph. Apol. Socr. ſ. 16. Filiberus Animadver. ſ. ad Gramm. Vindl. p. 344. Hemſterhuſius ad Thomam Mag. p. 552. Perizonius ad Moerid. p. 367. nempe, paſſiuae tempus hoc medium apud Atticos vſurpari. Quod autem in Mſſto. reperitur tribuendum librariis. Nec ad ann. 20 formam ſatis attentus, ad Plutarchum vol. *Lucubrat.* p. 161 *Boeot.* raro in Lexicis occurrere monuit. Cur non potius apud ſcriptores, nisi Attices; vid. autem Koenius ad Gregorii libellum de dialectis p. 11.

IO. IAC. HOTTINGERI, PROF. ELOQV. IN Acad. Turicenſ. de nouiſſimum in oppugnando religione ingeniorum malis ortibus, maxime in Francogalli cuiuſdam libro, qui Syſtematis Naturae nomine fertur, conſpicuis, Libri duo.

Lugd. Bat. 1774. pl. 2. in 8.

Cum fere omnium temporum hominem Philoſophiae crimini darent, quod iuſtitiae eſſet religioni, eique maxime periculoſi, atque illa quo quem magis imbutum crederent, eo alieniori ab hac animo exiſtimarent: eadem, ſi nec no-

nostra tantae dotis simul inuidia laborare non exspectare nos debuit. Praeterire quod in tanta illustre Europae Gallicarum, pars, sub collatis patronat religionem Christianam philosophia adhuc non confessum, et quam bene alteri cum altera conuenient demonstrare, atque, vt plurimis figere videatur, multas vanas ingenii aberrationes, commenta tam philosophica ipsorum praetexendo, inanem aliquam gloriolam sacerpat. Igitur nunc non quod veritatem illorum luminum perfectam, et fatis ab ea quae in Scriptura est, quibus omnis Philosophia illustretur, tum quod religioni tutae exponi, namque, quicunque ea se effe, deducere atque ornare, et simul Philosophiam ad infimas literarum cruces ad eorum penitiorem fatis cognoscere et intelligentiam imperare exigere. Ne tamen alterius singulos periclitantibus effet, et quos huiles ter praeis mundi, debellari fit vitae eft, fi illorum fatis agnoscerur, quam Scriptura Naturae vocant, in hac genere maxime ordinem, quae omnibus omnium aetatum seruibus, diuina inexplicita quidquam, (velut rerum omnium nouitiae, attendere mundi, compellis simul unius natura, de iure fit ipsorum confessionis,) nisi ne demonstrando fed decernendo, non perfuadendo fed iubendo, infigentium fluitibus pona omnium locum adeat, quae ipsum, vti magni eorum libido parer, circumscripta. Cui rei quae tantum effe Hominem V. cl. quo iam ad annos fit, vti opus, veligia Gallis prefis facit, errore tam impudente, dolorq; illi vita eft, fi, non vti quibusdam locis deuexis, circulum, quam incudis effent in magis, quae sanctum habuisse in religionis contentum. Primus igitur error quem refutari, ex reliquorum, de magna corporum fuit, eorumque mori, hoc enim perhibet illa necessaria comprehendi: quae fententia fedibus Deus, omnium rerum necessitatem introducit. Nam cum primae haec rerum vniuersitatem, vt quicunque corpora ille polle, quae animo conti, legni non, et magna ad ipsum vel ex naturae ingeniorum

mentosi, eiusque rei rationem in semidiuina positam esse, quae sine creatore nulla esse possit, ideoque ex hoc ipsum necessario esse, quae tamen omnia praeter ea, quae loco citato ex mente Newtoni, extant in hanc rem argumenta, nihil habent, quod ad rem faciat, quippe, quum nemo non existentiae corporum locali tempore definitam vim habere intelligat, momentum non est. Quid enim, si omnia corpora quae existunt, quodcunque tale sint, eiusdem generis, eam quoque vertas, quae tempore quo quae corpora, finem vegetis libido fit, aeternum putabit? neque eo minus eorum nemo, quod, talia in rerum, hoc tempore natura reperta, ea corporum vel pluralitas vel vere positis. Neuerlaio igitur corpore, in aliquam partem ductis, et si tempore eiusdem caelo mutatur, ab ipso de- vertet quam vela tribuamus, effectu talionis illud natu- rae finem, quo animum rerum rationem ubi, eamque ab- finis infinitum eft; adeo firmum et immutabile, ut, quod ego, nemo philosophus hactenus mihi fabulas effe videatur. Quare concedamus, aperte, effe corpora tantum, quibus rerum a creatione corporum, motionem eorum motum, quam a. Deo dicendum fingere corporis finis. Adhuc ita haec fi qui adhuc fuerit, qui corporum confusus fuit, vel, non vide de Deo laborandum, pofle haec rebus in- nisi, et eorum quo Mathematicus omnia tanta fapientia vel, infinita Deo, finul et eiusdem tali effentiae, neque ab- ipse dubio fore, quae, fi quis in tenuerit de Deo ne- ter, inaugura orientur. Corpora, quibuscum rerum ita- mal informare non poffunt, nec qua ratione fingula ope- eiusdem tanta amplis effectus fint, concipere, ea de caufa rerum labor mea Deo illa, tantum effe mihi videtur, ut rerum effectum fequi nec fatis tefte hoc, Deum fingere fed et alia in fuae partes trahit. Qui enim fingitur, fa- ctoris fecum communicet, eandem vertam eorum vim et compounds fenfu absque me, hoc, imperatoria cultu- tate completa, uniuerfique Deum abrahamo, et corporum vocatur ventilationem perdere, ad digna fua cum? Sed

Digitized by Google

vi, etiam Homi. quos non reprobamus, Sed Spiritum non habent cum eorum sit compositio, qui plures non tempore non virtutes. Quod Deo eorum, numerosque corporum motus, diuersus eius dimensus, ita in omni parte, qua simplicissima est, neque vlla partibus conflata, flare videatur, quemadmodum calculus illum ad diuersi partes quam si totum conferretur, et animum, omnino, mirum? Quare, qua nobis parte humanus homo et cetera animalia praeditorum, eam vt deprimere et minus audiamus, ab hac qui quantitate exponit, humanum ille videtur, partium inter se rationibus nullibus. Quibus Hominem non in quantitatem vel, et colandere, et Leibnitiana placita de monadibus, partes corporum elementis, quae ipsa, quae longe omnium numerum excitat: falsa enim hae et monadum sententia, excellentiam animum rationem animum esse, neque vlla rationem in numero et simplicem reliqua, quae ipsa eorum numerus ita. Caeterum de simplicitate corporum definitio quidem illa explicit, vt vulgo indigi, verum neque mentis, neque eam eodem ratione qua simplicem animorum caeterum existit, et eorum libertas adimendi, neque ad eos vindicandos aliud telum pugnandum fuit. Haec de prima libro.

Secundus liber, ex complexus, quae nunc, quicum illi eorum ad vitam Homi. quae, de natura Dei, de principio primumque de origine spiritum spiritum, ille aquam praedominio de mentis naturam, Hei, ita, eorum mentis indigam, vel, vt mali quemque de origine cognitionis, quem quae humanum habet de vitalem et natura Dei, in quo Quid dispositum, illud quod a veterum quibusdam deum mentis naturam, permanis quae Deo humanum, eorum per partium fuit, qui eorum error ex est existere et fruendum, vt ita non tempore ita haec iter qui ita. Quod ea fieri ad plum naturam Dei, de praedium Systematis Newtoniani autem: quemadmodum Deo praeponuntur ea corporibus, vt partium ab eo, quod et humanum eft, vel nulla vel longissime remotum, partim ea quae ex longae communis

Digitized by Google

eruria fiet, intelligentium, fapientum, beatitudinis ac felicitatis. Ut quantum potest evitetur vitium, hoc fumma minimum fit. Ita omnem eius notionem concludi ac perveni. Quod enim, cum fit nullis fit limitibus circumscriptum, illud neque est, neque unius omnino esse potest. Ad haec Hobbesiana perquam apposite illa plane ignorare, quae bona inhaud noxiorum intermixtura, quibus ea non mutabilis fit, nos autem nos videre, nugamenti tam indultum est pugnare, nihil aliud fieri, quam ut nos pueri fiat, quia ita comparata fit, ut ab eius vim nihil accedere possit, neque ipsi maior exoriatur quaestio. At fcientiarum, non eam inhaerere omnem complectit non posse, quia hoc nihil ad eam rem, mentem fe gerere humanam: multa adeo effe, quae quod effent, omne adhuc effent, quae nobis effent, ignorat. Ad alterum vero quod attinet, quo Deus, de eruditionem, humanam naturam inhaerere, fi quae ad hominem fint, huic neque attribuantur, valet praeterea non benignitatem contingentia: mentis in illam dominationem, eumque in finem conservatella obligare. Particulam enim effe ut, ignorare difficultas, quod inter genera eft vitiorum partes, praeclarum ita rerum confer, hominem quare cognitionis in effectu, paradum beatitudinem, aut vera vi, haec bares cupies effe debeat, excipere mihi multo facilius effe exiftimavit. Nec Gallum quoque de benignitate Dei attribuere, quam ejus attributum effe contendimus, fe de ultimo, fi de intimate: ita et plane apparent, omnes in homine motiones effe confilio ac perturbare; cognitionis fubiectum ad non finem aut rationem inseparabili pofle. Nec, quia inter nos dominus fubalia nifra practica eft philofophicorum, quod ma fi dubio eos aquo elegantes requirat, nec fimile hoc mone confeftim, haec fortaffeamdam communitatem literarum et religionis anumbrare: et dilcentiae pacificum, illos cum religion fruftra et non bellone parvoperare effe.

Digitized by Google

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Octobris Anno MDCCLXXV.

GASPARIS ALOYSII ODERICI, PATRIC. GE-nuenſis, Academici Etruſci, de marmorea didaſcalia in vrbe reperta, Epiſtola ad Caietanum Marinium, Tabular. Secret. Vatic. praefectum.

Romae, Io. Generoſus Salomonius publica excudébat facultate, 1777. pl. 7. in 8.

Inter antiqua Graecorum monumenta, quae ad noſtram aetatem admodum pauca, per hominum negligentiam, et temporis iniuriam, ad noſtram aetatem venerunt, referenda ſunt ea, quibus actae commiſſaeque a Comicis et Tragicis fabulae recenſebantur. Fuerunt enim, qui tempus, quo fabulas ſuas Comici Tragicique docuiſſent ſiue dediſſent, et quo Archonte, quaue anni tempeſtate ſingula quaeque dramata acta fuiſſent, in litteras diligenter referrent. Ariſto-

teles ipſe, itemque diſcipulus eius Dicaearchus. Callimachus, eum aliisque ſubinde, huic argumento tractando operam dediſſe perhibentur, vt docuit Fabritius ll. G. l. lib. II. c. 19. Horum nihil amplius exſtat, praeter ea quae in libris ſcriptis et editis antiquorum Poetarum reperiuntur fabulae praefigendae ad eos notitiam pertinentia, quae Iohannes Diomedes, quia vel Characterem, ſine de rebus ad ſingulorum ſcriptorum pertinentibus, tradunt.

Sed illa quoque monumenta perierunt, quae in marmore inciſa referebant veterum fabularum tempora, auctores, victorias ſiue praemia, et cetera memorabilia, quas marmoreae diſdaſcalias vocare ſolent. E quo genere eſt, quam Cl. Ode, ipſius exigua haec, ſed lectu digna libello, explicare aggreſſus, luculentis obſeruationibus inſtruxit. Poſſeſſor eius eſt is, ad quem epiſtola ſcripta fuit, Cal. Marianus. Conſtat e tenui fructu graecae eruditionis, Maſſiliorum in aedibus Romae repertus. Alius tamen quoque mentio fit quam ad calcem Syllogen Oleirianam Camaldulenſium monachi ediderunt, quae non ad athletas, vt eorum interpretes conſuerunt, ſed ad Comoedos ſpectare, et alteri ita prorſus ſimilis eſſe dicitur, vt non pro diuerſis aut duobus, ſed pro vno vtrumque monumentum haberi debeat.

Iam vero explicationem ipſam vtriuſque; vel ſi minus vtrius fragmenti, quo ſtribboreum et expeditiorem haberemus, placuit praemittere quidam veniens, ad hiſtoriam fabularum recte intelligendam ſatis neceſſaria. Igitur de Tragoedorum et Comicorum certaminibus dicere exorſus, quo primum tempore inſtituti, quibus mos dicbus, quibusue legibus acta, quod victori praemium propoſitum fuiſſet, quaeſiuit. Neque tamen omnia quae diei poſſint, aut quae a Caluiſio, Schelio, Petauio, Petito, Meurſio, Corſino, Bentleio, et aliis, quos memorat ad Demoſth. c. Mid.

Tor-

Taylorus p. 264. quos tamen nec omnes adhibuiſſe videtur, dicta fuiſſent, complexus eſt, ſed praecipua rerum capita perſtringens, ea tantum, quae vel neceſſaria, vel non nimis aliena viſa fuiſſent, ſubiecit.

Enimuero in ſingulis his, de origine, de tempore, de more, de praemiis committendarum fabularum, quaeſtiones non admodum quidem graues, nec tamen ſpernendas, ſcite magis acuteque motas, quam liquido compoſitas aut diſceptatas, arbitramur. A digreſſionibus quidem, ne quid forte perſpicuitati obeſſet, abſtinuiſſe videmus. At coniecturas audaciores, in Heſychianis inprimis quibusdam locis, vt ſententiae conceptae defendendae magis fauerent, factas, minus probamus. Quae demum auctoritas Λίμναια, feſtum Baccho ſacrum, pro Ληναια legere cogit? aut vnde iſtius vocis vſum obtinuiſſe apparet? In Limnis, in loco a paludibus exſiccatis appellato, acta Bacchi ſolemnia; nihilominus, vt eſt in Heſychii verbis, quae p. 34. tractantur, λήναια recte vocabantur. Audiamus Stephanum Byzantinum. Λιμναῖαι κώμη τῆς Ἀργείας· τὸ ἐθνικὸν Λιμναῖος. Et mox voce Λίμναι — καὶ ἕτερος τόπος τῆς Ἀττικῆς, Λίμναι καλούμενος, ἔνθα ὁ Διόνυσος ἐτιμᾶτο, καὶ οἱ Λιμναῖοι χοροσάδας ἦγον ἑορτάς. In quibus vltima ſunt Callimachi, cuius nomen in illis, καὶ οἱ, latere ſuſpicatur Hemſterhuſius ad Callimachi fragmentum CCLXXX. p. 538. cui addendus eſt Valkenarius ad Euripid. Hippolyt. p. 187. Limnaeorum tamen nulla mentio, quamuis eorum aeque ac ληναίων commemorandorum opportunitas erat.

Vetus opinio ac ſententia eſt, τὰ καθ' ἀγρὰς Διονύσια eadem eſſe ac Λήναια, ſiue minora Bacchi ſolemnia, Poſideone menſe celebrata, atque adeo auctumno: vid. praeter Caſaubonum ad Theophr. char. c. 3. Taylorum ad Demoſthenis Midianam p. m. 265. Fiſcherus in indice Theophraſteo

ſteo v. Διονύσια. Eam quoque pluribus tractat in hoc libello Vir doctus. Ruhnkenius, in Auctario emendationum in Heſychium, quae altero volumine Albertinae editionis tenentur, diuerſa putat, quamquam non ſatis idoneo, vt videtur, argumento.

Eadem autem fuiſſe Lenaea et Antheſteria, quae etiam ἐπὶ Λίμναις dicta, de quibus, vt omnino Bacchi ſolemnibus, poſt Meurſium in Graecia Feriata et Athenis Atticis, ad Stephanum quaedam notat Berkelius p. 512. 516. a Ruhnkenio, loco iam dicto, extra omnem dubitationem poſitum eſſe demonſtratur. At acriter negat auctor huius epiſtolae, et menſem Antheſterionem ab Lenaeone diſcernit, quem pro eodem habendum eſſe pugnant qui alteri opinioni fauent. Nempe Antheſterion dictus ab Atticis *menſis* eſt, qui Lenaeon ab Ionibus vocaretur. Antheſteriorum partes ſiue generis formae quaedam ac ſpecies πιθοίγια, χόες, χύτροι, eaedem quae Lenaeorum. Et quamquam alicubi a Lenaeis diſtincta reperiuntur, veluti apud Alciphronem 2, 3. Aelian. H. A. 4, 43. Diogen. Laert. 3, 56. tamen, niſi hoc placet, praeter iſtas tres formas, quartam adhuc, Lenaea per eminentiam quandam dicta, fuiſſe; has igitur formas, ſiue dies ſingulos totius ſolemnitatis potuiſſe diſtingui vt partes a toto, ſalua ſententiae cauſſa, facile intelligitur. At menſium et temporis diſcrimen repugnat. Antheſteria enim ineunte vere, Lenaea autumno acta. Illa in vrbe, haec extra, et quae ſunt reliqua, quae in vtramque partem diſputantur. Quaſi vero in his non de nomine magis, quam de re certetur, et Lenaeorum nomen, cum omnibus, quae in honorem Liberi ſeu Bacchi habeantur ſolemnitatibus, aeque ac Dionyſiorum nomen, de quo nemo dubitat, communicari non poſſit. Sane Lenaeorum nomen magis conuenire Ruralibus et autumnali tempori Virgilii quoque verſu Georg. II, 529. *Te libans Lenaee*

vo-

vocat — intelligere licet; neque tamen inde conficitur, illa voce ſolos ruſticos, non etiam vrbanos, ac quauis tempeſtate, homines in inuocando Baccho vſos fuiſſe.

Aliae in ceteris, quae auctorem attigiſſe memorauimus, capitibus, opiniones ſtruuntur, quas ponderaſſe vel cognoniſſe neminem poenitcat; nos vero illud quoque male habuit, quod negligentes ſaepe in exprimendis Graecis operas experti ſimus. Adeo non tantum in leuibus, ſed etiam in grauioribus aberratum eſſe vidimus. Mendoſe referuntur Petiti verba p. 22. ex eius ad Leges Atticas p. 46. et p. 117. nouae editionis, Commentario depromta: locus autem ſic legendus: *Eſt igitur mendum in his* ἐν Πειραιεῖ: *quare referibendum putamus* ὅταν ἡ πομπὴ ἡ τῷ Διονύσῳ ἴῃ περὶ ἀστ (non item ἐν Πειραιεῖ) καὶ οἱ κωμῳδοὶ etc. Et eam emendationem ad Demoſth. c. Mid. §. 3. p. 268. iam Taylorus repudiauit.

Ac iſta quidem fere de priori parte epiſtolae dicta ſunto. Nunc de altera, ad marmoris ipſius explicationem pertinente videamus. Singulis hic lineis quaedam obſervantur, quae huius lapidis litterarii verba recte legere et intelligere, lacunasque detriti et truncati fruſti ſupplere docent. Ad Comoedos ſpectare frequens Comoediarum, etiam nondum in indices Comoediarum veterum, quas videre licet apud Fabricium B. G. II, c. 22, relatarum, et Comicorum ipſorum mentio monet. Qui quidem indices ſex fabulis iſtis, quae, quod ad praeſtantiam lapidis intelligendam plurimum valet, in eo commemorantur, Σιδήροις, Κατακλίναις, Ἀυτομολούσῃ, Κολεοφόροις, Ἀμπελουργοῖς, atque Ἀντέρωτι, augeri poſſunt. Obiter p. 71. obſeruatur, *Lyſippum*, quem Fabricius B. G. l. c. inter Comicos referat, Vrſinus Tragicum fuiſſe arbitratus ſit, non niſi Chorodidaſcalum fuiſſe, ſiue magiſtrum et praecentorem chori, neque

rarum eodem interdum pacto et carminis exemplo inflexeri facile negat, de quibus Dalenius ad Marm. ex Antiquit. lib. VIII. differuit, quam is Wandalium dicit excrcuisse. Alios autem inibere inde Comitia relatus, *Francones, Lapsdeos, Charidnos, Cerdolionas*, charactidaliorum loco fuisse credit. Simul autem Archantum equestrium ornamenta ac tempora adnotantur, et lapidis, cum in historia et annis, quibus aliae illae fabulae fuerunt, computatio, tum ea re critica visa demonstratur. Sic in vulgatis Diodori libris XII, 34. Amilcarides quidam Archon Olympiadis 96. anno secundo memoratur, at in MSS., cum in Casleiniano, Arundelli Wellesleiano reperiri, eumque nec eodem antiquior hic loco, qui etiam ipse in habet, huic rectam ab hellenorum aemulatione. Hinc et alius Archontis Alcimedontis annum ella cognoscitur, qui etiam apud Diodorum XII, 59. est, et Pointus, qui *Myrtidem* rectum probet, praeiicit.

Caeterum, sooere ibi Indicebrum diligentiam in marmoribus antiquis ad legitimum vitam conferenda.

NOVI COMMENTARII SOCIETATIS REGIAE Scientiarum Gottingensis TOMVS I. II. III. IV. ad annos 1770. 1771. 1772. 1773.

Comitiae et Gottae apud Ioan. Chriſt. Dieterich 1771. in 4.

Habet Tomus I. 14. fere argumenti hiſtorici, philologici, phyſici, ex mathematici propoſita commenta-

Digitized by Google

tiones, auctorum illuſtrium, Halleri, Kaeſtneri, Heynii, Meiſteri, Michaelis, Valchii, atque Murrai. Qui rebus oeconomicis conſtituendis et regendis peculari ſtudio intenti ſunt, multa profecto in ſuos vſus transferent, de quibus ill. Hallerus fuſe ſatis, in *commentatione de pabularibus plantis* perſecutus fuit; quas vero idem auctor obſeruationes de vento Rupenſi euulgauit, ad curioſos naturae mirabilium potiſſimum ſpectare videntur. Mira eius venti eſt conſtantia, cuius variationes, vim, atque directionem, per 18. menſes ſtudioſiſſime obſeruauit auctor, adiecitque tabulam, ex qua intelligatur, ventum plerumque ex boreali plaga ſpirare, magis ex borea pleno, aut vento temperato, minus ex plaga boream inter et orientem ſolem: plerumque cum hoc vento conſpirare ſerenum coelum, quamuis, quod tamen rarius accidere ſoleat, turbidum ſit, aut pluat. Seligemus quaedam: ABRAH. GOTTH. KAESTNER *pro Ioh. Bernoullii Hydraulica contra Dom. d'Alembert obiectiones.* Superiore iam Saeculo nonnulli Italorum Mathematicorum de menſurandis aquae motibus, non ſine omni fructu cogitarunt, tandemque et Galli complures in cognoſcenda eius motus lege multum laborarunt. Quotquot ad hoc genus calculi perficiendum acceſſerunt, facta comparatione celeritatis per lumen vaſis aquae effluentis cum altitudine eius ſupra locum effluxus, ſtatuere, non alienam eſſe effluentis celeritatem ab ea, quam grauitate cadens corpus per altitudinem illi aequalem, quae eſt aquae ſuo vaſe contentae, obtineat. Inſtituta iterum iterumque repetita experimenta a Mariotto, Guilielmino, ac Poleno, non eandem prorſus aperiunt velocitatem, quin quadam ſui potius parte imminutam, ita tamen, vt ab obſtaculis nonnullis impediri videatur aqua, quo minus, quamuis conetur, effluendo legem conſtitutam ſequi poſſit. Fecere ergo operae pretium, qui leges has motus aquae effluentis, ex alio quam experimentorum fonte, hoc eſt e ratiociniis ex fluidi natura deductis, mul-

multo certius, ac latius, quam factum fuerit ante, eruere, et firmare conati sunt, quorum princeps exstitit Daniel Bernoullius, cuius Hydrodynamica eius rei luculentum satis testimonium exhibet, nixa principio conseruationis virium viuarum. Iohannes vero Bernoullius, relicto hoc principio, superstruxit hydraulicam suam principiis primis, de quibus liquido semper constitit inter rerum mechanicarum peritos. Praebuit hoc opus occasionem Dom. d'Alembert, reprehendendi multa in Bernullio, cuius in se defensionem suscepit illustris Kaestnerus.

Principii autem, quo Bernullius vtitur, potestas, in his potissimum momentis posita est: aquam vase concluſam grauem exercere, in locum per quem effluit, pressionem, et si fingendo haec grauitas tollatur, vrgeaturque aqua in suprema superficie vi tanta, quae sufficiat efficiendae pressioni aequali ei, quae oriebatur ante a grauitate, futurum ita, vt eadem velocitate effluat aqua grauis aeque ac non grauis. Id ipsum est quod innuit Bernoullius sua translatione virium motricium singulis aquae grauis stratis inexistentium, in supremum stratum facta. Asserit ill. Kaestnerus, hoc quidem principium ab euidentia theorematis Pythagorici nonnihil remotum, approbari per omnia ea, quae in theoria de actionibus virium praecipiantur.

Putat praeterea Bernoullius, aquam in strata horizontalia diuisam ita, vt, quod nunc effluit stratum, velocius vtique moueatur omnibus iis, quae interea in prismatico vase descendant, esse que eius velocitatis non aliam rationem, quam quae pendeat a comparata luminis angustia cum ipso vase, ita nimirum obtineri, vt continua maneat aqua, ac tantundem affluat, quantum effluxerit, in quo quidem, salua lege continui, fieri non posse putat Bernoullius, vt velocitas aquae in vase subito abeat in illam, quin potius

tius in exigua diſtantia a fundo vaſis, aquam velocius velociusque moueri, donec tandem eius velocitas ad eam aſſurgat, qua effluat. Atque haec aquae pars ſenſim ſenſimque contrahitur ab amplitudine vaſis ad anguſtiam foraminis, ibique ad angulos vaſis immota quaſi conſiſtere concipitur.

Aquae ita effluentis velocitatem refert Bernoullius ad eam vim, qua aquae in vaſe contentae velocitas pedetentim accreſcit ad effluxus velocitatem, atque aequalem ponit hanc vim ponderi aquae in vaſe contentae. Diſſentit hic Dom. d'Alembert, atque aſſerit, fluidum, ex amplioribus gurgitis locis in anguſtiora contractum, ſe ipſum in hoc ſpatio accelerare, nihil prorſus contribuente ad id grauitate; ob eam nimirum rationem fluidum ſui ipſius motum accelerare, quoniam iam ſpatium, per quod effluere debeat, anguſtius ſit: ſed hoc ipſum effatum contradicit aperte theoriae motus, cum nullum corpus in ſuo motu quidquam mutare valeat, quinimo ſemper ab alio cogatur, quotiescunque aut tardius, aut velocius progreditur, aut a via deflectit.

Caeterum, fatente ill. Kaeſtnero, deſideratur in hydraulica Bernoulliana ordo ille, illa perſpicuitas, atque ingenii elegantia, quae in aliis eius Operibus ita inſint, vt voluptate diſcendi lectores adficiant: cuius rei rationem ponit vel in eo, quod crediderit, alios cum fructu laboraturos in ordinandis et illuſtrandis iis, quae inuenerat, ſiue etiam, quod ob aetate iam prouectiorem, diligentiam non tam acrem operi exornando adhibuerit.

M. ALBERT. LVDOV. FRID. MEISTER, *de aberratione attritus a lege inertiae.* In explicanda difficili et ſalebris pleniſſima doctrina, non mediocrem profecto animi contentionem ſumma cum laude adhibuit auctor Cl. vt etiam nonnullis,

quantum argumenti intricati natura permitteret, rem prorſus confeciſſe videatur. Vſus autem fuit quatuor machinis diuerſis, ſatis tamen ſimplicibus, harumque motus exegit ad horologii vibrationes.

Prima vectis eſt, qui cum ipſo axe horizontali rotatur, et additis vtrinque iuſto libramento ponderibus, motum ſemel conceptum diu ſeruat. Axis a filo circumuoluto, et pondere appenſo, ad motum concitatus, poſtrema fili euolutione facta libere moueri, et diſcurſus alacres obire pergit, donec vires ſuppetunt, ab aeris et frictionis reſiſtentia ſenſim exhauſtae. Deſinit axis in cochleam marem, ſatis longam, in quam coniectus leuis vncinulus indicis loco eſt; nam rotationum numerum indicat numero ſpirarum, quas ipſe interea percurrit. Axis ferreus voluitur in aurichalco.

Secunda machina eſt axis ex aurichalco in peritrochio plumbeo; in ligno voluitur, ſed vt prior ope ponderis a filo ita circumpoſito pendentis, vt poſt vltimam reuolutionem filum mox a retinaculo defluat, et axem liberet. Axis conuerſiones in motu accelerato tot ſunt, quot fili circumducti ſpirae; et in motu retardato vel numerantur ſimpliciter, vel, ſi opus ſit, ab indice aliquo, vt in prima machina monſtrantur.

Tertia conſtat ex ferreo axe in peritrochio ligneo. Peritrochio impendet et innititur aſſerculus, ambitum illius atterens, et pondere impoſito vim frictionis, citra maſſae mouendae incrementum, in immenſum augens. Cetera ſe habent vt in ſecunda machina.

Quarta denique eſt cylindrus ligneus immobilis, in quem coniicitur filum, ponderibus vtrinque graue, et in ſuper-

perpendii deſcenſu cylindri ſuperficiem valde atterens. Vbi hoc iterum obtinetur, vt frictionis vis reſpectu maſſae, et inertiae, in immenſum creſcere poſſit. Filo enim bis vel ter cylindrum cingente, ſufficit vel ſolum eius ponduſculum, ponderi praeter fidem magno, quod ex altera parte appendatur, ſiſtendo. Frictio ſcilicet longe ſuperare poteſt pondus ipſum, a cuius preſſione oritur, vt et in machinis quibusdam, modica preli et habenae coercitione, ingentes rotarum impetus compeſci, et terendo ſiſti videmus.

Experimentis ita conſtitutis, adiectae ſunt tabulae, vt comparatione facta phaenomenorum ratio diſtinctius poſſit intelligi; ac facile fuit inde deducere, quae ad naturam frictionis pertinent, quaeue ex eadem, non autem ex inertia conſequantur. Itaque auctor V. Cl. concludit: attritum vix ſequi legem inertiae, niſi concurrant aliae cauſae, quae illum in hunc quaſi ordinem cogant, fauere nonnunquam attritum motui magis accelerando, quam inertiam, ſaepius etiam ab ipſa motus velocitate fieri difficiliorem. Prius quidem obtinere eidem videtur in metallis ſaltem durioribus, vel ſpeciatim in ferro, cui atteritur auri chalcum. Ex conſtanti etiam obſeruatione artificum certum eſt haec duo inter ſe commiſſa facilius moueri, et minora detrimenta pati. Forte et ad metallorum indolem accedunt alia corpora, quorum materia ex aequo digeſta, quaquauerſum pariter cohaeret. Poſterius contingit in materia ſtriata, ſciſſili, ex ramentis et foliis, intercedente quodam glutine compacta. Quod vero ad frictionem puram, ſeu mechanicam attinet, vt a ſola plani inclinati actione pendet, inertiam imitari videtur, mixta contra, ſeu phyſica, ita in diuerſum niti, vt vel aſperior ſit, vel mitior quam pura, prout materia vel cedendo ſenſim exaequat et aſcenſui faciliores reddit ſuperficierum cluos, vel ſpinis quoque excitatis exaſperat.

Decreti Nicæni de Paschate explicatio CHRIST. GVILIELMI FRANC VALCHII *Particula prior.* Multi quondam fibi aliisque impoſuere, dum in decreto Nicæno de canonem de tempore celebrandi Paſchæ itteruntur patuerint, quorum nominibus eo etiam proceſſerit, vt contendierint, poenam adeo a Nicænis conſtitutam fuiſſe illis, qui decretum eorum de Paſchate violarent; cuius aſſerti auctor Ludovicus Thomaſſinus exſtitit. Canonem talem nullum conſtitutum fuiſſe a Patribus recte negat doctiſſimus auctor, affirmat autem, ſupereſſe alia rerum a Nicænis geſtarum monimenta, quibus continuetur memoria decreti de Paſchate; atque horum triplex genus conſtituit. Ad primum refert tabulas quaſi publicas, quae auctoritate ac exſtimatione praeſtant, in quibus principem locum ſuo iure tenet epiſtola Synodica, quam Nicæni ad Aegyptios dederunt, quaeve apud Socratem, Theodoretum, atque Gelaſium Cyzicenum legitur. Huic proſecto epiſtolae nullum prorſus legis veſtigium ineſt, quin potius ipſorte de patre quidem natum fratres in eo refertur: quamquam ex eadem corpoſcatur, ex voluntate patrum Nicænorum omnibus binas Paſchatis celebrandi regulas fuiſſe ferundas, partim vt ne quis Judaeos imitaretur, partim vt cum Romanis, Alexandrinis, aliisque conſentanea ſit omnium annuiverlaria Paſchatis religio.

Idem probatur ex litteris Imperatoris Conſtantini, datis ad eccleſias, earumque praeſules, qui a Concilio Nicæno abfuerant. In his ſententiam Nicænorum ita expoſuit: *vbi, quum de ſanctiſſimo ritum paſchae de quoſtione fuiſſet, communi omnium ſententia decretum eſt,* (ita verte Valeſius, melius redidiſſet Rufinus *ſibi,*) *rem ſiſtuiſſetam tuo reiiciendo die ab omnibus vbique celebrari oportere.* Loctu digna ſunt quae porro Imperator monet: *conſtat et quaeſo exſtrae ſanctitatis ſolertia, quam grave ſit, et indecorum, eodem diebus alias quidem*

Digitized by Google

dem ieiuniis intentos, esse alios vero conuiuia celebrare, et post dies paschae, alios quidem in festiuitatibus, et animorum remissione versari, alios vero definitis vacare ieiuniis.

Producit tandem eruditissimus Valchius Canonem de paschate celebrando, ex Concilio Antiocheno Ao. 341. celebrato, cui multi quoque interfuere, qui Nicaeae praesentes fuerant. Canonis vero verba haec sunt: *Omnes, qui audent dissoluere decretum sanctae et magnae Synodi, quae Nicaeae coacta est in praesentia pietatis religiosissimi Imperatoris Constantini, de sancto festo salutifieri paschatis, esse excommunicatos, et ecclesia eiectos statuimus, si aduersus ea, quae recte decreta sunt, contentiosius insistere perrexerint. Et haec quidem de laicis dicta sunt. Si quis autem eorum, qui praesunt ecclesiae, Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, audebit post hoc decretum, ad populorum subuersionem, et ecclesiarum perturbationem, seorsim agere, et pascha cum Iudaeis peragere, sancta Synodus eum abhinc alienum esse ab ecclesia iudicauit.* Post Eusebii, Athanasii, atque Sozomeni testimonia, ad Ambrosii epistolam XXIII. ad Episcopos Aemiliae peruenit, e qua locum difficillimum excutit, qui ita fere habet: non mediocris esse sapientiae, diem paschalis celebritatis definire, et Scriptura nos instruit, et traditio Maiorum, qui conuenientes ad Synodum Nicaenam, inter illa fidei, vt vera, ita admiranda decreta, etiam super celebritate memorata, congregatis peritissimis calculandi, decem et nouem annorum collegere rationem, et quasi quemdam constituere, ex quo exemplum in annos reliquos gigneretur. Hunc circulum enneadecaterida nuncuparunt, sequentes illud, quod non debeamus vana quadam opinione super celebritate huiusmodi fluctuare, sed vera ratione comperta, ita omnium concurrat adfectio, vt vna nocte vbique sacrificium pro resurrectione Domini deferatur.

Putat itaque Ambrosius enneadecateridem a Nicaenis fuisse definitum, et commendatum; in quo quidem multi contendunt humani quid passum fuisse Ambrosium, et quae suo tempore ecclesiae vsu recepta erant, eadem sine discrimine pro Nicaenis statutis erronea sententia habuisse, aut Eusebii de paschate librum, Constantino oblatum, perperam concilio Nicaeno tribuisse.

Quod vero attinet ad ipsum de paschate decretum; refert hoc eruditissimus Valchius ad tria potissimum capita, quorum primo Patres Nicaeni voluerunt, vt sacra paschatis ab omnibus vno eodemque tempore et die celebrentur; cuius rei testimonia sumit ex epistola Synodica, Constantino, Eusebio, Athanasio, Sozomeno, Ruffino, et Ambrosio. Mandarunt etiam, vt ne cum Iudaeis eodem die perageretur; atque tandem, vt eodem die haec sacra in omnibus prouinciis fierent, quem illis ab antiquissimo tempore Romani, Alexandrini, aliique occidentis populi, et nonnulli orientales, consecrare consueuissent. Fuse haec omnia ac doctissime pertractata, et si quis adiunxerit ad ea, quae commentationis huius posterior particula pertractat, procul dubio pleniorem decreti Nicaeni historiam vix ac ne vix quidem desiderauerit.

TOMVS II. Commentariorum, ad a. 1771. aeque continet eiusdem argumenti commentationes, qualem *Meisteri* V. Cl. commemorauimus, Tomo I. insertam. Idem auctor hic *de veterum Hydraulo* disputat, disputatione in 3. partes tributa. Indicabimus palmaria capita. Veteres fere omnes, quaeuis Musicorum instrumenta ad organa retulerunt, quamuis, vt ex Vitruuio constat, nomen Organi absolute ponitur de celebri illo instrumento empneusto, quod hydraulicis machinis perficiebatur, intelligendum. In hydraulo vero inest simul aquae et fistulae nomen, potestque hydraulica dici quaeuis

nis machina, ad quam aqua et fistulae ita adhibentur, vt vel aqua inseruiat vsibus fistulae, vel fistulae vsibus aquae: vsus tamen obtinuit, vt hydraulicum diceretur quidquid movendae, et ad necessitates, quin et voluptates nostras dirigendae aquae, inseruit, licet destitutum sit fistulis.

Quemadmodum nomine Organi vnicum machinae genus designabatur, ita etiam nomen Hydrauli eidem machinae tributum fuit per excellentiam, atque nonnunquam priori iunctum, vt nasceretur nomen hydraulicum organum; quae res, obseruante doctissimo auctore, non leuiter eos turbauit, qui res ex rerum ipsarum vocabulis aestimare solent. Cum enim complura apud veteres viderent organorum musicorum genera, quae partim a corpore sonoro, partim etiam a modo sonum excitandi, nomen sortirentur: videlicet 1) ὄργανα κρουόμενα a pulsando, 2) ἔγχορδα, ἔντατα, κάθαπτα a chordis, earum tactu et tensione, 3) ἔμπνευστα a spiritu quo animantur; facile sane fuit quartum quoddam ὑδραυλικῶν genus ita constituere, vt aqua vice animae, vel plectri aut mallei quoque, excitando sono adhiberetur, erantque qui affirmarent, aquam suo per αὐλοὺς decursu sonum effeciisse. Speciem haec absurda sententia mutuari poterat ab Athenaei verbis, qui litem de constituendo genere hydrauli ita dirimit, vt rectius dicatur ἔμπνευστον, siquidem ab aqua inflatur.

Secundum genus organi hydraulici auctor V. Cl. ita constituit, vt qualicunque motu aquae, rotae et tympana verserentur, quorum decursionibus, et tactu prudenti, cuncta fiant iuxta tempora et modulationes carminis, vt agitatio follium, et tactus pinnarum, spiritum in tibias respondentes admittentium. Atque tale organum, quo minus eodem sensu hydraulicum dicatur, quo molendinum vento agitatum pneumaticum appellatur, nihil sane obstat. Et cer-

te non ignota ſunt in Italia, atque alibi quoque, talia automata organa, in hortis inprimis Principum exſtrui ſolita, quorumque motus ab aqua pendet. Iure vero dubitat auctor, veteribus notam fuiſſe rotam ſic dictam phonotacticam, nec eſſe, recte aſſerit, cur quis prouocet forte ad Heronem et Vitruuium, quandoquidem horum organa prorſus ab illis differunt. Etiam organum hydraulicum eſt, cui a qua ſpiritum ſubminiſtrat, vt ſibi mixtum deferat in peculiare aliquod receptaculum, vbi emergens ex aqua ſpiritus, fiſtulas animandas intrat, aqua vero effluens locum relinquit influenti iterum, et nouos ſpiritus aduehenti. Cteſibicam vero machinam, non inepte putat additam fuiſſe organo pneumatico, vt vehementi expreſſione aquae crebrum ſpiritum excitaret, atque communicaret.

Forte vſus aquae, ad organa perficienda adhibitus, in eo conſtitit, vt non tam excitaret afflatu ſuo ſonum, quam potius aliunde excitatum inflecteret, frangeret, criſparet, vel vtcunque peregrino aliquo cultu et colore ornaret. De alio vero hydrauli genere intelligendi ſunt, qui contendunt, ſumtam fuiſſe aquam, non flectendae aut frangendae vocis cauſa, quin in immenſum augendae potius. Atque in his primus eſt Iſaacus Voſſius, qui aſſerit, Organa, quae vtrium, aut follium beneficio animantur, non inaequalem tantum, ſed et imbecillem edere flatum, quae vero aquae beneficio inſpirantur, non aequabilem tantum, verum adeo robuſtum et ſonorum efficere ſonum, vt longuis, quam vel tuba, vel buccina, exaudiri poſſint. Nemo profecto mirabitur, celeb. auctorem hic longe recedere a Voſſio, qui organa follibus inflata oppoſuerit organis aquae beneficio inſpiratis, vt fere faciunt, qui tibias vel ipſa aqua, vel ſpiritu ex aqua nato, repletas fuiſſe contendunt. Neque vero etiam dici poteſt, aquae miniſterio intendi et robuſtiores fieri illos flatus, niſi ab ipſius vaſis, quod perflant, lateribus be-

bene compactis, robur etiam accipere existimentur. Nonnulli aquae, ad organum perficiendum, non aliam tribuunt virtutem, quam vt receptaculum spiritus, pro mole affluentis et per fistulas elabentis spiritus, ita mox augeat, mox coarctet, vt neque iusto abundantius affluens fistulas statim obruere, neque iusto liberius effusus, eas deficere possit. Ita putat Heron statuens, aquam propterea addi, vt aerem abundantem loco cedens recipiat, contineat, et in futuram tibiarum necessitatem seruet; quam sententiam etiam Vitruuio tribuere, nihil dubitat eruditissimus Meisterus. Peraeus quoque autumat, Veteres aquae adiectione nihil aliud intendisse, quam aequalem aeris compressionem, quamuis dicat, eundem finem multo perfectius in organis nostris obtineri ope follium, quae sententia eum a castris Veterum longe satis remouet.

Profecto res est admiratione digna, potiusse Vossium a se impetrare, vt hydraulicum diceret organum, ad quod aqua non secus vtebatur, quam quocunque alio pondere, neque animaduertisse, eodem iure etiam horologium dici debere, vel lapideum, vel hydraulicum, prout vel lapis, vel vasculum aqua plenum, in Sacoma ei appensum est; quamuis forte non ineptus plane sit qui neget, hydraulo nomen ab aqua datum fuisse, cum fieri recte vtique potuerit, vt a Siphone potuis hydraulico, vice follium adhibito, ita nominaretur; imo qui Vitruuii caput XIII. inscripsit, de hydraulicis machinis quibus organa perficiuntur, magis respexisse videtur ad Siphonem Ctesibii, in vsus organi animandi traductum, quam ad aquae ministerium. Ita vero aestimandum est, Ctesibium non reperisse rationes tibiarum systemata continentis organi empneusti, sed machinis tantum hydraulicis perfeciisse. Postquam enim naturam aeris perspexisset, varia excogitauit, et summa industria confecit instrumenta, quibus aeris vim vel demonstraret, vel

ad vitiandos aut subjiciendos Romanorum successores, quorum facile primum eft Stephe omnes interdiu reperire, quem cum videret Gothicum aquum volubilem circulari, vel etiam eft, ex facrofti institutione videbatur, quod ipse in spiritibus experimentum valeret. Obtemperare fe in experimentum fabrorum teftabatur, et aequum pronunciavit, aquum vero tum demum adhibendum putare auctor, poftquam unimadvertisset Gothibor, spiritum a diphaerobus rebuffum quidem, verum non ita acquabiliter, ut a fallibus aquitatem, hinc opus eft recognoscendo quidem variabilis magnitudinis quod spatium recipiat, et quod temperet, nam quum fubtus fiftulas, id quod aqua adfolet, non tam hydraulicis, quam mere recipit hospitali hydrofiluris aquipollet: hinc bes pratti are videntur. Porro videtur a Stephanione fimilis exemplar modulorum aeri comprimendo aptorum, quibus non nisi fic dicti militares Catapultae aftronomicae appellationem acquirentur. Tandem hydrauli fpecie exercitia quod fonos adcendant, fingulas etiam partes diftinctius explicat auctor, vias defcriptionem librorum impetus. Virtuti enim, quoties eum illa exercuit, difficilem virtutem esse, aequum reprehendi virtutem, propterea quoque facile difficilem, debitis concilium, et fufficientes, fubtilis mens inftitui.

EXERCIT. CIVILITIS, STRAMENTUM. *de participationem Christianorum Romanorum cauffis non folum politicis, fed etiam religiofis.* Prodit haec commentatio infignem rerum ecclefiafticarum antiquarum peritiam, et fingulare dubia a communi recedendi ftudium, interdum integerrimo animi verecundia. Conftituit vero auctor, nullum deprehenso Chriftianorum perfecutionum fontem, quorum prior in cauffa politica eft, alter vero in cauffis profeffus religionis pugnantes.

Leges nimirum ab Imperatoribus Romanorum adversus Chriftianos datas ne fpectare omnes probat auctor, verum quas

quis Christianorum sacris nomen suum adscriberet, neue conuentus religionis causa agerentur, vt ne cui liceret aut Christiano, aut Christianorum esse magistro, vnde consequi putat, familiam Christianorum reipublicae detrimentum adferre, ac saluti publicae pernicioſam esse, credidisse, qui tales leges sancirent; in cuius rei testimonium adducitur *Cornel. Tacitus*, antiquissimus eorum omnium, quorum monimenta de persecutionibus Christianorum ad nostra tempora seruata fuere. Constat ex mente eius, non ferendos esse homines, qui siue Romanos solos, siue hos cum reliquis populis, hostili odio prosequerentur; et reipublicae interesse hos neci tradi. In hunc locum etiam adducuntur Tertulliani orationes, quibus ostendit, Christianos non esse hostes publicos; ex iis nimirum luculenter intelligitur, odii calumnia et iudices contra Christianos fuisse vsos. Atque haec omnia obscura reuera sunt, nisi, cur reipublicae Christianos summum exitii periculum adferre Romani crediderint, intelligatur.

Atque in eius rei cognitionem congrua satis ex historia ecclesiastica adferuntur. Quotquot nimirum ex Romanis ad sacra Christianorum transibant, relinquebant vtique patrios Deum colendi mores, leges violabant quibus illi imperabantur, et quibus putabant omnem reipublicae salutem contineri. Hinc desolata templa, et intermissa sacrificia apud Plinium Lib. X. cap. 97. Sua velut sponte inde noscebantur criminationes, quibus Christianos impetebant Romani. Obtrectabant religionem christianam, nouam vtpote, et contrariam Romanae, quam falso credebant antiquitate commendari. Etiam contumelioso superstitionis nomine saepissime eam traducebant, vt Plinius, qui, postquam per tormenta quaesiuisset ancillas, nihil aliud se inuenisse ait, quam superstitionem prauam, et immodicam. Tandm eruditissimus auctor, firmandae suae sententiae, ad-

ducit peruagatam gentilium criminationem, qua insignes calamitates quibus magna eo tempore pars Imperii adfligebatur, pestem videlicet, bella, fluuiorum inundationes terrae motus, famem denique inde deriuabant, quod essent in Imperio Christiani, qui deos non colerent, sed contemnerent potius atque riderent. Ostenditur id testimoniis desumtis ex scriptis Cypriani, Arnobii, Tertulliani, Firmiani, ex insigni denique Porphyrii per Eusebium seruato loco: *nunc mirum vlli videatur, ciuitatem hoc morbo tot iam annos conflictari, cum Aesculapius caeterique dii hominum consuetudini et consortio se subduxerint. Ex quo enim Iesus coli coeptus est, communem ac publicam Deorum opem nemo sensit.*

Praeterea his causis politicis adiungit celeb. auctor alium persecutionum fontem, quem aperit ostendendo, fuisse Christianos non tantum impietatis in Deos, verum in Imperatores etiam, suspectos, cuius criminis imputationes potissimum apud scriptores citatos, et causae deprehenduntur, quarum primum in hoc ponunt, quod Christiani honores diuinos, appellationem *Domini*, imaginum adorationem, Imperatoribus tribuere recusarent; secundam aiunt, quod pro horum salute nec vota facerent, nec sacrificia diis offerrent; tertiam denique, quod per Genium Caesaris iurare nollent. Caeterum auctor non negat, Christianorum conuentus clandestinos, nocturnos, antelucanos, conuiuia item agaparum nomine celebrata, habuisse suspicionem periculi, quamuis vani, tranquillitati reipublicae metuendi. Huius enim generis congregationes legibus Romanis prohibitae fuere, quod vsu et exemplis didicerant, natas inde fuisse saepius coniurationes sceleratissimas.

Ergo cum legibus eiusmodi latis, atque identidem repetitis, obtemperare nollent Christiani, noua hinc criminandi causa nata fuit, pertinaces esse, immorigeros, et adver-

versus magistratus obstinato animo, genus hominum quod exterminari e republica omnis prudentiae ciuilis ratio suadeat. *Neque enim dubitabam*, inquit Plinius, *qualecunque esset quod fatererentur, peruicaciam certe et obstinationem debere puniri.* Omnibus ita persecutionum causis diductius explicatis, negat tamen celeb. Valchius, curam salutis publicae vnicam fuisse causam, cur Romani persequerentur Christianos, sed superstitionem, amorem auitae religionis, studium sacra patria retinendi, si non omnium, multorum tamen animos ita occupasse, vt odium, quod a religione nomen habet, aduersus Christianos conciperent. Si quis enim inquit imperans alios a se in religione dissidentes, omittere iusserit publicas caerimonias, cultusque diuini particulas, quas legibus institutisque suae reipublicae aduersari putet, aut vetuerit, ne dogmata de re diuina, quae periculi quid habere ipsi videantur, libere proponant, aut ciues suos ad mutanda sacra pristina perducant, is certe, ex solis prudentiae ciuilis rationibus omnia ista velle posse facile creditur, eique, si vel ex nostra sententia male sentiat, ob hanc excusationem venia conceditur. Quodsi idem vero miseros illos non solum ad deserendas suas, quas veras esse sibi persuadent, de re sacra opiniones, relinquendosque, quos diuinitus sibi praescriptos esse existimant, summum Numen colendi ritus, aut ad amplectenda sacra, quae illi superstitiosa credunt, Deoque iniuriosa, eosque quos negant deos esse, diuinis honoribus prosequendos, vi cogit, et suppliciis exquisitisque tormentis compellit, is illa excusatione nequit vti, sed superstitionis in suam, odii in alienam illorum religionem, iure accusatur. Maximum est discrimen inter religionis libere exercendae facultatem, et libertatem conscientiae: illam ciuibus adimere, prudentia suadere potest; hanc iisdem denegare, et vt denegetur atrocius in eos saeuire, nihil suadere vnquam poterit, nisi immanis superstitio. Atque tali commotos fuis-

ſe Imperatores ad affligendos Chriſtianos, luculentis hiſtoriae monimentis egregie docuit Valchius.

IOH. PHILIPP. MVRRAY *de Britannia atque Hibernia, Saeculis a ſexto inde ad decimum, litterarum domicilio.* Inſignis huius commentationis, quae diffuſae rerum hiſtoricarum cognitionis, atque lectionis vaſtae documentum eſt, palmaria fere capita haec ſunt. Depingit primo faciem Britanniae antiquiſſimis temporibus, antequam nimirum Hiberniae illata eſſet religio Chriſtiana, atque ante aduentum Anglorum et Saxonum in Britanniam, qui Saeculo quinto contigit. Notantur hic, ſuisque officiis diſtinguuntur Druides britanni, Euhages, atque Bardi. Priores affectaſſe vbiuis myſteria, complurumque annorum exercitium exegiſſe ab iis, qui ſuis ſacris initiari vellent, inde aditum ad dignoſcenda Druidum inſtituta difficilem eſſe. Euhages (Vates exteri dixere) ſacrificiis praeſuiſſe, intentos etiam ſcrutinio rerum naturalium. Bardos denique fuiſſe Poetas, qui heroicis verſibus facta illuſtrium virorum celebrarent. Britannia diuulſa mari ab Europa reliqua, incognita fere terra fuit, infinita multitudine rationum barbararum habita, cum Caeſar illi arma inferret, ſenſim tamen ſub Imperio Romanorum veterem barbariem depoſuit. Factum hoc fuit opera inprimis Iulii Agricolae, cuius in manſuefaciendis et erudiendis Britannorum animis merita iure ab auctore laudantur. Perſequitur ſtrictim, (eſt enim hic mira paucitas monimentorum fide dignorum,) borealis Britanniae montibus horridae populi Caledoniorum fata; Pictonum et Scotorum qui illis ſucceſſere, Hiberniae etiam antiquitates quamuis magnam partem dubias, quin et fabuloſas forte, ex quibus tales in hiſtoria natae narrationes contentioſae, quae lectores ſaepe dubios reddant, vtrum de Hibernia, an de Scotia hodierna accipienda ſint, quae in antiquis monimentis le-

leguntur, cum vtrique Scoti, et Hiberni, et Albini eadem plane ſibi vindicent.

Dubium eſt, quorum opera in Britannia coetus Chriſtianorum primum coire coeperint: et quamuis ſub Anglorum et Saxonum aduentum Chriſtiana religio propagata fuerit, maior tamen hoc tempore Britanniae pars, ex ſententia auctoris, veteri adhue ſuperſtione imbuta manſit. Palladius, ad Hibernos conuertendos a Coeleſtino Praeſule Romano miſſus, nihil fere inter hos ex voto egit; felicior poſt eius mortem exſtitit Patricius, qui magnam hominum vim ab auita religionis ſuperſtitione ad ſacra Chriſtianorum perduxit, ob quam rem illi et nomen Apoſtoli Hiberniae manſit. Sequitur tandem deſcriptio labaſcentis eruditionis in terris Romanorum Imperio ſubiectis; nec minus digna lectu ſunt, quae ſolertiſſimus auctor non interrupto chronologiae filo, adfert de Scholis Hibernicis, Seminario Columbae Hyenſi, Auguſtini in Angliam aduentu, de Hibernorum in Galliam et Germaniam profectione et meritis, de Cambro-Britannorum ſtudiis, Theodorii Cilicis et Hadriani in Angliam aduentu, de Aldhelmo, de litterarum ſtatu et conditione in Hibernia ſub decurſum Saeculi ſeptimi, de Beda venerabili Saeculo octauo inter Anglos illuſtri, de Schola et bibliotheca Eboracenſi, de aeui Alfredini in Anglia felicitate, de fatis litterarum Saeculo decimo in Anglia, Scotia, et Hibernia, tandemque de ſtatu Hiberniae ab Anglis Saeculo duodecimo expugnatae.

TOMVS III. ad annum 1772. pertinet, diues et ipſe commentariis profundae doctrinae, et ad diſciplinarum commodum multum profuturis. Quibus ipſa Societas finibus ſtudia ſua circumſcripſit, vt in phyſicis, mathematicis, et hiſtoricis diſciplinis, iisque litteris verſentur, quae ad eruditionem philologicam referri ſolent, vtque eas po-

tiſ-

tiſſimum partes, eaque rerum genera perpoliat, quae peculiare aliquod ſtudium et otium poſtulant, nec adhuc expedita ſatis et illuſtraat ſunt; intra eosdem etiam fines continuere ſuas curas eruditi, quorum commentationes praeſens Tomus complectitur. Non inſunt ergo ab his litterarum generibus aliena, nec vulgaria, vel in libris cathedrariis, aut lectionibus academicis exponi ſolita, nec hypotheſes, aut merae forte argutiae.

ALBERT. LVD. FRID. MEISTER *de emendatiore Scalae Thermometri, inter puncta ex obſeruationibus definita, interpolatione.* Poſtquam doctiſſ. auctor ingentem thermometrorum apte conſtructorum numerum ſcalis inſtruxerat, vidit graduum inaequalitatem non ſitam eſſe in vaga quadam culpa, quin conſtantem eſſe potius, atque a cauſa pendere quae certam quandam legem ſequatur. Obſeruauit etiam, vbi ſcalae partes, quae inter puncta fixa interiacent, ex mente Farenheitii diuiduntur, in plerisque, tantum non omnibus thermometris, gradus a frigore inde aquae congelaſcentis, ad calorem vsque ſanguinis humani, conſtanter iuſto maiores fieri, illos vero, qui ab eodem aquae in glaciem abeuntis termino, ad terminum frigoris ſale ammoniaco exaſperati deſcendunt, iuſto minores fieri. Terminus ope caloris humani definitus conſtantior perhibetur termino, ad quem aqua in glaciem conuertitur; quod tamen non eo dictum vult celeb. auctor, vt inferatur, rectius definiri, et conſtantiorem eſſe calorem ſanguinis eo, qui afficiat aquam in glaciem iamiam abituram. Termino nimirum caloris humani alio modo nequit haberi fides, niſi quatenus etiam ſcalae extremis, inter quae ille ſuum locum tuetur, ſua fides conſtet; cum alterutro extremo perperam conſtituto, gradus quicunque intermedius, quo rectius erit conſtitutus, tanto etiam minus ſuo loco eſſe videbitur. Praeterea quoque tenendum, in omni machina tam varie

poſſe

poſſe peccari, vt error modo emendet errorem, mox etiam ipſam veritatem ſuſpicione erroris cuiusdam inficiat; vnde fieri quoque poſſe colligit auctor, vt gradus 32. non minus legitime definiatur quam gradus 98, a cauſa tamen aliqua occulta loco ſuo moueatur, quae in hac caloris temperie praeualeat.

Sunt complures, qui in hac re tuborum inaequalitatem reprehendant; et eſt ſane, auctore monente, duplex hic inaequalitas attendenda. Altera fortuita prorſus eſt, et inconſtans, quae ab aere aut ſordibus vitro admixtis oriatur, vel quod maſſae vitri, dum in tubos gracileſcere debent, non eodem modo, gradu, et tempore, aut liqueſcunt, aut inflantur, et ducuntur, aut rurſus indureſcunt, vel quod ipſe thermometri artifex culpam admiſerit, quae formae vitium poſſit inferre. Altera tuborum inaequalitas conſtantior eſt. In officina nimirum vitriaria quantacunque cura tubi conflentur, non tam exacte cylindrici fieri poſſunt, quin potius media tubi pars ſemper aequabilior eſt et magis cylindrica, quam partes extremae. Atque ideo etiam iubentur artifices, ex tubis octo et amplius pedes longis, exſcindere mediam partem, duos aut tres pedes longam, ex qua ſola thermometrum efformetur.

Admodum profecto inter ſe diſcrepant ſententiae eius artis peritorum circa hanc rem. Nam vt altitudo Mercurii in aqua ebulliente aſcendat ad gradum 212, aut etiam ad 600 ebulliente ipſo Mercurio, ſunt qui ſtatuant, totum volumen, ſpatium videlicet, quod occupat in frigore ſalis ammoniaci, ſecandum in 10782 particulas, aut etiam ſecundum aliorum rationes calculi in 11124, 11520 imo etiam in 11790 Quodſi non tubi ipſius capacitas menſuranda proponitur, ſed cauitatis inaequalitas exploranda, vix credibile eſſe auctor aſſerit, vt artifex in comparatione

interuallorum, quæ ficis punctis interiacent, adeo erret, vt error tribus gradibus respondeat. Itaque sententia reiicienda videtur, qua perhibetur, scalas partem, a termino frigoris glacialis non debere distali in gradus 32, sed potius in 192. Propius tamen accedere ad veram videtur, si quis dicat, inæqualitates scalæ oriri potius ab aucta per calorem tubi, maxime vero phialæ, in quam tubus desinit, capacitate. Conflat vero etiam, nunquam liquorem alcoholæ ad eam altitudinem, quam præsens calor postulat, eo enim calore, quo ille expanditur, relaxantur adeo receptacula, vt liquori maiorem, quo dilatetur, quam antea locum præbeant. Itaque etiam non omnia liquoris momenta redundant in tubum, sed ea tantum, in quibus id dilatato receptaculo locum non inuenerunt, neque scalæ punctis indicant modum, quo liquor a calore augetur, sed quo liquoris augmenta auctis vasorum capacitatem superant. Verumdum enim fortet, ne, si ab eodem calore æqualia vtrinque augmenta producantur, toca scala in punctum contrahatur: respondeant permanenti altitudini Mercurii; ex ii vel maxime conflantem sequantur legem hanc augmenta, ita vt ad quemuis datum caloris gradum, Mercurii volumina, ex vasorum ipsatis, eandem rationem ferunt: dubium vele nequit, quin etiam differentiæ inter vtraque augmenta eandem rationem sint habituræ, vnde scala ipsa minor fimilis tamen illi fatura effet quam conflans vasorum magnitudo postularet. Eandem legem facile etiam admittunt, qui futurum affirmant, vt, si demur tubi exilis cylindrus, æqualibus scalæ gradibus respondeant æqualia fluidi incrementa.

Aliter tamen iudicandum effe celeb. auctor docet, fi fecundum alium legem vitrea vafcula relaxentur, quam quæ oritur augmentis fluiduum. Et cum maxima veri fpecie hoc dici vel inde putes, quod ne quidem liquores diuerfi

uerſi ab vno eodemque caloris gradu adficiantur, ſed ſecundum diuerſas plane leges intumeſcant. Quidquid tamen horum ſit, recte vtique culpae quandam partem tribuendam eſſe tuborum conſtanti inaequalitati, oppido manifeſtum eſt, qua fiat, vt quaecunque demum tubi portio adhibeatur ad conſtruendum thermometrum, non tam cylindri, quam conoidis truncati, aut duorum etiam conoidum ſecundum baſes minores coniunctorum, circa diuiſionem ſcalae ratio haberi debeat. Conſtructum fuit olim a Bilfingero vaſculum, ab vna parte conuexum, concauum ab altera, ſcutellae forma, quae magnitudinem ſuam ſeruare videbatur, quocunque tandem modo vitrum a frigore aut calore adficeretur: recte tamen negat auctor, hunc finem intendiſſe inuentorem illuſtrem eius vaſculi; eo nimirum dirigebat ſua experimenta, vt oſtenderet, quod nonnulli negabant, breuiſſimos liquoris ſaltus non a vitio liquoris, ſed vaſculi potius, deriuandos eſſe: omnem adeo quaeſtionem eo rediiſſe, vtrum vaſcula vitrea dilatarentur calore, vel coarctarentur frigore, et vtrumque fuit comprobatum. Contrarium putabant Bononienſes Academici, opinantes, Bilfingerum, pro ſingulari ſua ſolertia hanc vaſculi formam excogitaſſe, quod videret, interiorem eius capacitatem eandem fore, ſiue vtramque ſuperficiem relaxaſſet, ſiue frigu conſtrinxiſſet.

Sunt qui putent, melius conuenire cylindros in thermometri bulbum, quam ſphaeras. Et Deſagulierius adfert experimentum, quo thermometris vtriusque formae in aquam immiſſis calidam, liquor priorum e veſtigio euehi, poſteriorum contra non niſi ſaltu prius deorſum facto, comprobetur. Enimuero negat Meiſterus, hanc diuerſitatem, conſtantem etiam et perpetuam, a forma cylindri venire, quin potius affirmat, pendere ab eiusdem maiori ſuperficie, quae patentiorem calori in liquorem ſeſe inſinu-

anti aditum praebet. Scalarum vtpote inaequalitates, atque etiam liquoris, nullatenus ab vna eademque causa deriuandas esse; et sublata quidem vasculi mutatione tolli saltus liquoris, minime vero a saltuum defectu concludendum esse ad constantem vasis magnitudinem. In simplicissima quidem scala, a termino dato ad proxime sequentem per aequales gradus ascenditur, qui tamen non imitantur legem naturae, secundum quam errores quoque non subito maximi existunt, sed sensim crescunt.

Atque ob hanc rationem celeb. auctor aliam methodum in conficiendis scalis suis sequutus est, vt videlicet inde ab aqua congelascente gradus sensim maiores faceret, ad terminum vsque caloris humani. In plurimis quidem scalis haec lex profuit ad aequabilem et oculo non ingratam graduum seriem obtinendam, quamuis in aliis obfuerit, et maiorem discrepantiam inter gradum 98 et sequentes proxime induxerit, quam quae futura fuisset medio scalae spatio in aequales gradus diuiso; id quod impulit auctorem, ad veriorem et aequabiliorem scalae interpolationem ex cogitandam.

TOMVS IV. qui ad annum 1773 pertinet, plenus est diligenter et accurate scriptis commentationibus, de quibus vnam Valchii historicam, de Homeritis, recensebimus; reliquas, cuiusuis generis lectoribus Commentariorum relecturi. Cum fatorum, quae Homeritae, qui magnam olim Arabiae felicis partem ad fauces maris Erythraei tenebant, Saeculo VI. experti sunt, monimenta varia, non modo diuersa inter se, sed etiam per bina fere saecula sensim e bibliothecis eruta, ad eruditorum manus peruenere, fieri vtique non potuit, quin antiquiores Scriptores multa ignorarent, quae patrum nostraque memoria inuestigata accuratius in lucem protracta sunt. Separarunt saepe, vt fieri

fieri ſolet, viri docti, Scriptores, quos coniungere debuiſſent, atque adeo ſinguli ſuos quaſi duces ſecuti, in diuerſas contra veritatem ſententias iuere. Erant tamen etiam nonnulli, qui cum laude ſumma in explicanda hac hiſtoriae particula verſarentur, quorum facile fuere Principes, *Ioſeph. Simon Aſſemannus*, *Petrus Rahebus*, *Anglicani hiſtoriae vniuerſalis conditores*, *Daniel Ritterus*, *Michael Lequien*, atque *Paullus Ern. Iablonskius*. His vero tam praeclare de Homeritarum hiſtoria meritis Scriptoribus ſuo iure aſſociandus eſt ſumme vener. Valchius, cuius hoc Tomo contentae docte et accurate ſcriptae commentationis potiora excerpturi ſumus capita:

CHRISTIANI GVIL. FRANC. VALCHII *Hiſtoria rerum in Homeritid, Saeculo ſexto, cum a rege Iudaeo contra Chriſtianos, tum ab Habeſſinis ad hos vlciſcendos geſtarum.* Scriptorum de Homeritarum rebus tres celeb. auctor claſſes conſtituit, Graecorum, Syrorum, Arabum, primumque locum defert Graecis, non quidem quod magis perite et ſcienter aliis de his dixerint, aut fide eos antecellant, ſed quod vnice primi lecti et vſurpati fuerint. Primo ergo laudantur acta martyrii S. Arethae et Sociorum, a Simeone Metaphraſte graece ſcripta, cuius fuſa enarratio, vitio temporis, quo vixit, variis de miraculis, adparitionibus, vocibus coelitus auditis, commentis exornata eſt, adeo vt Antonius Pagius recte contradixerit Baronio adfirmanti, Metaphraſtem actis Arethae nullam aliam adhibuiſſe operam, quam vt ea ex auctore integerrimae fidei exſcriberet. Poſt haec acta eſt Procopius, qui aetate inter Graecos principatum tenet; cui iungitur Nonnoſus, coaeuus, isque legatus ab Imperatore Iuſtiniano ad Aethiopas, Homeritas, Saracenos, aliosque Orientis populos. Huius iniuria temporum deperditae hiſtoriae fragmenta nonnulla ſeruauit Photius.

Homeritarum hiſtoriae illuſtrandae etiam ſeruit *Theophanes*. In annalibus enim ſuis rerum Byzantinarum mentionem fecit inter Homeritas geſtarum rerum, facileque videre eſt, vſum fuiſſe actis Arethae vetuſtioribus, nonnihil diuerſis ab illis, quae adhibuit Metaphraſtes. Qui vero Theophanem ſequuti ſunt auctores, Ioannes Malala, Georgius Cedrenus, Ioannes Zonaras, atque Nicephorus Calliſtus, quique monimenta vetuſtiora, non ſine errore, perturbatione ordinis, ſupinaque negligentia, deſcripſerunt, merito ab auctore contemnuntur.

Syrorum, qui de Homeritis ſcripſere, princeps nominatur *Simeon Betharſenſis*, ceteros acumine vera videndi multum ſuperans. Eius proſtat epiſtola de Homeritis martyribus ad Simeonem Gabulae abbatem ſcripta anno Graecorum 835. d. 20. Canuni, qui Latinorum, Ianuario reſpondet. Ex hac vero epiſtola intelligitur, Simeonem vna cum Abrahamo a Iuſtiniano ablegatum fuiſſe ad Mundarum Arabiae regem, pacis conciliandae, atque foederis cum eodem conſtituendi gratia. Secundus Syrorum ab auctore laudatus ſcriptor, aetate Simeoni ſuppar, *Ioannes* eſt Aſiae epiſcopus, idemque commentariorum hiſtoricorum auctor, in quos non tantum Simeonis epiſtolam retulit, ſed eidem etiam partim praemiſit, partim ſubiecit, quae ad rerum illa tempeſtate in Homeritide geſtarum ſeriem pertinent. Atque has particulas annalium, quos condidit Ioannes, vna cum Simeonis epiſtola, ſolus Dyoniſius Patriarcha, ſub finem Saeculi VIII. celebris, ſeruauit.

Quod tandem attinet ad Arabes de Homeritarum rebus ſcriptoribus, non negat quidem Valchius, inſignem eorum numerum in praeſtantiſſimis Europae bibliothecis aſſeruari, plerosque tamen viros doctos ſatis habuiſſe, excerptas ex Arabum monimentis particulas, modo latine, modo gallice,

Digitized by Google

ce, deſcribere. Et functus eſt hac opera primus Eduard. Pocokius, qui ex commentariis *Abulfedae*, *Algiannabii*, *Achmedis Ibn Ioſeph*, aliorumque, ſeriem regum prouinciae Gemanae, h. e. Arabiae felicis, Hamyarienſium ſiue Homeriticorum compoſuit. Eodem fere tempore *Abrahamus Echellenſis* edidit ſupplementum Chronici orientalis, hauſitque ex *Ismaele Sciahiuſciah*, *Mashudio*, atque *Benſahna*. Poſt Pocokium et Abrahamum, etiam Bartholomaeus Herbelotus, in Bibliotheca orientali, nonnulla profert, quae in Arabum monimentis de Homeritici Imperii reique chriſtianae fatis inuenit, quamuis diſperſa admodum, et gallice conuerſa. Litteras vero orientales multum promouit *Albertus Schultens*, quod primus nonnulla Arabicae hiſtoriae monimenta formis litterarum curauit deſcribi, morte quamuis impeditus coeptum opus ad finem perducere non potuerit. Manſere ergo exempla libellorum excuſorum, nullo titulo, nulla praefatione ornata, et perpetuae quaſi obliuioni tradita. Sed obtinuit hos libellos amici cuiusdam Belgae beneuolentia Ioannes David Michaelis, inter Goettingenſes illuſtris, atque Valchio tandem vſum eorum conceſſit.

In his autem ineſt I. Hiſtoria Imperii vetuſtiſſimi Ioctanidarum in Arabia felice, ex *Abulfeda* Saeculi XIV. ſcriptore fidei laude nobiliſſimo. II. Hiſtoria Imperii vetuſtiſſimi Ioctanidarum in Arabia felice, ex *Hamza Ibn Elhaſan Hiſpahanenſi*, qui Saec. X. floruit. III. Hiſtoria Imperii vetuſtiſſimi Ioctanidarum in Arabia felice, ex Nuueirio Saec. XIV. claro. IV. Hiſtoria euerſi Imperii Ioctanidarum in Arabia felice, ex *Taberita*, ſiue ex Commentariis *Abu Giafar Mohammed Ibn Iezid Taberita* deſumta qui ſub initium Saec. X. floruit, et inter praeſtantiſſimos hiſtoriae Arabum ſcriptores communi eruditorum iudicio numeratur. V. Hiſtoria euerſi regni Ioctanidarum in Arabia felici ex libro

Me-

Mesoudii, siue *Mashudii* qui, Saeculo decimo medio obiit. Titulus huius libri est: *prata auri, et fodinae gemmarum.*

Sane, qui non plane historicarum rerum congoscendarum viae rationisque expers est, facile laudem S. V. Valchio concesserit maxime meritam, tot Graecorum, Syrorum, et Arabum monimentis legendis, inuicem comparandis, fabulosis commentis a vero, certis ab incertis, disiungendis; cuius operae taedii plenae fructum et accessionem ad historiam, pars huius commentationis posterior exhibet. Atque ex hac discere licet: sub Iustino I. contigisse cladem *Nagranensem*, et Christianorum vexationem omnem sub *Dsunovasi*, consentientibus fere Graecis omnibus, *Simeone Betharsensi*, atque Nonnoso, non etiam repugnantibus Arabibus, qui eam ad *Cavadis* tempora referunt. In dubio vero relinquendum, anno ne 522, an 523, an vero 524 contigerit *Dsunovasi* persequutio. *Elesbaani* profectionem in Homeritidem breui post tempore, adeoque sub *Iustino*, contigisse probabiliter, non repugnante *Procopio*, vt quidem visum est nonnullis, *Procopio* et *Arabibus* fides habenda, affirmantibus, *Abraham* non sub Iustino, sed sub Iustiniano regnum Homeritarum occupasse; sed incertum esse, quot annorum interuallo *Abrahae* contra *Ariatum* siue Hemisiphaeum seditio ab *Elesbaani* bello contra *Dsunovasum* disiuncta fuerit; licet Arabibus non deneganda videatur fides, contendentibus, illam ante mortem Cauadis euenisse. Verisimile tandem esse, Seiphum sub exitu Regis Cosrois Habessinos ex Arabia eieciisse: esse hoc quidem loco rerum seriem admodum turbatam, adeo vt vel expeditionem Meccanam anno Muhamedis natali contigisse, vel Abrahae filios post eum multis annis regnasse, vel Cosroem Homeritas sibi subiecisse, negandum sit.

IN-

Digitized by Google

INSTITVTIONES ASTRONOMIAE SCIENTIARUMQUE coniunctarum, Gnomonices, Chronologiae, Geographiae, artisque nauticae, Scholis priuatis adcommodatae: Auctore IOH. FRIDER. HENNERT.

Traiecti ad Rhenum, apud Abr. van Paddenburg, Academiae Typographum 1778.

Non est profecto tanta copia compendiorum explicandis ad captum discentium veritatibus diuinae Astronomiae, hactenus conscriptorum, vt opusculum celeb. Auctoris inter superflua reponi debeat. Mole quidem exiguum, quale etiam ex consilio auctoris esse debuit, vbertate tamen rerum pertractatarum, prudenterque instituto selectu, vehementer sese commendat, quanquam lenem admodum et fugitiuam fere passum est censuram; quo factum fuit, vt infinitis propemodum typorum erroribus contaminaretur. Totam autem pertractationem nouem capitibus A. instituit, praefixis fere cuilibet iis obseruationibus, quibus huc spectantia theoremata, et problemata, horumque demonstrationes ac solutiones nituntur. Dogmata, quae rationem temporis spectant, cum a theoria Solis aeque ac lunae pendeant, vno eodemque capite, quod fieri commode potuisset, non continentur, sed per duo de Sole et luna dispersa leguntur, atque in his potissimum ad numeros in Dionysiana et Iuliana periodis animus attendendus est.

Esto nimirum $y = \frac{A\,x + f}{R}$, atque inuenienda est quan-

titas, quae in aequatione pro x ſubſtituta, numerum integrum producat. Quodſi numerorum A et B poſſibilia ſunt duo multipla, quorum differentia in vnitatem recidat; ſane A, et B non poſſunt non eſſe primi inter ſe, cuius quidem rei ratio ſatis obuia eſt. Conſtitui ergo debent ſucceſſiue quotientes, annotatis quoque reſiduis, eo prorſus modo, quo communis menſura maxima inueniri ſolet. Calculi forma haec eſt:

$$\frac{B}{A} = a \ldots R$$

$$\frac{A}{R} = b \ldots r$$

$$\frac{R}{r} = c \ldots p$$

$$\frac{r}{p} = d \ldots 1$$

Cum etiam quoduis reſiduum aequetur diuidendo minus producto ex diuiſore in quotum; facile hinc deducere licet aequationes ſequentes.

1) $R = B - a\,A$

2) $r = A - b\,R$

3) $p = R - r\,c$

4) $1 = r - d\,p$

Et ſi in his aequationibus, prima manente inuariata, fiant requiſitae ſubſtitutiones valorum iam determinatorum;

rum; oriuntur ſuis coefficientibus diſtinctae aequationes aliae. Nimirum.

1) $B - a A = R$

2) $(a b + 1) A - b B = r$

3) $(b c + 1) B - (a b c + a + c) A = p$

4) $(a b c d + a b + a d + c d + 1) A - (b c d + b + d) B = 1$.

Quae aequatio exhibet numerorum A et B multipla, quae nonniſi ſola vnitate differunt. Ad intelligendam autem legem, ſecundum quam coefficientes numeri minoris B conſtituendi ſint, ſcribantur quotientes eo ordine, quo fuere inuenti, in verticali ſerie, factum ex primo quotiente in vnitatem ſcribatur e regione quotientis ſecundi infra vnitatem, Secundus quotiens ducatur in terminum ſecundum alterius ſeriei, et facto addatur primus terminus ſecundae ſeriei, qui vnitas eſt, atque haec ſumma ſcribatur loco tertio ſecundae ſeriei, h. e. e regione quotientis tertii. Iterum ducatur hic quotiens in terminum tertium ſeriei ſecundae, addatur praecedens terminus, ſumma ita conſtituta exhibet terminum e regione quarti quotientis ſcribendum. e. ſ. p. vti ex ſubiecto calculi Schemate patet, quod tale eſt

$a \ldots . 1$

$b \ldots . a$

$c \ldots . a b + 1$

$d \ldots . a b c + a + c$

$a b c d + a d + c d + a b + 1$.

Adtenta aequationum contemplatio docet, multipla minoris numeri A in aequationibus secunda, quarta, aut generatim in aequationibus numero loci paribus, maiora esse multiplis numeri maioris B, quemadmodum in reliquis aequationibus multiplum minoris minus est multiplo maioris. Numerus porro aequationum constanter sequitur numerum inuentorum quotorum, vt si quoti fuerint numero pares, etiam deriuatae inde aequationes, pares, et si e contrario quotorum numerus fuerit impar, etiam aequationes impares fiat oportet.

Multiplum numeri A aequationis vltimae paris ductum in f, eademque quantitate priuatum, exhibet differentiam diuisibilem per numerum alterum B. Vltima nimirum aequatio $(a\,b\,c\,d + a\,b + a\,d + c\,d + 1)\,A - (b\,c\,d + b + d)\,B = 1$ facta transpositione reducitur ad $(a\,b\,c\,d + a\,b + a\,d + c\,d + 1)\,A - 1 = (b\,c\,d + b + d)\,B$, quod si iam tota aequatio ducatur in f, $(a\,b\,c\,d + a\,b + a\,d + c\,d + 1)\,A\,f - f = (b\,c\,d + b + d)\,B\,f$; oppido patet vltimum membrum esse multiplum numeri B, perque hunc ipsum sine omni residuo diuisibilem, quamobrem quoque membrum primum, vtpote differentia multipli A ducti in f ab eodem f, vtique per B sine residuo diuidatur oportet si coefficiens numeri A aequationis finalis paris ducatur in f, factum per B diuidatur, residuumque per A multiplicetur; factum inde ortum, et quantitate f mulctatum, offert multiplum numeri A. Exhibeat coefficiens aequationis quartae, ductus in f, et per B diuisus quemcunque quotientem Q, erit sane residuum ipse ille coefficiens ductus in f, mulctatus facto ex diuisore in quotum, h. e $= a\,b\,c\,d\,f + c\,d\,f + a\,b\,f + a\,d\,f + f - B\,Q$. Ducatur ergo hoc residuum in A, et subtrahatur f, orietur $(a\,b\,c\,d + c\,d + a\,b + a\,d + 1)\,A\,f - f - A\,B\,Q$, eumque non tantum $(a\,b\,c\,d + c\,d + a\,b + a\,d + 1)\,A\,f - f$, ve-

Digitized by Google

verum quoque factum A B Q per B ſine reſiduo diuidi poſſit; neceſſe etiam eſt, tota differentia ſit perfecte per B diuiſibilis. Ita etiam, ſi a quationis vltimae imparis, numeri A coefficiens ducatur in f, factumque per B diuidatur; reſiduum ductum in A, priuatumque quantitate f, itidem dabit multiplum numeri B. Hoc enim caſu p = 1 itaque (b c + 1) B — (a b c + a + c) A = 1 aut (b c + 1) B = (a b c + a + c) A + 1. Sit ergo quotus ex diuiſione $\frac{(a\,b\,c + a + c)\,f}{B} = Q$ erit reſiduum = (a b c + a + c) f — B Q, ducatur nunc in A, atque quantitate f augeatur, fiet (a b c + a + c) A f + f — A B Q. Per ſe vero patet (a b c + a + c) A f + f eſſe multiplum quantitatis (a b c + a + c) A + 1 = (b c + 1) B, ac quoniam B metitur perfecte quantitatem (a b c + a + c) A + 1, metietur reuera et eius multiplum, atqui B metitur ſimul A B Q; itaque pronum eſt ad intelligendum, quantitatem B metiri quoque debere integram differentiam (a b c + a + c) A f + f — A B Q.

Quodſi porro coefficiens numeri A, aequationis finalis imparis ducatur in f, factumque ita ortum diuidatur per B; reſidui a numero B differentia ducta in A, ac priuata quantitate f, etiam adhuc exhibebit numeri B multiplum Reſiduum ſcilicet conſtanter aequale eſt (a b c + a + c) f — B Q, quod ex B ſubtractum offert differentiam = B + B Q — (a b c + a + c) f, quae tandem in A ducta, ſimulque quantitate f mulctata, vertitur in A B + A B Q — (a b c + a + c) A f — f. Enimuero B metitur quantitatem (a b c + a + c) A f + f non tantum, verum quoque A B + A B Q, quin itaque et horum membrorum differentiam A B + A B Q — (a b c + a + c) A f — f metiatur, nullatenus dubitandum.

Tandem adhuc eiusdem quantitatis B multiplum obtinetur, si coefficiens numeri A in aequatione finali pari ducatur in f, et factum per B diuidatur ac residui a numero B differentia multiplicetur per A, tandemque quantitate f augeatur. Est etenim tale residuum nihil aliud, quam $(a\,b\,c\,d + a\,b + a\,d + c\,d + 1)\,f - B\,Q$, cuius differentia a quantitate $B = B + B\,Q - (a\,b\,c\,d + a\,b + a\,d + c\,d + 1)\,f$, quae si ducatur in A, tandemque quantitate f augeatur; sistet $A\,B + A\,B\,Q - (a\,b\,c\,d + a\,b + a\,d + c\,d + 1)\,A\,f + f$. Et $(a\,b\,c\,d + a\,b + a\,d + c\,d + 1)\,A - 1 = (b\,c\,d + b + d)\,B$, metitur ergo numerus B quantitatem $(a\,b\,c\,d + a\,b + a\,d + c\,d + 1)\,A - 1$. consequenter eius quoque multiplum $(a\,b\,c\,d + a\,b + a\,d + c\,d + 1)\,A\,f - f$; metitur vero etiam $A\,B + A\,B\,Q$, quamobrem euidens est, B quoque metiri horum membrorum differentiam $A\,B + A\,B\,Q - (a\,b\,c\,d + a\,b + a\,d + c\,d + 1)\,A\,f + f$. Vt ergo intelligatur, vtrum $\frac{A\,x + f}{B}$ admittat minimum valorem x ad obtinendum facta substitutione numerum integrum, opus inprimis est reductione, qua facta, nisi fuerint A et B primi inter se numeri, nulla spes est obtinendi quaesitum.

Quodsi autem A et B requisitam habuerint conditionem, h. e. si fuerint numeri inter se primi, tum inueniendus est ante omnia coefficiens aequationis vltimae, inuentus ducendus in f, tandemque factum diuidendum per quantitatem B. Atque hic duo potissimum considerari debent:

1) Residuum ex tali diuisione per B dabit valorem quantitatis x, quotiescunque quotorum numerus par, et f negatiuum fuerit; aut etiam, si fuerit quotorum numerus impar, f vero positiuum.

2)

2) Reſiduum ex diuiſione per B ſubtrahendum ex B, tumque obtenta differentia ſiſtet valorem x, ſi fuerit quotorum numerus impar, f vero negatiuum, vel ſi quotorum numerus par, f contra poſitiuum fuerit.

Videamus ergo de numeris apud auctorem §. 328. ſqq. ſintque inueniendi tres eiusmodi conditionis, vt primus poſſit perfecte diuidi per 19. et 15, diuiſus contra per 28, relinquat vnitatem, Secundus per 28, et 15 perfecte, at per 19. diuiſus, iterum relinquat vnitatem, tandem tertius per 28, et 19. diuiſus, nihil relinquat, vnitatem contra exhibeat, diuiſus per 15.

Atque euidens eſt, primum numerum eſſe debere multiplum numerorum 19 et 15, per quos perfecte diuidi debeat. Sunt et primi inter ſe, vt adeo $19 \times 15 = 285$. minimum illorum ſit multiplum; ducatur in x, cumque diuiſus per 28 relinquere debeat vnitatem; ſequitur fore $\frac{285x - 1}{28}$ integrum, et ſi fiat actu operatio, prodit quotus $10x + \frac{5x - 1}{28}$ ſuntque itidem 5. et 28. primi inter ſe, et adeo quaeſitum haberi poteſt. Quaerendus itaque in hanc rem coefficiens vltimus numeri 5. Nimirum

$$\frac{28}{5} \cdot\cdot 5 \cdot\cdot 3$$

$$\frac{5}{3} \cdot\cdot 1 \cdot\cdot 2$$

$$\frac{3}{2} \cdot\cdot 1 \cdot\cdot 1$$

Obti-

Obtinentur ergo tres quoti, cumque f quod respondet 1 sit negatiuum; de methodo adhibenda dubitari iam nequit. Ad inueniendum autem coefficientem numeri A seu 5, disponendi sunt quotientes sequenti forma:

$$\begin{array}{l} 5 \ldots 1 \\ 1 \ldots 5 \times 1 = 5 \\ 1 \ldots 5 \times 1 + 1 = 6 \\ 6 \times 1 + 5 = 11. \end{array}$$

Et vltimus coefficiens prodit 11, qui ductus in f dat factum eundem adhuc numerum 11, et si per B = 28 diuidatur, exhibet residuum 11, quod ex B subtractum relinquit 17. Quodsi iam A ducatur in 17, prodit vtique $\frac{85 - 1}{28} = \frac{84}{28} = 3$. Ideoque x = 17, numerusque primus quaesitus = 285 × 17 = 4845.

Porro $\frac{28 \times 15 \times x - 1}{19}$ numerus integer esse debet et aequalis $22x + \frac{2x - 1}{19}$ vbi coefficiens quaesitus 9 est, residuum vero etiam 9, cuius a 19. differentia = 10 = x. Igitur $\frac{2 \times 10 - 1}{19} = \frac{20 - 1}{19} = \frac{19}{19} = 1$ indeque 420 × 10 = 4200.

Hae methodo tandem pro numero tertio determinabitur x = 13 atque 532 × 13 = 6916.

IMAN.

IMAN. IO. GERH. SCHELLERI PRAECEPTA ſtili bene latini, inprimis Ciceroniani: ſeu Eloquentiae Romanae, quatenus haec noſtris temporibus in dicendo et ſcribendo vſurpari poteſt, ſumma diligentia, maximoque perſpicuitatis ſtudio tradita et illuſtrata: PARS PRIOR.

Lipſiae, ſumtibus Caſpari Fritſch, CIↃIↃCCLXXIX. forma octava, paginae 487.

Quemadmodum in republica bene conſtituta, legibus vel ſapientiſſimis ac prudentiſſimis, mores ciuium plerumque parum reſpondent, niſi inſitum atque innatum virtutis ſtudium, ſcelerumque fuga, legum auctoritatem vſumque iuuet, atque ſtabiliat: ſic in ciuitate literaria praeceptorum bene latine ſcribendi exquiſitiſſimorum copia, de qua non eſt quod quis conqueratur, non eam vim habere videtur, vt etiam multi doctorum, praeceptorum non ignari, pulcre latine ſcribere ſciant, niſi felicitas ingenii, et innata quaſi atque inſita quaedam in ſcribendo facilitas, nec non cum auctoribus claſſicis a longo inde tempore contracta familiaritas, exercitatio denique diligens, et continua, accedant, efficiantque, vt praecepta inter ſcribendum ſua ſponte ſuccurrant, eorundemque vel non conſulto hoc vel illo legum Codice, vel praeceptorum libello, auctoritas rata maneat, vſusque conſtet. Repugnante enim natura, praeſtantiſſima praecepta parum vel nihil valere, ipſa experientia docet. Nec ſeniores praecepta ſibi dari facile patiuntur, vel quod ſe ſatis bene atque adeo optime ſcribere nullo negotio ſibi perſuadent, vel quod quam ſemel ingreſſi ſunt viam relinquere, ac, cui ab ineunte aetate aſſueti ſunt ſcribendi genus rationemque mutare, nimis moleſtum atque difficile arbitrantur. Quamuis multi noſtro tempore libri ſcribantur de optima agri colendi ratione, pauci tamen

men agricolarum reperiuntur, qui hos libros legere curent, exempla potius aui maiorumque in agro colendo sequentes. Eadem ratio est praeceptorum stili bene latini, quae iuuenibus viam tritam atque vulgarem ostendunt, qua facultatem bene latine scribendi assequi, et se ad exemplum scriptorum classicorum aliquo modo componere possint, a viris doctis, praesertim lectioni veterum innutritis, non curantur, inprimis quum praecepta eadem semper sint, maneantque leges scilicet certae atque definitae, et si vel centies repetantur, noua modo veste induta, aliisque forsan et verbis magis perspicuis ornata, exemplisque aliis illustrata appareant. Inde mirari non satis possumus, Scheilerum V. Cl. elegantiorum litterarum exacta scientia probe imbutum, *praecepta stili bene latini* exponentem, commodis iuuenum inprimis inseruire nolle, sed hunc librum dicasse non tironibus, vt facile pateat, sed proiectioribus, omnibusque iis, quibus fortuna non dederit in adolescentia priscos ipsos, maximeque Ciceronem, accurate perlegendi, eque huius libris stili bene latini cognitionem iustam hauriendi, inprimis tamen magistris. Nisi enim omnia nos fallunt, ista praecepta stili bene latini iuuentuti in scholis vel publicis, vel priuatis versanti, maxime scripta videntur, vt duce idoneo magistro ea accuratius percipiant, quae in libellis vulgaribus vel plane neglecta, vel minus perspicue tradita reperiuntur, vt multas minutias bene latine scribere cupienti obseruandas, atque in legendis bonae notae vocabulis, iisque apte iungendis, caute prudenterque versandum esse intelligant, vt denique a peruerso multorum iudicio auocentur, opinantium, *bene latine scribere* nihil aliud esse, quam vocabula Ciceroniana e regulis vulgaribus grammaticis coniungere.

Quod si igitur iuuenes legendo hoc libro eo perueniant, vt cognoscant, stilum bene latinum notionibus praeclaris, ac praeclare connexis, facultateque ideas perspicue, grauiter, suauiterque exprimendi, cerni, seque nulla alia ratio-

tione, quam ea, quam Cicero aliique Veterum ſecuti ſunt, facultatem bene latine dicendi ſcribendique recte certoque acquirere poſſe, operae profecto praeclarae Schellerum doctiſſimum nunquam poenitebit. Erunt forſan qui putent, his praeceptis modo bonum oratorem inſtrui atque formari, cum ſint *praecepta eloquentiae Romanae, quatenus haec noſtris temporibus in dicendo et ſcribendo vſurpari* vel adhiberi *poteſt*, ſed cum eloquentia deſcribatur quod ſit *facultas de re perſpicue, ſuauiter, et grauiter dicendi*, omnes boni ſcriptores, non oratores modo, ſed et hiſtorici, et philoſophi, et poetae, ſunt et dicuntur eloquentes, eoque nomine ars bene latine ſcribendi quam maxume commendatur. Quis enim non amet eloquentiam, quis non magni faciat. De huius eloquentiae vel facultatis bene latine ſcribendi virtutibus, perſpicuitate, ſuauitate, et grauitate, Vir Praeclar. poſteriori parte huius Operis ſe diſputaturum, earumque acquirendarum exercendarumque rationem exemplis Veterum oſtenſurum eſſe, promiſit, cum pars prior modo vocetur *praeparatoria*, atque inſtrumenta modo eloquentiae exponat, vel vocabula, de quorum *ſcriptura, vſu, ordine, variatione, copia* et *breuitate*, decem capitibus agitur, ita vt non vane, nec temere Vir doct. profiteatur, praecepta ſumma diligentia, maximoque perſpicuitatis ſtudio, tradita et illuſtrata eſſe.

Capite igitur primo vnam modo regulam eſſe docetur, ex qua vera vocis ſcriptura colligi poſſit, *etymologiam*, quam tamen non in omnibus vocabulis notam nobis eſſe dolendum ſit. Huic vero etymologiae non vbique expeditae vicariam quodam modo operam praeſtare analogiam, auctoritatem graecorum, et proſodiam, paucis oſtenditur. Ad rectum vocabulorum vſum, de quo Capite ſecundo agitur, pertinet, vt vocabula ſint *bona*, h. e. vſitata, *apta*, i. e. cogitationes ſingulas plane exprimant, ac ſibi inuicem quoque recte reſpondeant, denique recte intelligantur, ita vt ſcias quae notiones iis vere a priſcis ſubiectae fuerint, quaeque ſit prima vocabuli notio, ex qua ceterae commode deriuari poſ-

sint. Huius rei optima magistra videtur esse frequens et accurata ipsorum priscorum lectio, quae quidem quomodo instituenda sit etsi non docetur, auocamur tamen a peruerso more legentium, qui vbiuis elegantias, in singulis quoque verbis, sibi reperire videntur. Quum enim id modo sit *elegans*, quo pulcritudo idearum adiuuatur vel augetur: inter fictas elegantias iure meritoque referuntur: *a) phrasis pro verbo simplici posita*, v. c. *amore teneri pro amare*; *b) usus rarioris vocabuli vel phraseos*, sic Ernestius in Claue Cic. *vt* scribit, *eleganter dicitur etiam cum superlatiuo sequente*; ita Cic. Offic. I, 5. Haud dubie scribere voluit *recte*, *sine vitio*; *c) ordo verborum pro lubitu traiectus*, *vel potius distractus et discerptus*. Quod Ernesti, vir summus, in Init. rhetor. §. 301. *in adiectiuis elegans est*, scribit, *cum a substantiuis diuelluntur*, v. c. hoc est ad fructum vberrimum, *pro* hic est fructus vberrimus: in eo nihil elegantiae se reperire posse doct. Schellerus fatetur, cum aeque elegans sit, *hoc efficit fructum vberrimum*, et *fructus* prius cogitetur quam *vbertas*; *d) commutatio partium orationis*, quae sit temere et sine respectu idearum; v. c dicunt *eleganter substantiuum mutari in participium*, Ernesti Init. rhet. §. 307. Recte quidem, sed non eleganter, h. e. *pulcre*, quia ideae non puleriores redduntur ista forma. Quod posterius cum et Ernestium ipsum aeque ac Schellerum perspexisse arbitremur, videtur nobis Ernestius elegantiam iis tribuisse, quae auribus ipsius numerosius scripta viderentur, meliusque placerent; *e) adiectio alius vocabuli*, qualem vulgares magistri et libri crepant, summatim breuiterque praecipientes, *eleganter hoc vel illud vocabulum adiicitur*. At iniuria fieri videtur et magistris et libris crepantibus. Quamuis enim Heineccius e. c. §. 20. n. 4. scribat *eleganter superlatiuis addi quisque*, nulla ratione adiecta, nec Gesnerus quicquam refutandi causa addat: vtrique tamen in ea fuere opinione, vt putarent magistris idoneis hoc relinquendum esse, vt doceant discipulos, quid ista adiectio vel ad perspicuitatem, vel ad suauitatem orationis, conferat; *f) omissio vocum vt, ali* et ali-

quis

quis *aliquid*, *aliqui*, ante relatiuum Pronomen. Cum vero doct. Schellerus exempla in his elegantiam reperiri dicentium commemorare neglexit, merito de hac elegantia dubitamus. Solent enim magistri pueruli dicere, *vt* omittitur saepius post *velim*, *rogo fac* etc. idque vsus loquendi ita fert; nec verbulum quidem addunt. Quum, vt recte vocabulis vtaris, non prima modo ac propria, sed etiam translata vocis notio, illiusque praecepta tenenda sint, nec non verba singula coniungendi ratio obseruanda, ad similitudinem et dissimilitudinem linguae vernaculae et latinae attendendum videatur: praeclar. Schellerus non de tropis solum breuiter et accurate egit, sed etiam multa praecepta Grammaticae Langianae, de coniunctione vocum, et consecutione temporum, faciliora, magisque perspicua reddere studuit, vt et nonnullos germanismos fugiendos notauit, quae ab iis legi malumus in ipso libro, quibus haec scitu putantur necessaria, quam iis commemorandis lectorum patientia abuti.

De vocabulorum ordine cum fixo, tum pendente ab ordine enuntiationum, capite tertio ita agitur, vt cum exempla huius ordinis afferantur, tum Romanos eo ordine seruando perspicuitati maxime consuluisse, mutando cum grauitatis, tum suauitatis rationem habuisse, moneatur. Ratione ordinis enuntiationum, de quo capite IV. agitur, enuntiationes causales, conditionem, locum, tempus indicantes, nec non concessiuae, exceptiuae, relatiuae, praeponi iubentur: quia tamen ordinem istum saepius mutatum reperimus, etiam huius rei causas vt indagaret Clar. auctor operam dedit. Quid sit, et quotuplex periodus, quidque prosit, capite V. docetur, exempla periodorum e priscis proferuntur, de enuntiationibus apte inserendis, carumque inueniendarum ratione, praecepta dantur, cautiones denique aliquot adiiciuntur. Potiores hae sunt: *Omnis interiecta enuntiatio aptum habeat sententiam*, quam adeo veram atque perspicuam putamus, vt neminem facile ei repugnaturum credamus. *Periodis vbique vti non debemus*, sed etiam per incisa, seu commata et membra,

bra, seu cola, scribendum ac dicendum est. *Periodi ne sint longiores, inprimis in dicendo, enuntiatio denique inferenda debet esse breuior ea, cui inseritur.* Cum periodis arcte cohaeret numerus, qui a doct. Schellero c. 6. sic definitur, vt *certa* sit *et aequalis mensura vocabulorum et enuntiationum earum quae ad se inuicem referuntur, atque ita vnum Totum constituunt.* Isto numerus triplex esse dicitur, cum enuntiationes, vbi contextus fert, sibi aequales sint in certis verbis sibi inuicem respondentibus, posterior pars enuntiationis dissectae sit aequalis insertae, verborum denique compages, quae totam sententiam claudit, proximeque antecedit, distinctioni maximae vel praecedenti sit aequalis, vel saltem haud nimis breuis. Ista singula exemplis illustrantur. Ad numerum praeterea duo requiri, auctor est Cicero: primum, vt vltimum totius periodi vocabulum sit paulo longius, et inprimis penultimam habeat longam; alterum vt numerus non videatur coactus ac studiose quaesitus, quod inprimis metuendum, si numeros poeticos orationi immiscere volumus. Qua ratione connectere consueuerint prisci, cum singula vocabula eiusdem generis per copulam *et*, per repetitionem vocabuli praecedentis, per *vt* (aduerb.) sequente *ita*, per *vel neque*, tum enuntiationes aliasque verborum complexiones, vel maiores, vel minores, capite VII. exemplis docetur.

De variis modis eandem rem vel sententiam exprimendi, seu de commutatione nominum, verborum, ac particularum, nec non variatione constructionis grammaticae, Schellerus V. Cl. ita disserit cap. 8. vt simul quosdam fontes huius commutationis aperiat, quibus cognitis, vocabulo quodam non statim succurrente, aliud, et interdum aptius, adhibere possis. Quum copia atque vbertas non modo orationem magis perspicuam reddat, sed et ad grauitatem suauitatemque plurimum conferat, atque duabus in rebus cernatur, cum in eo, vt pro vno vocabulo duo vel plura ponantur, tum in eo, vt pro vna enuntiatione duae vel plures adhibeantur: de vtroque, capite nono ita disseritur, vt primum copiam in di-

Digitized by Google

dicendo exiſtere docentur, ſi addatur vni vocabulo aliud, coniungendo cauſam et effectum, antecedens et conſequens, totum et partes, genus et ſpecies, affirmans et negans, ſubſtantiuo adiiciantur adiectiua vel participia, verbum mutetur in participium, addendo aliud verbum, finitum in infinitum, repetatur idem vocabulum, vel circumſcribatur per definitionem, partitionem, comparationem; dein de copia in enuntiationibus agatur, quae, quibus e fontibus oriatur, accurate atque copioſe oſtenditur. Adiiciuntur his quaedam non inutilia de pleonasmo, ſeu redundantia vocabuli, et vera et ficta, vtriusque exempla laudantur. Non redundant *quodſi*, quod enim connexioni ſeruit, *quisque* iunctum ſuperlatiuis; *ſcribendum putaui* indicat me cum *conſilio* ſcripſiſſe; *fac* eas, fac eſt excitantis, rogantis; *vero* in principio nonnullarum Ciceronis epiſtolarum, *vero* enim, profecto, certe; *non is ſum qui negem*, grauius quam non nego; *itque*, *idemque*, explicat et auget; *ſi quis*, pro qui, illud enim modeſtius dictum; *quid eſt quod* pro cur, ponitur ob grauitatem; *amabo*, *quaeſo*, *obſecro*, et *malum*, ſunt enim verba blandientis, rogantis, et indignantis.

Copiae contraria eſt virtus breuitas, quae cum in ſingulis verbis, tum in enuntiationibus reperitur, de qua vtraque paucis Schellerus V. Cl. extremo capite expoſuit. Vno vocabulo ſaepe duo poſſunt vel plura vocabula comprehendi, e. c. *ita* pro *hoc exitu*, *effectu*, nonnunquam pro *hac conditione*, vt et pro *hactenus*, *ſeu hac reſtrictione*, *qui* pro *vt ego*, *vt tu*, pro *qualis* praecedente *is*, h. e. *talis*, pro *cum is*, pro *cum ego*, *is*, et pro *nam ego*. Saepe quoque vocabulum omittitur, ita vt eius defectus non compenſari debeat, quia ob vſum loquendi, et contextus rationem, intelligi poteſt. Quo pertinent ea, quae de ellipſi praecipiuntur, cuius exempla hic quidem nonnulla laudantur, ſed ea vt proferamus nemo lectorum facile deſideret. Breuitas dicendi in enuntiationibus, cernitur primum in eo, vt vel vno, vel ſummum duobus vocabulis, tota enuntiatio exprimatur. Huius generis

neris vocabula sunt: *at*, obiectionibus inseruiens, *quod* pro quod attinet ad id, *ita* formula iurandi, *quicunque* vernacula lingua *wer es auch sey*, *vtinam* pro quantopere optandum est etc. Saepe vna enuntiatio plane omitti potest ac debet, id quod fit in syllogismo, cum ponitur consequens pro antecedente, in narrationibus denique, vbi multa vel e praecedentibus possunt colligi. Quum vero in breuitate dicendi magna cautio sit adhibenda, ne in ambiguitatis vel obscuritatis vitium incurramus, quod Plinio accidit, excrementa lib. VII. hist. nat. *praesandum humorem* appellanti: nobis quoque cauendum videtur, ne breuitate neglecta patientia lectorum abusi putemur, praesertim cum vniuersum librum a capite ad calcem percurrentes, et vestigia Cl. Schelleri prementes, nostro nobis consilio satisfecisse videamur. Fatemur quidem, multa satis nota atque trita, quasi *ignota*, magna verborum pompa inculcata, angustioribus finibus coerceri potuisse: at V. Cl. tam amans fuit perspicuitatis, vt ei omnia postponenda censeret, modesteque rogat lectores, vt quaecunque inueniant satis nota atque facilia, ea non sibi, sed aliis scripta arbitrentur. Suauissimum vero erit doctissimo huius libri auctori, si intelligentibus placuerit ea, quae in hoc libro desiderent, vel correctione digna iudicent, per literas communicare, causasque iustas annectere. Nobis quidem ista ratio, de quodam libro iudicandi, et optima, et modestissima videtur, certoque credimus fore, vt liber iste vtilissimus, ac magna cura et diligentia conscriptus, multorum intelligentium laudes plausumque ferat, quod quoque Praecl. Schellerum sine dubitatione incitabit, vt et alteram partem, de virtutibus latini stili, perspicuitate, suauitate, et grauitate, eadem diligentia elaboratam, quam primum fieri poterit, prodire iubeat, eaque ratione otii sui egregios fructus adolescentes ac viri grata mente percipere possint.

Digitized by Google

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiae

Calendis Novembris Anno MDCCLXXV.

DISPVTATIONES HISTORICAE AD VITAS Pontificum Romanorum, ab Antonio Sandino conſcriptae, eiusque poſtumis curis retractatae atque auctae.

Ferrariae 1771. pl. 19. octonis.

Quae hoc libro continentur diſſertationes, hae ſunt: 1) de Petro, cui Paulus Antiochiae reſtitit; 2) de Cathedra Petri Antiochena; 3) de Cathedra Petri Romana; 4) de primo ſucceſſore Petri, et Cleto diuerſo ab Anacleto; 5) de Victore anathema Aſianis minitante; 6) de primo Imperatore Chriſtiano; 7) de Stephano, baptiſma haereticorum probante; 8) de Concilio Plenario Auguſtini; 9) de Martyrum multitudine in primaeuis Chriſtianorum perſe-

outionibus; 10. 11) de Azymo Latinorum et Graecorum; 12) de Baptismo Constantini M. 13) de historia Paphnutii; 14) de Symbolo quicunque; 15) de Gregorii M. instituto monastico; 16) de precibus eiusdem pro Traiano; 17) de Gregorio II. contra Leonem Isaurum; 18) de translatione Regni Francorum auctoritate Zachariae Pontificis; 19) de falsa Synodo sub Hadriano, circa ius eligendi Pontif. R. et inuestituras concedendi Episcopis; 20) de Constitutione Ludouici Pii ad Paschalem I. Etsi fatendum est, magnam partem has disputationes de rebus agere, quibus nostris temporibus nihil tritius, nec fere quicquam dici posse in hoc genere noui et exquisiti; vt videatur vix operae pretium facere, qui eiusmodi argumentum tractet, maxime cum res per se parum graues sint, et exigui momenti, qualis fere pars est harum disputationum: tamen non est negandum, posse istarum rerum cupidos, sin minus iis commodum est libros virorum doctorum, qui de his rebus commentati sunt, comparare et euoluere, recte hoc libro vti; qui breuitate insigni iudicia eruditorum complexus, fontes, ex quibus hauriendum est, fere omnes indicat. Sandinus multis annis ante, vitas edidit Pontificum Romanorum, ex antiquis monumentis descriptas 1748. qui liber in Germanis bis repetitus, quartum prodiit Ferrarae, cura ipsius autoris emendatus atque auctus, duobus voluminibus in 8. laudandus omnino si non in singulis, tamen in vniuersum, ob rationem quam secutus est autor in tractandis iis rebus. Paullo ante ediderat, Historiam familiae sacrae et Apostolorum: sed historia Episcoporum Romanorum intentius eius studium poscere visa est; quam vt illustraret et perpoliret, et, si qua in vitarum concinnitate minus copiose tradita essent, suppleret, (fuisset alioquin regula migranda, quam in iis scribendis sibi proposuerat,) nouum opus molitus est, et proposito suo abunde satisfecit: iis tamen, a quibus dissentit, quod Romanas partes sequitur, non semper satis ae-

aequus. Vniuerſam eius rei tractationem orſus eſt a duodecim diſputationibus, in totidem argumenta conſcribendis: his auctis et emendatis, vt iam, quod ipſe dicit, paene nouae habendae ſint, octo alias adiecit eiusdem generis; forte etiam plures daturus in reliquam Pontificum hiſtoriam. Autorem ſi ſpectes, hominem inuenies in veterum monumentis, e quibus hiſtoria ſacra petitur, verſatiſſimum, et qui non minori diligentia recentiorum libros euoluerit Ad 1) Quidam, reuerentia forte ducti, Apoſtoli, alium atque illum, Cephan ſeu Petrum eſſe voluerunt, cui Paulus Antiochiae reſtitit; et fuerunt qui hunc Petrum in ſeptuaginta diſcipulos referrent, idem et Clemente Alexandrino faciente in opere Hypotypoſium deperdito. Sandinus, quibus vtraque pars ſuam ſententiam fulciret argumentis, ea ſedulo collegit, et refutauit. 2) refellit eos, qui Petrum Romanam Eccleſiam prius condidiſſe quam Antiochenam perhibent, nominatim Panuinium; et 3) quosdam Proteſtantium, qui Petrum vnquam Romae fuiſſe negant. Nos in neutro ab autore diſſentimus: tantum liceat nobis, quid videatur originem dediſſe opinionibus de vtroque Petri Epiſcopatu, diſquirere; ſperamus enim, huius diſputationis vtilitatem in plura loca redundaturam. Duplici fere argumento Petri Epiſcopatus Antiochenſis aſſeritur. Illum enim huius vrbis eccleſiam fundaſſe: quod etſi maxime concedamus, cum ſit incertiſſimum, tamen hoc non magis illud quod quaerebatur efficitur, quam eo, quod eius eccleſiae curam geſſerit Apoſtolus. Obſecro enim, quot Paulus eccleſiarum Epiſcopus fuiſſet? At quis hoc vnquam dixit. Apoſtoli fecerunt quidem Epiſcopos, nec tamen ipſi fuerunt: quibuscum ne confunderentur ſedulo cauerunt, dum ſe ab iis diſtinguerent, perinde ac Doctores etiam ab Epiſcopis diſtinxerunt, Presbyteri enim et Epiſcopi proprie non ſunt Doctores. Atqui veterum quidam dixere, Petrum ſeptem annos Antiochiae ſediſſe: inde ſedes Petri Antio-

chena, inde καθέδρα, perquam ridicule: vox enim καθῆσθαι, ſedere, nihil aliud ſignificat, quam alicubi verſari, morari; ita accipiunt Graeci, ita Scriptores N. T. Act. XVIII, v. 11. Paulus dicitur annum ſex menſes Corinthi ſediſſe; nemini tamen in mentem venit, Paulum ideo primum Corinthi Epiſcopum habendum eſſe; nedum καθέδραν aliquam eius eſſe Corinthiacam. Patet inde, neglecto ſenſu verborum graues errores emergere, paſſim pro vero obtrudendos. 5) Autor omni vi annisus eſt, vt Victorem Epiſcopum ab inuidia liberaret, quod eccleſiis orientalibus, quia eodem cum Iudaeis die Paſcha celebrarent communione cum ſuis interdiceret: et mire ſe torſit vt demonſtraret, haec minas tantum fuiſſe Pontificis, id nunquam facturi. Sed verbis, ſua ſponte in contrariam ſententiam teſtantibus, aperte vim attulit, reclamante vniuerſa lingua. Autori an conſtiterit, litem non de feſto Paſchatis agitatam eſſe, ſed de coena illa tum Chriſtianis ſolemni, qua appoſito agno Paſchali Iudaeos imitabantur, parum liquet; latine quippe ſcribenti non difficile erat hoc diſſimulare; neque titulo huius diſputationis ſatis claro, vt ab omni ſuſpicione liber eſſet. Sed ea ipſa vocis Paſchae ambiguitas, et quod de feſto intellecta eſt, errores produxit ſequenti tempore perridiculos; velut, ſi Paſcha Iudaicum in diem dominicam cadat, Chriſtianis, cum ille dies ſolemnis ad idem feſtum ſit, religioſum eſſe alium deligere. 6) Primum inter Imperatores Conſtantinum Chriſtianum fuiſſe, idque falſo a veterum quibusdam de Philippo perhiberi, eruditis ſatis conſtat; nec opus eſt vlteriore probatione, cum Pagius rem extra omne dubium poſuerit, a paucis iam legendus: is quae notauit, Sandinus diligenter in vſus ſuos conuertit. 7) Stephano I. Epiſcopo crimini datum eſt, quod haereticos, ſi relicta Haereſi ad Catholicos redeant, promiſcue ſuſciperet, nec iterum baptizaret, etiamſi antea hoc ſacro non rite initiati eſſent. Defendit eum ab his obtrectationi-

bus

Digitized by Google

bus Sandinus; fortaſſe non iniuria: errat tamen in eo, quod Stephanum putat reſtrinxiſſe illud decretum his verbis: „ſi quis a quacunque haereſi venerit ad nos, nihil innouetur, niſi quod traditum eſt, vt manus illi imponatur in poenitentiam.“ At nihil eſt apertius, quam ſenſum eſſe: cum haereticis nihil eſſe nouandum, niſi quod iis, pro veteri conſuetudine, manus imponendae ſint: nec quidquam aliud ex verbis „niſi quod traditum eſt“ elici poteſt; neutiquam iis de recepto quodam ritu baptismi explicandis. Quae ſequitur 8) de Concilio Auguſtini Plenario, priori coniunctiſſima eſt. Orta inter Stephanum et Cyprianum lite de baptismo haereticorum, Concilium illud, quod Auguſtinus ſaepe plenarium vocat, ſecundum illum ſententiam dixit. Iam quaeritur quale illud ſit? ſunt qui Arelatenſe dictum putent a. 314. alii Nicenum vniuerſale. Res ab vtroque tractata eſt et deciſa, ab illo plene et expreſſe, ab hoc, vt tantum illius decretum confirmaretur. Si quis forte legit quae Launoius de ea re ſcripſit, mallet illud Arelatenſe putare: at perlectis iis quae Autor in eam rem attulit, vix aliquis ſibi temperare poterit, quin Nicenum fuiſſe exiſtimet. Concilium hoc Plenarium Auguſtinus aliis locis vocat concilium cunctarum gentium, item catholicum orbis terrarum; quod proprie dici de Arelatenſi non poteſt: quamquam parum referat, anne hoc ipſum plenarium dici poſſit, inuenimus enim, Auguſtinum et alia concilia plenaria vocare, quae proprie non erant vniuerſalia, ſed tum reſpicit dioeceſin cuiusdam gentis, nunquam addito „orbis terrarum, omnium gentium.“ 9) Hic contra paucitatem martyrum Dodwellianam diſputatur, aſſerta eorum multitudine. Quae Pagius ad annum 272. et Ruinartus in opere de Actis genuinis martyrum, contra illam ſententiam dixerunt, iis potiſſimum Sandinus vſus eſt: hic itaque omnia inuenies, quae optime contra Dodwellum diſputata ſunt. Caeterum, ſi quis veterum orationem ex vſu iudicet, non vi-

vilissimo quoque lexico, velut norma dicendi, consulto: nec ille deprehendet, nihil decerni posse in alterutram sententiam, quo altera prorsus euertatur: nec minus speciose allegatur pro Dodwello locus Origenis e l. III. contra Celsum, vbi dixit; numerari posse qui ob nomen Christianum morte multati essent. Ad haec Sandinus parum scite: respici superstites, ad hos enim referri mortuos. Nec de persecutionum diuturna saeuitie, recte laudat legem illam antiquam de peregrinis religionibus, qua Christiani semper persequendi fuerint: nam lex ea non nisi Romanos tenuit, et vrbem, ne, peregrinis superstitionibus introductis, iis sese polluerent. Ita sacris Isidis et Cybeles abstinuerunt Romani, etsi Romam inuecta essent. 10. 11) Priori, Latinam Ecclesiam azymis semper vsam esse in sacra coena, probare conatur; quamquam viri doctissimi, ipseque adeo Sirmondus, aliter existimauerint: autor et ipse habuit quos sequeretur eruditos, non tamen optimae notae, verbisque interdum vim attulit, nominatim fermento, vt dulce redderet. Nescio an vlla sententia, si primam et antiquissimam ecclesiam spectes, tam absona fuerit, quam illa de azymis. Quoties enim conuenerunt homines, at factum est fere quotidie, ad sacra et communes epulas, quin simul solemnem illam sacramque coenam celebrarent? cuius rei causa magna panis copia a conuenientibus collata est, vt quod superesset pauperibus cederet, qui sine dubio placentis vesci debuerunt. Altera fatetur Sandinus, Graecos pane fermentato vsos esse, licet his maiori studio illum non fermentandum forte curauerit; quod iam Honoratus tentauit, Gallus, in explicationibus regularum criticen, eiusque vsu; Autori non prorsus inutilis, qui Graecos perhibet vsque ad Saec. VII. pane azymo vsos esse in sacris. Iis potissimum argumentis innixus, quod Epiphanius dicat, Ebionitas talem in sacra coena apposuisse, non secus ac fideles: deinde, quod Armeni eodem vtantur, consuetudine ex ipso ortus

sui

ſim tempore ducta, in Saec. IV. cadentis. Inde enim patere, Graecam tum eccleſiam non alio vſam eſſe. Tandem, quod Michael Cerularius (Saec. XI.) Patriarchis obiiciat, Hieroſolymitano et Alexandrino, quod interdum panem non fermentatum adhibeant in ſacra coena: inde colligi poſſe, ante ſchisma inter orientales et occidentales, homines non eiusmodi pane abſtinuiſſe, nec tamen tum omnes eccleſias eam conſuetudinem religioſe conſeruaſſe. Quae argumenta bona ſunt, nec laborant; atque vltimum clare indicat, nihil certi de ea re in veteri eccleſia definitum fuiſſe, donec lex ſanciretur. Aeuo Apoſtolico, huicque proximis temporibus, cum nondum in templis Chriſtiani ſacram coenam celebrarent, ſed domi ſuae, veſperi, poſt conſuetam coenam, vix fieri potuit, quin panis adhiberetur vulgaris et fermentatus. Sed de his iam nihil attinet: legant, quae contra hanc ſententiam diſputata ſunt; quibus commodum eſt. Pauca tantum de Philoponо dicamus, qui perhibuit cum multis aliis, Chriſtum agnum paſchalem non vno eodemque cum Iudaeis die comediſſe, adeoque non azymo vſum. Obiectio, quae inde aduerſus Sandini ſententiam oritur, non recte refellitur, ſi eccleſia orientalis dicitur credidiſſe, Ieſum huius coenae ſolemnitatem cum Iudaeis celebraſſe, azymorum tempore. Quidni dicamus, ſin Chriſtus contra legem agere nollet, etſi pridie quam Iudaei ſacrum illud celebraret, tamen ei panem adhibendum fuiſſe non fermentatum. Caeterum Sandinus certo definire non audet, quo tempore vſus panis fermentati vulgo obtinuerit. Putat tamen id ſaeculo ſexto medio contigiſſe, autore Iohanne Ieiunatore, vt eo magis a latinis diſcreparet. 13) Partes ſequitur eorum, qui Socratis de Paphnutio narrationem, aduerſante vitae clericorum caelibi, ſuſpectam reddiderunt. Prolatis primum argumentis Baronii et Bellarmini, quae his oppoſitae ſunt Natalis Alexandri rationes tentauit, et 16) eundem obiurgauit, quod

Atha-

Athanasium, Symboli cognominis autorem fuisse negaret, eiusque argumenta refellere conatus est. Sed mirum fane, virum doctum scripsisse veterem opinionem de autore huius Symboli, eamque opinionis modo tueri: num parum est, si quis largiatur, illo doctrinam Athanasianam continere? Gallii quidem Theologi, cum Launoio Epp. VII, 7. Natalis Alexander, Gregorii II. canalem fuisse putant; ex eius ad Imperatorem litteris demonstrarunt, illum Leoni Hauro non facis interdixisse, neque ab eius obsequio eiues alienasse, et fallo creditum fit: qui hanc ob rem ftultus annotat eft a Conſeribus Hiſtoriae eccleſiaſticae, non minus a Sandino earpendus et refutandus. Caula in promtu eft, cur Gregorium dedeeli aegregiae laudationis, eiusque auctoritatem ita labem abſterga a Pontificie, quae fine dubio Launoii et Alexandri pietas fuit. Cur enim negligerent ufiqne documentum Pontificiae in Principem licentiae? Hos fallere ita plaeitendus eſſe, fidemque ipſis et obſequium negandum, fi male et inuſte agant; nullum enim ipſis ius eſſe peccandi, vt Romanus Caeeilianus ait. Atque Leonem Hauriam, cum tabulas et ſigna talli inſeret, manifeſte ita abuſum eſſe, vt coecum videre, talem Pauli ſententiam eſſe de obſequio erga magiſtratus, Sanſimus dicit. Quam bella! Non minus lepide 18) adſerſus eundem Natalem, qui forte reuerentia doctus, vt honorem haberet Zachariae et Stephano mire laborauit vt eos liberaret Childerici regno motii infamia, contendit, eos omnino hanius ſententiae autores extitiſſe. Argumento eſſe duo loca, alterum petitum ex antiquo codice, ſubſcriptionem, de anno 767, quae illud clariſſimis verbis exprimat; alterum ex apologia Ludouici II. ad Baſilium Imperatorem, quebum, quod in nomen Imperatoris ſibi vindicaſſet. Hic aperte fatetur Ludouicus, in maiores ſuos, Roma, primum regnum Francorum, deinde Imperatorium dignitatem tranſtuliſſe etc. At nos facile concedimus Autori; nec Natalis legitime rem pro-

Digitized by Google

probauit, ſed ingenio indulſit. Caeterum, an hoc Pipinus et poſteri fateantur nec ne, parum refert: potuerunt, ne ipſi perduelles eſſe viderentur, autoritatem praetexere Pontificis: at eos rem per Epiſcopos geſſiſſe certum eſt, magno ſuo dedecore; quamuis aliter ſentiat autor. 19) Locum impugnauit Sigeberti notiſſimum, ad annum 773. vbi Carolus dicitur e pugnata Papia Romam perrexiſſe, concilioque interfuiſſe, quo ipſi ius datum ſit Romanum Pontificem eligendi, et epiſcopos per omnes prouincias inueſtiendi; quem locum et Gratianus excerpſit. Sandinus, vt haec ſuſpecta redderet, adeoque vi probandi exueret, operam dedit, exempla ſecutus aliorum; Gratianus ergo nihil eſt nisi ineptus conſarcinator. Ex argumentis, quae exilia protulit, nec ponderoſa, tantos ſpiritus ſumſit, vt aperte dicat, pudere Proteſtantes, ſi qui cordati ſint, defendere hunc Sigeberti locum. Sed non eſt quod erubeſcant. Mirum eſt, quod Vir doctus editionem Miraei omiſerit, vbi totus iſte locus expunctus eſt: dixit is enim ſe vſum eſſe exemplo quodam peruetuſto, Gemblacenſi, ſi non ipſius Sigeberti manu, certe a primo exemplo deſcripto. Inde locus ſuſpectus eſſe eruditis coepit. At Miraeo, odii in Proteſtantes acerbiſſimi, ſtudii erga Pontificem praeferuidi, quae fides habenda ſit, non videmus. Potuitne, nam in reliquis exemplis eſt omnibus, locum omittere, etiamſi in hoc antiquo libro inueniret? Vltimo loco de diplomate agitur, quo Ludouicus I. Paſchali I. Pontifici, tum anteceſſorum largitiones confirmaſſe, tum eas nouis auxiſſe fertur; primum edito illo a Sigonio, pactum confirmationis dicto, dein e Baronio aliisque repetito, et collectionibus Conciliorum, Capitularibusque Baluzii, inſerto. Genuinum illud eſſe, tum a Proteſtantibus negatum eſt, tum a viris inter Catholicos doctiſſimis dubitatum. Inter hos eſt Pagius, cuius obiectiones in Critica Baroniana ad a. 817. dum

ordine refutauit Sandinus, nihil omisit, quod vnquam a Pontificiis, ad astruendam eius fidem dictum est.

XENOPHONTIS OPVSCVLA POLITICA, EQVESTRIA, et venatica, cum Arriani libello de Venatione. Recensuit et explicauit IO. CAR. ZEVNIVS, Prof. Gr. Litt. Viteb.

Lipsiae sumtibus Caspari Fritsch 1778. Alph. 1. pll. 4.

Xenophontis libellis, qui hic eduntur, defuerat adhuc editor, qui eos separatim ab aliis illustrandos, perpurgandos, et ea forma modoque, quo iuuenes litterarum Graecarum amantes in iis legendis adiuuarentur, suscepisset curandos. Hoc cum intellexisset *Zeunius* V. Cl. ratus rem vtilem et gratam se facturum esse amicis, cum omnino Graecorum librorum, tum Xenophonteae tersissimae et suauissimae orationis, animum adiecit operi, quanta posset diligentia curaque perficiendo. Continentur autem hoc volumine: *Xenophontis* de Lacedaemoniorum, itemque de Athenienſium republica libelli: de reditibus siue vectigalibus ciuitatis Athenienſis augendis: de re equestri libellus: de magistri equitum officio: de venatione. Cum igitur animaduertisset, hos libellos prae ceteris Xenophonteis, et negligentia librariorum, et Welsii aliorumque intempestiuis interpolationibus, deprauatos esse, circumspicienda sibi et paranda putauit Critices salubriter exercendae idonea praesidia. Manuscriptos codices adhibere non licuit, sed editiones consuluit et comparauit, cum primas et principes, tum

eum reliquis deinceps, quæ e superioribus dudum essent. In his luminum omnium, et forsan cum Ernestio nostro Præfatione ad Memorabilia Socratis, primum Florentiæ anno 1576 impressum e Codice scripto, ut adeo ipsum scripti codicis auctoritatem habeat. Sed duplex ei vitium est: non enim omnes tenet Xenophontis libros; abest autem de Agesilao libellus. Apologia, de Vectigalibus, et de republica Athoniensium tantum particulas habet: in locis quoque multis toti desunt verticuli. Hanc editio in Bibliotheca Senatoria Lipsiensi servatur. Aldinam, anni 1525, in qua melioris vi videtur codicis scripti quæ, quæ ab Junina abfunt, præter Apologiam, supplera sunt, sublatis quibusdam nimis priscis illius ætas. Bibliotheca Academica Lipf. Paulina suppeditavit. Iuntinam alteram a. 1527 non tractavit, præsertim cum mera sit iteratio Aldinæ, ut testantur qui ea sunt vti. Ex editionibus, quæ in Germania prodierunt, præter eam quæ Halæ Suevorum cum Melanthonis præfatione prodiit, et Iuntinam priorem vix quæ sequitur, Basileenses editiones commemorantur. In his ea, quæ præter Melanthonis, etiam aliam præfationem cuiusdam habet adiunctam, in qua Catharionis studio significatur textum esse ab erroribus purgatum; tum Brylingerianas tres, annorum 1545, 1551 et 1568, quia ad Graecum orationem Xenophontis conflitutendam nil momenti afferre forbit. quod nuniam harum editionum priores Halenses sequantur, posteriores Catharionis textum referat. Constitit etiam eas editiones, in quas nova recensio textus illam est, Stephanianam vtramque, Leunclavianas item duas, et Wolfianam. Priora tamen Leunclavianæ, ex Parisinæ quæ ex altera Leunclaviana facta est, quum eas vix critico curare putarem, rationem non habuit. Denique visa est Lipsiensis editione libellorum de vtraque republica, nuper ab Cel. Moro adornata.

Digitized by Google

Centrum. Si quis ibi comparet cum Ill. quæ de silli-sionibus Xenophontis ideas narrat Morus V. Cl. in præfatione ad Xenophontis Græcam hiſtoriam, obſcuræ in ſolem, patientiæ reperiet. Adhuc enim die Veneris 19 Jul. curatus, omnium primo commemoratur; tum vero Brylingerianus, quem poſſidemus, quia de anno 1555. eſt, omnium inſcitia ipſe perhibetur ad originem recenſionis Stephaniæ. Ea ex Laurentianum manuſcriptum, in quo omnium legitur, quæ illi ſi libris de gentilibus ſatisſecit. Ita enim præſidia ea vitam ſuſtit accipimus, ut in indicando ex antiquis hiſtoriam exercitus, ſi contra, nempe legimus locos et vitio Xenophontem, parmitterent, deprehendere et præ-gnoſcere laudatus ſit. Ita enim præ ceteris ſuperiorem videtur. Si tamen præbebat problemata hiſtoriam, Callidus nempeſtius, quam adverſum dictum ſibi Xenophontis, ſequi ſimulat. Ad hunc enim et Lanchiſtæ conſiderata non dum compoſuit eſt, cum certioribus auxiliis careret. De his ipſis conſiderata in tanta verborum cohæſione, nihil ſi, nihil dare his certum, in cauſa ſumme neceſſaria, et propinqua tuis ſtudiis ſimilitudine. Vid. de Rep. Athen. l. 2. Xenophontis. 2. Sed etiam ſtudiat laciniosa vita eſt, quam in omnia Xenophontem Annotationibus, Hudſonianæ notæ, ſi quis, adeo, oppido rectis, et exquiſitæ doctrinæ relatæ ſimus, invenimus. Veterum quoque Grammaticorum. Politica imprimis, et reliquorum, cinnamibus ac notationibus, et conſiderata de politica lucis, et Xenophontis illi celebrate, vendidit quæ tuis. Vid. 1. c. de Venet. Cap. V.

In his tot ac tantis rei hanc admirabilemque præſidia eorum conſenſum nec nihil cenſi, quod inquirere. habuiſſe, aut aliqua ingenii perſpexerat expoſitione autorem facile ex dictur, quod arbitrarur intelligi poſſe ex adnotationibus, in quibus ad conſuetudinem retinentes ſe facilius, ac præſidiam ſibi demonſtrat. Alia in ea ipſa explicat ex via Græcitatis

Digitized by Google

tis exquisitiore, alia tamen admiscet notiora, et in iis libellis explicata, qui ad cognoscendam et perspiciendam vniuersae linguae indolem ac consuetudinem confecti sunt. Hinc illud, quod omnibus vbique paginis Vigerum, et illio adnotata ab Hoogeueno atque se, nec id in difficilioribus tantum, sed saepe in obuiis, idque non semel, sed multoties, velut in Infinitiuo pro Imperatiuo, intellecto δὸς vel χρὴ posito, citet. Ab H. Stephani quidem Thesauro ita pendet, vt si quid declarandum et confirmandum sit, aut ibi positis defungatur afferendis, aut inde, quibus opus sit, peti iubeat. Virorum doctorum obseruationibus, exceptis Doruillianis ad Charitonem, quarum crebra mentio fit, fere abstinuit; cum tamen intelligatur ab omnibus, qui in hoc genere studii et doctrinae exercentur, non omnes omnino Graecae linguae opes ac diuitias vno Vigeri libro comprehendi.

In libro de re equestri Latinos quoque scriptores, Virgilium, Varronem, Columellam, Palladium, comparauit, sed interdum tamen eorum verba, eo, quo minime oportebat, retulit. In equo *breues auriculas et arrectas.* Varro R. R. 2, 7. *aures breues et argutas* Palladius 4, 13. laudat: Xenophontis libro citato I, 11. ad equini capitis formam fingendam, ὦτα μικρότερα requirit, an igitur in Palladio *acutas* ex Isidoro legendum putemus? Poterat V. D. istam suspicionem esse vanam discere e Virgilio Georg. III, 7. quo auctore Palladius ista scripsit, nam et hic *argutum caput* equi desiderat. At enim argutum non est paruum et breue, sed *mobile*, quod crebro mouetur, iactatur, et agitatur, et est indicium alacritatis.

Curauit etiam Editor Cl. vt Atticam formam, sicubi esset neglecta, vt fere fit, ab librariis, reuocaret. In vulgatis id Atticismis obseruatum sedulo, verbi caussa in du-

plici + pro σ duplicato, in aliis his similibus; in rarioribus vero usitandi nonnunquam aberratum. Vera Ionicum et Homericum, nobis offertur de rep. Athen. 3. 17. ut ostendit et Xenophontea ratio ἀτιμα, τὸ ὀνομαστον, postulat. vid. Thomas Mag. V. et ibi Interpp. p. 122. Porro, de re equ. 4. 2. vera lectio eſt ἐκκαιδεκα; Cuſtodium tamen ἑκκαιδεκα ſuperendum eſſe non putat. Quamvis vero? Nam illud certe Atticum eſt et exquiſitum eſt, hoc vulgare et ex gloſſematis. Vocabula ἐτεροθεν et ἑτερωθε Attici promiſcue dicta fuiſſe, pro communi voce ἑτερωθι, et Grammaticis antiquis, inprimis e Gloſſis Placentiis Timaei, et Moeridis, dochilimagne obſervationibus ab illis quidem Ruhnkenii, ad hunc Pierſoni dictum. Quae ergo non putes Cl. eſſum erraſſe, cum ad Xenoph. de Venat. 4. 7. ſcribit, verae lectionis, ἑτεροθε, veſtigia latere videri in corrupto Polluce (V. 10.) ἑτερωθε. Nulla enim corruptela in hac re abire, ne Pollucis loco agnoſci poteſt, in quo, quod ait Graeci plurimum vitarpanint, nec ipſi Grammatici diuerſimode acceperint, id legatur. Κατωμοσια apud Xenophontem ibid. 6. 10. non ſolum ob veterum eiiterum authoritatem reinendum videtur, ſed etiam ob Attici ſermonis conſtitudinem, quae κατωμοσια poſtulat pro κατωμοσιαι. Hemſterhuſio obtemperat ad Ariſtophan. Plut. 429. — De Solis nunc deleſtu paucis monebimus. In libri de republ. Athen. fine haec legantur: κἂν τοῦτο μὲν ἀκόλουθον, ὅτι τὸν δοῦλον ἀτιμάζουσι, ἀλλ' οὐτοι πλέον, Veliemus liberorum veterum lectionem, ἀλλ' ἢ τοῦτ' ἀδίκως, reiucatam eſſe, vtique praeſtantiorem, vt ex iis apparet, quae docuit Abreſchius Diſſeident. Thuc. p. 27. 354. etc. et in Obſervatt. Miſcell. Noo. T. VI. p. 490. atque adeo praeſerendam ei, quae originem debet Stephano. Haeſit etiam in verbo προσεπαναβαινειν. Id enim ἀκολθ (ad de Re equ. 1. 21.) ab προσεπαναβαινειν diſtinguit, quaſi hoc ſit ἐπιτρεχειν, illud ἐφιππαζεσθαι, alicubi quod (ad de Ven. 4. 1.) Stephano in Theſauro, verumque

in eadem potestate significationeque sumi credit. Nobis vero προσεσταλμένος vnice verum videbatur, *adductus*, *macilentus*, nec dubitaremus Stephanum in recipiendo προσεσταλμένα de Ven. 4. sequi. Ibid. 6, 11. legitur: κύκλος πολλὰς πυκνὰς ποιούμενον: haec verba non inserenda vocula καὶ, nec mitiore explicatione, quasi non rarum sit, interdum duo vel tria participia, aut eiicienda voce πολλὰς, tanquam glossemate. Nihil facilius et certius. Et πυκναὶ ἀποστροφαὶ dicuntur de Re equ. 9, 6. *crebrae et repetitae circumactiones*. De loco Republ. Laced. 3, 6. Longini monito et reprehensione nobilitato, vulgaris est sententia, in vitiosam lectionem incidisse Longinum, et pro ὀφθαλμοῖς legendum esse θαλάμοις, ex Stobaeo. Enimuero et Brodaeus in Xenophontis codicibus ὀφθαλμοῖς legi obseruat, et ad Longin. de Subl. Sect. 4. nuper admodum eam Xenophonti vindicarunt Ruhnkenius et Toupius, partim quia antiquior Stobaeo, Aretaeus Cappadox, in libris alicubi suis sic dixit, partim quia in ipso Stobaeo Mſ. Hugonis Grotii, cuius excerpta sunt in Bibliotheca Leidensi, sic legitur. Sed redeamus ad librum de venatione. Ibi igitur 5, 30. in leporini corporis descriptione commemoratur στῆθος ὑ βαρύστονον. Hoc siue *angustum*, siue *grauiter suspirans*, vel *raucum* interpreteris, perinde fuerit, nec opus sit legere βαρύστονον cum Stephano in Thes. nec cum Cl. Zeunio βαθύστονον, quod, vt arbitramur, vocabulum nusquam reperitur, nec legibus linguae et rationis conuenienter fingitur. Ibid. c. 7, 4. verba sunt: καὶ τὰ ἐντὸς ἄδικα γίγνεται. Fauemus spreta coniectura Brodaei ἀδινά, aut ἀκιδνά, hoc defendi e Cyrop. 2, 2, 15. vbi ἅρμα δίκαιον et ἵπποι ἄδικοι leguntur. Sed propior erat Xenophontis locus de Re equ. 3, 5. vbi ἄδικος γνάθος occurrit, i. e. *equus cui pars maxillae mollis, pars dura est*. Modo ἐτερογνάθους dixerat. Caeterum hunc locum attigit Ruhnkenius Animaduerss. ad Xenophont. Memorab. Socr. 3, 4, 5. vbi de vocabulorum δίκαιος et ἄδικος potestate ver-

veriſſime, et iuſto cum doctrinae apparatu, egit. At prorſus ſuperuacua eſt coniectura in Hipparch. I, 12. legendum videri pro μανικῶν ἱππωνείων, quo nihil rectius, νεανικῶν. Nouimus fruſtra viros doctos ſollicitare alium locum in Ageſil. 5, 4. ita, vt pro μανικὸν σωφρόνημα legi iubeant νεανικόν. Scimus enim, de vſu et ſignificatu vocis μανικὸς dubitare neminem, qui eum Iſocratis, Plutarchi, et Marci Antonini locis, Grammaticorum veterum, in his Thomae Mag. in voce μαίνομαι, explicationibus, eruditorum denique, veluti Caſauboni ad Plaut. Bacch. 4, 5, 1. ad Athenaeum p. 779 et Io. Henr. Maii Obſeruatt Sacr. 4. p. 12. ſſ. ſententiis comprobari cogitet. De voce autem νεανικὸς non Vigerus tantummodo erat laudandus, ſed, qui de ea copioſius et diſertius tradiderunt alii plures, inprimis Cl. Fiſcherus, in Indice et Proluſionibus Palaephateis.

Arriani libellum addere placuit, quod ad Xenophontem illuſtrandum valere videretur. Ad texta verborum ſuo more conſtituenda, vſus eſt Holſtenii editione tanquam prima, et Blancardi, lectionibusque eius e codice ſcripto excerptis, adhibitis H. Stephani ſchediasmatis. In eo libello c. 9, 1. verba ſunt: εἰ ἱπποτάξειε θαμινὰ ἐν ὕπνῳ. *Forte*, ait, *legendum* ἱπποφαδάξειε. *Nam hoc de corporis iactatione dicitur.* At cur non etiam de gemitu? nam veteres Grammatici interpretantur per στενάζειν, vid. Ruhnkenius ad Timaei Gloſſas Platon. p. 173. quod verbum huc vnice pertinet. Quare non dubitamus, quin aut legendum ſit ἱποστενάξειε, in quo leuiſſima mutatione opus eſt, aut ἱποφύξειε. Nam, vt Bochartus Hieroz. P. I. Lib. II. c. 55. docuit, φύζειν eſt *turbari*, *iactari*.

ERN.

ERN. FRIDER. WERNSDORF TH. D. ET P. P. in Acad. Witteberg. nouissimorum de anno nati Christi conatuum examen.

Dionysium Exiguum, qui Saec. VI. Romae Abbatem egit et circa annum DXXV. primus numerare annos a natiuitate Christi docuit, minus recte ductis calculis aeram inueniſſe, quam natales Christi aliquot annorum ſpatio anteuertant, vna et conſentiens vox eorum eſt, qui ad eam rem ingenium adtulere. Sed inter hos ipſos magna eſt ſententiarum de vero anno diuerſitas. Nam hunc alii tertium, alii quartum, alii ſextum eſſe volunt ſuperiorem anno Vrbis conditae DCCLIV. Per Iul. 4714 ad quem annum Christi natales a Dionyſio relati ſunt. Nulla eſt harum ſententiarum, quae ab inuentore propoſita, non inuenerit plurimos adſtipulatores. Vni IOH. HARDVINO [a]), qui ſeptem annis citius natum Chriſtum eſſe voluit, nemo fuit qui adſentiret.

Longius Harduino progreſſus eſt nuper *Vir Celeberr.* DOMINICVS MAGNANVS [b]), apud *Romanos Philoſ. ac Theol. Pro-*

(a) In Antirrhet. p 65.

b) *Problemate* de Anno Natiuitatis Chriſti, vbi occaſionem offerente vetere Herodis Antipae nummo, in nummophylacio Clementis XIV. P. M. aſſeruato, demonſtratur, Chriſtum natum eſſe anno VIII. ante aeram vulgarem, contra veteres omnes et recentiores Chronologos, *Romae* 1772. in 8. mai. edito. S. *Veter.* ERNESTIVS *Bibliotb. theol. nouiſſ.* T. III. p. 623. tractationis ordinem et modum enarrauit. Poſtea contra falſam illam ſententiam, qua maxime nititur *Magnanus*, de acto cenſu tempore nati Chriſti, oppoſuit *Progr. Natalit. Domin.* Lipſ. 1774. P. P. *Idem Vir ſummus*, quum cognouiſſet, libellum hunc Magnanianum a me fruſtra quaeſitum, eum pro humanitate ſua libenter mecum communicauit.

Professor, qui annum Christi nati ponit octauum esse ante Dionysianum. Huic se oppositit *Vir Clariss.* LVDOV. IOSEBIVS VHLANDVS, *Histor. in Acad. Tubing* P. P. c). Nec satis *Vhlando* fuit ostendere, quid falsi haberet sententia *Magnani:* sed insuper contendit, paullo confidentius fortasse, vt fere solent qui *Bengelio* sunt addicti, quem ipse praeeuntem sequitur, annum quartum esse ante aeram vulgarem, quo exeunte fit Christus natus.

Minime consilium nobis est reprehendere, quod nouum periculum factum est in ea re, quam viri tot et tanti frustra tentarunt, Baronius, Casaubonus, Pagius, Petauius, Norisius, Scaliger, Allixius, Langius, Capellus, Markius, Tillius, Basnagius, Bynaeus, Heineccius, Bengelius: quorum nonnulli etiam ipsi libere sunt confessi, non *hominis* esse rem definire. Sed opportunum esse *iudicauimus* in praesenti tempore, quo memoriam nati in his terris Christi festam colimus, liberalis notitiae caussa *nouissimos hos conatus de anno et die nati Christi* enarrare.

Satis intelligent, qui ad haec veterum pariter ac recentiorum studia, natalem Christi curiosius inuestigantium, aduertere mentem et animum voluerint, non temere aut casu, sed sapientissimo Dei consilio fieri, vt non possit res ad certum et liquidum perduci. Nempe voluit diuina sapientia, vt et scriptorum sacrorum simplicitas ac breuitas, de ipso mysterio magis, quam de tempore nos docentium, a nobis debita reuerentia probaretur, et vt omni superstitioni, quae occupata est in diebus numerandis et eligendis, aditus praecluderetur.

Ne

c) Disput. hist. chronologica demonstrante *Christum anno ante aeram vulgarem IV. exeunte natum esse*, c. Celeberr. P. Dominicum Magnanum, *Tubing.* 1775.

IDEM eodem mense Septembri *theses inaugurales* XXI. vulgauit eiusdem argumenti *historico chronologici.*

Digitized by Google

Neque enim vllius negligentiae aut socordiae arguendi sunt Historici sacri, quod non satis clare distincteque annum et diem nobis indicarunt, et obscurius loquuti effecerunt, vt difficillimum fit, ipsorum narrationes cum historia profana, et eum iis quae scriptores ecclesiastici aetate proximi tradunt, in consensum redigere d). Non cogitarunt illi de noua aera constituenda: ideo non eos characteres chronologicos dederunt, qui careant omni difficultate.

Nam quod Christus natus dicitur Augusto Caesare, disceptatur, a quo principio ducendi sint imperii eius anni, a caede Iulii Caesaris, an a primo ipsius Triumuiratu e). Census eo tempore actus, incertum esse aiunt, fueritne vnus ex iis, quorum in monumento Ancyrano tres ab Augusto peracti memorantur, an minus: et vtrum actus fuerit per omnes imperii romani prouincias, an modo per Iudaeam Herodi M. parentem f). Viuo adhuc Herode M.

d) Sunt qui eam ob caussam priora capitis II. Lucae non ab ipso profecta esse putent. LVD. CAPELLVS *in Comp. Hist. Iud.* Totus hic versus, inquit, non est Lucae, sed postea ab alio quodam minus perito fuit insultus. Nomen Κυρηνίου scribarum incuria pro Κοϊντιλίου irrepsisse, sibi persuaserunt *Pet. Dan. Huetius* et *Steph. Curcellaeus.*

e) Perfacile est hos imperii Augusti computare annos, quia illi, qui scribunt natum Christum esse Augusti an. 41. a caede Iul. Caesaris annos computant, h. e. V. C. 710. Insequens annus est a primo eius consulatu. Aera Antiochena, vt varii nummi Syriae praesidum Vari et Silani demonstrant, initium ducit a pugna Actiaca i. e. V. C. 723. quam sequitur *Clemens Alex.* Dominum scribens Augusti an. 28. natum, *Stromat.* l. I. p. 407. edit. Pott.

f) Lucae verba, πᾶσα οἰκουμένη, multi putant significare totum orbem romanum, atque adeo intelligendum esse censum generalem. Praecipue I. G. HEINECCIVS *de genuina natiuit. Christi aera* diss. pag. 29. multus est in eo, vt ostendat, apud Lucam et in N. T. haec verba non aliter vsurpari, quam de orbe terrarum habitabili. Sed intelligitur ἡ οἰκουμένη τῶν Ἰουδαίων. Augustus

rege Iesum natum constat: sed volunt alii, Herodem spatio trium mensium, alii trium annorum post, viuere desiisse: omninoque varie de mortis Herodis anno disceptant g). Qui

stus enim per omnes prouincias sociosque reges, modo hic, modo illic, vt commodum erat, faciendas curauit descriptiones in vsum rationarii sui: et iussu illius etiam hanc tempore nati Christi peregit Herodes, vt probe docuit ANT. BYNAEVS *de natali I. C.* p. 307. seq.

Ipsa quoque Lucae verba, si diligentius inspexeris, planum et euidens reddunt, per πᾶσαν οἰκουμένην indicari non vniuersam terram, quae finibus imperii romani continebatur, sed eam omnem quae ista tempestate in Iudaeam, Galilaeam, Samariam, et regionem transiordanicam distributa erat, Herodique regi parebat. Ideo igitur, quod haec tota regio describebatur, necesse fuit Iosephum e Galilaea tendere in Iudaeam. Et fuerunt omnes, qui vt describerentur ibant, incolae terrae Israeliticae, non terrarum omnium Romanis subiectarum. Hinc recte IOH. IAC. HESS, *in der Geschichte der 3 letzten Lebensjahre Iesu sammt dessen Iugend* p. 29. scribit. *Auf Befehl Kaiser Augusts obersten Schutzherrns von Palästina, musste unter der Aufsicht K. Herodes itzt das erstemal ein Namensverzeichniss der judischen Unterthanen gefertiget werden. Dieser Census wurde, wie die ehemaligen öffentlichen Verzeichnisse unter Mose, David u. s. w. nach jüdischer Art behandelt, dass Stamm nach Stamm, Person nach Person, aufgeschrieben wurde. Ob nun gleich das Land nicht mehr nach den 12 Stämmen abgetheilt war, so konnte man doch aus der Geschichte und den Geschlechtstafeln wissen, von welchem Orte man sich herschrieb. An solchen Orten muste ein jedes Landskind zu einer ihm angewiesenen Zeit sich einfinden, und daselbst seinen Namen u. s. w. in die Register eintragen lassen. Welches in so einem kleinen Lande ohne grosse Beschwerde der Einwohner vorgenommen werden konnte etc.*

g) Ad annum natiuitatis dominicae constituendum, permultum facit interuallum temporis, quod inter Christi natale et Herodis M. mortem intercessit. Optimus in hac re auctor Iosephus, annorum Herodis duplicem habet epocham, et numi filiorum Herodis in re hac difficili non negligendi, vehementer discrepant. Iesum vere bimulum fuisse, quum Herodes moreretur, ex narratione de necatis ab ipso infantulis Bethlehemi, col-

Qui Syriae praeſes nominatur P. Sulpit. Quirinus, eum conſtat Syriae praefuiſſe multis annis poſt, exacto iam Archelao Herodis M. filio, et Iudaea in prouinciam romanam redacta Syriaeque adtributa, id quod decem fere annis a morte Herodis factum eſt [b]). Alius character chronologi-

colligunt, nec tamen ſat certe. SAL. V. TILL purificationem Mariae cum morte Herodis coniungit: integro autem anno et ſex menſibus poſt Ieſum natum deceſſiſſe Herodem putat CHR. NOLDIVS *in Hiſt. Idumaea* ad calcem T. 2. Ioſephi Hauercamp.

b) Syriae praeſes viuo Herode quis fuerit operoſe inueſtigandum non eſt, propterea, quod eo tempore Iudaea nondum erat in prouinciam romanam redacta et Syriae appendicula facta, vt huius praefectorum epocham ſequeretur. Videtur Lucas, dum cenſum hunc memorat, in quo *nomina* tantum deſcribenda erant, et quem ipſe curabat Herodes, eum diſtinguere voluiſſe ab alio quodam cenſu *facultatum*, nobili ob tumultus, quos in Iudaea excitauit; quae res Quirino Syriae praeſide acciderat. Vt adeo apud Lucam illud πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος, non ſit πρώτη ἐφ' ἡγεμονεύοντος, ſed πρότερα ἢ ἡγεμόνευε, prior quam praeſes fuit. Id placet ERASMO SCHMIDIO, IAC. PERIZONIO, et multis aliis, quorum nomina refert C. A. HEVMANNVS in diſſ. *de cenſu Antequiriniano*, item C. A. CRVSIO *Hypomnemat. ad theol. prophet.* T. I. p. 511. et S. R. ERNESTIO cit. *Progr. natalit.* Ait quidem TH. FR. MONELIA, de Annis Chriſti pag. 25. eos, qui dicunt velle Lucam apographen iſtam non fuiſſe Quirinianam, ſed priorem Quiriniana, nodum leui ictu ſecare. Sed *Heumannus* c. l. p. 6. multa exempla ex ſacris pariter ac profanis ſcriptoribus pro eiusmodi dicendi formula cumulauit, vt illud Ariſtophanis: imperauit Perſis πρῶτον Δαρείῳ. Obiicit DEYLINGIVS *Obſeruatt. ſacr.* T. I. p. 126. ineptum hoc modo loquendi genus tribui Lucae, quum ei nominandus fuerit non is qui poſt ea praefuit Syriae, ſed is, qui tum praefuit.

At erat Quiriniana deſcriptio notiſſima, prior vero illa obſcurior: neceſſe igitur fuit, vt Lucas indicaret, ſe non de celebri illa Quirini deſcriptione, ſed de alia priore loqui. Hiſtoricis id facere ſollemne eſt. Ita IOH. c. XIV. *Iudas, non Iſcharioles ille.* In Saxonia, communibus hominum de plebe narrantium ſermonibus celebratur hoc: *das iſt noch eher geſchehen, ehe die*

Schwe-

eus petitur ex Luca cap. III. vbi Christi aetatis annus trigesimus dicitur fuisse imperii Tiberii Caesaris quintus et decimus. Sed quia particulam *circi* commemorationi aetatis adiectam vident, quae significare solet circiter, vel plus minusue, incerti haerent.

Haud leuis labor est, epochas, quibus vsi sunt Scriptores tum sacri tum profani, probe cognitas habere, doctorumque vet. ecclesiae monumenta, eorum praecipue, qui proxime ab ea aetate abfuerunt, diligenter adhibere. Vix enim dici potest, quam insignem vsum illorum scripta nobis in omni doctrinae genere praebeant. Sed in quaestione hac de tempore natalis Christi, quem iam Saec. II. vt obscurum quiddam curiosius inuestigatum esse refert Clemens Alex. magna est cautio adhibenda, ne temere credamus Patribus, qui saepe ipsi falsis narrationibus decepti sunt. Ita Tertullianus scribit, Sentium Saturninum tempore nati Christi in Iudaea censum egisse: Iustinus M. inspicere iubet Romae tabulas censuales, vt ex iis Christi genus cognoscatur. Hac via non semper processerunt, qui hoc et su-

Schweden ins Land kamen: scilicet quia Suecorum inuasio, in Saxoniam anno huius saeculi sexto facta, satis memorabilis fuit, vt epocham apud illos constitueret. SPANHEMIVS *Dub. vexat.* P. 2. p. 131. miratus, cur obscurius loquutus sit Lucas, quum posset clarius, desiisset mirari, si cogitasset, quod nobis hodie Graeci sermonis parum peritis, obscurius videtur, id aequalibus Lucae perspicuum esse potuisse. Illi sic acceperunt, quasi dixisset, hunc non eum censum esse, qui a Syriae praeside Quirino actus, magnam commouisset in Iudaea seditionem, sed illum, qui aliquanto ante, iussu Augusti actus esset, nullo motu exorto. Adposite V. Cl. IOH. DAN. NICOLAI Sch. Brem. Conr. in editione N. T. Bremae 1775. vulgata, verba Lucae ita reddidit: *Nach der Geburt Iohannis wurde auf Befehl Kaiſers Auguſt ein Namensverzeichniſs aller Einwohner von Iudäa aufgeſchrieben, welches damals zuerſt geſchahe, noch vor der Schatzung unter dem Statthalter* P. Sulp. Quirinus.

Digitized by Google

ſuperiori ſaeculo elaborarunt in anno et die nati Chriſti definiendo: ſed hypotheſibus quisque ſuis nimium tribuerunt.

Qui enim proximis abhinc annis multo eruditionis adparatu ad hanc rem acceſſit, et in limine opuſculi praedicauit, ſe contra omnes veteres ac recentiores chronologos demonſtrare, Chriſtum octennio prius natum eſſe, quam aera vulgaris incipiat, DOMINICVS MAGNANVS, *Vir Celeberrimus:* cuius haud vno errore deceptum grauiter impegiſſe animaduertimus, licet ſcribat, ſe concordes et conſentientes habere Scriptores ſacros, et caeteros omnes, tum Iudaeos, tum Graecos, tum Romanos, item inſcriptiones antiquas et numismata vetera i).

In ipſa tractatione IV. *axiomata* praemittit ex hiſtoria euangelica: ſcilicet Chriſtum ante mortem Herodis M. eſſe natum, in Aegyptum translatum, et a Magis adoratum, idque factum tempore cenſus Auguſtei. Sequuntur poſtea *definitiones* aerae vulgaris, Periodi Iulianae, anni Iuliani. Has excipiunt IV. *Poſtulata*, de initio aerae vulgaris, de variarum epocharum annorum concordia, de annis conſulum Rom. et de anno periodi Iulianae concurrente cum anno primo aerae vulgaris. Inferuntur deinde totidem *Propoſitiones*, quibus ſingulis, ad ſententias contrarias confutandas, plu-

i) Pag. 379. Praemiſit opellae Hiſtoriam opinionum de anno natiuit. Chriſti, ſed valde mancam et mutilam, quam multo locupletiorem et accuratiorem habet I. A. FABRICIVS, *Bibliogr. antiquar.* p. 256. edit. nouiſſ. Neque nominauit ſcriptores, quorum in hoc argumento non obſcura ſunt nomina: SAL. V. TILL, PET. ALLIXIVM, IOH. ALB. BENGELIVM, vt eos non cognitos habuiſſe videatur. Ne Italos quidem, et qui Romae nouiſſimi ſcripſerunt, laudauit, vt IOH. LAVR. BERTVM, cuius inter diſſert. Hiſtoricas *Florent.* 1753. T. I. tertia eſt *de vero Chriſti natali*, et THOM. VINCENT. MONELIAM *de annis Ieſu Chriſti, et de religione Philippi Aug.* diſſ. Romae 1741. in 4. mai.

plura *Corollaria* sunt adiecta. Propositionum prima haec est: *Herodes mortuus est anno quarto ante aeram vulgarem mense Martio. II. Christus fugit in Aegyptum an. 5. ante ae. v. III. Magi Christum adoraturi venerunt Hierosolymam an. 6. ante ae. v. IV. Iudaeae census actus est a procuratore Quirino, quum Syriae praeesset Sent. Saturninus, ac totus orbis in pace compositus esset, anno 8. ante aeram vulgarem: quo anno Christus die XXV. Decembr. natus est.*

In has igitur propositiones totum diuisit Problema. Vt de quarta Propositione incipiamus, nempe de anno census Augustei, quo maxime nititur haec noua sententia, putat *V. Celeb.* ex censibus ter ab Augusto actis, et in monumento Ancyrano memoratis, alterum, qui sit octauo ante aeram vulgarem anno actus, eum esse, quem Lucas tempore nati Christi peractum referat. Sed bene monuit S *Reuer.* ERNESTIVS, in marmoreis parietibus Ancyranis legi, eum censum fuisse ciuium Romanorum, in quorum numero Iosephus et Maria non fuissent k). Nulla ibi fit mentio sociorum et amicorum, quales erant Iudaei et Herodes M. qui sanctissime colens Augustum, maxime aptus erat ad hanc peragendam descriptionem nominum, quam in parentheli sacer historicus factam esse monet ante, quam regendae Syriae praefectus esset Quirinus. Decennio enim

post,

k) Progr. Natalit. p. 5. vbi notat, obseruatum esse ab EDMVNDO CHISHVLLIO, qui monumentum Ancyranum in *Antiquitt. Asiaticis* Lond. 1728. editis exhibet, viros eruditos, qui hunc Augusti censum, et eum quem Lucas memorat, pro vno eodemque habuissent, non parum deceptos fuisse. A quo lapsu cauere sibi Magnanus potuisset, si Chishullianum librum vidisset. Immo etiam breuius, et nullo negotio MAGNANVS rectiora discere potuisset, modo in consilium adhibuisset populatem suum TH. VINC. MONELIAM, qui ante ipsum itidem Romae an. 1741. *de annis Christi* librum edidit, et pag. 25. verba Chishulli exhibens, negauit, in monumento illo censum tempore nati Christi actum commemorari.

poſt, demum Archelao in exilium pulſo, et Iudaea in prouinciam romanam redacta, quum Syriae praefideret Quirinus, accidit illa deſcriptio facultatum, ob tumultus per eam occaſionem ortos, longe celebrior: de qua Gamalielis orat. apud LVCAM *Act.* V. 37.

Sed non ſolum in eo falſus eſt MAGNANVS, quod cenſum, qui ciuium Romanorum fuit, etiam ad prouinciales et Iudaeos pertinuiſſe putat: illud quoque confingit, P. Sulp. Quirinum procuratorem Caeſaris in Syria fuiſſe, qui praeſide Syriae Sent. Saturnino cenſum in Iudaea primum egerit l). Eam ob cauſſam Lucae illud ἡγεμονεύοντος, quod paullo

l) Probl. p. 263. Noriſius, Ant. Pagius, Spanhemius, Deylingius, Bengelius, et multi alii, qui de cenſu Auguſti tempore natiuit. Chriſt. diſp. ſcripſere, inter quos et Pater meus eſt, in ea fuerunt opinione, Quirinum, ob recentem de Homonadenſibus victoriam tota Aſia celebratum, cum imperio extraordinario in Syriam cenſus agendi cauſſa miſſum fuiſſe. MAGNANVS e contrario Quirinum Saturnini iuſſu delegataque ab eo poteſtate id feciſſe ſcribit pag. 316. Sed ἡγεμονεύοντος vocabulo, non extraordinarium, ſed ordinarium officium denotatur. Praeter ea nihil de vlla extraordinaria Quirini miſſione habent Hiſtorici antiqui: nec eam rem praetermiſſurus fuiſſet Ioſephus, qui de Quirini rebus in Syria geſtis multa commemorat. Sane viuo adhuc Herode neminem alium cenſus agendi cauſa opus fuit ab Auguſto ad Iudaeos mitti: nullum ad id aptiorem Auguſtus adhibere potuit, quam Herodem, a quo ſanctiſſime colebatur. His vt expediat ſeſe *doctiſſ.* VHLANDVS, Quirinum ſtatuit ad illam ſimplicem et primam deſcriptionem ab Auguſto miſſum fuiſſe, quo tempore Saturninus e prouincia Syriae iam deceſſiſſet: poſteriorem autem bonorum deſcriptionem et tempore et cauſſis a priori diuerſam, coniunctamque cum tumultu, memoratam illam Act. V, 37 et deſcriptam a IOSEPHO *Antiquitt.* l. XVII. c. 15. et L. XVIII. c. 1. a Quirino tanquam Syriae praeſide ordinario actum eſſe, vt adeo vtraque praeſide Syriae Quirino facta dici poſſit. Quae bene ſe haberent, ſi teſtimonio Hiſtorici alicuius firmari poſſent: laud.

paullo minus bene Graecum ſit, Latino vocabulo *praeſidis* redditum eſſe, quod promiſcue de quauis minore poteſtate vſurpetur. Omnino enim auctoritate ſtandum eſſe Tertulliani, cenſum dicentis actum eſſe per Sent. Saturninum, et Iuſtini M. adpellantis Quirinum ἐπίτροπον i. e. procuratorem. Equidem iſtos eccleſiae doctores maximi facio: ſed hac in cauſſa nullo modo fidem illis poſſum habere. Caeterum quam varie hac in parte MAGNANVS errauerit, demonſtrauit S. *Reuer.* ERNESTIVS m), explicans formulam ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας, et docens, quid ibi a perſona Quirini alienum putandum ſit.

Quod vet. eccleſiae doctores, pie magis quam *ſolide* ſcribunt, eo tempore, quo verae et aeternae pacis ſtator in lucem prodiit, orbem totum in pace compoſitum, et Iani templum clauſum fuiſſe: id. MAGNANVS etiam de anno VIII. ante aeram vulg. i. e. de anno V. C. DCCXLVI. valere contendit n). Sed oſtenſum eſt ab ANT. BYNAEO o). ante annum V. C. DCCXLVIIII. non potuiſſe claudi Iani templum, vt quod Auguſtus eo anno tertium, ab vrbe condita quantum faciſſet: qua in re TH. VINC. MONELIAM p) pla-

lud. Diſput. p. 81. et in Theſ. inauguralibus Th. VI. et VII. Satis eſt per formulam *praeſide Syriae* non deſignari miniſtrum rei peragendae, ſed tempus definiri, vt intelligatur eſſe deſcriptionem hanc priorem Quirini praefectura Syriae, atque adeo priorem ea deſcriptione quae a Quirino ſit inſtituta.

m) Progr. Natalit. cit. p. 7.

n) Problem. p. 268 Nam pacatis Gallis ab Auguſto, domitisque Germanis a Tiberio per aliquot annos nullum bellum in orbe Romano geſtum legi. Illuſtrem locum OROSII L. VII. *Hiſtor.* c. 2. de hac pace explicare Tillemontium Hiſt des Empet. T. I. Aug. p. 30. et exiſtimare Iani templum in duodecim proximos futuros annos clauſum fuiſſe.

o) De Natali Ieſu Chriſti p. 436.

p) Diſſert. de annis Chriſti p. 22.

plane conſentientem habet. Itaque in hac quoque re MAGNANVS parum feliciter proceſſiſſe dicendus eſt.

Porro autem MAGNANVS, non contentus tueri ſententiam friuolam de alta pace regnante, clauſoque Iani templo, quum Chriſtus naſceretur, dudum exploſam illam a MASSONO in *Iani templo Chriſto naſcente reſerato*, etiam illud vnice verum eſſe pronunciat in eadem Propos. IV. libelli ſui, Chriſtum die XXV. Dec natum eſſe, quippe quod auctoritatibus Veterum demonſtrari poſſit. Sed quasnam adfert auctoritates? Doctorum exeuntis Saec. IV. vt AVGVSTINI, qui ſcribit: *natus Chriſtus traditur* VIII Kal. Ian. Alio tamen loco idem Auguſtinus, feſta enumerans, quae ab vniuerſa eccleſia celebrentur, natalem Chriſti ſilentio transmittit. Deinde IOH. CHRYSOSTOMI q), qui memorat Chriſti natalem ſuo tempore apud Graecos die XXV. Decembris feſtum celebrari coepiſſe, quem diem Graeci a Romana eccleſia ante x. an. accepiſſent, quae illum eundem ex antiqua traditione iam a longo tempore celebrare ſolita eſſet. Mera haec eſt coniectura, qua, vt erat magnus orator, voluit ei diei honorem auguſtiorem apud ſuos conciliare. Ex hoc Iohannis oratorio artificio MAGNANVS concludit Romanos haud dubie iam Saeculo III. medio coepiſſe diem XXV. Dec. vt Chriſti natalem celebrare. Nam, ait, vbi dicatur, apud alios populos aliquid in more poſitum fuiſſe multo ante, centum ad minimum annorum ſpatium intelligi. Si ergo Romani, medio circiter Saeculo tertio diem illum, ex antiqua traditione acceptum ſoliti iam fuerint celebrare, oportere eos hunc diem ex Chriſti diſcipulis accepiſſe r). Eam

q) Homil. in Natal. Chr Opp. T. II. p. 354. edit Montfauc.

r) Idem quod Magnanus colligit ex Chryſoſtomi rhetoricatio ibus, putant etiam ex memorabili illa Homi[illegible] ſere EDM. MARTENE de *rit. eccl.* T. III. p. 90. et [illegible]

ob causſam dicere CHRYSOSTOMVM, ab ipſa Thracia, Gades vsque diem illum a primordio fuiſſe celebratum. Sed diem natalem Chriſti Saec. II. ignoratum fuiſſe ex CLEMENTE ALEX.[1]) conſtat, qui nonnullos dicit ſuo περιεργότερον curioſius de eo inquiſiuiſſe. Nec mirum eſt, natalem Chriſti antiquitus celebratum non eſſe. Non potuit celebrari, quia incognitus fuit, nec debuit, quia tum Imperatorum gentilium natales celebrabantur. Sub initium Saec. IV. quo tempore Orientis eccleſiae nondum laborabant multitudine feſtorum vno die VI. Ian. celebrabatur memoria quadrigae beneficiorum, Chriſti natiuitatis, baptismi, aduentus Magorum, et miraculi primi a Chriſto in nuptiis Canae editi: quae omnia putabant Veteres vno et eodem iſto die accidiſſe[2]). Nec poteſt ex celebratione *diei ſerius* in eccleſiam inuecta, quam menologia, Kalendaria et *libri* rituales ſeruant, concludi verum tempus natiuitatis. Conſtat enim plurima feſta in eccleſia olim nata fuiſſe, quod nullo modo feſta pagana melius tolli poſſe videbatur, quam ſi in chriſtiana commutarentur.

Idem

tur. chronolog. P. I. c. II. item MONELIA c. I. p. 44. qui ab antiqua traditione haec omnia repetenda cenſet et ſententiae eccleſiae congruenter diſſerendum, non Kalendaria aut faſtos ſacros turbandos. Adfirmat Scaligeri, Caluiſii, Basnagii argutias nunquam effecturas, vt de eccleſiae ſemita tantillum deflectat. Eſſe illos eruditos viros ſed ab eccleſia extorres. Sufficere romanam eccleſiam altricem ceterarum et principem de die XXV. Decembris ita ſenſiſſe.

1) *Stromat.* l. I. p. 340. vbi varias ſententias eorum recenſet, qui ſuo tempore curioſius in diem Chriſti natalem inquiſiuerint, neque tamen iudicium ſuum ipſe interponit.

2) Sunt haec a me ex inſtituto expoſita in Progr. an. 1759. P. P. quo τα Ἐπιφάνια *Veterum* expoſuimus ad illuſtrandum Sedulii hymnum: *Hoſtis Herodes impie.*

Digitized by Google

Idem in Natali Christi accidit: nam quum Romae ab ethnicis festum reditus solis celebraretur, et ignes accenderentur die XXV Dec. quem *natalem inuicti* sc. Solis dicebant: eos ritus vt christianos faceret Iulius I. ep. Rom in natalem Christi conuertit, non quod Christus eo brumae die natus esset, sed vt festum paganum deleretur: id quod peculiari libello a me offensum est v). Quis igitur non intelligit Romae circa medium Saec. IV. recenter, non inde a longo tempore, constitutum esse natiuitatis Christi festum? Quam rem, quum pro concione CHRYSOSTOMVS, decennio post, enuntiaret, festique antiquitatem verbis extolleret, quod putabat eum esse diem nati Christi, acceptum illum ex tabulis censualibus Romae adseruatis: crediderunt eum esse verum diem, quo natus esset Christus, praesertim quum hunc diem ecclesia celebraret. Pontificios antiquis traditionibus inhaerere, iisque pretium statuere non miramur: at IOH. ALB. BENGELIVM w) ecclesiae romanae causam agere in hoc die XXV Dec. defendendo, id iustam admirationem habet, vt etiam illud, quod *Clariss.* VHLANDVS Chrysostomo nimium credens, ait, deberi Saec. II. quod natalis Domini publice apud Christianos celebretur, quia ex antiqua traditione, ecclesia Latina Saec. IV. diem illum iam pridem sacrum habuerit x).

Nollem ego hanc MAGNANO gratiam facere, traditiones extollenti et operam perdere, vt diem, inepte natali Christi adtributum, quemadmodum Scaliger, Basnagius, alii viderunt, nouis calculis exornarem. Quin potius, quoniam ex maximis festis Iudaicis orta sunt maxima festa Christianorum, dicemus festum natiuitatis Christi veniisse in

v) De originibus sollemnium Natalis Christi ex festiuitate Natalis inuicti 1757. vbi totam scenam exposuimus.

w) Ord. temp. p. 200.

x) Thesium inaug. Th. XVIII.

locum festi Tabernaculorum, et Christum sub finem Septembris natum esse y): quo tempore etiam magni et eruditi viri Christum natum statuerunt, SCALIGER z) *Erasmus* SCHMIDIVS a), HARDVINVS b), LIGHTFOTVS c), A. Q. RIVINVS d), LARDNERVS e), alii. Omnes hi sub finem Septembris nostri, circa tempus festi tabernaculorum Iudaici, Christum natum putarunt: qui quamquam ad hunc natalem exquirendum aliis atque aliis rationibus calculos posuerunt, omnes tamen praeter opinionem suam eodem collinearunt. Ipsi sacri libri eo nos ducere videntur: quod enim tres caeteri vitae Christi scriptores praeterierunt, id Ioannem satis indicare vno isto verbo dicas, ὁ λόγος ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, Verbum posuit in nobis tabernaculum suum. Nempe tentoriorum Iudaicorum antitypum significat in Iesu quaerendum esse, in quo plenitudo habitet diuinitatis. Igitur ipso tabernaculorum Iudaicorum festo, die primo, qui respondet hodie nostro XXVIII. Septembr. primo mense anni ciuilis Iudaeorum natus dici potest.

MAGNANVS quidem, vt vetustissimam ecclesiae suae traditionem defendat contra mensem Septembrem pugnans f), illud modo refellere studet, quod *Harduinus* dixerat, itine-

ra

y) Prae caeteris bene hoc demonstrauit SIGM. FERD. WEISMVLLER diss. *de festo tabernaculorum N. T.* in *festo natiuitatis Christi celebrando*, Altd. 1721.

z) de Emendat. tempor. p. 303.

a) In N. T. ad Ioh. III, 30.

b) Antirrh. p. 60.

c) Obs. ad Lucae II, 7.

d) Libello *vom rechten Alter der Welt und unsers Heylandes*, Lipsi 1721.

e) *Glaubwürdigk. der Evangel. Geschichte* l. II. p. 342. vers. germ Idem putat quoque GERBERVS libro de *ceremoniis ecc.* maxime in Sax. receptis p. 132.

f) Ad Propos. IV, Coroll, 9.

Digitized by Google

ra cenſus cauſſa facta, et paſtorum apud gregem vigilias, conuenire magis in Septembris menſis tempeſtatem, quam in Decembris. Etiam Cl. VHLANDVS g). Bengelium ſequutus, putat hoc infirmum eſſe argumentum contra menſem Decembrem, quod paſtores Bethlehemici noctu excubuiſſe et pecora ſub dio cuſtodiuiſſe dicantur. Nam paſcua et ſubdiales pernoctationes etiam in frigidioribus oris obtinere: quanto magis in Palaeſtina, ſub clementiore climate poſita? Sed Iudaeorum terram adflat acrior frigoris vis, praecipue vbi montibus abundat, in quibus maxime paſcitur. Itaque ob iniuriam caeli iam menſe Marcheſuan *i. e.* noſtro Octobri, greges domeſtica ſtabula occupare ſolitos, contra Caſaubonum doctiſſimi viri monuerunt h). Conſtat autem ſatis quo conſilio factum ſit, vt in brumae dies natiuitas Chriſti Saec. IV. demum transferretur: nempe conſilio abrogandae paganae ſollemnitatis.

Doctiſſimus VHLANDVS non negat Romanos Gentiles *VIII. Kal. Ian.* celebraſſe *ſolis inuicti natalem, qua ipſis nouo ſole poſt ſolſtitium hibernum incipere annus naturalis viſus ſit.* Verum non putat *inde ſequi Chriſtianos absque omni alio fundamento, immo poſthabito vero die natali Chriſti, diem eundem elegiſſe, vt ſolis iuſtitiae ortum commemorarent, et gentiles ad diuiniora incunabula inuitarent.* Certe hanc rationem, *ceſſaſſe*, ait, *apud Graecos et Alexandrinos memoriam noui Chriſti die VI. Ian. celebrantes* i). Ego vero docui eo in libello cui *Vir*

g) Theſ. inaug. Theſi XV.

h) HADR. RELANDVS *Antiquitt.* SAM. BOCHART *Hierozoic.* l. 2. c. 43. p. 415.

i) *Theſium inauguralium* praeterito anno Tubingae cum diſput. quae Magnano oppoſita fuit ſimul P. P. vndeuicefima. Ego vero in diſſ. *de originibus ſollemnium natalis Chriſti ex feſt. nat. inuicti* an. 1757. publicata oſtendi, nullum adfuiſſe aliud fundamen-

Vir Celeberr. hanc theſin videtur oppoſuiſſe, nullam aliam huius inſtituendi feſti cauſſam fuiſſe, niſi eam, ob quam et alia plurima feſta ſunt inſtituta, vt pagana ſuperſtitio facilius

mentum cur Saec. IV. natalis Chriſti in diem XXV. Dec. fuerit translatus quam vt deleretur ſollemnitas pagana. Quem morem in multis aliis feſtis inſtituendis obtinuiſſe videmus. Ita conſtat ad *Lupercalia* abroganda, feſtum purificationis Mariae, et ad *Auguſtalia* vel tollenda vel rectius conſecranda, feſtum Petri ad vincula, fuiſſe inſtituta. Idem ante me probabile eſſe Moshemius et Baumgartenius cenſuerunt. Fateor apud Alexandrinos non eam fuiſſe commutandi feſti rationem, et ſcio eos moris celebrandi natalem Domini die VI. Ian. fuiſſe tenaciſſimos atque hodienum Armenos eſſe compertum eſt; ſed poſtquam ſub initium Saec. IV. Romae natalis Chriſti VIII. Kal. Ian. celebrari coepiſſet, idque innotuiſſet Graecis, illi homiliis doctorum ſuorum pro romana conſuetudine habitis, adducti eum diem tandem admiſerunt. CHRYSOSTOMI *Homilia in natalem Domini*, Antiochiae an. 386. habita T. II. Opp. ex edit. *Monfaut.* p. 356. rubricam habet, vt qui nouē introductam diem conqueſti fuerant, rectiora acciperent: inſigni documento in Oriente romanam conſuetudinem diei XXV. Dec. aegre admiſſam fuiſſe, quam tamen ante decem fere annos innotuiſſe, Antiochenis fatetur Chryſoſtomus. Sed, quia in ea homilia ad commendandam romanam conſuetudinem verum diem Chriſti natalem Romanos ex tabulis cenſualibus cognouiſſe, Zachariam Ioh. baptiſtae patrem pontificem max. fuiſſe fabulatur, in ſuſpicionem ea vocata eſt, a qua eam ideo vindicare ſtudet Montefalconius in Monito praemiſſo p. 352. nec non in Praefat. ad Cosmam Aegypt. p. 14. Auctarii P. P. nouiſſimi a ſe editi.

Dionyſius Bar-Salibi ep. Amidae Saec. 12. apud ASSEMANNVM *Biblioth. Orient.* T. 2. p. 163. fatetur die VI. Ian. in prouinciis orientalibus, vsque ad tempora Arcadii Imp. et Ioh. Chryſoſt. natiuitatem dominicam celebratam fuiſſe, in Romana vero prouincia et Italia ab apoſtolorum aeuo die 25. Decembris, quem ordinem ritumque oriens, et gentes quae ſeptentrionem ſpectant, amplexae fuerint, exceptis Armenis. Obſeruat tamen Aſſemannus, Anonymum in margine codicis ad haec Bar-Salibaei verba fol. 43. adſcripſiſſe: *Menſe Ianuario natus*

ſius deleretur k). Hanc paganorum feſtorum in chriſtiana commutationem arguunt etiam ritus nonnulli, ex priori conſuetudine retenti. Sic olim Saturnalibus Romanorum, qui deſinebant in die natalis inuicti, laruae obtinebant, ſigilla et mumuſcula dari ſolebant: et idem hodie fieri ſolet ſub tempus feſtum natiuitatis Chriſti.

Adluſiones quidem ad nouum ſolem reuertentem, et comparationes Chriſti cum ſole, quas legimus apud *Ambroſium*, *Prudentium*, alios, videntur ipſae quoque ideo in vſu fuiſſe, quod feſtum natalis Chriſti ortum eſſet ex feſto natalis inuicti. Locus AMBROSII, quo Magnanus vtitur l) in ſententiae ſuae argumentum, non id probat, diem XXV. Dec. eſſe verum natalem Chriſti: ſed hoc tantum, comparationes Chriſti nati cum ſole reuertente, a doctoribus eccleſiae adhibitas eſſe, poſtquam feſtum *natalis inuicti* iam commutatum eſſet in feſtum *natalis Chriſti*. Porro verum diem nati Chriſti neceſſe fuit a veteribus Chriſtianis poſthaberi, quippe a quibus is dies ignorabatur. Sexto Ianuarii Graeci et Alexandrini non vnam Chriſti nati memoriam celebrabant, ſed etiam a Magis adorati, a Iohanne baptizati, et

rus eſt Dominus, eodem die quo Epiphaniam celebramus. Cauſſa cur a Patribus ſollemnitas a. d VI. Ian. ad 25. Dec. translata, fuit haec: Sollemne erat ethnicis hac ipſa die 25. Dec. feſtum ortus ſolis celebrare, et populum Chriſtianum ad illud admittere. Quum animaduerterent doctores ad eum morem Chriſtianos propendere, excogitato conſilio eo die feſtum veri ortus conſtituerunt.

k) Vide cit. diſſ. meam p. 36. et 39. vbi adductis exemplis id probauimus.

l) Probl. Prop. 4. p. 269. Eſt vero locus AMBROSII: *bene quodammodo ſanctum hunc diem natalis Domini ſolem nouum vulgus appellat* etc. Magnano adductus, non Ambroſii, eam ob cauſſam in Append. T. 2. Opp. ex edit. Benedictin. relatus.

et primum in nuptiis Cananaeis miraculum edentis, vt patet fuga festorum, non quod haec omnia vno die facta essent. Nam etsi nos quoque hodie vi Ian. magorum aduentum celebramus: tamen certum est, eos post praesentationem Christi aduenisse: vt adeo memoria Magorum, post purificationis Mariae sollemnia, sub finem Februarii celebranda esset.

Nihil aeque ad inueniendum natiuitatis Christi annum scire interest, quam spatium temporis, quod inter Christi natiuitatem et Herodis exitum interceſſit. Hinc de anno mortis Herodis, certe constituendo, Chronologi solliciti sunt. Iam MAGNANI Prop. I. est: *Herodes mortuus est anno IV. ante aeram vulgarem.* In eo anno conuenire putat scriptores illorum temporum aequales et suppares, vetera monumenta et numinos. IOSEPHI historiae conditoris, inter hos eminet auctoritas, qui Herodem scribit quinto post occisum filium Antipatrum die vitam finiisse, quum rex a Romanis creatus esset ante annos XXXVII. regnasſetque Antigono interfecto an. XXXIV. [m]). Est autem rex creatus Cn. Domit. Caluino et C. Asinio Pollione Coff. qui annus est V. C. 714. Iulianus VI. Augusti V. Regno potitus est an. Iuliano nono V. C. 717. M. Vipsanio Agrippa et L. Caninio Gallo Consulibus. Eam duplicem regni Herodis M. epocham in rem suam confert MAGNANVS [n]) vt efficere studeat, Herodis annum emortualem

m) *Antiquitt. Iud.* l. XVII. c. 10. p. 848 edit. *Hauercamp.* Vtraque series annorum regiminis Herodis legitur quoque de *Bello Iud.* L. I. c. 21. p. 121. T. II.

n) Scribit *Magnanus* ad Prop. I. Coroll. VIII p. 153. Magnos rumores excitarunt in Chronologorum republica anni, quos Herodis M. regno adscripsit Iosephus. Certum est Herodem a Romanis Iudaeae regem fuisse declaratum, exeunte Septembri anni 40. ante aer. vulg. Non autem ab impetrato regno annos

lem esse quartum ante aeram vulgarem, idque annis filiorum Herodis, Archelai, Antipae, Philippi confirmari. Sed quanquam id magno eruditionis adparatu fecit, et anti-

annos eius computauit Iosephus, sed ab ineunte anno Iudaeorum sacro, cuius primus mensis Nisan dictus, Martio nostro partim respondet. Iudaei enim, vt ipsi testantur, annos regum suorum putarunt a Mense Nisan, cuius Luna sacer incipiebat annus, ita vt si quis regnum obtineret mense Adar, seu Februario nostro, qui erat vltimus anni sacri: a Nisan immediate sequenti alter eiusdem regni annus supputaretur. Non mirum igitur, si Iosephus, vtpote Iudaeus, ab eodem mense putauerit Herodis annos.

Hinc vt geminam regni Herodis epocham cum anno regis emortuali, quarto ante aeram vulgarem conciliet *Magnanus*, Herodem adfirmat aliquot tantum diebus ante Pascha, vix incepto vltimo regni anno, sub initium mensis Nisan obiisse, pag. 53. Quod eam ob caussam fieri non potuit, quia ea, quae a die Herodis emortuali ad Pascha vsque facta esse narrat IOSEPHVS *Antiquit.* l. XVII. c. 10. intra duodecim dierum spatium nullo modo coarctari possunt. Archelaus, vt exsequiae patri splendidissime ferent, omnem regni exercitum ex omnibus locis euocat, qui deducat funus. Eductioni cadaueris Herodium vsque, ducenta stadia ab Hierichunte remotum, aliquot dies insumi debebant, maxime quia lectica portatum. Exsequias excipiebat luctus VII. dierum, quo finito in templum venit Archelaus, reque sacra peracta ferale conuiuium celebrauit, vbi prima erupit rebellio, ad quam sedandam, quum haud pauci dies frustra insumti fuissent, et instaret Pascha, immissa magna militum vi, tria millia seditiosorum interfecit.

Praeterea Cl. Magnanus in regum Iudaicorum annis, seu in epochis filiorum Herodis, mense Romanorum Martio minus adcurate vtitur, quia is partim mensi Adar, partim Nisan Iudaico respondet, quod p. 54. de annis Archelai, et p. 68. de annis Herodis Antipae fecit, quo regni Herodis M. tantum anni 39. efficerentur contra Iosephum. Vult ex numis Vari, qui sexto ante aer. vulg. anno successor Saturnini missus fuerit, efficere, Herodem anno legationis Vari tertio decessisse. Contendit sola Actiaca aera vsos esse Syros Antiochenses, immemor aeram Augustorum quoque apud illos fuisse receptam, cuius annis numi praesidum Syriae fuerint distincti.

Digitized by Google

quos Antiochenorum Herodumque nummos non inutiliter tractauit: tamen, qui ei se opposuit *Clariss.* VHLANDVS totam errorum scenam ita denudauit, vt non possis non *Vhlando* adsentiri, annum tertium non quartum ante aeram vulgarem esse annum emortualem Herodis M. o). Et istum quidem annum haud est difficile inuenire, sed quonam anni tempore diem obierit Herodes, id maiorem curam et cogitationem requirit. *Celeb.* MAGNANVS inchoato iam mense Nisan, cuius primus dies erat XX. Martii, obiisse putat, anno quarto ante aeram vulgarem: *Cl.* VHLANDVS ostendit mortuum esse non diu ante Pascha, sed tamen labente adhuc Iudaeorum vltimo mense Adar, qui desierit XIX Martii anno III. ante aeram vulgarem p).

Quantum iam temporis interuallum inter Christi natiuitatem et Herodis M. obitum intercesserit, ne in eo quidem conueniunt, qui ad calculos sedent. Alii enim Herodem breui postquam natus est Christus decessisse putant, alii vnius et dimidii anni spatium a nato Christo ad mortem Herodis interponunt. At MAGNANVS, quod fieri a se primo ipse praedicauit, statuit natum Christum esse triennio et amplius ante obitum Herodis: quod quidem ideo statuit, vt ad TERTVLLIANI mentem doceat, Saturnino Syriae praeside natiuitatem dominicam accidisse.

Hinc

o) Ostendit enim, cum an. III. ante aer. vulg. Herodis emortuali conuenire numos ab Antiochenis sub Varo cusos pag. 19. *Disp laud* idemque commonstrare annos regiminis filiorum Herodis, *Archelai*, decimo principatus anno Viennam relegati p. 24. *Herodis Antipae* 44. anno quarto Caii Caligulae mense Septembri iam Tetrarchia priuati atque Lugdunum relegati p. 27. denique annos 37 *Philippi* anno Tiberii vicesimo defuncti pag. 30.

p) Disput. §. IX. pag. 22.

Digitized by Google

Hinc Propoſ. II. MAGNANI eſt: *Chriſtus fugit in Aegyptum ineunte anno quinto ante aer. vulg.* Putat enim Chriſtum XIV. aut XV. menſes in Aegypto remanſiſſe, quod Ioſephus ab angelo iuſſus eſſet longum iter in aliam terram ſuſcipere, atque ibi manere: ita longius aliquod tempus palam indicari. Etiam EPIPHANIVM narrare, Chriſtum puerulum anno regis Herodis XXXV. nocte proxima poſt Magorum adorationem, translatum eſſe in Aegyptum, eundemque ipſo anno mortis Herodis quartum aetatis annum egiſſe 9). At quis credet Saec. IV. doctorem, praeſertim, qui a credulitate non fuerit nimis alienus, haec melius cognita habuiſſe, quam doctores aetate ſuperiores? quum iam Saec. II. eam rem incertam habuerint. Fugae cauſſa erat, vt Herodis inſidiae vitarentur: quae cauſſa ceſſabat extincto Herode: Verba *Matth. II, 13. Eſto ibi, donec dixero tibi*, etiam breue tempus exilii ſignificare poſſunt: nec id videtur fuiſſe tam longum, Herode iam ſeptuagenario, et in morbum lethalem implicito. Longius tamen quam ſeſquimenſem in Aegypto Chriſtum abfuiſſe mea ſert opinio.

9) Scribit Magnanus *Problem.* p. 233. Haec propoſitio mire modo corroboratur auctoritate EPIPHANII *Haeref.* XX. lib. I. p. 48. T. I. *Opp. ex edit. Colon.* qui ait: naſcitur Ieſus anno Herodis 33. h. e. VIII. ante aer. vulg. Nazaretum rediens anno altero vertente h. e. VI. ante aer. vulg. Bethlehemum perductus eſt, vbi quum ad aedes quasdam diuertiſſet, ſecundo a natiuitate anno a Magis donis ornatus eſt, eadem vero nocte, in Aegyptum transfertur Herodis an. 35. vnde poſt biennium mortuo Herode, ac ſuccedente Archelao reuertitur. Quare neceſſe eſt 37. Herodis anno quartum aetatis ſuae puerulum egiſſe.

Tertia Propoſ. eſt: *Magi Chriſtum adoraturi venerunt exeunte anno ſexto ante aer. vulg.* Oportebat *Magnanum* ita calculos ducere, quoniam Herodis M. mortem IV. anno ante aeram vulgarem adſignauerat, tenebatque bimulos Bethlehemiticos a rege interfectos eſſe. Stellam putat Magis in Oriente adparuiſſe, non vt naſcituri noui regis ſignum ſed vt iam nati, et Herodem ex Magis cognouiſſe, iam biennium eſſe quod ſtella ipſis adparuiſſet [s]). Ergo Chriſtum natum eſſe quadriennio ante obitum Herodis. Adoratum autem a Magis ponit die VI Ian. anni V. ante aeram vulgarem incuntis: qua in re ſequitur morem antiquioris eccl. Graecae, vt ſupra diximus: forſitan ea de cauſſa, ne turbet Veterum Faſtos, martyrologia, et antiquas traditiones. Multo enim probabilius eſt, Magos poſt praeſentationem Domini demum adueniſſe: vt adeo, ſi Chriſtus VIII. Kal. Ian. natus eſt, Magorum aduentus et adoratio cadat in menſem Februarium. Iam recte omnino *Magnanus* [t]) contra illos diſputat, qui Magos tanquam dromedariis impoſitos citius adfuiſſe credunt, et bene refellit Graueſonii ſententiam [u]), putantis Magos Bethlehemi adoraſſe Chriſtum de-

r) IGNATIVS *Epiſt. ad Epheſ.* c. 19. dicit incredibilem fuiſſe fideris magnitudinem, cuius fulgor ſolis ſplendorem ſuperauerit, et aſtra, velut chorum ſecum traxerit. Sed Hiſtoricus ſacer ſimpliciter nominat aſtrum, et haud obſcure innuit, idem viſum a ſolis Magis, qui ea nocte, qua Chriſtus natus eſt, videntur inſolitum ſidus conſpexiſſe, ſeque in viam conieciſſe, et licet ab Herode Bethlehemum miſſi, tamen Nazarethum deducti fuiſſe. Si enim a magis Bethlehemi adoratus fuiſſet Ieſus, ii, qui rem cognitam habuiſſent, non diſſimulaturi fuiſſent Herodis ſatellitibus, vt docui pag. 23. diſſ. in locum Ignatii *de natiuit. dom. patefact. et occultationis myſterio* 1763. P. P.

s) Coroll. I. ad Prop. 3. p. 239.

t) Quam tamen ſcimus haud ita pridem et Romae quidem an. 1760. Dialog. *de tempore aduentus Magorum* LIBERATVM FASSONIVM defendiſſe. CAES. BARONIVS ideo Magos, vt celerius iter conficiant, dromadibus imponit, *Theophr. Paracelſus* equis magicis vectos credidit.

Digitized by Google

decimo tertio die ab ipsius natiuitate. Sed non intelligo, si Magi biennio post natum Christum aduenerunt, vt vult *Magnanus*, cur editis iam in Christi repraesentatione Simeonis et Hannae de ipso vaticiniis, *Hierosolyma* tamen ad id vsque tempus *commota non fuerit*. Nam regi grandaeuo et aegrotanti mirum non est omnia ignota mansisse. Porro autem credibile non est, Magos iter suum aut non statim ingressos esse, aut minus strenue fecisse, si rei experimentum illis tanti fuit, quanti fuisse adparet.

Bimatus infantum Bethlehemiticorum occisorum non probat, Iesum biennio ante mortem Herodis natum esse: nam etiam infra bimatum sunt occisi. Ergo per eam caussam non prohibemur statuere, Christum nondum tum aetatis alterum annum attigisse.

Atque haec omnia Magnani argumenta *Clariss.* VRLANDVS magno ingenii acumine magnaque copia doctrinae ita confutauit, vt ea re sibi et gratiam et gloriam peperisse censendus sit. Sed, vt recte demonstrat, non tot annos ante mortem Herodis Christum natum esse: ita illud minus recte disputat, duos treue duntaxat menses inter natiuitatem dominicam et Herodis mortem interfuisse. Christum vult natum esse die XXV Dec. et Magos veniisse Hierosolymam statim a Domini repraesentatione: ita, vt quaecunque memorabilia de primis Christi annis historia euangelica habet, ea omnia intra paucorum mensium spatium coarctet. Nihil enim admittendum putat in constituendo Christi natali, quod pugnet cum illa sententia, qua vna maxime nititur, Christi aetatis annum tricesimum esse annum imperii Tiberii Caesaris decimum quintum.

Ex hac autem sententia effecit, natum esse Christum anno IV. ante aeram vulgarem, trimestri ante mortem He-

Herodis. Ita falſum eſſe oſtendit, Magos, qui Herode viuo aduenerunt, biennio poſt Chriſtum natum aduenisſe. Iam illud ſane apertum eſt, Lucae ſcopum in principio cap. III. eſſe chronologicum. Narraturus enim praecurſoris atque ipſius Meſſiae *oſtenſionem Iſraeli factam*, diligens eſt in eius rei tempore deſcribendo, vtpote nominans Tiberii Caeſaris annum XV. Pilatum procuratorem Iudaeae, Herodem tetrarcham Galilaeae, Philippum Ituraeae ac Trachonitidis, Lyſaniam Abilenae, pontifices Hannam et Caipham. Sed quum antea de tempore natalis Chriſti paullo ſit loquutus obſcurius, videtur hoc in loco noluiſſe de annis Chriſti eſſe laxior; ſcribit enim Chriſtum fuiſſe tum annorum *ὡσεὶ τριάκοντα fere triginta, circiter, ſusque deque, plus vel minus.* Quoniam autem lex erat, vt doctor publicus annorum triginta vir eſſet: veriſimillimum eſt, Chriſtum eo tempore annos triginta iam ſupergreſſum fuiſſe, quo initium fecit muneris ſui [u]).

Nihil igitur hac doctiſſ. virorum contentione impedior, quo minus accedam ſententiae, quam Petauius, Vſſerius, Noriſius, Natalis Alexander, Tillemontius, et nouiſſime Thomas Vincent. Menelis, expoſuerunt, Chriſtum natum eſſe anno ante aeram Dionyſianam quinto Per. Iul. 4709. V. C. 749. Auguſto Caeſare XII. et L. Cornelio Sulla Coſſ. die primo feſti Tabernaculorum Iudaici, qui dies hodie XXVII. eſt noſtri Septembris. Hic autem annus eſt

u) Multus eſt *Celeb.* VELANDVS in hoc natiuit. Chriſti charactere operoſe domonſtrando a pag. 46 - 62. nimirum in partic. ὡσεὶ, quae indicet annum completum triceſimum, vt in quibusdam diebus ſaltem ſit differentia, et vim inferri textui, ſi annus 30. Chriſti laxius ſumatur, eam aetatem cohaerere cum anno XV. Tiberii, quem Lucas Hebraeorum more a primo Tisri incipiat. Sed certus aetatis Domini annus ex Luc. III. per prius dicta effici non poteſt.

eſt idem imperii Auguſti xxxx. et regni Herodis M. xxxvi. et xxxiii. Et circa illud anni tempus fiebat iuſſu Auguſti Caeſaris, Herode M. curante, hominum deſcriptio, per omnes terras Palaeſtinae, Herodi regi ſubiectas, prima illa et ſimplex, quae mera eſſet *nominum* profeſſio et conſignatio. Vnde non tam clara ea fuit, quam quae vndecim ferme annis poſt, Quirino Syriae praeſide, acta eſt in in Iudaea deſcriptio *facultatum*, quae tumultui cauſſam dedit.

Ea deſcriptio, quum pro Iudaeorum conſuetudine per tribus fieret, Ioſephus et Maria, de gente Dauidis, Bethlehemum ſe contulerunt: vbi Maria non longe a portis oppiduli, ſpeluncam ingreſſa, quo viatores cum ſuis iumentis diuertere ſolebant, quae more eius regionis ideo praeſepe in ſaxo inciſum habebat, maturo iam partu infantulum Ieſum edidit.

THEOPHANIS PROCOPOVICZ, ARCHIEPISCOpi Novogrodenſis, Tractatus de Proceſſione Spiritus Sancti, nunc primum editus.

Gothae A. 1772. Alph. 1. pl. 11. octonis.

Autori huius libri eum Kioviae a. 1711. munus datum eſſet Theologiam docendi, hoc ita illuſtrauit, vt popularibus ſuis quaſi nouum lumen accendiſſe in his litteris videretur. Nam praeter ſummas ingenii dotes, quas maximi in eo fecit Petrus M. et omnis eruditionis copia abundauit, ita vt pauci, e tot qui has litteras doceuiſſent, pari doctrina

laboribus ad me mittendis. Habet ille, meminisse fuit, Tua exempla, 1683. pervenisse mihi, sero licet ob bellum Turcicum, quod Viennam obsidebat, quo tempore ad hanc pestilentiæ ubi desinunt, incipiunt. Interea non quievimus, sed summo laboravimus labore, non Pharmacopœiæ tantum, sed & Dispensatorii Reformationi, quod in primis Medicinæ Studiosis commodum esset futurum. Hæc fuit, Scheva, tibi Academia Jenensis Anni 1708. descripsisse, quæ Tuæ Excellentiæ Literis, Anno 1683. ad me missis, Pharmacopœiæ nomine, Dispensatorii Medicamentorum Compositorum nomine, Dispensatorii Reformationis nomine, & Pharmacopœiæ Reformationis nomine, quæ Tua Excellentia mihi, quæ Collegis meis, quæ Academiæ nostræ, quæ Medicinæ Studiosis, quæ Reipublicæ Medicæ, quæ Medicinæ tandem universæ, quæ Tua Excellentia mihi, vita autem & quæ Tua Excellentia mihi, vita autem & quæ Tua Excellentia mihi, vita autem &

Inter hos fuit aliqua disputatio de Processione Spiritus Sancti ad Caput de Trinitate, docta et elegans: hanc edidit Graecus, vir doctus, descriptam ex ipsius Archiepiscopi chartis, cum vt eruditis commodaret, tum vt popularibus suis prospiceret, ne in eo describendo inani opera desudarent, aut ipse liber ex ea re vitium contraheret, et eruditi, perspecta simul viri doctrina, viderent, Graecos, non animi siue leuitate, siue obstinatione, sed grauissimas ob causas, suam sententiam defendere. In ipso opere omnia intacta reliquit, neque exceptis, si qua in aduersarios nimis acerbe dicta esse viderentur: tantum veterum testimoniis ad fidem meliorum librorum, quibus autor plane caruit, compositis, addidit quaedam Capiti XVI. cuius titulum solum, omissa rei tractatione, in schedis inuenerat: isque locus solus fuit, in quo hoc sibi sumeret. Passim in margine illustrauit librum, et historiam dogmatis a Procopo vicio inchoatam absoluit; neque in eo se leuiter eruditum probauit. Operi, cum vita autoris, index accessit, quo ab antiquissima aetate vsque ad nostram, seruato temporis ordine, cum scriptores eorumque libri, tum acta Conciliorum continentur: opera fortasse non ingrata litteratis praecipue Russis, quibus librorum notitia difficilior et impeditior est quam nostris hominibus: quam autor indicis, quippe apud Goettingenses degens, sibi facile potuit comparare. Tractatio rei eo ordine absoluitur, vt Cap. I. res de qualis mota est, definiatur, definita ante exeundi et mittendi voce; deinde affertur quod de ea re in sacris litteris legimus, simul loco Ioh. XV, v. 20. explicato, et ab obiectionibus vindicato Cap. II. His praemissis testimonia subiuncta sunt e patribus Graecis et Latinis, quibus Graecorum sententia confirmari videbatur, Cap. III, IV. Sequitur probationis genus dogmaticum, aut vere theologicum Cap. V. et tandem pars libri contentiosa, quae obiectiones Latinorum singulas singulis capitibus Cap. VI—XI. deinde sum-

Gen. XII. collato, quo a Sarai, Abramo, dicitur: Sororem tuam me esse, ut bene mihi sit propter te, & vivat anima mea propter te. Quæ verba, ut ex Hebræo patet, non ita sunt accipienda, quasi Abramo Sarai sororem se esse dixisset, sed quasi ipse Sarai dixerit, ut Abramo sic dicat. Ita Sarai, quæ hanc rem agnoscebat, ut Abramo bene haberetur, ipsum ita docuit, quod ipsa ei soror esset. Quæ ratio, ut ipsi Abramo videtur probabilis, ita Cap. XX. ab Abimelecho dicitur non probanda: adeo ut, quod hanc Sarai sororem esse dixerit, ipsi Abimelecho peccatum videatur esse, cum quando vidit eam, Abimelech ad eam accesserit, & eadem, quæ supra hanc ille fecerat, ipsa ei dixerit. Quæ ratio, ut ipsi Abimelecho videtur probabilis, ita Deo non videtur probata. Nam ante cognitionem, priusquam hæc gesta innotuerunt, Deus Abimelechum ob hanc causam punit, & ipsi Abimelecho peccatum ob id... Textum ut quidem videtur, Patres omnes, quibus Commentaria inde extant, aliosque Interpretes, quos vidi, ita explicant, ut Sarai ipsa Abimelechum docuerit, ut Abramo sic dicat, quo ipsi bene haberetur. Ingulfi, inquit scriptor, Petrum apprimum & Paulum, quod Sarai sororem se esse dixerit, ut ipsi bene haberetur, & ut ille sub ejus nomine, quod auctius fit, vivere posset. Patrocinium, illud putarem ullum, nullum absolvo a peccato. Quod si ita est, ut ipsi Abimelecho peccatum non sit, quia ea ratione Sarai ab ipso bene habebatur, & ipse vivere in ea ratione, qua expositi verbi, possibile non est, quomodo Deus ob hanc causam, quæ ipsi Abimelecho peccatum non est, ipsum punit? Quæ ratio, ut ipsi Abimelecho videtur probabilis, ita Deo non videtur probata. Nam ante cognitionem, priusquam hæc gesta innotuerunt, Deus Abimelechum ob hanc causam punit, & ipsi Abimelecho peccatum ob id... Anthropologiæ, & omnibus ad eas libris, & ante

Anno 1760. quod Scripsit, & Subscribendo confirmavit, Ego Ioannes Abbas praenotatus, illud sanctissimum Sacrificium, quod Missa dicitur, in honorem Dei Omnipotentis, & Sanctissimae Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Beatissimae Virginis Mariae, & omnium, & singulorum gloriosorum Electorum Dei, tam in Coelo, quam in terris existentium, Patronorum, & ad hoc Altare, ubi modo Missa celebratur, sub regulari, & hac perpetua vita, ab olim ipsis usque ad diem hodiernum, ut praefertur, Deo famulantium, pro vivis, & defunctis Fratribus, & Sororibus hujus Monasterii, & aliis quibuscumque Christi fidelibus, ac aliis pro illis, ad effectum infrascriptum, specialiter recommendatis, ac pro Statu, & Conservatione Sanctae Matris Ecclesiae, totius Christianae Reipublicae, & Imperii Romani, ac pro Statu, & Conservatione Monasterii, & Congregationis, ejusque Abbatis, & in hac Alta die Abbatis, nobis ab eo electi, vivis, & mortuis, ac pro Statu, & Conservatione Sanctae Matris Ecclesiae, totius Christianae Reipublicae, & Imperii ac Status, & Conservationis Monasterii, & Congregationis, ejusque Abbatis, & in hac Alta die Abbatis, nobis ab eo electi, vivis, & mortuis, ac pro Statu, & Conservatione Sanctae Matris Ecclesiae, totius Christianae Reipublicae, & Imperii Romani, ac pro Statu, & Conservatione

illum ab vtroque conditum esse. Quod de testimoniis graecis diximus, idem de latinis valet: quare his missis, de Cap. XVII. pauca dicemus, vbi Archiepiscopus loca quaedam et formulas excussit, quibus de Processione Sp. S. agi creditum est. Prima formula est, quod Patres graeci, et iam Gregorius Nyssenus, dicant, Sp. S. processisse a patre per filium: ad haec multis verbis respondit p. 337—350. At de ea re iam supra diximus: reliqua non eiusdem momenti, praeter vltimum, nempe a Graecis Sp. S. filii imaginem vocari, εἰκόνα, μορφὴν τοῦ υἱοῦ, his addere potuisse σφραγίδα, (idem significat quod χαρακτὴρ Hebr. 1, 2.) λόγον τοῦ υἱοῦ etc. quae omnia indicant Sp. S. eodem modo cum filio quam cum patre iunctum esse: ad haec ait, „omnia ista culicum morsibus similia sunt, non vulnerant, at molestiam afferunt, et non sinunt quiescere: *sed interim* latinae causae produnt inopiam.“ Quasi dicat Latinos omnia corradere, quod clara et perspicua testimonia e scriptis patrum nulla afferri possint, ea sine dubio innuens, vbi nudis verbis Sp. S. a patre et filio procedere dicatur: at sic Graeci male haberent; nec videtur omnino hoc probationis genus satis affectus esse, adeoque haec non recte refutasse. Idem passus est in Epiphanio: quaeritur enim, quod Petauius in versione, procedere vel oriri addat, cum ille tantum dicat Sp. S. esse ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ πατρὸς et παρ' ἀμφοτέρων, p. 377. sqq. Hoc in vniuersum de Capp. Historicis et Criticis valet, ea serius emanasse: cum mox perscripta essent, et Moscauiae praelegerentur, poterant sane audientes ad sui admirationem rapere; nostris temporibus frigere videntur. Caeterum apparet, pro captu temporum, Archiepiscopo paucos fuisse in vtraque ecclesia eruditione et litteris pares. Ad ea quae e s. litteris allata sunt, vbi nempe Sp. S. a filio mitti dicitur, et eadem esse filii quae patris, aut Spiritus sancti

et

et filii esse, et quae e Ioh. XX, 22. petuntur, videtur melius respondisse, et dignus est locus qui legatur v. Cap. VI. sqq. Sors huius libri et Zernicauiani fuisset, de quo Cap. XIV. dicitur: „Aduerterant quidem huiusmodi corruptelas etiam olim priores scriptores, sed numero non multas, et non ita clare deprehensas. At Zernicauii conatus felicissimus, vt est praeter spem nostram, ita contra opinionem Latinorum, qui, donec hoc opus videant, nunquam tale quid posse fieri existimant." Hoc ipsum editor vidit, dicit enim ad marginem: causam, cur iste liber octoginta fere annos in Bibliothecis latuerit, se ignorare, nec magis se scire quid eius editionem, ante aliquot annos Vratislauiae parandam, impedierit: optandum tamen esse si quis edat, vt adhibeatur cura, ne vitia irrepant, ea tamen vix euitari posse, nisi bibliotheca ad manum sit Goettingensi similis. Capite XVI. quod vt diximus scripsit qui librum edidit, Graeci, imprimisque Photius, a Pontificiorum criminibus defenduntur, quod scilicet scripta patrum saepe vitiarint: dignus est locus qui legatur. Iam ad Cap. XIX. pauca monebimus. Constat, Graecos Latinis obiicere, quod verbum, Filioque, Symbolo Nicaeno-Constantinopolitano affricuerint, agiturque ea controuersia toto hoc capite. Non omnino negatur, Symbolo posse quaedam ab ecclesia addi, hoc contra vsum veteris ecclesiae foret: at post Synodum Ephesinam contenditur nihil plane addi posse, quantumuis verum sit, et S. libris consentaneum: decretum enim esse a Synodo Ephesina, ne quis in Symbolo, prout tum esset, quicquam mutaret; seu omitteret, seu adderet. At in Actis aliter legitur, vetant Patres, aliud quam Nicaenum Symbolum scribi, aut in Catechumenis adhiberi: clericum, si contra faciat, remouendum esse, laicum excommunicandum. Quamquam Cyrillus in alteram sententiam scripsisse videtur, in Epistola quadam ad Iohannem Antiochenum: tamen haec ad decreti formulam exi-

exigenda, et patet de singulis tantum hominibus sermonem esse, non de Conciliis, si his videatur addere, quibus suae ecclesiae teneantur. Sic Constantinopolitanum habuit quae Nicaeno Symbolo adderet. Multum sane prodest, hoc caput ad controuersiam Graecorum et Latinorum recte intelligendam,

Digitized by Google

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Decembris Anno MDCCLXXV.

SICILIAE ET OBIACENTIVM INSVLARVM veterum Inſcriptionum noua Collectio, Prolegomenis et notis illuſtrata.

Panormi excudebat Caietanus Maria Bentuigenda 1769. Alph. 4. plagg. 9. in Fol.

Fecce vobis, antiquitatum cultoribus, nouam Sicularum, hoc eſt Siculis rebus hominibusque conuenientium vndecunque repetitarum, tum etiam externarum, nunc vero in Siciliam delatarum, et illic exſtantium Inſcriptionum veterum, ad tempora ante Saracenorum in iſtam terram aduentum pertinentium, collectionem. Auctor eius eſt, ne quis erret, GABRIEL L. CASTELLVS P. T. qui et Inſcriptiones

Panormitanas, patrias, iussu Senatus Panormitani, lingua Italica anno 1762. prodire curauit. Hic enim ea mente eoque consilio manum operi ponendo adiecit, vt primum huiusmodi, quae diximus, monumentorum, quae adhuc dispersa essent, pernumerosa librorum, ad rem antiquariam et lapidariam vniuersam spectantium, tum hanc eius, quae Siciliam complectitur, partem attingentium, volumina, in ordinem redactorum, et quodammodo illustratorum corpus exstaret. Igitur in varias Classes Inscriptiones omnes redigere curauit, eo ordine, quem primum Martinus Smetius, deinceps Ianus Gruterus, Marqu. Gudius, Th. Reinesius, Lud. Ant Muratorius, et Seb. Donatus tenuere. Harum Classium in hoc volumine viginti numerantur. Vnicuique inscriptioni praefixa est breuis, qua, vnde petita sit, vbi exstet, declaretur, notitia, qua cognoscatur, quo in opere antiquario primum vel deinceps sit edita, an vel ab ipso Cl. Collectore reperta, vel ab amicis sibi missa, numero reliquarum nunc demum accesserit. Summa se diligentia, ait, litterarum figuras in Graecis et Latinis, communibus dissimiles, notasse, nexus item litterarum, siglas, apices, interpunctiones, exscripsisse.

Sed quia ei non licuit omnia ipsi inspicere, nec e Patria pedem efferre, non dubitamus, quin plurima indagationes eius effugerint, et, siue monumentorum diuersorum exemplarium cum antiquissimis editionibus, siue cum Autographis comparatio spectetur, quam sane exigebat ab talium Editore spectator et iudex elegantissimus, Dornillius *Miscell. Obseruatt. No.* p. 101. Tom. III multa desiderentur. Is autem merito harum antiquarum ἐκδόσεων monumentorum rationem haberi vult, quandocunque inscriptiones in posterioribus libris exhibitas, sed non ad ipsa saxa iterum recensitas, a primis illis discrepare comperimus.

Quare,

Digitized by Google

Quare, editiones has, ait, conſulendi prouinciam negligere minime debere, ſi quis vel in ſingulares titulos commentari, vel ſparſos hic illic in Syntagma vnum velit compingere. Scilicet, in lectorum etiam commodum, ſingula Inſcriptionum Graecarum potiſſimum verba, quae vtplurimum in ipſis ſaxis inter ſe commixta et nullo interuallo diſtincta ſunt, diducenda, et opportunis ſpatiis diſcriminanda cenſuit. Nam ſicut ſupina negligentia, ita putida diligentia, facile moleſtia creatur, quod Richardi Pocoki factum declarat. Qui reprehenſus a Reiskio in Praefatione ad Anthologiam Cephalae p. 27. quod monumenta vetera tam cruda proiecerit, vt ad metalla lectores damnaſſe videretur, pariter a Cl. noſtro Editore improbatur. Quae tamen via potior ſit, haec ne aſperior, qua durius procedituur, an illa mollior, et ad incautius tractanda et commaculanda vetera monumenta pronior, iudicent aequi rerum arbitri, et lapidariis Muſis addicti. Narrantur enim reliqua, quae Cl. Editor Operis eſt nolitus ad fauorem ſibi comparandum. Graecis verſionem Latinam adiecit. His aeque ac Latinis Annotationes adſperſit. Monumenta minora, ſiue quae in gemmis, anulis, ſigillis, lucernis, ponderibus, vaſis que reliquis inſcripta ſint, ea ad ſeparatam Claſſem redegit, quam inprimis memorabilem faciunt nonnulla veterum Diplomatum plumbea ſigilla, quae ad res Siculas tam ſacras, quam ciuiles, ante IX. aerae chriſtianae Saeculum, illuſtrandas valent. Vnica ſub claſſe Inſcriptionum cuiuscunque generis fragmenta retulit. Suſpectas etiam in vna claſſe collocauit. Nonnulla barbaris litteris inſcripta monumenta, ſibi ad augendum hoc opus ab amicis oblata, addidit. Magnum enim numerum amicorum et fautorum commemorat, quorum beneuolentia et cura effectum ſit, vt monumentis multis ineditis hae lapidariae diuitiae amplificarentur. Quae longiorem, de dialectis, quibus Graeci Siceliotae vſi ſunt, de antiqua ſcribendi forma, ſeu Palaeo-

graphia, de litterarum rexibus et iuncturis in Siculis monumentis conspiciendis, denique de chronologia et antiqua Siculorum anni et mensium ratione, disputationem flagitabant, ea tractauit seorsim, et, quidquid haberet, tradidit in Prolegomenis per quatuor capita diuisis, huic editioni praemissis. Igitur Cl. Auctor rem altius, et a diuersis, qui ad inhabitandam Siciliam profecti sunt, colonis, repetendo, non vnam, quam credant, Doricam dialectum in illa terra obtinuisse, sed cum hac etiam Ionicam, et inter vtramque mediam, quam Himerenses tenuerint, viguisse, Siculos male inter Graecorum reliquos fuisse locutos, peculiares eorum linguam voces, propriaque verba habuisse, eamque tandem temporibus succedentibus varias subiisse mutationes, docet. His interponitur lectu digna, de Minotauro, digressio. Caetera fere proferendis e nummorum vetustate monumentorumque memoria specimini bus absoluuntur, quibus, quinam ductus litterarum quarundam singularum, quae formae compositarum, plurisumue vinculo nexu expressarum, quas siglas vno vocabulo consuetudo appellauit, olim fuerit, declaretur. Quo quamquam Montefalconii et Corsini pertinent opera, tamen in his obseruatis, vt Cl. Auctor promittit, reperiat aliquis, quae ab vtroque praetermissa sint. Specimina notis de cautis, commode dari non possunt. Non enim ista narrando, sed in tuendo percipiuntur. Et quoniam, vt praediximus, quosdam figulares inscriptiones, chronologica nonnulla continentes, sua sub classe dispositas dedit, de annis et mensibus ex disciplina Siculorum computandis sibi agendum putauit. Indicem ad finem apposuit, cuius ope facile singularum Inscriptionum res notatu dignas possit quisque reperire.

Quae cum ita sint, non est quod dubitemus, quin hoc opus, propter magnam et multiplicem vtilitatem, laudandum et commendandum sit. At sunt tamen in Graecis multa

et

et in Latinis parum elaborata. Quae enim ex ſcriptoribus Graecis docendi aliquid vel probandi cauſſa commemorantur, ea ex Latina tantum verſione, non ex Graeco ipſo afferuntur. Quod in imperitorum lectorum gratiam factum, a peritioribus merito ſpernitur. Cum de ſingulorum vocabulorum ſignificatione aliquid traditur, quod ſane raro fit, nam Annotationes non tam Critici, quam Hiſtorici et Antiquarii et Geographici generis ſunt, continentque nota multa, certe iis, quibus tales libri parantur; igitur, cum tamen aliquid de vocibus dicitur, ad vulgares Lexicographos, Schreuelium et Scapulam, prouocatur; v. c. in Prolegom. p. 30. et ad Inſcriptiones p. 132. vbi pro exquiſita Ruhnkenii ad Timaei Gloſſas Platonicas de voce ἰήθυς p. 96. obſeruatione, Schreuelii Lexicon citatur, ſicut mox Scapulae, ad vocem δέμας. Ibidem Epigramma legitur a Gualtero et Muratorio prolatum, a Leichio emendatum in *Miſcellaneis Lipſienſ. Nouis* Vol. I. p. 500. et ad *Carmina ſepulcralia*, ad cuius mentem cum edere vellet Auctor, aliud aliunde Apographum accepit, ſed aeque mutilatum et mancum. Ab initio Κύζικος, Cyzicus, pro Σύζυγος, non videtur ſpernendum; ſed mox ſiue Αὐτὸς ἔχεις πόθεν ἦν legatur, ſententia laborat, ſiue αὐτὸς ἔχει πόθησεν, inania tenemus. Optimum foret, ſi αὐτὸς ἔχει poſſit eſſe pentametri clauſula. Sed quid de πόθησεν fiet? Hoc certe videmus, quam *commodam* Latinam verſionem iſtorum nominat V. C. *Ipſe habet quae deſideratuit*, in fraudem inductos a Gualterio, eam, vt leniſſimo verbo dicamur, ineptiſſimam eſſe. Huiusmodi arbitrariis et fictitiis ellipſibus inducendis, ex quouis quiduis facere liceat. Hoc vel vno, quid de caeteris ſperandum ſit, indicatur. Aliis opibus, quam quas V. C. attulit, egemus. Lapidum quorumdum Graece inſcriptorum verſiones, ſiue illae iteratae, ſiue interpolatae, ſiue denique nouae ſint, minime probandae. P. 175. τοῖς ἰδίοις πᾶσιν, non vertendum erat: *ſuis propriis omnibus*, ſed ſimpliciter, *ſuis*, vt in

Latinis inſcriptionibus frequens eſt, *ſibi ſuisque*. Nec vero ἄμεμπτος P. 178. in vno lapide ter repetitum, totidem vicibus diuerſimode, nunc *inculpabilis*, nunc *irreprehenſibilis*, nunc *innocens*, erat reddendum, ſed *incorruptus*, *integer*, et, ſi lapidarem ſtilum ſequimur, *caſtus*.

Suſpecti tituli eiecti et in vnum collecti ſunt. Bene? Anne igitur ceteri omnes genuini? Nullus ne vetuſtate corruptus, ab aliquo minus perito male inſtauratus deprehendatur? Certe qui claſſe quinta, magiſtratuum maiorum minorumque, ac priuatorum honores, inſcripta, p. 43. legitur, prope Thuſam, in maceriis veteris Aleſae conſpectus ab V. C. et inter reliquas lacunas verba refert: *Ita licet — L. Cornelium Schiziam — — honoris cauſſa, —* ſuſpectus fuit viris doctis, Doruillio in *Siculis*, itemque Burmanno ad eumdem librum, ſi recte meminimus quae ea de re in his Eruditorum Actis a. 1754. exponuntur et memorantur.

Qui claſſe ſeptima, Opera et loca tum publica, tum priuata comprehendente, p. 61. n. 2. profertur titulus, ex altera parte βασιλίσσας φιλίστιδος, ex altera truncata verba duo exhibens, longam peperit obſeruationem de Philiſtide regina, cuius veteres ſcriptores nullam, nummi vero mentionem faciant, quam adhuc incertum fuiſſe vbi regnauerit, diuerſis doctorum hominum ſententiis. Nunc hoc titulo planum factum, Syracuſanorum Reginam fuiſſe. Sed nihilominus tamen latere, vtrum, quod ipſa regnaret, an quod alicuius tyranni Vxor, Soror, vel Filia eſſet, regina ſit dicta. Prolixa quoque ſunt, quae ad Claſſ. XIV. 187. de Capitio, vrbe, dicuntur. Reliqua fere nimis ieiune et tenuiter traduntur. De Correctoribus imperii Romani, de quibus exſtat elegans Epiſtola Sigism. Frid. Dreſigii ad Henr. Iac. Bornium Lipſiae a. 1739. edita, dicendum erat ad

Digitized by Google

ad Claſſ. IV. p. 35. 36. in quo V. Cl. breuiſſimis defungitur, in quibus et ipſis quaedam, niſi plenius, tamen melius dicta fuiſſe iuuet. Parum enim abeſt, quin e Correctore Conrectorem fecerit. Ait autem, idem Latronianus de quo in lapide ſermo eſt, apud Euſebium Hiſt. Eccleſ. 10, 5. dicitur Κοντικτορος Σικελίας; eum vero verbum hoc Κοντίκτορος nullum ſenſum habeat, — hinc loco κοντίκτορος ſubſtituendum Κορέκτορος Σικελίας. Idem Gualtero viſum eſſe, et Henr. Valeſio ad Euſebii hiſtoriam. Vtrumque nunc nobis conſulere non licet. Sed primum nominatiuus in hac voce non eſt Κοντίκτορος, qui genitiuus eſt ſed Κοντίκτορ. Porro Κοντίκτορ, ſi Meurſio credimus, qui illam vocem ex eo ipſo Euſebii loco refert in Gloſſario Graeco-Barbaro p. n. 264. eſt *Contector*. Nec abſurdum eſt, Contectoris et Correctoris nomen idem putare. Deinde Corrector non Κορέκτορ Graece dicitur, ſed Κορρήκτορ, vel Κορρίκτορ, vt docet idem Meurſius in Gloſſ. Graeco-Barb. p. 269. Quibuscum quin ab Cangio in Gloſſario, quod nunc ad manus non eſt, dicta conſentiant, non dubitamus. Denique prae Actis Proconſularibus S. Eupli Catanenſis Martyris ſub Diocletiano Auguſto, editis a Ioh. Cotelerio in *Monum. Eccleſ. Graecae*, etc. vbi Correctoris Siciliae primum fiat mentio, (nam hoc vt arbitramur dicere voluit V. C. obſcuris quodammodo his: *primum habetur notitia*) memorandus eſſet titulus apud Gruterum p. 1102. n. 8.

Huiusmodi etiam ſunt quae de Gymnaſticae diſciplinae rebus atque verbis, de ponderibus, menſuris, quae de vocibus πρόκαυσις, quae *Antiſudatorium*, θερμάτης, quae *curator balnei* vertitur, neſcimus quam bene, deque ἔξοδος *expenſae*, p. 65. 97. etc. dicuntur.

In fine morientur lectores, quomodo *quaedam errata, quae in operis editione fluxere*, ſint corrigenda. Multa, dicen-

cendum erat, neque enim eorum exiguus numerus est. Ad extremum adduntur, non sine anxietate quadam et sollicitudine, quae ad palliandos et excusandos errores, adque culpam ab Auctore in typographum remouendam, pertinent. Qua satisfactione, an omnes sint contenti futuri, dubitamus. Neque nobis adhuc persuadere possumus, Auctorem prorsus culpa vacare. Nam pleraque vitia orationis magis, quam operarum errata sunt. Et istorum, quae memorantur, numerus, altero tanto augeri possit, et reliqua inemendata et parum culta oratio demonstrat. In ea quidem insunt, *vasibus: cui rei ut fecissem satis, nulli et diligentiae et labori testor indulsisse: suspicaut: Aetas nostra habuit in apertum: summae eruditiones in hoc lapide delubantur: securius est*, pro certius, et alia plura.

LVDOVICI CAPPELLI CRITICA SACRA, SEV de variis, quae in sacris Vet. Testamenti libris occurrunt lectionibus, libri sex: recensuit, multisque animaduersionibus auxit GEO. IO. LVD. VOGEL Philos. in regia Frider. Professor publ. Tomus I. tres priores libros sistens.

Halae Magdeburgicae, apud Ioannem Christianum Hendel CIↃIↃCCLXXV. Eiusdem libri *Tomus II.* tres posteriores libros sistens, recensuit, multisque animaduersionibus auxit IO. GOTTFR. SCHARFENBERG, ibid. apud eundem CIↃIↃCCLXXXIX. plag. 1104.

Quum Ludov. Cappellus, sub initium superioris seculi, Salmurii literas Orientis, nec non Theologiam profitere-

teretur, et comparando loca parallela V. T. et loca in N. T. laudata, vt et conferendo interpretes Graecos, Chaldaeos, latinum, ac Commentarios quoque Iudaeorum, hinc atque inde frequenter obuia diſſenſus atque diſcrepantiae veſtigia ſibi reperire videretur: ex his collegit, hodiernum textum hebraeum, Maſorethicum ſcilicet, non exhibere ſemper totidem literis et apicibus lectionem, quae fuerit in ipſis ſacrorum Scriptorum autographis, hac tamen varietate neque Scripturae ſacrae auctoritatem labefactari, nec, quam literis diuinis debemus, fidem dubiam incertamque reddi. Inde igitur originem duxere ſuam ſex libri de Variis lectionibus Vet. Teſt. vel potius de iis locis, quae bis in Vet. Teſt. occurrunt, quae laudantur a Scriptoribus N. T. quae denique non conuenire videntur Verſionibus antiquis, tandem quoque in Rabinorum commentariis aliter leguntur; cui Criticae Cappelli iam tum *Io. Buxtorfius iunior* ex aduerſo poſuit *Anticriticam*, qui vtrique libri a literarum ſacrarum ſtudioſis ſimul legi, atque inter ſe comparari merentur. Quum vero variantium lectionum V. T. corradendarum amor ſtudiumque, noſtra aetate a multis, Kennicoto inprimis, excitatum, ita vigeat, vt non deſint qui ſtatim, ne verbis quidem intellectis, ad corrigendum emendandumque aduolent, maiorique licentia in librorum ſacrorum varietate iudicanda verſentur, quam in libris humanis reſtituendis; haud reprehendendum videtur conſilium repetendi eius generis libri, ex quo Critices ſacrae ſtudioſi intelligere poſſint, et quam modeſte, quamque caute verſandum ſit in literis diuinis perſcrutandis, et quam exacta atque accurata omnium veterum linguarum ſcientia inſtructus atque exornatus eſſe debeat is, qui religioſe in ea re verſari, ſuoque officio ſatisfacere velit. Haud parum fructus quoque ex Critica Cappelli euoluenda redundabit in eos, qui vel de origine ac bonitate lectionum, ope Codicum collectarum, iudicium ferendum, ſententiamque dicendam arbitrantur, vel

de componendis conciliandisque Verſionibus antiquis cum textu hebraeo cogitandum ſibi exiſtimant. Quamuis igitur Cappellus nullis Codicibus ſcriptis vſus ſit, quos noſtrae aetatis homines cum textu impreſſo conferendos exiſtimant, fueritque in ea opinione, vt negaret, hebraeum Veteris Teſtamenti textum certo conſilio et data opera corruptum, quod noſtro tempore nemo facile, qui Kennicoti autoritatem ſequitur, ſibi perſuaderi patietur; quamuis denique Cappellus frequenter in eo peccare videatur, quod modo exemplar Romanum Verſionis Alexandrinae, et libros ſaepe parum emendatos ſequitur, aut interpretes aliter legiſſe opinatur, cum vim modo tribuerint verbis hebraicis rarioribus atque ambiguis eam quae vel ſuae, vel aliorum interpretandi rationi minus congrueret: eam tamen peritorum laudem tulit, vt clariſſ. Vogelius operae *pretium* ſe facturum exiſtimaret, noua editione Criticae ſacrae curanda, cui ita praefuit, vt non de vitiis modo operarum in editione Pariſina obuiis tollendis minuendisque eſſet ſollicitus, ſed etiam obſeruationibus ſuis ſententiam Cappelli vel refutaret, vel explicaret atque illuſtraret. Quum capite primo Libri primi affirmaſſet Cappellus, textum hebraicum V. T. non a Iudaeis data opera eſſe corruptum atque deprauatum, ei opponitur auctoritas Ven. Kennicoti in diſſertatione II. de Samaritano Pentateucho, et Cl. Oweni obſeruationes de corruptionibus Verſionis Alexandrinae a Iudaeis profectis. Cappello de locis V. T. bis occurrentibus capite 3. diſputante, Vogelius primo catalogos variarum lectionum ibi obuiarum ſubiecit, dein tribus obſeruationibus oſtendere conatur, librarios, ſeu deſcriptores Codicum, non modo ex mera negligentia textum corrupiſſe, ſed multa quoque data opera mutaſſe. Librarii ſaepiſſime pro ſuo arbitrio textum immutaſſe dicuntur, praefixum ו, particulam את, He demonſtratiuum, literas paragogicas, vel addendo, vel omittendo, particulas eiusdem ſignificationis permutando,

coniu-

coniugationes, tempora, numeros, atque perſonas verborum variando. Librarii dein textus corruptos, vel quos corruptos putarent, ex ingenio reſtituere ſunt conati: e. g. Pſ. XIV, 5. 6. et Pſ. LIII, 5. et 6. ſibi perſuadet, (ſed falſo, vt nobis quidem videtur,) vtroque in loco olim eadem fuiſſe verba, at cum librarii negligentia Pſ. LIII, 5. exciderit צדיק inde hanc inſignem varietatem ab ingenio textum reſtituere conantium fluxiſſe. At Criticis quoque familiariſſimum fuit, locos Scripturae aliis ſimilibus reddere ſimillimos: v. c. Ieſ. XXXVII, 18. voces את כל הארצות a Critico ex verſu 11. huc translata videntur, cum 2 Reg. XIX, 17. rectius את הגוים. Quid ſi vero ארצות notet quoque gentes, Alex. τὴν οἰκουμένην ὅλην, non eſt quod euphoniae caula, propter ſequens ואת ארצם ad incertam coniecturam confugiamus. Aeque incerta videatur coniectura Cl. Vogelii, Criticum quendam Ieſ. XXXVI, 10. pro הזה המקום vt legitur 2 Reg. XIX, 25. repoſuiſſe הארץ הזאת vt praecedentia verba conformaret ſequentibus. Quod ſi vero factum eſſet, vt Vogelius credidit, in nonnullis Codicibus legeretur Ieſ. XXXVI, 10. המקום הזה in aliis e Codice huius Critici ductis הארץ הזאת, quod in textu nunc quidem legitur, quodque etiam Graeci interpretes legiſſe videntur, reddentes ἐπὶ τὴν χώραν ταύτην, altero autem loco 2 Reg. XIX, 25. vocibus ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον vſi. Nulla vero ratione nobis perſuaderi patiemur, librarios vel Iudaeos, vel Chriſtianos, ſi aliqua etiam Critices praeceptorum cognitione, pro ſui temporis ratione, fuiſſent inſtructi, hoc datum ſibi exiſtimaſſe, vt in deſcribendis Codicibus alia loca ſimilia inter ſe compararent, et pro arbitrio omittendo, addendo, corrigendo, textus integritatem reſtituere conarentur. Multum enim abfuerunt Critici vel librarii, quos ſibi fingit Vogelius, vt a peritia artis criticae, ſic etiam a noſtrae aetatis licentia. At fumus in his longiores quam pro conſilio noſtro, cuius memores, praecipua modo

Cl. Vogelii annotata commemorabimus, omnia ac ſingula doctiorum iudicio relicturi. Quum lingua hebraea careret ſignis vocalium quibus iam vtimur, horum loco literas vocales, ſeu matres lectionis, adhibitas eſſe conſtat; hasque librariorum olim arbitrio relictas fuiſſe Vogelius tribus argumentis, et ſingulari libro demonſtrauit, et hoc quoque loco Cap. III, libr. I. p. 53. breuiter repetit. Primum quidem argumentum hanc vim habet, vt oſtendatur, *eſſe librariorum negligentia ortam tantam quoad matres lectionis varietatem, qualis reperitur, ſi textus impreſſus Samaritanus et Codices ſcripti inter ſe conferantur.* Altero argumento proferuntur *multa in Codice hebraeo exempla locorum, qui inſertione cuiusdam matris lectionis in verbo aliquo ſunt corrupti.* Tertio tandem argumento oſtenditur, *ſingularem quendam vſum matrum lectionis, qui in mira quantam conſtantia abſoluitur, haud pati, vt librariorum negligentiae potius, quam eorum arbitrio tribuatur matrum lectionis varietas:* Libro II. quum agat Cappellus de allegationibus V. T. in N. T. obuiis, has fontem variarum lectionum haberi dicique Vogelius recte quidem negat, ſed rationem huius rei minus idoneam edidit, hanc ſcilicet, quod ſcriptores N. T. non ſcripta librorum V. T. exemplaria, ſed memoriae fidem ſecuti ſint, eosque ſaepius quoque memoria deſtituiſſe videatur. Quodſi enim fidem habemus Apoſtolis, de inſpiratione diuina vere gloriantibus, non poſſumus ſacris ſcriptoribus lapſus memoriae imputare, ſi non iisdem verbis loca V. T. laudant, quibus Alexandrini interpretes vtuntur. Cauſae enim diſſenſus vel in corruptione Alexandrinae verſionis, vel in conſilio Apoſtolorum, non ſingula verba quaſi numerantium, ſed ſenſum vimque verborum exprimentium, quaerendae potius videntur. Cappello contendenti, exemplisque demonſtranti, Apoſtolos nonnunquam relicta verſione graeca hebraicum textum ſecutos eſſe, Vogelius omnibus viribus repugnat, atque conſenſum cum textu hebraico potius

Digitized by Google

tius caſui, aut conſuetudini, locum V. T. memoriter atque admodum libere laudandi tribuendum cenſet At omnis illa diſputatio longior eſt, quam pro conſilio noſtro, ſcribendique arctius circumſcriptis finibus. Libro III. additae animaduerſiones Vogelii aduerſantur hypotheſi Cappelli, quam de lectionibus textus *Chetibhot* dictis vtplurimum melioribus, quam lectiones marginis, ſeu *Kerioth*, protulit: ex Buxtorfii vero Anticritica eas excerptas legimus notas, quibus Cappelli Critica emendatur: vt et p. 443—460. conſpicitur Epimetron de Ittur Sopherim (ablatione ſcribarum,) Tikkun Sopherim (correctione) vocibus punctatis et Piska, in quo Cl. Vogelius Buxtorfium ducem ſecutus eſt.

Quum Vogelius, praematura morte hinc auocatus, alteri Criticae Cappelli parti recenſendae manum admouere non poſſet, huius rei curam ſuſcepit Clariſſimus *Scherſenberg*, artium magiſter, qui in Vniuerſitate literaria Lipſienſi literas Orientis non ſine laude peritorum docet. Is igitur verba Interpretum veterum a Cappello laudata, corrupta ſi viderentur, integritati vt reſtitueret curauit, exigendo ſingula loca verſionis Alexandrinae ad recenſionem Grabianam, et comparando Hexapla Origenis a Montefalconio edita cum coniecturis Cappelli, qui fragmenta veterum Interpretum a Druſio collecta modo in conſilium adhibere potuerat, conferendo verba Interpretis Vulgati cum verbis graecorum Interpretum, lectiones denique excerptas e verſionibus Chaldaicis, et e Maſora, Commentariisque Iudaeorum, explorando ad normam editionis Baſileenſis fo. Buxtorfii, cum Cappellus Bombergianum exemplar ſecutus eſſe videatur. Cappellus vt conſtat, libro quarto et quinto varias lectiones commemorauit, quae circa Vocales et Accentus occurrerent in Verſionibus Graecis, Latinis, et Chaldaicis; at quum veteres interpretes libris hebraicis non

punctatis vſos eſſe certum ſit, in his exemplis non tam varietas lectionis, quam potius diuerſitas interpretationis reperiri videtur, cum Auctores Verſionis Alexandrinae verbi gratia ſaepius vel permiſcerent verba ſimilia, vel vim vocis hebraicae exprimerent veram quidem, ſed non aptam cuique loco, vel propter ambiguitatem verbi hebraici a communi interpretandi ratione diſcederent. Hinc enata eſt fere infinita variantium a Cappello collectarum multitudo, atque ſtudioſis rei criticae amplus aperitur campus, multa loca a Cappello laudata diligentius examinandi; cum Clar. Scharfenberg inſigniora modo loca breuiter excutere potuerit, largum ſpic legium aliis, qui hoc libro vterentur, relicturus, nec temere molem pretiumque libri, omnibus ſacrarum literarum ſtudioſis commendandi, auctaurus. Verſiones antiquas omnes quidem cum Cod. Hebraeo magis conuenire, quam Alexandrinam, omnes concedunt, qui verſionibus antiquis eo conſilio vtuntur, vt inde textum hebraeum explicent, atque illuſtrent: nec tamen tantum diſſenſum eſſe Codicis hebraei, quo vſi ſunt auctores verſionis Alexandrinae, et librorum Hebraicorum noſtrae aetatis, quantum Cappellus fingat, doct Scharfenbergius ad c. XV. libri IV. recte docuit. Primo enim lectionum variarum numero eximenda ſunt verba hebraica ab Interpretibus aliter pronuntiata, diſtracta, vel coniuncta, et recte quidem lecta, male vero explicata Dein viri docti e verbis interpretum Alex. non recte intellectis temere excogitarunt lectiones nouas, et ab ingenio linguae hebraicae alienas. Verſio tandem Alex: multis ſcatet vitiis ac mendis, Cappellus vero modo ſecutus eſt exemplar Romanum, veluti vnicam normam, ad quam dirigendum ſit iudicium de vera ſcriptura interpretum Alexandrinorum; quare doct. Editori amplam occaſionem dedit multa emendandi, cum is Grabii recenſione, Lud. Dei, Ed. Pocokii, aliorumque opera vti poſſet, ac recte in ſubſidium vocaret. Eadem ratio

eſt

eſt verſionis Vulgatae. Cappellus enim et errores Int. Vulgati in numerum variarum lectionum retulit, et maxima pars lectionum diſcrepantium Alexandrinis potius Interpretibus, quam Vulgato tribuenda videtur, quia hunc illos ſecutum eſſe conſtat. Quare etiam ſingulis locis verba Interpretum Graecorum, quae Vulgatus expreſſit, a Scharfenbergio laudata ſunt. Ratione libri ſexti, in quo vſus huius obſeruationis de variis lectionibus oſtenditur, inprimisque capite IIX. et IX. docetur, licere, adeoque expedire interdum, in ſacro cum Vet. tum N. T. textu coniecturas facere exemplis coniecturarum propoſuit: Clar. Scharfenberg noluit quid emendare, vel nouas obſeruationes addere, ſed id modo egit, vt lectores de conſenſu vel diſſenſu Verſionum antiquarum moneret, quo ipſi coniecturas propoſitas facilius ipſi examinare poſſent. Sic Cappellus Amos IV, 10. כדרך legendum coniicit, quia בדרך in via Aegypti non ſenſum haberet commodum: ſed videtur Cappello excidiſſe conſenſus Alex. Chald. et Vulgat. nec non vis vocis דרך, ex qua *ratio* atque *modus*, vt et apud Latinos, notatur. Eadem ratione Pſ. XXXIII, 7. pro כֹּנֵד legendum putat Cappellus בנד: ſed cum hic laudetur נֵד *cumulus*, non נאד *vter*, nil ſollicitandum videtur. Ad 2 Sam. XVII, 20. vox מִיכַל reiecta a Cappello, vt vox nihili, ſubſtituta voce מִיבַל, aeque ignota, recte defenditur a Cl. Scharfenberg, cum ex origine Arabica, vt docet Boyſenius, *locum vbi parum reperitur aquae*, notare videatur. At Eſ LIIX, 3. legendum videtur בְּצַעֲיכֶם, cui coniecturae Cappelli fauent et verba Vulgati interpretis, *omnes debitores veſtros repetitis*, expreſſa e verbis Symmachi et Theodotionis τὰς ὑπάρχεως ὑμῶν ἀπαιτεῖτε. Si 1 Sam. XVII, 12. putat Cappellus legendum בשנים ἐν ἔτεσι, vt eſt in Complut. doct. Scharfenberg vel בָּא ſuperfluum eſſe potius cenſet, vel ſubint. בַּיָּמִים, atque באנשים nil aliud notare, quam ſummam ſeruitutem, exiſtimat. Sed pluribus exemplis laudandis

dis ſuperſedemus, cum non dubitemus fore, vt Cappelli Critica noſtro quoque tempore multos lectores inueniat, qui etiam Clar. Editorum doctrinae et diligentiae dignas tribuant laudes.

IO. MATTHIAE SCHROECKHII, HISTOR. PROF. Ordin. in Acad. Viteberg. Hiſtoria Religionis et Eccleſiae Chriſtianae, adumbrata in uſus Lectionum.

Berolini, apud Auguſt. Mylium A. 1777. octonis.

Quae de omni Hiſtoria praedicari laudes ſolent, eam nimirum non ſolidioris ſolum doctrinae, ſed ipſius etiam vitae et prudentiae eſſe magiſtram, vt illas ad Hiſtoriam maxime Eccleſiaſticam transferamus, plura ſunt quae nos moueant argumenta. Indignum enim eſt homine Chriſtiano, erudito maxime, dogmatum quae profitetur fata, variasque religionis quam ſequitur viciſſitudines, cum vulgo ignorare. Vt taceam, neque Theologum in aſſerenda aduerſus diſſentientes ſanctiſſimae fidei veritate, neque Iureconſultum in diiudicandis Iuris Canonici et Decretiſtarum, quos vocant, placitis, feliciori vti poſſe ſucceſſu, niſi pleniorem quandam ſibi comparauerit Hiſtoriae Eccleſiaſticae cognitionem. Quid? quod Philoſophus etiam ſine inſigni quodam fructu, hanc de qua loquimur Hiſtoriae partem numquam tractabit. Multa enim continet argumenta ex rerum geſtarum monimentis depromenda, quibus locus ille Politicus, de variis arcana conſilia celandi artificiis, egregie poſſit

poſſit illuſtrari. Qua de re ſi quis dubitare malit, (vt hoc vno vti nobis liceat exemplo,) adeat quaeſo Pontificum Romanorum hiſtoriam, et certe, perſpecta Hierarchiae Papalis origine, fieri non poterit quin in noſtram tranſeat ſententiam. Quum igitur tot et tanta ſint, quae ex Hiſtoriae Eccleſiaſticae ſtudio percipere poſſimus, commoda, nullum ſupereſt dubium, non operae ſolum pretium facere, ſed magnam quoque apud omnes eruditos inire gratiam, eum, qui ad laudatam artem in compendium redigendam, et vſui lectionum accommodandam, accingi ſe patiatur. Ad hunc vero laborem ſuſcipiendum, et pro argumenti dignitate exantlandum, non translatitiam ſufficere Hiſtoriae notitiam, ſed virum requiri in antiquioris et medii aeui monimentis verſatiſſimum, res ipſa docet. Quae quum ita ſint, ſatis gratulari numquam poſſumus Reipublicae Litterariae de elegantiſſima, quam indicauimus, manuductione ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam, cuius auctori quantum iam debeat vniuerſa Hiſtoria nemo eſt qui ignoret.

Sunt vero multa ſane argumenta, quae faciant, vt hic liber omnium qui hactenus Hiſtoriae Eccleſiaſticae Inſtitutiones conſcripſerunt voluminibus iure merito praeferatur. Cuius iudicii veritas quo melius confirmetur, breuiorem, age, egregii operis ſuppeditemus conſpectum, et praecipuorum, quibus maxime commendatur, meritorum recenſionem. Inter decora huius libri praecipua primo certe loco notandum eſt, celeberrimo Auctori non placuiſſe methodum illam, per ſingula ſaecula eundi, et in ſe difficiliorem, et a rerum geſtarum curſu, (vt doctiſſimi auctoris verbis vti nobis liceat,) atque inter ſe connexione, valde alienam. Hanc nimirum methodum a Matthia Flacio Illyrico, Iohanne Wigando, Matthaeo Iudice, Baſilio Fabro, aliisque Centuriarum Magdeburgicarum auctoribus, introductam, hactenus deſerere neſcio cur noluerunt Hiſtoriae Eccleſia-

ſticae ſcriptores, quum tamen dubitari non poſſit, et memoriae et iudicio magis fauere illam factorum enarrandorum ſeriem in certas periodos deſcribendi rationem. Quam poſteriorem methodum optimo ſane conſilio laudatiſſimus auctor ſecutus eſt. Breuiorem enim ipſius hiſtoriae tractationi praemiſit praeparationem, deinde vero quatuor periodis omnes religionis et eccleſiae Chriſtianae viciſſitudines, ad nouiſſima vsque tempora, complexus eſt. Quod ad praeparationem attinet, cuius mentionem iniecimus, in ea de religionum diuerſitate, Iudaicae vero et Chriſtianae prae ceteris eminentia, deque prioris cum poſteriori affinitate, de ſummis Hiſtoriae Eccleſiaſticae capitibus, de fontibus denique illius et ſubſidiis, et de ſumma quam praeſtet vtilitate, non minus eleganter, quam ſolide diſputatur (pag. 1—28.) ita, vt omnibus, qui rectius in hoc genere ſapere cupiunt, diligentem commendemus horum praecognoſcendorum lectionem. Ipſius Hiſtoriae tractatio, quod iam diximus, quatuor periodis continetur. Iſtarum prima a Chriſto nato protenditur ad Conſtantinum M. h. e. ab anno Chriſti I. ad a. CCCVI. et ſinceram ſiſtit atque incorruptam, quae primis ſaeculis fuerit, religionem chriſtianam; cultus diuini publici et cerimoniarum ſimplicitatem, diuina fidei noſtrae ſanctiſſimae origine dignam; viros denique de propagatione puriorum ſacrorum, deque generis humani ſalute optime meritos, quorum feraciſſima fuerunt tempora illa Chriſtianorum difficiliora (pag 29—95.). Quo loco ſilentio praeterire non poſſumus egregiam celeberrimi auctoris methodum, digniſſimam omnino, quam omnes Hiſtoriarum ſcriptores ſequantur. Antequam enim ad enarranda religionis Chriſtianae primordia progrediatur, tam orbis Romani omninoque gentilis, quam gentis Iudaicae ſtatum (pag. 29—31.) qualis ea tempeſtate fuerat, ob oculos ponit lectoribus. Quae hiſtoriam docendi ratio, quantam perno-ſcendis variorum euentuum cauſis, affundat lucem, quan-

tam-

tamque vim habeat ad comparandam nobis rerum geſtarum cognitionem philoſophicam, nemo non intelligit. Secunda Periodus res in Eccleſia Chriſtiana ab anno aerae Dionyſianae CCCVI. ad annum DCCC. ſeu a Conſtantino M. ad reſtitutum vsque per Carolum M. in occidente Imperium geſtas, complectitur (pag. 95—164.). Adumbrato Imperii Romani, qui in hanc aetatem incidit, ſtatu, indicatisque Viſigothorum, Burgundionum, Vandalorum, aliorumque Germaniae populorum, et Saracenorum regnis, ex euerſa occidentis Monarchia natis, id potiſſimum egit auctor laudatiſſimus, vt tum Primatus Papae et Hierarchiae omnino eccleſiaſticae, tum vero etiam dogmatum et rituum, a primaeua Chriſtianismi ſimplicitate alienorum, bellorumque inter catholicos et haereticos magna contentione geſtorum, doceret origines et progreſſus. Periodus tertia deplorandam Eccleſiae Chriſtianae faciem a Caroli M. aetate ad Lutherum vsque, ſeu annum MDXX. nefanda Pontificum Romanorum geſta, Waldenſium denique, Wicleſitarum, et Huſſitarum, de emendandis ſacris conſilia et conamina ſiſtens, ita pertractata eſt ab auctore celeberrimo, vt merito dubitemus, an inter omnes, qui hiſtoriae illuſtrandae inſudarunt, aliquis laudari poſſit qui tantam rerum geſtarum copiam, tam foecunda breuitate, tamque ſubacto iudicio expoſuerit (pag. 165—238.). In quarta tandem periodo, quae ab Epocha Lutheri ad noſtram vsque aetatem producitur, reſtauratam legimus Lutheri, Zwinglii, aliorumque ſummorum virorum opera, Chriſtianae fidei puritatem, infractam ſedis Romanae dominationem, propagatam ad varias gentes, etiam a Chriſtianismo alieniſſimas, puriorum ſacrorum formulam, re iatam denique cum reſtitutis ſacris cultus diuini numinis, et omnino ſentiendi libertatem (pag. 239—292.). Quae omnia, nitidiſſimo dicendi genere enarrata, nemo non leget ſine admiratione praeſtantiſſimi, quod in auctore ineſt, ingenii, animique, quo inter omnes

eminet, ab omni partium ſtudio alieni. Liceat nobis vltima, quibus finem dicendi fecit, verba, vtpote quae optimam ſiſtunt εἰλικρινείας, qua laudatiſſimus auctor vnice commendatur, imaginem huc transſcribere. „*Tot inter diſſidia, inquit* (pag. 292.) *et certamina partim Chriſtianorum, partim qui religionem eorum contemnunt, magis magisque intelligunt partium omnium homines, in mediis de religione diſſenſionibus humanitatem tamen integram ſeruandam eſſe, poſſeque de virtute et pietate exercenda inter ſe conſpirare, qui multis in quaeſtionibus diuerſa ſequantur. Varios et egregios fructus, ex ipſis aduerſariorum doctrinae chriſtianae ſcriptis, viri ſapientes percipiunt. Patet etiam in dies clarius, reſtare non pauca ingenii humani inuenta et ornamenta, rectius a religione reſecanda. Omnis autem haec hiſtoria religionis Chriſti docet, eam, cum innumera et ingentia in orbem beneficia contulerit, longe plura fuiſſe collaturam, ſi intemeratam et puram reliquiſſent homines; ei commendandae, et ad vtilitatem communem transferendae, profuiſſe quidem doctores illius, ſed his etiam tribuendum, quod minus quam par eſt cognita et amata ſit a longe plurimis; denique in eo ſtatu hodie verſari hanc religionem hominum vitio, qui nec optimus ſit, nec triſtiſſimus.*“

Tantum de periodis, in quas vniuerſam Eccleſiae Chriſtianae hiſtoriam diſpeſcere placuit auctori celeberrimo. Reſtant nonnulla de libri meritis in vniuerſum annotanda. Quem in cenſum omnino veniunt tabulae chronologicae ſingulis periodis ſub finem annexae, quibus epochae, quae in illis occurrant, et viciſſitudines nobiliores, Haereſium et Schismatum origines, recenſentur, notitia quoque notabiliorum hominum necrologica ſuppeditatur. Neque ſilentio praetereundum eſt, numquam ſatis laudandum Auctoris doctiſſimi ſtudium, veritatem hiſtoricam eruendi, quod ex ſingulis ipſius libri paragraphis elucet. Non leuis autem fuit opera, quam in audiendis rerum geſtarum teſtibus, comparandisque inter ſe eorum narrationibus, toto ſaepius

Digitized by Google

pius caelo diuerſis, conſumſit laudatiſſimus auctor. Sed ne his quidem teſtimoniis contentus, optimo ſane conſilio diplomatum, ſimiliumque monimentorum publica auctoritate editorum, fide niti maluit; ſubinde etiam, ſilentibus iis, vel in plane diuerſas partes abeuntibus, a quibus rerum geſtarum teſtimonia peti poſſent, aliquid dedit veroſimili coniecturae et dubitationi, ſeruata tamen inueſtigandi et iudicandi perpetua libertate. In notulis denique ſingulis paragraphis ſubiectis, partim auctores laudantur, quorum fide facta narrata ſint, partim vero etiam vt cum auctore loquamur, docentibus quaedam de perſonis, factis, et opinionibus memoriae dignis, plenius dicendi anſae ſuppeditantur, eadem fere methodo, qua Vir magni inter Iureconſultos nominis, *Euerhardus Otto*, *in notitia praecipuarum Europae Rerumpublicarum*, vſus eſt. His ita diſputatis, votum adiungimus pro ſalute laudatiſſimi auctoris, cuius Muſae, vt ſimiles ad alia etiam Hiſtoriae capita manuductiones in lucem prodire iubeant, id eſt quod vnice optamus.

IOANNIS GODOFREDI KOERNERI, S. TH. D. et Prof. Publ. Ordin. in Academia Lipſienſi, etc. de Cyclo Iobelaeo commentatiuncula.

Cum multi exſtent et varii temporum cycli, ab hominibus iam antiquiſſimae aetatis ad tempora dimetienda excogitati, quorum praecipuos doctiſſimus Dodwellus in libro de veteribus Graecorum Romanorumque cyclis copioſe enarrauit: inter omnes tamen eminet cyclus Iobelaeus, quippe qui reliquos non ſolum antiquitate ſuperat, verum vel ideo praeferendus merito iudicatur, quod ab ipſo Deo

originem ducit, atque hinc omnibus, hominum ex ingenio, singulari quamuis cura, et opera vix satis laudanda, productis, multo perfectior, imo perfectissimus omnium censeri debet. Huius itaque indolem et praestantiam paucis declarare apud animum constitui.

Legimus mandatum diuinum Leu. XXV. 1—11. quo Iudaeis praescripsit cyclum Iobelaeum, seu seriem $7 \times 7 = 49$ annorum lunae solarium in perpetuo et aequabili circuitu redeuntium, qua anni, menses, hebdomades et dies, ad solis et lunae cursum per epactas quas format accurate definiri possunt.

Huius quidem cycli Iobelaei memoriam prouida Dei cura, non solum per sollemnem annorum sabbaticorum et Iobelaeorum celebrationem conseruare voluit, sed Iudaeis etiam praecepit, vt in omnibus contractibus ciuilibus ad annum XLIX. tamquam restitutionis bonorum et remissionis debitorum, respicerent: et quod maxime mirandum, ipse Deus res populi Iudaici ita prouidentia sua ordinauit, vt praecipua illarum momenta cum annis Iobelaeis conuenirent; quid? quod totius reipublicae ambitus, decursu triginta annorum Iobelaeorum, et sex sabbaticorum, absolueretur.

Sed ipsa verba mandati audiamus, l. c. v. 8. 9. „Numerato annorum sabbaticorum septem, vt septem anni septies numerentur, et tempus horum septem annorum facit „quadraginta nouem annos. Tunc tubam per totam ter„ram personare facias in die decimo septimi mensis die expiationis, et annum anni huius quinquagesimi sanctum ha„beatis, et proclametis liberationem omnibus terrae incolis, „hic enim annus est vobis Iobelaeus, in quo quisque ad pos„sessionem et familiam suam reuertatur.“

An-

Annus nimirum ſabbaticus erat Iudaeis ex mandato diuino qu libet annus ſeptimus, Exod. XXIII, 10. 11. quem poſt introitum in terram promiſſam ſancte obſeruare debebant, ita vt ſex annis terram colerent frugesque colligerent, ſeptimo vero agros incultos relinquerent, et terrae quietem concederent. Quemadmodum enim ſeptimus dies ab opere vacuus erat, ſic annus quilibet ſeptimus terrae quietem adferebat, vnde ſabbatum terrae vulgo nominabatur. Initium hi anni ab autumno capiunt cum agrorum cultu, et anno Iudaeorum ciuili.

Conſtat autem cyclus Iobelaeus, vt verba legis diſerte docent, quadraginta nouem annis, nec ii ſunt audiendi, qui quinquaginta annis conſtare contendunt. Ipſum quoque cyclum a tempore autumni numerandum eſſe, et idem cum annis ſabbaticis initium habuiſſe, res ipſa ſatis confirmat.

Sed quales fuerint anni in cyclo Iobelaeo, lunares an ſolares, an vero lunae-ſolares, ſeu lunares ſolaribus aequati, diſpiciendum. Lunares quo minus ſtatuamus, obſtat certum et determinatum initium menſe ſeptimo autumnali. Quodſi enim mere lunares fuiſſent, omnes anni tempeſtates ſuo circulo permeaſſent. Sunt enim, vt omnibus notum, ſolaribus breuiores, et intra triginta trium annorum ſpatium totum annum ab his recedunt. Patet praeterea ex diluuii hiſtoria a Moſe deſcripta, annum lunae-ſolarem fuiſſe in vſu. Nam diluuium, quod per totum annum durauit, initium habens die decimo ſeptimo ſecundi menſis, ſ. viceſimo ſeptimo Nouembris, finem habuit eodem die anni ſequentis. Quodſi autem ad lunam numerniſſet Moſes, in diem decimum ſextum ſecundi menſis finis cadere debuiſſet, Gen. VII, 11. VIII. 14. Anni lunae-ſolares tam ad lunam, quam ad ſolem numerantur, ita tamen, vt lunaribus tantum temporis adiiciatur, quantum ad illos ſolaribus

bus aequandos ſufficit, illudque adiectum epacta vocari ſolet.

Annus ſolaris conſtat 365. diebus 5. horis 48′

annus lunaris	354. —	8. —	48′
breuior ſolari	10. d.	21. h.	0′

quae ſunt epactae annuae.

Anni ſolares 49 = 17896 d. + 20 h. + 56′

Anni lunares 49 = 17363 d. + 23 h. + 43′

breuiores ſolaribus	532 d.	21 h.	13′

quae ſunt epactae 49. annorum lunarium, ſ. dies addendae vt ſolaribus aequentur, qui ſi in 49. annos diſtribuuntur, cadunt in quemque 42. annorum 11. dies et in quemque ſeptimum annum 10. d. Nam

42 X 11 = 462

7 X 10 = 70

habes: 532 d. ſ. epactas 49 annorum.

En Cyclum epacticum Iobelaeum

I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.	
1	XI	8	XXVIII	15	XV	22	III	29	XX	36	VII	43	XXIV
2	XXII	9	IX	16	XXVI	23	XIV	30	I	37	XVIII	44	VI
3	III	10	XX	17	VIII	24	XXV	31	XII	38	XXIX	45	XVII
4	XIV	11	II	18	XIX	25	VI	32	XXIII	39	XI	46	XXVIII
5	XXV	12	XIII	19	O	26	XVII	33	V	40	XXII	47	IX
6	VII	13	XXIV	20	XI	27	XXVIII	34	XVI	41	III	48	XX
7	XVII	14	IV	21	XXI	28	IX	35	XXVI	42	XIII	49	XXX.

His praemiſſis, verbis textus: annum anni huius quinquageſimi ſanctum habeatis, lucem affundere licet. Quaeritur enim, quid de anno, quem ipſe Deus quinquageſimum nominaſſe videtur, ſit ſtatuendum. Sunt nimirum, qui hunc annum ab anno quadrageſimo nono diſtinguendum eſſe

esse autumant. Verum cum annus Iobelaeus etiam sabbaticus fuerit, et Deus quietem agrorum non nisi post sex annos, quibus terra fuerit culta, obseruari iusserit, annum quadragesimum nonum, qui in cyclo fuit sabbaticus septimus, annum Iobelaeum fuisse necesse est. Quodsi enim diuersum iudicaueris, dicendum est, agros per duos annos otiosos mansisse, vnde facile fames orta fuisset, cuius tamen nullum in sacris litteris vestigium, nec legislatoris de ea auertenda cura ostendi potest.

Quadragesimus nempe nonus annus fuit simul, alio respectu, quinquagesimus.

Constat enim hic cyclus quadraginta nouem annis solaribus, quibus aequales quinquaginta anni lunares et sex menses, hinc annus quinquagesimus lunaris cum sex mensibus, in ipsis annis quadraginta nouem inclusus est, vt vere dici possit annus quadragesimus nonus, idemque simul habeatur quinquagesimus lunaris, quod ex epactis facile euincitur; nam:

$$532 \text{ d} = 354 + 178 \text{ d.}$$
$$= 1 \text{ ann. } 6 \text{ mens.}$$

Innuit hoc ipsa Dei sanctio, sic enim ait: v. 10. קדשתם אתשנת החמשים שנה annum anni huius quinquagesimi sanctum habeatis, et denuo: יובל הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם, annus quinquagesimi huius anni sit vobis Iobelaeus. Terminus enim a quo annus Iobelaeus initium caperet, erat dies vndecimus mensis septimi anni quinquagesimi, qui iam cum mense Nisan inierat. Hinc annus Iobelaeus erat altera pars anni quinquagesimi lunaris, et vsque ad finem anni quadragesimi noni solaris extendebatur. Continebat autem hic annus cum sex mensibus antecedentibus aeque tot dies epactarum, quot in annis quadraginta nouem lunaribus intercalandae fuerant, vt hi annis quadraginta nouem solaribus aequarentur. Ex quo intelligitur, annum Iobelaeum fuisse intercalarem, id

quod ipſum nomen a Deo impoſitum ſatis luculenter demonſtrat.

Sunt quidem qui in nomine huius anni nonniſi laetitiam diei feſti indicari ſibi aliisque perſuadere cupiunt, eumque non aliam ob cauſam ita nominari contendunt, quam quoniam ſono tubarum promulgaretur. Sed qui curatius rem tractarunt, alium prorſus ſignificatum vocabulo aſſignarunt. Nam cum verbum יובל a quo יובל deriuatur, parem ſignificationem cum verbo graeco ἐπάγειν habeat, quod ex locis Ier. XXXI, 8. Pſ. LX, 9. CVIII, 11. et in primis Iob. XXI, 30. collata verſione Graeca τῶν ὁ cum textu Hebraeo, patet, a quo quippe nomen epacta deducitur, hinc facile colligitur, annum Iobelaeum cum anno ἐπαγομένῳ conuenire, et in vernacula per *Epactenjahr, Schaltjahr*, optime exprimi poſſe. Vel ſi mauis, reductionis annum nominare fas eſt, quia per illum anni in ordinem chronologicum redacti, et ſtatus quoque Iudaeorum in priſtinam libertatem fuit reſtitutus. Varius cogitari poteſt intercalandi modus, et illum quidem, quo poſt annum demum quadrageſimum nonum lunarem interealatio facta eſſet, vel ideo non admittendum cenſemus, quia hac ratione annus lunaris annos quadraginta nouem ſolares percurrens, temporum et feſtorum ordinem per ſingulos annos turbaſſet, tempus quoque intercalandum octodecim menſium nimis longum fuiſſet, vno nimirum anno et eius dimidio vix explendum. Quotannis potius factam ſuadet ipſa ſanctio diuina: numerato annorum ſabbaticorum ſeptem; hi nimirum ſeptem anni mere lunares eſſe haud poterant, quia certum et determinatum ad ſolem principium, autumnum nempe, habebant. Sed an ſingulis annis dies adiecti, vt ſupra in tabula docuimus, an vero integri menſes cuiuis anno ſecundo aut tertio intercalati fuerint, hoc loco indagare noſtri non fert inſtituti ratio. Si qui tamen, ſecundum mo-

modum alias apud Iudaeos receptum, magis probabilem iudicent, nos non habebunt contradicentes.

Sed satis de anno: iam de periodo Iobelaea, cuius praestantiam tum qua partes singulas, quibus dies, hebdomades, menses, anni, adcuratam determinationem periodicam habent, tum qua alias periodos notabiliores, magna cum cura, et tanta cum claritate euicit celeberr. Iohannes Georgius Frankius, in Nouo systemate chronologiae fundamentalis, quod prodiit Goettingae 1778. vt omnem prorsus ademisse videatur dubitationem; e cuius laboribus doctiss. nos plurimum profeciisse gratissimo animo publice profitemur. Multo enim labore constructis tabulis pluribus exactissimis, id effecit vir laude nostra maior, vt quilibet, cui diligentiam suam aut patientiam forte in supputando et numerando exercere libuerit, intelligere cum animi quadam voluptate possit, Periodum Iobelaeam perfectissimam esse temporis mensuram; omnes enim alii cycli temporis in ea continentur, tempus ad solis et lunae motum adcurate definitur, imo maxime idonea est haec Periodus ad aliorum Chronologorum epochas diiudicandas, et ad hanc dirigendas, quapropter Chronologiam Iobelaeam fundamentalem nominare non dubitauit celeberrimus Franckius.

Supersedemus chronologicis disquisitionibus, quae quippe longiorem requirunt tractationem, et difficultate laborant, nec lectoribus harum rerum non peritis suauitate se commendant. Historica tantum commemorabimus: historicam enim esse hanc Periodum Iobelaeam, dubitari eo minus licet, cum omnes epochae historicae ad hanc multo commodius, quam ad Iulianam consuetam, definiantur, termino illarum vero a condito mundo constituto.

Periodus Iobelaea incipit ab anno 533. Periodi Iulianae, et cum illa aequaliter deinde procedit, hinc ſubtractis ab annis Per. Iul. annis 532. habebis annum Periodi Iobelaeae. Sic annus p. C. N. 1779. eſt annus Periodi Iul.

6492. a quibus ſi ſubtraxeris

532. remanebunt pro anno Per. Iobel.

5960. Hac ratione omnes Epochae ad Period. Iobel. reduci poſſunt, quae hactenus ad Period. Iul. dimenſae fuerunt.

Sunt autem epochae celebriores vel biblicae, vel politicae. Et in vtrisque Epocha mundi conditi eſt primaria, reliquarum caput et fundamentum, in qua definienda ſi ad certum terminum peruenire velimus, Periodi Iobeleae filum ſequi iuuat. Haec enim eſt lunae-ſolaris, quae cum curſu ſolis et lunae incipit, et cum his pari paſſu per numerum ſeptenarium dierum et annorum procedit. Quare nihil certius eſt, quam tempora ipſa ibi initium capere, vbi haec periodus incipit.

Annus certe mundi primus hos habeat characteres neceſſe eſt:

1) vt cyclus Solis et Lunae ab 1. incipiant;
2) vt initium anni primi cum aequinoctio autumnali coincidat;
3) vt cum quarto hebdomadis die, quo Deus Solem et Lunam produxit, nouilunium coincidat.

Qui characteres omnes nulli alii quam primo periodi Iobelaei anno competunt, quod apparet ſi ab anno Iudaeorum primo ſabbatico et Iobelaeo retro numeres ſeptenarium vsque ad initia mundi. Nam cum ex ſupputatione accuratiſſima annus κλησεχίας incidat in annum mundi 2744. adeo vt anno ſequenti 2745. anni ſabbatici, et cum iis Cyclus Iobelaeus initium ceperint; ſi annos praecedentes 2744. diuidas per numerum ſeptenarium $49 = 7 \times 7$. quotum

eris

erit 56. qui numerus indicat quot Cycli Iobelaei effluxerint, ante quam ex mandato diuino, occupata terra promiſſa, hanc annos numerandi rationem obſeruarent Iudaei. Praeſtat vero in hoc potiſſimum argumento Periodus Iobelaea Iulianae, duplici de cauſa. Primo enim Per. Iuliana incipit die 1ma Ianuarii, Iobelaea vero d. 23. Sept. quae differentia eſt nouem fere menſium. Deinde illa ex annis Iulianis, haec ex tropicis conſtat, quorum differentia a condito mundo ad praeſens vsque tempus quadraginta ſex efficit dies. Vt adeo maiorem in Periodo Iobelaea perfectionem haud difficulter agnoſcere liceat. Nimis longum eſſet oſtendere, quomodo reliquae Epochae, tum biblicae, tum profanae, facili negotio ad Periodum Iobelaeam applicari poſſint, ita vt multae difficultates obortae diſſipentur, quod apud eum, qui otium nobis fecit, laudatiſſimum Franckium, vberius expoſitum inuenient, qui harum rerum curioſa non ſolum, ſed et vtiliſſima cognitione delectantur.

Notiſſima eſt, et omnium Chronologorum voce celebrata Periodus illa, quam Scaliger inueniſſe dicitur, Iuliana, quam hypotheticam eſſe, et artificialem, omnes concedunt qui eius indolem habent perſpectam. Initium ſcilicet ſumit ab anno quo cyclus Lunae, Solis, et Indictionis, ſimul ab 1. incipiunt, talem annum non verum, ſed fictum, retro numerando ita conſtituit, vt mundi exordium per aliquot centenos annos praecurrat. Fatemur, ad characteres annorum determinandos hanc periodum Iulianam maxime idoneam eſſe, qua de cauſa a plerisque Chronologis pro norma temporum, et communi annorum et epocharum receptaculo habetur. Eundem tamen vſum Periodus Iobelaea praeſtat, et vel ideo praeferenda, quod non hypothetica ſit, ſed hiſtorica, non artificialis, ſed naturalis, non ab hominibus inuenta, ſed a Deo praeſcripta. Accedit, quod non Iulia-

nis, ſed tropicis annis numeret, in quo, a cuius parte ſtet veritas, quilibet aequus rerum arbiter facile iudicabit.

Inprimis vero notatu dignum, maximam eſſe conuenientiam et aequabilitatem Periodi Iobeleae cum euentibus iis, quibus epochae in hiſtoria tum ſacra, tum profana cenſentur. Nam in plurimis non caſu, ſed deliberato conſilio illius, qui omnia regit, res attentione digniſſimae vel abſoluta, vel incipiente periodo Iobelaea, euenere: ſic v. g. natiuitas Abrahami incidit in annum mundi 2009. qui eſt annus 41. Iobelaeus a mundo condito, a quo vsque ad poſſeſſionem terrae Canaan ſunt quindecim, et ad mortem Chriſti praeciſe 45. anni Iobelaei, ſ. vt adcuratius dicamus, a natiuitate Abrami ad initium reipublicae Iudaicae ſunt cycli 15
inde ad annum 15. Hiskiae, qui medius eſt Periodi Iob. Iudaicae iterum 15
hinc ad annum mortis Chriſti pariter 15
45

Quae adcurata temporis dimenſio non ſolum initium Periodi Iob. Iudaicae certum reddit, ſed et clariſſime docet, totum hunc temporis tractum ab Abrahamo ad Chriſtum, per prouidentiam Dei ſingularem, ad formam Periodi Iobeleae dimenſum eſſe. Sic ab initio reipublicae Iudaicae, quo Periodus Iobelaea in vſu eſſe coepit apud *Iudaeos*, vsque ad mortem Chriſti, ſunt praeciſe 30. cycli Iobelaei. Memorabilis maxime aequalitas temporis in epocha ſeptuaginta hebdomadum Danielis. Nam ab initio mundi vsque ad initium ſeptuaginta hebdomadum ſunt praeciſe 76. cycli Iobelaei, et vsque ad euerſionem reipublicae Iudaicae toties 76. anni praeterlapſi ſunt, quot ſunt cycli Iobelaei ab initio mundi ad eius fundationem, nempe $76 \times 56 = 4256$.

Ceterum facilis eſt comparatio epocharum politicarum cum annis Periodi Iobeleae, dummodo id, quod ſupra diximus, teneatur, ſuperare Periodum Iulianam annis 532. Iobelaeam. Sic Epocha

aerae Nabonaſſareae		Per. Iul.		Iobel.
incidit in annum	—	3967	—	3435
Olympiadum	—	3938	—	3406
Romae conditae	—	3961	—	3429
Seleucidarum	—	4402	—	3870
Iulianae	—	4669	—	4137
Chriſtianae	—	4714	—	4182

In conſtituenda hac Periodo Iobelaea vix dubitare licet, reſpexiſſe Deum ad magnum illum annum Meſſiae Iobelaeum, quo homines peccatores a ſeruitute ſpirituali in perpetuam libertatem vindicarentur. Euidentiſſime hoc docet Ieſaias vaticinio illuſtri C. LXI. 1. 2. imo ipſe Chriſtus, qui haec in ſe euentum habere confirmat Luc. IV. 18.

ELOGIVM

IO. CHRISTIAN. POLYCARPI ERXLEBEN

Philoſ. D. et P. P. O. in Acad. Georgia Auguſta, Soc. Reg. Scientiar. Sodalis, Inſtituti Regii Hiſtorici Goettingenſ. Regiae Societ. Oeconomicae Cellenſis, Batauae Philoſoph. experimentalis Rotterodamenſis, Socii; amicorum naturae ſcrutatorum Berolinenſis, Sodalis honorarii.

Qui rebus humanis exceſſit D. XVIII. AVGVSTI CIↃIↃCCLXXVII.

Auctore ABRAHAM GOTTHELF KAESTNER.

De ERXLEBENIO, exſpectare poteratis, vt me facundior diceret: dedit vero is precibus meis, vt, quem ſtudiorum communitas, ipſa ingeniorum ſimilitudo, mihi iunxerant, eius, Vobis exhiberem, non imaginem artis ſolertia commendabilem, ſed picturam, qualem puella Corinthia inuenit, dum amati iuuenis, peregre abeuntis, vmbram, lineis circumſcripſit. — Natus eſt ERXLEBENIVS d. XXII Iunii CIↃIↃCCXXXXIIII, Quedlinburgi, parentibus Ioanne Chriſtiano, Diacono ad aedem d. Nicolai, et Dorothea Chriſtiana, quae medicinae ſcientiam eam pr bauerat Ordini medicorum Hallenſi, vt editis conſuetis ſpeciminibus, diſputatione etiam ſolemni, ſummis, quos litteraria vniuerſitas dare poſſit in arte ſalutari, honoribus, digna renunciaretur. — Prima litterarum tirocinia in Gymnaſio, quod Quedlinburgi eſt, poſuit. Retulit mihi aliquando, a rectore, qui tum praeerat, Wynekenio nomen erat, non ſolum in reliquis ſtudiis, quae ad humanitatem pertinent, ſed in philoſophia etiam et matheſi, plurimum ſe profeciſſe. — Anno ſexageſimo ſecundo Verdam ſe contulit. Ibi auun-

cu-

Digitized by Google

culus, Chriſtianus Polycarpus Leporinus, pro munere quo adhuc fungitur, militum aegrorum curam gerebat; ERXLEBENIVS in noſocomio chirurgicas inprimis operationes ſpectauit. — Ad Georgiam Auguſtam acceſſit anno ſexageſimo tertio, operam daturus illi arti, in qua, rariſſimo certe exemplo, ſi non inter Germanos vnico, matris gloriam ſibi propoſitam haberet, ad quam adſpiraret Frequentauit ſcholas Medicorum, qui tunc Goettingam ornabant, quorum nomina celebriora ſunt, quam vt repetere hic opus ſit. Sub hoc ipſum vitae academicae initium, cum mihi phyſicam docenti adeſſet, Medicinae ſtudioſum ſe appellauit. Aliis ſcholis, quas habebam, nullis interfuit — Anno ſexageſimo ſeptimo, poſtquam Ordini philoſophico eruditionem ſuam probaſſet, doctoris philoſophiae iuribus auctus eſt. Eam ob rem, cum ſcriptum eſſet edendum, quod publice defenderet, ſatis quidem ipſe poterat ſententias ſuas tueri, me tamen comitem colloquii adſciſcere voluit. Eſt vero illud ſcriptum, quo animalium mammalium ſyſtemata diiudicat, Prodromus velut elementorum hiſtoriae naturalis, quae ſequenti anno edidit. De Medicina Equorum et Pecorum ſcripſit anno LXVIIII. et ſtipendio regio adiutus, iter inſtituit, eius artis accuratius cognoſcendae cauſſa, quam poſt reditum docuit. — Phyſicae et Chemiae libros elementares edidit, et auditoribus explicauit. — Et in his quidem doctrinis ſummam diligentiae poſuit, neque tamen neglexit alias, quae ad ornandum aut acuendum ingenium pertinerent. Inſtituto Regio Hiſtorico, inde a primo eius ortu, adfuit. Germanis, philoſophiae quam aliqui ſubtiliorem exiſtimant curioſis, Searchii librum legendum tradidit. Vt noua noſtra litteraria emendatius praelo exirent, per plures annos curauit; quod negotium, niſi varia eruditione in vſum vocata, feliciter peragi non poteſt. — Ingenium variis rebus aptum oſtendit etiam peritia eius artis, quae litterarum ſe-

creta, ſignis ſolerter effictis celata, reuelat. — Seueriori-bus litteris amoeniores coniunxerat, et, qui fructus eſt huius coniunctionis, id conſequutus erat, vt de grauibus quaeſtionibus diſſereret, non ſubtiliter tantum, ſed etiam perſpicue et eleganter. — Suum fecit Societas noſtra Scientiarum anno ſeptuageſimo quarto, cui Commentationes, chymici inprimis argumenti, exhibuit quatuor, pro numero annorum, quibus nobis adfuit. Diſſertationum phyſico-chemicarum Volumen edidit anno proxime elapſo; *primum* appellauit, quod iam *vnicum* eſt. — De libris nouis ad naturae cognitionem pertinentibus retulit ipſe, nullo adiutore, in bibliotheca phyſica, cuius tria volumina abſoluit. — Syſtema animalium, quale poterat ab ipſo exſpectari, Mammalium Claſſe, hoc demum anno edita, oſtendit. — Scripta ab eo ſupereſſe intellexi *plurima*, quae pertineant ad nouam elementorum artis veterinariae, quam parabat, editionem, item integrum fere volumen bibliothecae phyſicae. Olim mihi exhibuit inſectorum agri Goettingenſis catalogum, cui vt aliquid praefarer a me poſtulabat. Sed libellus in publicum non prodiit, forte quod alii libri, praeterquam diſciplinarum compendia, Sophiis noſtris aera non merent. — Haec quidem Goettingae ab ipſo peracta mihi innotuerunt. — Sociam eius operam adſciuerunt Sodalitates, Regia, Oeconomica Cellenſis, Batava quae philoſophiae experimentali vacat Roterodamenſis, amicorum naturae ſcrutatorum Berolinenſis. — His quae contulerit ſollicite non quaeſiui, perſuaſus, decennium, cuius labores ſummatim enumeraui, non in otio transactum eſſe ab eo, qui cum ſingulis diebus plures horas auditoribus tribueret, haec tamen ſcripſit, et recte quidem, nam vt multum nil ego moror. — Hiſtoriam naturalem quam vocant, iudicabat, animalium, plantarum, foſſilium, non catalogum eſſe, ſed phyſicam. Itaque horum corporum ſtructuram, analyſin, proprietates, vſus,

vſus, docuit, non neglectis tamen notis, quarum ope velut in indices poſſent referri. Quos indices ſolos, qui memoriae mandant, aut, ad euoluendos illos, manus habent exercitatas, fruſtra ſibi perſuadent, librum ipſum naturae ſe tenere. — Prodeſt vero, noſſe varios rerum naturalium characteres, quibus, ad illas ordinandas, alii aliter vtuntur. Ea in re nihil deſiderare lectores ſuos paſſus eſt ERXLEBENIVS, ſequutus tamen inprimis communem omnium naturae ſcrutatorum praeceptorem, Linnaeum; quod recte exiſtimaret, ſi poſſent ſatis commode reperiri in indice quae liber continet, de forma indicis non multum eſſe disputandum. — Piſces credebat rectius ordinatos iri dentibus conſideratis. Sed id cogitatum obſeruationibus perficere non potuit, homo mediterraneus, viuens in loco parum piſcoſo — Habet hiſtoriae naturalis ſtudium, noſtro inprimis aeuo, id aſperitatis, quod, quaſi non ſatis grauaretur rerum multitudine, nominibus obruitur, et diſcendae ſunt eius cultori linguae, non ſolum gentium et politiorum, et barbararum, ſed ſcriptorum etiam, tum politiorum tum barbarorum, quorum cuiusuis examinandae etiam ſunt, atque inter ſe, ac cum ipſa natura conferendae, deſcriptiones, et picturae, vt, quod naturae contemplatione abſolui crederes, bibliotheca, quae non poſſit eſſe priuati hominis, opus habeat. — Tali labore natum eſt, quod antenominaui, Syſtema mammalium, quorum omnia collegit quotquot in libris offenduntur. Ordines nullos fecit, quod nec dentibus, nec pedibus, ſatis commode diſtingui videret; itaque genera ſola exhibuit, et in his quaedam ſubtilius diſcriminauit, vt dentium cauſſa, Pteropodes a veſpertilionibus. — Satis animi erat ERXLEBENIO, ad reliquas animalium claſſes ſimili opera recenſendas, et multa quae eo pertinerent collegiſſe ſe memorat. Sed accidit illi, quod de Apelle habet Plinius, cum Venerem Cois inchoauerat: inuidit mors, peracta parte, in qua lineamenta reli-

qua, ipſaeque cogitationes artificis ſpectentur, atque in lenocinio commendationis dolor eſt. Vtentur vero illo quod ſupereſt velut claſſico libro, quotquot in animalium hiſtoria laborabunt. — Trium illorum, aut quatuor, ſi Wallerio credimus, naturae regnorum, hiſtoria, non niſi pars eſt ſcientiae naturalis, tanta quidem, vt ſat laudis conſequi poſſint, qui illa parte, aut partis particula, totos occupantur. Non tamen explevit ERXLEBENII animum, qui ſtudii ſui limites alios non nouerat, quam quos habet rerum natura. — Eſt vero phaenomenorum, quae ſenſibus noſtris offeruntur, duplex ratio: alia pendent a *corporum* figuris, magnitudine, motibus; alia, *materiis*, quarum partes ſingulas delineare non poſſumus, commixtis oriuntur. Illa *Matheſi* ſcrutatur, haec *Chemia*, quibus duabus continetur omnis naturae cognitio. Rarius coniunctas reperias, quae ſingulae poſſint exercere praeſtantis ingenii accuratiſſimam diligentiam; coniunxit vero ERXLEBENIVS. — Chemiam ita exercuit, vt, quam aliqui medicinis parandis, aut metallis tractandis, vnice vtilem exiſtimant, praeſtantiſſimum naturae cognoſcendae inſtrumentum oſtenderet. — Ea vero occaſione non potuit non monere philoſophos per ignem, quam turpiter ſe dent, ſi reliquae naturalis philoſophiae omnino rudes reperiantur. — Coram Societate noſtra de quaeſtionibus chymicis diſſeruit, quas et difficultas commendaret, et vſus, tentaminum circumſpecte inſtituendorum, et ad vera ex iis deducenda recte adhibendorum, exemplaria oſtendens. — In Phyſica quae poſſint experimentis illuſtrari, et ſenſibus vtcunque ſubiici, eorum, nec cauſſas ſatis intelligi, nec vſus recte percipi, ſine matheſi, ſaepius ſublimiore, profitebatur. — Maiorem certe, quam vellet, temporis partem, neceſſe erat vt daret ſcholis, et libellis in ſcholarum vſum ſcribendis; quod fatum commune ipſi erat cum plerisque litterarum cultoribus, nam nobis Germanis, aliis ingenium ſors dedit, aliis di-

Digitized by Google

diuitias. — Sed in his ipſis ita verſabatur, vt ſcientiarum amore ductus, non mercede ſola excitatus, ſpectaretur. Adeo placebant libri eius elementares, vt plurium vniuerſitatum litterariarum doctores illis vterentur, et mox repetenda eſſet illorum editio, quae vt priore multo melior prodiret, nulli labori parcebat. Ita in phyſicis inſtitutionibus mutauit non ſolum, de quibus ipſum monebam, ſed et, me non monente, plura, in primis in ordine, vbi videbam aliqua melius digeri poſſe, ſed operam illum reformidaturum verebar. Qua re ſimul intelligetur, nec nimium ſibi placuiſſe, nec moroſi fuiſſe ingenii, qui tam benigne acciperet quae emendanda ſuaderentur. — In his ipſis vero libellis, quos tironibus ſcripſit, cum voluptate ſpectet eruditior, auctorem totum ſcientiae ambitum, concinna et perſpicua breuitate complecti, in ordinandis, explicandis, demonſtrandis veris, multa egregie vidiſſe, ſollicite recenſere ſcriptores, vnde augeri poſſint doctrinae copiae. — Haec, quae ERXLEBENIVS, illuſtrandis et augendis ſcientiis praeſtitit, copioſius credidi a me dici potuiſſe, quam ab alio. Qua morum probitate fuerit, quam nemini grauis, quam officioſus in omnes, quam carus amicis, id nulli veſtrum, Auditores, a me dicendum eſt, et eas ERXLEBENII laudes, diſertius, quam poſſet ſermo meus, praedicat omnium qui illum norunt ſileus et moeſtum deſiderium. — Ex abſceſſu hepatis, quo per plures annos laborauerit, natum morbum, quo extinctus eſt, refert, qui, quaecunque poterat artis peritia, amore in adfinem excitata, aegro praeſtitit, Excell. STROHMEYERVS. — Sic, qui nondum duos menſes expleuiſſet ſupra annum aetatis triceſimum tertium, die XVIII. Auguſti *), occubuit, cum longaeuitatem ſperare, optare certe poſſet, vel eam ob rem, quod multis

*) Veſpere. Non decima nona, vt in variis nouis litterariis legitur.

egregie peractis, plura addenda moliretur; cum floreret eorum, quibus probari maxime cupiebat, iudiciis, requiescens a laboribus, ad nouos alacrius suscipiendos, amore et consortio vxoris, quae ex animi sententia contigerat, filiolarum venustarum, fratris et sororum, recrearetur. — Quae quidem cum sint inter ea, quae maxime beatam sapienti reddant vitam humanam, ab illis tamen firmo et constanti animo discessisse referunt, qui extremo temporis quo mortalis erat adfuerunt, vt qui sciret, se quidem maioribus bonis fruiturum, quae autem sua appellare poterat, dum sibi credita erant, eum curaturum, cuius nutu, vt discederet ab hac statione, iuberetur. — Nos, vt et nobis hanc largiatur εὐθανασίαν Pater spirituum, quantum ipsi possumus, virtutis studio praestemus, poteritque nobis, vel dum cogitamus de hoc maximo quod hominibus suscipiendum est negotio, iucunda esse recordatio ERXLEBENII, qui alias, tot tantisque in doctrinam meritis, memoriam sui commendauit; vere autem ipsi contigit, quod Eudoxo Cnidio Sacerdotes Aegyptii praedixerant, *) esse ἐνδοξον, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον.

SCRIPTORVM ERXLEBENII CATALOGVS.

1) Dissertatio inauguralis, sistens diiudicationem systematum animalium mammalium. Goett. 1767. 2) Anfangsgründe der Naturgeschichte. Gött. 1768. — Derselben zweyte vermehrte und verbesserte Ausgabe, mit Kupfern. Gött. 1773. 3) Einleitung in die Viehartney-Kunst. Gött. 1769. 4) Anfangsgründe der Naturlehre. Gött. 1772. — Zweyte, sehr verbesserte und vermehrte Ausgabe. Gött. 1777. 5) Anfangsgründe der Chemie,

*) Diog. Laert. Lib. VIII. segm. 91.

Digitized by Google

mie; Gött. 1775. 6) Physisch-chemische Abhandlungen, Erster Band, Leipz. 1776. 7) Systema regni animalis, per classes, ordines, genera, species, varietates, cum synonymia, et historia animalium, classis I. Mammalia. Lipſ. 1777. 8) Physikalische Bibliothek, I. II. Band 1775. III. B. 1777. 9) Das I. Licht der Natur, von Eduard Search, Esqu. Des I. Th. I. II. Band, aus dem Engl. übers. von Ioh. Chr. P. Erxleben, 1771—72.

COMMENTATIONES SOC. SC. Goettingenſi exhibitae.

I.) Super purpura minerali obſeruationes chemicae, 1774. Comm Nov. Tom. V. II.) Aluminis roſei, quod fratres Grauenhorſtii Brunſv. parant, examen chemicum, 1775. Tom. VI. III.) Experimenta nonnulla, Blackianam de aere fixo doctrinam ſpectantia, 1776. Tom. VII. IV.) De lege, ſecundum quam calor corporum certo temporis interuallo creſcit, vel decreſcit.

MEMORIA HVNGARORVM ET PROVINCIALIVM, ſcriptis editis notorum, quam excitat ALEXIVS HORANYI *Hung. Budenſis, de CC. RR. Scholarum Piarum.*

PARS I. II. et III.

Impenſis Antonii Loewii, Bibliopolae Poſonienſis, 1775. 1776. et 1777.

Quemadmodum ſcribit Plutarchus, in vita Cimonis: „nolumus, vt pictores, qui decoras et eximie venuſtas for-

formas pingunt, si quid iis insit leuis vitii, id praetereant prorsus, neque etiam vt vndequaque exprimant, quippe hoc deformem, illud discrepantem reddat effigiem: ita quando arduum est, vel fieri non potest potius, vt hominis vllius vita illustretur quae omni careat macula, et pura sit veritas, sicut simulacrum in honestis complenda est. Illas vero actiones, quae ex quodam animi motu, ob Reipublicae tempora eueniunt, offensas denique et vitia, claudicationes potius alicuius virtutis, quam fraudes improbitatis existimantes, non debemus diligenter nimium et ad amussim in scribendo explicare, sed velut sortis humanae rubore capti, quae nihil boni perfecte, neque mores prorsus inculpatos ferat." Hanc perfectam Biographi imaginem immortali opere egregie expressit *Alexius Horányi*, e Cler. Reg. Scholarum Piarum, V. Cl. atque doctissimus, gentis suae Plutarchus, qui in componenda et exornanda eruditorum Hungarorum, itemque Prouincialium biographia, nihil cupiditati, nihil odio quod dicitur religionis coeco, sed omnia veritati tribuit; eiusque rei insignia prostant hinc inde sparsa specimina, quorum maxime illustria insunt in vita Matthiae Belii, Historiographi olim celebratissimi, Matthiae Bahil, atque Danielis Kermanni, in carceribus Posonienſibus demortui.

Vsus vero est eruditissimus Auctor in exornanda *sua* historia his fere subsidiis, quorum notitiam elegans praefatio suppeditat: 1) Vsui fuere commentarii *Dauidis Czvittingeri*, quibus vltimam manum adhibuit *Mollerus*, Neosoliensium Medicus, atque typis vulgauit hoc titulo: *Specimen Hungariae litteratae, virorum eruditione clarorum, natione Hungarorum, Dalmatarum, Croatarum, Slauonum, atque Transiluanorum, vitas, scripta, elogia et censuras, ordine alphabetico exhibens. Accedit Bibliotheca Scriptorum de rebus Hungaricis. Francofurti et Lipsiae, typis et sumtibus Iod. Guilielmi Kohlesii.* A. 1711. 4. 2) Anonymi cuiusdam libel-

bel-

bellus, *rei Hungaricae litteratae* titulo insignitus, et *Cassouiae* forma ordinis duodecima impressus Ao. 1735. 3) *Historiae Hungariae litterariae antiqui, medii, atque recentioris aeui lineamenta, quorum prolegomena generalem in vniuersam Historiam Hungariae litterariam introductionem continentia prodierunt, studio ac sumtu* Rhotaridis *Hungari, Altonauiae et Seruestae.* Ao. 1745. 4) *Petri Bodii Hungaricae Athenae, seu virorum doctrina florentium in Transiluania et Hungaria, et eorum potissimum, qui libris in lucem emissis celebritatem nominis consequuti, a grata posteritate memorantur, historica descriptio.* Cibinii Ao. 1766. 8. Auctor, studio partium multa scripsit, quae scribi; etiam posteritatis caussa, non oportebat, eratque prudentiae minime consentaneum, vnde factum est, vt libet Imperatricis Reginae iussu supprimeretur.

Erant praeterea complures, qui eruditis ad Horányum nostrum V. Cl. missis litteris, conatus eius adiuuarent, diuersi ordinis clerici, religionisque diuersae. Laudantur ergo ordinis S. Francisci *Vincentius Blaho*, e prouincia SS. Seruatoris, *Philippus ab Ochieuia*, Prouinciae Bosniae Argentinae. Ex ordine in Hungaria olim florentissimo S. Pauli primi Eremitae *Ioachimus Kollarich*, e prouincia Hungariae. Ex ordine S. Dominici, *Pius Füssi*. Ex instituto de CC. RR. Scholarum piarum, *Christianus Kastor*. Eorum vero, qui nulli ordinum regularium adscripti, suam tamen operam contulere, hi fere laudantur: *Samuel Székely de Doba*, emeritus Centurio, *Carolus Theophilus Vindisch*, *Cornides*, Vir magnae eruditionis, *Ionathas Victoris*, Gymnasii Sempronienſis Conrector praestantissimus, et *Ioannes Michael Klein*, apud Posonienses V. D. M. Bibliothecam vero suam aperuit auctori nostro illustr. *Paulus Festetich de Tolna*, sacri aerarii Proquaestor, non ita pridem ad dignitatem Comitum euectus. Idem praestitit Gideon *Rádai de Ráda*. Adiuuarunt praeterea sumtibus, consiliis, magni nominis Viri, *Iosephus e Comitibus Batthiány* de Németh Uivár, Colo-

cienſium Archiepiſcopus, Comes *Georgius Fekete de Galantha*, Iudex Curiae Regiae, et Summus per Hungariam ſtudiorum moderator, *Comes Antonius Károlyi* de Nagy-Károly, Dapiferorum Regalium Magiſter, *L. B. Laurentius Ortzy*, Chiliarcha, et *Michael Beleznai* de eadem, Protribunus.

Vel obiter tantum facta comparatio egregii huius atque laborioſiſſimi operis cum monimentis eorum, qui in eodem hiſtoriae campo induſtriam ſuam exercuere, aperte docet, Horányium longo interuallo poſt ſe omnes reliquiſſe, quamuis, qua eſt ſentiendi de ſe modeſtia, fateatur, ſe ſummum faſtigium adtingere non potuiſſe. Sed quis hominum poteſt; praeſtitit vnus, pertinaci labore atque induſtria, quod a plurium ſocietate, ingenue fatemur, vix ſperare licebat. Et Patriae communis, (nam qui haec ſcribit Hungarus eſt,) et literarum cauſa, vehementer optamus, vt contingat eruditiſſimo atque laborioſiſſimo viro aetas longaeua, omnibus et animi et corporis bonis comitata.

CHRISTIANI FRIDERICI MATTHAEI, VNIuerſitatis Caeſareae Mosquenſis Profeſſoris, et Gymnaſiorum eiusdem Vniuerſitatis Rectoris, Lectiones Moſquenſes. VOL. I. et II.

Lipſiae ſumtu E. B. Schwickerti 1779. plagg. 14½. in 8.

Qui nunc in excutiendis et protrahendis Codicibus manuſcriptis occupatur, bibliothecarum Roſſicarum, Moſ-

quen

quodam pacifismus, inter alliciens & tactu, *Basilius* V. S. *Gregor. Nyssenus* in commentario suo non minus quam in homilia, quam habet de *Spiritu Sancto*, & nunc V. cognominatus eodem affectu, vim significationis, qua conflatur ex prima nascenti vim divulgationis & fructuum ex ea, ut *Spiritus Sanctus* sit *Spiritus Consolationis*. Eius natura dicta pacifica, & mollis, & amabilis. Quam adhæc notionem, dudum Valentinus, cum pleris. Gnosticis, *Spiritum Sanctum* dixit *Spiritum Mollitiei*. Cæsaribus quoque, *Spiritus effeminatus*, *Spiritus mollitiei*. Quorum *Genius Nerone* adoptato *Sanguilinus*. 13 *Spiritus Sanctus* ille, qui *Spiritus Mollitiei*, & *Spiritus Effeminatus*, *Spiritus Lenitatis*. 14 *Pietas Nerone* fit, ut sine vitio dicatur, & *Spiritus Sanctus* dicatur. Quæ ergo *Spiritus Sancti* vis, & *Spiritus Mollitiei*, & *Spiritus Effeminatus*, & *Spiritus Lenitatis*, & *Spiritus Pietatis*, & *Spiritus Consolationis*, & *Spiritus Gaudii*, & *Spiritus Pacis*, & *Spiritus Amicitiæ*, & *Spiritus Tranquillitatis*, *Spiritus sanctificationis*, & *Spiritus Charitatis*, & *Suppositum Gregorii Nyssenensis*. 15 *Spiritus Sanctus* ille, qui *Spiritus Mollitiei*, & *Spiritus Effeminatus*, *Spiritus Lenitatis*, & *Spiritus Pietatis*, & *Spiritus Consolationis*, & *Spiritus Gaudii*, & *Spiritus Pacis*, & *Spiritus Amicitiæ*, & *Spiritus Tranquillitatis*, *Spiritus sanctificationis*, & *Spiritus Charitatis*, & *Suppositum Gregorii Nyssenensis*. 16 Ita hypothesis *Basilidiana Spiritus S.* ad se in hoc sensu referatur. Nam aut hypothesis attendatur ut *Basilidiana*, aut ut *Spiritus Sancti*, aut ut *Gregorii Nyssenensis* assumpti, quæ ratio hic eadem in hypothesium omnium latorum. Translatione autem a Scholastico, non per *Spiritum Sanctum*, sed per *Spiritum Mollitiei*, & *Spiritum Effeminatum* facta, prorsus eodem Colossenses ejici ex gratia ad Scholastica, si quis autem, Vulgare verbum *Effeminatus* ad *Spiritum Sanctum* non admittat, *Spiritum Mollitiei* admittet, *Spiritum Mollitiei* non admittet, fortè tempori fidet, fortè

ii XII. XIII. et XIV, in membranis ſcripti, niſi quod eiusdem aetatis codex, qui Aratum et Cleomedem tenet, chartaceus eſt. Ac ſpecimen quidem catenae ineditae ad quatuor Euangeliſtas, quae vulgo tribuitur Euthymio Zigabeno, pertinet ad Matthaei c. XXVI. In eo praeter adſperſa quaedam ad ſanctiores vſus referenda, multa, quae ad grammaticam, dogmaticam, et hiſtoricam ſpectent interpretationem, continet. Sic vocem ἕτοιμον gloſſema eſſe, vt viris egregie doctis placuit in Commentariis Marci XIV, 15. vocabulo τῷ ἑστρωμένον additum, huius quoque conſenſu confirmatur, cum et in hoc opere iſte locus omiſſo eo verbo laudetur. Quas ambages ſequuti ſint interpretes in explicando loco Lucae XXII, 42. πάτερ εἰ βούλει παρένεγκεῖν τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ, non fugit verae et accuratae interpretationis librorum diuinorum curioſos. Qui quidem hic ſimpliciter ac veriſſime ſic exponitur: ἔστι καὶ τοῦτο ἐλλιπές. ἐλλείπει γὰρ τὸ, παρένεγκε. Obſeruet etiam aliquis exquiſita et noua vocabula, vt διακωδωνίζειν pag. 28. pro δοκιμάζειν, διαπειράζειν, φανάριον non pro ſpeculo, quam ſignificationem Meurſius Gloſſario Graecobarb. memorat, ſed pro laterna p. 37. Multa tamen communia ineſſe cum iis, quae Theophylactus aliique habent, non dubitamus. Libellum medicum ſuſpicatur V. Cl. iam editum eſſe. Continet medicamentorum compoſitiones. Georgii Lecapeni *libellus*, de quo videndus Fabricius Bibl. Gr. Vol. VII. p. 45. et Leo Allatius de Georgiis p. 363 ſeq. multa ad differentiam verborum cognoſcendam, ad legem conſtructionis intelligendam, ad auctorum veterum loca, quae ibi paſſim citantur et proferuntur, conſtituenda, ad recentioris Graecitatis indolem perſpiciendam, exhibet. Huius generis eſt συνίβειν, κοινῶς, vt ait λεγόμενον pro πιέζειν, ea quidem, quae ab Ruhnkenio ad Timaei Gloſſarium p. 151. illuſtratur. notione Abeſt hoc verbum a Gloſſario Meurſii. Columellae autem codex eſt bonae notae, et bonarum lectionum

ple-

pleniſſimus, conſentientium paſſim cum aliorum librorum, tum, quantum comparando intelleximus, cum San-Germanenſis codicis lectionibus. Idem de Arato fatendum eſt, cuius integram refert hoc opuſculum collationem. Conſentiunt enim eius excerpta cum vetuſtiſſimis membranis, quas commemorat Vir doctus, Miſcell. Obſeruat. in Belgio prodit. Vol. IX. p. 118. in v. 790. vbi pro περιγράμπτωσι ex illis affert περιγράπτωσι, cum et hic habeat περιγράπτυσαι. De Cleomede et ipſo bene ſperamus, cuius continuatam collationem ſequentia Volumina habebunt. Inter ea opuſcula, quae altero Volumine dantur, facile eminet ſpecimen Scholiorum in Pſalmos. Forte, ait V. Cl. Euthymius Zigabenus horum auctor eſt, v. Fabric. Bibl. Gr. Vol. VII. p. 473. num. 7. et Montefalconius Bibl. Coislin. p. 58. cod. XI. et p. 178. cod. CIV. Certe Graecitas non eſt indigna iſto auctore. Magnam quoque ſimilitudinem habet eum catena inedita in quatuor Euangeliſtas. Addamus etiam; vſum. Nam plurimis quoque ſcriptorum Noui Teſtamenti locis lucem afferunt, et Lexicorum ſupplementa praebent. Huius generis quaedam obiter notauimus. Pſ. I. extr. γινώσκει· οἰκειῶται δηλονότι, καὶ ἐπισκέπτεται καὶ τιμᾷ. Sic enim 1 Cor. XVI, 18. etc. accipiendum. Pſ. II, 3. δεσμὸς καὶ ζυγὸν τὴν ὑποταγὴν καλεῖ: cf. 1 Tim. VI, 1. Ibid. 11. ἐκφόβως· τὴν πολλὴν αἰδῶ, καὶ εὐλάβειαν, φόβον καὶ τρόμον φησίν. Sic ad Philipp. II, 12. Pſ. VII, 5. ἀνταπέδωκα· τὸ πρῶτον ἀνταπέδωκα καταχρηστικῶς ἀντὶ τοῦ ἔδωκα. Sic et hoc ipſum, et ἀνταναπληρῶν in N. T. legitur. At vero vocabulis, παρέγκλισις, ἀθωσύνη, Lexica augeri poterunt. Ὁλότης vox hinc auctoritatem, qua caret in Lexicis, capere poteſt. Variarum lectionum, earumque inter viliores, vt arbitramur, bonarum, copiam attulerunt excerpta e Plutarchi, de philoſophorum placitis, libello. Cap. III. enim pro νοστεῖν, in quo Reiskius, qui poſt Corſinium huius opuſculi curam egit, haerebat, legitur νοσεῖν· mox pro πλατανώδη,

πλαταμώδη, quo praeſtat Reiskii emendatio πλατυγώδη. Pro πλύσιν vero πλῆσιν habet. Mox confirmat Xylandri emendationem, pro παραλυλίσασα ſuadentis παραλυκίσαντα, quam etiam comprobabat Reiskius. Nam hic codex refert παραλυκίσασα. Ceteris theologici vel phyſici, quale eſt fragmentum Gregorii Nazianzeni, argumenti ſcriptis, ſuum pretium, ſuum vſum, merito reddimus, et grata mente eorum diuulgationem agnoſcimus. Sed Gloſſarium illud parvum Epiſtolarum Apoſtolicarum illaudatum non praetermittimus. Ei quidem adhaeſiſſe cognouimus duo vel tres ad Acta Apoſtolica pertinentes gloſſas, plerasque vero conſentire cum Gloſſario quod Ioh. Albertus, e Fabricii codice, primus edidit Lugduni Batav. 1735. Huic vni plus ſtudii et laboris impendit Cl. Matthaei, quam ceteris huius collectionis opuſculis omnibus. Quippe non tantum examinauit eas gloſſas ad duo Lexica, ſub notis A. et B. comprehenſa, et editis Gloſſariis Graecis minoribus 1774. ad notitiam doctorum hominum adducta, comparauit que cum Cyrilli Lex. Mſ. ab eo quo Albertus vtebatur, diuerſo; ſed etiam operoſis, et grammaticae doctrinae copiis abundantibus notis inſtruxit. Quae tamen, cum paucarum pagellarum ſpatia compleant, integrae lectorum cognitioni rectius ſeruantur, quam comminutae fractaeque delibantur. Reliquam adnotationem intelleximus admodum raram, neque crebram, nec ſibi conſtantem et ſimilem eſſe, a fortuna et ingenio potius pendentem, quam, niſi tamen id fortaſſe propoſiti fuit, conſilio et labori attribuendam. Praeclare doceri fatemur, codices Mosquenſes omnes conuenire cum vulgata lectione 1 Tim. III, 16. in θεός, nec Chryſoſtomi, laudantis ea verba, orationem admittere, quod quidam volunt ὃς nec ὅ. Item in Codd. Moſqq. omnibus reperiri συναλιζόμενος Act I, 4. in vno codice eſſe συναυλιζόμενος. In duorum codicum altero litteram υ poſt α deletam, in altero eandem litteram a manu recentiore ſuperſcriptam eſſe.

esse. Probamus alia, quae passim scite vtiliterque obseruantur. Nec spernimus coniecturas nonnumquam propositas, veluti hanc, qua pro ἐντεῖνειν λέγεται κυρίως, τὸ ἐμποιεῖν μνήμην ἀδιάλειπτον καὶ διηνεκῆ, quae habentur in excerptis e Grammatica Georgii Lecapeni, suadetur ἐντηκεῖν; quae confirmatur Libanio Epist. 122. p. 64. ed. Wolf. mai. scribente: τοῦ — ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς μνήμην ἐντήξαντος. Nobis tamen videbatur ἐντυποῦν legi posse, quod verbum ab hac significatione non alienum, Platonis in Theaeteto locus integer c. 33. et verbi ἀποτυποῦσθαι ibi vsurpati notio, commonstrat. Sed ab elegantia iudicandi abhorret illa opinio, quasi pro πιστῶν, in verbis Chrysostomi his: νῦν δὲ εἰς τοσοῦτον ἀνοίας, καὶ καταφρονήσεως πολλοὶ τῶν πιστῶν ἐληλάκασιν, legendum sit χριστιανῶν, aut etiam ἡμετέρων, quod durum sit, eiusmodi homines appellare πιστούς. Atqui non durum esse, confirmat constans vsus veterum Scriptorum Christianorum, ex ipsis Apostolorum epistolis receptus, πιστὸς nominandi promiscue omnes, qui essent cognitione doctrinae diuinae imbuti, et eius se sectatores profiterentur. Quod vt appareat, non est opus abire longius, ipsa opuscula his voluminibus comprehensa demonstrant. Nam sic Auctor (Vol. II. p. 47.) scholiorum in Psalmum VIII. init. λαοὺς λέγει τὰς ἐκκλησίας τῶν πιστῶν: mox ibidem, τὰς καρδίας τῶν πιστῶν. Nec praestare audemus, quae pro suspectis et deprauatis notantur, idonea de caussa censeri. Cum autem interdum quidem factum esse videremus, vt verba scriptorum Graecorum, in his opusculis vel testimonii caussa citata, vel imitatione expressa indicarentur, plerumque vero neglectum fuisse sentiremus; coepimus dubitare, an id cum constantia et grauitate cauti et solliciti editoris conueniret. Nam multa quidem in hoc genere desiderari, vel haec quae subito, vnde ducta essent, nobis deprehendere licuit, demonstrent. Ex Aristophanis quidem Nubibus aliquot loca sunt indicata, sed multo plura relicta. In his qui vs.

678. legitur Ὅπως; Τὴν καρδόπην, ὥσπερ καλεῖς τὴν Σωτεράτην· vnde erat emendandus Georgius Lecapenus sic referens: ὅπως τὴν καρδόπην, ὥσπερ καλεῖς τὴν Σωκράτην. Item vs. 925. Λυμαινόμενον τοῖς μειρακίοις, qui ab eodem Grammatico sic affertur, vt addat ἑκάστοτε. Et 1334. Κἀποφανῶ γε, νὴ Δία, Ὡς ἐν δίκῃ σ' ἔτυπτον, quo is vtitur parum sincero: κἀποφανῇ γε νὴ Δία, ὡς ἀνδίκως ἔτυπτον. Item Φιλων, ἀδικεῖς· ἔλαυνε τὸν σαυτοῦ τρόπον ibid. 25. etc. E Demosthene vnus. E Thucydide et Platone nullus, itemque ex Homero et Hesiodo. E Xenophonte duo vel tres; omissus, cum aliis, is qui habetur Mem. I, 2, 24. ὑπὸ γυναικῶν θηρώμενον. E Libanio totidem. E Sophocle pauca. Ex Euripide paene nullus, ne is quidem, quem mutilum profert Georgius Lecapenus: ἀμφιτείχ. . . . . δ' ἱμάτια. . . . . ἀμείβομαι, ex Euripidis Phoen. 328. restituendum: ἀμφὶ τ' εὐχῇ Τάδε σκότ' ἀμείβομαι. Nec is ex eadem Tragoedia 77. Ὁ δ' Ἄργος ἐλθὼν κῆδος Ἀδράστου λαβών. Nec hic ex Hecuba init. Ἥκω νεκρῶν κευθμωνὸς καὶ σκότου πύλας λιπών. E Synesio denique vnus et alter. Et λεληθότως ὑπεκπνεῖν, *clam fugere*, dixit Gregorius Thessalonicensis Episcopus in Dialogo qui Theophanes inscribitur, initio, imitatione Aeschinis Socratici Dial. 3, §. 3. οἱ κατεργοὶ καὶ περιττοὶ λόγοι ὑπεκπνέουσι λεληθότως. Sed mitiores simus, oportet, in his exigendis, in homine laborioso, et multis simul agendis districto.

INDEX AUCTORUM, quorum Libri aut Inventa in hoc Volumine recenſentur.

I. *Libri Theologici, et ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes.*

Albini *ſ. Alcuini* Flacci *Opera, cura Frobenii Forſteri.* Tom. I. II. 141

Baueri (*Chriſt Lud.*) *Philologia Thucydideo Paullina.* 263

Cantoua (*Ioſ. Ant.*) *de S. Septimio et Epiphanio Anthropomorphismo non laborantibus.* 423

Cappelli (*Lud.*) *Critica Sacra* Tom. I. *per* Ge. Io. Lud. Vogel, Tom II. *per* Io. Gottfr. Scharffenberg. 560

Eſaias *ad fidem MSS. et Verſionum antiquarum per* I. C. Doederlein. 97

Fabri (*Io. Ern.*) *Archaeologia Hebraeorum.* 439

Findeiſen (*Chr. God.*) *interpretatio quorundam Locorum N. T.* 348

Hottingerus (*Io. Iac.*) *de nonnullorum ineptiis et fraudibus in oppugnanda religione, praecipue in Francogalli Libro, Syſtema Naturae inſcripto.* 452

Koernerus (*Io. Godofr.*) *de Cyclo Iobelaeo.* 573

Krebſii (*Io. Tob.*) *Vindiciae quorundam Locorum N. T. a I. Toupio ſollicitatorum.* 315
Nouum Teſtamentum graece per Io. Iac. Griesbach. 49
Procopovicz (*Theoph.*) *de proceſſione Spiritus Sancti.* 545
Riegeri (*Ioſ. Ant.*) *Opuſcula ad Hiſtoriam et Iurisprudentiam Eccleſiaſticam pertinentia.* 258
Sandini (*Ant.*) *Diſputationes Hiſtoricae ad vitas Pontificum Romanorum.* 505
Schroeckhii (*Io. Matth.*) *Hiſtoria Religionis et Eccleſiae Chriſtianae.* 586
Schultenſii (*Alb.*) *Commentarius in Iobum in Compendium redactus per* Ge. Io. Lud. Vogel. Tom. I. 404
Treſchow (*Henr.*) *Deſcriptio Codicum quorundam N. T. nondum deſcriptorum.* 368
Vorſtius (*Io.*) *de Hebraismis N. T. per* Io. Fr. Fiſchierum. 92
Wernsdorff (*Ern. Fr.*) *Nouiſſimorum conatuum de anno Chriſti nati examen.* 521

II. *Libri Juridici.*

Anonymi Erörterung der Frage: Welche Strafe iſt wirkſamer, die Todesſtrafe, oder ewige Gefängnißſtrafe? *ſiue Diſcuſſio quaeſtionis, vtrum Poena capitalis, an perpetua captiuitas efficacior ſit?* 219

III. *Libri Medici et Phyſici.*

Forſterorum (*Io. Rein. et Ge.*) *Characteres Generum Plantarum, in itinere ad inſulas Maris auſtralis collectarum.* 250
Leonhardi (*Io. God.*) *de prima cauſſa inſpirationis.* 367

Vita-

Digitized by Google

Vitalis (*Car.*) *de Lege Virium in Naturam dominatrice.* 409

IV. *Libri Mathematici.*

Demonſtratio *analytica, quod aequatio cubica tres habens radices reales, etiam totidem imaginarias inuoluere poſſet.* 60

— — — *Aſſerti, aequationem tertii gradus methodum Tſchirnhauſii reſolutam, tribus radicibus imaginariis conflatam eſſe poſſe.* 104

Hennert (*Io. Fr.*) *Inſtitutiones Aſtronomiae ſcientiarumque coniunctarum, Gnomonices, Geographiae, Chronologiae, et artis nauticae.* 489

de Tuſchis (*Io. Franc.*) *a Fagnano Problemata quaedam ad Methodum maximorum et minimorum ſpectantia.* 281

V. *Libri Hiſtorici et Geographici.*

Elogium (*Io. Chr. Polyc.*) Erxleben *Philoſ. Prof. in Academia Goettingenſi per* Alb. Gottl. Kaeſtner. 584

Horányi (*Alex.*) *Hiſtoria Hungarorum et Prouincialium ſcriptis clarorum* P. I. II. III. 591

Saxii (*Chr.*) *Onomaſticon ſ. Nomenclator hiſtorico-criticus praeſtantiſſimorum omnis aetatis Scriptorum* Tom. II. 272

VI. *Libri Philoſophici, Antiquarii, Auctores Claſſici, Philologici, Miſcellanei.*

Noua Acta Regiae Societatis ſcientiarum Vpſalienſis. Vol. II. 198

Noui Commentarii *Societatis Regiae Scientiarum Gottingenſis.* Tom. I—IV. 462
Erneſti (*Io. Aug.*) *Opuſcula Philologico-Critica.* 418
Q. Horatius Flaccus per Io. Chr. Iani, Tom. I. 304
Krebſii (*Io. Tob.*) *Opuſcula Academica et Scholaſtica.* 399
Larcher *Memoire ſur Venus.* 361
Matthaei (*Chr. Fried.*) *Lectiones Mosquenſes*, Vol. I. II. 594
— — *in* Plutarchum περὶ Δυσωπίας. 209
Morus (*Sam. Fried. Nath.*) *de diſcrimine ſenſus et ſignificationis in interpretando.* 121
— — *de nexu ſignificationum eiusdem verbi.* 427
Nouveaux Mémoires de l'Academie Royale des Sciences et belles lettres. 1
Odericus *Gaſp. Aloyſ. de Marmorea Didaſcalia Genuae reperta.* 457
C. Plinii *Secundi Hiſtoria Naturalis c. n.* Io. Harduini *et aliorum, per* Io. Ge. Fr. Franzium, Tom. I. 163
Plutarchus *de audiendis poetis per* Io. Tob. Krebſium, Ed. IIda. 380
— — — περὶ Δυσωπίας, Τύχης it. δεισιδαιμονίας, *per* Chr. Fr. Matthaei. 446
— — — περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων, *per* Dan. Wyttenbach. 267
Sext. *Aur. Propertius per* Frieder. Gottl. Barthium. 243
Schelleri (*Imm. Io. Gerh.*) *Praecepta Styli latini.* Pars I. 497
Schlegelii (*Io. Henr.*) *Obſeruationes in Cornelium Nepotem cum Chronologia rerum Graecarum, Carthaginenſium, et Romanarum.* 392

Schroeckh

Schroeckh (*Io. Matth.*) *quod nec Scholae nec vitae, ſed conſcientiae diſcendum ſit.* 36
Siciliae *et obiacentium Inſularum veteres inſcriptiones, per* Gabr. Caſtellum. 654
Albius Tibullus *per* Chr. Gottl Heyne. Edit. IIda. 85
P. Virgilius *Maro per* Chr. Gottl. Heyne, Tom. IVtus. 117
Xenophontis *Opuſcula Politica, Equeſtria, et Venatica, per* Io. Car. Zeune. 514

INDEX RERVM NOTABILIORVM.

A.

Accentus *Hebraei.* 100
Acta *Societatis Regiae Vpsa-lienſis.* 198
Adoptiani. 151
Aequatio *cubica.* 60
— — *tertii gradus.* 104
Aequationes *analyticae* 7
— — *differentiarum partialium.* 19
Aequationum *radices.* 14
Aëris *denſitas.* 3
Ἀγαθὸς et Δίκαιος *differunt.* 350
Ἄγγελοι 1. Cor. XI, 10. quid? 344
Alcuinus *ex ed. Foerſteri.* 134
Alcuini *Scripta.* 149
— — *Vita.* 149
Algorithmus *exponentialis.* 17
Ἀμφιλαφὲς quid? 435
Anima *alias vires habet ac Materia.* 24
Annus *Chriſti nati.* 521
Anomia, *conchae genus.* 201
Anthropomorphiſmus. 423
Antiochenum *decretum de Paſchate.* 469
Antiquitates *Hebraeae.* 439
Ἀπαρχὴ πνεύματος Rom. VIII. 23. quid? 359
Archaeologia *Hebraeorum.* 439
Arrianus *de venatione.* 514
Aſtronomiae *inſtitutiones.* 489
Athanaſius *an auctor Symboli?* 512
Attritus *corporum.* 465
Audaeani. 426
Auriuillius *Carol. de Codice Vpſalienſi Horatii.* 208
— — *Sam. de oſſibus in Pericardio.* 204
Aurora *borealis.* 205
Azyma *in S. Coena.* 510

B.

B.

Baptismus *Haereticorum.* 509
Barthii Fried. Gottl. *Propertius.* 243
Baueri Christ. Lud. *Philologia Thucydideo Paullina.* 263
de Beauzée *Grammatica generalis.* 33
March. Beccaria *de poena capitis.* 219
Bellis *Cretica.* 203
M. Bequelin *de Algotrihmo exponentiali.* 17
— — *libertate aequilibrii.* 20
— — *numeris Polygonorum.* 28
— — *obseruationes Meteorologicae.* 6
— — *de propagatione luminis.* 4
Berch Andr. *de origine gentium.* 201
Bergius Petr. Ion. *de Remediis Galactophoris.* 204
Bergmann *Torbern, de Aurora Boreali.* 205
— — *Crystallorum formis ex Spatho ortis.* 205
Bergmann *Torbern de Experimentis electricis.* 205
— — *Laruis.* 202
Bernoulli Io. *de Eclipsibus Satellitum Iouis.* 17
— — *Fractionibus Decimalibus.* 12
— — *Hydraulica.* 463
— — *Obseruationes Astronomicae.* 10
— —*de Oppositione Iouis et Solis.* 10
de Bitaubé *de Miro Epico.* 33
— — *Molierio.* 28
Boreale *lumen.* 205
M. Borrelly *de Eloquentia.* 35
Boscowich *de lege virium Naturae.* 409
Britannia *litterata medii aeui.* 478
Burmann Laur. *de Heliophila.* 204

C.

Cantoua Io. Ant. *defendit Septimium et Epiphanium ab Anthropomorphismo.* 423
Capelli Lud. *Critica Sacra.* 560

Capenſes *plantae.* 257
Capitis *poena an plus terreat Carcere?* 219
Carceris *effectus.* 219
Carteſii *et Lockii de Ideis innatis conciliatio.* 22
Caſtellus Gabr. *edit Inſcriptiones Siciliae.* 553
de Caſtillon *Lockium cum Carteſio conciliat.* 22
Catalecta *Virgilii.* 120
Catena *Euthymii in Euangelia.* 596
Catharina *Brandenburgica.* 35
de Catt *Phyſiognomia.* 31
— — *Pulcrum in artibus.* 35
Celſius Ol. *de Runis Helſingicis.* 199
Cenſus *Auguſtei.* 528
du Chesne *Editio Alcuini.* 135
Childericus *regno motus.* 512
Chriſti *annus et dies natalis.* 542
— — *fuga in Aegyptum.* 541
Chryſtallorum *formae ex ſpatho.* 205
Ciris *Virgilii.* 119
Codices *Horatii.* 208. et 305
Codices *Noui Teſtamenti.* 57. et 386
Cohaeſio *an per attractionem?* 416
Cometarum *orbitae.* 13
Communicatio *motus.* 417
Concilium *Plenarium Auguſtini.* 509
Conſcientiae *diſcendum.* 36
Copa *Virgilii.* 120
Cornelius *Nepos illuſtratus.* 392
Creatura *gemens.* 353
Critica *Sacra Cappelli.* 560
Culex *Virgilii.* 118
Cyclus *Iobelaeus.* 573

D.

Decretales. 261
Decretum *Gratiani.* 260
Deductiones *Etymologicae.* 430
Deliquium *Lunae de ao.* 1750. 206
Demonſtratio *Entis aeterni ex principio Rationis ſufficientis.* 21
Denſitas *Aëris.* 3
Didaſcalia *marmorea.* 457
Dies *Chriſti natalis.* 531
Differentiae *et integrationes.* 14

Δίκαιος et Ἀγαθὸς *differunt* Rom. V, 4. 350
Dionaea *Muscipula.* 204
Dionysius *Exiguus de anno Christi.* 521
Diuersitas *Linguarum et Scriptorum.* 122
Diuisibilitas *Corporum in infinitum.* 414
Dodwellus *de Paucitate Martyrum refutatur.* 509
Doederlein L. C. *in Iesaiam.* 97
Donnola *de Patria Propertii.* 245
Δυσωπία. 209

E.

Ἔχειν *quid?* 133
Eclipses *Satellitum Iouis.* 17
Editiones *Alcuini.* 143
— — *Noui Testamenti prae cipuae.* 51
Ἐγχόεσθαι *quid?* 359
Electrica. 205 Eorum *vis in corpus humanum.* 4
Elementorum *vires.* 409
Elipantus *Toletanus.* 152
Ellis Io. *de Dionaea Muscipula.* 204
Elogium L. Clr. Polye. *Erxleben.* 584
Eloquentia. 35
Epiphanius *et Septimius an Anthropomorphitae?* 423
Epistolarum *Paullinarum ex Thucydide illustratio.* 263
Ernesti Io. Aug. *Opuscula Philologica.* 415
Erxlebenii Io. Chr. Polyc. *Elogium.* 584
— — *Scripta.* 590
Etymologicae *rationes.* 429
Euler *et alii, de aequationibus Algebraicis.* 9
Euthymii *Catena Euangelica.* 596
Excidium *Naturae corporeae.* 208
Experimenta *Electrica.* 205
Extensio *Corporum.* 413
Ἐξουσία ἐπὶ τῆς κεφαλῆς 1 Cor. XI, 10. *quid?* 334

F.

Faber L. C. *de Archaeologia Hebraeorum.* 439
Fatigat *quid?* 132
Felix *Orgelitanus.* 151
Fenus's *Vlytrapp.* 204

Ferrarii Lud. *ratio resoluendi aequationes.* 8
Filioque *additum a Latinis Symbolo Nicaeno.* 551
Findeisen C. G. *interpretatur quaedam Loca N. T.* 348
Fischerus Io. Fried. *edit Vorstium de Hebraismis N. T.* 92
Fluida *corpora.* 2
Foetus *vita in utero.* 369
Forsteri Io. Rein. et Ge. *de Plantis Insularum Maris Australis.* 250
Formey *cur tot hominibus defit sensus pulcri.* 27
Forsteriana *editio Alcuini.* 135
Fractiones *Decimales periodicae.* 12
Franzius I. Ge. Fr. *edit Plinii Historiam Naturae.* 163
Frictio *Corporum.* 2
Frobeniana *editio Alcuini.* 135
Furia *Infernalis.* 201

G.

Galactophora *remedia.* 204
de Geer Car. *de Tipulis,* 202
Gerhard *de usu electricitatis medico.* 4
Grammatica *Vniuersalis.* 33
de la Grange *de Aequationibus Analyticis.* 7
— — *de Aequationum Radicibus.* 14
— — *de differentiis et integratione.* 14
— — *de integratione Aequationum.* 19
— — *refractionibus Astronomicis.* 15
— — *Tauochronis.* 6
Gratianus. 260
Griesbachii Io. Iac. *Editio N. T.* 49

H.

Hartmann I. *de Haemoptico per Spiritum Frumenti Nitro saturatum curato.* 205
Hebraismi *N. T.* 92
Heliophila. 204
Helsingicae *Runae.* 199
Hennerti I. Fr. *Institutiones Astronomicae.* 489
Hesiodus Chr. Fr. *Loesneri,* 376
Heynii C. G. *Tibullus.* 85
— — *Virgilius.* 117

Hi-

Historia *Ecclesiastica necessaria.* 568
— — *naturalis per* I. Chr. Erxlebenium *culta.* 586
Homeritae. 484
Horányi Alex. *de Hungaris scripto claris.* 591
Horatius C. D. *Iani.* 304
— — *MStus.* 208
Hottingerus I. Iac. *de ineptiis oppugnantium religionem.* 452
Hungari *scriptis clari.* 591
Hyaena. 203
Hybernia *litterata medii aevi.* 478
Hydraulus *Veterum.* 470
Hydraulicam *Bernoullianam oppugnat Dom. d'Alembert.* 463
Hygrometra. 3

I.

Iani *templum clausum.* 530
Ideae *innatae.* 22
Iesaias *illustratus.* 97
Imaginariae *Radices aequationis cubicae.* 60
Inspiratio *prima.* 367
Insulae *maris australis.* 250
Inscriptiones *Siciliae et vicinarum insularum.* 553
Integratio *et differentiae.* 14
Iobilaea. 574
Iohannes III. *Rex Sueciae.* 200
Iosephi *Archaeologia.* 421
Iouis *Satellitum Eclipses.* 17
Isochronismus. 6
Iuuenilia *Carmina Virgilii.* 117

K.

Kaestnerus Abr. Gottl. *Bernoullianam Hydraulicam defendit.* 463
— — *Elogium* Io. Chr. Polyc. Erxlebenii *scribit.* 584
Krebsii I. Tob. *Opuscula.* 399
— — *Plutarchi de audiendis Poetis noua editio.* 380
— — *Toupianarum emendationum in N. T. refutatio.* 315
Κτίσις Rom. VIII, 21. *quid?* 353
Kusler *de Catharina Brandenburgica.* 35

L.

Lambert *de corporibus fluidis.* 2
— — *densitate aeris.* 3
— — *frictione corporum.* 2
— — *Hygrometria.* 3
— — *Observationes analyticae.* 10
— — *Orbitis Cometarum.* 13
— — *praesagiorum tempestatis incertitudine.* 26
— — *taxeometria.* 23
— — *tubis achromaticis.* 13
Λαμυρὸς *quid?* 433
Larcher *de Venere.* 361
Laruarum *classes.* 202
Leges *virium in natura.* 409
Leonhardi Io. God. *de prima inspiratione.* 367
Leo *Isaurus.* 512
Lex *inertiae.* 465
Λήναια s. Ληναῖα. 459
Libertas *aequilibrii.* 20
Linnaeus Carol. *de Anomia.* 201
Lockius *et* Carteſius *de Ideis innatis.* 22
Loesnerus Chr. Fr. *edit Heſiodum.* 376
Luminis *propagatio.* 4
Λύσεις *quid?* 136

M.

Magnanus *Dom. de anno Chriſti nati.* 521
Magi *Orientis quando venerint Hieroſolymam.* 542
Maledicentia. 22
Mallet Fr. *de correctione meridiei inuenienda.* 206
Marggraf *de foliis Tiliae deſtillandis.* 1
Marmorea *Didaſcalia.* 457
Martyres *an pauci?* 509
Maſſoni *templum Iani reſeratum.* 531
Matres *Lectionum.* 564
Matthaei Chr. Fr. *Lectiones Moſquenſes.* 594
— — *in Plutarchum περὶ δυσωπίας.* 209
— — *edit Plutarchi quaedam opuſcula moralia.* 446
Meiſter Alb. Lud. Fr. *de aberratione attritus a lege inertiae.* 465
— — *emendatiore ſcalae Thermometri, inter puncta ex obſeruationibus definita, interpolatione.* 480
— — *de Hydraulo Veterum.* 470

Me-

Melander Dan. *de Excidio Naturae.* 208
Meridiei *correctio.* 206
Meteorologicae *obseruationes Berolinenses.* 6
Methodus *Maximorum et Minimorum.* 281
Mirabile *Poeseos Epicae.* 34
Molieri *Dramata.* 29
Moretum *Virgilii.* 120
Morus Sam. Fr. Nathan. *de sensu et significatione.* 121
— — *de significationum nexu.* 427
Motus *communicatio.* 417
Murray Io. Phil. *de Britannia et Hybernia litterarum a Saeculo VI—X. domiciliis.* 478

N.

Natalis *dies Seruatoris.* 531
— — *inuicti quid?* 533
Naturae *excidium.* 208
Nexus *significationum.* 427
Nicaenum *decretum de Paschate.* 468
Noua *Zeelandia.* 256
Nouum *Testamentum ex ed. Griesbachii.* 49
Numeri *Polygoni.* 28.

O.

Obseruationes *in Corn. Nepotem.* 392
— — *Meteorologicae Berolinenses.* 6
Odinus *Gasp. Aloys. de Marmorea Didascalia.* 457
Onomasticon *praestantissimorum omnis aetatis auctorum.* 272
Oppositio *Iouis et Solis de ao.* 1770. 10
Orbitae *apparentes Cometarum.* 13
Oreades *Helsingicae.* 199
Organa *Hydraulica.* 471
Originis *gentium per Instrumenta ruralia inuestigatio.* 201
Ossa *in Pericardio.* 204

P.

Paleae *Gratiani quid?* 260
Panis *azymus.* 510
Παράδοσις *quid?* 259
Paralytici *morbi per Electricitatem curati.* 4
Pascha *Nicaenum.* 468
Patria *Propertii.* 245
Pauci *an multi Martyres?* 509

Pax *an nascente Christo?* 530
Paullinae *Epistolae ex Thucydide illustratae.* 263
Pennant Th. *de Anomia.* 201
Pericardio *ossa insunt.* 204
Periodus *Iobelaea.* 580
Persecutionum *causſae.* 474
Petrus *an Antiochiae Episcopus?* 507
Philosophia *Historiae.* 30
Physiognomonica. 31
Plantae *Africanae.* 204
— — *Capenses.* 257
— — *Insularum Maris Australis.* 250
Πληρῶσαι *quid?* 134
Plinii *Historiam edit Franzius.* 163
Plutarchus *de audiendis poetis.* 380
— — *περὶ δυσωπίας, τύχης, δεισιδαιμονίας.* 446
— — *sera numinis vindicta.* 267
Poenae *capitales.* 219
Praesagia *tempestatum incerta.* 26
Processio *Spiritus Sancti.* 545
Procopovicz Theoph. *de Processione Spiritus Sancti.* 545
— — *Vita eius.* 546
Propagatio *luminis.* 4
Propertius *ex ed. C. G. Barthii.* 243
— — *vbi natus?* 245
Pontifices *Romani.* 505
Pulcrum *in artibus.* 35

Q.

Quercetani Andr. *Alcuinus.* 135
Quirinus *Syriae praeses.* 528

R.

Radices *aequationum.* 14
— — *aequationis cubicae reales et imaginariae.* 60
— — *earum resolutio.* 104
Ῥακὰ *quid?* 133
Refractiones *Astronomicae.* 15
Religio *causſa persecutionum.* 474
Remedia *Galactophora.* 204
Riegerus Ios. Ant. *Historiam et Ius Eccles. illustrat.* 258

Runae

Runae *Helsingicae.* 199

S.

Sandini Ant. *Vitae Pontificum.* 505
Satellitum *Iouis Eclipses.* 17
Saxii Chr. *Nomenclator litterarius.* 272
Scalae *Thermometri emendatio.* 422
Scharfenberg Io. Godofr. *edit Criticam Cappelli.* 560
Scheller Imm. Io. Gerh. *de Stylo latino.* 497
Schlegelii Io. Henr. *Obseruationes in Corn. Nepotem.* 392
Scholia *Homeri inedita.* 430
Schreber Io. Chr. Dan. *de Belli Cretica.* 203
— — *Plantis Africanis.* 204
Schroeckh Io. Matth. *quod conscientiae sit discendum.* 36
— — *eius Historia Ecclesiastica.* 568
Scripturae *Sacrae loca vindicata et illustrata.*
Genes. IV, 17. 441
Exod. XXIII, 10. 575
Leuit. XXV, 1—11. 574
1 *Sam.* XVII, 12. 567
2 *Sam.* XVII, 20. 567
Iob. I, 13. 406
XIII, 28. 407
XIX, 25. 26. 405
Ps. I, 6. 597
II, 3 et 11. ibid.
VII, 5. ibid.
XIV, 5. 6. 563
XXXIII, 17. 667
LIII, 5. 6. 563
LXIX, 10. coll. *Io.* II, 17. 133
CX. coll. 1 Cor. XV, 25. 134
Ies. XIV, 5. 6. 100
XIX, 10. 99
XXX, 7. 100
19. 101
XXXVI, 10. 563
XXXVII, 13. 99
18. 563
XXXVIII, 9. 101
XLI, 1—4. 103
XLII, 14. ibid.
XLIII, 12. 99
14. 101
XLV, 24. ibid.

Ies. XLVII, 2. 99
LVII, 11. ibid.
LVIII, 3. 567
Hos. IV, 10. 567
14. 342
Ioel III, 1. 134
Matth. III, 31. 130
V, 22. 133
IX, 14—18. 137
XVI, 17. 130
XXIV, 29—31. 134
Marc. III, 20. 320
XI, 13. 328
XIV, 15. 569
Luc. II, 1—3. 526
III, 23. ibid.
V, 39. 138
XXII, 42. 569
Ioh. III, 19. 130
31. 131
VIII, 1—10. 390
23. 130
XVIII, 37. ibid.
XIX. 29. 333
Act. I, 4. 598
20. 136
III, 21. 135
V, 38. 130
VIII, 6. et 12 123
XVI, 14. ibid.
Rom. II, 8. 130
V, 5—8. 349
VIII, 18—23. 351
Rom. VIII, 27. 133
XI, 9. 136
1 *Cor.* II, 10. 133
III, 1. 130
XI, 10. 133. 134
XV, 47. 131
XVI, 18. 597
2 *Cor.* V, 1. 2. 130
VIII, 9. 135
Gal. VI, 1. 130
2. 266
Phil. II, 12. 597
16. 124
III, 2. 136
1 *Tim.* III, 16. 598
V, 24. 271
Hebr. I, 13. 135
VII, 25. ibid.
XII, 2. ibid.
Iac. III, 15. 130
1 *Petr.* IV, 4. 124
1 *Ioh.* II, 16. 131
23. 133
III, 12. 130
IV, 6. 131
V, 7. 389
12. 133
3 *Ioh.* v. 11. 131
Schultensius Alb. *in Iobum.* 404
Sensus *cur desit multis.* 27
Sensus *et significatio.* 121

Septi-

Septimius *et* Epiphanius *non sunt Anthropomorphitae.* 423
Siciliae *et vicinarum insularum Inscriptiones.* 535
Sigeberti *locus de Carolo M.* 513
Scioldebrand Er. *de Hyaena.* 203
Societas *Regia Vpsaliensis.* 198
Solander *de Furia Infernali.* 201
Spiritus *Frumenti nitratus.* 205
Stephanus *Pontif. Rom. de Baptismo haereticorum.* 508
Stromer *de deliquio Lunae ao.* 1750. 206
Studiorum *impedimenta.* 37
Styli *praecepta.* 497
Succus *e foliis Tiliae.* 1
Sulpitiae *Poemata.* 91
Sulzerus *quod anima non sit materialis.* 24
— — *demonstrat Ens aeternum per principium rationis sufficientis.* 21
Supplicia *capitis.* 219
Systema *Naturae, liber impius.* 453

T.

Tautochroni. 6
Taxeometria. 23
Terra *del Fuego.* 256
Thucydides *cum N. T. comparatus.* 263
Tibullus *Heynii.* 85
— — *editiones praecipuae.* 86
Tiliae *folia in succum destillanda.* 1
Tipula *fusca.* 202
Toupius Io. *minus commode corrigit Nou. Testam.* 318
Toussaint *de Maledicentia.* 22
Tschirnhaus *de aequationibus Algebraicis.* 9
Traditiones *sacrae.* 258
Treschow Herm. *de Codicibus quibusdam Nou. Test.* 386
Tubi *achromatici.* 13
de Tuschis *Problemata ad Methodum Maximorum et Minimorum spectantia.* 281

V.

Variarum *Lectionum in N. T. origo.* 564
Veneres *plures.* 361
Verecundia *praepoſtera.* 209
Victor *Pont. de Paſchate.* 508
Vindicta *ſera Numinis.* 267
Vires *elementorum.* 410
Virgilius *Heynii.* 117
Vitae *Pontificum.* 505
Vitia *ſtudiorum.* 37
Vocales *Hebraicae.* 100
Vogel Ge. Io. Lud. *Criticam Cappelli edit* 560
— — *Scultenſii Comm. in Iobum redigit in compendium.* 404
Vorſtius Io. *de Hebraismis N. T.* 92
Vpſalienſis *codex Horatii.* 208
— — *Societas Scientiarum.* 198

W.

Walch Chr. Gu. Fr. *de Cauſſis perſecutionum.* 474
Walch. Chr. Gu. Fried. *de Decreto Nicaeno Paſchali.* 468
— — *Homeritis.* 484
Weguelin *de Philoſophia Hiſtoriae.* 30
Wernsdorff Erneſt. Frieder. *de anno Chriſti nati.* 521
Wyttenbach Daniel. *edit Plutarchum de ſera numinis vindicta.* 267

X.

Xenophontis *editiones.* 515
— — *opuſcula.* 514

Y.

Ὑετιος vel Ὑετιὸς. 333

Z.

INDEX.

Z.

Zacharias *et Stephanus Pont. Childericum regno mouent.* 512.

Zeelandia *Noua.* 256

Z. unius, Iohannes Carolus, *edit Xenophonteos libellos.* 514.

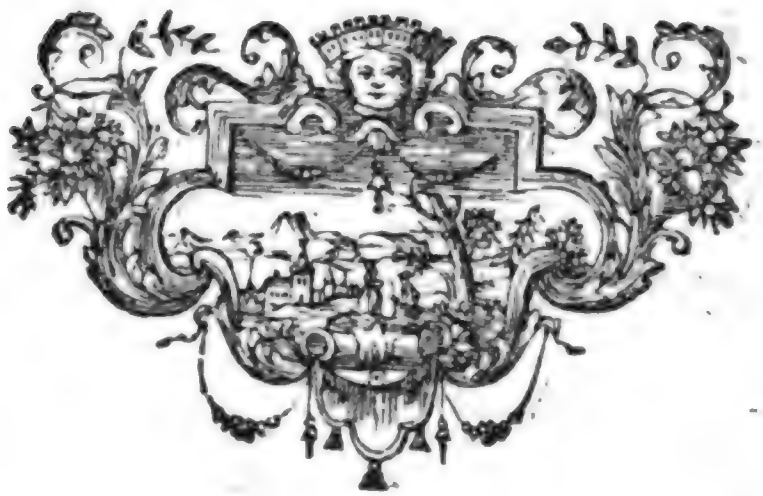

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google